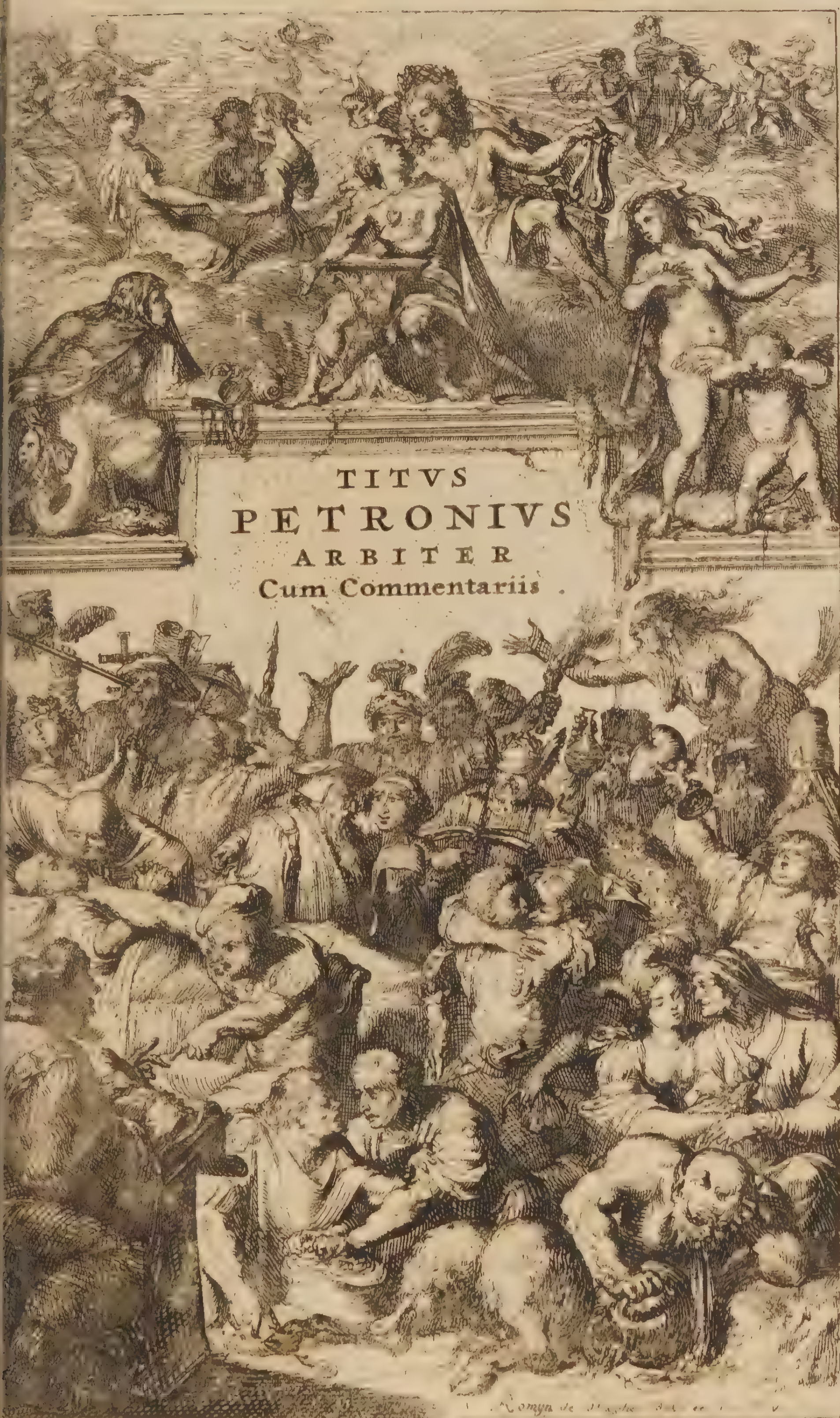
PETRONIUS
ARBITER

V[illegible]UM
TOM. I.

TITVS
PETRONIVS
ARBITER
Cum Commentariis

TITI PETRONII ARBITRI
EQVITIS ROMANI *Henffane*

SATYRICON,

Cum Fragmento nuper Tragurii reperto.

Accedunt diverſorum Poëtarum

Luſus in Priapum, Pervigilium Veneris, Auſonii cento nuptialis, Cupido crucifixus, Epiſtolæ de Cleopatra, & alia nonnulla.

Omnia Commentariis, & Notis Doctorum Virorum illuſtrata.

Concinnante

MICHAELE HADRIANIDE.

AMSTELODAMI,
Typis IOANNIS BLAEV.
M DC LXIX.

Clarissimo, Doctissimoque Viro

DOMINO

ANTONIO MAGLIABECHI

PETRUS BLAEU

SALUTEM.

CUm multa peregrinationis bona sint, passim ab auctoribus deprædicata, ipsoque usu comprobata; tum mihi nullum majus, nullum jucundius videtur, quàm quòd liceat virtutem eorum qui utcunque aliàs innotescunt, coràm intueri, magnorumque Virorum favorem aut amicitiam demereri. Alto sedet animo, nec unquam sine gaudio recolo, quanta comitate Florentiæ ante octennium me susceperis, foveris, quantâque voluptate ab ore tuo pendenti perfrui licuit. Neque hæc tua benevolentia in eo substitit; sed & quidquid Dives cornu copiæ Florentinum ubivis locorum hospitum

oculis impartitur, ejus tu me haut immunem esse voluisti, usque ad venerationem SEREN^{mi} MAGNI ETRVRIÆ DVCIS, nec non Seren^{mi} Cardinalis LEOPOLDI, & Seren^{mi} COSMI Magni Etruriæ Principis. Unde mihi porrò occasio affulsit, ut, cùm nuper bis Idem Magnus Princeps hanc urbem lustraret, ego jam non inter peregrinos cultores, ad delibandas solùm osculo manus admissus, sed eam utroque tempore gratiam & munificentiam Seren^{mi} Principis expertus sim, cui quoad vixero devota beneficiorum recordatione humillimisque studiis respondere mihi incumbet. Quæ tua tanta cum summa doctrina conjuncta humanitas, & in advenas favor, adeò tibi est proprius, ut vel hoc solo nomine in summorum virorum recentissimis scriptis summis laudibus jure meritóque evehare, nec quisquam se jam idoneè Florentiam visisse existimet, qui te ibi non inter præcipua Musarum decora viderit. Verùm quod me maximè delectat, quodque inter præcipuos excursionis meæ fructus numero, est commer-

mer-

mercium literarum per tot annorum ſpatium non interrupto curſu continuatum. Quare non potui non in memoriam revocari propoſiti aliquando mei, dicandi tuo Nomini auctorem Patris mei typis & ſumptibus prodeuntem. Quod cùm impræſentiarum facio, veniam forſan præfari dices neceſſum, qui tibi Petronium vulgò malè audientem conciliem. Fateor, ſi quid in commune adprobatius & diverſarum ſententiarum ſpiculis minùs obnoxium occurriſſet, id utique tibi, cui longè majora debeo, haut invidendum. Sed præterquam quòd temporis ratio habenda & conſilium tandem in effectum eſſet deducendum, etiam hoc non reticeam, fœcundam rem eſſe errorem, deque reconditioribus argumentis ferè in tranſitu judicari. Qua in re præfatio ad Lectorem me ſublevabit: juxtà tot illuſtria virorum nomina *Gyraldi*, *Delbenii*, *Braſſicani*, *Mureti*, *Paſſeratii*, *utriuſque Douſæ*, *Bongarſii*, *Rittershuſii*, *Goldaſti*, *Moræi*, *Gonſalii*, & quot non aliorum, qui omnes inter præcipua laudum ſuarum ornamen-

ta , Petronianas reputarunt *elegantias*, & *Scaligeris* quidem Catalecta veterum Poëtarum , quæ inter Priapeja , cum commentariis debemus. Ut ita vel ob hos non diſplicitura ſit dedicatio Operis , magnis conatibus , nec minoribus ſumptibus demum ad finem perducti. Accedit petitio mea , ut , quem in alto eruditionis gradu poſitum religioſiùs adeundum jam antè faſſus ſum , votoriam hanc tabulam Nomini tuo dicatam adgnoſcere digneris. Vale Vir Clariſſime , Doctiſſime. Amſtelodami , x Kalend. Septembris M DC LXIX.

Can-

Candido ac Benevolo
LECTORI
SALUTEM.

INter omnes quotquot Satyras ſcripſere, B.L. vix quenquam lepidiùs rem aggreſſum, majorique ſtudio & animi candore pertractaſſe, quàm hunc noſtrum T. P. Arbitrum, quidquid etiam ejus hodie ſupereſt, ſeriò deprehendo. Hîc enim adoleſcens (quem ſe ipſe auctor fingit,) ſenili inſtructus prudentia, omnium pererrans cubilia, ſcholas atque pulpita, forum, curiam, templa, convivantium triclinia, peregrinantium denique navigia atque itinera, ſpeculator ſagaciſſimus, tandem nobis quid ubivis locorum in grandi Orbis theatro obſervaverit, in quas perſonas & exempla inciderit, ea ingenii amœnitate, fide & infucata verborum ſimplicitate refert, ut in ipſummet ceu primarum partium in hac fabula actorem omnis redundet invidia, confeſſum nimirum qualis ex Mundi contagione evaſerit, quidque pertulerit. Qui cùm ſit principalis ſcopus hujus Operis, utut à paucis obſervatus, quin potiùs aureum hoc ſcriptum pro neſcio quo purgamento, ipſéque auctor pro maleſano Epicureo ex cujus ore & calamo nil niſi obſcæna & turbida fluerent, magno errore à præcipuis quibusdam viris, habitus, age hîc prima ſtatio eſto. Deinceps viſuri, *An quid certi indagari poſſit de ætate, qua hic noſter Petronius vixerit, Quomodo legendus, & Quid in hac editione præſtitum.*

Certum eſt auctorem noſtrum eſſe Petronium Arbitrum, ſolùm de prænomine Tituſne, an Cajus, & ætate variant. Lil. Gregorius Gyraldus Ferrarienſis de Petronii vita: Ab Eudæmone & Libanio non longè ab-

 erat

erat Petronius, Arbiter dictus, & Massiliensis à plerisque existimatus. Quo tempore vixerit, quodve institutum vitæ sectatus fuerit, haud sanè compertum: in declamationibus tamen versatum, ex iis quæ exstant elicimus. In Quintiliani quidem enarrationibus, litteratores quidam [Rhaphaël Rhegius,] cum ante Quintilianum floruisse suspicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio posteriorem, ut à quo versus sumpserit & suis inseruerit, ut illud:

Primus in orbe Deos fecit timor.

Non alium quàm Petronium Arbitrum, significari putarim illis Apollinaris hendecasyllabis:

Et Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter colonum,
Hellespontiaco parem Priapo.

P. Pithœus I. C. in Conjectaneis de Petronio Arbitro: Aut valde me conjectura fallit, aut hic ipse est Petronius, de quo Tacitus libro XVI Annal. sic scribit:

C. Suetonio, L. Telesino Coss. *intra paucos dies eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Crispinus, C. Petronius cecidere.* Et cùm de cæteris dixisset, de Petronio subjicit: *illi dies per somnum, nox officiis & oblectamentis vitæ transigebatur, utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat: habebaturque non ganeo & profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta, factáque ejus quantò solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tantò gratiùs in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul, vigentem se ac parem negotiis ostendit: dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni assumptus est elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum & molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius approbavisset. Unde invidia Tigillini, quasi adversus æmulum & scientiâ voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cæteræ libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scevini Petronio objectans, corrupto ad indicium servó, ademptaque defensione, & majore parte familiæ in vincula rapta.*

pta. Fortè illis diebûs Campaniam petiverat Cæsar, & Cumas usque progressus, Petronius illic attinebatur. Nec tulit ultrà timoris aut spei moras: neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum obligatas, aperire rursus, & alloqui amicos non per seria, aut quibûs constantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ & sapientium placitis, sed levia carmina & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibûs affecit. Iniit & vias, somno indulsit, ut quanquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codicillîs quidem (quod plerìque pereuntium) Neronem, aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominib. exoletorum fœminarumque & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni, fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quônam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimoniô Senatoris haud ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris. Agitur in exilium tanquam non siluisset quæ viderat, pertuleratque proprio odiô. Hactenus Cornelius. Atqui C. Plinii codices quidam, ut & Plutarch. in lib. De discr. amic. & adulat. *Titum* vocant. Sic in lib. XXXVII Nat. hist. scriptum est: *T. Petronius Consularis moriturus, invidiâ Neronis principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrhinam* CCC *HS. emptam fregit.* Petronius alius, cujus Tacitus idem meminit librîs XIV & XV, est *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipsum legendum est lib. XV Ann. ex Plutarcho. Eum verò non sub Nerone, sed sub Galba periisse certum est ex lib. I Hist. Petroniorum familia Equestris fuit, meminitque Plinius libro VI P. Petronii equestris ordinis & præfecti Augustalis sub Augusto ipso. Ex qua etiam familia fuisse verisimile est Petronios quorum Gennadius presbyter Massiliensis honorificè meminit in libro de viris illustribus. Sed & Flavium, Sabinum, Probum, Maximum, Primulum, aliosque, quorum non apud scriptores modò, sed in ipsis lapidibus monumenta restant:

ſtant: itemque illum qui juſſu Caracallæ ante templum Divi Pii occiſus à Spartiano traditur. Sed & jureconſultum Petronium, ad quem leguntur Sollii Sidonii epiſtolæ plures. Sanè Petronium Arbitrum Domitiani tempora præceſſiſſe, ex eo etiam intelligitur, quòd ejus Terentianus Maurus meminerit: ſi modò Terentianus is eſt, quem ſuo tempore Sienen rexiſſe Martialis teſtatur. Is igitur, quiſquis tandemfuit, Petronii ſic meminit, cùm de dimetro Iambico claudo agit:

Horatium videmus
Verſus tenoris hujus
Nuſquam locaſſe juges.
At Arbiter diſertus
Libris ſuîs frequentat.

C. Sidonius Apollinaris Arvernorum Epiſcopus in Narbone:

Et te Maſſilienſium per hortos &c.

Vbi illi *Maſſilienſium horti* (ut hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam ſignificare videntur, quàm mores, qui ex Plautino proverbio, & Athenæi hiſtoria notati ſunt. In veteri libro Defloratorum, qui fuit Iohan. Biturigum Ducis, non uſque adeò vetuſto, Petronii fruſta hanc inſcriptionem habent: *Petronii Arbitri Afranii Satyrici*, quod probare non poſſum. Nam ut quæ de Afranio Quintilianus ſcribit, inquinaſſe eum argumenta fœdis puerorum amoribus mores ſuos faſſum, de hoc quoque Petronio dici poſſe videatur, longè tamen alium ab Afranio fuiſſe certum eſt. Pithœo accedunt cùm tot alii Satyrici interpretes, tum P. Daniel, Cl. Binetus, & I. Douſa pag. editionis hujus 518, ad verba *Non bene olet*, &c. & pag. 524. ad, *Primus in orbe deos --.* quibus adde pag. 427, ibi: *Tres tulerat fortuna duces.* Ge. Erhardus ſeu M. C. Lundorpius in Symbolis: *Non bene olet--.* Aut memoriâ lapſus eſt Hieronymus, aut verſum hunc Martialis ab Arbitro Petro-

Petronio mutuatus eſt. Exſtat enim ap. Martialem in Nævolum. Hadrianus Valeſius in Diſſertatione ſuper Fragmento Tragurienſi: Quod ad Petronium noſtrum pertinet, jure meritóque de ejus ætate dubitavit Lipſius, & Petronium, qui fuit *æqualis Neronis*, cum Petronio Satyricorum auctore confundere timuit: cùm animadverteret ab Cornelio Tacito in lib. XVI Annalium relata de Petronio, haudquaquam Petronio Satyrici ſcriptori majore ex parte convenire. Certè ambo & nominibus diſcrepant. Prior dictus eſt *Cajus Petronius*, aut ut Plinius & Plutarchus vocant, *Titus Petronius*, & *inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt elegantiæ arbiter*, quod doctos viros in errorem induxit: ſed *Arbitri* nomen non tulit: poſterior ſeu Satyricorum auctor, propriis nominibus appellatus eſt *Petronius Arbiter*, quemadmodum à Fulgentio in lib. II, & III Mythologiæ vocatur: & nunc ſub *Petronii*, nunc ſub *Arbitri* nomine à Terentiano Mauro, à Diomede, à Servio Honorato, à Macrobio Theodoſio, à Mario Victorino, ab Hieronymo, & à Sidonio aliiſque laudatur. Præterea Cajus Petronius, ſiqua Tacito fides, Proconſul Bithyniæ, & mox Conſul extraordinarius fuit; *inter paucos* Neroni Aug. *familiariſſimus*: magnas opes, magnam familiam habuit: homo ignavus & deſes, & otio ac mollitiis fluens, erudito luxu ac ſcientiâ voluptatum acceptiſſimus vitioſo Principi. At Petronium Arbitrum cùm multi laudent ſcriptores Latini, veteres ac recentiores: nemo tamen magiſtratus eum ullos geſſiſſe, nemo divitem, nemo amicum Imper. Neronis fuiſſe, aut juſſu ejus periiſſe memoriæ prodidit. Bibliotheca quidem Vaticana quædam Petroniana in codice ſcripta ſervat, & his Iulii cujusdam epigramma præfixum, in quo Petronius *diri Neronis amicus* vocatur, & *Arbiter arbitrio ſuo dictus ipſe* fertur. Sed hoc hexaſtichon ut incultum eſt, corruptum, ac recens; ita nullius apud doctos in hiſtoria auctoritatis.

Deni-

Denique Cajus Petronius paullò ante mortem coactam *flagitia Principis, sub nominibus exoletorum feminarumque & novitate cujusque stupri, perscripsit atque obsignata misit Neroni:* ut Cornelius Tacitus in lib. XVI Annalium tradit. Quid habent ista cum Petronii Arbitri opere commune? Caji Petronii famosus libellus brevissimus fuit: at Petronii Arbitri Satyra grandis atque verbosa, vel justum potiùs opus exstitit: Libellus Caji Petronii pro codicillis haberi poterat, & noctes ac stupra Domitii Neronis, & in eum cœtum admissorum atque ad omnem libidinem adscitorum exoletorum feminarumque nomina, quid quisque ibi novissimè fecissent, quid passi essent, paucîs exponebat. Ficti nihil; omnia vera. Contrà Petronius Arbiter M. Varronem in Satyris Menippeis imitatus ex parte, prosa oratione variis carminibus mistâ sub falsis nominibus tamquam sub persona mores hominum notavit, ac vera ætatis suæ vitia carpsit: modò eloquentiam, picturam, Dialecticam, &c. defecisse queritur: modò Trojæ Halôsin versibus jambicis describit: navigantium etiam rixas, naufragium, fabellamque de matrona Ephesina narrat: interdum regulas carminis exponit. Sequuntur versus de bello Civili fere 300, & elusi captatores. Qui non videt ista singula ac universa nihil ad Caji Petronii libellum, nihil ad Neronis flagitia noctesque pertinere, sed meram esse nudamque ac simplicem vitiorum & desidiæ humanæ reprehensionem, sale & mordaci aceto conditam: is planè nec in literis nec in ulla alia re quidquam videt aut judicat. Ianus Dousa, ut Petri Pithœi conjecturam de ætate Petronii confirmet, scribit duas sententias aut parœmias, videlicet *Non bene olet, qui bene semper olet*, & *Ingeniosa gula est*, à Martiale & à Petronio ex æquo usurpari: aliam item gnomen, *Primus in orbe Deos fecit timor*, Statio in libro III Thebaidos cum Petronio esse communem: ex quibus tamen sententiis primam Hiero-

rony-

ronymus in epiſtola ad Demetriadem, poſtremam Fabius Planciades Fulgentius in libro I Mythologiæ (verè, an falsò neſcio) Petronio tribuant. Quid tum? Ideone credemus Petronium Arbitrum Neronis Aug. æqualem, & Statio atque Martiale vetuſtiorem fuiſſe, ambosque hæc hemiſtichia Petronio potiùs, quàm Petronium ambobus debere? Nonne Placidius Lutatius putat, & diſertis verbis ait, Arbitrum hemiſtichion ſuprà laudatum de origine ſuperſtitionis à Papinio Statio accepiſſe? Idem planè dicendum de verſu, quem Hieronymus ad Demetriadem affirmat apud Arbitrum reperiri. Igitur hemiſtichium de odoribus Hieronymus non Martiali primo auctori, ſed Petronio; hemiſtichium alterum de ſuperſtitione Fabius Fulgentius non Statio uti facere oportebat, ſed eidem Petronio aſſeruit, propterea quòd utrique hæc apud Petronium legerant & legiſſe meminerant; apud Statium & Martialem aut non invenerant, aut ſaltem inveniſſe non recordabantur, nec multùm curabant an ab aliis ſcriptoribus priùs quàm à Petronio fuiſſent uſurpata. Quare facilè & libenter accedo Henrici Valeſii fratris mei ſententiæ, qui Petronium Arbitrum principatu Neronis multò recentiorem, ac natione Gallum fuiſſe, atque in provincia Viennenſi finibusque Maſſilienſium Græcorum habitaviſſe credit, adductus hiſce Apollinaris Sidonii verſibus, haut ſatis hactenus examinatis intellectiſque, in carmine XXIII, quod inſcribitur Narbo.

Et te Maſſilienſium per hortos
Graji ceſpitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

Ita enim emendandum verſum medium frater exiſtimat, cùm legatur in editis Sidonii exemplaribus,

Sacri ſtipitis Arbiter colonum.

Nec dubitat in priſcis Sidonii codicibus ſcriptum fuiſſe *GraI ceſpitis*, ſeu *Graji ceſpitis*: quod cùm non intellige-

retur

retur à legentibus, in *ſacri ſtipitis* perperam mutatum ſit. Quæ vulgata lectio haud dubiè vitioſa eſt, ac ferri nullo modo poteſt. Quippe ſi *ſacri ſtipitis* nomine Priapum ligneum deſignare voluiſſet Sidonius, (Simulacra enim Priapi cuſtodis hortorum ad eorum oſtia collocari conſueverant) *Priapi* in hortis Maſſilienſium poſiti *colonum* Petronium Arbitrum vocaturus non fuit, ſed *cultorem*, &c. Heic virum doctiſſimum Petrum Pithœum admodum miror, qui ſibi *videri* ait, ab Sidonio tribus verſibus ſuprà laudatis *non tam Arbitri patriam quàm mores deſignari*, Maſſilienſium moribus *Plautino proverbio & Athenæi hiſtoriâ notatis* ſimillimos. Quaſi *horti Maſſilienſium* mores eorum corruptos atque degeneres indicare potiùs apud Sidonium valeant aut debeant, quàm Petronii Arbitri domicilium, ibi voluptatibus vacantis, ac in hortis otiantis, &c. Præterea Petronii ſtilus non Romæ natum, ſed Transalpinum hominem ſapit. Quando igitur Petronius Arbiter floruit? Quæretaliquis. Equidem exiſtimo eum potiùs circa Antoninorum principatum vixiſſe, quàm (ut frater meus arbitratur) Gallieni Aug. æqualem fuiſſe: cùm quòd elegantia Petronii in ætatem Gallieni, hoc eſt, in ſenectutem Imperii Rom. ac velut in fæcem linguæ Latinæ cadere mihi non videtur. Marinus Statilius in Apologia ſua pro Fragmento Traguri enſi mſpta: Petronium paulò ante Conſtantini Auguſti tempora, certè longè infra Severum colloco. Hoc mihi perſuadet altiſſimum de illo ſilentium in ſcriptis vetuſtiorum auctorum, Quinctiliani, Suetonii, Plinii; Priſciano demum, Diomedi, Victorino, & S. Hieronymo memoratus. Nec ſpernendum teſtimonium ipſius auctoris *picturæ ne veſtigium quidem reliquum eſſe* dolentis, cui ego crimini ſeculo Neronis nullum omnino locum reperio, cùm ad uſque Commodi Principatum ſtatuas egregio artificio perfectas adhuc exſtare in Vrbe audiam. Optaſſem ſimiliter qui Pithœum

thœum ſequuti pro ſua ſententia cauſas adduxiſſe, nec ſolam nominis umbram hîc nobis reliquiſſe. Mihi quidem quæ D. Valeſius de ſtilo tangit ac in Notis uberiùs diducit, vix, quæ verò D. Statilius adfert, præſertim de Pictura, cum Arbiter idem de Eloquentia atque Poëſi aſſerat p. 6, 10, planè tanti non videntur ut à communi recedam, quin potiùs pro hac confirmanda facere videntur verba p. 417. *Ecce belli civilis ingens opus* &c. 316. *In Aſiam quum à Quæſtore ſtipendiô eſſem eductus.* 311. *Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuriâ victas.* 268. *Inaudito more pueri pedes recumbentium unxerunt.* Quæ ſi expendantur ad antiquitatem auctoris ſpectant: hoc ſolùm dico me in toto Satyricô quantum hodie quidem ejus exſtat nihil tale invenire, quod Neronem & ipſius noctes prodat. Ajunt Neronem ſub nomine Trimalchionis tegi: ſed Trimalchio ab Arbitro mitis ſenex, calvus, deformis, ſervus quondam, ex Aſia oriundus, qui Domino tot annos ad delicias fuerit, mercator deinde, & conjux Fortunatæ, ambubaiæ quam de mactra ſuſtulit, inducitur; quî quæſo hæc naturæ, ætati, ſtatui, & uxoribus (Poppææ, ac priori) Neronis congruunt? Noctem quidem ſeu nocturnam delectationem habemus in Satyrico unam p. 47, ſeqq. ſed cui non præfuit Nero, ſi Nero eſt Trimalchio, nec nocturnus graſſator noctem ambiit, ſed Quartilla juvenes Encolpium & Aſcylton in ſtabulo ultro acceſſit. Hæc rurſus ab ingenio & ratione agendi Neron. longiſſimè abſunt.

Accedo nunc ad alterum membrum, *Qua ratione Petron. Arbiter cum fructu legendus.* Vbi præprimis eximendus ſcrupulus, qui multos torſit, multos eò redegit ut in ſola amœnitate, hunc auctorem volvendo, acquieſcerent: nimirum Petronium opinatos ſectæ addictum fuiſſe Epicureæ, negaſſe cum Epicuro providentiam Dei, & immortalitatem animæ, tum finem ſeu ſummum

mum bonum hominis in voluptate quæ ſenſu percipitur collocaſſe, adducentes pro ſua ſententia verba Satyrici, atque fragmenti p. 524.

Primus in orbe Deos fecit timor. p. 116.

Ergo vivamus dum licet eſſe bene. denique p. 482.

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte Iuſſit &c.

Nolo me ego hìc immittere, quæ vera Epicuri fuerit mens, inprimis de *voluptate*, cùm legam apud Laërtium in eius vita circa finem hæc: Οδ' Επίκȣρος κ) ἀχώριςόν φησι τῆς ἡδονῆς τὴν ἀρετὴν μόνον· τὰ ϳ ἄλλα χωρίζεσθαι, οἷον βρωτά. *Epicurus autem ſolam ait virtutem à voluptate ſeparari non poſſe; reliqua verò ſeparari, ut mortalia.* Et paulò pòſt: Ουκ ἔςιν ἡδέως ζῆν, ἄνευ τȣ̃ φρονίμως κ) καλῶς. *Non licet jucundè, niſi prudenter, atque honeſtè vivere.* Breviter ſolùm repono, ad primum ceu fulcrum reliquorum, allegatum nimirum contra Providentiam epigramma: *Primus in orbe Deos* &c. Potiùs perlecto toto carmine Arbitrum dicendum, ſuperſtitionem & multitudinem deorum pro acumine ingenii ſui exagitare, quàm Superos negare rerum humanarum curam gerere: ſuadet id ultimus verſus:

Iam ſibi quiſque deos avido certamine fecit.

Miréque conſonant quæ leguntur p. 49, & 500. *Noſtra regio tam præſentibus plena eſt numinibus, ut faciliùs poſſis deum quàm hominem invenire. Ecce duos aureos pono, unde poſſitis & deos, & anſeres emere.* Contra immortalitatem animæ nihil objicientibus Satyricon ſuppeditat, trahunt huc ſolùm verba Taciti: *Audiebatque (moriturus) referentes, nihil de immortalitate animæ & ſapientium placitis, ſed levia carmina & faciles verſus.* Quæ nihil aliud probant, quàm quid Petronius (ſive ille noſtri operis auctor, ſive alius) tunc egerit, non quid revera ſenſerit. De voluptate: O miſerandam jucunditatem, quæ tot amaritudines, & perpetuas pœnas, eaſque in dies ſæviores ſecum vehit! jam inventus ludens loris cæditur,

jam

jam amasium inquirens dispoliatur, eundem infelicissimum prædicat, ipse ad suspendii necessitatem redigitur, Tryphænam suam damnatam mulierem & in toto navigio solam verberandam clara liberâque voce pronuntiat, hoccine voluptatis præmium, Epicurei summi boni, in quo ii vivere & mori cupiant? Vix mihi persuadeo ullum tam dementem inter mortales unquam exstitisse, qui in momentanea corporis voluptate finem hominis collocârit. In talibus igitur auctori fictio agnoscenda, cùm sub schemate hîc omnia agantur, Epos si excipias belli Civilis p. 418, seqq. Halosin Troiæ p. 324, & si quæ hujusmodi, ac sententiosa per totum scriptum sparsa, quæ quò spectent continuò liquet, in aliis mimum componit nunc ex re, nunc ex persona ficto semper gaudens nomine, nunc ex utroque, ut quò collineet, saltem in circumstantiis, non perinde obvium sit. Laudat quoque p. 368 Epicurum somnia condemnantem, non ceu magistrum & ex animi sui sententia, sed argumento inserviens, quemadmodum sæpissime etiam Seneca eundem Epicurum pro suis placitis stabiliendis adducit, cui tamen de cætero non adhæsit. Vt verò uno quasi ictu cadat Episcureismi objectio, & Lector ab hac frivola opinione minimè præoccupetur, ecce verba Satyrici nostri pro Providentia Deorum p. 354. *ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti excussisset indicium.* p. 372. *Deos immortales curam humanarum rerum agere, puto intellexisti.* p. 429.

Rerum humanarum divinarumque potestas
Fors cui nulla placet nimium secura potestas, &c. p. 431.
Quare age Fors, muta pacatum in prœlia vultum
Romanosque cie, ac nostris da funera regnis.

Hæc Pluto seu Dis pater de castiganda luxuria Romanorum ad Fortunam, quam Epicurus planè non admittit, ut vel ex hoc uno appareat, Arbitrum ab Epicuri dogmate alienissimum fuisse. p. 436 Cæsar ad Iovem.

Iupiter omnipotens, & tu Saturnia tellus
Armis læta meis - - - Testor - - -
Hæc ubi personuit de cœlo Delphicus ales
O mina læta dedit. &c.

Pro immortalitate animæ p. 433: Fortuna ad Ditem,

Pande age terrarum sitientia regna tuarum,
Atque animas arcesse novas: vix navita Porthmeus
Sufficiet simulacra virûm traducere cymbâ,
Classe opus est.

Pro fine & summa hominis felicitate in actione consistente virtutis, invicto argumentô ex contrario sensu, & ore ipsius Encolpii, (qui ibi Polyænos audit) seu auctoris p. 449: *Dii, deæque, quàm malè est extra legem viventibus! quidquid meruerunt semper exspectant.* ut sileam quod est p. 521. *O maxima rerum --pietas*, &c. Quæ si editoribus expensa meliùs essent, procul dubio erubuissent cap. 3 editionis Frellonianæ, & Schonwetterianæ ea ex quibus nos præmissas eruimus objectiones spargere, *scriptumque* in discrimen adducere, *quo post natas Musas*, ut I. Lipsius Epist. Quæst. l. 3, ep. 2 loquitur, *nullum venustius, nullum argutius exstitit.* Abesset modò *nuda nequitia*, addit ibidem Lipsius, quam alii impudentiam & obscœnitatem dixere. Sed cui Hypocrisin quo nullum pestilentius malum in toto mundo, in Quartilla & Enothea sacerdotibus, ac præprimis in Eumolpo philosopho, ita extremè vexare, qualis nemo majore nisu atque acumine vel cogitando facere potuisset, tum inconcessæ Veneris γλυκύπικρον omnibus deridendum præbere, animus erat, is nisi apertè locutus fuisset, facillimè in aliquo offendere & fine suo frustrari poterat. Obscænitatem causantibus respondet Martinus Hayneccius in epistola Terentio præposita: *Verùm quæ illi nobis obscœnitates narrant?*

Vtinam ne in nemore Edeno, obscœnitatibus
Infectum ab imo, humanum cecidisset genus.

Vti-

Vtinam ne in vita, in hominum uſu ac conſuetudine univerſa, in ædibus, in vicis, in compitis noſtris, obſcœnitatum plena omnia! Vtinam ne in animis noſtris, in præcordiis omnium obſcœnitatum ſtabulum! cur non lernam potiùs dico & ſentinam perennem? Hîc, hîc, expurgatô opus eſt. Hic plenis cadîs exhauſtô opus. Nam quid politurâ, quæſo te, ſpeculi agas, ubi in facie fœditas inſedit? Speculum expurgas: ab ore maculas, verrucas, lentiginem, lepram quin amoves? Inſpiciendo in ſpeculum temet, ut es, vides: formoſus formoſum, deformis deformem. Spectari, audire talis, qualis es, non vis? Deformitatem è corpore elue; fœditatem expelle animô. Ianus Guilielmus Plautin. quæſt. in Epidic. cap. 5, de Petronio: *Hic aliîs apertior fortaſſis eſt, at non inhoneſtior.* Io. à Wouweren in præfatione: *Scilicet tantò pudicitiùs compoſuit, quantò apertiùs; namque id genus omne occultare peccantis, promulgare ludentis eſt.* Dicerem ego hîc pro *ludentis*, fatentis, cùm plurima quæ in hoc ſcripto narrantur ipſum Encolpion ſeu Polyænon, hoc eſt auctorem concernant. *Atqui plerumque mortales ab oculis auribuſque removemus quæ peccamus:* verba ſunt Eryci Puteani in epiſt. ad Goldaſtum. Vnde tu mihi nunquam non permagni fies Arbiter, qui juxta amœniſſimam eruditionem, & eruditiſſimam feſtivitatem qua hocce tuum Opus undequaque referſiſti, ipſam adeò naturam humanam candore animi tui ſupergreſſus mihi vidêris, cùm talia ſub perſona adoleſcentis de tui ipſius vitæ curriculo ſive fingeres ſive traderes, annexis continuò pœnîs, quò eò potentiùs moneres, perſuaderes talia revera in vita communi contingere, quiſque ſibi à prædonibus caveret, maximè à ſe ipſo. Habes mi Lector metam Operis & cynoſuram lectionis. Supereſt modò ut paucîs evolvam, quid cætera præter principalem hunc ſcopum in Satyrico tractetur, occaſione nempe perſonarum & locorum in quæ Encolpius incidit. Primum itaque in hiſce fragmentis (nam maximam partem deſideramus,) enormem morum proluviem Seve-

rus Arbiter noſter proſcripturus, quomodo de eo loquitur Puteanus loco paulò antè allegatô, in bonarum artium profeſſores, ipſoſque adeò parentes ob pravam educationem, & inſtitutionem invehitur. Mox procuratorum forenſium & advocatorum calumnias, Iudicumque injuſtitiam taxat. Tum in ſacerdotum infandas libidines atque hypocriſin invectus, tranſitum ad luxum conviviorum facit, quem ſub Trimalchionis nomine ac lautitiis prolixè perſtringit. Hinc de ſcelerata pædagogorum nequitia & philoſophorum hypocriſi parentes atque amicos ſeriò monet: accuſat literatorum, & artificum ſocordiam: reprehendit publicarum balnearum turpitudinem. Poſtmodum maritorum & negotiatorum quorundam ſive fortunam, ſive ingenium tangens, acerrimè in levitatem feminarum animadvertit, quàm facilè adament, & peregrinos quidem juvenes ultro ambiant. Porrò in impoſturas ac fraudes exulum & natale ſolum vertentium, quibûs hoſpites ſuos & creditores, dum amplos alibi cenſus jactitant circumſcribunt, ſtylum exacuit. Inſaniam denique teſtatorum & captatorum nefariis conditionibus ſibi invicem inſidiantium notat. Et hæc tantùm reliqua ſunt hujus Satyrici capita: cætera injuria temporum nobis invidit. Hicque quod interpretes monent meminiſſe juvabit, Epiſt. ad Rom. cap. 1, & 13, tum ad Galat. 5, 1 ad Cor. 6, quibûs locis Apoſtolus de flagitiis Roman. & Græcorum agit, non meliùs quàm perlecto hoc Satyricô intelligi poſſe.

Supereſt, ut *quid in hac editione præſtitum* ediſſeram: Satyricon damus vetus, & ſimul fragmentum de Cœna Trimalchionis Tragurienſe peculiari charactere ſuis locîs à p. 73, uſque 298 inſertum, juxta MSm Romanum, facta cum Patavina editione collatione, impreſſum, quo de fusè ago p. 73. & ſeqq. Textum vet. Satyrici, Gabbemianam (ſeu Gonſalii) editionem ſecuti, locis paululùm difficilioribûs qualia ali-

quot

quot in hoc Scriptore ſuperſunt, cum novem aliis editionibus, & binis MSis nimirum Iani Douſæ, & MS. Traguriensi vet. partis Satyr. contuli, qui codices memini omnes una vice variarunt, aliis aliàs pluribûs, paucioribus conſonantibûs, lectionumque diverſitatem diligenter in Notis conſignavi ut Lector quod ſequeretur eligeret. Editiones autem illæ IX hæ ſunt: *Ioannis Tornæſii Lugdunenſis* A. 1575. *Iani Douſæ Batavo-Lugdunenſis* A. 1583. *Ioannis à VVouvveren Lutetiis impreſſa* A. 1601. *eiuſdem Lugduni in Batavis* A. 1623. *Helenopolitana typîs Schonvvetterianis caſtigationis exiſtimo Georgii Erhardi*, A. 1610. *Eadem ſed aliquantò auctior & emendatior Lugduni in Galliis recuſa à Paulo Frellon* A. 1615. *Ioannis Petri Lotichii Francoſurti* A. 1629. *Rutgeri Hermannidæ cum Notis Bourdelotii Amſtelodami* A. 1663. *Denique editio Gabbemæ poſterior, ſeu potiùs eius fragmentum (opus enim non conſummatum) incerti anni*, quam nos ſecuti priorem nempe eius editionem, *ea anni erat* 1654, *Vltrajecti ad Rhenum* procurata. Interpretes ſubjunximus textui utriuſque Fragmenti, veteris & Cœnæ Trimalchionis, quotquot ferè exſtant, certè quotquot haberi poterant, quorum nomina mox peculiaris tabella edet, & quidem Fragmento cœnæ Trimalchianæ integros ſuos donavimus interpretes, inſuper MSos Dalmatici, & Italici cœli Româ miſſos. At quoniam Interpretibus multa Græca admiſcere viſum, quæ aliquando rem abſolvunt & Latinum lectorem inanem dimittunt, dedi operam ut ſi νύννια (cantilenæ ſunt quibûs nutrices pueris blandiuntur) alicubi excipias vix ullum verbum in Petronio occurrat, quod non vocem voce aut ſenſum ſenſu reddendo in Latinum tranſtulerim prorſà & vorſà, eod. carminis genere, ſed meum interpretamentum ſi Græca illa alius adferat, ubivis parentheſi idque diversîs typis incluſum, ne ſcriptores confunderentur, quod ubique ſedulus præcavi. Indicem etiam veſtigia ſecutus Cl.

Schefferi, talem dedi qualem in Petronium fruſtra hactenus quæſieris, qui ſimul examen poterit eſſe ſtyli fragmenti Tragurienſis & Satyrici dudum editi, ſuppletis tamen ſupplendîs, ubi opus, ut exactum judicium ferri queat. Catalecta veterum Poëtarum quæ inter Priapeja primum locum occupant, quæque his more aliorum editorum, juxta peculiarem titulum, accedunt, mantiſſa ſunt; & quidem Priapeja cum integris commentariis Scaligeri, Scioppii, & Lindenbrogii: omnia legitimè ac honeſto fine legenda. Quibus ſic indicatîs, C. ac B. L. vale & noſtris ſtudiis fave.

EXCERPTA
ex prolixis Præludiis
JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS,
quorum in Notis mentio, quantum in rem noſtram ſufficit.

SAtyra, vel *Satura*. Satyra à Græco Σάτυρος, Satyrus, deducitur, quòd hujus inſtar laſcivire videatur, dicax ſit, & in mores invehatur, qualem ſcripſere Lucilius, Flaccus, Iuvenalis, Perſius. Satura, & Satira, ut *optumus*, & *optimus*, *maximus* & *maxumus*, à ſatur; vel ſaturorum, id eſt, ebriorum in modum dicteriis afficit, æqué ac Satyra. vel ob ſolam ſaturitatem, hoc eſt, varietatem ſtyli ſic dicitur, ſive is diverſorum generum poëmata complectatur, ut Ennium ſcripſiſſe conſtat, de Pacuvio incertum, ſive cum metris ſoluta jungatur oratio, ut forſan Menippus, certè Varro, Seneca in Apocolocynthoſi, Petronius noſter, & Boëthius in de Conſolatione Philoſophiæ fecere. Vtrumque verò concurrere poſſe, ut Satura in prima ſignificatione, ſit & Satura in ſecunda, hìc non negatur, & tetigi jam antè Satyrici p. 1.b. Hæc ex Voſſio & Gonſalio. Cæterùm (verba ſunt Gonſalii) *Saturæ* nomine quid primitus ſignificaretur, cognoſcitur ex Acrone veteri interprete Horatii, ad 1 Sat. Lib. 1, ubi docet, *Lancem illam, quæ plena diverſis frugibûs in templo Cereris infertur*, Saturam *adpellari*. Idem Diomedes tradit Lib. 3. additque ideo *à copiâ & ſaturitate rei* Saturam *vocari*. Exinde cœpit *Satura* uſurpari latiús. Feſtus: *Satura & cibi genus eſt ex variis rebus conditum*. Et Varro, teſte eodem Diomede, *Quoddam genus farciminis, quod multis rebus refertum eſt, Saturam* dicit, *vocitari*, & profert hocce ex 2 Lib. Plaut. Quæſt. *Satura eſt, uva paſſa & polenta, & nuclei pinei mulsô conſperſi*. At quod magis ad noſtrum ſcopum accedit, id Feſti eſt: *Et Lex multis aliis legibus conferta*. illud ſanè tandem collimat, quod ejus adbreviator Paullus retulit: *Satura & genus carminis eſt, ubi de multis rebus diſputatur*. Ita & Acron ibidem: *Ergo & hoc Carmen propterea* Saturam *adpellaverunt, quia ita multis & variis rebûs refertum eſt*. Tute jam vides, quàm aptè Varronianæ Satyræ, & pariter Petronianæ conveniat *Satyræ* vocabulum Romanum. nam quum Satyra ſit plurium videlicet rerum commiſtio, ubinam, quæſo, miſtura major, quàm in noſtra Satyra, & rerum, & multiplicis ſimul orationis eſt? *Satyricon* dicitur pro *Satyra*, quemadmodum & nonnullis aliis placuit

Elegidia,& *Elegidaria* præ *Elegiæ* non ſemel poëmata ſua adpellare. ſic *Epigrammation* adriſit potiùs quàm *Epigramma*,& *Apologeticus* potiùs quàm *Apologia*,& innumera alia.

DE PERSONIS SATYRICI.

CErtô certius eſt,Petronii Satyricon Poëma eſſe Dramaticum;quà imitatur, exprimitque hominum mores, quà item agentes inducit perſonas, variéque inter ſe conloquentes, licèt Anctor ipſe ſimul interloquatur in fabula, narretque. quod planè Ariſtoteles in Poëtica tradidit,& prolixè ad illum variis in locis Interpretes. Dramatum igitur lege coactus Arbiter fuit procudere, convenienti admodum cum ratione, & reſpectu, Perſonarum Nomina. Maximé autem propter ipſam Satyrici naturam. de ipſo inquit Tacitus: *Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia Principis ſub* Nominibus *exoletorum, feminarumque, & novitate cujuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni.* Sequuntur jam interloquentium nomina, & quidem diſcriminis cauſâ perſonæ fragmenti Traguriensis currente, ut vocant, charactere. De his verò interlocutoribus etiam Index Satyrico ſubnexus conſulatur.

A*ctuarius, acta Trimalchioni recitans.* pag. 196.

Æſius unus eſt ex vectoribus, qui nempe tonſorem notavit ſibi in navigio Lycæ, Gitonem, & Aſcylton radentem. quod quum poſtea aperiret, occaſionem præbuit tot in navi turbellis. Vnde, puto, *Ætius*, contendit Bourdelotius, reponendum eſſe ex Etymologico, ubi: Αἴτιος, ὁ τὴν αἰτίαν τιθέσι, τὴν ἀφορμὴν δούς. *Ætius, qui cauſam, hoc eſt, occaſionem vel anſam præbet.* Aliter nos, nam *Æſius* ille ab raſurâ eorum auſpicium ſibi fecit, exſecratuſque omen eſt, quod imitarentur naufragorum ultimum votum, quod nomini Αἴσιος (*auſpicatus*) convenit planè. Inde ἀστραπαὶ, βρονταὶ, ἀετὸς, ὄρνιθες αἴσιοι, *Fulgura, tonitrua, aquila, aves augurium, auſpiciumve facientes.* 369.

Agamemnon Rhetor eſt, & eloquentiæ indubiè præceptor. Aptè verò Regis Agamemnonis illum adpellatione Petronius inſignivit, Oratores namque & Sophiſtæ *Reges* olim nominabantur, quod obſervarunt jam Viri eruditi. idque propter nationis ejus ſuperbiam. Sic & priùs M. Varro in Virgula Divina adpellavit *Agamemnona* ſimilem Rhetorem aut Declamatorem, nimirum quia Regem fecerit Agamemnona Homerus oratione adprimè gravem ac vehementem. quod vir Doctus Auſonius Popma etiam adnotavit. p. 11. Quæ pariter p. 305 de Menelao Anteſcholano intelligenda. *Idem Agamemnon.* p. 181.

Aſcyltos Encolpii *comes* eſt, *faterque* nequiori ſenſu, ſiqua eſt verbis Gitonis, imò ejuſdem Aſcylti fides, p. 28. 30. Encolpius ſuum *Commilitonem* vocat p. 303. Aſt ejus nomenclatura uti Satyrici conveniat actioni, indicare neceſſum eſt. ajunt Veteres Gloſſæ: Ἄσκυλτος, *infatigabilis.* Quod ſanè & opportunum

erit

erit interpretamentum verborum p. 337. *O juvenem Laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire.* *Idem Ascyltos.* pag. 212.

Atriensis Encolpio ad interrogata respondens. 9. *Atriensis, & Encolpius.* 275.

Bargates procurator stabuli, qui sedandis in eo rixis tempori adest opportunus. Proferam vocis originationem, quæ adhuc puero mihi in mentem venerat, nimirum quasi βαρὺς κάτ]ος, *Gravis catus*, sat propriè diceretur Petronio. & pronus eram, ut *Barcatus*, aut *Barcattes* scriberem, nam sic veteres Lapides exhibent nomen, & aliàs *Barcathes*. C & G sæpè invicem mutari notum est, & Viri docti jampridem observarunt. Aptè enim *Gravis*, quum pedibûs æger, ideoque adlatus lecticâ. *Catus* item quilibet diversorii præfectus, ministerve scommate haut invenusto posset adpellari, quum satis ubique constet, catum animal esse furacissimum. unde & fures dicuntur Cati non paucis gentibus figuratâ videlicet locutione. 348.

Chrysis ancilla Circes impudicæ est, & ipsa impudica. χρύσις i. e. aurea, ex forma nomen inditum. Haut paucas hujusce nominis antiquas meretrices offendi. Cujusdam Timocles meminit apud Athenæum L. 13. & Plutarchus alius, quæ amica fuit Demetrii, &c. 449.

Cinnamus dispensator ille est Trimalchionis, qui licèt superciliosus ac superbus, exorari tamen ab peregrinis hominibus passus est. Fors autem Cinnamus ille dictus dispensator (ni aliud in amissis detur nobis hodie latere) quòd in primoribus servis olim dispensatores censiti, haut secus atque inter frutices aromaticos pretiosum *cinnamum* habitum fuit, sive *cinnamomum*. Romæ in priscis servorum titulis: CINNAMUS. TI. CÆSARIS AUG. PEDISEQUUS. NYMPHÆ CONJUGI. FECIT. p. 92.

Circe matrona nobilis est, famâ ob prostitutum pudorem profligatissimâ, formâ autem emendatissimâ, de ipsius tamen toro, dum illum deperit, sine voluptate surrexit Encolpius. Nullo alio profectò nomine magìs decenter matronam Arbiter notaret ingenuam, & impudicam. Vtroque enim Circe exstitit insignis, utpote quæ diìs orta, prostitit Ææa in insula libidini mancipata. Haut aliter quidem Vlyssem illa pellexit, ac Petroniana Poliænon. tu confer cum scena nuptiarum impudicarum Circes, Librum 10 Homeri Odysseæ, illud verò potissimùm: -- Νῶϊ δ' ἔπειτα

Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβήσομεν, ὄφρα μιγέντε
Εὐνῇ, καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.

Nos verò deinde
Lectulum meum conscendamus, ut commixti
In lecto, & amicitiâ confidamus invicem.

Adde, quod minimè vacarit veneficii suspicione nostra etiam Circe, quod vel famula ejus Proselenos saga peritissima testetur haut illibenter. pag. 449, 50. 452. 460.

Cocus Trimalchioni ad quæsita respondens. 179.

Conlibertus, conviva & lapidarius; Ascylton cum Gitone objurgans. p. 212. 219.

Conviva Encolpium informans. 125. *Idem conviva & Encolpius.* pag. 127, 142. *conviva variè egresso Trimalchione sermocinantes.* 144.

Corax mercenarius Eumolpi est, qui & tonsor, habuit namque proprium tonsorem poëta ille, uti Martialis noster, ac plures alii. Κόραξ, *corvus* est, quæ avis edacissima. unde Plautus *Corvitare* in Casina verbum conflavit, hoc est, instar corvorum tuburcinari, ac sese ingurgitare, quæ omnis ministerii unica cura est, ut sat Comici testantur. Item, Κόραξ, *uncinus* est, aut *annu-*

annulus, quo hostium pulsatur. qui & *manus exteræ* dicuntur Lucretio in 1. haut aliter quàm bene, nam manuum, quibûs & pulsare fores solemus, munere illi funguntur. quod probè & famulo conveniet. memini equidem multis abhinc annîs me apud antiquum Scriptorem offendisse, Servitia pari ratione dominorum *munus ac pedes* indigitari. Vnde species illa proverbii nostri originem duxit, *Es mis pies i mis manos*, de sedulo nempe ac industrio famulitio usurpari solita. Ita quidem Gonsalius, sed potius est ut hunc Κόρακα eo sensu accipiamus, quo Græci *γυναικοϊέρακας (mulierum accipitres)* dicunt. Eumolpus enim dominus ejus libidinosissimus. 344. & corvi venationibus etiam idonei. Plin. l. 10, c. 43. pag. 344. 414. 507.

Echion, Εχίων, *notum nomen ex Cadmi historia, hic conviva.* 150.

Embasicœtas cinædus erat vetusculus, molitor, imò tortor Encolpii, & Ascylti. Aptè enim illi cinædo impositum nomen. Nam, uti Iosias Mercerus inquit Notîs ad ultimam Epistolam Aristæneti ἐμβατεύειν idem quod ἐμβαίνειν *(ingredi, insultare)* unde Εμβασικοίτης, *Incubus*; quod nomen Cynædi apud Petronium. quæ rectè omnino Viro docto in mentem venerunt; nam licèt cinædi alii sint ab Incubis planè, Cinædus verò ille putus incubus eâ scenâ fuit, ut nos ostendimus ad verba pag. 67. *Quæso, inquam, domina, certè Embasicœtam jusseras dari.* Itaque jocum, quem ab eo ipse Mercerus petivit, quòd promisso scilicet Incubo repræsentaretur Cinædus, ibidem non admisimus. 62. 67.

Encolpius. Quum isthæc Satyræ species ad *mistum* genus Poëmatum referri debeat, in quo & Auctor narrat, & aliorum introducit conlocutiones (μικτὸν Græci vocant) personâ necessario Scriptum indigebat, quæ Auctoris munere fungi videretur. Ejus ergo vicem subit toto in Satyrico Encolpius. nam licet post medium compareat, ejus partes subripuisse Polyænon, ipse tamen ab Encolpio diversus censendus non est; nomen vero ille commutavit ob mimicum illud Crotone compositum figmentum. Encolpius ab ἐγκολπίζω, *insinuo.* Quod verè quidem de se potuit Petronius prædicare. callidâ enim & eruditâ morum suavitate se penitus in Potentium animos insinuare consuevit, eorumque in sinu mirâ fuit acceptus benevolentia. Planè innuunt Taciti illa verba: *Inter paucos familiarium Neroni adsumptus est elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum & molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset.* Ejusdem Encolpianæ virtutis in Satyrico etiam vestigia reliqua sunt. Eò spectat Lycæ, & Tryphænæ haut semel erga ipsum repetita benignitas vel cum capitis periculo: Circes item, & Chrysidis adfectus: ut de Gitone taceam, Quartilla aliisque. Ast in nominis hujusce significatione locum fors habet & illlud Tibulli:

Quid hoc novi est? quid ira nunciat
Deûm?
Silente nocte candidus mihi puer
Tepente quum jaceret abditus sinu, &c.

Quo quid crebriùs Encolpio contigit cum Gitone suo. ἐγκολπίζειν vulgò est *in sinu habere*. 1. 20. 22. *It. Encolpius.* p. 73, *seqq.* Confer verò hîc Indicem.

Enothea anus est sacerdos Priapi, magáque insignis. inde *Enthea* adrisit potiùs Bourdelotio, ἔνθεοι namque & magi dicuntur. Conveniret item appellatio vetulæ sacerdoti, & vati, quippe quæ & numine adflari atque concipi soleret, quod genuinum vocis significatum. sed nihil necessum mutare; *OEnothea* enim, sive *Enothea* diphthongó contracta propritim valde adpellaretur bibacissima

cissima anicula: de quo Arbiter. pag. 497. 502. 487.

Eumolpus poëta est, ejusque sub persona adprimè poëtarum ingenium depictum. Ejus certè partes ex potioribus sunt in reliquo Satyrico. Nomen verò ei sat bene opportunum. Εὔμολπος sonat *Elegans cantor*. Sunt & in vetustis Marmoribus, quum sileam Historias, plures *Eumolpi*. p. 314. V. Indicem.

Familia Trimalchioni acclamans. 195, 96. 280.

Fortunata, fictum quoque vocabulum est, quod Trimalcionis uxori Arbiter dedit. Aptè nimirum, quum Trimalcio ille planè Nero sit, Vxor item liberta Acte, ut suo locô ostendimus. *Fortunatus* enim Antiquis dicebatur, Auctore Cornelio Frontone, qui cum opibus nomen accipiebat, quod mirè Actæ illi convenit; *Felix* namque, qui à natura habuit, ab ipsoque scilicet ortu. Revera autem pluribus feminis fuit & illud nomen. Vetus elogium Romanum: D. M. M. SEIO DIOGENI. FORTUNATA CONJUX. MARITO. BENE MERENTI. FECIT. Et sæpè aliàs. Fuit etiam & cognomen. sic in Inscriptione Romana: D.M. ANTONIA. FORTUNATA. FECIT. PATRONÆ. SUÆ. BENE. MERENTI. HERACLIÆ ET. SIBI. ET. SUIS. 125. *Ead. Fortunata*. 195, 96.

Ganymedes conviva. 154.

Giton frater Encolpii est ac deliciæ, totaque in Satyra perpetuus comes, si paucos dies excipias, quos apud Ascylton, siqua est amantibus fides, exulavit invitus. Pannychidis etiam fuit mimicus conjux; desiderium verò ac voluptas Quartillæ, Ascylti, Eumolpi; item Lycæ & Tryphænæ. Γείτων, *vicinus*, *proximus* sonat. quod verbum amoris agnoscunt Critici; senseruntque, quibus vicina contigit pulchritudo. Veram sanè scripturam ex priscis editionibus exhibuimus. 28. *Id. Giton*. pag. 219.

Habinnas Sevir Augustalis & lapidarius, Trimalchionis collega ac familiaris. 249.

Lycas Navigii dominus, Tryphænæ conjux, an & leno? ego sic censeo, sic jubet & rerum ipsissima series. Ita etiam Plautinus Leno *Lycus* dicitur in Pœnulo, hoc est, *lupus*. Mirè huc facit locus Appulei ex Apologiâ: *Domus ejus tota Lenonia, tota familia contaminata; Ipse propudiosus, uxor Lupa*. Meretrices namque Antiquis *lupæ* vocatæ, & *lupanar* locus publicus. Rectè igitur si Scorti apud Valerium nostrum nomen est Epigramm. 72 lib. 1.

Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus.

Quæ omnia sanè præclarè congruunt Lycæ Petroniano, ejusque universæ familiæ. Simul & vera scriptura ediscitur; nam varia nimis est. Sunt sæpiuscule & in Marmoribus P. ÆLIUS LUPUS, & P. ÆLIUS LYCUS, titulique haut absimiles. 358.

Niceros conviva fabulam Versipellis narrans. p. 233. *Occurrit & aliàs. nominis ratio ibi in commentariis.*

Pannychis virguncula est septennis, cujus impudicæ, & præcoces cum Gitone nuptiæ apud Quartillam celebrantur. p. 68. Nomen aptum est prorsus cuilibet meretrici. Glossæ interpretantur: Παννυχίς, *Hoc excubitus, pervigilium*. Nequitia autem, quæ latet, palàm erit cuicumque Commentum nostrum consulenti ad verba, *Quum sciatis Priapi Genio Pervigilium deberi* [p. 58]. Arnobius lib. 5. *Pervigilia*, & *Pannychia* conjunxit. & in vetustis Inscriptionibus feminæ reperiuntur *Pannychides*; & apud Lucianum meretrices. Satyrici autem est κωφὸν πρόσωπον (*muta persona*), uti *Carpus*, pag. 125, *Menelaus*, 305, *Lycurgus*, 411, *Doris*, 457, *Gorgias*, 510. quod hîc satis sit monuisse.

Phileros conviva, sic dictus à φίλος, amicus,

cus, aut φύλαξ, *custos*, & ἔρως, *amor*. pag. 150.

Philumene matrona illa *captatrix* est, quæ juniori ætate multas sæpe hæreditates formæ lenocinió extorserat; quum verò jam annis confecta anus, filiorum videlicet petulantiâ antiquum morem perseverabat extendere. Φιλεμένη, *amabilis* sonat, quod de illa adolescente verè dici poterat. 506.

Plocrimus conviva, nisi legendum Plocamus (ἀ πλόκαμος, cirri, *it.* vortex fumi) *quæ servilis appellatio nota ex lapidibus*. 244.

Psyche ancilla Quartillæ, ipsâ profante pag. 47. Eidem toto Actu adsidet fidissima, nequitiarumque ejus, uti ex superstitibus reliquiis cogitare licet, nec inferior, nec invenustior æmulatrix. Ideo ab *Anima* habuit nomenclationem, quæ Græcis ψυχή, estque amantium compellatio mellitissima. Iuvenal. Sat. 6. 193.

-- Quotiens lascivum intervenit illud
Ζωὴ καὶ ψυχή (vita & anima), *modò sub lodice relictis Vteris in turba.*

Martialis lib. 10. 68.

Ζωὴ καὶ ψυχή lascivum congeris usque.

Aptè ergo Amoris conjunx, deliciosissima ac formæ emendatissimæ puella, teste Fulgentio Mythologo, & Appulejo Fabulatore, PSYCHE indigitata. Vocabulum etiam verum fuit feminarum pudicarum. Lapis Romanus: DIS MANIBUS. SACR. CORNELIÆ. Q. L. PSYCHES. SER. MARTIUS. MARTIALIS. ET SPATALUS. Q. CORNELI FLACCI. DISP. CONJUGI FIDELISSIMÆ. FECERUNT. 47.

Polyænos. Idem, qui Encolpius est, nomen verò Crotone mutavit (ubi divitem orbum Eumolpum finxerunt) ut nihil suorum præteritorum facinorum fraudi mimicæ obstaret, quominus captatores possent inretiri. Nominis ratio redditur in Commentariis. p. 461. Vide etiam quæ hîc in Circe dicta.

Quartilla, non Priapi sacerdos est, potiùs victima. Carmen Ithyphallicum indicat, uti nôs latiusculè in Commentis.

Quum Sacrum fieret deo salaci,
Conducta est pretio Puella parvô,
Communis satis omnibus futura &c.

Aptè ideò *Quartilla* vocata, sive, ut arbitrium est Viri Docti, *Quadratilla*, ut apud Quinctilianum *Quadrantaria*: quibus adpellationibûs ex significantur, quæ ob quadrantem sui copiam videlicet facerent. *Quinetiam* pariter parvi pretii scortillum suspicari licet Carmine devirginato.

Deliciæ populi magno notissima circo
Quinctia &c.

Quartilla nomen Romanum est, cujus in vetustis lapidibus seges fœcunda. p. 47.

Scintilla uxor Habinnæ, amica Fortunatæ. 253. 257.

Seleucus conviva. 146.

Servus qui dispensatori vestimenta perdidit. 93. 95.

Trimalchio. Gonsalius: Trimalcio senex ille beatulus est, cujus lautitias, luxumque convivialem graphicè Petronius describit. Nomen certè ab nequam Mollitie habet. Glossæ: μαλακός, *Mollis*. μαλάσσω, *Subigo, Mollio*. Verè omnino, ut ex narratiunculis Satyrici constat. pag. 83. *In chiramaxio deliciæ ejus ferebantur, puer vetulus* &c. & aliàs. *Trimalcio* ergo, id est, *ter mollis*. quod nimiam ejus Mollitiem innuit, quippe Ternarius numerus indeterminatus est & multitudinem comprehendit. Plutarchus lib. 1 de Plac. Philosoph. Ἡ δὲ τριάς, πλῆθος, ὡς, τρισμάκαρες Δαναοί (*trias multiplicat, ut terfelices Danai*). Non aspirandum igitur vocabulum esse, satis jam patet; simulque ex Neronis numismatis, quæ laudat Bourdelotius, mihi autem videre adhuc non contigit, in quorum parte

parte reversa legitur TRIMALCIO, quo mirè quidem, fides autem penes illum sit, Commentum nostrum juvatur, videlicet sub Trimalchionis persona latere Neronem. De etymologia nom. Trimalchionis, p. 80. *Idem Trimalchio.* p. 136.

Tryphæna Lycæ audit meritissima uxor. nam omnium quum foret feminarum formosissima, voluptatis nimirum causâ, & planè robustæ, huc atque illuc vectabatur à marito. Deliciosa inprimis erat femina, ac voluptuaria, quapropter illi quidem nomen obtigit sat benè conveniens. Τρυφὴ, deliciæ sunt, voluptas, ac mollities. ideo & Lucianus vocabulum id pariter meretrici dedit. Equidem autem haut invitus *Tryphena* scriberem, nam sic haut semel in priscis hodie visitur monumentis. 358.

CATALOGVS INTERPRETVM,

Scriptorumque Veterum ac Recentium quorum loca in his

COMMENTARIIS

vel citantur, vel notantur.

Cicero.

Lucia-

TITI PETRONII ARBITRI, EQVITIS ROMANI, SATYRICON.

TITI PETRONII ARBITRI] Ita legit Lambinus Comm. ad Lucret. lib. IV. In vulgatis quibusdam editionibus legitur, C. PETRONII ARBITRI. Apud Scaliger. in Catal. C. PETRONII ARBITRI AFRANII. I. Lipſ. ad lib. XVI Ann. Tac. c. XVIII. *De C. Petronio*] *Quem viri Docti eum cenſent, cujus fragmenta hodie puriſsima impuritatis. De quo etiam delibero : ſicut & de prænomine, quod apud Plin.* lib. XXXVII, c. II *Titus eſt; itemque Plutarch. in libello* Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου; (*Quomodo poſsit adulator ab amico dignoſci?*) Loqui eós de hoc eodem, res indicio eſt. Plinii verba : *Titus Petronius Conſularis moriturus, invidiâ Neronis Principis, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam ccc. H-S. emptam fregit.* Plutarch. ἢ τοὺς ἀσώτους καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζωσιν, ὥσπερ Νέρωνα, Τίτος Πετρώνιος (*Aut cùm luxurioſis & ſumptuoſis tenuitas & ſordes exprobrantur, ut Neroni fecit T. Petronius*). Lambinianam lectionem ut veriorem, comprobat Goldaſtus. *Georg. Erhard.* Petronius alius, cujus Tacit. meminit lib. XIV, & XV, eſt *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipſum legendum eſt lib. XV Ann. ex Pl. Eum vero non ſub Nerone, ſed ſub Galba periiſſe certum eſt ex lib. I Hiſt. *Petr. Pythœus.*

SATYRICON] De Satyra appoſitè Ioſ. Ant. Gonſalius in præmiſſis Præludiis. quæ hîc duobus non amplius verbis complecti lubet. *Satyra* vel eſt *Luciliana* in mores invehens, vel *Varroniana* res varias vario ſtylo condiens : illa *ſatyra*, hæc *ſatira* vel *ſatura.* Ger. Io. Voſſius in Etymol. Vtrumque in noſtro concurrit. Gonſalius, & Georg. Erhardus, ſive Michaël Caſpar Lundorpius. *Sidonius Apollinaris lib.* 8 *epiſt.* 11. *Nunc flammant Satyræ* --- & libro 1 epiſt. ult. *Pæonius exarſit, cum Satyricus ille morſum dentis igniti impreſſerat.* Ennius Satyr. lib. 3.

Enni Poëta ſalve, qui mortalibus
Verſus propinas flammeos medullitus,

id eſt, mordaces & Satyricos. Siſenna lib. 2. *Non dignus in quem debeam Satyram calente vi adingerere.* Interpres Iuvenal. *Lucernam dicit, quia Satyrici ad omnium vitia quaſi lucernam admovent, & ut adurant, & ut oſtendant crimina,* &c. Erhardus, ſive Lundorpius. Satyricon verò hoc Petronii in libros plures diſtributum fuiſſe, ſatis magno nobis argumento eſt veteris Gloſſarii fiducia, quod apud literatiſſimum antiquæ fidei cuſtodem Petrum Danielem in publicos potius, quam privatos uſus ſervari intelligo. Inde enim ſic quaſi ex aumario deprompta feſtiva illa ablectiſſimorum Fragmentorum ſymbola. Vbi inter cætera & hoc exemplum ſub Satyrici illius

 ſpicilegii

ſpicilegii exodium Petronianis amatoribus occurrit: *Excelſiſſ. dicitur à Petronio in* I *Sat.* Vnde manifeſtum, hoc opus certo librorum ordine diſtinctum fuiſſe. *Ian.Douſa.P.* Quin & in veteri Gloſſario S. Bened. Floriacenſis habetur hic locus deſumptus è Petronio Arbitro l. xv. *Sed video in totum in illa hærere tabula, quæ Trojæ haloſin oſtendit.* P. Daniel. Quod ex Petronii Satyrico habemus, mera excerpta ſunt alicujus ſtudioſi, qui, quæ ad guſtum ſuum in illo auctore invenerat, eodem quo opus legebat ordine, Adverſariis ſuis commendavit ac commiſit. Qui putant, à monachis ſic eviratum eſſe, vehementer errant. Qualis hæc caſtratio foret, quæ, reſectis à reliquo corpore membris, vel potius ipſo corpore abjecto, ſolas pudendas partes reliquiſſe videatur? Certe quæ deſiderantur, vix videri poſſunt ſalaciora ac nequiora fuiſſe his quæ relicta ſunt. Imo iſta nullam procacitatis & protervitatis ὑπερβολὴν (*exſuperantiam*) vel ipſis lenonibus uſurpandam reliquam faciunt. *Claud. Salmaſius.* Omnium maximè convincit, Satyricon Petronii in complures libros fuiſſe diſtinctum, Rubrum codicis Dalmatiæ Traguerienſis, Româ cum omnibus ſcripturarum compendiis Amſtelodamum à Cl. viro Ioanne Lucio miſſi, protographo ibidem Romæ apud Nobiliſſimum Laurentium Grimaldi Bononienſem familiarem Legati Veneti reperiundô, quæ talis:

PETRONIVS ARBITER.

PETRONII ARBITRI SATYRI FRAGMENTA, EX LIBRO QVINTODECIMO ET SEXTODECIMO.

Cum alio genere furiarum &c.

NVm alio genere [1] furiarum declamatores inquietantur? qui clamant, Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nam [2] ſucciſi poplites membra non ſuſtinent. Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam

1. *furiarum*] *Furiis agitari* dicuntur, qui nihil ordine faciunt, & qui flagitiorum conſcientia parum apud ſe ſunt. Feſtiviſſimum eſt hoc, quod in Græcis Epigramm. dicitur, *quoſdam non jam à Muſis, ſed à Furiis prorſus agitari.* Sunt enim, ut ille dicit, μανίαι δ᾽ οὐ πᾶσιν ὁμοῖαι (*Non omnis furor idem*). De furiis impiorum eleganter ſcribit Cicero pro Roſcio Amerino, in Piſonem, & lib. I de LL. Vnde toties Plut. ἐπιφάνεια τῶν ἐριννύων (*mors imminens à Furiis*). & ὑπὸ ἐριννύων οἰστρηλατηθεὶς (*Furiarum œſtro percitus*). Heliodorus Æthiop. α. Ἐριννύες ἤλαυνον (*Erininyes agitabant*). Eurip. Iphigenia, in Tauris; περιπολῶν οἴστροις ἐριννύων (*ſtimulis agitatus Erinnyum*). Ovid. lib. x de Myrrhâ. & Suet. Nerone c. XXXIV. *Io. Al. Braſſican.*

2. *ſucciſi poplites membra non ſuſtinent*] Paull. ex Feſti lib. XVII. *Suppernati dicuntur, quibus femina ſunt ſucciſa in modum ſuillarum pernarum.* Ennius:

His pernas ſuccidit iniqua potentia Pœni.

Loquitur Ennius de clade Cannenſi: nam à ſuperbo Pœno pernæ vel femina ſunt ſucciſa in quibus vitæ quid animadvertebatur. Livius lib. XXII ſcribit, *quoſdam jacentes vivos, ſucciſis feminibus poplitibuſque, poſt cladem Cannenſem fuiſſe inventos.* Valer. Max. lib. IX, c. II notat, *Annibalem captivos Romanos oneribus & itinere feſſos, infima pedum parte ſucciſa reliquiſſe.* Reſpicit eo Petronius hic. *P. Merula.*

I. tu-

tiam ituris viam facerent: nunc & rerum [1] tumore, & [2] ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantum proficiunt, ut [3] quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos. [4] Et ideo ego adoleſcentulos exiſtimo

1. *tumore*] *Abundantia.* Gloſſarium Petronianum Ioann. Bourdelotii Notis criticis, ad Petronium ſubiunctum, à Rutgero Hermannide, editionis A. 1663. Erhardus: *tumor.* Grande dicendi genus, falſa ſublimitatis ſpecie blandiens.

2. *Nunc & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu*] Alibi, *An audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta.* Quintil. l. 9, c. 5, *Lumina præcipue in clauſulis poſita ſententias vocamus. Quæ minus crebra apud antiquos, noſtris temporibus modo carent.* Hieronymus ad Pammach. *More puerorum argutas ſententiolas in clauſulis ſtruis.* Idem ad Nepotianum: *Ne à me quæras pueriles declamationes, ſententiarum floſculos, & per fines capitulorum acuta quædam breviterque concluſa.* Ioan. à Wouweren. *Sententiarum ſtrepitus*, inanes ſententiæ, vana commenta. *Gloſſarium Petronianum.*

3. *quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos*] Senec. lib. II Controv. in procem. *Velut ex umbroſo & obſcuro prodeuntes loco claræ lucis fulgor obcæcat: ſic iſtos à ſcholis in forum tranſeuntes, omnia tanquam nova & inuſitata perturbant.* Idem lib. V Contr. *Portius Latro, cum pro reo Ruſtico Pontio in Hiſpania diceret, uſque eo confuſus fuit, ut à ſolœciſmo inciperet, nec antea potuit confirmari, jam parietes deſiderans, quam impetraret, ut judicium ex foro in baſilicam transferretur. Vſque eo ingenia in ſcholaſticis exercitationibus delicata enutriuntur, ut clamorem, ſilentium, riſum, cœlum denique pati neſciant.* Sim. Abb. Gabbema. Aliàs *declamatio*, in vero ſuo uſu, exercitiis fictis ad res quaſcunque ſerias præparatio eſt, & perfecti imago. Quintil. l. 1, c. 10. Gloſſar. Petronian. forenſium actionum meditatio. Quintil. l. 4, c. 2. Io. à Wouweren: Eumenius Rhetor. *Neque enim tantum me aut negligentia, aut confidentia tenet, ut neſciam, quanta ſit, inter hanc aciem fori & noſtra illa ſecreta ſtudiorum exercitia diverſitas. Ibi armantur ingenia, hic præliantur; ibi præluſio, hic pugna committitur.* Acceſſere ad hoc exercitationis genus perſonæ principes. Suetonius Nerone c. 10. Spartian. Severo, Capitolinus Gordiano: *In Athenæo controverſias declamavit.* Cicero I Tuſc. quæſt. *Declamitabam cauſas*; lib. 9 Epiſt. ad Pœtum: *Hirtium & Dolabellam diſcendi diſcipulos habeo, cœnandi magiſtros. Puto te audiſſe illos apud me declamare, me apud illos cœnare.* Hos innuit Seneca Controverſ. procem. *Potuiſſem audiſſe* (Ciceronem) *in illo atriolo, in quo duos grandes prætextatos ait ſecum declamare ſolitos*, cujus judicium fecit Sueton. L. de Claris Rhetor. Cicero Bruto: *Commentabar declamitans cum M. Piſone, aut cum aliquo quotidie*, hinc *quotidiana declamatio.*

4. *Et ideo ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri*] Georg. Erhardus: Quia conſueta faſtidiuntur, diverſa à forenſi rerum uſu tractantur, imo ad mera nugamenta antiquitatum & ſophiſmatum deflectitur. Nonne enim & hodie diſputationes noſtrorum Academicorum, pari eodemque modo juvenum animos ad magna ſurgentes deterunt atque corrumpunt? *Ne in ſutoria quidem,* inquit Caſelius, *magiſter tyronem ferat ſibi obloquentem; quin dicto ſibi audientem eſſe jubet: interrogandi forte ei poteſtatem faciat, ſi humanior ſit. In paulo honeſtioribus, diu docent, diu exercent alumnos: nec iis judicii partes infimas permittunt;*

existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in usu habemus, aut audiunt, aut vident; 1 sed piratas cum catenis in litore stantes, & tyrannos edicta scribentes,

tunt; ubi tamen in sensus incurrunt omnia. Pythagoras idem fecit. Hinc disputationes tyronum non minus ridiculæ videntur, quam instructa acies gruum & Pygmæorum, de qua Poëtæ fabulantur: ac male novitiis consulunt, qui eos in acie disputationum collocant, quasi egregia facinora designaturos, qui nec clypeum tenere, nec hastam vibrare, ac ne pedibus quidem firmiter consistere valeant. in Prodidascalo: ubi per omnes artes progrediens docet, de qua paucis possit disputari, idque tantum inter seniores. Declamatores quoque nostri juveniles, nonne eundem errorem cum antiquis istis Petronianis errant? Videte mihi themata Magistrorum & Scholarium exercitia, in quibus nihil fere ex iis, quæ in usu habemus, aut legitur, aut videtur, aut auditur. In Logicorum sive Dialecticorum λεπτολογίας (hoc est Ramistarum syllogisticationes) & scholasticorum Doctorum *ineptias*, quib. generosa ingenia velut pestilenti quodam sidere afflaverunt, jam olim scripsit Felix Faber Monachus Dominicanus Histor. Suevor. l. 1, c. XI. ubi inter cætera: *Universitatibus* inquit, *nostris Oratoria & Poëtica penitus incognita est, & omne studium juvenum in elenchis est vanisque cavillationibus. Sic periit à nobis ornata oratio, & abundat vana & sterilis cavillatio, qua nihil solidum, nihil delectabile, nihil verum apparet, etiamsi sit verissimum.* De Criticorum levibus atque inanibus studiis, quibus ludibria quædam excitando hoc tantum proficiunt, ut cum anni ad tesseram venerunt, nullam ad rem bonam apti atque idonei habeantur. Dequo hominum genere non injuria illud Ciceronis de Amicit. usurpavero: *nihil altum, nihil magnificum ac divinum suscipere possunt, qui suas omnes cogitationes abjecerunt in rem tam humilem, atque contemptam.* Porro de prava Scholasticorum & Ludimagistrorum institutione, quam hoc loco Petronius perstringit, eleganter agit Goldastus in Notis ad Hieroclis Ἀστεία (*Urbana*), quem consule.

1. *sed piratas cum catenis in litore stantes*] Seneca lib. 1 Contr. 11. *Non est credibile temperasse à libidine piratas omni crudelitate efferatos, quibus omne fas nefasque lusus est, simul terras ac maria latrocinantes, quibus in aliena impetus per arma est, jam ipsa fronte crudeles, & humano sanguine adsuetos, præferentes ante se vincula, & catenas, gravia captis onera.* S. A. Gabbema. *cum catenis.* Fuit non modò Barbaris, sed Romanis frequens catenarum usus. Quæ profectionis bellicæ comites. Quod ostendit Horatius scribens ad Iccium lib. 1 Od. cum Cajo Augusti filio, in Arabiam proficiscentem, ut arbitror:

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, & acrem militiam paras,
Non antè devictis Sabææ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. ---- Et ille Iccius inter libertos Agrippæ, [aut procuratores. Nam idem Poëta:

Fructibus Agrippæ Siculis quos colligis, Icci.

Ideoque Caium Agrippæ filium sequebatur euntem in Arabiam. Idem Horat. lib. II Od. XIII.

Miles sagittas & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus & Italum
Robur. ---- D. Hieronymus ad Pammachium. *Hic barbarum litus fuit, hic diabolus pirata cum sociis, portat vincula capiendis.* Illæ autem catenæ collo, brachiis retortis, manibus, & pedibus injectæ. De *collo*, Tibullus,

Libera Romana subjecit colla catenæ.

De

bentes, quibus imperent filiis, 1 ut patrum ſuorum capita præcidant; ſed 2 reſponſa in peſtilentiam data, 3 ut virgines tres aut plures immolentur; ſed 4 mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quaſi 5 papavere & ſeſamo ſparſa. Qui inter hæc nutriuntur, non

De *brachiis*, Horat. III Carm. v.

---- Vidi ego civium
Retorta tergo brachia liberô.

De *manibus*, Pedo ad Liviam:

Aſpiciam, regum liventia colla catenis,
Duraque per ſævas vincula nexa manus.

Et Tibullus lib. I Eleg. VII etiam de *brachiis* ſcribit:

--- Novos pubes Romana triumphos
Vidit, & evinctos brachia capta duces.

De *compedibus*, Tacitus, Florus, alii. *Ludov. Dorleans.*

1. *ut patrum ſuorum capita præcidant*] *Lex erat Sardoa*, inquit Ælianus lib. IV, c. I var. Hiſt. *ut filii patres, jam ſenio confectos fuſtibus cæderent, & interemptos ſepelirent: abſurdum arbitrantes eſſe, ſi delirus ſenex ulterius in vivis agat, eo quòd ſæpiſſime in fraudem peccatumque impellatur corpus ſenectute grandæva maceratum.* S. A. Gabbema.

2. *reſponſa in peſtilentiam data*] Cicero lib. I de Divinat. *Ut hoſtiarum immolatarum inſpicerentur exta, quarum ex habitu, atque ex colore cum ſalubritatis, tum peſtilentiæ ſigna percipi: nonnunquam etiam, quæ ſit ſterilitas agrorum, vel fertilitas futura.* Quintilianus lib. II, c. X. *Sint ergo & ipſæ materiæ quæ fingentur, quàm ſimillimæ veritati: & declamatio in quantum maximè poteſt*, &c. *Nam magos, & peſtilentiam, & reſponſa, & ſæviores tragicis novercas, aliaque magis adhuc fabuloſa, fruſtra inter ſponſiones & interdicta quæremus.* Gabbema.

3. *ut virgines tres aut plures immolentur*] Quintilianus Declamat. CCCLXXXIV. *In peſtilentia reſponſum eſt, virginem immolandam. Sorte ductam pater virginem negavit. Magiſtratus immolavit: non finiebatur peſtilentia: iterum ſortiti ſunt: altera immolata eſt: ſedata eſt peſtilentia.* Idem Declam. CCCXXVI. *Qui peſtilentia laborabant, miſerunt legatum ad oraculum petendum. reſponſum eſt filium ipſius immolandum eſſe.* Idem.

4. *mellitos verborum globulos*] Eleganter à guſtu ad auditum ſuavitas mellis trahitur. *Gaſp. Barth. Mellitos*, i. ſuaves, dulces. Ariſtoph. Avib. *μελιγλώσσων ἐπέων*, i. *mellitorum carminum.* ut Horat. dixit, *poëtica mella*, & Tertull. de Anim. *mella facundiæ.* ad quam conditionem *μελίθρους κύκνος* (*melleum ſonum edens cygnus*), & *μελίχρους Σοφοκλῆς* (*mellei coloris Sophocles*) in Epigrammat. appellantur. *μελίφθογγοι*, qui voce ſunt mellita ac dulci. *γλυκυμείλιχος*, dulciſſimus. Homer. Iliad *ά* de Neſtore:

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.
(Cujus ab ore thymum redolentia verba fluebant.)

Cicero de Senect. *Ex ejus lingua melle dulcior fluebat oratio.* Quos Petronius *mellitos globulos*, Cic. lib. I ad Attic. ep. XIV dixit *ληκύθους*, quaſi dicas uncta verba & oleo ſparſa. & neſcio quis *ληκύθους λόγων* (*lecythos verborum*). *Lundorpius. Globuli*, placentulæ erant ab orbiculari figura ſic vocatæ. *Muretus. Animadvertit* Turnebus, *veteres in omni dulciario opere ſolitos eſſe uti melle, ut nos ſaccharo.* Gabbema.

5. *papavere & ſeſamo ſparſa*] Seſamum, principem locum inter bellaria obtinuiſſe, ex hoc Petronii loco, Athenæo, & Polluce notum eſt. Nec papaver poſtremum locum, inter condimentarias herbas obtinebat Mureto auctore. Ideo cum aliquid ſtudioſe

non magis ſapere poſſunt, quam, bene olere, qui [1] in culina habitant. [2] Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium eloquentiam perdidiſtis. [3] Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quædam excitando effeciſtis, ut corpus orationis enervaretur, & [4] caderet. Nondum juvenes

ſe politum ſignificare vellent, *σησαμοειδὴς* (*ſeſami frumenti Indici ſpeciem, ſeu dulcedinem referens*), & papavere ac ſeſamo ſparſum dicebant. Iſ. Caſaubon. Animad. in Athen. l. III, c. XXVII. Plaut. Pœnul. I, II, CXIV.

AG. *Obſecro hercle ut mulſa loquitur?*
MI. *Nihil niſi laterculos,*
Seſamum, papaveremque, triticum, & frictas nuces.

Petronius infra de cœna Trimalchionis: *Glires melle & papavere ſparſos.* Idem.

1. *in culina habitant*] Sic & editiones Io. Tornæſii, Ia. Douſæ, aliorumque, ac codex MS. Tragurienſis. Claud. Salmaſius: *Haud melius olere poſſunt, quam qui in coriaria habitant*; vulgo edunt: *in culina habitant*. culinam ſcio multis non male olere. at veteres libri legunt: *in coria*; pro *coriaria*, ἐν τῷ βυρσοδεψείῳ. Gloſſar. Petronianum: *culina*. Notæ ſunt culinariæ ſordes ex pinguedine, aliisque purgamentis.

2. *Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium eloquentiam perdidiſtis*, &c.] *Pace veſtra*. Formula, qua utebantur veteres, cùm quid veniâ alicujus vellent dicere. Ea uſi ſunt Plautus, Terentius, Cicero, Tibullus, Propertius, alii. *Gabbema* in editione poſteriore, ſeu fragmento potiùs, non enim opus ad finem perductum; editio prior, cujus nos lectionem & textum exhibemus Anni eſt 1654, Trajecti ad Rhen. In hoc Gabbemiano fragmento, quà exegeſin, non pauca mutata, interpolata, ut fit, quæ hìc in Notis non negliguntur. Ioan. à Wouweren: *eloquentiam perdidiſtis*, &c. Quintil. l. XI, c. 10. *Eo quidem res iſta culpâ docentium recidit, ut inter præcipuas, quæ corrumperent eloquentiam cauſas, licentia atque inſcitia declamantium fuerit.* Sic verò Iul. Scalig. leg. ex vet. cod. *primi omnium*, pro priori, *p. omnem*. *Primi omnium*, habet & cod. Tragur.

3. *Levibus enim atque inan. ſ.*] Omnino alluſum ad proverbium: *Fluctus in ſimpulo excitare*. Scaliger. *Io. à Wouweren.*

4. *caderet*] Senec. Controverſ. 9. *Præmium pulcerrimæ rei cecidit*. Lactant. l. 4, c. 1. *In totum ſapientia ceciderat*. Ge. Erhard. Idem, & ex eo Gloſſ. Petron. *Cadere* dicuntur omnia, quæ ab ordine & conſtantia vacillant, aut degenerant. Ia. Douſa: *ut corpus orationis caderet*. Sic & de Aſiatica iſta tolutiloquentia Octavianus Cæſar; cujus univerſam prorſus dictionis imaginem (quantum ex ejuſdem fragmentis eſt conjectare) à Petronio poſſideri, jam pridem ſatis acceptum eſt mihi. Scribit igitur ille in quadam ad M. Antonium epiſtola (Suetonium auctorem ſequor) ludens malum & inconſtans in eligendo genere dicendi ingenium ejus: *Tuque dubitas Cimberne Annius, an Verrius Flaccus imitandi ſint tibi? ita ut verbis quæ C. Salluſtius excerpſit ex originibus Catonis utaris? an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?* Quibus mox ſuccinit Arbiter, inquiens: *Nuper ventoſa iſthæc & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigravit, animoſque juvenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere afflavit.* Cæterum, quod dixi, Petronianum ſcribendi genus ad Octavianæ dictionem ſimilitudinem examuſſim mihi conformatum videri,

[1] juvenes declamationibus continebantur, quum Sophocles, aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum [2] umbraticus doctor ingenia deleverat,

deri, neminem demiraturum arbitror, qui Suetonianum illud de Augusto Principe testimonium memoriter commeminerit satis: *Genus eloquendi sequutus est elegans & temperatum: vitatis sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum (ut ipse dicit) fœtoribus. Præcipuamque curam duxit, sensum animi quam apertissime exprimere: quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret ac moraretur, neque præpositiones verbis addere, neque conjunctiones sæpius iterare dubitavit, quæ detracta adferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent.* Quæ quidem omnia ita graphice, & quasi ad verum Petronianam nobis orationem ob oculos repræsentant, ut nisi de Augusto ea memorata esse constaret nobis ex Historicæ fidei auctoritate, in alium potius neminem quam in Arbitrum nostrum convenire ex animi sententia jurati asseverare possimus. Hucusque *Dousa*.

1. *Nondum juvenes declamationibus continebantur*] In eos invehitur, qui adolescentum studia umbræ pædorique scholastico addita, ab iis rebus abstrahebant, quorum usus erat in publico. Itaque inducit exempla eorum, qui citra scholas illas declamatorias, ad summam Eloquentiæ venerunt. Sed quid sibi vult in hac sententia verbum *continebantur*, quid est, *contineri juvenes declamationibus?* An erupturi erant velut viperæ, aut non potius laudi est hæc vox scholasticis hoc loco, quam, quod volebat Petronius, dedecori? Latere aliquid non vulgare hoc verbo, ego semper ratus sum; licet probissimus doctissimusque Rittershusius emendatum iret, *conterebantur*. Si verbis audacia detur, minime trito egregiam tamen Latinam simul linguam & Petronium verbo, augeremus non inviti: id veniat. ductum a *tineis*, sitque fictum ad faciem, τοῦ *collutulare*, & talium, scriberemus vere: *Nondum juvenes declamationibus continebantur.* hoc est, in tineas pædoremque dabantur. Quod indicatum tamen, non firmatum aut statutum volumus, novitate sine exemplo territi, judicium esto penes literatos: iis si crudum videbitur, age malint scribere, *contendebantur.* quod aptissimum sententiæ, licet literis mutatis audacius. *Eustathius Swartius. continebantur.* i. e. *detinebantur, exercebantur.* Gloss. Petron.

2. *umbraticus doctor*] *i. e. scholasticus, qui in umbra sub tecto vitam agit.* Gloss. Petron. Gravissimus Analium auctor Tacitus lib. XIV Ann. c. LIII. *Studia, ut sic dixerim, in umbra educata.* Per umbram, scholam declamatorum intelligit. *Curt. Pichena.* Plinius lib. IX Ep. II. *Volumus scholasticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas literas mittere.* Apud Plautum in Curcul. IV, III, XXIII *umbraticus* sumitur pro homine urbano & in umbra degente, opponiturque militari, qui plurimum in castris sub Iove frigido degit. Iuvenal.

---- genus ignavum qui tecto gaudet
& umbra.

Idem Satyr. 7.

Ad pugnam qui Rhetorica descendit
ab umbra.

Columella d. R. R. lib. I. *Eos qui sub umbra civitatis intra mœnia desides cunctarentur.* Sic Trucul. Plaut. II, VII, XLIX miles vituperans urbanum amatorem vocat,

mœchum malacum, cincinnatum, umbraticolam. Gabbema.

Idem in edit. posteriore: *umbraticus doctor.* i. proprie Scholasticus, qui in

leverat, quum 1 Pindarus, novemque Lyrici Homericis versibus canere 2 timuerunt. Et ne poëtas quidem ad testimonium citem, certe neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse video. 3 Grandis, &, ut ita dicam, pudica oratio non est maculosa,

in umbra sub tecto & inter tectum discipulos exerceret, hos ita appellabant in oppositione eorum, quibus olim juventus Romana præceptoribus, nimirum optimis oratoribus in ipso foro sub dio utebatur, & pugnare in prælio discebat, ut loquitur Dialogus de caussis corruptæ Eloquentiæ, cap. XXXIV.

1. *Pindarus novemque Lyrici*] Senec. Ep. XXVII. In Hygini verò Mythol. nudum lemma: *Septem Lyrici.* quod falsum est. Ausonius gripho Ternarii numeri:

Et Lyrici vates numero sunt Mnemosynarum.

Wouweren. Lyricorum princeps cluit *Pindarus.* Reliqui sunt: *Alcæus, Sappho, Stesichorus, Ibycus, Anacreon, Bacchylides, Simonides, Alcman*, quorum fragmenta manibus doctiorum teruntur. Quidam addunt *Corinnam*, quæ fuit poëtria. *Gabbema.* Hìc quærunt viri docti, quomodo *Pindaro* nominatô *novem* tamen *Lyrici* sint? Tentat conciliare G. Barthius lib. XLIV, cap. VI. Gonsalius decimam *Lyricam* indagavit, sed simplicissima & verissima explicandi ratio hæc est. Rotundum numerum positûm pro exacto & subtili, ut solet; quod genus adeo amatum veteribus, ut etiam interdum, cùm sodalitii alicujus mentio fit, etsi unum nominando eum è reliquorum numero excerpsisse videantur, postea tamen universum collegii numerum ita ponant, quasi & is, quem excerpserant, includeretur, sicuti in hoc Petronii. ita ut Seneca lib. V de Benef. cap. XVI. *Cnejus Pompejus dum extraordinaria concupiscit imperia, dum provincias ut eligat distribuit; dum ita Triumviris Remp. dividit, ut tamen in sua domo duæ partes essent.* Vbi Gruterus: *dum ita cum tertio Remp.* Lipsius: *Dum ita Triumvir Remp.* Sed *Triumviris.* id est *Collegio suo.* quod ipsum, Cæsarem, Crassum continebat. Prorsus ut Rutilius Numantianus de alteris illis tribus viris:

Ille tamen Lepidus pejor civilibus armis,
Qui gessit sociis impia bella tribus.

Nempe ubi tres socii erant, ipse Lepidus, Octavius, Antonius. Frequens hoc etiam sacro Codici. In Ann. Iud. cap. IX. *Ita venit*, (Abimelech) *in domum patris sui Ophratham, & interfecit fratres suos, filios Ierubalis, septuaginta viros super lapide uno: & reliquus factus est Iothan filius Ierubalis.* Atqui omnes filii computato & Iothano fuerunt septuaginta. Sic rursum: *Vt rediret injuria* LXX *filiis Ierubalis illata.* Id est, cædes eorum reponeretur Abimelecho. *Io. Fred Gronovius.*

2. *timuerunt*] c.*M.invenerunt.* Ian. Dousa in MSo ad editionem Tornæsii A. 1575, sæpius citando.

3. *Grandis, &, ut ita dicam, pudica*] Infra: *Iam illa grandis oratio haberet majestatis suæ pondus.* Et paulo post:

Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.

Erhard. Corn. Tacit. sive quis alius auctor dialogi de Oratoribus: *Oratio, sicut corpus hominis, ea demum pulchra est, in qua non eminent venæ, nec ossa numerantur; sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, & exsurgit toris, ipsos quoque nervos rubor tegit,* & *decor commendat.* Vide Iuvenal. Satyr. 8. Quinctil. l. 2, c. 11. l. 5. c. 12. l. 12, c. 6. *Io. à Wouweren.*

losa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit. Nuper [1] ventosa isthæc & enormis loquacitas [2] Athenas ex Asia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes veluti [3] pestilenti quodam sidere adflavit, simulque corrupta eloquentiæ regula stetit, & obmutuit. Quis postea [4] ad summam [5] Thucydidis, quis [6] Hyperidis

1. *ventosa isthæc & enormis loquacitas*] ἀεροβλέπης, sublimiloqua, & in dicendo superba, ut cum quis

Projicit ampullas & sesquipedalia verba.

Erhardus. *Turbida & vana Asiaticorum dicendi licentia.* Gloss. Petron.

2. *Athenas ex Asia commigravit*] Cicero in Brut. c.XIII. *Asiatici nimis redundantes.* D. Hieron. ad Rusticum: *Qui Asianum tumorem Attico siccabant sale.* Iulius Severianus: *An sequenda Atticorum actio, qui breves adstrictique sunt, & acres: An imitanda nobis Asianorum licentia, qui vagi & fusi?* S. A. Gabbema.

3. *pestilenti quodam sidere adflavit*] Nonnunquam quasi ex ipsis stellis ignes defluunt, qui fulminum modo animalia ferire solent, & arbusta; videntur ipsæ stellæ decidere aut transilire: quod tamen putidum existimare, nam infra istas hæc nascuntur. Huc sanè respexit Petronius. Apul. Miles. 8. *Velut gravi tonitru procellaque sideris, vel ipso Diali fulmine percussa.* Martial. l. 7 Epigr. 93.

Hoc opus est subitò fias ut sidere mutus.

Et l. XI Ep. 86.

Sidere percussa est subitò tibi, Zoile, lingua.

Hi autem qui perculsi, *siderosi.* Gloss. *Siderosus* ἀστρόπληξ, ἐπιλεπτικός (*deficiens*). In arboribus *sideratio.* Plin. l. 7, c. 24. Io. à Wouweren. *Pestilenti sidere afflatum esse.* i. pestilentia correptum esse, vel lue pestifera infectum esse. Vnde Iustinus: *Pestilentis sideris vi exercitum amittere:* & Livius; *Haud secus quam pestilenti sidere ictum pavere.* Translatum est ab arboribus, quarum proprium vitium est *sideratio*, cum lactescentes germinum oculi grandine vel pruina aduruntur, aut sub ortu canis siccitatum vapore novellæ arbores moriuntur, teste Plin. lib. VII. *S. A. Gabbema in edit. post. sidere afflare pestilenti.* Metaphora est ducta à morbo plantarum *sideratio* dicto, quo, humore per nimium æstum absumpto, totæ vel aliqua sui parte subitò exarescunt. *Gloss. Petron.*

4. *ad summam*] *Summam* absolute usurpat pro perfectione & consummatione & absolutione, quod novitate quidem blanda conciliatrice placet intelligenti: non attendenti surdum & inane vocabulum est. Turneb. lib. XIX, c. VI. Iuretus ad Symmach. lib. III, ep. XL. Infra Petronius: *Diuque summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est.* Gabbema.

5. *Thucydidis*] Cujus tanta fuit in dicendo præstantia, ut, testante Dionys. Halicarnassæo, Demosthenes ejus librum octies descripserit, totumque fere edidicerit.

6. *quis Hyperidis ad famam processit*] Fuit Hyperides Atheniensis, unus è decem clarissimis Oratoribus, æmulus quandoque Demosthenis. Volat. L. 6. Plutarch. in Demosth. Guilielm. Canterus: De *Hyperide* Oratore narrat Athenæus, eum cùm Phrynen in Iudicium capitis adductam defenderet, & viderentur judices eam esse condemnaturi: tum verò in medium illam produxisse, tunicisque diruptis ejus pectus (quod ut ipsa

ridis ad famam processit? ac [1] ne carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuerunt usque ad senectutem canescere. [2] Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Ægyptiorum audacia [3] tam magnæ artis compendiariam invenit. [4] Non est passus Agamemnon me diutius declamare

[1] in

ipsa tota, speciosissimum erat) denudasse, atque ita eam de more conclusionis coràm deplorasse, ut judices partim religione deterriti, partim misericordià moti, Veneris ministram & sacerdotem illam absolverint.

1. *ne carmen quidem sani coloris*] Sanum appellabant quicquid rectum, moderatum, castigatum,& sincerum. Quo sensu Cicero de Clar. Orat. dixit, *Asiaticos oratores nimis redundantes, Rhodios saniores.* Et alio loco, *Atticos oratores sanos & siccos.* Fr. Iuret. ad Symmach. *G. Erhard.*

2. *Pictura quoque non alium exitum fecit, &c.*] Ipse Petronius infra: *Consulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, simulque causam desidiæ præsentis excutere, cur pulcherrimæ artes periissent, inter quas pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit, &c.* Felix Faber Monachus Vlmensis in Histor. Suevor. l. 1, c. 8. *Revixit in Germania scientia & eloquentia, & ex consequenti quæque ingeniosæ artes, ut pictura & sculptura. Amant enim se artes hæ adinvicem. Ingenium pictura expetit, ingenium eloquentia cupit non vulgare, sed altum & summum. Mirabile dictu est, dum viguit eloquentia, viguit pictura, sicut Demosthenis & Ciceronis tempora docent: postquam cecidit facundia, jacuit & pictura. Videmus picturas, & sculpturas ac scripturas ducentorum annorum nulla prorsus arte politas, nec hominum, sed monstrorum portentorumque facies. Scripta illius ætatis rudia sunt, inepta, incompta: priscis vero seculis, Apellem atque Zeuxim, Polycletum, Phydiam & Praxitelem magnos fuisse comperimus; & de statuariis, sculptoribus & pictoribus Dorem Liddum, &c.* Idem.

3. *tam magnæ artis compendiariam invenit*] scil. *viam.* Sic Cic. lib. 11 de Offic. *Socrates hanc* viam *ad gloriam proximam, & quasi* compendiariam *dicebat esse.* Seneca Ep. XXVII. *hanc compendiariam invenit.* Varro: *Hoc dico, compendiaria sine ulla sollicitudine ac molestia dicundi ad eandem voluptatem perveniri posse.* Philoxenus Gloss. *Compendiaria*, συντομία. S. A. Gabbema. *Compendiaria. concisa brevitas*, συντομία. Gloss. Petr.

4. *Non est passus Agamemnon*] Imitatur aperte Lactantius Inst. divin. l. 1, c. 1. *Non est passus hominem Deus lumen sapientiæ requirentem diutius oberrare. Agamemnona* Regem prædicat Homerus, corporis proceritate omnes heroas Græcos antecelluisse. Hinc personam Agamemnonis inducebant Declamatores,ut magni & constantis patroni; quod ex nostro Arbitro licet colligere, & Varronis virgula divina. Aus. Popma Conjectan.ad Varron. Frequens apud optimos auctores,ut sub personis Homericis alios intelligant. Læv. Torrentius in Suetonii Tiber. cap. 61. De hoc etiam mediæ ætatis vetera nomina adsciscendi more quædam notavit Hen. Canisius Antiq. lect. tom. 1,in Not. ad Alcuini Epist. 3, & 46. & Goldastus in Suevicar. rer. Scriptorib. de Vellejo Gallo. Sic infra: *cum Agamemnone ad januam pervenimus.* Et alibi:

1 in porticu, quam ipſe in ſchola ſudaverat: ſed, adoleſcens, † inquit, quoniam 2 ſermonem habes non publici ſaporis, &, quod rariſſimum eſt, amas bonam mentem, non

† *Agamemnon.*

libi: *Recepi hoſpitem Lycurgo crudeliorem.* Iterum. *Quicquid Lycurgi villa graſſantibus præbuiſſet*: ad Lycurgi crudelitatem reſpiciens. *Ge. Erhard.*

1. *declamare in porticu*] Non idem porticus, ac ſchola. *Porticus* ante ſcholas, ut in Academia Altorfina, nec ante ſcholas tantum, ſed & ante pinacothecas *porticus* habebant. Infra: *Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerunt.* Chriſtiani etiam ante templa, quas Scriptores eccleſiaſtici *ambitus* vocant. *Erhard. Porticus, locus* (juxta vel ante acroaterium) *in quo declamationes fiebant.* Gloſſ. Petron. *Porticum* quam dicat neſcio, præſertim quum nec pes, nec caput Encolpianæ diſſertationis, in tanta tamque deformi Satyrici iſtius decurtatione, uſpiam gentium compareat hodie. Nam nec de *Agamemnonis ſuaſoria* reliquum nobis quidquam fecit fugitiva oblivio. Quid? quod majorem *ſuperioris declamationis* partem deperiiſſe augurari poſſumus. Iam de *obſcœna illa, modisque omnibus flagitioſa Encolpii ſervitute, eodemque ad arenam condemnato; de fuga ejus, ac judicio deluſo: de nocturna hoſpitis cæde: de uxore Lycæ corrupta, tum injuriis eidem illatis, expilatoque contumelioſa migratione navigio*, nec vola, nec veſtigium, quod ajunt. Quid de *damnatione Tryphænæ; de exilio, ac dignitate ejus in concione proſcripta: de Lycurgi villa diſpoliata, ac rapinis communibus, de Menelao anteſcholano* loquar? Sed & de *propudioſa illa, quamque ſtupro emeruerat, Gitonis manumiſſione, deque primis impudicitiæ ejus tirociniis, præpoſteraque ac nefaria cum Encolpio conſuetudine: de Aſcylto infamiæ notis cooperto, qui ne vir eſſet à matre perſuaſus, ipſo virilis togæ die ſtola aſſumpta in muliebris patientiæ ſcortum tranſierat, opus etiam muliebre in ergaſtulo fecerat.* Taceo *conturbationem Aſcylti, ſolique verſionem multo perditiſſimam:* taceo *fraternam cum Encolpio ſub præceptoris umbra, initam ſocietatem; & viridarium fœdiſſimis utriuſque voluptatibus inquinatum:* poſtremo, *quod ex turpiſſima lite in riſum jurgantes convorterat, laudationem poëtæ, cujus adeo ſubidiſſimæ recitationi cum auritis, imo vero dentatis plagis interfuerant ambo, neque id fruſtra: quippe quam vocatio etiam fuerit ſubſequuta, ex utriuſque captatoris ſententia, paraſiticis potius quam ſcholaſticis artibus quæſita.* Neque minor jactura facta in argumentorum ſequentium amiſſione, *de pallio* loquor *per latrocinium harpagato, de tunicula Aſcylti intactis aureis plena deperdita, eademque porro mox à ruſtico quodam in ſolitudine inventa: de ſacro Priapi ante cryptam turbato, de nocturnis in ſacello magni illius dei religionibus inſpectis, proditiſque.* Ex quibus tum univerſis, tum ſingulis facile eſt adfirmare, ipſa hæc tantula quæ reliqua etiamnum poſſidemus Fragmenta, vix mehercules in decima ejus Satyræ parte cenſeri poſſe. Cæterùm de *eapſe porticu* habes aliquanto etiam poſt. Nam ne de *porticu Herculis Romæ à Philippo quondam extructa* dictum credam, cujus meminit infra Petronius, obſtat *Græcæ urbis* mentio, *in cujus diverſorio ſe deſertum jacere lamentatur Encolpius* poſtea. *Ian. Douſa. P.*

2. *Sermo publici ſaporis*] *venuſta ſermonis gratia ad publicam jucunditatem faciens.* Gloſſ. Petr.

non fraudabo te arte ſecreta. 1 Minimum in his exercitationibus 2 doctores peccant, qui neceſſe habent 3 cum inſanientibus furere. Nam 4 ni dixerint, quæ adoleſcentuli probent, ut ait Cicero, 5 *ſoli in ſcholis relinquentur*; 6 ſicut ficti adulatores, quum 7 cœnas divitum

1 captant,

1. *Minimum in his exercitationibus doctores peccant*] Sic recentiores omnes. Sed Tornæſ. & cod. Tragur. *Nimirum i. h. e. d. p.* Douſa MS. ad edit. Tornæſii: *Minimum.* Meller. Et Erhardus: *Leg. minimum. Nihil, ait, aut minimum peccare magiſtros, plurimum parentes, nam ſequitur: Quid ergo eſt? parentes obiurgatione digni.* Exiſtimo ego, quæ intercedunt: *ficti adulatores, piſcatores, &c.* majoris eſſe, quàm ut *nimirum* planè exulet. cupiamque ejus memoriam vel in Notis ſanctè ſervari, quò facit & proxima.

2. *doctores peccant*] Multitudinis judicio impulſi, ea quæ plurimis placuerunt maximè affectamus, & parentum præceptis imbuti ad illorum inſtituta & errores deducimur; qui præpoſtera ambitione & præcipitatis votis, pueris adhuc locis matrum involutis, ampla patrimonia, prætextas ac trabeas promittunt. Has ſecuti præceptores, ne artificium periret, ſuum quoque furorem inſaniæ ſeculi adjecerunt, omniſque bonæ mentis & optimarum artium, quarum inſtitutores eſſe debebant, inſtitores eſſe maluerunt. Animis teneris inſidias tendunt, & quos incontaminatos acceperant, inficiunt & flectunt ad communes errores, ac parentum improba vota, &c. Wouweren in Polymath. *Ge. Erhardus.*

3. *cum inſanientibus furere*] Eleganter Plautus in Bacchid. IV, IV, X.

Nullus frugi eſſe poteſt homo, niſi qui & bene & male facere tenet.
Improbis, cum improbus ſit, harpaget: furibus furetur, quod queat.
Verſipellem, frugi convenit eſſe hominem, pectus cui ſapit,
Bonus ſit bonis, malus ſit malis: utcunque res ſit, ita animum habeat.

Horat. lib. II Satyr. III.

---- pudor, inquit, te malus urget:
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.

S. A. Gabbema.

4. *ni dixerint, quæ adoleſcentuli probent.*] Quid hoc aliud, quam quod apud Agellium Taurus philoſophus conqueritur, legem diſcipulos dare, qua diſcant? *Alius ait, hoc me primum doce: item alius, hoc volo, inquit, diſcere, iſtud nolo. Hic à Sympoſio Platonis incipere geſtit, propter Alcibiadis comiſſationem: ille à Phædro propter Lyſiæ orationem.* Putean. Suad. Auſpic. Orat. 2. *Erhardus.*

5. *ſoli in ſcholis relinquentur*] Verba ſunt Ciceronis in orat. pro Cœlio c. XVII. *Gabbema.*

6. *ſicut ficti adulatores cum cœnas divitum captant*] Iacobus Magni Sophologe. l. 4, c. 13. *Qui ſapiens eſt, adulatoribus minime credat. Fictis enim ſermonibus capiuntur homines, ſicut prætextu pabuli hamo capiuntur piſces. Vnde Petronius: Adulatores ficti, cum cœnas divitum captant,* &c. Senec. Epiſt. 123. *Varus Eques Romanus, cœnarum bonarum ſectator, quas improbitate linguæ merebatur.* Erhard.

7. *cœnas*] Gabbemiana editio hîc habet *cenas*, & paſſim; quemadmodum & MSm. Tragurienſe. Malui tamen editionem Lugdun. A. 1615, Rutg. Hermannidem, & etymologiam à Voſſio comprobatam ſequi. *Adoleſcens* verò proximè & ſuprà, antiquè pro *adol.* ut *epiſtula* pro *epiſtola.* Sic dicimus *adultum*, pro *adoltum*, ſeu *adolitum*, propter affinitatem *o* & *u.* Voſſ.

1. Ca-

[1] captant, nihil prius meditantur, [2] quam *id* quod putant gratiſſimum [3] auditoribus fore (nec enim aliter impetrabunt, quod petunt, niſi quaſdam inſidias auribus fecerint): ſic eloquentiæ magiſter, niſi, tanquam piſcator, [4] eam impoſuerit hamis eſcam, quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe prædæ [5] moratur in ſcopulo. Quid ergo eſt? [6] parentes objurgatione digni ſunt, qui nolunt liberos ſuos ſevera lege proficere. Primum enim, ſicut omnia, ſpes quoque ſuas [7] ambitioni donant: deinde

1. *captant*] i. e. capere deſiderant. Infrà,

Clienſque cœnas impotentium captet.

Mart. lib. II Epigr. XVIII.

Capto tuam (pudet heu) ſed capto Maxime cœnam;
Tu captas aliam: Iam ſumus ergo pares.

Nam *captare* non eſt frequenter capere, ſed capere cupere. Talia multa ſunt, quæ frequentativæ formæ cenſentur, cum ſint deſiderativa. Sic *prendo* non eſt prendo frequenter, ſed prendere cupio. *Vendito*, vendere deſidero. Ita *dormito*; *oſtento*, oſtendere me in aliqua re volo. *Munito*, munire cupio. Cic. pro Roſcio Amer. *Adrian. Turnebus.*

2. *quam* id] *Id*, codicis eſt Tragurienſis.

3. *auditoribus*] Editio Lugd. (Tornæſ.) in vet. codice ſcriptum eſſe teſtatur, *auribus*, quod ego emendatius puto. *Chriſtoph. Richardus.*

4. *eam impoſuerit hamis eſcam*] Τὸ δέλεαρ τῷ ἀγκίστρῳ περιτιθέναι, *hamo eſcam* (circumdare) *corrumpere* proverbialis eſt locutio, pro inſidiis aliquem circumvenire, & blanditiis in errorem inducere. Hadr. Iunius in Adag. *Ge. Erhardus.*

5. *moratur in ſcopulo*] Codice in Tragur. eſt *morabitur*. Ad rem Senec. Herc. Fur.

Hic exeſis pendens ſcopulis,
Aut deceptos inſtruit hamos;
Aut ſuſpenſus ſpectat preſſa
Præmia dextrâ. ſentit tremulum
Linea piſcem.

6. *parentes objurgatione digni ſunt*] A doctoribus eloquentiæ in patres culpam transfert. qua de re videndus Caſaubon. in Perſ. Satyr. I. Iuſtinianus Imperator in Conſtit. ad Anteceſſores diſcipulis definit quinquennium, quo ſcilicet dent operam audiendis profeſſoribus, & perlegendis libris conditorum juris. Erat definitum quadriennium, nec niſi qui probaſſet tantum ſe temporis legum ſtudiis impendiſſe, admittebatur in numerum Advocatorum. *L. Iubemus pro tempore, L. petitiones, C. de Advocat. div. jud.* Si quinquennium vel quadriennium illa ætate, qua mores & jura & verba civilia ſane erant notiora aut facilia perceptu, quid non erubeſcimus iſtâ, qua horrere ſpinis omnibus videntur omnia, quæcunque de jure ab antiquis prodita ſunt, vix tamen in eis nos tranſigere triennium, plurimum vitio parentum, qui, ut hoc loco Petronius, *cum ad vota properant, cruda adhuc ſtudia in forum propellunt*, &c. Cujac Obſervat. l. 12, c. 20. Adi ejuſdem præfat. in Paratit. Cod. *Erhardus.*

7. *ambitioni donant*] Nonnunquam *donare* valet contemnere, aut ex contemptu rem quampiam à ſe amoliri, quòd inter mortales ſtudioſos rei parandæ, plus æquô pauci ſint, qui donent

de, quum ad vota properant, [1] cruda adhuc ſtudia in forum [2] propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe majus confitentur, [3] pueris induunt adhuc naſcentibus. [4] Quod ſi paterentur laborum gradus [5] fieri, ut ſtudioſi [6] juvenes lectione ſevera [7] mitigarentur, ut ſapientiæ præceptis animos componerent, [8] ut verba atroci ſtilo effode-

donent alteris, quæ alicujus pretii reantur. Hac ſententia Petronius ait, Patres pia ambitione ſpes debitas, filiis ſuis projicere, aut contemnere. *Euſt. Swartius.* *Donare* ſe ambitioni. i. omnia facere ad pompam & oſtentationem, non ut ſis bonus, ſed bonus eſſe videaris. Senec. Ep. LXIX. *Addiximus animum voluptati, cui indulgere initium malorum eſt: tradidimus ambitioni & famæ, cæteris æque vanis & inanibus.* S. A. Gabbema in poſt. edit.

1. *cruda adhuc ſtudia*] Sic *cruda vinea*, pro nondum matura & nondum muſtea. l. xxvij § *ſi oliva. ad legem Aquiliam.* Sic *crudus vir*, in Plauto, pro feroci, nec moribus humanioribûs polito. Papinianus II Achilleidos: *Cruda exordia magnæ indolis.* Et *fictile crudum* dixit Plin. lib. XXIX, cap. II pro olla, in qua nihil coctum fuit. Sic *virginem crudam* vocat Martialis, quam *acerbam* Tertullianus lib. de veland. Virgin. quæ Homero VI Odyſſ. παρθένος ἀδμής, virgo indomita, & præcoqua: quia nondum calore naturali inflammata. *Lud. Dorleans.*

2. *propellunt*] Tragur. cod. *impellunt.*

3. *eloquentiam pueris induunt*] Sic Claudian. *triumphis induit.* Deinde pro *naſcentibus* legendum aut *lactentibus*, aut *dentientibus*, aut *vagientibus*, quod poſtremum proxime accedere videtur ad vulgatæ ſcripturæ literas pronunciationemque. *Ge. Erhard.*

4. *Quod ſi paterentur laborum gradus fieri*] Neque enim Philoſophia de plano adiri poteſt, per gradus ad illam enitendum eſt. Quippe ardua & excelſa non petimus aditu expedito. Auguſtinus de Ordine l. 2. *Hinc ſe illa ratio ad rerum divinarum contemplationem rapere voluit: ſed ne de alto caderet, quæſivit gradus, atque ipſa ſibi viam per poſſeſſiones molita eſt.* Ita in ipſis artibus certi gradus. VVouweren in Polymath. *Idem.*

5. *fieri, ut ſtudioſi juvenes lectione ſevera mitigarentur*] Ia. Douſa: Ita lego, proboque hanc lectionem præ veteri Lugdunenſi iſta: *Irrigarentur.* Perſiſtit enim in metaphora Petronius, & *maturitatem* iſtam, quam per verbum *mitigari* exprimit, opponit *ſtudiorum cruditati*, qua juventutem de parentum conſilio obnoxiam laborare queſtus fuerat antea, verbis illis: *deinde quum ad vota properant, cruda adhuc ſtudia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe majus confitentur,* &c. *Mitigari* ergo pro *mitificari* (quo vocabulo uſus Gellius) hoc eſt, matureſcere, poſitum accipiemus.

6. *juvenes lectione ſevera mitigarentur*] Ovid. de Ponto l. 2.

Adde quod ingenuas didiciſſe fideliter artes
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Et alibi:

Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura eſt
Pectora molleſcunt aſperitaſque fugit.

Henr. Stephanus Schediaſmat. l. 3, c. XI. Erhard.

7. *mitigarentur*] Iuxta Tornæſii edit. Lugdunenſem, & MSm. Tragurienſe *irrigarentur.*

8. *ut verba atroci ſtilo effoderent*] Veteres qui ad ſcribendum ceris ſive tabel-

effoderent, ut 1 quod vellent imitari, diu audirent, sibi nihil esset magnificum, 2 quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majestatis suæ pondus. 3 Nunc pueri

tabellis ligneis ceratis vel cerâ inductis utebantur, quando scribebant stylo ferreo arabant, vel pungebant, vel fodiebant ceras, inque illis literas fingebant. Altera pars styli, qua nempe scribebant erat satis acuta ad subtilem sulcum in cera faciendum: altera obtusa, qua si scriptum delere vellent, sulcos incisis literis in cera factos conducebant, complanabantque, eamque concinnabant ad aliam scripturam accipiendam. *Styli* descriptio est apud prudentissimum Prudentium Hymn. IX περὶ στεφάνων (de coronis):

Innumeri circum pueri, miserabile visu,
Confossa parvis membra figebant stylis,
Vnde pugillares soliti percurrere ceras,
Scholare murmur adnotantes scripserant.

Et paulo post:

Inde alii stimulos, & acumina ferrea vibrant,
Qua parte aratis cera sulcis scribitur.

Hæc prior pars quam diximus.

Et qua facti apices abolentur & æquoris hirti
Rursus nitescens innovatur area.

Hæc pars posterior. Ita ad priorem alludens Cicero lib. I de Orator. *omnia sub acumen styli subeant necesse est.* & Petronius hoc loco. Ad alteram Horatius lib. I Sat. x.

Sæpe stylum vertas iterum quæ digna legi sunt,
Scripturus. Hoc est, sæpe aliquid deleas ac corrigas. Nempe qui acuta parte styli formabant literas, cum easdem mutare vel abolere vellent, convertebant in manu stylum, & partem obtusam, quæ alioquin à tabella erat aversa, redigebant versus tabellam. Ita ergo qui pungentes ceram literas efficiebant, cum delere scriptum vellent, stylo verso easdem prius factas expungebant. Styli formam apud Pignorium vide. *Gabbema.* Videtur Petronius scripsisse, *nec verba atroci stylô effoderent.* i. non crudo atque immaturo stylô præproperè ad scribendum se darent. *Idem in edit. poster.* Stylus atrox, *acumen styli.* Gloss. Petron.

1. *quod vellent imitari, diu audirent*] Aul. Gellius lib. I noct. Attic. c. 9 auctor est, moris fuisse, ut ii qui sub disciplina Pythagorica essent, ab initio per integrum biennium tacerent, quo tempore ἀκουστικοὶ (*audientes*) dicti, antequam aliquid vel interrogarent vel scriberent. Illud vult dubiô procul Petronii *diu audire.* Nec temere discipulos admisit Pythagoras, & qui eum secuti, sed ἐφυσιογνωμόνουν, i. mores naturamque, conjectatione quadam de oris & vultûs ingenio, deque totius corporis filo atque habitu sciscitati. Ex Notis *Io. Pet. Lotichii.*

2. *quod pueris placeret*] Catullus ad Coloniam:

Insulsissimus est homo, nec sapit pueri instar, &c.

Et Horatius de arte Poët.

---- *Iram*
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas. Ibidem:
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus provisor.

3. *Nunc pueri in scholis ludunt, juvenes ridentur, &c. quod quisque perperam discit in senectute confiteri non vult*] Ia. Dousa: Exprimere videtur voluisse dictum Horatianum, cujus quantopere studiosus fuerit Arbiter, testis est elogium illud multo liberalissimum, quo *curiosam* in poëta isto Biformi *felicitatem* idem admiraturus postea. Illud igitur Horatianum (ut dixi)

pueri in ſcholis ludunt, juvenes ridentur in foro; & quod utroque turpius eſt, [1] quod quiſquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbaſſe [2] ſchedium [3] Lucilianæ humilitatis, quod ſentio, & ipſe carmine effingam:

[4] *Artis ſeveræ ſiquis amat effectus,*
Mentemque magnis applicat, [5] prius more

Mentem-

dixi) exprimere videtur hic noſter:

Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.

1. *quod quiſquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult*] Pueri & juvenes ob ceream ætatem meliora poſſunt edoceri; de ſenectute Auſonius in epiſt. ad Georg. filium: *ſed commendo* (ait) *tibi errorem meum. Nævos noſtros, & cicatrices amamus: nec ſoli noſtro vitio peccaſſe contenti, affectamus ut amemur.* Flaccus de art. P.

—— laudator temporis acti
Se puero, cenſor caſtigatorque minorum.

Ex Notis hîc univerſal. *Lotichii.*

2. *ſchedium Lucilianæ humilitatis*] G. Erhardus: Olim legebatur *ſtudium. Schedium* autem eſt inconditum exemplar & inelaboratum. Sidon. l. 8 Ep. 3. *Apollonii Pythagorici vitam, non ut Nicomachus ſenior è Philoſtrati, ſed ut Taſcius Victorianus è Nicomachi ſchedio exſcripſit.* Savaro in Not. ad Sidon. Vide tamen Caſaubon. de hoc loco l. 2 de Satyr. c. 3. Gloſſ. Petron. *Schedium Lucilianæ humilitatis*, inelaboratum opus & extemporanea ſcriptio. *Studium* de quo Erhardus, Tornæſianæ ſeu Lugd. eſt editionis, *ſchedium* Pariſienſis ſeu Stephani laudante mox Douſa, & codicis Tragurienſis; qui & loco *humilitatis*, *improbitatis* habent: teſtante id. de Pithœi codice Petr. Scriverio in MSo, juxta manum Douſæ ad edit. Tornæſ.

3. *Lucilianæ humilitatis ſched.*] Ita Pariſienſis editio. Turnebus priorum exemplarium fidem ſequutus, non *improbitatis*, verum *humilitatis*, reſcribebat. Idque Petronianæ etiam ſententiæ paullo accommodatius viſum. Nam (ſicuti idem argute ſubjicit) *Lucilius in Satyris interdum ſe ad humilitatem iamborum demittebat; hodieque in Grammaticis quidam ejus Iambici reperiuntur.* Alii non *Lucilianæ*, ſed vero *Lucianæ improbitatis* maluere. Venia digni, quia Petronium Luciano poſteriorem credidere. Quid ſi accipiamus de *Licinio Calvo?* cujus *carmina, quamvis jocoſa, ingentis animi fuiſſe* adſerit Seneca. *Douſa P.*

4. *Artis ſeveræ ſi quis amat effectus*] Sic quidem utraque Gabbemiana edit. tum R. Herm. & Lotichii (de quibus & ſeqq. infrà clariùs); ſed Helenopolit. & Frellon. pro *amat*, habent *hamat*, Tornæſ. in marg. & Var. lect. pro *amat*, alii *ambit*; Steph. *ardet*. Idem monet & Douſa. Wouwerius in Notis: Legend. *hamat*. I. Rutgerſius: Petronius, ut quidem emendavit Ioſephus, divi Iulii Cæſaris F. Scaliger, ſcripſit *hamat*. Eſt autem *adhamare* ἀγκιστρεύειν, ut explicat vetus Gloſſarium, hoc eſt, ut Apulejus loquitur, *inuncare.* Et certe id ratio metri exigit, ut pro *amat* (quod etiam c. Tragur. inſedit) omnino choreum ſubſtituamus. Electio ſuo tempore ſit penes alium, me ſerio monitore.

5. *prius more*] Sic & Wouwer. R. Herm. ac cod. Tragur. Tornæſius in marg. Turneb. *morem*, hoc modo & Hele-

1 *Frugalitatis lege polleat exacta:*
Nec curet alto regiam trucem vultu,
2 *Clienſque cœnas impotentium captet:*
Nec 3 *perditis addictus obruat vino*

Mentis

Helenopol. Frellon. Lotichius. Erhardus: *prius more.* Scribendum eſt fortaſſe uno verbo *prius-more:* hoc eſt more priſco, & veterum poëtarum conſuetudine, ut apud Propertium, *prius-domina, ante-cupidinibus, ante-lino, nunc-dea,* apud Plautum in Truculento:

Vt ante-parta demus poſt-partoribus.

apud Terentium *ſemper-lenitas*, & alia id genus trecenta. *Chriſtoph. Richard.* Pet. Pithœus Not. ad Collat. Leg. Moſaic. & Rom.

Artis ſeveræ ſi quis amat effectus,
Mentemque magnis aptat: prius amore
Frugalitatis legem pellat exactam.

Et videtur idem voluiſſe poëta Venuſinus ad Mæcenatem:

Faſtidioſam deſere copiam.

Legem enim *exactam*, dixtæ exactum illud ſive plenum, ut ita dicam, dimenſum intelligo. Aptiſſime huic loco Romanæ philoſophiæ Siren Seneca: *Non poteſt ſtudium ſalutare fieri ſine frugalitatis cura.*

1. *Frugalitatis lege polleat exacta*] Ita Frellon. Wouwer. alii, atque c. Tragur. Sed Tornæſ. in marg. Turneb. pro *polleat*, *pellat*. Lotich. legit *calleat*. Chr. Richardus: *Palleat*, quod eſt in codice veteri, magis placet, quam *polleat*. Id enim ſentit: ei, qui velit magnum aliquod moliri, & efficere in Literis, more veterum exacte colendam eſſe frugalitatem, ita ut eam rem pallor indicet ex ſtudiorum collectus vigiliis. Caſſius Parmenſis de Orpheo:

——— *omnis & illuc*
Perditus incumbens Muſæ pallebat amore.

Tenebricoſus Satyricus:

At te nocturnis juvat impalleſcere chartis.

Io. à Wouweren: Iulius item Severianus: *Oratoris artibus nemo inſtrui poteſt, niſi cui ingenium, & frequens ſtudium. Primùm animi ſit quædam naturalis potentia. tum vox, latus, decor, frugalitas, laboris patientia.* Cæterùm pro *polleat*, nec *calleat*, nec *palleat* ad rem; ſed verſus poſcit trochaicum, quò penult. pes fiat jambus.

2. *Clienſque cœnas impotentium captet*] Supra; *Adulatores cum cœnas divitum captant. Impotentium*, id eſt, valde potentium. *Douſa. P.* ad invidiam potentium. *Gloſſ. Petron.* Quemadmodum obſervavit Chariſius lib. II. ubi admonet præpoſitionem *in* eſſe modo derogativam, modo adjectivam. Servius I Æneid. *Impotens, & ſatis, & nimis, & nihil potens.* Exempla ſi deſideras, Iuretum conſule ad Symmach. lib. I Ep. XCV. Savar. ad Sidon. lib. V Ep. XII. Achill. Stat. ad Catull. Ep. XXXVI. *S. A. Gabbema.*

3. *perditis addictus*] *Perditis*, id eſt, nequam & diſſolutis hominibus, & quos *aſotorum*, ac *nepotum* cognominibus pro dignitate inſignire poſſis. *Douſa P. Nec perditis addictus*, Tornæſ. in marg. *Nec in popinis abditus.* Stephanus. Tragur. codex: *N. perdictis abditis.* erroneè quidem, ſed veſtigia leguntur antiquioris ſcripturæ: ac *per dictis* in textu etiam dedit Stephanus, non *perditis*. Gabbema in recuſis: Notant in veteribus libris fuiſſe *abditus.* videtur fuiſſe *perditis applicitus.* i. e. aſotis & nepotibus adhærens, aſſiduus comes, ut Petronius ipſe inferiùs: *& ſubinde, prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui.* Terent. Andr. V, IV, XXI. *Tum ille egens, fortè applicat primùm ad Chryſidis patrem ſe:* i. ſe illi inſinuat, familiaritatem ejus appetit.

Mentis calorem, neve 1 *plausor in scæna*
Sedeat 2 *redemptus* 3 *histrioniæ addictus.*
4 *Sed sive armigeræ rident Tritonidis arces,*
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,

1 *Sire-*

1. *plausor in scæna*] Ingenui namque etiam *plaudendo* addicti. Insignis est Suet. locus Neron. c.xx. *Neque eò segnius adolescentulos equestris ordinis, & quinque amplius millia à plebe robustinæ juventutis undique elegit, qui divisi in factiones plausuum genera condiscerent, Bombos, & Imbrices & Testas vocabant.* Tacitus autem eos plausores *equites Augustanos* adpellavit. Fuit & plaudendi genus aliud, quod, *Scabellorum crepitum*, vocavere. Ipsum indicat factum Cic. pro M. Cœlio, post mimi, aut fabulæ exitum: *Deinde scabella concrepant, aulæum tollitur.* Meminit & Suet. Calig. c. LIV. & Arnob. lib. II. *I. A. Gonsalius.*

2. *redemptus*] c.M. *redimitus*, quod reiiciendum non est, coronæ enim spectatoribus dabantur, sedebantque ut plurimum coronati, qui ludis operam aurium locabant. *I. Dousa* in MSo.

3. *histrioniæ addictus*] Alia quam vulgò fortassis hæc *histrionia*. Sic *histrionales modos* agnoscit in oratore auctor Dial. quem vide multis. *Ga. Barthius.* Histrioneam facere apud Plautum. *Dousa P.* Tacit. de Orat. *Iam vero propria & peculiaria hujus urbis vitia penè in ipso utero matris mihi concipi videntur, histrionalis favor, & gladiatorum equorumque studia, quibus occupatus & obsessus animus, quantulum loci bonis artibus relinquit?* Io. à Wouweren. *Histrioniæ addictus.* id est, ludicris artibus deditus, nimio spectandorum histrionum amore incensus. *Addictus*, devotus, obnoxius: propriè, ære alieno obrutus, & adjudicatus creditori, ut apud eum in nervo pro debitis operas præstaret. Itaque non profectò deterius, si non meliùs legas cum Turnebo: *Histrionis addictus*, id est, propemodum servus, quippe à quo pecuniâ redemptus & paratus est. Sen. Ep. XLVII. *Ostendam nobilissimos juvenes mancipia pantomimorum.* S. A. Gabbema edit. poster.

4. *Sed sive armigeræ rident Tritonidis arces*] *i.* Sive placent Athenæ, eo enim jubet secedere juvenes, *memor flagitiorum urbis Romæ*, ut loquitur Tacitus in III Annal. *Rident*, est Horatii lib. II Carm. Od. VI. *Ille terrarum mihi præter omnes Angulus ridet.* i. placet. *Gabbema edit. poster. Tritonidis.* Festi mutilator Paulus: *Tritonia Minerva à ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.* Mela lib. I, c. VII. *Idem in edit. priore. arces.* Has antiqui Minervæ consecraverunt, quod eam mundi mentem atque in summo capite sedem habere credebant: sive quod ratio, quæ per eam designatur, Resp. & urbes amplificet, ut ait Capella. Plato scribit, in mediis editisque locis oppidi solitos ædes ponere Iovi, Vestæ, Minervæ, sub quorum tutela urbes credebant esse. *Parrhas.* Virg. Eclog. II.

---- *Pallas, quas condidit arces,*
Ipsa colat. Vbi Servius: *Ideo dea arcium Minerva dicitur, non quia de capite Iovis nata est, sed quia dea est artium & ingenii, ideo ista finguntur. Nihil enim est excellentius ingenio, quippe quo reguntur universa.* Probus: *Pallas primum ædificationem invenisse dicitur.* Ge. Erhardus.

1. *Sire-*

[1] *Sirenumque domus,* [2] *det primos versibus annos,*
Mæoniumque bibat felici pectore fontem;
Mox & [3] *Socratico plenus grege, mutet habenas*
Liber, & ingentis quatiat [4] *Demosthenis arma.*
[5] *Hinc Romana manus circumfluat, & modo Grajo*

1 Exone-

1. *Sirenumque domus*] i. Neapolis, quæ & Parthenope, quòd unius ex Sirenibus nomen fuisse, & illuc ejectam in litus illam sepultamque esse traditur. quàm à studiis juventutis hæc urbs floreret, liquet ex Statii Papinii epicedio in patrem, qui & poëta & juventutis moderator ibi fuit. *S. A. Gabbema in recusis.*

2. *det primos versibus annos*] Erhardus: Hic erat ordo veteris institutionis, ut primum Poëticam auspicarentur, à Poëtica ad Rhetoricam, à Rhetorica ad Historiam gradus esset. Videatur tamen Eryci Puteani Suad. Auspic. Orat. 1, sive Panegyr. 1 ad Senat. Mediol. ubi de studiorum instituto ad juventutem agit. Lucian. Lexiph. ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ ἀρίστων ποιητῶν, καὶ ὑπὸ διδασκάλοις αὐτοὺς ἀναγνοὺς, μέτιθι ἐπὶ τοὺς ῥήτορας καὶ τῇ ἐκείνων φωνῇ συντραφεὶς, ἐπὶ τὰ Θουκυδίδου καὶ Πλάτωνος ἐν καιρῷ μέτιθι, πολλὰ καὶ τῇ κωμῳδίᾳ, καὶ τῇ σεμνῇ τραγῳδίᾳ ἐγγυμνασάμενος (*Vbi autem exorsus fueris ab optimis poëtis, & sub præceptoribus eos legeris, transi inde ad oratores. Cum jam illorum sermone quasi enutritus fueris, ad Thucydidis & Platonis scripta in tempore te accinge; multum adeo & in pulchra comœdia, & gravi tragœdia te ipsum exercitando*). Servius Eclog. IV. *Bono ordine primò Poetas, deinde Historicos, demum Philosophos legendos dicit.* Gabbema.

3. *Socratico plenus grege mutet habenas*] Sic utraque Gabbem. sed sine ullo suffragio illorum quos laudare solemus, qui omnes, *S. p. g. mittat h.* Tornæs. in marg. & Var. lect. Stephanum legere ait, *Socraticum: plenasque immittat h. grege.* i. e. fonte. *Gloss. Petron.* Erhardus: legendum, *Socratico plenas immittat habenas*, & ἀπὸ κοινοῦ, ex antedictis repetendum τὸ *fonte. Mutet habenas.* Ian. Guiliel. legere jubet, & explicat, è curriculo poëtarum, in oratorium transcendere. Sed *mittat habenas*, verum est & elegans, ut apud Corn. Severum in Ætn. *flexit habenas.* Metaphora est à re equestri, & proverbialis quædam locutio. Scaliger comment. in Ætnam. *Dousa: mittere habenas*, Petronio & Propertio idem quod Ovidio *immittere*, aliis *permittere*, seu *remittere*, id est, laxare ac concedere habenas. Hinc paret hoc loco *mittat*, non *mutet* retinendum, quod tantopere tamen quibusdam placet.

4. *Demosthenis arma*] Quibus vel petebat, vel defendebat. *Arma* dicuntur, quod iis instructa causa necessitatem quandam cognoscentibus afferat, ut pro iis judicent; hinc *exarmare accusationem* dixit Plin. l. 3. Franc. Polletus Hist. fori Rom. l. 4, c. 14. Symmachus l. 7 Ep. 9. *Quatere arma facundiæ.* Vbi Iuretus in Miscellan. Alanus Anticlaudiano lib. 2. --- *nostri Demosthenis iras.* Sidon. l. 4 Ep. 3. *Vt Demosthenes irascitur.* Vbi Savaro. *Ge. Erhardus.*

5. *Hinc Romana manus circumfluat*] Sic & Helenopol. Frellon. Lotichius. Tornæs. Wouwer. R. Herm. *Hunc R. m. c.* Tragur. c. *Huic R. m. c.* Anonymus MS. juxta man. Dousæ ad edit. Tornæsii: f. pro *circumfluat*, *circumstruat*, ad circum seu coronam auditorum respiciendo. Erhardus: Potius legendum, *Hunc Romana manus circumstruat.* i. Romani coronam faciant. Palmer. Spicil.

 1. *Exo-*

1 *Exonerata sono mutet suffusa saporem:*
Interdum subducta foro det pagina cursum,
2 *Et fortuna sonet celeri discincta meatu.*
3 *Dent epulas, & bella truci memorata canore:*
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.
His animum succinge bonis, sic flumine largo
Plenus, Pierio 4 *defundes pectore verba.*

Dum hæc diligentius audio, 5 non notavi mihi Ascylti

1. *Exonerata sono mutet suffusa saporem*] *Exonerata.* forsan, *Exornata.* Innominatus ad edit. Tornæs. MS. *mutet suffusa saporem.* Translatio est à cibis, jusculo vel liquamine conditis, quibus aliud atque aliud liquidum additur, ut temperetur pluribus deliciis *sapor:* velut in acetariis oleum superadditur aceto: velut piscibus assis præter butyrum liquefactum additur succus citrei; ostreis vinum. Post lectos Græcos Poëtas, Philosophos, Oratores, vult subsequi Latinos. Hinc inquit, *Romana manus circumfluat.* i. Romanorum scriptorum turba tironem vel studiosum eloquentiæ circumveniat, his velut inundetur, imbuatur: & modò, *Exonerando sonos Grajos*, (sic enim legendum existimo pro *sono Grajo*, quod omni sensu deficitur) cum tiro levatus & exoneratus erit à Græcis scriptoribus cognoscendis, *manus* illa *Romana suffusa*, id est, mixta Græcis & superaddita, *mutet saporem*, id est, novum ei det gustum, novam rerum præstantissimarum voluptatem. *Mutare saporem*, est apud Senecam de Provid. cap. III in propria significatione: *Quemadmodum tot amnes, tantum superne dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium non* mutant saporem *maris.* S. A. Gabbema edit. poster.

2. *Et fortuna sonet celeri discincta meatu.*] Sic & editio Helenopolit. tum Frelloniana, atque Lotichius. Tornæs. Dousa, Wouwer. Rutg. Hermann. necnon c. Tragur. *Et f. s. c. distincta m.* Erhardus: *Et fortuna sonet.* L. *Et cortina sonet. Cortinam* theatri dixit Severus in Ætna. *Cortina*, locus in quo dicebatur. Tacitus: *cùm vix in cortina quisque adsistat, quin elementis studiorum imbutus.* Palmer. in Spicileg. parum læto Apolline. Sic *Erhardus. Cortina* autem theatri est locus velatus ex quo egrediuntur histriones. Virgil.

—— *magni cortina theatri.* Anonymus. *Et fortuna.* Legendum puto, *cortina:* tum *districta*, pro *discincta. Cortina* Apollinis est Tripus. Versus ex *cortina* nimirum Apollinis profecti, & ejus Dei inspiratione cantati & sonantes legantur. Eam *districtam* dicit *celeri meatu* propter versus illigatos pedibus & numeris. Statius in Genethliaco Lucani:

Et vincta pede vocis & soluta. Gabbem. edit. poster.

3. *Dent epulas, & bella*] Hæc ita conjungenda sine distinctione interposita: pascat etiam ingenium futuri diserti historia, & graviore stylo cantatæ vel scriptæ res bellicæ, hæ namque præcipuam historiæ partem obtinent. *Gabbema edit. post.*

4. *defundes*] Sic & edit. Frellon. Wouwerius, alii. Tornæs. *diffundes.* cod. Tragur. *diffundens.*

5. *non notavi mihi Ascylti fugam*] Eleganter dictum; *notare sibi.* Sic infra: *Notavit sibi ad lunam tonsorem intempe-*

ſcylti fugam: & [1] dum in hoc dictorum æſtu [2] totus incedo, [3] ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione neſcio cujus, qui Agamemnonis [4] ſuaſoriam exceperat. Dum ergo juvenes ſententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportune ſubduxi me, & curſim Aſcylton perſequi cœpi. Sed nec viam diligenter tenebam, [5] nec quo

tempeſtivo inhærentem miniſterio. Iterum: *Proxima nocte cum miles notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius fulgens.* A. Gellius lib. XVII, c. 11. *Hæc verba, quæ meminiſſe potui, mihi notavi.* S. A. Gabbem.

1. *dum in hoc dictorum æſtu*] Iuſtinus l. 23. *In hoc æſtu periculorum tutiſſimus portus.* Ammianus L. 15. *in hoc æſtu mentis ancipitis*, &c. Ge. Erhardus.

2. *totus incedo*] Sic & Helenopol. Frellon. Lotichius. Sed Tornæſius, Douſa, Wouwer. R. Herm. pro *totus*, legunt *motus*; c. Tragur. *in ortis*, i. *hortis*. Erhardus: *motus inc.* Vetus editio *in hortis* i. Barthol. Schobinger, *immotus*, præ ſtupore ſcilicet, i. e. cogitabundus. In Ioach. Vadiani codice ad marginem ſcriptum reperi, *intortus*, i. nullam in partem me flectens. Io. Sichardus, *inſors*, i. ſolus. Barthius *totus incendor*: quod omnes adfectus æquiparentur ignibus. in Ceir. n. 436. Palmer. *totus incedo*, ut Horat.

Neſcio quid meditans nugarum totus in illis.

in Spicileg. quod quidem non eſt ſententia, ſed verum eſt. Sic enim & infra loquitur Petron.

Atque in præterita ſe totus imagine verſat. Erhardus.

3. *ingens ſcholaſticorum turba*] Tacit. de Orat. *Adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcholaſticorum, quos Rhetoras vocant.* Ideo coniungit Tertullian. de Pallio: *Primus informator literarum, Grammaticus, & Rhetor, & Sophiſta.* Wouweren. Addit Erhardus: Reperio tamen & Advocatos dici Scholaſticos. Iſidor. Gloſſ. *Iuraticus, ſcholaſticus, legis peritus.* Poſtrema ætate, i. ante annos 400 præter propter, Scholaſtici dici cœpti ſunt Theolog. & Philoſophiæ Profeſſores ac Doctores; unde nata illa nomina, *Theologia Scholaſtica, Philoſophia Scholaſtica, Doctores Scholaſtici*, quorum auctor & princeps Lombardus, vulgo Magiſter Sententiarum.

4. *ſuaſoriam*] Duo genera materiarum apud Rhetoras traduntur: *Suaſoria*, quæ pueris, & *Controverſiæ* quæ robuſtioribus aſſignantur. *Gloſſar. Petronian.*

5. *nec quo loco ſtabulum eſſet*] Erhardus: *Stabulum* non ſolùm ſignificat receptaculum equorum & jumentorum, ut vulgò dicitur; ſed etiam pro caupona & hoſpitio accipitur, à ſtando. Stuckius Antiquit. convival. l. 1, c. 28. Wouweren: *Stabularii* ſunt, *qui cauponam & ſtabulum exercent*, ait Vlp. D. Naut. caup. ſtab. Seneca de Benef. l. 1, c. 14. *Nemo ſe ſtabulari hoſpitem indicat.* Apul. Miles. *Manſionis pretio ſtabulario perſoluto*, h. e. *locario ſoluto.* Varro 4 de L. L. *Locarium, quod datur in ſtabulo & taberna ubi conſiſtant.* Apud D. Lucam: δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ. Interpr. *Duos denarios dedit ſtabulario.* Stabulum πανδοχεῖον exponunt Gloſſæ, quæ vox cauponis & meretricis domum notat. ergo non οἰκίαν (*domicilium, diverſorium*) aut σταθμὸν (*ſtationem jumentorum*) tantùm, ſed lupanar. Ita uſurpavit Plautus Pœnulo: *quæ tibi colunt ſtabulum.* Nam in hoſpitiis

quo loco ſtabulum eſſet, ſciebam. Itaque [1] quocumque ieram, eodem revertebar. donec in curſu fatigatus, & ſudore jam madens, [2] accedo aniculam quandam, quæ agreſte olus vendebat: Et, [3] rogo, inquam, mater, numquid ſcis, ubi ego habitem? Delectata illa urbanitate tam ſtulta, &, † Quidni ſciam? inquit. conſurrexitque, & [4] cœpit me præcedere. [5] Divinam ego ‡ putabam. [6] at ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus, [7] centonem anus

† *Anus.* ‡ *Encolpius.*

ſpitiis etiam meritoria. Gloſſæ Iſidori. *Meritoria, loca tabernarum ubi adulteria committuntur.* Nec perperam *ſtabularii* lenones dicuntur. hinc *proſtibulum.* Nonius. *Proſtibulum, quod ante ſtabulum ſtat, quæſtus diurni ac nocturni gratia.* Confer ſcholiaſten Ariſtoph. in Equitibus. Κασταλ-ϐωδες, &c. *Stabulum* ergo, ut ait Varro, quod inibi conſiſtant, uti & *ſtatio*, & *ſtare* rectè de lupis. Horat.

--- *nullam niſi olenti in fornice ſtantem.*

apud Senecam Controv. *Meretrix vocata es, in communi loco ſtetiſti, ſtetiſti puella in lupanari, ſtetiſti cum meretricibus.* Tertull. Lupanar, conſiſtorium libidinum. Etſi non ſemper ſteterunt meretrices, interdum etiam ſellis inſidebant. Vnde Plautus Pœnulo:

Proſedas, ſervilicolas, ſordidas,
Quæ tibi olent ſtabulum, ſtatum, ſellam, & ſeßibulum merum.

Vbi utrumque notari vides.

1. *quocumque ieram,* &c.] Idem accidit Cnemoni apud Heliodorum lib. 5, in domo Nauſiclis ſibi ignota. *Ge. Erhardus.*

2. *accedo aniculam, quæ agreſte olus vend.*] *Quam foraciam* dixere. Calepinus (*ipſe, vetus*) in Dictionar. *Foracia, à foro, mulier villatica, quæ fructus villæ venales, ut pullaſtros, pipiones, poma, nuces, olera, & hujuſmodi in forum defert.* Erhard.

3. *rogo*] Modus blandè adeuntium, *te rogo*, cum quid exquiſituri veniunt. Plaut. Pſeud.

Ecquem in angiportu hominem noviſti, te rogo?

Ian. Gulielmius. Idem de eo tenendum quod attexitur, *mater.* Gloſſ. Petron.

4. *cœpit*] *præcedere, fugere, rogare ſtuprum*, genus loquendi frequens Petronio. *Gloſſ. Petron.*

5. *Divinam*] præſagam, *Barth.* Quæ ſciret omnia, *Pflugius.* Dicit enim ſe exiſtimaſſe ſcire eam divinitus. *Turneb.* Martial.

Non ſum divinus, ſed ſcio quid facias.

Senec. de vit. Beat. c. XXVII. Arnob. lib. V, de Numa. Iuvenal. Sat. X. Auctor Queroli: *Secreta Queroli ac familiaria tamquam divinus loquitur.* Gabbema. *Divina.* fatidica, vates, divinatrix. *Gloſſ. Petron.*

6. *at ſubinde, ut in locum ſecretiorem*] Tornæſ. & c. Tragur. *Et ſubinde, u. i. l. ſecretum.* Anonymus in MSo juxta Douſam: Forſitan, *ut in ſecretum*; deletô, *locum.*

7. *centonem anus urbana rejecit*] al. *injecit*, quaſi velit Encolpium induere legitimum habitum eorum, qui in lupanari; ſcilicet ut intelligat ſe in fornicem deductum. Nam mœchos & eos qui luſtrabantur, obnupto capite fuiſſe, ex Suet. Caligul. & Neron. notum. Capitolinus Verô: *In tantum vitiorum Caianorum & Neronianorum fuiſſe æmulum, ut vagaretur nocte per tabernas, & lupanaria obtecto capite cucullo vulgari viatorio.* C. Fortunatianus lib. Rhet. *Invenit filius*

anus urbana rejecit: &, [1] Hic, inquit †, debes habitare. ‡ Quum ego negarem me cognoſcere domum, video quoſdam, [2] inter titulos, [3] nudaſque meretrices furtim con-

† *Anus.* ‡ *Encolpius.*

filius adulterum obvoluto capite, nec eum occidit: Et hoc ritu forte Nævius, apud Gellium lib. VI, c. IX.

Eum ſuus pater cum pallio ab amica abduxit.

Vide Iſidor. lib. XIX, c. XXVI. Huc reſpexit Seneca de Vita beata c.XIII. Imo & meretrices obnuptæ. Iuven. Sat. VI.

Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos:
Sed nigrum flavo crinem abſcondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Tertull. de Cultu fœminar. c. XII. *Thamar illa, quia ſe expinxerat, idcirco Iudæ ſuſpicione viſa eſt quæſtui ſedere, adeo quia ſub velamento latebat, habitus qualitate quæſtuariam mentiente.* Wouweren. De centone ſequentia adnotat Erhardus, qui exemplum hoc adducit ex Martialis lib. II Ep. XLVI.

Intraſti quoties inſcriptæ limina cellæ,
Seu puer arriſit, ſive puella tibi:
Contentus non es foribus veloque ſeraque.

Hoc *velum* ex centonibus conficiebatur, & *cento* appellabatur: erantque plurimi centones in lupanari, tam in quaque cella, quàm in ipſa majori lupanaris janua. Ejuſmodi velis cubiculorum januæ tegebantur, & eò ponebantur, ne ſc. per forium rimas inſpicere poſſent curioſi quid intus ageretur. Sat. IX, verſ. CV.

-- -- Claude feneſtras
Vela tegant rimas, junge oſtia, tollite lumen
E medio. ---- S. A. Gabbema.

1. *Hic, inquit, debes habitare*] i. e. Veneri litare. Martial. lib. XIV Ep. LXXVII.

Si tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
Lesbia plorabat, heic habitare potes.

Gabbema.

2. *inter titulos*] *Titulum* intellige, quem planiùs expreſſum reperias Satyra illâ Iuvenalis, ubi de indomita *Meſſalinæ Induperatricis rabie an tentigine dicam?* agit graviſſimus publicæ luxuriæ caſtigator Satyricus, quem dixi, his verbis:

Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam atque ſuam: tum nuda papillis
Conſtitit auratis titulum mentita Lyciſcæ

Ian. Douſa. In ipſo autem cellæ aditu, ubi ſcorta proſtabant, *titulus* inſcribebatur; ideo Martialis: *Inſcriptæ limina cellæ.* Sen. Controv. lib. I. *Superpoſitus eſt cellæ tuæ titulus.* Tertull. de Pudicit. lib. I. *Sub ipſis libidinum titulis.* Wouweren. *Tituli* adpellatione notatur, ſtupri pretium & nomen meretricis. Senec. lib. I Contr. II. *Deducta es in lupanar, accepiſti locum, pretium conſtitutum eſt, titulus inſcriptus eſt.* Ibidem: *Nomen tuum pependit in fronte, pretia ſtupri accepiſti:* Symphoſianus in Hiſtor. Apollon. Tyrii: *Puella proſternit ſe ad pedes: Miſerere virginitatis meæ, ne proſtituas hoc corpus ſub tam turpi titulo. Leno vocavit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, ſcribatur ei titulus:* QUICUNQUE. TARSIAM. DEFLORAVERIT. MEDIAM. LIBRAM DABIT. POSTEA. POPULO. PATEBIT. AD. SINGULOS. SOLIDOS. Gabbema ex eod. Wouwerio. In v. c. reperi, *internuculos*, uti & ap. Apulejum de Deo Socrat. *Innuculos recens cognitos.* P. Pithœus Subſec. ſive adverſar. lib. 2, c. 10. Sic dicebant, inquit, impudicos; omne enim medium nucleum vocabant. *Internuculi* ergo, impudici, impudicati, intercutibus ſtupris flagitati, intercutiti, ſtuprati. Scaliger ad Priap. ait:

conſpatiantes. Tarde, imo jam ſero intellexi, me [1] in fornicem eſſe deductum. exſecratus itaque aniculæ inſidias, [2] operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem. quum ecce in ipſo aditu occurrit mihi

[1] æque

ait: Cenſeam potius duabus vocibûs, *inter nuculos* legendum, & meritorios ſignificari pueros, concubinos, qui nondum reliquere nuces, ſed etiamnum inter eas verſantur: nam à Catullo in Epithal. Iul. & Mallei ſcribitur: *Concubine da nuces* Turneb. Adverſ. lib. 21, c. 28: Fortè legend. *quoſdam tirunculos.* Alii aliter. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I Ep. 35, n. 5. Quid ſi legamus, *quoſdam intercutulos*, ut intelligat παιδικὰ, vel ſcorta maſcula, qui ſe intercutiri patiuntur. Balbus Catholicô: *Cutitus, ſtupratus, corruptus.* Iſidor. in Gloſſ. *Subcus, ſubcutaneus, ſubcutatus, intercus, intercutatus, ſubtercus, ſubtercutaneus.* Erhardus. *Tituli*, nomina ſcortorum, & ſtupri pretium cellis inſcripta. *Gloſſ. Petron.*

3. *nudaſque meretrices*] Tacit. lib. XV Ann. *Scorta viſebantur nudis corporibûs.* Cyprianus de Spect. c. VI. *Per proſtitutarum nuda corpora.* Artemidorus lib. II. ἡ δὲ ὅλη, (ἀφροδίτη) ἑταίραις καὶ μόναις ἀγαθὴ, καὶ ἐργασίας σημαντικὴ (*Hæc verò tota (Venus,) ſcortis, iiſque ſolis propitia, & quæſtu favens).* Philemon;

Στῆσαι πριάμενον γυναῖκας, κατὰ τόπους
Κοινὰς ἅπασι, καὶ κατεσκευασμένας
Ἑστᾶσι γυμναί. -----
(Siſtito mulieres qui redimat, in tot locis
Nudas operientes redemptorem ſuum,
Ad omnia paratas.)

Io. à Wouweren.

1. *in fornicem eſſe deductum*] *Fornix*, πορνεῖον, luſtralis cella arcuata, ubi publicæ meretrices proſternebantur. Gloſſar. Petron. Horat.

-- *nullam niſi olenti in fornice ſtantem.*

2. *operui caput*] Velabant & operiebant ſe veteres vel propter ſacra, vel ſubitam, aut deſperatam aliquam rem aut malum. Propter illa: *Veneraturi Deos*; Plaut. Amphitr. V, I, XLII. Lucret. lib. V, verſ. ∞CXCVII. Suet. Vitell. c. II. *Velabant autem non peculiari quodam, ut quidam opinantur, his uſibus velamine, ſed plerumque parte veſtis:* Senec. Herc. Furent. verſ. CCCLV. Ioſeph. lib. VII de bello Iud. *Flamines, Fetiales, & Augures.* Varro de L. L. *de his* Cic. & Liv. lib. I, c. XVIII, & XXXII. *Imperatores pro Rep. ſe devoturi.* Livius lib. VIII, c. IX. Cic. de Nat. Deor. lib. II, c. III. *Tribuni plebis conſecraturi bona alicujus damnati.* Cic. pro domo ſuâ. c. XLVII. *Ver ſacrum facturi, natos vere ſacro.* Feſtus. *In nuptiis (libens adnumero ſacris, propter auſpicia) nova nupta.* Tertull. lib. de Veland. virg. *Dixi præterea propter rem ſubitam, aut deſperatam.* Plaut. Moſt. II, I, LXXVII; & II, II, XC. Nonius c. X, §. XXV. *Supplices*: Virgil. lib. XII. Vellejus lib. poſter. *In funere filii.* Plut. in Ῥωμαϊκοῖς (*Quæſtion. Romanis). quique efferebant funus.* Perſius Sat. III, verſ. CVI. *Denique obituri mortem voluntariam.* Horat. lib. II Sat. III, verſ. XXXVIII. *aut violentam.* Sueton. Cæſare c. LXXXII, Nerone c. XLIIX. *Iac. I. N. Schegkius. Operui caput.* Non pigebit adſcribere, quod apud Fabium lectum nobis huic loco illuſtrando mirabiliter facit, lib. 5, c. I. *Ita neque illum probaverim, qui, quum eſſet cruentus gladius ejus ab accuſatore prolatus, quo is hominem probabat occiſum, ſubitò ex ſubſelliis ut territus fugit, & capite ex parte veſato, quum ad agentem ex turba proſpexiſſet, interrogavit an jam ille cum gladio receſſiſſet.*

1 æque laſſus, ac moriens Aſcyltos. putares, ab eadem anicula eſſe deductum. Itaque ut ridens eum conſalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quæſivi. Sudorem ille manibus deterſit, &c, † Si ſcires, inquit, quæ mihi acciderunt. ‡ Quid novi? inquam ego. at ille deficiens, † Quum errarem, inquit, 2 per totam civitatem, nec inveni-

† *Aſcyltos.* ‡ *Encolpius.* † *Aſcyltos.*

ſiſſet. Fecit enim riſum, ſed ridiculus fuit. Ian. Douſa P. Sic ſemper P. niſi F. nominetur.

1. *æque laſſus ac moriens*] Ita & Frellon. ac Lotich. ſed Tornæſ. Wouwer. R. Herm. atque cod. Tragur. *æ. lapſus ac mor.* lapſus, hoc eſt, qui ut ego aberraverat. *Douſa MS. ad edit. Tornæſ. lapſus ac moriens.* Leg. *laſſus ac m.* Palmer. in Spicileg. Barthius ad Claudian. n. 210. vel, *laſſus ac madens*; quia ſequitur: *ſudorem ille manibûs abſterſit.* Meurſ. Animadv. miſcell. l. 3, c. 7. *Laſſus ac moriens* eſt feſſus & laſſitudine confectus ac tabeſcens. Id. Barth. in Ceir. Virgil. n. 236; & ad Claud. n. 62. *Erhardus.* Itaque *laſſus* ac *moriens* hîc planè idem, niſi quòd gradibûs differant. Atqui *lapſus* ad rem planè aliud nobis dicit, ſuccoſiorque antiqua lectio, modò ſequentia, quæ huc ſpectant, plenis labrîs guſtentur: *ab ead. anicula deductum* i. ſeductum. *Si ſcires. Quid novi? Quum errarem*, &c. niſi quem turbet *æquè*, quòd in æquo ſeu plano vix labamur; ſed *æquè* hîc eſt perinde, itidem. Demum adjicio: *lapſus ac moriens.* Leg. *lapſus ac mœrens.* Hadr. Iun. in Obſervatt. hîc.

2. *per totam civitatem*] Non ita Latini. *urbem* dicerent, vel *oppidum.* Itaque lego: *cùm errarem, inquit, nec invenirem.* Anonym. MS. juxta Douſæ manum, ad edit. Tornæſii. Hîc commodum ſe offert, præcipua Hadr. Valeſii contra ſtylum Petronianum, ex Diſſertatione ejus in Fragmentum Arbitri Tragurii nuper repertum Patavii primùm excuſum, ſubjicere: Arbitri pauca de pluribus Neroniano ſæculô indigna à me obſervata; quæ nec membranarum vetuſtati, & ſitu attrituque evaneſcentibus litteris, nec librariorum in tranſcribendis priſcis codicibus neglegentiæ, nec editorum incuriæ, nec typographorum inſcitiæ, nec ulli alii quàm ipſimet auctori aſſignari poſſunt: *Sed de remedio non tam valde laboro:* item, *Giton ſemel ictus, tam valde exclamavit.* *Tam valde* pro tam aut adeò, non memini apud veteres ſcriptores legere. *Neque enim tam magnum facinus admiſimus:* ſcripſiſſet Neronianorum temporum auctor, *tantum facinus admiſimus.* Sic tamen ubique Arbiter loquitur. *Timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Habebat enim inguinum pondus tam grande. Inhibuit Tryphæna tam grande facinus. Nec ſe minùs grandi vexatam injuria, quàm Lycam. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ eſſe ſparſam. Tam magnum æquè clamorem ſuſtulit. Vt tam magna fortunâ ſolus uteretur. Neſcis quàm magnum flagitium admiſeris?* Vbi *tam grande munus, tam grande pondus, tam grande facinus* dici non oportuit, ſed tantum munus, tantum pondus, tantum facinus. Et ſic in ſimilibus. *Minùs grandi vexatam injuria* dici non oportuit, ſed minore affectam injuria. *Quàm magnum flagitium* dici non oportebat, ſed quantum flagitium. *Ne abſentivus eſſem:* pro abeſſem. *Abſentivum* pro abſente alibi non legi. *Quales eſſe ſolent quæ incumbunt ova.*

venirem, quo loco ſtabulum reliquiſſem, acceſſit ad me paterfamilias, & ducem ſe itineris humaniſſime promiſit. per 1 amfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus, in hunc locum me perduxit, 2 prolatoque peculio cœpit rogare ſtuprum. 3 Iam pro cella meretrix

1 aſſem

Incubare ova, vel etiam *ovis* gallinæ dicuntur: *ova incumbere* non dicuntur. *Si bona fide pœnitentiam emendas.* Pœnitentiâ culpam aut peccatum emendare, dici poſſumus & ſolemus; *Pœnitentiam emendare*, dici nec poſſumus nec debemus. *Amictus diſcoloria veſte.* *Diſcolor* dici ſolet, ut decolor, concolor, unicolor, bicolor, verſicolor: *diſcolorius* dici non magis ſolet à veteribus ſcriptoribus Latinis, quàm decolorius, concolorius, unicolorius, bicolorius, verſicolorius. *Aratro domefacta tellus* pro ſubacta vel domita Neronis ætate non dicebatur, nec *domefacere* pro domare. Nam verba primæ conjugationis, quale eſt domo, nulla in compoſitione recipiunt facio, ſed tantùm plurima ſecundæ, & pauciſſima tertiæ. *Tantùm omnem ſcabitudinem animo tamquam bonarum artium magiſter deleret ſine cicatrice.* Iram appellat animi *ſcabitudinem* Petronius novo & inuſitato nomine pro ſcabie, aut ſcabritie vel ſcabredine, quam & *ulcus* animi ſcilicet alibi vocat. *Gubernator, qui pervigil nocte ſiderum quaque motus cuſtodit.* *Siderum motus* vel ſidera *cuſtodire*, pro ſervare aut obſervare, improprium eſt. *Aut præteriens aliquis tralaticia nos humanitate lapidabit.* *Lapidare* poſuit Petronius pro lapidibûs tegere, ut humare eſt humô operire vel tumulare: cùm ſignificet lapidibûs petere. *Coæquale natalium ſuorum ſinciput* pro æquale nuſquam apud veteres alios ſcriptores Latinos repetiire memini. *Pſyche acu comatoria mihi malas pungebat.* *Acum comatoriam* vocat Petronius acum crinalem ne ſervatâ quidem analogiâ. Nam à coma non fit comatorius: ſed fortaſſe legendum eſt, *acu comotria*, hoc eſt ornatricis. Iam *melliti verborum globuli*, & *fabuloſum ſententiarum tormentum*, & *controverſia ſententiolis vibrantibûs picta*, ac ſimilia apud Arbitrum, verba ſunt magnifica, rerum ac ſenſus pæne vacua. Omittere non poſſum verſum hunc Petronii:

Has inter ſedes Ditis Pater extulit ora.

Ditis Pater vocatur Arbitro, qui cæteris omnibus *Dis Pater*: ut *hic Quirites in numero ſingulari* pro Quiris, quemadmodum Sergius & Pompeius in Arte affirmant.

1. *amfractus*] Obliqui viarum flexus, in ſe recurrentes. *Gloſſ. Petron.*

2. *prolatoque peculio*] *Peculium* etiam eam ad rem uſurpatur à Plauto in Pſeudolo. Lamprid. in Heliogab. *Homines bene vaſatos & majoris peculii.* Qui *pulchre peculiati* in Priap. Scalig. in Catal. ad Priap. *Peculium* inter Romana nequitiæ vocabula uſurpatum antiquis, teſtimonio eſt illud è Carmine libero,

Pulchrè penſilibûs peculiati:

Vbi de vaſatis probè mutoniatis eſt ſermo. Douſa Cent. lib. IV, c. IX. *Peculium* propriè dicitur id quo viri ſumus. Schopp. Explan. in Moſt. I, III. *Prolatoque peculiô*, i. e. mentulâ. hinc *peculiare* aliquem pro ſtuprare dixit Plautus Perſ. & *peculiati* ſunt peculiô inſtructi ſive mentulati in Priap. carmine LII. ubi idem Schopp. in Comm. *Ge. Erhardus.*

3. *Iam pro cella meretrix*] Sic & Frellon. Wouweren, alii. Helenopolit. edit. Schonwetteri: *p. caella m.* Tornæſ. *pro ſella m.* Petrus Danielis: *pro ſella meretrix.* Briſſonius legit, *proſeda m.*

1 assem exegerat, jam ille mihi injecerat manum. & nisi valentior fuissem pœnas 2 dedissem. * adeo ubique omnes mihi 3 videbantur, satyrion bibisse * * * junctis viribus molestum contempsimus * * *

† quasi

da m. sed nihil mutandum puto. Meretricis enim sella propriè dicitur. Iuven. Sat. 3 lib. 1.

Et dubitas alta Chionem deducere sella.

Deinde *proseda* meretricem significat, nec fuisset opus παρέλκω (otiosò) *meretrix.* Scribendum verò *pro cella.* Iuven. Sat. 1 lib. 2. *Intravit,* &c. Dousa: *Iam pro cella.* Locum liberum designat, in quo homines venerei ac voluptuarii nequam faciebant clàm (ut inquit Conricus) remotis arbitrîs. Hoc enim genus *cellæ* dicebantur; easque à lenis, sive etiam lenonibus conduci mos erat, assis unius (sicut hinc paret) pretiô. In ejusmodi ergo secretum se à patrefamilias perductum commemorare pergit Ascyltos: &, absque pertinacia sua fuisset, daturum pœnas, & quidem *pœnitas,* parato præsertim, imò prompto peculiô in rem præsentem. Erhardus: *pro cella,* camera lupanari. In aliis legitur *jam procella m.* Vnde Brissonius, jam *proseda m.* ex Plauti Pœn. l. de I. Connub. c. 6. Potest etiam retineri *procella* junctò vocabulô ut dicatur sicut *prostibulum,* quòd ante stabulum stet: ita *procella,* quòd ante cellam, quemadmodum & *ancillam* dictam volunt, quasi ante cellam. In Scriptis Patrum ancillas observamus concubinarum munia subiisse: sed & ancillam pro meretrice positam: *Ancilla exornetur, scribatur ei titulus,* &c. Vide superius ad illa verba, *inter titulos.*

1. *assem exegerat*] Iuvenal. Satyr. VI. de Messalina inexhaustæ libidinis fœminâ, Claudii Imp. impudicissima conjuge:

Excepit blandè intrantes atque æra poposcit.

Arnob. lib. V. *Cypriæ Veneris abstrusa illa initia præterimus, quorum conditor judicatur Cyniras rex fuisse: in quibus sumentes certas stipes inserunt ut meretrici.* Iul. Firmicus Maternus de error. prof. Relig. *Statuisse etiam ut quicunque initiari vellet, secreto Veneris sibi traditô, assem unum mercedis nomine Deæ daret.* Gabbema. Hinc *multivolæ* dictæ meretrices. Iesus Sirac. c. 9. *Ne respicias mulierem multivolam, ne fortè incidas in laqueos illius.* Ge. Erhardus.

2. *dedissem*] Hoc omiserat editio, quam sequimur, Gabbemiana; sed habent utræque Lugdd. Tornæsii, & Frellon. aliæ, atque etiam c. M. Tragur.

3. *videbantur satyrion bibisse*] Ad libidinem esse incitatos & inflammatos è vi illius herbæ. *Turneb.* Petron. infrà: *Illinc puella penicillô quod & ipsam satyreô tinxerat, Ascylton opprimebat.* Apulejus Medicus, de Herbis c. XV. *Græcis dicitur satyrion, Itali priapiscon, alii torminalem, alii testiculum leporinum nominant.* An igitur ex herba ista potus ejusmodi confectus, quo frigentibus, ad officium virile membris mederentur? An ipsius herbæ expressus succus ei rei faciebat? Idem Apulejus ibid. *Si quis mulierem subagitare non poterit, herbæ priapisci radicem, id est, testiculum dextrum, quia major est,* &c. *Idem.* Cœlius Aurelianus lib. 3. *Satyriasis est vehemens veneris appetentia. Vocatur autem ab herba virtute, quam satyrion vocant. Hanc enim accipientes in venerem provocantur, cum tentigine genitalium partium. Sed antecedentis istius passionis sunt epota medicamina ob usum venereum excitandum, quæ satyrica vocant, quæ sunt acria atque incentiva, & nervis improba.* Io. à Wouweren.

1. per

† quasi [1] per caliginem vidi Gitona in [2] crepidine semitæ stantem, & in eundem locum me conjeci. * Quum quærerem, Numquid nobis in prandium [3] frater parasset, [4] consedit puer super lectum, & manantes lacrumas pollice extersit. [5] Perturbatus ego habitu fratris, quid accidisset, quæsivi. at ille tarde quidem & invitus, sed postquam precibus & iracundiam miscui: ‡ Tuus, inquit, iste frater, seu comes, paullo ante in conductum adcucurrit, cœpitque mihi velle pudorem extorquere. [6] Quum ego proclamarem, gladium strinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium invenisti. † Quibus ego auditis, intentavi in oculos Ascylti manus: &, Quid dicis, inquam,

† *Encolpius.* ‡ *Giton.* † *Encolpius.*

1. *per caliginem*] *Per nebulam*, Plantin. *Dousa* MS. ad edit. Tornæs. *per caliginem*. Cic. Phil. XII. *Quod videbam quidem, sed quasi per caliginem: perstrinxerat enim aciem animi Decimi Bruti salus.* & lib. v ep. Fam. xv. *In infirma ætate, imbecillaque mente vis naturæ per caliginem cernitur.* Plautus dixisset *per nebulam*: ut in Capt. V, IV, XXVI: Pseud. I, V, XLVIII. *S. A. Gabbema.*

2. *crepidine semitæ*] i. viæ. *Crepidines* viarum, ipsæ eminentiæ dextrâ sinistraque, vel ubi viæ conveniunt. *Gloss. Petron. Crepido*, loci cujusque editioris extremitas: ut, *crepido viæ* ap. Hieronymum.

3. *frater*] Hìc, & mox pro amasio. *Gloss. Petron.*

4. *consedit*, &c. *& lacrumas pollice expressit*] Dousa: Ergo simulatas, atque ad ostentationem doloris comparatas modò, & velut vi quadam extritas; neque dissentaneas nimium illis Ovidianis, quas lib. I de Arte, amatorum deliciis unicus ille venerearum rerum magister præivit hoc præcepto suo:

Si lacrymæ (neque enim veniunt in tempore semper)
Deficiunt, uda lumina tange manu.

Vnde perspicere est, quàm condignè ædepol, atque ex disciplinæ pullariæ regula personæ serviat Giton: quem nusquam non sui similem, hoc est, nequam, malumque ac versipellem, &(ut uno verbo absolvam) pathicum & quasi Comœdicum inducit Petronius. prorsus, rota figulinâ vorsutiorem, & in quem meritissimò Horatianum illud convenire putandum:

Verna ministeriis ad nutus aptus heriles.

& reliqua quæ de argillæ udæ imitatione ibidem ordine deinceps operæpretium sit lectitare.

5. *Perturbatus ego habitu fratris*] *habitu* dixit, modo loquendi Romanô, quo *habitum* universi corporis dispositionem vocant. Putean. in Genial. Serm. & Piccartus pericul. Crit. c. 17. *Ge. Erhardus.*

6. *Quum ego proclamarem*] Apul. *Poteras saltem proclamare suppetiatum.* Vlp. L. 4 § Divus. ad L. Cornel. de Sicar. *Planè si ipsi, qui hanc injuriam passi sunt, proclamaverint, audire eos præses provinciæ debet.* Atque ita proclamare, *quiritare dicitur*, hoc est, Quiritium fidem invocare. Tertull. adversus Valentin. *Vt etiam inclamârit, quasi, porrò Quirites, aut fidem Cæsaris.* Inde *perquiritare* legem, promulgare, verbum decemvirale. *Io. à Wouweren.*

1. *mu-*

inquam, [1] muliebris patientiæ ſcortum, [2] cujus ne ſpiritus purus eſt? Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos; mox ſublatis fortius manibus, longe majore niſu clamavit: † Non taces, inquit, gladiator [3] obſcæne, [4] quem de ruina arena dimiſit? Non taces nocturne percuſſor, qui ne tum quidem, quum [5] fortiter faceres, [1] cum

† *Aſcyltos.*

1. *muliebris patientiæ ſcortum*] Firmicus Aſtr. lib. III, c. VII. *Patiantur quæ mulieres pati conſueverunt, præpoſteris libidinum ardoribus.* Inf. *ut muliebris patientiæ legem poſſit accipere.* S. A. Gabbem.

2. *cujus ne ſpiritus quidem purus eſt*] Propter fellationem: ſicut, ut loquitur Arnobius lib. II, *oris ſtuprum.* Lactant. lib. VI, c. XXIII. Lamprid. in Commod. *Libidinoſus, ore quoque pollutus & conſtupratus fuit.* Sueton. de Polemone Grammatico: *Flagrabat libidinibus in mulieres, uſque ad infamiam oris.* Minut. *Qui medios viros lambunt, libidinoſo ore inguinibus inhæreſcunt.* Idem.

3. *obſcæne*] Sic ab *ob* & *ſcæna*, juxta antiquam ſcriptionem, ac Æolas σκαινὴ pro σκηνὴ (ſcena) efferentes (de quo etiam inferiùs): vel *obſcenè* à σκηνὴ: vel *obſcœnè* à Sabinorum *ſcœnum* pro *cœnum*, ut *ſcœlum* pro *cœlum*, Meurſius.

4. *quem de ruina arena dimiſit*] Significat apertè, fugitivum illum in arenam damnatum, & cum fœda muliere aliqua (non diſſimili ſchemate, quo aſinus Apulejus) commiſſum, ruinâ pegmatis præter ſpem evaſiſſe. Et clarè iterum: *ergo me non ruinâ terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi judicium, arenæ impoſui, hoſpitem occidi, ut inter audaciæ nomina, mendicus exſul in diverſorio Græcæ urbis jacerem.* Et ſolent interdum ita componere pegma & hanc ruinam; ut ii qui impoſiti, præcipites ruerent in caveas ferarum: ibique diſcerperentur. *Lipſius* de Amphitheat. *Gabbema.* Idem in edit. poſteriore: *quem de ruina arena dimiſit.* Interpretes volunt intelligi gladiatorem pegmarem. Erant autem gladiatores pegmares, qui in pegmate, ſeu conſtructo tabulato pugnabant, ejuſque ruina (ita enim conſtructum erat, ut facilè ſolverentur ejus compages) laberentur in arenam, ubi aut ignis, aut feræ de induſtria poſitæ homines facinoroſos abſumebant. Malo ita interpretari: Qui ne in arena ſeu amphitheatro perires, per ruinam neſcio quam evaſiſti. *Ruina* eſt cum ædificia, turres, alia opera, aut montes parteſve eorum decidunt. Sen. Ep. XIII. *Multa intervenient, quibus vicinum periculum vel prope admotum aut ſubſiſtat aut deſinat; aut in alienum caput tranſeat. Incendium ad fugam patuit, quoſdam molliter ruina depoſuit, aliquando gladius ab ipſa cervice revocatus eſt.* Et Epiſt. XXX. *Alia genera mortis ſpei mixta ſunt. Deſinit morbus, incendium exſtinguitur, ruina quos videbatur oppreſſura depoſuit.* Eo modo hìc evaſiſſe ſignificatur. Referunt Suetonius in Tiberio cap. XL; & Tacitus in IV Ann. Apud Fidenas ſupra viginti millia hominum, gladiatorum munere, amphitheatri ruinâ periiſſe. Tali caſu Petronius Encolpium, cùm ſtaret nimirum paratus ad decertandum, hoc eſt, ad pereundum, fingit, omnibus turbatis aufugiſſe, atque ultimam neceſſitatem evaſiſſe.

5. *fortiter faceres*] Ia. Douſa: Novo, neque uſitato more dictum videtur; utique mihi, qui *fortiter facere*, hac ſententia nullus alibi, quod ſciam, memini lectitare: poſitum, ut apparet, pro, *muliebre arvum conſerere*, armiſ-

1 cum pura muliere pugnasti? cujus eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in diversorio puer est? † Subduxisti te, inquam, à præceptoris colloquio. ‡ Quid ego, homo stultissime, facere debui, 2 quum fame morerer? an videlicet audirem sententias, id est, 3 vitrea fracta, & somniorum interpretamenta?

1 Multo

† *Encolpius.* ‡ *Ascyltos.*

armisque virilibûs agere res mariti: atque in robusta (ut idem loquuturus postea) hoc est, in mascula herculè, non autem pathica voluptate deditum esse. *Abi ergo, ac te compara, tota enim nocte tecum fortiter & ex animo præliabor, Apul. lib.* XI *Met. Idem alibi: Præliare & fortiter præliarè. Nec enim tibi cedam, nec terga vertam.* Translatum à re militari. Sic Servius ad illud IV Georg.

— — Cæsar ad altum
Fulminat Euphraten bellô.

Fortiter facit. Senec. lib. I Declam. IIX. *Qui ter Fortiter fecit, militiâ vacet.* Quintil. Declam. CCLXXXVII, CCXCIII, CCXCIV, CCCIII.

1. *cum pura muliere pugnasti*] *Pura mulier*, libera est immunisque à fœditate *morbi Campani, ac luxu illo capitali*, quem Nolanis adsignat Ausonius, Lesbiis usurpatum antiquitus: unde & λεσβιάζειν. quod dissimulanter innuere volentes Latini illi veteres, Plautus, Varro, Seneca, Tranquillus denique: *Conprimere linguam, offendere buccam, ori seu capiti cujuspiam inludere*, (quibus respondent: *mergere caput, comprimi, ore alicui morigerari*) periphrasi multò honestissima circumscripsere, Mart. lib. IX Ep. LXIX.

Improbius quiddam ridensque rubensque rogavi:
Pollicita est nulla luxuriosa morâ.
Sed mihi pura fuit. — —

Eodem quoque honestatis velamento in diverso *Ligurum* genere, hoc est, Varronianis *Labdis* notandis usa Latinorum verecundia: Exempli gratiâ: *Occultare se demisso capite, perdere caput in aliqua, molas lingere, obligurire*; cujus rei infamia Tiberio quoque hircoso ac olido seni clarè & publicitus *Attellanico exodiô* exprobrata apud Sueton. hisce verbîs:

Hircus vetulus naturam Capreis ligurit.

Ian. Dousa.

2. *quum fame morerer*] Hinc proverbialis locutio, *pro pane rogare aliquam*, id est, stuprô compellare, apud Bebelium in Facetiis: Monachi:

En sumus hîc nos tres, vos tres pro pane rogantes; &c.

G. Erhard.

3. *vitrea fracta*, &c.] Pro nugis & rebus frivolis dixit Martialis lib. I Ep. XLII.

Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis. — —

Turneb. vitrea fracta. Agamemnonis dissertationem intelligit de causis corruptæ eloquentiæ paulò antè cum Encolpio habitam. unde quum se præter opinionem fratris, ad Gitonem inforandum, stabulum vorsus, hoc est, in diversorium furtim subduxisset; ut hoc saltem colore aliquo probabili fecisse videretur, dentes suos dentientes, ac lippientes fame fauces, ventrisque esuritoris inanias callidè, nec non rationabiliter obtendit. Cui jam pridem latranti explementum quæritare majus operæpretium fuisse cavillatur sibi, quàm tædium illud scholasticæ auditionis devorare diutiùs, in excipienda primùm præceptoris sui (Encolpii) declamatione, deinde eampse mox consequutis Agamemnonis sermonibûs, soluta partim, partim vincta oratio-

1 Multo me turpior es tu hercule, qui, ut foris cœnares, poëtam laudasti. ‡ Itaque ex turpissima lite in risum diffusi,

‡ *Encolpius.*

oratione, bifariam puta conceptis. Vnde & *vitrea fracta*, & *somniorum interpretamenta* appellat, multò urbanissimè; ut, quasi *scopas solutas* dicas,

Inanes, inquam, præficarum nænias,
Plautique mortualia. Ia. Dousa.

1. *Multò me turpior es tu herculè, qui ut foris cœnares, poëtam laudasti*] Pluribus hæc, & quæ succedunt, persequitur Ia. Dousa; morem nempe locupletum poëmata sua recitantium, indidemque pullatæ ac pannosæ multitudinis assensum atque approbationem aucupantium, & quasi ementium sibi; non quidem ulla Poëticæ facultatis virtute, aut scientiarum meritis, sed gratuita cibi ac vestimenti præbitione. Sic verò ea de re Dousa: Odiosum, inquit, aliquem recitatorem intelligit, cui frequentem aurium operam locaverat Encolpius, non quidem carminum (quibus hercle nil invenustiùs) sed verò multò valdius geniô ipsius cœnæ illectus: secundum illud Martialis nostri:

Quod tam grande Sophos clamat tibi turba togata,
Non tu, Pomponi, cœna diserta tua est.

cujus adipiscendæ gratiâ à semetipso impetraverat idem ille, quem dico, frater Ascylti, ut præter animi sui sententiam inculta & malè nata poëmata plausu etiam immeritissimo prosequeretur, *Sophocles ex Encolpio, ex auditore Laudicœnus factus* subitò. Hæc enim nomina in Cœnipetas vulgò detorquebant, id est, in cœnarum captatores, eosque, qui (ut Catullus loquitur)

Quærunt in triviis vocationes.

& qui deteriùs nihil, quam *domicœnia* odere. cujusmodi à Martiali plurimos adeò in epigrammate graphicè prorsus, omnibusque suis coloribus depictos videmus: præque cæteris *Seltum* quemdam, familiam eo in genere strenuissimè ducentem. Quid mirum verò? quum non deessent iis temporibus homines lauti ac locupletes, qui re nulla alia, quàm carmina sua ut recitarent, assidua cœnarum præbitione auditorum studia emerent: interdum lacernarum etiam, vel similium rerum largitionibus gratiam eorundem ac faventiam aucupantes. Exemplo fuerit nobis unicus pro omnibus Ligurinus ille Martialis, de quo ita salsissimus poëta:

Hæc tibi, non alia est, ad cœnam caussa vocandi,
Versiculos recites ut, Ligurine, tuos.

Neque omittenda illa Horatii, de semet in Epistolis prædicantis:

Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum, & tritæ munere vestis.

Qui mos non intactus etiam Persio, ineptum ac divitem recitatorem his dictis Satyricè compellanti:

— calidum scis ponere sumen,
Scis comitem horridulum trita donare lacernâ.

Quibus insuper alterum quoque ab Horatio locum appingas licebit, qui in Arte legitur istiusmodi:

Vt præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores jubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Si verò est, unctum qui rectè ponere possit:

& cætera, quæ sequuntur, eódem pertinentia, in Notis nostris ad Horatium plùs uno in loco liberalissimè explicata. Hujus proinde laudationis turpitudinem, sive indignitatem veriùs etiam hìc Eucolpio (*Sic quidem Dousa*, Eucolp. Gyt. Trimalcion. &c. *Sed nos obsecundantes nostræ editioni*,

diffusi, pacatius ad reliqua secessimus. * Rursus in memoriam revocatus injuriæ, Ascylte, inquam, [1] intelligo nobis convenire non posse, itaque communes sarcinulas partiamur, ac paupertatem nostram privatis quæstibus [2] temptemus expellere. Et tu literas scis, & ego, ne quæstibus tuis obstem, aliquid aliud promittam. alioqui mille causæ nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus different. Non recusavit Ascyltos, & , † Hodie,

† *Ascyltos.*

tioni, ne confusio in nominibus, & distractio inter legendum oriatur, damus Encolp. Git. Trimalch. *&c.)* objicit Ascyltus. Neque alio mehercule referendum, quod idem haud multò sanè pòst, vers. 16: *Hodie,* inquit, *quia tamquam scholastici ad cœnam promisimus, non perdamus noctem. Ad cœnam*, poëtæ illius scilicet, ab Encolpio, uti diximus, cœnæ gratiâ collaudati. cujus haud dico versus, sed verò & nomen pariter cum meliore hujusdem Satyrici parte (id quod ex superioribus argumentis satis superque antea nobis ostensum) ubi sint; utrum sint, an non, id verò Lethen scire oportet scilicet. Nam ne de Trimalchionis cœna, qui & ipsus poëta videri volebat, aut perbellè certè amorem carminum simulabat, dictum credam, obstabat temporum ratio. Hæc enim qua de agitur cœna in hodiernam vesperam condicta; at altera illa triduô, an quatriduô pòst. indicio sint (præter ea quæ ab ipsa usque stirpe interciderunt) tot interjectæ in medio festivissimæ narratiunculæ, in quib. dies, vesperas, noctesque aliquot absumptas superstites etiamnum reliquiæ attestantur. Arguta porrò, atque oppidò prudens commoniti nucula illa: *non perdamus noctem.* Eam verò Martialis scitissimè aliquoties expressit, ut:

Et nihil ex tota perdere luce voles.

Item:

Et nihil extremos perdidit ante rogos.

Postremò:

Perdiderit nullum vita reversa diem.

Quò etiam respexit Plautus:

Diem perdidi optimum.

Erhardus hîc allegat, Raderum comment. in Martial. lib. 10 Ep. 60; Casaubon. ad Satyr. 1 Persii: Wouweren, Plin. lib. 2 Ep. 14.

1. *intelligo nobis convenire non posse; itaque*, &c.] De societatis renunciatione Iurisconsulti sæpe, l. xiv & l. LXV *pro Socio.* Fiebant autem illæ renuntiationes, aut per *præconem*, ut apud Synesium Epist. XLVI. *Quibus verbis feliciter agenti, amicitiam immisso præcone renuntiavit; & declaravit, quod etiam illacrymatus fuisset, si calamitas denuntiationem antevertisset.* & addit, *Hoc quidem non est amicitiam renuntiare, sed inimicitias denuntiare.* Et sanè inimicitias olim denuntiabant. de quo alibi. Aut per *servum*, ut in illo Iuvenalis,

Clamat libertus, & exi.

Aut *viva voce*, ut illo Ascylti exemplo: aut *epistolis*, ut apud Tacitum Annal. lib. 11, *componit epistolas, quis amicitiam ei renuntiabat.* Ludov. Dorleans.

2. *temptemus*] i. *tentemus.* Apud Maron. 8 Æn. in vett. codd. *tempto, temptamentum.* G. I. Vossius in Etymolog.

1. *tam-*

die, inquit, quia [1] tamquam ſcholaſtici [2] ad cœnam promiſimus, [3] non perdamus noctem. cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem.

1. *tamquam ſcholaſtici*] Varius hujus vocabuli uſus reperitur apud Auctores. *Scholaſticus* aliquando pro homine eleganti, omnium diſciplinarum ſtudioſo, & ſtudiis cultuque liberaliore imbuto & politis moribus ponitur, & barbaro opponitur. Sic Capitolinus in Maximino juniore, in Epiſtola Alexandri ad matrem; *Timeo, ne ſoror mea Græcis munditiis erudita, barbarum ſocerum ferre non poſſit, quamvis ipſe adoleſcens & pulcher & ſcholaſticus, ad Græcas munditias eruditus eſſe videatur.* Serapion ob elegantiam ingenii cognomen *Scholaſtici* meruit. Scribit Hieron. in Catalog. Scriptor. Eccleſiaſt. Aliquando ſimpliciter pro homine docto & in literis vivente accipitur, & cum Philoſopho conjungitur, ut apud Iulianum Imp. Epiſt. ad Maximum. Aliquando pro diſerto & eloquente ſumitur, ut apud Salvianum lib. I de Gubern. Dei, in præfat. Quia verò in Advocatis ſeu cauſidicis ſeu patronis cauſſarum, inprimis requiritur præter juris ſcientiam facundia & eloquentia; hinc factum eſt ut Scholaſtici pro Advocatis etiam nominarentur. Atque ita intellexit Auguſtinus Tractatu VII In Ioannem. Item Macarius Homilia XV. Aliquando tamen ſunt Scholaſtici, (alio nomine Rhetores) qui in ſcholæ umbra tantùm manent, nec in fori lucem ſe conferunt, fictis tamen cauſſis & declamationibûs ſe & alios exercent, veris autem litibûs non teruntur: quomodo Plin. lib. II Ep. III, *Suetonium* & *Iſæum Scholaſticos* vocat, *quo genere*, ait, *nihil eſſe ſimplicius atque integrius, cùm ii qui in veris litibus forenſibus cauſiſque agendis verſantur, multum ſæpe verſutiæ & calliditatis contrahant.* Atque ab hac ſimplicitate etiam in contemptum & deriſum veniunt tales, ad vulgus præſertim: ut venuſtè dixerit Epictetus apud Arrianum libb. Diſſertationum, *Scholaſticum eſſe animal, quod ab omnibus deridetur*, *ζῶον ὃ οὐ πάντες καταγελῶσιν*. Ita & noſtri hominem ineptum, imperitum rerum civilium, *ἀρχαῖον καὶ εὐήθη* (*priſcum & ſimplicem*) vocant. *einen Schulfuchs.* Multa horum etiam annotavit Caſaubonus in Hiſtor. Auguſtæ Scriptores pag. 416. qui præterea hoc docet, vocem *σχολαστικοῦ* (*ſcholaſtici*) primitus inventam à Theophraſto, pro homine literarum ſtudioſo, & qui Muſis vacet. *Conr. Rittershuſius.* Confer hîc ſuis locîs, quæ ſuperius de Scholaſticis, ad *umbraticus doctor*, &c.

2. *ad cœnam promiſimus*] *Promittere ad cœnam*, eſt, promittere te alicui fore convivam, in cœna adfuturum. Sic Plaut. Moſt. IV, III, XII: Menæch. V, II, XLIII: Stich. IV, II, XVI. Seneca II Suaſ. *Sabinus Afidius venuſtiſſimus inter Rhetores ſcurra, cùm hanc ſententiam Leonidæ retuliſſet, ait, ego illi ad prandium promiſiſſem, ad cœnam renuntiaſſem.* Adludebat: *οὕτως ἀριστᾶτ᾽, ὡς ἐν ᾅδου δειπνήσοντες* (*ſic prandete, ut in orco cœnaturi*). Plinius lib. I Ep. XV. *Heus tu, promittis ad cœnam, nec venis? dicitur jus: ad aſſem impendium reddes, nec id modicum.* Sic *promittere ad aliquem*, Plaut. Stich. IV, I, IX. Cic. II Orat. VII. *Niſi prius à vobis impetrâro. Quidnam, inquit Catulus? ut hîc ſitis hodie. Tum, cùm ille dubitaret, quòd ad fratrem promiſerat; ego, inquit Iulius, pro utroque reſpondeo: ſic faciemus.* Sic *promittere foras*, condicere foras: Plaut. Moſt. IV, III, XII: Menæch. XII, XV. *S. A. Gabbema.*

3. *non perdamus noctem*] Vide ſuprà, in fine ad verba, *Multò me turpior es.* quæ ibi Douſa.

trem. ‡ Tardum eſt, inquam, differre quod placet. * Hanc tam præcipitem diviſionem libido faciebat. Iamdudum enim cupiebam amoliri cuſtodem moleſtum, ut veterem cum Gitone meo [1] rationem diducerem. * Poſtquam luſtravi oculis totam urbem, in cellulam redii, oſculiſque tandem bona fide exactis, alligo artiſſimis complexibus puerum, [2] fruorque votis uſque ad invidiam felicibus. [3] Nec adhuc quidem omnia erant facta, quum Aſcyltos furtim ſe foribus admovit, diſcuſſiſque fortiſſime clauſtris, invenit me cum fratre [4] ludentem.

‡ *Encolpius.*

1. *rationem diducerem*] Sic quidem utráque Gabbemiana, & unde hæ fluunt Ioſ. Ant. Gonſalii de Salas, ac quotquot aliæ adſunt editiones. Sed vix negandum Arbitrum ſcripſiſſe, aut ſcribere debuiſſe *r. deduc.* Nam etiamſi hîc *ratio* ſolùm pro negotio, aut vivendi modo ſumeretur, ei tamen non ſatìs aptè videretur jungi *diduco*, quo in *di* ſeu *dis* diviſionem notat (ſicut in diſtraho) ſignificatque dirimo, diſtribuo. *Diducere malas, ramos, milites, alimentum, rivos*, ap. Colum. Cæſ. Celſ. Cic. Sic & noſter in editis paulò inferiùs, *diductam fregerunt lagenam*, i. in 2 partes ductam. in fragmento Tragur. nuper eruto, *in multas cogitationes diductus ſum.* Io. Fred. Gronovius: Differuntur opinionibûs eruditi, utrùm *deducerem an diducerem* legi debeat: Semel igitur decernere voluimus, nimirum Petronium ſcripſiſſe *deducerem.* Sic Suet. Auguſt. c. XLIII. *Atqui ita poſt hanc rem temperavit, ut non minorem aratorum ac negociantium, quam populi ſummam deduceret.* Miror cur magnus interpres hoc obſervet novè dictum. Nam & antè ſic Manilius lib. III.

Sic erit ad ſummam ratio deducta priorem.

2. *fruorque votis ad invidiam felicibus*] Plaut. Moſtell.

Philo. *Hæc qui gaudent, gaudeant perpetuò ſuo ſemper bonô,*
Qui invident, ne unquam eorum quiſquam invideat prorſus commodis.

Phile. *Age accumbe igitur. cedo aquam manibus puer, appone hîc menſulam.*

Catull. *Dein cùm millia multa baſiorum,*
Conturbabimus illa, neſciamus,
Aut ne quis malus invidere poſſit,
Cùm tantum ſciat eſſe baſiorum.

Martial. *Hoc tua ſæve puer Diadumene baſia flagrant;*
Quid ſi tota dares illa ſine invidia?

Fr. Pithœus.

3. *Nec adhuc quidem omnia erant facta*] Nimis quàm illepidè! loquitur enim de perfectione in re veneris. Vereor, ne ſcripſerit: *Nec adhuc quidem perfectô.* Anonym. MS. juxta manum Douſæ. Ovidius Epiſt.

Vlteriora pudet narrare: ſed omnia fiunt.

F. Pith.

4. *ludentem*] συνουσιάζοντα, *(rem habentem).* Quo ſignificatu & infrà dicit: *luſumque pueril. libid. ſpeculabatur diligentiâ.* i. congreſſum *(συνουσίαν)* Gitonis cum Pannychide. Gallienus Imp. in Epithalamio:

Ite, agite, ô juvenes: pariter ſudate medullis
Omnibûs inter vos, non murmura veſtra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oſcula conchæ:
Ludite, ſed vigiles nolite extinguere lychnos, &c.

Maxi-

tem. risu itaque plausuque cellulam implevit, opertum me amiculo evolvit, & † Quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid [1] vesticontubernium facis. ‡ nec se solum

† *Ascyltos.* ‡ *Encolpius.*

Maximian. Etrusc. Eleg. 4 de amica ad venerem invitante amatorem:

Quin potius placito noli, inquit, parcere ludo;
Parcite tristitias & renovate jocos.

Sic accipe in Sardanapali Epitaphio:

Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.

Et in illo Monastico versu barbaro, quem referunt Gardinerus & Neander in Proverbiis antiquis:

Ludere cum Schellis res est pergrata puellis.

Vetus Interpres Bibliorum pro eo dixit, *jocari* Genes. 26, v. 8 de Isaaco: *Prospiciens Abimelech per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua. Et accersito eo ait: Perspicuum est quòd uxor tua sit; cur mentitus es eam sororem tuam esse?* Erhardus. Sed fallitur de *jocari* Erhardus. In Hebr. est מְצַחֵק, *irridentem, colludentem, jocantem,* partic. Benoni τοῦ Pihel à צִחֵק *collusit, jocatus est,* quod à צָחַק, *risit, arrisit.* reperiturque ead. vox Gen. 21, v. 9 de Ismaële ludente cum Isaaco; ut hîc planè actus externus & propatulus, non *ξυνουσιὰ* seu consuetudo conjugalis significetur.

1. *vesticontubernium*] Sic Tornæsius, & eum secuti in textu recentiores omnes. Gabbema in edit. priore: Eadem voce utitur auctor festivissimi, sed nimis Latini, *Pervigilii Veneris*, (diversi ab eo, quod acceptum à Pithœo Lipsius ELECTIS edidit) cujus quatuor tantùm versus, nescio an priores, I. Dousa F. ut eos ab Hier. Groslotio Lislæo acceperat, primus vulgavit:

Nemo tentis mentulis det, nemo nervis otium.
Ecce passeres salaces, ecce rauci turtures,
Hac super virente myrto nos amoris admonent
Cùm puellis dulce inire vesticontubernium.

Nobilissimus Dousa P. disjungit vocem, ut sit *Vestæ contubernium*: ac illud per irrisum dicat, in eum, quem videri vult à Vestalium castimonia quàm longissimè abesse. Turnebus intelligit, de iis qui sub eadem veste cubant lib. XIX, c. VI. Lucem huic loco subministrat lepidissimus amorum doctor. lib. I Amor. ep. IV.

Sæpe mihi, dominæque meæ properata voluptas
Veste sub injecta dulce peregit opus.

Sic & in Ep. Paridis de Helena & Menelao accubantibus. Cl. Salmasius in editione Gabbemiana posteriore: *vesticontubernium.* De monstrosa hac voce & de *contubernio*, quod promisi nuper me testimoniis idonei auctoris planum facturum, ea voce non tantùm intelligi contubernalium cœtum, sed & tentorium ipsum sive tabernaculum sub quo contubernales, Tacitum tibi, quò id evincam, allegabo. Nec meliorem puto requires. Annali primô: *Non obtrectari à se urbanas excubias, sibi tamen apud horridas gentes è contuberniis hostem adspici.* An non hîc *contubernia* sunt tabernacula militum? Eodem lib. *Progredimur contuberniis,* &c. Et paulò inferiùs: *Irrumpunt contubernia.* Annali 15. *At illi vix contuberniis extracti.* Nempe tentoriis. Sed planissimè idem auctor Hist. l. I casam publici servi *contubernium* appellavit. *Piso,* inquit, *in ædem Vestæ,* &c. Hinc liquet quid sit apud Arbitrum *veste contubernium facere*, pro quo Criticis nostris malè feriatis placuit *vesticontubernium*; quam vocem elegantiarum Arbiter meritò spernat. Inde sumpsit auctor fragmenti supposititi,

Cum puellis dulce inire vesticontubernium,

Quod

lum intra verba continuit, sed lorum de pera solvit, & me cœpit non perfunctorie verberare; adjectis etiam petulantibus dictis. † Sic [1] dividere cum fratre nolito. * * * ‡ Veniebamus [2] in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem preciosarum, sed tamen [3] quarum fidem male ambulantem obscuritas temporis facillime tegeret. Quum

† *Ascyltos.* ‡ *Encolpius.*

Quod procusum esse ab eo qui primus prodidit, tam sum certus, quam me vivere, &c. Hæc Salmasius. *vesticontubernium*, cùm sub ead. veste cubatur. *Gloss. Petron.*

1. *Sic dividere cum fratre nolito*] *Ia. Dousa*: Ita Editiones, quas quidem mihi usque adhuc inspectare contigit. Cæterùm haud placet hæc clausula, & pro *nolito*, perlubenter herculè, *cogito*, legerim. Latet autem spurcities, ne ipsi quidem Petronio dissimulata. Addit enim: *petulantibus dictis.* Quamobrem autem? Id verò non jam meis, verùm herculè Ciceronis ipsius verbis enucleare conabor. Sic enim ille epist. 9 ad Pœtum: *Ergo in verbis honestis obscœna ponimus. quid enim non honestum verbum est, divisio? At inest obscœnum, cui respondet intercapedo.* Vnde & Plautus, Aul. II, IV.

STROB. ---- ---- *Edixit mihi,*
Vt dispartirem obsonium hic bifariam.
COM. *Me tu quidem hercle hic tam palam non divides.*
Si quò tu totum me ire vis, operam dabo.
ANTH. *Bellum & pudicum verò prostibulum popli.*
Post si quis vellet te, haud non velles dividi?
CON. *Atqui ego istuc, Anthrax, aliovorsum dixeram,*
Non istuc quod tu insimulas. —

Dividere autem quod Laberio, *cædere billas*. Hinc etiam *divisores* dicti hillicidæ, qui pullariam facerent scilicet. *Sis dividere cum fratre nolito.* i. e. Tu qui me nuper *in viridario* pathico fratre usus, nunc verò stimulante invidia ad *divisionem sarcinularum* provocasti, ut hoc tuo catamitô unus fruereris, pullum solus divideres, &c. quandoquidem à me in turpi hoc actu offensus, cape verbera & *sic mecum dividere nolito.* Sed Barthius: *dividere* sanè non adeò hîc impium ut volunt, verùm ut apud Senecam l. de Benef. c. 14, de meretrice pluribus se familiariter dividente.

2. *veniebamus in forum deficiente jam die*, &c.] Puto rerum furtivarum forum intelligi, quæ in Saburra deficiente jam die venales proponerentur, idciro harum fidem malè ambulantem dicit Horat. lib. I Sat.

Fallacem circum, vespertinumque perrerro
Sæpe forum. — Acron & Porphyrio, Horatii interpretes, de Saburra majore hunc locum accipiunt, in qua vesperi furtivæ res semper venundabantur. Hinc Plaut. *Vesperi suo vivere*, pro, furtis suis vitam sibi parare. Hac de caussa Propertius vigilacem Saburram dixit;

Iamne tibi exciderint vigilacis furta Saburræ. Iac. Durantius.

3. *quarum fidem malè ambulantem*] Erhardus: Leg. *furem*. Meurs. Animadv. L.4, c. 6. Fr. Pithoeus: L. *fidem*, & alluditur fortasse ad ambulatores illos, de quibus Martial.

Hoc quod Transtiberinus ambulator;
Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis.

Dousa MS. ad edit. Tornæsii: lego *fide.*

I. *laciniam*

Quum ergo & ipſi raptum latrocinio pallium detuliſſemus, uti occaſione opportuniſſima cœpimus, atque in quodam angulo [1] laciniam extremam concutere, ſi quem forte emptorem ſplendida veſtis poſſet adducere. [2] Nec diu moratus ruſticus quidam, familiaris oculis meis cum muliercula comite propius acceſſit, ac diligentius conſiderare pallium cœpit. invicem Aſcyltos iniecit contemplationem ſuper humeros ruſtici emptoris, ac ſubito exanimatus conticuit. Ac ne ipſe quidem ſine aliquo motu hominem conſpexi: nam videbatur ille mihi eſſe, qui tuniculam in ſolitudine invenerat. plane is ipſe erat. Sed quum Aſcyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tamquam emptor propius acceſſit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O luſum fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec futuræ quidem adtulerat ruſticus curioſas manus, ſed tamquam mendici ſpolium etiam faſtidioſe venditabat. Aſcyltos, poſtquam depoſitum eſſe inviolatum vidit, & [3] perſonam vendentis contemptam, ſeduxit me paullulum à turba: &, † Scis, inquit, frater, rediiſſe ad nos theſaurum de quo querebar? Illa eſt tunicula adhuc, ut apparet, [4] inta-

† *Aſcyltos.*

1. *laciniam extremam connectere*] *Lacinia*, ora ſive extimum veſtis aut panni, κράσπεδος. Cuiac. Obſerv. l. 12, c. 24. Quæ fortè an in hoc pallio ex auro vel purpura, Germ. *ſeydin oder guldin paſament porten.* nam infrà vocatur pretioſiſſima veſtis. *Erhardus.* *Lacinia*, Gloſſis κράσπεδον, flexuoſa, ſinuoſa apertáque pars veſtis. Cic. Tironi: *Videor enim videre te ementem ruſticas res, cum villico loquentem, in lacinia ſervantem ex ſecunda menſa ſemina.* Eundem videſis L. 3. de Orat. Suet. Claud. Cæſ. c. xv. *Vt deſcendentem è tribunali non ſolùm voce revocarent, ſed & lacinia togæ retentâ, interdum pede apprehenſo retinerent.* Idem in Calig. *Ita ſe proripuit e ſpectaculis, ut calcata laciniâ togæ, per gradus iret indignabundus.* Ian. Laurenberg.

2. *Nec diu moratus ruſticus quidam, familiaris oculis meis,* &c.] Id eſt, quem vidiſſe aliàs videbar mihi, quique (cum Plauto dicam) oculis meis haud ſanè ignorabilis objiciebatur. Invenias idem loquendi genus infrà: *Vox penè auribus meis familiaris.* Hoc eſt (ut dictum modò) auribus antehac meis compluries uſurpata. *Ia. Douſa.*

3. *perſonam vendentis*] Sic *perſona* patris: *Qualem te in perſona patris tui geſſeris.* Senec. *perſonam induere judicis.* Quintil. *improbam* alicui *perſonam imponere*, *perſonam tuendæ dignitatis alterius* alicui *imponere.* Cic. *Perſona* in talibus non eſt facies ficta, ſed quævis

 qualitas,

[1] intactis aureis plena. Quid igitur facimus; aut quo jure rem nostram vindicamus? † Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, sed etiam, quod fortuna me à turpissima suspicione dimiserat, negavi circuitu agendum, sed plane [2] jure civili dimicandum, ut si nollet alienam rem domino reddere, [3] ad interdictum veniret.

[4] *Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat,*
Aut ubi paupertas vincere nulla potest?
[5] *Ipsi qui Cynica traducunt tempora cœna,*
Nonnunquam nummis [6] *vendere verba solent.*

[1] Ergo

† *Encolpius.*

qualitas, ratio, munus, provincia.

1. *intactis aureis*] Horat. l. 3 Od 24. *Intactis opulentior thesauris Arabum.* Quos scil. Romani nondum attigerant.

2. *jure civili dimicandum*] *Interdicta*, ut sequitur, non sunt *juris civilis* sed juris prætorii. At Petronius prætorium civile jus facit, opponens ei scilicet jus naturale vel gentium. *Io. à Wouweren*

3. *ad interdictum*] Hoc valde mihi novum est. Nam jure civili rei mobilis nomine nullum recuperandæ possessionis edictum proditum est. Nam *unde vi* ad res tantùm immobiles pertinet, L. 1 § illud ff unde vi; *Vtrubi* autem retinendæ est possessionis non recuperandæ. *Cl. Puteanus.* *Ad interdictum venire,* est jure ordinario agere. Frontinus de Limitibus agrorum: *De possessione controversia est, de qua ad interdictum, hoc est jure ordinario litigatur.* Wouweren.

4. *Quid faciant leges*] Alii, *faciunt.* Anonym. in Var. Lect. Sic & MSm Tragur. *Erhardus:* In avaritiam & pecuniæ studium invehitur. Scaliger in Catalect. Gualtherus Alexandreide l. 1.

Munus enim à norma recti distorquet acumen
Judicis, & tetra involvit caligine mentem.

Item:

Pestis avaritiæ, quæ sola incarcerat omnes
Virtutum species; spreto medicamine juris
Curritur in facinus, nec leges curia curat,
Ligatur justus, absolvit curia mendax
Injustos, &c.

Et lib. 7.

--- Censor iniquus
Avertit surdas à causa pauperis aures,
Et fovet injustam corruptus munere causam.

5. *Ipsi qui Cynica*] Versus est inprimis elegans, quo quidem eos significari puto, qui miserè vivunt, ut siliquis & leguminibûs quique vilissimis cibariis se sustentant. nam talis erat Cynicorum victus, quod è Luciano in Dialog. mortuorum intelligi potest. Turneb. Advers. l. 1, c. 15. Hinc *Cynicè vivere,* in proverbium abiit de iis, qui miserè victitant. Gilbert. Cognat. in Adagiorum Sylloge. *Ge. Erhardus.*

6. *vendere verba solent*] Stephan. & Tragur. MSm: *verba solent emere.* Wouweren:

Martialis,

Solicitisque velim vendere verba reis.

Sen. Herc. fur.

Hic clamosi rabiosa fori

Iurgia

[1] *Ergo judicium nihil est nisi publica merces,*
[2] *Atque Eques in causa [3] qui sedet, empta probat.*

Contra Ascyltos leges timebat: &, ‡ quis, ajebat, hoc loco [4] nos novit? aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi plane placet emere, quamvis nostrum sit, quod agnoscimus, & [5] parvoære recuperare potius thesaurum, quam in ambiguam litem descendere. † Sed præter unum

‡ *Ascyltos.* † *Encolpius.*

Iurgia vendens, improbus iras
Et verba locat.

1. *Ergo judicium nihil est*] *Erhardus:* Corrupta Romanorum judicia taxat, ut & Martialis hoc versu:

Et Iudex petit, & petit patronus,

Raderus ad Martial. l. 2 Epigr. 11. notat judices leves & iniquos, qui non judicant ex præscripto juris & legum, sed corrupti muneribûs, judiciorum religionem quasi mercem, vendunt: de quibus etiam Varro in Sexages. Auson. Popma in Conjectan. Vide Sarisberiensem de Nug. Curial. l. 5, c. 16; & Iac. Magnum Sopholog. l. 8, c. 1. *Non possum, neque debeo silentio præterire aviditatem ingluviemque quorumdam legulejorum, quo jura venditant, quo pauperes opprimunt, inopis causam derelinquunt, cum judice corrupto clam conjurant, & palam consentiunt; apud egenos & nil æris habentes se mutos reddunt, occupatos se clamant, collum fasciis obstringunt, morbum Demosthenis fingentes, adversus hanc corruptelam Petronius cecinit Arbiter. Amore justitiæ nequaquam excitantur ad operam, sed talpis segniores virtutis vexillum ut desertores fugiunt. Vbi autem lucrum apparuerit, splendor auri dolosusque nummus refulserit ubi sapor vini & pretiosi muneris adorea narium fores pulsarit, non solum codices & chartas, sed & pedes, manus, os, linguam totamque corporis substantiam promittunt,* &c. Iac. Locher Philomusus præfat. in Vdalrici Tengleri speculum Laicorum Germanicè scriptum.

2. *Atque Eques in caussa qui sedet*] Io. VVouweren: Consilium innuit. Vlpian. fragment. tit. 1. In consilium adhibentur Romæ quinque Senatores, & quinque equites Rom. in provinciis viginti recuperatores. Theop. Gr. intepr. *κονσίλιόν ἐστι συνέδριον φανερῶν ἀνδρῶν (Consilium est consessus clarorum virorum). Recuperatores,* quia per eos jus suum quisque recipiebat. Propriè itaque infrà; *recuperato, ut putabamus thesaurô.* Vide Fest. Gloss. *δικαστής*, Iudex recuperator. Plautus in Bacch. *Prætor recuperatores dedit.*

3. *qui sedet empta probat*] Id, ut alia hujus Scriptoris mutuavit Cyprianus epist. ad Donat. *Iudex? sed sententiam vendit, qui sedet crimina vindicaturus admittit.* Is. Pontan. Analec. l. 2, 17. *Ge. Erhardus.*

4. *quis hoc loco nos novit*] *Plautus Pœn.*

Quid me hac re facere deceat, egomet mecum cogito:
Si volo hunc ulcisci, lites in alieno oppido sequar.

5. *parvo ære recuperare*] Apud Iac. Magni Sopholog. l. 5, c. 3 legitur: *Tutius est parvo ære rem perditam recuperare, quam jus ambiguæ præbere liti.* Videndus Iuretus in Symmach. l. 7 Epist. 129. *Erhard.*

unum [1] dipondium [2] ſicilicumque, quibus [3] lupinos deſtinave-

1. *dipondium*] Sic & Tornæſius, Douſa, alii. Erhardus: in antiquitus cuſis unum *deſponendum ſicel.* ſed tamen non minùs falſa eſt iſta ſcriptura, quàm lupinaria moneta. Lupinos autem, ut ex Horat. docuimus, &c. quemadmodum mox ſequetur ad, *lupinoſque.* Fr. Daniel. & Frellon. edit. *diſpondium.* Gabbema: Dipondium ſeu *dupondius*, inquit Varro de L. L. lib. IV, *à duobus ponderibus, quòd unum pondus aſſipondium dicebatur, id ideo quòd as erat libræ pondus.* Dupondium ergo duos aſſes ſignificat, vel XXIV uncias, aut XII ſeſcuncias, *& ſic apud Vlpian. l.item ſi.* XVII ff. *de Hered. inſt. &* § *& conſtat. Inſt. de hered. inſt. vide Viglium Zwichemum ab Aita* in enarratione hujus legis. Etiam pro parva pecunia ſumitur. Cicer. pro Quintio: *Si dupondius tuus augeretur* &c. *in parva re captionis aliquid vererè.* Senec. in Epiſt. *Dupondiò ſatur*, id eſt, exiguo ſumptu. *Dipondium* pendet drachmas duas. *Gloſſ. Petron.* Nimirum quia drachma & denarius idem, aut certè finitimi. Denarius autem 10 aſſes valebat & libella dicebatur, quòd libram ſeu *pondo* totus as penderet. Iuxta Iuſt. Lipſium in de re Nummar.

2. *Sicilicumque*, &c.] Sic & Schonwetteri Helenopolitana (Anni 1610) atque eâ quinquenniô poſterior Lugdun. Frelloniana, quæ duæ edit. tantumnon in minimis conſonant, utræque cum Notis Variorum, & Symbolis Erhardi, nominataque deinceps alterutrâ ſolùm, altera ſimul intelligenda. poſterior Gabbemiana, *ſicilimque:* Tornæſius eumque ſecuti editores, & interpp. Douſa, Fr. & P. Daniel (quem utrumque in Sylloge vidi Erhardi) Wouwerius, Barthius, Lotichius, &c. legg. *dipondium ſicel lupinoſque quibus deſt.* Alii tamen notante Tornæſio ad marg. *ſicer* pro *ſicel.* Erhardus, ut mox patebit, mallet pro *ſicel, ſcilicet.* Gabbema verò in Notis: *ſicil.* Sicil hoc (ſi pro ſiclo poſitum velimus) eſt ab Hebræo שקל ſchakal, quod eſt appendere, ponderare, & ſimilia. hinc formatum nomen שקל ſchekel, ſiclus quod apud Hebræos primùm pondus, ac deinde etiam nummum, cujus uſus in illa gente frequens, denotat. Siclus autem, utrolibet modo ſumptus, duplex erat: 1. Eccleſiaſticus, dictus etiam ſiclus Sanctuarii. 2 Civilis, etiam gentilibus non incognitus. prior valebat τετράδραχμον (4 drachmas) Græcorum, Romanorum ſemunciam: poſterior pondere & propterea etiam in re nummaria valore duplô minor *duas* valebat *drachmas*, Græci δίδραχμον dicerent. Hujus mentionem facit Matthæus Euangeliſta, qui capite decimoſeptimo refert exactores vectigalium à Petro & Chriſto petiiſſe τὰ δίδραχμα (*penſionem 2 drachm. aut nummum 2 drachm. continentem*). Quaterni igitur tales ſicli thalerum imperialem integrum conſtituerent, id eſt argenti unciam. unde non immeritò Gloſſa per ſicilicum, οὐγκίας τέταρτον (*unciæ quadrantem*), illius valorem expoſuit. *Th. Wybinga.* Turn. l. XIX, c. VII, pro *ſicel* legendum putat *ſcilicet.* Sed in veteri Lexico hîc habetur: *Sicel Latino ſermone ſiclus adpellatur corruptè. Hebræorum nomen eſt, habens apud eos unciæ pondus: apud Latinos autem & Græcos, quarta pars unciæ eſt; & ſtateris medietas, drachmas duas appendens. unde cùm in litteris divinis legitur ſiclus, uncia eſt; cùm verò in gentilium. quarta pars unciæ eſt.* Daniel. Nimirum Pet. Dan. præter *ſicil.* quod neque in P. neque F. Dan. lego, ſed *ſicel.* Addit P. Danielis: Vide Cujacium. l. 12 Obſerv. c. 40. In alio Lexico legitur: *Siclus, i. e. ſtater qui habet obolos 20, ſtater ſive ſiclus drachmas 4, drachmæ 8 Latinam unciam faciunt: ita ut unus* (vetus, verus)

ſtinaveramus [1] mercari, nihil ad manum [2] erat. Itaque ne

rus) *panis* 10 *uncias habere dicatur*, &c. Gloſſ. Petron. *Sicel* unciæ pondus, habens ſcrupula 10; ex Wouwerio, qui allegat D. Eucherium l. 2 Inſtruct. & Voluſium Metian. Tandem: vide Rhemnium de Pondd. *Ga. Barthius.*

3. *lupinoſque*] Lupini olim viliſſimum pauperum cibarium, & aliorum frumenti inopiâ, Cynicorum vero adeò creberrimum, ut vix umquam à Cynici pera abeſſe lupinos, contingeret. Diogenes ipſorum Πρωτότυπος (*dux, auctor*) quendam uti Cynicum inſtruens apud Lucianum in Vit. auct. inquit; Ἡ πήρα δέ σοι θέρμων ἔσται μεστὴ, καὶ ὀπισθογράφων βιβλίων (*Pera tibi erit plena lupinorum, & librorum à tergo ſcriptorum*). Et in Mortuor. Dial. Charon ait ad Menippum Cynicum inſignem: Δεῖξον, τί ἐν τῇ πήρᾳ ἔχεις; Μεν. θέρμους, εἰ θέλεις, &c. (*Oſtende quid habeas in vidulo? Men. Lupinum, ſi velis*). inde Crates apud Ariſtot: οὐκ ἀηδῶς γὰρ οὐκ οἶδα, φησὶν, πήρα δύναμιν ἡλίκην ἔχει θέρμωντε χοῖνιξ (*Non inſuaviter verò, neſcio, inquit, quam vim pera habet & lupinorum ſextarii duo*). *Gonſalius.* Madidis *lupinis* Protogenem illuſtrem pictorem vixiſſe, refert Plin. lib. xxxv, cap. x, dum Ialyſum nobilem tabulam pingeret, *quoniam ſimul famem ſuſtineret & ſitim, ne ſenſus nimia dulcedine obſtrueret.* Gabbema in edit. poſter. *Erhardus:* Legendum crediderim *unum dupondium ſcilicet lupinoſque, quibus deſtin. merc.* Lupinos autem ex Horatio Plautoque alibi docuimus veros aſſimilare nummos, id quod & hic locus confirmat. Turneb. Adverſ. l. 19, c. 7. *Anonymus:* Aliàs *lupini* leguminis genus adeò amatum, ut nec à verme, nec ali ullo animante propter amaritiem comedatur: ſed calidâ maceratum, cibo fit idoneum: Rogatus Zeno, quid ita, cùm eſſet naturâ ſeverus, in convivio tamen hilareſceret? facetè reſpondit: & lupinum cùm ſit per ſe amarum, tamen aquâ maceratum dulceſcit. Hoc apophthegma: quò pertineat, facilè quivis intelligit: nimirum inter menſas & ſcyphos exulare triſtitiam & ſolere & oportere. Et alioquin verum eſt quod ſcribit Philo lib. de Plantat. Noë, *Sapiens vinô maceratus, fit ſeipſo jucundior.*

1. *mercari*] Nota proprietatem hujus verbi, pro negotiari vel lucri cauſâ merces emere, quæ deinde cariùs diſtrahantur. *Erhardus.* Nimirum abſolutè, quomodo & Salluſt. Iugurth. uſus de Vacca Numidarum oppido loquens: *ubi & incolere & mercari conſueverant Italici generis multi mortales.* Aliàs juncto aut intellecto accuſativô rei: *Cætera quæ volumus Græca mercamur fide* 1. præſente pecunia. *Quos tam grandi mercatus ſum pecunia.* Plaut. Aſin. & Captiv. *Sordidi etiam putandi, qui mercantur* (i. emunt, activè) *à mercatoribus, quod ſtatim vendant.* Cic. l. 1. Offic. Addit Anonym. de mercatura: Idem Cic. eod. l. 1 Offic. *Mercatura, ſi tenuis eſt, ſordida putanda eſt, ſin magna & copioſa, multa undique apportans, multis ſine vanitate impertiens, non eſt admodum vituperanda.*

2. *erat. Itaque nè interim præda diſcederet*] Sic & editt. Frellon. Gallo-Lugdun. Anni 1615, Lotichii Francofurt. Anni 1629. verùm Tornæſii Gallo-Lugd. Anni 1575, cum 'qua Douſæ Batavo-Lugdun. 1583 ſemper coincidere exiſtimanda, niſi moneam; Rutg. Hermannidæ (quam quis ex titulo recuſam Bourdelotii exiſtimaret, ſed non eſt) Amſtelodam. Anni 1663; & Wouweren binæ, Pariſiens. Anni 1601, ac Batav. Lugdun. Anni 1623: *erat, ne interim præda diſcederet. Itaque vel min.* Wouweren: Optimus codex habebat, *ne viritim.* Luxata autem hæc ſunt ſuo locô. Continuentur igitur cum ſuperioribus ita: *quam in ambiguam litem*

ne interim præda diſcederet, vel minoris pallium [1] addicere placuit, ut pretium majoris compendii leviorem faceret jacturam. Quum primum ergo explicuimus mercem, [2] mulier operto capite, quæ cum ruſtico ſteterat, inſpectis diligentius ſignis, [3] injecit utramque laciniæ manum, magnaque vociferatione, [4] latrones tenere, clamavit. Contra, nos perturbati, [5] ne videremur nihil agere,

tem deſcendere, ne viritim præda diſcederet, id eſt, ne præda divideretur ex eventu litis. Hæc Ill. Scaliger, quæ quidem certa & indubitata eſſe quiſquis ſanæ mentis fateatur oportet.

1. *addicere*]. i. e. Auctionem facere, hoc eſt, bona ſua proſcribere, & licitantibus objicere, & rem venalem ei, qui plus cæteris obtulerit, tradere. quod Græcis *ἀφόρτιον προγράφειν, ἀποκηρύττειν τὰ πατρῷα, κηρύττειν τὰ ὄντα (ſuperflua proſcribere, patrimonium præconiô vendere, ſubſtantiam indicare)*. Suet. Iul. c. 1. *Ampliſſima prædia minimô addixit. Gabbema*, Porrò, verbum hoc *addicere* eſt ex tribus illis, quibus univerſum Prætoris imperium ac poteſtas continebatur, *Do, Dico, Addico.* nam in addicendo jus faciebat. Veluti cùm in ceſſionibus addicebat, cum in vindiciis, in bonorum poſſeſſionibus: item cum aliquem ſuis creditoribus, aut furioſum ſuis agnatis gentilibuſque addicebat. Dicuntur quoque addicere præcones in auctionibus & publicis locationibus, &c. Anonymus.

2. *mulier operto capite*] Feminæ enim in publico obnuptæ apud Orientales. Geneſ. 24, 65 de Rebecca: *At illa tollens citò pallium operuit ſe.* qui mos durat hodiéque apud Turcas & Perſas. Nec honeſtæ tantùm matronæ ac virgines, verùm etiam meretrices. ibid. c. 38, 15 de Thamare ad viam proſtante: *Quam cùm vidiſſet Iudas, ſuſpicatus eſt eſſe meretricem: operuerat enim vultum ſuum.* Fingit autem Petroni. hæc in urbe Græca contigiſſe & Græci moris. *Erhardus.*

3. *injecit utramque laciniæ manum*] Erhardus: *Injicere manum.* antiquum verbum juris, & quidem proprium, quoties nulla Iudicis expectata auctoritate rem nobis debitam, aut etiam noſtram vindicamus: quod Tertullianus dixit, *manu injecta detinere.* Andr. Hoyus in Proverbialibus Tertulliani formulis, cap. 123. *Anonymus:* Hac etiam loquendi formula utitur Lex XII Tab. 33. *Æris confeſſi, æriſque debiti judicatis triginta dies juſti ſunto. poſt dein manus injectio eſto.*

4. *latrones tenere clamavit*] Sic & Tornæſius, Wouwerius, alii; niſi quòd poſt *tenere* nullum (,) ac Tornæſ. ne quidem ante *latrones* (,) habeant. Douſa: Si *tenere* retineamus, ſubaudiendum videtur, *ſe*; ut manifeſta in noxia latrones ſeſe tenere ſignificet; tamquam deprehenſos. Alii, tamen *tenete*, malunt potiùs. idque ad noſtri hujus ſeculi conſuetudinem referre haud abſurdè poſſis, quoties trium litterarum homines in ipſo furto deprehenſos perſequimur ac reflagitamus altiore voce conclamantes, *houdt den Dief.*

5. *ne videremur nihil agere*] Sæpe in *nihili* vocabulo antiquorum luſum fecit ingenioſitas. Vetus eſt: *Nihil agendo homines malè agere diſcunt.* Terent. *valde occupatus in nihil agendo.* Arnob. l. 6. *Vni tantummodo exauditi abeant ſoli, nihil egerint cæteri.* Auſon. *Vt, quum agas nihil, hæc legas; &, ne nihil agas, defendas.* quæ omnia in ſpeciem tantùm *nihil* illud præferunt, cùm & is,

agere, & ipsi scissam & sordidam tenere cœpimus tunicam, atque [1] eadem invidia proclamare, nostra esse spolia, quæ illi possiderent. [2] Sed nullo genere par erat causa nostra, & [3] conciones, quæ ad clamorem confluxerant, nostram, scilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretiosissimam vestem, pro hac [4] pannuciam ne [5] centonibus quidem bonis dignam. Hinc Ascyltos pene risum discussit: qui, silentio facto, † Videmus, inquit, [6] suam cuique rem esse carissimam, reddant nobis tunicam nostram, & pallium suum recipiant. ‡ Etsi rustico, mulierique placebat permutatio, [7] advocati tamen jam pene nocturni, qui volebant pallium

† *Ascyltos.* ‡ *Encolpius.*

is, qui otiosus sit, non possit nihil agere, nec qui irritis conatibûs oravit, non oravit minùs, nec qui legit quod frivolum est, minùs legit. Barth. ad Claudian. n. 1590. Idem tamen alibi notavit, *nihil agere*, Petronio usurpari pro affluentia otii. Ablegmin. Critic. l. 2, c. 8. *Ge. Erhardus.*

1. *eadem invidia proclamare*] Sic statim: *Nostram scil. de more ridebant invidiam.* Invidia plerumque apud Petronium est, virulenta quædam publici privatique odii concitatio. Sic Tacit. l. 4 Annal. *profusis diu ac per silentium lacrymis, mox invidiam & preces orditur.* Familiaris hæc Petronio phrasis. Infrà: *Amolitur Ascyltos invidiam, Inundatur hac Eumolpus invidia,* &c. Erhardus. Quintilianus, in simili, Declamatione 279, *vociferari* dixit, quod hîc *proclamare.*

2. *Sed nullo genere par erat causa nostra*] Id est, nullo modo, οὐδενὶ τρόπῳ. Cic. ad Attic. *Quod optimo genere facere non licuit.* Wouweren. Iul. Firmicus: *Sed nullo genere matris dolor vincitur.*

3. *conciones*] Multitudo populi adsistentis, sic & infrà sumitur. *Gloss. Petron.*

4. *pannuciam*] Erhardus: *pannuceam.* vid. Petr. Perrenonium Animadv. & Var. Lect. l. 1, c. 13. Fr. Pithœus: *Pannucia* nuncupatur, quòd sit diversis pannîs obsita. Isidor. Wouweren: Persius Satyr. 4:

Dum ne deteriùs sapiat pannucia (*-cea.* Vossius) *Baucis.*

5. *centonibus*] *Cento* stragulum vilius ex diversi coloris pannis consutum. Dictus non à centum, sed κέντρον (aculeus) eliso ρ. G. I. Voss.

6. *suam cuique rem esse carissimam*] Plautus:

Meus mihi, suus cuique carus est.

7. *advocati tamen penè nocturni*] Erhardus leg. existimat, *bene nocturni,* i. e. qui jam serò & multam in noctem ambulant: est enim, inquit, αὐξητικὴ (*intendens*) hæc particula. Pergit: Schopp. Verisimil. l. 1, c. 16 tradit, *nocturnos* pro furibus dictum, quòd & noctu grassentur fures, & atrociores fures nocturni habeantur: idem de *advocatis*: qui vestes avertere conabantur. Hoc autem eò est lepidius & urbanius, quòd jam advesperaverat, ut ambiguitatis sensus duplici gratia augescat, & *advocatorum nocturnorum*, & nocturnorum furum. Turneb. Adv. l. 1, c. 7. Vide Scalig. castigat. ad Catull. Wouweren: Tacit.

lium lucrifacere, flagitabant, Vti apud ſe utraque deponerentur, ac poſtero die [1] Iudex querelam inſpiceret. Neque enim res tantum, quæ viderentur [2] in controverſiam eſſe, ſed longe aliud quæri, in utra parte ſcilicet latrocinii ſuſpicio haberetur. Iam [3] ſequeſtri placebant, & ne-

cit. ſeu Quintil. de Orat. *Hinc leges aſſiduæ, hinc conciones magiſtratuum penè pernoctantium in roſtris, hinc accuſationes potentium reorum.* Fr. Pithœus: Leucipp.

-καλὸς καὶ ὁ νυκτερινὸς δικαστής.
(bonus eſt noctu quoque Iudex.)

Calpurn.

Vt mala nocturni religavit brachia Mopſi
Tityrus, & medio furem ſuſpendit ovili.

Anonymus, ut video, ex comment. I. Criſpini, & I. Pacii in LL.XII Tabularum: Nocturnum furem licet impunè occidere per LL. XX Tab. ſic enim habetur L. 38. *Si nox furtum faxit, & im aliquips occiſit, jure caſus eſto.* i. e. Si fur noctu furtum fecerit, & eum aliquis occiderit, &c. Mirum verò eſt, in hoc capite prætermiſſum ab omnibus, quod Cajus teſtatur: *ut tamen id ipſum cum clamore teſtificetur.* Quibus ex verbis præclaram illam ſententiam Vlpianus expreſſit, quæ traditur in l.9 D. ad L.Corn.de Sicar. *Furem nocturnum ſi quis occiderit, ita demum impunè ferat, ſi parcere ei ſine periculo ſuo non potuit.* Cæterùm, præter ſuperiora, de Advocatorum degenere genere, videndus Tacit. ſeu Quintil. de Orator. Plin.l.1 Ep.3; Ammianus Marcellin. Iuſtus Lipſ. in Monitis Pol. & tot alii.

1. *Iudex querelam inſpiceret*] i. cognoſceret. *Erhardus:* Eadem ratione dictum, qua apud Plautum: *morbum inſpicere.* Ia. Douſa.

2. *in controverſiam eſſe*] Pereleganter, Ciceroniſque modô, pro controverſum eſſe & litigioſum. Turneb. Adverſ. l. 19, c.7. *Erhard.* Sic veteres *in mentem fuit.* ſcribebant, non mente. *Douſa. MS.*

3. *ſequeſtri*] *Sequeſter* dicitur apud quem res aliqua controverſa dijudicanda deponitur. Gloſſ. *μεσίτης, ἔντεγγυος, συνθηκοφύλαξ (pararius, qui inter duos, pacti ac depoſiti cuſtos).* Cato de indigetibus: *Sinunt miſeros perire ut bona rapiant, aut ſi ſuperſtites petant, vi ſequeſtro dent.* Item: *Nolite per Deum immortalem vos ſequeſtrò ponere.* Feſt. Plaut. vidularia: *Animadvertite amabò ſi voltis, vidulum adponite, ego ſervabo; quaſi ſequeſtro detis, neutri reddibo.* Non. Priſc. lib. VI, & XIII. Plaut. eadem Comœd. *Nunc ut apud ſequeſtrum vidulum poſivimus.* Ian. Laurenbergh. *Sequeſter* dicitur, inquit Modeſtinus, apud quem plures eandem rem, de qua controverſia eſt, depoſuerunt. dictus ab eo, quòd occurrenti aut quaſi ſequenti eos qui contendunt, committitur. *l. ſequeſter. ex π̄ de V. S.* Paulus *lib. vj Digeſt. depoſ.* Propriè autem in ſequeſtro eſt depoſitum, quod à pluribus in ſolidum certa conditione cuſtodiendum reddendumque traditur. *Gell. lib. xx, cap. pen.* Sequeſtrum dictum ſcribit, quòd ejus qui electus ſit utraque pars fidem ſequatur. Idem teſtatur in hiſtorico M.Varronis pro eodem *Sculnam* poni, quaſi ſeculnam, ſordidè. Veteres tamen Gloſſæ: *Sculna συνθηκοφύλαξ (ſequeſter)* Tertull. in lib. de Reſurrect. carnis. *Hic Sequeſter Dei atque hominum appellatus, ex utriuſque partis depoſito commiſſo ſibi.* Idem in lib. de Patientia: *Adeò ſanè patientiæ Sequeſter eſt Deus, ſi injuriam depoſueris penes eum, ultor eſt.* Invenitur & hoc verbum apud Plautum Mercat. act. IV, ſcen.

III; &

& nescio quis [1] ex concionibus calvus tuberosissimæ frontis, qui [2] solebat aliquando & ad causas agere, invaserat pallium, exhibiturumque crastino die, adfirmabat. Cæterum adparebat nihil aliud quæri, nisi ut semel deposita [3] vestis inter prædones strangularetur, & nos [4] metu criminis [5] non veniremus ad constitutum. [6] Idem plane & nos volebamus. Itaque utriusque partis votum casus adjuvit. Indignatus enim rusticus, quod nos [7] centonem exhibendum postularemus, misit in faciem Ascylti tunicam, & liberatos querela [8] jussit pallium deponere, quod solum litem faciebat. Ergo recuperato, ut putabamus, thesauro in diversorium [9] præcipites abimus, præclusisque foribus, ridere acumen non minus

III; & apud Quintilianum lib. XII, cap. VIII. Isidorus lib. X Etymolog. *Sequester*, ait, est, *qui certantibus medius intervenit, qui apud Græcos ὁ μέσ☉ (intermedius, conciliator) dicitur, apud quem pignora deponi solent, à sequendo dictus, quod ejus fidem utraque pars sequatur.* Gabbema. in edit. post.

1. *ex concionibus*] Ex hominibus, qui ad concionem & turbam confluxerant. Paulò antè: *Conciones quæ ad clamorem confluxerant.* Et infrà: *Ridere acumen non minus concionum, quàm calumniantium cœpimus.* Ad eum modum, quo *operæ, servitia, ministeria, officia, virtutes,* & sexcenta alia, pro operariis, servis, ministris, officiosis, virtuosis, ab aliis frequentantur. *Ge. Erhardus.*

2. *solebat aliquando ad caussas agere*] Per contemptum. nam *agere ad causas minus est quàm agere causas.* G. Erhard.

3. *vestis inter prædones strangularetur*] Id est, abderetur & reconderetur, sicut *strangulare divitias in arca* apud Statium 2 Sylvar. est perpetuò clausas servare. Vide Bernartii Comment. in Stat. *Erhardus.*

4. *metu criminis*] Id est, propter commissum crimen, vel pœnam criminis. Sic *crimen* pro *pœna* dixit Iustinianus Imp. in Const. de confirmat. Digest. § 19. *nisi temerator velit falsitatis crimini subjectus,* &c. quod §. 22, *eandem pœnam falsitatis constituimus,* &c. Erhard.

5. *non veniremus ad constitutum*] Quasi diceret, ut vadimonium desereremus. P. Pithœus Subsec. sive Adversar. l. 1, c. 18. *Constitutum*, pro conflictu aut litigatione forensi; Tertulliano *constitutio*, de Præscript. adversus Hæretic. Vbi causam reddit, cur cum hæreticis non sit disputandum: *Hoc de consilio diffidentiæ,* &c. Petronius infrà: *Facio inducias vobiscum, & à* constituta *lite dimitto.* Erhard. *Ad constitutum venire, constituto & assignato die ad jus experiundum venire. Gloss. Petron.*

6. *Idem plane & nos*] Nimirum, ut ipsi *pallium*: sic nos *centonem exhiberi volebamus.*

7. *centonem exhibendum*] Vide tit. Digest. *ad Exhibendum.* Erhardus.

8. *jussit pallium deponere*] Id est, sequestrare. Vide tit. D. *Depositi, & contrà.* Idem.

9. *præcipites*] Nimis festinanter. *Gloss. Petron.*

nus concionum, quam [1] calumniantium, cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidiſſent.

[2] *Nolo, quod cupio, ſtatim tenere,*
Nec [3] victoria mi placet parata.

* * *

Sed ut primum beneficio Gitonis præparata nos implevimus cœna, oſtium ſatis audaci ſtrepitu impulſum [4] exſonuit. Quum & ipſi ergo pallidi rogaremus. Quis eſſet, † Aperi, inquit, jam ſcies. ‡ Dum [5] loquimur, [6] ſera ſua ſponte delapſa cecidit, [7] recluſæque ſubito fores

† *Pſyche.* ‡ *Encolpius.*

1. *calumniantium*] Cauſidicorum. In proœm. Inſtitut. *calumniantium iniquitates pellat.* Donat. in Phorm. act. II, ſcen. 3. *Multa calumniatores declamandi cauſâ dicunt & vociferandi, ut ipſo ſtrepitu terreant.* Poſterioribus temporibûs clamatores dicti, ut in LL. Caroli Magni. *Anonym.*

2. *Nolo, quod cupio*] Quomodo optatis votîs potiundum, Scaliger in Catalectis. vide & Iac. Magni Sopholog. lib. 5, c. 5; Barth. ad Claudian. n. 870. *Erhardus.* Anonymus: Iacob pro Rachel 14 annîs ſervivit, *tandemque potitus optatis nuptiis.* Geneſ. 29, v. 30. Audi quid dicat Leander apud Ovidium, cùm Erûs amore captus ad oppoſitum Helleſponti litus, noctu ad eam periclitabundus tranaret:

Sæpe per aſsiduos languent mea brachia motus:
Vixque per immenſas feſſa trahuntur aquas.
His ego cùm dixi, pretium non vile laboris,
Iam dominæ vobis colla tenenda dabo:
Protinus illa valent; atque ad ſua præmia tendunt, &c.

3. *victoria parata*] Facilis & parabilis. Barth. ad Claudian. n. 2339. *Ge. Erhard.*

4. *exſonuit*] Infrà: *Omnia nimio riſu exſonuerant.* Et alibi: *Exſonat cantibûs totum navigium.* ἐξήχησε, vel ἐξήχη, quo verbo in eadem notione Chryſoſtomum uti, animadvertit Card. Perrotus in ſuis ad eum Annotationibus. *Erhardus.*

5. *Dum loquimur*] Hoc pacto & Apulejus amat loqui, vel *cum dicto*: ſicut etiam Petronius infrà: *Dictô citius nervi paruerunt imperio.* Et alibi: *Dum loqueris, levis pruina dilabitur.* Sic Marci cap. 1, verſ. 42. *Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſsit ab eo lepra*: hoc eſt, ut alibi loquitur Petronius, ſtatim ab extrema parte verbi diſceſſit. *Erhard.*

6. *ſera ſua ſponte delapſa cecidit*] *Erhardus*: Sic videntur antiquorum ſeræ fores occluſiſſe, ut exemptiles eſſent, & quoties fores reſerarentur, ſeræ removerentur, liberarentque è catena pendentes: cùm non ita ut nunc, impagibus oſtiorum uncis adfixæ ferreîs hærerent. Ovid. 1 Amor. eleg. 6. *Excute poſte ſeram.* Item:

Tota patet dempta janua noſtra ſerâ.

Ideoque Nonius ſeram *patibulum* dixit, quod *hac remota valvæ pateant.* Hoc eò admonendum duxi, ne juvenes cùm legerent, mirarentur & obſtupeſcerent attoniti, cùm ad veteris, non ad hujus temporis conſuetudinem & memoriam iſta revocanda ſint. Turneb. Adverſ. l. 19, c. 7. Mihi (Erh.) Petronius videtur notare, ſagâm iſtam ſacerdotem, quæ magico artificiô & incantamentô ſeram

fores admiſerunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa ſcilicet, quæ paullo ante cum ruſtico [1] ſteterat: † & Me [2] deriſiſſe, inquit, vos putabatis. Ego ſum ancilla Quartillæ, cujus vos [3] ſacra ante cryptam turbaſtis. Ecce ipſa venit ad ſtabulum, petitque, ut vobiſcum liceat loqui. nolite perturbari. nec accuſat errorem veſtrum, nec punit. imo potius miratur, quis deus juvenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit. ‡ Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem [4] aſſentationem

† *Pſyche.* ‡ *Encolpius.*

ram removerit. Ergo venefica fuit Quartilla, & ad conciliandam ſibi auctoritatem religionis, hoc artificio uſa eſt, nempe *ſera ſua ſponte delapſa cecidit*. Porrò ſimile illud Virgilii:

---- *Sponte ſua patuere fores.*

7. *recluſæque*] Tragur. cod. *remiſſæque.*

1. *ſteterat*] & *latrones tenere* clamaverat.

2. *&, Me deriſiſſe, inquit, vos putabatis*] In veteri codice: *Et deriſiſſe, inquit, vos me putatis?* planè & probè exaratum viſebatur. *Ian. Douſa in Præcidan. & MS. ad ed. Tornæs.*

3. *ſacra ante cryptam turbaſtis*] De nulla alia crypta, quam Neapolitana hoc accipiundum, habeo perſuaſum mihi. Veteri P. Danielis Gloſſariô inductus maximè, hujuſcemodi nobis fragmentum ſubminiſtrante ex 1 Satyrarum Petronii: *Satis conſtaret eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam.* Eratque Neapolis colonia Græca; quod tangit Petronius. Sacrum verò nocturnum & penetrale in ſacello Priapi (cujus *genio pervigilium deberi* monet Quartilla poſtea) à ſequiore ſexu ex ritu & diſciplina patratum intellige. Ejus enim dei ſanctuarium *ac religionem juvenes iſti urbani* interventu ſuo vitiaverant ſcilicet. qui non contenti tanti Semonis myſteria, cærimonias, totque annorum ſecreta oculis profanîs uſurpata indigniſſimè contaminaſſe; etiam ante Cryptam, turbellas dare ſuſtinnerant inſuper: alieniſſimo & locô & tempore vias publicas graſſatura ſuâ infeſtas habere auſi: nec ſecus quàm *præmiatores nocturni* viatorum loculîs ac veſtimentis inſidias facere. Cujus rei teſtis *pallium* fuerit, mala manu, hoc eſt, nefario latrociniô, ne ſacrilegiô dicam, ab iis ipſis harpagatum antea. *Douſa.* *Crypta* eſt caverna, vel teſtudo ſubterranea, in qua Priapi ſacra abdita. κρύπτειν enim eſt abdere & recondere. Iam verò Deorum quorundam ſacra myſtica erant, nec cuiquam ea fas enuntiare, ſicut Horat. de Baccho, l. 1 Ode 18. Sic in lib. Sapientiæ c. 14, v. 23 de gentili impietate, κρύφια μυστήρια ἄγοντες (*obſcura ſacrificia facientes*). Myſtica autem & arcana Priapi quoque ſacra fuiſſe infrà docemur. *Erhardus.* *Crypta* Neapolitana ſcilicet, ubi ſacellum Priapi & ſacra abdita. *Gloſſ. Petron.*

4. *aſſentationem*] *Erhardus:* Sinceriùs arbitror, *aſſenſionem.* Gulielm. Plaut. Q. in Epidic. c. ult. Imò Aſſentari pro *aſſentiri* uſurpavit Plaut. Moſtel. act. 1, ſc. 3. Quo ſenſu Tertulliano lib. adverſ. Hermogen. *aſſentator mali*, eſt qui malo conſentit, ut rectè ibi annotavit Rhenanus. Sic Anonymus, ſed vetus auctor de Origine Suevor. *Huic aſſentationi quidam* *Anshel-*

tionem flectentibus, intravit ipsa [1] una comitata virgine, sedensque super torum meum, diu flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum, sed attoniti [2] exspectavimus lacrumas [3] ad ostentationem doloris paratas. Vt ergo tam ambitiosus [4] detonuit [5] imber, retexit superbum pallio caput, & [6] manibus inter se usque ad articu-

Anshelmus intererat, id est, consensui Procerum. Et pòst: *nil ei posse respondere, nisi Principum suorum assentatione.*

1. *una comitata virgine*] Iuven. Satyr. VI.

—— comite non amplius una.

Non prodibant sine pedissequis. in Plauti Cas. Murrhina I, III, 1.

Sequimini comites in proximum me huc.

Myron apud Rutilium Lupum: *ornatus ejus opibûs abundabat, magnus ancillarum, quæ sequebantur comitatus. nunc gravi casu adflîcta, vix mediocris ancillæ dignitatem retinet.* ne meretrices quidem. Lucian. ἑταιρ. διαλ. ἀλλὰ νῦν ὁρᾷς, οἷα πρόεισι, χρυσοῖς, ἐσθῆτες ἀνθεῖς, καὶ θεράπαιναι τέσσαρες (meret Dial. *Sed nunc vides, qualis prodeat, aurum, vestes floridæ, & 4 pedissequæ).* Io. à Wouweren.

2. *exspectavimus lacrymas*] *Erhardus*: Vt in nimia consternatione oboriri solent. Barth. ad Claudian. num. 2796. Leg. *aspectavimus*. Gruterus suspicion. l. 8, c. 8. At nihil necesse esse interpolatione Goldastus docet.

3. *ad ostentationem*] *ostensionem*. MSm Tragur. Erhardus: *Ostentationem*, pro, *ostensionem*, quemadmodum suprà, *assentationem*, pro, *assensionem*.

4. *detonuit imber*] Lege, *detumuit*. Similitudo, est à fluminibus, quam aliter prosequitur alibi:

Inundavere pectus lacrymæ dolore parata.

Gruter. Suspicion. l. 8, c. 8. Imò tralatio est à tempestate, quum imber sequitur tonitrua, Hieronymus Stridonensis: *Et cùm persecutionis detonaret procella, in villam remotiorem secessit.* Nota est fabula de Socrate, qui ab uxore rixosa perfusus: *Sciebam*, inquit, *post tantum tonitru venturam pluviam.* Erhard.

5. *imber*] pro lacrymis. Wouweren: Sic Catull.

—— tristique imbre madure genæ.

Senec. Troad.

—— irrigat fletus genas,
Imberque victo subitus à vultu cadit.

Statius Sylv. lib. 5.

—— oculis uxorius instat imber.

6. *manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis*] Sic & Tornæs. cæteri. sed Tragur. chirographum pro *contritis* habet *strictis*. Alii, *constrictis*, alii *strictis*. Anonym. in var. Lect. Hoc inter alia, commoti vehementiùs animi indicia, recenset Seneca lib. III de Ira, his verbis: *Adjice articulorum crepitum, quum se ipsæ manus frangunt.* item lib. I, c. 2. *Horrent ac subriguntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulorum seipsos torquentium sonus, gemitus, mugitusque.* Dousa P. Videtur moris fuisse, ut hujusmodi signis dicturi audientiam pararent. Hieron. ad Rusticum: *Grannius*, &c. *contractis naribûs, duobus digitulis concrepabat: hoc signo ad audiendum discipulos provocans.* Wouweren. Scaliger, Imò & nobis istud signum frequens, & in proclivi ad indicandum, vocandum, aut revocandum. Sic apud hunc nostrum infrà: *Trimalchio lautissimus homo digitos concrepuit, ad quod signum matellam spado ludenti supposuit.* Signum autem istud non fiebat contritione digito

articulorum ſtrepitum contritis, † Quænam eſt, inquit, hæc audacia? aut [1] ubi fabulas, & anteceſſura [2] latrocinia didiciſtis? miſereor me-Dius Fidius veſtri: [3] neque enim impune quiſquam, quod non licuit, adſpexit. utique noſtra regio [4] tam præſentibus plena eſt numinibus, ut facilius poſſis Deum, quam hominem invenire. ac ne me putetis ultionis cauſa huc veniſſe, [5] ætate magis veſtra commoveor, quam injuria mea. [6] Imprudentes enim, ut adhuc puto, admiſiſtis inexpiabile ſcelus. Ipſa quidem illa nocte vexata, tam periculoſo inhorrui frigore, ut tertianæ etiam impetum timerem. & ideo [7] medicinam ſomno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum

† *Quartilla.*

digitorum utriuſque manus, ſed duorum digitorum unius duntaxat manûs, ut ex Hieron. ad R. apparet. *Ge. Erhardus.*

1. *ubi fabulas & anteceſſura latrocinia*] Sic & Tornæſ. Wouwer. &c. ac c. Tragur. Erhardus: Vbinam iſta mendacia & furta didiciſtis, de quibus ſuprà? Quare leg. *& anteceſſa*, pro quæ anteceſſerunt. Schopp. Veriſim. l.2, c.2. Nobis leg. conſtat: *ubi ante exercita l. d.* Barth. ad Claud. n. 2438. Wouweren: Vetus codex *Vbi fabulas etiam anteceſſuras latrocinia didiciſtis?* Ita omnino leg. Scaliger.

2. *latrocinia*] Salluſt. in Iugurth. *Per latrocinia potiùs, quàm bonis artibûs ad imperia & honores nituntur.*

3. *neque enim impune*, &c.] Ovidius:
O ſacros vultus Bacchô, vel Apolline dignos,
Quos vir, quos tutò femina nulla videt! Fr. Pithœus.
Viderant autem Priapi ſecretum in crypta iſti. *Ga. Barth.*

4. *tam præſentibus plena eſt numinibûs*] Mox ſtatim: *Deorumque conſilia proferatis in publicum.* Vide Den. in Diſſertatione de idolo Hallenſi Iuſti Lipſii pag. 50; & Goldaſtum in præfat. Decretorum Imperial. de Cultu imaginum. *Erhardus.*

5. *ætate magis veſtra commoveor*] c. M. *ætatis magis veſtræ.* Douſa MS. ad edit. Tornæſ. Ibidem Anonymus: Forſan, *ætatis magis veſtræ commoveor, quam injuria mea* ut ſubaudiatur *cauſâ*; eleganter: aut repetatur.

6. *Imprudentes enim, ut adhuc puto*] Id eſt, ignorantes & inſcii. Infrà: *Accedebat ebrietas & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura.* Et inferiùs: *Imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium:* Sic alibi de Trimalchione: *Poſituſque in cervicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum.* id eſt, nobis ignaris, qui non priùs videramus. Sic etiam Terentius: *Peccatum imprudentiæ eſt.* Erhardus.

7. *medicinam ſomno petii*] Romani priſci malo aliquo adflicti, præcipuè morbô, pernoctabant in templis, ut per quietem ab Diis monſtrata remedia acciperent. Hi *Deo alicui incubare* dicebantur. Servius ad VII Æneid. *Incubare propriè dicuntur, ſi qui dormiunt ad accipienda reſponſa unde: ille incubat Iovi, id eſt, dormit in Capitolio ut reſponſa poſſit accipere.* Plaut. Curcul. I, I, LXI; & II, II, XVI. Suet. Veſpaſ. c. VII. Turneb. vide lib. XI, c. VII. Elegantiſſima remediorum per ſomnia gentilibus oblatorum exempla Mercurialis lib. I de art. Gymn. c. I exhibet

impetum morbi monstrata subtilitate lenire. Sed de remedio non tam valde laboro: major enim in præcordiis dolor sævit, qui me usque ad necessitatem mortis deducit. ne scilicet [1] juvenili impulsi licentia, quod in sacello Priapi vidistis, vulgetis, [2] deorumque consilia proferatis in populum. [3] Protendo igitur ad genua vestra supinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas [4] religiones, [5] jocum risumque faciatis; [6] neve traducere velitis

exhibet, ex inscriptione tabellæ marmoreæ, Romæ in Æsculapii templo in Insula Tiberina inventæ, & apud Maphæos servatæ: cujus & mentionem facit. Cl. Dn. Boxhornius Quæst. Rom. Quæst. IIX. *Gabbema.* Philostratus de vita Apollonii Tyan. lib. I. ὑδέρῳ δὲ ἄρα εἴχετο, καὶ μέθῃ χαίρων αὐχμοῦ ἠμέλει· ἠμελεῖτο καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ ταῦτα, καὶ οὐδὲ ὄναρ αὐτῷ ἔφατο (*Hydrope verò laborabat, & vinolentiæ deditus siccitatis nullam rationem habebat. unde nec ejus Æsculapius, nullumque ipsi somnium respondit*). Wouweren. Suetonius in Vespasiano: *E plebe quidam luminib. orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali adierunt, orantes opem valetudini, demonstratam à Serapide per quietem: restituturum oculos, si inspuisset.* F. Pithœus.

1. *iuvenili impulsi licentia*] Tacit. lib. 13. *Quidam per juvenilem licentiam*, quæ tunc *passim exercebatur, inanem metum fecerant.* Idem.

2. *ne deorum consilia proferatis in populum*] Nefas erat Deorum consilia in vulgus edere: quod legenti passim patet. Sic Hispala Fescenia apud Livium lib. XXXIX, c. IX. *pacem veniamque precatur Deorum Dearumque, si coacta Ebutii charitate silenda enuntiasset.* c. XIII. *magnum sibi metum Deorum, quorum occulta enuntiaret.* Macrob. lib. I de Somnio Scip. c. II. *S. A. Gabbema.*

3. *Protendo ad genua vestra supinas manus*] Imitatio Horatiani illius:

Cælo supinas si tuleris manus.

Dousa. Plinius lib. XI, c. lv. *Hominis genibus quædam & religio inest, observatione gentium. Hæc supplices adtingunt; ad hæc manus tendunt; hæc, ut aras, adorant, fortassis, quia inest iis vitalitas. Namque in ipsa genu commissura dextra, lævaque à priore parte gemina quædam buccarum inanitas inest: qua perfossa ceu jugulô, spiritus fugit.* Addit Dalechamp. Apud Homerum supplices contingunt mentum eorum, quos rogant, ut vel annuant, vel apud alios pro se intercedant: dextram, ut, quod precantur, faciendum suscipiant: genua, ut in eo, quod facere adgressi fuerint, pergant. *Gabbema.*

4. *religionis nocturnæ*] Sacrum nocturnum & penetrale in sacello Priapi, à sequiore sexu ex ritu & disciplina perpetratum. *Gloss. Petron.*

5. *iocum risumque faciatis*] Itali dicunt: *diventar favola & riso del mondo*, id est: *dar dir & dar rider à tutti.* quod dicit Livius abire *in ora hominum*, sive ludibrium hominum. Vide Goldasti not. in Basilii Admonitiones part. I. Paræneticorum veterum. *Ge. Erhardus.*

6. *neve traducere velitis tot annorum secreta*] id est, ne manifesta faciatis secreta, & in populum palam irridenda ducatis. metaphora à damnatis ducta. Est enim *traducere* damnatum aliquem populo spectandum ignominiæ causâ exhibere. Hispanè *sacar à la verguenca.* Suet. Tito c. VIII. *Hos assiduè in foro, flagellis ac fustibus cæsos, ac novissimè traductos per amphitheatri arenam:* Senec. Ep. CIX, de Attalo. *Laur. Rami-*

velitis tot annorum ſecretą, [1] quæ myſtæ vix omnes noverunt. † Secundum hanc deprecationem lacrumas rurſus effudit, gemitibuſque largis concuſſa, tota facie ac pectore torum meum preſſit. Ego eodem tempore & miſericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam juſſi, & de utroque eſſe ſecuram. Nam neque ſacra quemquam vulgaturum, & ſi quod præterea aliud remedium ad tertianam [2] deus illi monſtraſſet, [3] adjuvaturos nos divinam providentiam vel periculo noſtro. Hilarior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiavit me [4] ſpiſſius, & ex lacrumis in riſum mota [5] deſcendentes ab aure capillos meos [6] dentata manu duxit: &, † Facio;

† *Encolpius.*

Ramirez. Infrà: *deceptum ſe & deriſum, traductumque inter diſcipulos.* S.A.Gabb.

1. *quæ myſtæ vix omnes noverunt*] Sic & edit. Frellon. atque Lotichii; ſed Wouwerius, & R.Herm. *quæ mille vix h. n.* Tornæſius impreſſit, *quæ vix nulli homines noverunt.* ubi Douſa, f. *ulli.* Ibidem Douſa, & Pet. Scriverius junctis manibûs: c. M. & Sambuci, *mille.* c. Pithœi, *quæ mille vix. mille* habet & c. Tragur. *Erhardus:* Alii legunt, *quæ mille vix homines noverunt.* Sed malè. Itaque legendum *myſtæ.* Sidonius carmine 19 ſacerdotes Bacchi vocat *myſtas,* ubi videndus Savaro. *Myſtæ* autem Petronio ſunt ſacerdotes Priapi. *Secreta* verò ſunt, quæ aliis *myſteria*, id eſt, ſacra. Sic enim ipſemet interpretatur paulò pòſt, *neque ſacra quemquam vulgaturum.* Itaque Leunclavius Notator. l. 1, c. 1 pro illis verbis in l.2 C. de Summa Trinitate, *nullus hæreticis miniſteriorum locus*, legit, *myſteriorum.* Et quæ Græci Chriſtiani vocant μυςήεια, Latini reddiderunt, *ſacramenta.* Dicta autem *myſteria,* quòd oporteat μύειν τὸ ςόμα (*os comprimere, ſilere*). *Huc reſpexit Petronius.*

2. *deus illi monſtraſſet*] Æſculapius ſcilicet. *G. Erhardus.*

3. *adjuvaturos*] Petronianum, & Salluſtianum. Voſſius in Grammat. Non puto Latinum eſſe, nam apud Salluſtium mendoſum eſt. f. *adjutaturos,* vel *adjuturos.* Anonym. MS. ſocia manu Douſæ ad edit. Tornæſ.

4. *ſpiſſius*] crebriùs. *Gloſſ. Petron.*

5. *deſcendentes ab aure capillos*] Ante aures demittebantur capilli parvuli, cincinni, intorti, ex illis capillis, qui in ima parte temporum juxta aures adnaſcuntur. Hos ſuſpicor vocari *ſoboles*, (à *ſurculis* ſumpta metaphorâ) quos veteres ſolitos criſpare veriſimile eſt: quemadmodum etiam hodie plerique Germaniæ & Belgiæ populi faciunt. Varro Papiap.

Ante aures modo ex ſubolibus, parvoli
Intorti demittuntur ſex cincinnoli:

Iſidorus lib. XIX, c. XXXI. *Antiæ ſunt cincinni dependentes prope auriculas.* Auſon. Popma.

6. *dentata manu*] Tornæſ. *tempt.* in m. al. *temperata,* al. *tentante.* Wouw. & R. Herm. *temtata.* Erhardus: *dent. m.* Id eſt, in modum pectinis dentatim formatâ, legit Turneb. Adverſar. l.1, c.15. Lipſius Antiq. lect.1, cap.8. Elegans eſt emendatio iſta, nam pectinis & dentis metaphora eſt reciproca, quorum alterum de altero mutuò dicitur. Ego verò illud *lenta manu,* quod quidam codices præferunt, ajo elegantius eſſe, ac melius, hoc eſt, molli

 & blan-

† Facio, inquit, inducias vobiſcum, & à conſtituta lite dimitto. Quod ſi non [1] adnuiſſetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat in craſtinum turba, quæ & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

[2] Contemni turpe eſt; legem donare, ſuperbum.
[3] Hoc amo, quod poſſum qualibet ire via.
[4] Nam ſane ſapiens [5] contemptus jurgia flectit;
[6] Et, qui non jugulat, victor abire ſolet.

‡ Comploſis deinde [7] manibus in tantum repente riſum

† *Quartilla.* ‡ *Encolpius.*

& blandiente, non dura, ſed ſtudioſè & ſuaviter compoſita. Auctorem dabo ipſum Petronium, namque alibi de hac ipſa Quartilla ait Encolpius: *Me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit.* Ge. Erhardus.

1. *adnuiſſetis*] Sic quidem & Tornæſ. edit. Frellon. al. Sed Douſa MS. ad edit. Tornæſii: *adiuviſſetis*, Scaliger ad Catulli *Illud adiuvat*; ita etiam Cic. ad Attic. locutum meminens. *Adiuviſſetis*, habet & c. Tragur.

2. *Contemni turpe eſt*] Pacatus: *Cujus quidem ita majores noſtros ſemper pertæſum eſt, ut graviorem putaverint ſervitute contemptum.* Cæterùm hoc epigramma optimè emendavit magnus Turnebus. Clauſula eſt, *victorem etiam eum haberi, qui non jugulet quem ſuperàrit adverſarium.* Par quodammodo ſententia in epigrammate Senecæ:

Deſere confoſſum, victori vulnus iniquo,
Mortiferum impreſſit mortua ſæpe manus. Ga. Barthius.

3. *Hoc amo quod poſſum qualibet ire via*] Mart. Freherus putat id dici ex formula manumiſſionis, *Liber eſto, atque abito quò voles*; de qua Cujac. Obſerv. l. 14, c. 27: ut innuat ſcilicet ſe eſſe liberam. Sic infrà, *patiamini liberos homines ire ſine injuria, quò deſtinant.* Ge. Erhardus.

4. *Nam ſane ſapiens*] Sic & Frellon. ac Lotich. Tornæſius autem, Wouwer. Rutg. Herm. atque c. Tragur. *N. s. et s.* Erhardus: *Nam ſane & ſap.* leg. *N. ſanè ſapiens. Sanè ſapere*, pro *ſaniter*, & ut homines ſani ſolent; quale illud Plauti: *Sanè ſapio & ſentio.* Schopp. Veriſim. l. 2, c. 14. Alcuinus Caroli Magni Imperatoris magiſter in Grammat. *Quis ſanum ſapiens, hæc eſſe tranſitoria ignorat.*

5. *contemptus jurgia flectit*] Bonam non interpretatur ſententiam, credo ob ſcripturæ vitium. Quod ſi legatur *cùm tempus*, nemo (ut opinor de ſenſu meritò queretur. Turneb. Adverſar. l. 19, c. 7. *Tempus*, pro occaſione. *Barth.* in Ceir Virg. n. 336. Quod quidem ut verum eſt, ita hic locus ſanè ſapit, nec ullum vitium patitur. *Erhardus.*

6. *Et, qui non jugulat*, &c.] Id eſt, Contentus viciſſe ſanguine abſtinet. Freherus in Cecropiſtromachia. *Erhardus.* Alludere videtur ad morem & diſciplinam gladiatorum, quorum præcipuum ad victoriæ conſecutionem momentum, non in jugulando & feriundo, ſed modico corporis inflexu ictus eludendo, atque tractim & ſedato niſu par ſuum dilaſſando, putabatur. *Douſa. P.*

7. *Comploſis deinde manibus*] Infrà: *Ancilla riſu meo prodita comploſit manus.* Quintil. lib. IX, c. III. *Complodere manus ſcenicum eſt, & pectus cædere:* Manuum plaudentis figuram exhibet Philoſtratus in Comi imagine: *Μιμεῖταί τινα ἡ γραφὴ καὶ κρότον, οὗ μάλιστα δεῖται ὁ Κῶμος. καὶ ἡ δεξιὰ*

τοῖς

ſum effuſa eſt, ut timeremus. Idem ex altera parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. Idem virguncula, quæ una intraverat. Omnia [1] mimico riſu exſonuerant, quum interim nos, quæ tam repentina eſſet mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmetipſos, modo mulieres intueremur. * † Ideo vetui, hodie [2] in hoc diverſorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianæ [3] ſine interpellatione à vobis acciperem. ‡ Vt hæc dixit Quartilla, Aſcyltos quidem paulliſper obſtupuit: ego autem [4] frigidior hieme Gallica factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid triſtius exſpectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculæ, ſiquid vellent conari, infirmiſſimæ, [5] ſcili-

† *Quartilla.* ‡ *Encolpius.*

τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων (*Refert & pictura ejus plauſum quendam, cujus maximè indiget Comus. Et dextrà quidem ſummiſsis digitis ſubjacentis ſiniſtræ volam ferit, quò ſic vibratæ manus in modum cymbalorum conſonent.*) Geminus planè locus apud Ariſtænetum, lib. 15 Ep. x. ubi Acontii Cydippeſque deſcribit celebritatem nuptiarum.

1. *mimico riſu*] Cic. de Orat. 2. *Vitandum, ne aut ſcurrilis jocus ſit, aut mimicus.* Anonym. ſed Tornæſ. ac MS. Tragur. habent *nimio*. *mimico* eſt cod. Pithœi, notante ad edit. Tornæſ. Scriverio, additque: *eleganter*.

2. *in hoc diverſorio quemquam mortalium admitti*] Dictum ut in LL. XII Tab. IN. EO. PECUNIA QUE EIUS. POTESTAS. ESTO. pro *in eum, &c.* Piccartus Peric. Crit. c. XIIX. Sic infrà Petronius: *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.* S. A. Gabbem.

3. *ſine interpellatione*] Sic & Tornæſ. alii. ſed c. M. Douſæ, *ſine ulla interp.* Codex Tragur. ſeu fragmentum ejus prius, hîc & aliis locîs ubi deficit, verè eſt fragmentum, ut demonſtrabitur infrà.

4. *frigidior hieme Gallicà*] Elegans proverbium. Gallia enim, quæ ad Septentrionem tota penè vergit, horridiorem ac ſæviorem experitur hyemem. *Turneb.* Imò Galliam hîc intelligit eam Galliarum partem, quæ tum potiſſima, ſi qua Cæſari fides, Helvetia dicta, nunc Suetia ſive Suicia, regio frigidiſſima. *Ge. Erhard.*

5. *ſcilicet contra nos, quibus ſi nil, &c.*] Tres illas voculas, *ſcilicet contra nos,* contendo gloſſema eſſe, *τοῦ conari.* Illis igitur ejectîs, lego hoc modo, *ſi quid vellent conari, infirmiſſimæ. Si nil aliud, certè virilis ſexus eſſet.* Ian. Rutgerſius. *ſcilicet nos ſi nil aliud virilis ſ. e.* Miror non viſum eſſe, quod ſubeſt. leg. *ſcilicet contra quas, ſi nil al. v. s. e.* Piccartus pericul. Critic. c. 17. *Erhardus. Si nil aliud virile, ſexus eſſet, quod auxiliaretur. Et præcincti.* Io. Tornæſius: *ſi nil aliud, virilis ſexus eſſet* (in m. *quod illis auxiliaretur*). *Et præc.* Anonymus ſcripſit juxtà: *eſſet* deleo, & *virilis ſexus*, gignendi caſu audio, poſt *aliud*, ſicilicum (i.,) pono. Non obtusè! Douſa ibidem: Fortè legendum *virile*, more Plauti & veterum, *ſexus* & ſecus neutro genere uſurpantium. Frellon. & Lotich. *ſi nil aliud,*

cet contra nos, quibus ſi nil aliud virile, ſexus eſſet, quod auxiliaretur. Et [1] præcincti certè altius eramus: imo ego ſic jam paria compoſueram, ut ſi depugnandum foret, ipſe cum Quartilla conſiſterem, Aſcyltos cum ancilla, Giton cum virgine. * * Tunc vero excidit omnis conſtantia attonitis, & mors non dubia miſerorum oculos cœpit obducere. * Rogo, inquam, domina, ſiquid triſtius paras, celerius conficce. neque enim tam magnum facinus admiſimus, ut debeamus torti perire. * * Ancilla, quæ Pſyche vocabatur, [2] lodiculam in pavimento diligenter extendit. * Sollicitavit inguina mea [3] mille jam mortibus [4] frigida. * Operuerat Aſcyltos pallio caput, admonitus ſcilicet, periculoſum eſſe

virile ſexus e. q. a. Wouwer. & Rutg. Herm. *s. n. a. virilis s. e. q. a.* Certè Douſa planiſſimè cum Tornæſio edidit, nec in Præcidaneis τȣ virile mentio. unde igitur Frelloni, aut potiùs Schonwettero, typographis ſecretum patuit criσεως Douſianæ? Tornæſius enim cum Stephano facit, ubi diverſum non notat? nec Stephanus hîc (vidi) ullam varietatem adfert: ſed neque tot alii, quos præter nominatos luſtravi. Exiſtimo Schonwett. editionem deberi viro, Douſâ familiariter uſo, cujus nomen reticetur.

1. *præcincti altius eramus*] Laſcivientes, parati ad opus, alticincti. Sic infrà: *Cinædus ſupervenit myrtea ſubornatus gauſapilâ, cingulôque ſuccinctus.* Ibidem: *Quartilla altè cincta juſſit infelicibus dari miſſionem.* Artemidor. l. iv. Εδοξέ τις ἀνασειλαμένlω τlὼ γυναῖκα ἐπιδεικνύειν αὐτῷ αἰδοῖον (*Statuat quis ſuccinctam mulierem oſtentare ſibi pudendum*). Rigalt. ad Phædr. lib. II fab. XXXVI. *M. C. Lundorp.* ſeu *G. Erhardus.*

2. *lodiculam in pavimento diligenter extendit*] Cubilia quippe antiquorum veſtibus & tapetibûs ſolùm ſternebantur. Multa paſſim exempla. *Barthius.* Iuven. Satyr. VI.

Modò ſub lodice relictis
Vteris in turba.

i. e. ſtragulo vel coopertoriô lecti, quo utebantur in concubitu, & cubili. *Lubin.* Suet. Auguſt. cap. LXXXIII. *Seſtertia vel lodiculâ involutus.* Vbi legendum *ſegeſtrô.* Lodex & Segeſtre pertinent ambo ad lectorum ſupellectilem. *Iſ. Caſaubonus.*

3. *mille jam mortibus frigida*] *Mortis,* capio pro mortis genere. Et ad hunc locum reſpexit Sariſberienſis l. 6 de Nug. Curial. cap. 3. *Et quiſque mortes mille circa tempora ſua erraſſe gloriatur.* Zinzerling. Miſcell. Critic. l. 5, c. 4. legit *mille jam motibus*, proprio militiæ venereæ verbô. Ovid. l. 2 Eleg. 10.

At mihi contingat Veneris langueſcere motu.

Sic infrà eadem tranſlatione uſus, inquit: *Vulnerata eſt pars illa, quâ quondam Achilles eram*, id eſt inutilis ad venerem reddita. Martial. l. 3 Epig. 75.

Sic quoque non vivit ſollicitata Venus.

Erhard. ſive Lundorp.

4. *frigida*] Vide titulos Iuris Canonici *de Frigidis & maleficiatis.* Anonym. Aut ſi mavis medicos, Silvaticum, alios.

esse alienis intervenire secretis * [1] duas institas ancilla [2] protulit de suris: alteraque pedes nostros adligavit, altera manus. * Ascyltos jam deficiente fabularum contextu, † Quid ergo, inquit, non sum dignus, qui bibam? ‡ Ancilla risu meo prodita [3] complosit manus, &, † Adposui quidem, inquit, adolescens: solus tantum medicamentum ebibisti? ‡ Itane est, inquit, Quartilla, quidquid satyrii fuit, Encolpius ebibit? * † non indecenti risu latera commovit. * Ac ne Giton quidem [4] ultimo risum tenuit, utique postquam virguncula cervicem ejus invasit, & non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit. * Volebamus miseri exclamare, sed nec in auxilio erat quisquam, & hinc Psyche [5] acu comatoria cupienti mihi [6] invocare Quiritium fidem, [1] malas

† *Ascyltos.* ‡ *Encolpius.* † *Psyche.* ‡ *Quartilla.* † *Encolpius.*

1. *duas institas*] Institas dicimus segmenta & limbos, sive sint assuti vestibus, ut fortè *in l. vestis* § 1 π̃ *de Aur. & argento leg.* scribendum. *Quæ vestibus accessionis vice cedunt institæ, picturæ, clavique qui vestibus insuuntur.* ut Paulus Diaconus, *vestimenta ornata institis majoribûs:* sive non sint assuti vestibus, ut Scribonius Largus dixit, *ventrem constringendum instita longâ:* & Hieronymus in Ezechielem: *Lazarus qui fasciolis & institis vinctus jacuerat in sepulchro.* Iac. Cujacius.

2. *protulit de suris*] Sic Gabbema, & Frellon. *p. de sinu.* Tornæs. in marg. *sura.* similiter Wouwer. R. Herm. & Lotich. *p.d.sinu.* Erhardus: Legunt aliqui *de sura*, sed malè: Non enim diceret Latinissimus auctor, *protulit de sura*, sed, *solvit.* Infrà: *Illa de sinu licium protulit.* Multa in sinum condebant, quæ secum portare erat necesse. Ramirez ad Martial. lbi. 2 Epigr. 6, n. 4.

3. *complosit manus*] Nonnulli, *composuit*, sed male, est enim gestus aliquid dicturi, aut orationem orsuri. *Ge. Erhard.*

4. *ultimo risum tenuit*] *Vltimo*, id est, tandem, denique. *Idem.*

5. *acu comatoria*] Apul. *Acus crinalis*, lib. VIII Met. *Acu crinali de capite prompta.* Mart. Capell. *crinalis spica.* Varii usus hæ aciculæ: nam acu caput scalpebant. Festus, *Cnasones, acus qua mulieres scalpunt caput.* Acu crines fingebant, quæ καλαμίς. Iuvenal. Satyr. II, vers. XCIII.

Ille supercilium madida fuligine tinctum
Obliquo producit acu, pingitque trementeis
Adtollens oculos. -- --

Ovid. lib. I Amor. el. XIV. In Isidori Glossis: *Acus, calamistratorium.* Xiphilinus: βελόνῃ, ᾗ τὰς τρίχας ἀνῇρεν (*acu, qua crines distinxit*). Martial. lib. 5 Epig. LXVII. Isidorus lib. XIX, c. XXXI. Lucill. *discerniculum.* Tertull. *Cedo acum crinibus distinguendis.* Acus illas gemmis ornabant. *Vlp. l. argumento* π̃. *de Auro & argento legato.* Io. à Wouweren.

6. *invocare Quiritum fidem*] Adversus vim & injuriam, *Fidem populi Rom. & fidem plebis*, vel *fidem Quiritium implorabant.* exempla suppeditat Livius.

 alià

[1] malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipſum ſatyrio tinxerat, Aſcylton opprimebat. * Vltimo cinædus ſupervenit [2] myrtea ſubornatus gauſapila, cinguloque ſuccinctus, modo extortis nos clunibus cecidit, modo [3] baſiis olidiſſimis inquinavit; donec Quartilla [4] ballenatiam tenens virgam, alteque ſuccincta, juſſit

aliàs legimus exclamaſſe eos, PORRO. QUIRITES. Incertus auctor in Priapeis:

Porrò (nam quis erit modus?) Quirites,
Aut præcidite ſeminale membrum.

Apulei. lib. IIX Met. *Nec diu tale facinus meis oculis tolerantibûs, Porrò Quirites, proclamare geſtivi: ſed viduatum cæteris ſyllabis, & literîs, proceſſit, O, tantùm, ſanè clarum ac validum.* Tertull. lib. I adv. Valentin. *Inclamaverit in eam, quaſi, Porrò Quirites, aut, fidem Cæſaris.* Macrob. qui ex Laberii mimis citat hunc verſum,

Porrò Quirites libertatem amiſimus.

Et hoc erat, *Quiritare.* Varro lib. V. L. L. *Barn. Briſſonius.*

1. *malas pungebat*] Fortè, *pingebat. acu pingere.* Iuvenal. *Petrus Daniel.*

2. *myrtea ſubornatus gauſapila, cinguloque ſuccinctus*] Iungerm. legit *gauſapina*, ut apud Martialem:

Menſe vel Auguſto ſumere gauſapinas.

alii *gauſapa*, vel *gauſapia.* Erhardus. *Gauſapia* habet ex noſtris Tornæſ. & in marg. *gauſapina.* reliqui omnes *gauſapila*; quod eſt c. Pithœi, notante P. Scriver. ad edit. Tornæſ. Ioh. Weitzius: Romæ plebs fuſcis pænulîs vel lacernîs ibat induta vulgò; milites verò & famuli lautiores rufis. Martial. de Canuſinis lacernis, pænulisve, lib. XIV Ep. CXXIX.

Roma magis fuſcis veſtitur, Gallia rufis:
Et placet hic pueris militibuſque color,

Servi enim eodem habitu, quo milites, ſaltem honeſtiorum. Seneca: *Quò te pænulati iſti in militum quidem non vulgarem cultum ſubornati; quò, inquam, te iſti efferunt?* Cæterùm pænulæ illæ militares, & ſerviles & plebeiæ, omnes cinctæ. Hinc apud Gellium: Piguit ſaltem vos pænulatos cinctoſque eſſe. Petronius hîc: qui *gauſapinam*, pænulam intelligit. Salmaſ. Not. in Lampr. p. CLXXIV. qui & p. CCVI docet, pænulas *gauſapinas* eſſe dictas, quòd in morem gauſaparum textæ eſſent. *Gauſape*, primitus ſtragulum ex ſtramine plexum; dein etiam ex lana texta, villoſa: tunicæ, & periſtromata. ut videre ex Plin. l. 8, cap. 48; & aliis. Vnde hîc *myrtea gauſapila*; quam ſive ſubligaculum, aut ſtragulum cum Gloſſ. Petron. intelligas, ſive penulam, coloris fuit inter flavum & nigrum. Gloſſar. & Erhard. qualis fructus *myrteus* maturus. Douſa MS. ad edit. Tornæſ. Eſt autem *gauſape* Græcum, à χαυσέπης. G. I. Voſſius ex Varr. & Priſciano, mutavitque genus. *gauſape* indeclin. *gauſapes, is, -pa, æ, -um, i.*

3. *baſiis olidiſſimis*] Propter oris ſtuprum. Martial. l. 12 Epigr. 59. *Hircoſo premit oſculô.* Erhard.

4. *ballenatiam tenens virgam*] Sic & Frellon. Wouwer. Rutg. Herm. Lotichius. Gabbema ex Pithœo, & Erhardo: Hyginus lib. II. *Nonnulli, cum faciunt caduceos, duos dracones implicitos virgulâ faciunt: quod initium Mercurio fuerat pacis. Ejus exemplô & athletæ,* (*athlothetæ*, legendum cenſet Pet. Faber Agon. lib. I, c. XIX) *& in reliquis hujuſmodi certationibus virgulâ utuntur.* Servius in illud Virgil. lib. IV.

Tum virgam capit. - -

Hodieque, inquit, *tam athletarum quàm gladiatorum certamina virgâ dirimuntur: & præfecti gentium Maurorum,*

cùm

jussit infelicibus [1] dari missionem. * Vterque nostrum religiosissimis juravit verbis, inter nos periturum esse tam [2] horribile secretum. * * Intraverunt [3] palæstricæ quam plures, & nos [4] legitimo perfusos oleo refecerunt.

cùm fiunt, virgam accipiunt & gestant. Turneb. lib. XIX, c. VII. *Balenatam vocat virgam, quæ, ut opinor, è cartilagine balenæ fit, qualia videmus calatorum ecclesiæ commentacula, ut veteres appellabant.* Mos ille athletarum ac gladiatorum certamina dirimendi virgîs hodiéque durat. vide Savaronem in Sidon. lib. II Ep. II. Tornæsius, qui in textu legit *balenatam*, in marg. suæ editionis: Alii *belluatam*, alii *venenatam*. Quidsi *balenatam*, è balenæ setis confectam, quales nobilium fœmin, in Gallia, Batavia? Ch. Richardus mavult *balenariam*, ut ab arena *arenarius*, à verbena, *verbenarius*. rectiùs vel *balænatam*, vel balænariam à balæna, quod Festo, Vossio, aliis, à φάλαινα.

1. *dari missionem*] Missio ad victos gladiatores pertinebat. illius effectus, ut ab imminenti periculo, & in eum diem duntaxat liberarentur. Liv. *gladiatores dando, modò vulneribùs etiam, modò sine missione.* Hinc apud Apuleium lib. II M. Fotis: *Grassare gnaviter, & occide moriturus: hodierna pugna non habet missionem.* In re simili, Petronius infrà: *Inhibuit Triphæna facinus non dissimulata missione.* Lips. Saturn. Serm. lib. II, c. XXI fusè. Flor. l. 3, c. 20 de bello adversus Spartacum servilis motûs ducem: *Et quod sub gladiatore duce oportuit, sine missione pugnatum est.* Erhardus.

2. *horribile secretum*] *Horribile*, id est, sacrum, verendum, & quod hominum mentibus tacitam quandam à se religionem incutiat. Vnde & Catullus εἰρωνικῶς (ironicè simulatè) scilicet:

Di magni, horribilem & sacrum libellum!

Sic & Petronius posteà: *Et Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia non sine horrore tractavi.* id est, non sine religione, metu ac reverentia, quæ rebus divinis debetur. Sic *horrificè*, pro venerandè apud Lucret. lib. II. *Dousa P.*

3. *palæstrica*] quæ motus gestusque corporis format. *Gloss. Petron.* Alii legunt, *palæstritæ*. Anonym. in Var. Lect.

4. *legitimo perfusos oleo refecerunt*] Sic & Tornæs. Wouwer. Rutg. Herm. sed Lotich. *lecytino*, Frellon. *lecitino*. Wouweren: al. *lecytin.* L. *lecythino perfusos oleo*, id est, balneari. λήκυθος, vas olearium. Gloss. Isid. *Lecythus, ampulla olearia.* Scholiastes Theocriti: ὄλπαν. ἴσως τὴν λήκυθον τὴν ἔχουσαν τὸ ἔλαιον ἐγχρῶντο ἐν ταῖς παλαίστραις (*Ampullam. Similiter & lecythis continentibûs oleum utebantur in palæstris*).

Hac figura in veteribus monumentis & lapidibus conspici indicium fecit illustris Scaliger. Quòd oleô uncti dimicaturi, Sholiast. Theocriti. λιπαρὰν δὲ λέγει παλαίστραν, ἐπεὶ οἱ παλαίοντες, ἐλαίῳ πρότερον ἠλείφοντο, εἶτα ἐπάλαιον (*Pinguem verò dicit palæstram, quod pugnaturi oleô priùs ungerentur, deinde pugnabant*). Hujus moris ratio apud Clement. Alex. Pæd. lib. II, c. II. Καὶ τὸ ἔλαιον αὐτὸ ταῖς μελίτταις, καὶ τοῖς ἐντόμοις ἐστὶ πολέμιον ζώοις· ἀνθρώπων δὲ, τοὺς μὲν ὤνησεν, ἐστὶ δὲ οὓς εἰς μάχην ἐξεκαλέσατο, καὶ τοὺς πρότερον φίλους ἀληλιμμένους, τοῦτο ἐν τοῖς σταδίοις ἐκτρέπει εἰς τὸ τῆς ἀγωνίας πάμμαχον (*Et hoc idem oleum, apibus quidem ac insectis inimicum est; hominum verò alios juvat, alios in pugnam*

fecerunt. Vtcumque igitur laſſitudine abjecta, [1] cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus; in qua tres lecti ſtrati erant, & reliquus lautitiarum adparatus ſplendidiſſime expoſitus. Iuſſi ergo diſcubuimus, & [2] guſtatione mirifica initiati, vino etiam falerno [3] inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis quum laberemur in ſomnum, † Itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente eſt, quum ſciatis [4] Priapi genio pervigilium deberi? ‡ Quum Aſcyltos gravatus tot

† *Quartilla.* ‡ *Encolpius.*

evocatos & largiter perunctos in ſtadiis deſerit, etiam omni pugnæ genere exercitatum.

1. *cœnatoria*] *Cœnatoria*, ſunt veſtes, quibus in cœna antiqui utebantur, ut & apud Martial. lib. x Ep. lxxxvii:

Cœnatoria mittit advocato.

Turneb. lib. xix, c. vii: Lipſ. Saturn. lib. i, c. ii. *veſtes epulares.* Savaro ad Sidon. lib. i Ep. ii. Pomponius in L. xxxiiii π̃ *de Aur. argent. leg.* imò *cœnatoria*, id eſt, δειπνιτίδας. Rader. ad Mart. lib. x Ep. lxxiii. Erhardus. *cœnatoria veſtis.* Cum qua diſcumbere ſolebant, aliàs toga triclinaris. *Gl. Petr.*

2. *guſtatione mirifica initiati*] *Guſtatio*, ſeu ut Mart. *guſtus*, lib. xi Ep. xxxii: & l. iii. prima pars cœnæ, quæ aliis *antecœna*, ut Apul. lib. ii Met. Hæc erat potio in principio menſæ, quæ Apul. *antecurſoria portio*, Met. lib. ix. *S. A. Gabb.*

3. *inundari vino*] Translatio à fluminibus. *Gloſſ. Petron.*

4. *Priapi genio pervigilium deberi*] *Cereris pervigilia celebravere fœminæ* apud Tacitum, lib. xv Ann. xliv, *quibus mariti erant.* Fortunæ pervigilium apud Sueton. videmus in Galb. c. iv. Pervigilium, quod apud Liv. legitur lib. xxiii, c. xxxv, cui Deo, cui Deæ pervigilatum fuerit, non liquet. ut nec apud Tranquillum in Calig. c. liv: in Vitel. c. x. Veneris pervigilii meminit Plautus Curcul. i, iii, xxv. & pervigilium Veneris, Clariſſ. virorum notîs, nobilitatum, videre eſt apud varios Scriptores. *Conſideremus*, inquit Arnob. lib. v adv. Gent. *myſteria & illa divina: quibus gente ab Attica, ſancta illa pervigilia conſecrata ſunt, & pannychiſmi graves.* Hoſpin. de orig. Feſt. Chriſt. c. vii. Covarr. lib. iv Rar. reſ. c. xix; ubi, inter alia, extat de Nocturnis Sacris Conſtantii Imper. conſtitutio l. xvi Cod. Theod. quæ quinta eſt ad Cerealem P. V. his verbîs: *Aboleant ut ſacrificia nocturna Magnentio auctore permiſſa, & nefaria deinceps licentia repellatur. Dat.* viiii *Kal. Decembr. Conſtant. A.* vi, *& Gallo Cæſa.* ii *Coſſ.* Nocturna ac nefanda Bacchi ſacra & pervigilationes Romanorum, SCtum S. Poſtumio Albino & Q. Martio Philippo Coſſ. latum A. V. C. ccclxviiii penitus abrogavit. lib. xxxix, c. xiix. Diagondas Thebanus primus apud Græcos lege perpetua damnavit nocturna ſacrificia. In ll. xii. Tabb. legitur: NOCTURNA. MULIERUM. SACRIFICIA. NE. SUNTO. PRÆTER. OLLA. QUÆ. PRO. POPULO. RITE. FIANT. NEVE. QUEM. INITIANTO. NISI. UT. ASSOLET. CERERI. GRÆCO. SACRO. Gabbema. *Pervigilium.* Sacrum nocturnum, quo vigiliæ indicuntur, quibûs deos, deaſve colebant. *Gloſſ. Petron.*

1. *quæ*

tot malis in ſomnum laberetur, illa, [1] quæ injuria depulſa fuerat, ancilla totam [2] faciem ejus fuligine longa perfricuit, & non ſentientis labra, [3] humeroſque ſopitionibus pinxit. Iam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti guſtum hauſeram ſomni: idem & tota intra foriſque familia fecerat: atque alii circa pedes diſcumbentium ſparſi jacebant, alii parietibus adpliciti, quidam in ipſo limine conjunctis marcebant capitibus: [4] lucernæ quoque humore defectæ, tenue, & extremum lumen ſpargebant, quum duo [5] Syri expilaturi lagenam, triclinium intraverunt:

1. *quæ injuria depulſa fuerat*] Vide ne veriùs, *quæ injuriam repulsâ tulerat.* Anonym. MS. ad edit. Tornæſ.

2. *Faciem ejus longa fuligine perfricuit*] Plaut. Pœnul. v, iv, xxii.

Stulta, ſoror, es magis quam volo. an verò pulcra videre, obſecro.
Si tibi illic non os oblitum eſt fuligine?

quod mirificè facit ad illuſtramentum Petroniani hujus loci. Nonius i, § ccxix. *Sublevit, ſignificat illuſit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur.* Idque turpiculis, potiſſimùm puellis, quas hoc contumeliæ genere à procaci juventute affici mos erat: credo, ut hac quaſi cenſione monitæ, deformitatis ſuæ in memoriam revocarentur. Confirmat hanc opinionem Adelphaſium, quam ibidem ob amabilitatis ſucceſſum hæc de ſemet ſatis glorioſè prædicantem Comicus induxerat modò:

- - Certo enim, quod quidem ad nos duas
Attinet, præpotentes, pulcra, paciſque potentes, ſoror, fuimus
Neque ab juventute ibi irridiculo habitæ, quod pol, ſoror,
Cæteris omnibus factum eſt. - -

Douſa P.

3. *humeroſque ſopitionibus pinxit*] Sic & Wouweren. Tornæſ. *h ſopitionibus* (in m. *ſcriptionibus ſopiti*) *p.* Frellon. Rutg. Herm. Lotich. *h. ſopitis titionibus p.* Erhardus: Leg. *ſopitis titionibus p.* ut *ſopiti titiones* contrarii ſint ardentibus. Gruter. Suſpic. l. 3, c. 3. vel *ſopiti titionibus.* τὸ ti quod ter ſcribendum erat, bis à librario neglectum loco depravando fuit. Humeros *ſopiti*, ſive dormientis Aſcylti ancilla carbonibûs pinxit. Catullus: *frontem tabernæ titionibûs ſcribam.* i. e. carbonibûs. Rectè Gruterus *ſopiti titiones*, ſunt carbones. Ramirez Hypomnem. Martial. l. 3 Epig. 42, n. 2. ut contra *vigilantes* i. ardentes, prunæ ac torres. Gloſſ. Petron.

4. *lucernæ quoque humore defectæ*] Eadem narratio de eadem re apud Propert. lib. iv Ep. viii.

Sed neque ſuppletis conſtabat flamma lucernîs,
Decidit inque ſuos menſa ſupina pedes.

Ioſ. Scaliger. Paulus Silentiarius Anthol. vii.

- - ὁ δὲ τρίτος ἄρχεται ἤδη
λύχνος ὑποκλάζειν, ἦκα μαραινόμενος.

(- - et jam fax tertia ſenſim
Deficitur flammîs, igne pereſa ſuo.)

Douſa F.

5. *Syri expilaturi*] *Syri* olim aſtutiæ nomine malè audierunt, quemadmodum & Phœnices. Hinc factus locus proverbio: *Syri adverſus Phœnices*: aſtus aſtum trudit. guloſi ſunt, ut

verunt : [1] dumque inter argentum avidius rixantur, [2] diductam fregerunt lagenam. [3] cecidit etiam menſa cum argento, & ancillæ ſuper torum marcentis excuſſum forte [4] altius poculum, [5] caput fregit. ad quem ictum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad prædam, poſtquam ſe deprehenſos intellexerunt, pariter [6] ſecundum lectum conciderunt, ut putares huc conveniſſe, & ſtertere tamquam [7] olim dormientes cœperunt. Iam & [8] tricliniarches experrectus, [9] lucernis occidenti-

ut maximam diei partem in conviviis abſumant. Car. Steph.

1. [1] *dumque inter argentum avidius rixantur*] Id eſt, inter argentea vaſa. Horat. *Hunc capit argenti ſplendor.* Interpr. *argentea vaſa delectant.* Cic. in Verrem: *Exponit multum argentum, non paucula pocula ex auro.* L. Quæſitum § 28. D. de Inſtr. vel inſtr. leg. *Io. à Wouweren.*

2. *diductam fregerunt lagenam*] *Diductam*, id eſt, in duas partes ductam. *Pulmannus* in Horat. l. 3 Carm. od. 28. *Ge Erhardus.*

3. *cecidit etiam menſa cum argento*] Menſæ, quæ abaci, poſitæ, in quibus omnis generis, præclarique artificii vaſa aurea, argentea, cryſtallina expoſita, ad uſum ſimul & ſplendorem. Hæ *menſæ*, ſeu abaci, *delphicæ* dicebantur. Martial. l. 12 Ep. 69.

Aurum atque argentum non ſimplex delphica portas.

Gloſſæ, *abaci, delphicæ.* Iuvenal. Satyr. 3. --- *urceoli ſex*
Ornamentum abaci.

Comment. *Quod nos delphicam dicimus.* Horat. --- *& lapis albus*
Pocula cum cyathis duo ſuſtinet.

Acro: *lapis albus, menſa marmorea, quam nos delphicam dicimus.* Wouwer.

4. *altius*] Sic Tornæſius, edit. Frellon. Wouweren, & reliqui. Gabbemian. utraque, *alius:* nec id facilè errori darem, niſi in poſteriore editione ſeu fragmento vix in talia animadverſum deprehenderem.

5. *caput fregit*] nihil eſt mutandum. Locutio hæc Plautina eſt ac elegans. Hinc illud Plauti: *væ capiti tuo.* Caput autem frangere eſt vulnerare. Vnde idem Petronius infrà: *Niſi harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan brachia mea caputque fregiſſet.* Erhardus.

6. *ſecundum*] juxta: Livius: *Vulnus ſecundum aurem accepit.* Erhard.

7. *olim dormientes*] *olim* pro *diu.* Infrà: *Mercenarium ſuam jam olim dormientem exire jubet.* Idem.

8. *tricliniarches*] Idem Græcis dictus συμποσιάρχης, & ἀρχιτρίκλινος. Inter alia etiam ejus muneris erat, potionem prægustare. Vnde apud convivium illud nuptiale Signorum primô, quo innoteſcere cœpit IESUS DOMINUS inluſtre, primum architriclino vinum adlatum, non verò ut biberet, ſed ut guſtaret tantùm: *Vt autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam*, ait D. Ioannes c. 11. Vbi indubiè ejus indicatum fuiſſe officium animadvertent Viri Docti, Indéque jam & Inſcriptiones Lapidum clarere: A. LAGUNA. TRICLINARCHA. *I. A. Gonſalius. Triclinarches*, præfectus, cui inſtruendi ornandique triclinii cura incumbit. *Gloſſ. Peer.*

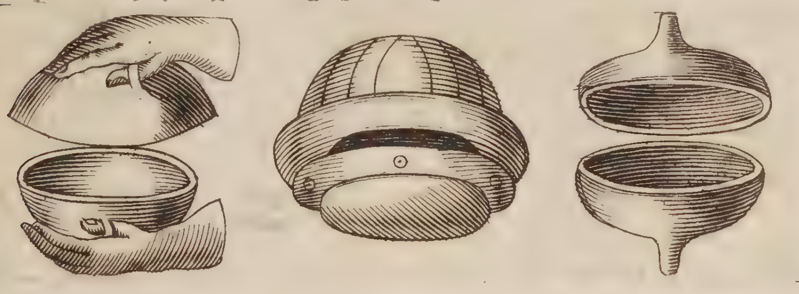
9. *lucernis occidentibus oleum infude-*

cidentibus oleum infuderat; & [1] pueri, deterſis pauliſper oculis, redierant ad miniſterium, quum [2] intrans cymbaliſtria, & [3] concrepans æra, omnes excitavit. Refectum igitur eſt convivium, & [4] rurſus Quartilla ad biben-

derat] Eleganter notat Scaliger veterum ſuperſtitionem, qui ignem velut animatum quid, exſtinguere, religionem ducebant; ſed oleo infuſô ſaturitate, cùm volebant, obruebant, elidebantque quaſi ſpiritum flammæ. Barth. in Ceir. Virgil. n. 344. Adde Weitzium Indic. in Dracontii Hexaëm. *Flamma moritur, reſurgit.* Ge. Erhardus.

1. *pueri deterſis pauliſper oculis*] Apul. l. 2 Mileſ. *Perfrictis oculis & obarmatis ad vigilias.* Cleomedes l. 2. ἔςι ὅτε καὶ τὰ ὄμματα ἐντριβόμενος (*Eſt & quum oculos perfricans*) &c. Ioan. à Wouweren.

2. *intrans cymbaliſtria, & concrepans æra*] Mulieres, quæ *cymbala* quatiebant, pro analogia vocamus *cymbaliſtrias*, vidimuſque eas ſæpius Romæ in ſcalpturis Bacchanalium ſacrorum, è quibus hæc damus:

Hinc autem adparet quomodo *cymbala* colliderentur. quod intelligens Amalarius Fortunatus, ſcriptum reliquit lib. III, c. III. *cymbala invicem tanguntur ut ſonent: ideò à quibuſdam labiis noſtris comparata ſunt.* Dioſcorides lib. IV teſtatur, *cymbala* ejus figuræ fuiſſe, qua cotyledonis folia ſunt; ut & Scribonius Largus c.lv. Latini *umbilicum Veneris* vocant. *Coxendicibus* adſimilat Plinius lib. xxv, c.ult. *acetabulis* Iſidorus lib. III, c. xxI. Ambabus manibus (erant enim manubriata vel anſata in extima convexitate) apprehendebantur, & comploſa concuſſáque ſonitum edebant, tinniebantque. Materia eorum fuit ex ære. *Laur. Pignorius.*

3. *concrepans æra*] Concrepare eleganter uſurpatur de inſtrumentis tinnulis. *Erhardus.* Eadem ferè locutio apud Propertium:

Cymbala Thebano concrepuere deo.

Item Ovidium:

Themeſæáque concrepat æra.

Quod & Martialis ſecutus:

Et Tarteſſiaca concrepat æra manu.

Cymbala proinde ex ære, quemadmodum & crotala (unde crotaliſtria); ſed & ſiſtra, inſtrumentum tinnulum concavum Matris deorum ſacris conſuetum adhiberi antiquitus. *Ia. Douſa.*

4. *rurſus Quartilla ad bibendum revocavit*] Suetonius in Vitellio c. 13. Epulas trifariam ſemper, interdum quadrifariam diſpertiebat: *in ientacula, prandia, cœnas, & comiſſationes.* Vnde Lucianus in bis Accuſato ait: *Lunæ officium eſſe, ut comiſſantibus præluceat.* Prodibant autem in convivali veſte, corollas capiti impoſitas, colloque impenſas habentes, pueris præcedentibus, qui funalia geſtabant, fidicine denique præcinente. Quem morem proſe-

bibendum revocavit. [1] adjuvit hilaritatem comiſſantis [2] cymbaliſtria. * * [3] Intrat cinædus homo omnium inſulſiſſimus, & plane illa domo dignus, qui ut [4] infractis manibus congemuit, [5] ejuſmodi carmina effudit:

† *Huc*

proſequitur Petronius. *S. A. Gabbema.*

1. *adjuvit hilaritatem comiſſantis cymbaliſtria*] Sunt, qui ſcribant, *comeſſatio*, contra omnem antiquitatem. Quidam libri veteres, *Comiſatio*, contra Feſtum, & Græcam etymologiam. Nonnulli libri, *commiſſatio*; alii, *commiſatio*: à quibus eadem cauſſa, diſſentio. *A. Manutius. P. F.* Si à *comedo* deſcenderet, prima foret brevis, Mart. lib. v Epigr. xvi. dictum à κῶμος, quod Græcis nihil aliud eſt, quam convivantium foras è triclinio prodeuntium laſcivia. Hinc κωμάζειν, ſaltare poſt compotationem, & Latinis comiſſari: interdum idem quod crapulari & ebrietati indulgere: quia hæc duo fere conjungebant. inde comiſſari, bibere à cœna: Plaut. Rud. v, III, lxvII: Stich. v, Iv, Iv: & v, II, ult. *S. A. Gabbema.*

2. *cymbaliſtria*] Habes antè, ad *intrans.* & *concrepans.*

3. *Intrat cinædus*] An etiam *cinædus* qui præpoſterè init? Gellius: *Nihil intereſt, quibus membris cinædi ſitis, poſterioribus an prioribus.* κυρίως (propriè) *muliebris patientiæ ſcortum*, Petronius ſuprà. Hinc *cinædus* à κενὸς καὶ αἰδῶς, *quaſi pudore vacuus.* Nonius ſaltatores vel pantomimos primariò hoc nominis meruiſſe obſervat, accerſitque ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα, (*à motu totius corporis*, quòd libidine omnibus anteirent, qui choros agentes in continuo motus exercitio & agilitate. Vnde mox: *Huc huc convenite ſpatalocinædi, femore facili, clune agili,* &c. Bulingerus dè Theatro, l. I, c. 43, ſimpliciter ait eſſe παρὰ τοῦ κινεῖν τὴν αἰδῶ vel τὰ αἰδοῖα, *a motu pudendorum.*

4. *infractis manibus congemuit*] Scio hoc trahi ad habitum componentium ſe ad dicendum; quamquam in conviviis digitis crepantes luſerint. Lucianus Lexiph. ὁ μὲν τις ἐπὶ τὴν κατήλιφα ἀναῤῥιχησάμενος, ἐπιφόρημα ἐπιζήτει· ὁ δὲ ληκίνδα ἔπαιζεν, ἄλλος ἐρρικνοῦτο σὺν γέλωτι τὴν ὀσφύν. (*Atque exinde alius quidem tabulata aſſultans irrumpendi locum quærebat, alius autem crepitu ac plauſu digitorum ludebat, alius porrò cum riſu lumbos laſciviter agitabat*). Quid innuat τὸ *ingemuit*, ex Clement. verbis hauriendum. Propert. — — *at illi*

Pollicibus fragiles increpuere manus.

Ioan. à Wouweren.

5. *ejuſmodi carmina effudit*] Plaut. *Suavem cantionem occipite cinædicam, ut perpruriſcamus uſque ex unguiculis.* Introducebant enim cinædos aut alia mancipia huic operi deſtinata, qui laſcivis carminibûs, impudico corporis motu, venerem excitarent; aut pſaltrias, quæ numeris obſcœnis motibûs reſpondebant. Arnobius lib. 2. *Vt ſymphonicas agerent & fiſtulatorias artes, cantionibûs ut prairent obſcœnis numeroſiter, & ſcabillorum concrepationibus ſonoris, quibûs animarum alia laſciviens multitudo incompoſitos corporum diſſolveretur in motus, & ad ultimum clunibus & coxendicibus ſublevatis lumborum criſpitudine fluctuaret.* Sed hæc propriè de laſcivia mimorum. Iuvenal. Satira II. — — *ut Gaditana canoro*

Incipiant prurire choro, plauſuque probata
Ad terras tremulo deſcendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris languentis.

1. *Huc*

† *Huc huc* [1] *convenite nunc* [2] *ſpatalocinædi,*
Pede tendite, curſum addite, convolate planta,
Femore facili, [3] *clune agili, &* [4] *manu procaces,*

† *Embaſicœtas.*

[1] *Molles,*

1. *Huc huc convenite*] Luſus Sotadicus. Scaliger in Catalect. ſic in Carm. libero Priapi:

Huc, huc, quiſquis es' in dei ſalacis
Diverti grave ne puta ſacellum.

Ge. Erhardus.

2. *ſpatalocinædi*] Gloſſ. σπάταλος, *delicatus*; σπαταλᾶν, *delicias agere.* Vnde & *ſpatalium.* Tertull. *manus ſpataliô circumdari ſolita. Spatalocinædi,* qua licentia Lucull. *mœchocinædi.* Wouweren. *Spatalium* inter inſtrumenta eſt luxûs, ornamentum manuum muliebre. *G. I. Voſſius.*

3. *clune agili.*] Deſcribit cinædicam ſaltationem verbis ſubturpiculîs, pariter quæ ad illam mirificè faciunt, atque cinædorum ad flagitita; utrumque ergo utrique convenire, *agilem clunem,* inquam, & *femur facile,* indubium eſt. Diſertim Iuvenalis XI, 164 ſaltatricibus Gaditanis dedit *tremulum clunem.* Ad obſcœna quoque traduci motum *clunium agilium,* neminem fugit. *Cevere* id vocabant antiqui. Martial. lib. III Epig. XCV; Perſ. Sat. I, 101: *An Romule ceves?* ubi priſcus Grammaticus: *molleſcis? molles & obſcœnos clunium motus ſignificat.* Vide ergo planè datum cinædis. Feminis verò ſæpius à pluribus, illudque vocarunt *criſſare.* Lucilius:

Criſſatura, ut ſi frumentum clunibûs vannat.

Carmen liberum de Telethuſa:

Criſſabit tibi fluctuante lumbo.

Inde, venuſta compoſitione, puellæ ea inſignes mobilitate vocatæ, *recelliclunia.* Idem tu puta de *femore* & eſſe quoque dictum. *I. A. Gonſal.* Arnobius l. 5. *Laſcivia deinde luxuriantis adſumptâ, huc atque illuc clunes torquet.* Iuven. Sat. II.

- & de virtute locuti clunem agitant.

Comm. *ad patiendum ſtuprum.* Io. à Wouweren.

4. *manu procaces*] An legendum *procace,* ut ſit cum illo quod in fragmentis legitur: *Manu puer loquaci.* An *procaces,* ut in primo Carmine libero:

Carminis incompti luſus lecture procaces.

id eſt, laſcivos & impudicos? an verò intelligit libidinantes, id eſt, λεσβιάζοντας, & maſturbantes, de quibus apud Catullum, Martialem, & in Priapejis. Cæterùm univerſa Theologorum natio dictat, hujuſcemodi *manus procaces* ab Apoſtolo *molles* vocari! *Neque molles,* inquit, *regnum Dei poſſidebunt,* I Cor. 5, ℣. 9. ubi *molles* Syrus paraphraſtes, interprete Emanuele Tremellio, exponit, *corruptores ſui ipſorum.* Quò dictum quoddam Salomonis trahere videtur S. Epiphanius in lib. adverſus Valeſios, qui ſeipſos caſtrabant, ubi infit: *Salomon reprimens eunuchorum turpitudinem, dicit: Beatus Eunuchus, qui non operatur in manu ſcelus, neque cogitat malum adverſus Dominum.* Loquitur de eunuchorum titillanti laſcivia & impudicitia apud Anaſtaſium Nicænum quæſtio 79 in Scripturam. Adde Vincentium Belvacenſem Epiſcopum in Speculo Naturali. Et quoniam ſemel occœpi, pergam exſequi, & aliquid addere de civili pœna, quod non paucos fugere videtur, qui hoc flagitium elevare, quod in ſe eſt, ſtudent. Angel. Aretinus in tract. de Maleficiis, num. 53, cenſet eum, *qui propriis manibûs fellat, pœnâ capitis afficiendum,* ſuffragante etiam M. Antonio Delr. in Miſcellan. ad L. *cùm vir nubit.* Cod. ad L. Iul. de Adult. Ioan Gerſon in Tractat. de confeſſi. mollitiei ſcribit, *leges publicas pœnam ignis infligere.* B. quoque Bernardus Abbas Claræval. cum eoque idem Gerſon Sermon. in ſolemni-

[1] *Molles,* [2] *veteres,* [3] *Deliaci manu recisi.*

‡ Consumptis versibus suis, [4] immundissimo me basio conspuit: mox & super lectum venit, atque omni vi detexit [5] recusanteis. Super inguina mea [6] diu multumque

‡ *Encolpius.*

lemnitate omnium Sanctorum mittunt *ad latrones, ad latrones, ad ignem, ad ignem.* Mitiùs tamen cum illis agendum Iodoc. Damhouderius, magnus ille quondam maximi Cæsaris Caroli V, Consiliarius, censet, dum scribit: *Primam speciem Sodomiticam committunt quicunque secum Venerea secretò exercent, quod crimen Apostolus mollitiem vocat; Latini verò magis propriè mastuprationem nominant. Hos itaque mastubratores damnant propter fœdam enormitatem aut exiliô, aut alia pœnâ extraordinariâ.* In Prax. rerum criminal. cap. 96, num. 5. *Ge. Erhardus.*

1. *Molles*] Cinædi, qui propritim *molles.* Barth. ad Claud. num. 1485. pathici, seu (ut Petronius loquitur) *muliebris patientiæ scorta.* Benedictus Magister in Grammat. *Mollis à mollio derivatur, quia vigorem sexûs enervati corporis dedecorat, ut quasi mulier emolliatur.* Arnobius lib. 5. *Evirati isti mollesque.* Idem.

2. *veteres*] Exoleti. Vide Lamprid. in Elagab. *Wouweren. Veteres*, exoleti dicebantur scorta mascula, quæ jam *provectioris erant ætatis,* quàm ut amari sint idonea. quod genus non paucos circum se habuisse Heliogabalum ferunt: quos deinde Alexander Severus rerum potitus partim in insulas deportandos, partim naufragiô mergendos curavit. Cic. pro Milone: *Clodius semper secum scorta, semper exoletos, semper lupas ducebat.* Huc facit illud Martialis:

Vrbanus tibi Cæcili videris;
Non es crede mihi. quid ergo? verna es, &c.
Quod bucca est vetuli dicax cinædi.

Anonymus. Erhardus mallet *teretes.* ad compactum robur & formam respiciens: q. *veteres*, & quod præcedit *clune agiles,* &c. non sat congruerent.

3. *Deliaci manu recisi*] *Deliaci* fuere mercatores, qui Delum frequentabant; ubi nobilissimus erat mercatus, teste Cicer. pro Cornel. Fortasse igitur ex illis molles multi fuerint; sed verius sit, illic etiam venditos fuisse eunuchos & molles. *Deliacorum* etiam *gallinariorum*, Columella meminit lib. VIII, c. II; & Cic. in Lucul. Turneb. lib. XIX, c. VII. Quem tacito nomine reprehendens Scaliger scribit: *Deliaci manu recisi* sunt spadones. Nam capones *Deliaci* manu castrantur. *Deliacus* enim pro curatore gallinarum. Scaliger ad lib. III R. R. c. IX. *Erhard.*

4. *immundissimo me basio conspuit*] Lucret. lib. 5.

Adfigunt avidè corpus, junguntque salivas Oris. Wouweren.

Catull.

Suavia comminxit spurca saliva tua.

Et alibi:

Tanquam commincta spurca saliva lupæ.

Scaliger ad Catull. Epigramm. 79. *Idem.*

5. *recusantes*] Sic & Tornæs. Wouwer. cæteri. Anonym. in Var. lectionibus: al. *recusantem.* Erhardus, Omnino ex veteri codice legendum, *recusantem,* scilicet, *me.*

6. *diu multumque*] Particulæ à Plauto mutuatæ Mostell. *Recordatus multum & diu cogitavi.* Erhardus.

·que frustra [1] moluit. [2] Perfluebant per frontem sudantis [3] acaciæ rivi, & inter rugas malarum [4] tantum erat cretæ,

1. *moluit*] *Molere* significat, inire, subagitare, & aggredi rem veneream. Ausonius:

Deglubit, fellat, molitur per utramque cavernam.
Cum dabit uxori molitor tuus, & tibi adulter:
Quantum deprênsi damna pudoris emunt.

Molitorem namq; ab hoc verbo *fututorem* dicit Auson. *Molere* trahi ad hanc significationem pudendam arbitror, quod *rota molendinaria rotam terendo conterit.* Ioh. Bapt. Pius. Petrus Comestor, vulgò Magister dictus in Historia Scholast. ad illa libri Iudicum verba: *Samsonem clausum in carcere molere fecerunt: Molere*, inquit, *fecerunt, quasi opere servili eum affligentes: nam molere est terere, sicut triticum vel aliam annonam. Hebræi tamen tradunt, quod Philistæi fecerunt eum dormire cum mulieribus robustis, ut ex eo prolem robustam susciperent: nam molere etiam est subagitare vel coire. & est tracta hæc significatio à prædicta; qui enim coit, quasi molere & terere videtur.* Erhard.

2. *Perfluebant per frontem sudantis acaciæ rivi*] Horat. Epod. od. XII.

Quis sudor victis, & quam malus undique membris
Crescit odor: cùm pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare, nec illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili.

Inspice Marcilium Horatii interpretem. *Gabbem.*

3. *acaciæ rivi*] Felix Fabri Hist. Suevor. l. . . cap. 9. *In aliis regionibus feminæ fucis utuntur, dealbant & colorant facies, &c. Fucus* propriè est color, quo panni & lanæ inficiuntur. Hinc pro medicamento seu colore illo ponitur, quo facies pingitur, ut speciosior videatur. Ab Hebræis appellatur *puc*, à verbo *haphac*, quod est invertere vel immutare. Et sanè vera & elegans est etymologia, quoniam hujusmodi picturis vultus ac facies vertuntur ac immutantur, cùm longè aliæ appareant, quàm sint naturali constitutione. Græcè autem generali vocabulô hæc appellantur καλλωπίσματα, quòd faciunt ad *ornamenta* & mundum muliebrem. Dicunt etiam φῦκον, unde Latinis *fucum* deductum arbitror. Speciatim verò *cerussam* vocant ψιμμύθιον, & στίμμα, quod nos *stibium* nominamus: *purpurissam* verò ἀνδρείκελον, *calliblepharum*, cujus meminit Plin. lib. 23, c. 4; necnon Tertull. lib. de Cultu fœmin. indè dictum, quod palpebras & supercilia venustet. Finis horum lenociniorum est, conciliare pulchritudinem ac faciem immutare, quò videatur ornatior & tegantur vitia, vel inducatur melior forma, quam à natura habeatur. Colores verò præcipui sunt, aut albor, quem præbet *cerussa*: aut rubor, qui *purpurissô* quæritur: vel nigror, usitatus ad palpebras & supercilia, quem præbet *stibium*. De cerussa ergo accipiendus hic Petronii locus. De stibio autem illa verba Cypriani serm. 5 de Lapsis: *Nigro pulvere lineamenta oculorum pingis, cùm te Deus aliter fecerit*; & fortè etiam hic Petronii locus; quoniam dicit *per frontem.* Erhard. *acaciæ rivi.* Vnguentum ex *acacia* quo facies pingitur ut speciosior videatur. *Gloss. Petr.* Vet. Lex. *Acacia succus prunellorum immaturorum.* Anonym. inter Varios hic in Notis. *acaciæ rivi.* Id est, fuci ex *acaciæ* succo compositi, per sudorem liquefacti, mador per frontem manabat. Quamquam apud auctores nihil aut parum mihi alioqui occurrat de *acaciæ* usu ad *fucos* adhibiti, nihilô secius cùm ex Dioscoride liqueat, *acaciæ* succum

 exprimi,

cretæ, ut putares [1] detectum parietem nimbo laborare. Non tenui ego diutius lacrumas: sed ad ultimam perductus tristitiam, Quæso, inquam, domina, certe Embasicœtam jusseras dari. Complosit illa tenerius manus, &, † O, inquit, [2] hominem acutum, atque [3] urbanitatis vernulæ fontem! Quid? tu non intellexeras

† *Quartilla.*

exprimi, atque in umbra siccari; itemque ad oculorum affectus, erysipelata, herpetas, & ejusmodi oris ac faciei vitia commode usurpari, facile ex his circumstantiis effectisque colligimus ex *acacia fucos* parari, quos medici in classe adstringentium ponunt. *Acacia* enim vim habet adstrictoriam & refrigerantem, ut auctor Dioscorides de mater. Med. l. I, c. 33. Quod autem ex motu, calore, atque inde prodeunte sudore fuci abstergantur, Horatius quoque commeminit de anu libidinosa Epod. 12. *Quis sudor vilis,* &c. *Io. Petr. Lotichius.*

4. *tantum erat cretæ*] Mulieres terra Chia se incrustabant. Plin. lib. XXXV, cap. XVI. Apulejus lib. VIII Met. *S. A. Gabbem.*

1. *detectum parietem nimbo laborare*] Id est perplui tecto rimatô. Plaut. Mostell. act. I, sc. 2. *Venit imber, lavit parietes, perpluunt tigna.* Hoc autem fit cum nimbô perpluit. *Tectoria*, κονιάματα, τῶν τειχῶν περιχρίσματα, (*murorum incrustationes*); id fiebat calce macerata. Vitruv. lib. VI, c. II, III. Plin. lib. XXXVI, c. XXIV. At tectorum etiam parietes incrustare, imò quodcunque ad politionem perficere. Vitruv. lib. VI, c. III, IX. Vlpian. *l. si servus.* ff *ad leg. Aquil.* hoc *opus albarium* dicitur. Vitruv. lib. V, c. X. Pallad. lib. I, c. XIV. & *album opus.* Vitruv. lib. IIX. c. III. κονιάται *albini. l. Architecti C. de Exc. artif.* & *albarii tectores*, Tertull. *Scit albarius tector & tecta sarcire & tectoria inducere, & cisternam liare, & cymatia distendere, & multa alia ornamenta parietibus incrustare.* Ioan. à Wouweren.

2. *hominem acutum*] Roman. Aquila: *Inventio cum acutis hominibus communis est.* Ga. Barthius.

3. *urbanitatis vernulæ fontem*] Sic & Tornæs. Wouwer. Lotich. Rutg. Herm. *u. vernilia f.* edit. Frellon. Wouweren: L. *urb. vernilia frontem*, illud cum Scaligero, *vernilius*, *vernilis*, ut vulgarius, vulgaris; hoc cum Dousa. Lotichius: Dousa leg. *frontem*; sed non placet. Dousa MS. ad edit. Tornasii: c. M. *frontem.* Idem in Præcidaneis: L. *frontem: εἰρωνικῶς (ironicè).* Vrbanitas vernula, *quæ salibus natis intra pomœria constat.* cui contraria rusticitas. nisi potiùs ad vernarum dicacitatem allusum, quibus impunissimè etiam in dominos jocularia funditare jus erat, sicuti & morionibus quoque, cinædisque ac mancipiis eum in usum præstinatis conciliatisque, quò initium scilicet ab ipso convivii præbitore facientes, in convivas porrò singulos scommata ac dicteria viritim evibrarent, quibûs tantùm abest ut perstricti offenderentur, ut etiam risu ea ipsa prosequerentur ac plausu; in joco quippe & vino vernaliter, hoc est, argutè ac ridiculariter profusa. Seneca lib. 2 de Tranquillitate vitæ: *Ea causa est, cur nos mancipiorum urbanitas in dominos contumeliosa delectet, quorum audacia ita demum sibi in convivas jus facit, si cœpit à domino.* Vide & Martial. l 10 Epig. 3. Bourdelotius: Ex fide vett. MSS. retinui, *vernulæ frontem.*

1. *cinæ-*

ras [1] cinædum Embaſicœtam vocari? ‡ Deinde ne [2] contubernali meo melius ſuccederet. Per fidem, inquam, veſtram, Aſcyltos in hoc triclinio ſolus ferias agit? † Ita? inquit Quartilla, & Aſcylto Embaſicœtas detur. ‡ Ab hac [3] voce [4] equum cinædus mutavit, tranſituque ad comitem meum facto, clunibus cum baſiiſque diſtrivit. Stabat inter hæc Giton, & [5] riſu diſſolvebat ilia ſua. Itaque conſpicata eum Quartilla, cujus eſſet puer diligentiſſima ſciſcitatione quæſivit. Quum ego fratrem meum eſſe dixiſſem, † Quare ergo, inquit, me non baſiavit? ‡ vocatumque ad ſe in oſculum adplicuit: mox manum etiam demiſit in ſinum, & [6] pertracto vaſculo tam rudi,

† Hoc,

‡ *Encolpius.* † *Quartilla.* ‡ *Encolpius.* † *Quartilla.* ‡ *Encolpius.*

1. *cinædum Embaſicœtam vocari*] ἐμβατεύειν, idem quod ἐμβαίνειν (*ingredi, & ſcandere*), unde ἐμβασικοίτης, *incubus,* quod nomen cinædo huic, & in eo jocus, quod promiſſo incubô repræſentetur cinædus, cui id nominis, ſicut *Carpo* ſciſſori infrà. Nam cinædi ſanè alii ab incubis. *Ioſ. Mercerus,* Not. ad Ariſtænet. lib. II Epig. XXII. ἐμβασίκοιτοι, aut ἐμβασικοῖται, a verbo βῆναι, pro quo Latini *perambulare.* Catull. Epig. xxx.

Perambulabit omnium cubilia.

Scaliger ad Catull. dicitur ſic quod faciat ἐμβαίνειν εἰς τὰς κοίτας, *inſcendere lectum,* & ad libidinis concitamentum adhibetur. Caſaub. Animadv. l. II, c. 5. Idem eſt ἀρσενικοίτης, q. d. *viricubus.* Ian. Cottericus. Erhard. Vide tamen de his & Gonſalium in Præludiis. Gloſſarium Petron. *Embaſicœtas, qui, vel quæ frequenter dat baſia. Item incubus, qui inſcendit grabatum.* Innominatus in Notis, & Fr. Pith. Vet. Lex. *Embaſicœtas qui vel quæ frequenter dat baſia.*

2. *contubernali*] fratri vel amaſio. *Gloſſ. Petron.*

3. *Ab hac voce*] Infrà: *Statim ab extrema parte verbi conſurrexit.* Erhard. Confer ſuprà, *dum loquimur.*

4. *equum cinædus mutavit*] Quod *equum mutaſſe cinædum* prædicat, ea verò metaphora à vertumnis, hoc eſt equorum deſultoribus, & (quod Propertius ait, lib. IV Epig. II)

Trajicit alterno qui leve pondus equô,

deſumta videri poteſt. *Douſa P. Inequitare* obſcœnum Arnobio, multáque talia ab equis ad res Veneris tralata apud Barthium Animad. in Claudian. num. 3119. *Ge. Erhard.*

5. *riſu diſſolv. ilia*] Immoderatè ridebat. *Gloſſ. Petron.*

6. *pertracto vaſculo tam rudi*] L. & *protracto vaſculô; Tam rude hoc, inquit, belle. Vaſculum,* ea pars, quæ inter res ſerias nominari non debet. Plaut. Pœn.

Facio quod manifeſti mœchi haud ſolent,
Refero vaſa ſalva.

Lipſius. Græcorum imitatio: nam apud medicos ea pars σκεῦος (*vas*). Scalig. leg. *rude hac, inquit, belli cras in prom. Rudis* laniſtarum ac gladiatorum eſt, qua illi gladiorum vice ad pugnam exercebantur. ergò *vaſculum* illud, rudem vocat, qua in primo coitu, libido ſeu pugna irritaretur. Palmer. *Erhard.*

 1. *in*

† Hoc, inquit, belle cras [1] in promulside libidinis nostræ militabit: [2] hodie enim post asellum, [3] diaria non sumo. ‡ Quum hoc diceret, ad aurem ejus Psyche ridens accessit, & quum dixisset nescio quid, † Ita, ita, inquit Quartilla, bene, [4] admonuisti: cur non, quia bellissima occasio est, [5] devirginetur Pannychis nostra? ‡ Continuoque [6] producta est puella satis bella, & [7] quæ non

† *Quartilla.* ‡ *Encolpius.* † *Quartilla.* ‡ *Encolpius.*

1. *in promulside libidinis nostræ*] Ludit in promulsidis voce nimium argutè scortillum, quæ protracto peculiô pueri Gitonis, significat illum peniculum pueri, parvum quasi anteludium sibi fore ad robustam libidinem concitandam. *Stuckius.* *Promulsis* autem antecœna, ideo quòd daretur ante mulsum. Idem Antiq. Conviv. L. 3, c. 1, citante Erhardo: & G. I. Vossius: saltem metonymiâ contenti pro continente. Vide enim quæ infrà prolixè ad, *promulsidari.* Wouweren: Apul. l. 2 Mil. *gladiatoriæ Veneris antecœnia.* Id. Apul. *proluvium libidinis suscitâram.* Senec. Controv. *pararium libidinis.*

2. *hodie enim post ascellum diaria non sumo*] Id est, quoniam quidem ex sententia per diem totum robusta me voluptate explevi: ipsaque adeo usque ad satietatem quinta Venerei nectaris parte, lepidissimo inquam, illo Ityphalli flore à molitoribus meis onusta ac plena navi discessi, ultrà igitur promulsidi locus non est, in satura præsertim ac saburrata probè. cras verò primo cum diluculo simulatque integram famem ad ovum attulero, tum igitur gustatione hacce matutina primulùm, sic quasi *rude* aliqua *velitari*, satis pol in tempore more porrò meo initiabor solens. *Dousa P.*

3. *diaria post asellum* &c.] *Diaria* cibi servorum ancillarumve unius diei, quorum dimensa illis assignabantur, prout se fidos præstabant. Gloss. Petr. & Erhard. *Aselli*, bene peculiati. Rigaltius ad Phædrum fab. 29. *Id. Erhard.* *Asinus*, in viris id quo sumus; si ita sit, ut extrema Casinâ describitur, quod calamitas nunquam attigerit: ideo quia nullum animal asinô ostreosius. quod quidem etiam Apuleius innuit. *Dousa* MS. Glossæ vett. ὀνίσκ☉, ἰχθὺς, *asellus* (*piscis*). & in deliciis maximè erant aselli Pessinuntii, ut scribit A. Gellius. *Erhard.* Hoc verò dicit, se post lauta ac opipara viliora non desiderare, ut abunde docuit Dousa. Potest videri & infrà ad verba, *asellus erat Corinthius.*

4. *admonuisti*] MS. Tragur. *monuisti*, quod præstat.

5. *devirginetur*] Depudicetur. Vtitur & IC. in L. 21 D. de Off. Præs. & D. Hieronymus. Alb. Gentil. de Latin. Bibl. *Devirginare* dicitur pro, virginitatem eripere. Nam particula *de* jam auget, jam minuit. *Ge. Erhard.*

6. *producta est puella*] *Producere* verbum nuptiale est, uti de Pannychide Petronius hîc. & illa adnuptias concubinarias Githoni producebatur. notavit quædam alia de hoc verbo Ioh. Isaac. Pontanus ad Macrob. Infrà: *ut in platanona produceret dominam.* S. A. Gabbem.

7. *quæ non plus quam septem annos habere videbatur*] Immaturior scil. quàm hodie sint Mombasiæ puellæ, quæ ante decimum ætatis annum ad viros non producuntur, sed eo anno devirginatæ deinceps cum quovis voluptari liberè audent. Lectum id à me in Historia navigationis in Indiam Gallicè ab anonymo instituta, libro 1, cap. 14, de Nairorum (ita Æthio-

non plus quam ſeptem annos habere videbatur, & ea ipſa quæ [1] primum cum Quartilla in cellam venerat noſtram. Plaudentibus ergo univerſis, & poſtulantibus, [2] nuptias fecerunt. Obſtupui ego, & nec Gitona, verecundiſſimum puerum, ſufficere huic petulantiæ adfirmavi; nec puellam ejus ætatis eſſe, ut [3] muliebris patientiæ legem poſſet accipere. ‡ Ita? inquit Quartilla; minor eſt iſta, quam ego fui, quum [4] primum virum paſſa ſum? [5] Iunonem meam iratam habeam, [6] ſi umquam [7] me meminerim virginem fuiſſe. nam [8] & infans, cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris adplicui, donec ad hanc ætatem perveni. Hinc etiam puto proverbium natum illud, ut dicatur, [9] Poſſe taurum tollere, quæ vitulum ſuſtulerit.

‡ *Quartilla.* † Igitur

thiopes Indi ſuos Nobiles appellant) filiabus: *Hæ poſtquam annum attigerunt decimum, & jam ejus ætatis eſſent, ut muliebris patientiæ legem poſſent accipere, cognati ad adoleſcentem quempiam extra fines regni habitantem mittunt, qui eum multis & donis & precibus exorent, ut cognatam ſuam velit devirginatum venire. Qui cùm venit, multis geſtibûs multaque lætitiâ accipitur. Puellæ, quam defloravit, egregium quoddam & pretioſum relinquit clinodium, quod illa de collo ſuſpenſum omnem vitam ſuam ſuperbè & oſtentabundè circumgeſtat. eſt enim inſigne licentiæ, qua corpus ſuum proſtituere cui libet, licet. Nam hoc ritu non peracto, conjungi homini nato nemini poteſt.* Geor. Erhardus.

1. *primum*] Abeſt. in cod. Tragur.

2. *nuptias facere*] Hìc obſcænè. unde & *nupta* verba. *Gloſſ. Petr.*

3. *muliebris patientiæ leg. p. a.*] Viripotentem eſſe. *Gloſſ. Petron.* Suprà: *muliebris patientiæ ſcortum.* Infrà: *Annis ad patiendum geſtientibûs.* Iſidor. Etymolog. lib. 11, cap. 2. *Virgo ab incorruptione, quaſi vir ago, quod ignoret fœmineam paſſionem.* Erhardus.

4. *primum*] Non legitur in MS. Tragur.

5. *Iunonem meam iratam h.*] Iunonem Genialem, quæ ſexui ſequiori illi lucis primùm fruendæ copiam dediſſe cenſebatur; non pudicitiæ tantùm matronalis præſtes ac præſes, ſed etiam meretriciæ libidini. Douſa, Politianus, Meurſius, alii. *Gabbema. Iun. m. irat. hab.* Tanquam numen per quod mulieres ſolebant jurare, ſicuti viri per Genium. Adr. Turneb. Adverſ. l. 16, cap. 19. *Vt autem,* ait, *viri ſuo natali Genium colebant: ſic mulieres venerabantur Iunonem, quæ etiam Iuno Natalis dicebatur,* &c. *Et ut per Genium viri, ſic per Iunon. mulieres jurabant.* I. P. Lotichius.

6. *ſi umquam me meminerim virginem fuiſſe*] Adi Guil. Forſterum in Obſerv. cap. 15; & Albert. Gentilem in Virg. lect. cap. 11. *Erhard.*

7. *me*] Deeſt in chirogr. Tragur. nec inconcinnè.

8. *& infans cum paribus inquinata ſum*] σὺν ἡλικιώταις, cum æqualibus. *Et* non habet MS. Tragur.

9. *Poſſe taurum tollere, quæ vitulum ſuſtulerit*] Adagium in fornice natum, uti videtur, ſed quod ad uſum verecundiorem commodè torqueri

 poſſit,

† Igitur ne majorem injuriam in ſecreto frater acciperet, [1] conſurrexi ad officium nuptiale. Iam Pſyche [2] puellæ caput involverat flammeolo; jam [3] Embaſicœtas præ-fere-

† *Encolpius.*

poſſit, ſi quando ſignificabimus, majora peccaturum adultum, qui puer vitiis minoribus aſſueverit. Non abſurdum videtur adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot ſtadiis geſtare ſolitus, eundem taurum factum citra negotium geſtaſſe legitur. Atque ita quadrat in eos, qui paulatim rebus etiam maximis aſſueſcunt. Quintil. l. 1, cap. 15. *Milo, quem vitulum aſſueverat ferre, taurum ferebat.* Nequiter verò meretrix inflectit proverbium. *Erhardus.*

1. *conſurrexi ad officium nuptiale*] Ovid. Amor. 3, eleg.

Ter Libas officio continuata meo eſt. Id.

2. *puellæ caput involverat flammeolo*] Sic & Frellon. ac Lotichius. Tornæſius, Wouwer. R. Herm, cum c. Tragur. *p. c. i. flammeo.* Gabbema: *flammeolo.* Quo amiciebatur nubens boni omjnis cauſsâ, quòd eo *Flaminica*, id eſt, *Flaminis* Dialis uxor cui divortium facere illicitum, aſſiduè utebatur. φοινικίδα vocat Syneſius in Epiſt. Erhardus: *p. c. i. flammeo.* Huguitio: *Flameum* (ſeu, flammeum) à *flama* (vel, flamma) *dicitur, vitta ſive infula nuptialis, tenuis & rubea, qua utebantur nubentes ad deſignandum pudoris læſionem, operientes vultum cum ea.* Vnde Lucanus in 2:

Lutea demiſſos velârunt flammea vultus.

Sulpitius Severus Sacræ hiſt. lib. 2 de Nerone: *Poſt etiam Pythagoræ cuidam in modum ſolennium conjugiorum nuberet, inditumque Imperatori flammeum, dos & genialis thorus, & faces nuptiales, cuncta denique, quæ vel in fœminis non ſine verecundia conſpiciuntur.* Quidam codices hîc habent *flammeolo*, & rectè puellæque convenienter. Iuvenal. Satyr. 10. — *Sedet illa parato*

Flammeolô.

Prudent. Pſychom.

Flammeolum, ſtrophium, diadema monile.

Adde Briſſonium ſelect. Antiquitat. l. 2, c. 18. Tiraquellum de ritu Nupt. Roſinum Antiq. Rom. lib. 2, c. 37.

3. *Embaſicœtas præferebat facem*] Gabbema: *Pineam tædam* hanc vocat Catull. in Epith. Iuliæ & Mallii. *Tædam jugalem* idem in Argon. Silius lib. ult. *faces jugales.* Valer. Flacc. lib. 11, *faces legitimas.* Lucanus lib. 11, *tædas geniales.* Cic. pro Cluent. *faces nuptiales.* Claud. Epith. Hon. & Mariæ, *feſtas.* Hæ ex pinu fiebant, *cui* ut divus Iulius Scaliger an lib. III Poët. c. C, *ea natura eſt, ut ignem emittat minimè olidum fumiferumque, quamquam miſera admodum flamma eiiciatur indè.* Plin. lib. XVI, cap. XVIII. *Faces* præferebant patrimi pueri ac matrimi, qui ἀμφιθαλεῖς (*q circumvirides*) dicebantur, id eſt, interprete Zoſimo Hiſt. lib. II, ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἔχοντες περιόντας, *ambos parenteis habenteis ſuperſtites.* Quinque *faces* præferri ſolitas auctor eſt Plut. Quæſt. Rom. II. Reperio, inquit Ioan. à Wouweren, tamen quatuor nonnumquam adhibitas. Lapis Patavinus: COS. AUG. PUBL. CLAUD. QU ÆS. ÆR. ANTONINAM. VOLUMNIAM. VIRGINEM. VOLENT. AUSPI. E. PARENT. SUIS. COEMIT. ET. IIII. FAC. IN. DO. DUXIT. Erhardus: *faces*, ait, *nuptiales* præferri ſolitas, quoniam nocte virgo deducebatur ad ſponſum, nuptiæque fiebant. Has *faces* videtur pater ſponſi vel ſponſæ accendiſſe: matres autem olim ſolitas præferre, multis è locis tum Græcorum, tum Latinorum oſtendi poteſt; quanquam Catullus paulò ſenſit aliter. Porrò, quia tædæ & fa-

ferebat facem; jam ebriæ mulieres [1] longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque [2] incesta exornaverant veste: Tum Quartilla jocantium quoque libidine accensa, & ipsa surrexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem tristis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, quum [3] inclusi jacerent, [4] consedimus ante limen thalami,

& *faces* solebant ferri ardentes ante nubentes; ideo *tæda* ponitur sæpe pro nuptiis vel conjugio, ut ait Balbus in Catholico: & Pamphilus de Amore, eleg, 27.

Res ut testatur, Galathea tæda paratur.

Et Claudian. lib. 2 de Nuptiis Plutonis & Proserp.

Ac festas alio succendunt lumine tædas.

Idem lib. 1 de Raptu Proserp.

Iam vicina toro, plenis adoleverat annis
Virginitas, tenerum jam profuga flamma pudorem
Sollicitat.

Parrhas. in Comment. Vide Euagrium histor. Eccles. l. 6, c. 1; Vbi de Mauritii Imp. nuptiis. Adde Muretum ad 5 Catull. Hotomannum de ritu Nuptiarum, c. 15. B. Rhenanum in Tertull. l. 6 adversus Valentin. cap. 32. Brisson. de ritu Nupt. Tiraquellum de Nupt. Rosinum Antiq. Rom. l. 2, c. 37. Barth. ad Claudian. num. 878.

1. *longum agmen plaudentes fecerant*] Artemid. lib. II. καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέροις συμβαίνει, τῷ τε γαμοῦντι καὶ ἀποθνήσκοντι, οἷον παραπομπὴ φίλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν (*Eadem utrique conveniunt, & nuptias celebranti, & diem obeunti: qualis pompa amicorum virorum & mulierum*). Hieronymus ad Demetriadem: *Quam habitura pronubam, quo deducenda comitatu? Stridor unica linguæ procacia tibi Fescennina cantabit.* Quintilian. Declam. CVI, *Vis scire quid sint nuptiæ? Adspice illam virginem, quam pater tradidit, euntem die celebri, comitante populo.* Gabbema.

2. *incesta exornaverant veste*] Sic & c. Pith. Wouwer. ac Rutg. Hermannides. Tornæs. & MS. Tragur. *incesta exornaverunt v.* Frellon. & Lotich. *ingesta exornaverant v.* Erhardus: Leg. pro *incesta*, *ingesta.* Thoros nuptiales purpureis olim vestibus consterni solitos, multis exemplis clarum est. Barth. ad Claud. n. 1793, & 2733. Arnobius l. II. *Cum in matrimonia convenitis, togâ sternitis lectulos.* Lucan. l. II.

— *gradibusque acclivis eburnis*
Stat torus, & picto vestes discriminat aurô. Gabbem.

3. *inclusi jacerent*] Ex verecundia humanitatis communis; & more nuptiali, quem tangit D. August de Civ. Dei l. 13, c. 18. *Quid concubitus conjugalis, qui secundum matrimonialium præscripta tabularum, procreandorum fit causâ liberorum? nonne & ipse, quamquam sic licitus & honestus, remotum ab arbitris cubile requirit? Nonne omnes famulos, atque ipsos etiam, paranymphos, & quoscumque ingredi qualibet necessitudo permiserat, antè mitti foras, quàm vel blandiri conjunx conjugi incipiat*, &c. Vide historiam S. Eugeniæ. *Erhardus.*

4. *consedimus ante limen thalami*] An ex more veteri, quo receptum ut quispiam, ex sponsi amicis consideret, qui compesceret mulieres novæ nuptæ conclamantes? Pollux lib. III. καλεῖται δέ τις τοῦ νυμφίου φίλων καὶ θυρωρὸς, ταῖς θύραις ἐφεστηκὼς, καὶ εἴργων τὰς γυναῖκας βοηθεῖν τῇ νύμφῃ βοώσῃ (*Vocatur autem aliquis amicorum sponsi qui foribus adsistens conclamantes vociferanti sponsæ mulieres compescat*).

thalami, & inprimis Quartilla [1] per rimam improbe diductam adplicuerat [2] oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosa speculabatur diligentia. Me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit: & quia [3] considerantium hæserant vultus, quidquid à spectaculo vacabat, [4] commovebat

pescat). Ideo autem acclamabant ne novæ nuptæ patientis vox audiretur. Scholiastes Theocriti: *τὸ δ' ἐπιθαλάμιον ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, πρὸ τοῦ θαλάμου, ἵνα τῆς παρθένου βιαζομένης ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φωνὴ μὴ ἐξακούηται.* (*Epithalamium autem canunt virgines ante limen thalami, ne novæ nuptæ à viro vim patientis vox exaudiatur*). Thalamus struebatur in atrio exadversum januæ, unde *lectus adversus* Propertio; hinc quæ sternunt thorum *Ianitrices*, Græcis *θαλαμηπόλοι*, Pollux lib. 3. Glossæ: *janitrices δύο ἀδελφῶν γυναῖκες, ξύννυμφοι* (*duorum fratrum jugales uxores*). probe verò; nam harum munus sternere thalamum. Porrò *θάλαμος*, Latinis *Lectus genialis* dicebatur. Seneca l. 6 Controv. 6. *Versæ sunt in exequias nuptiæ, genialisque lectus mutatus in funebrem.* Iuvenalis Satyr. 10.

> -- *Sedet illa parato*
> *Flammeolo, Tyriusque palàm genialis in herbis*
> *Sternitur.* Io. à Wouweren.

1. *per rimam improbe diductam adplic.*] Sic & Wouweren, alii. Tornæs. *p. r. i. deductam* (in m. *diductam*) *a.* Sed c. Tragur. *p. r. i. a.* sine *d.* Dousa: Huc facit exemplum illud à Martiali l. 11,

> *Oblinitur minimæ, si qua est suspicio, rimæ.*
> *Punctaque lasciva quæ terebrantur acu.*

Vbi, cur *lasciva acus* cognominata Martiali, in controversiam vocari posse video. Mihi verò jam id ex Christianissimo scriptore Tertulliano planum facere est benignitas, in opusculo de Virginibus velandis, præeunte nobis in hæc verba: *Simulque se mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu lasciviore comam sibi inserunt, crinibus à fronte divisis apertam professæ mulieritatem.*

2. *oculum curiosum*] Apul. lib. 11 Mil. *Cuncta curiosis oculis arbitrabar.* & passim alibi. *Wouweren.*

3. *considerantium hæserant vultus*] Scilicet Quartillæ & meus, qui junctis capitibus novos nuptos per eandem rimam considerabamus. *Ge. Erhardus.*

4. *commovebat valgiter labra*] Sic & Frellon. atque Lotichius. Tornæs. Wouwer. R. Herm. c. Tragur. *c. obiter l.* Erhardus: *comm. obiter lab.* Hic commovet labra, qui lascivi oris motu ad amorem allicit, & sic conformat os, ut basiari velit. Wouweren: *c. obiter. l.* al. *c. valgiter labra*, quod non improbo. Quid autem sit *valgiter osculari*, exprimit Lucianus: *ἑταιρ. διαλ. ἐφίλουν με τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ ἄνδρες, οὐκ αὐτὰ μόνον προσαρμόζουσαι τὰ χείλη, ἀλλ' ὑπανοίγουσαι τὸ στόμα* (*Osculabantur me primò perinde atque viri solent, non ipsa modò labra applicantes, sed os quoque subaperientes*). atque ita *valgiter* osculantes collisione linguarum ludebant. Apul. Milesf. 6. *Accepturus ab ipsa Venere septem savia, & unum blandientis linguæ appulsum longè mellitum.* Idem lib. 11. *Arctius eam complexus cœpi saviari, jamque patentis oris inhalatu cinnameo, & occursantis linguæ illisu nectareo prona cupidine adlubescente.* Tibullus:

> *Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis*
> *Oscula.*

Hoc graphicè Cn. Matius: *Columbatique labra conserunt labris.* Vnde Mæcenas: *Si quis fœminæ cirrô crispata labris columbatur.*

1. *fur-*

movebat valgiter labra, & me tamquam [1] furtivis ſubinde oſculis verberabat. * Abjecti in lectis ſine metu reliquam exegimus noctem. * * * [2] *Venerat jam tertius dies, id eſt*,

1. *furtivis ſubinde oſculis*] Sic & editio Frellononiana, Wouwerius, Lotich. R. Hermannides. Tornæſ. & c. Tragur. *f. ſ. oculis*. Douſa MS. ad edit. Tornæſii: arbitror legendum, *f. ſ. oſculis*. Douſæ editio, *f. ſ. oculis*. in m. *f. ſ. oſculis*. Anonym. MS. in ora edit. Douſianæ, probans *oculis*: Sic noſtrates, (inquit) *ſy werpt my altemet een oochsken toe*. Turneb. l. 1, c. 19. Erhardus: *f. ſ. oſculis*. Al. *oculis*. Sic furi oſculantem ſuam amicam componit Agathias l. 7 Antholog. ſic Ovid. *furtiva voluptas*. ſic γαμοκλοπέειν pro furtivo concubitu frui, dixit Phocylides. Barthius in Muſæum num. 182.

2. *Venerat jam tertius dies*] Pergit, aut orditur idem Encolpius. Hicque incipit Fragmentum Satyrici Petroniani, nuper Tragurii in Dalmatia in Nicolai Cippici bibliotheca, à Dn. D. Marino Statilio obſervatum, miſſoque in Italiam exemplô Patavii primùm exeunte A. 1663 non ſine mendis excuſum, mox A. 1664 in Gallia, à Ioanne Caio Tilebomeno (quod nomen per anagramma,) in Suecia à Cl. Ioanne Scheffero A. 1665, in Germania à nobili Sene D. Thoma Reineſio A. 1666, cenſurâ & Notîs illuſtratum, interea ab Ampliſſimo Hadriano Valeſio, & D. Ioanne Chriſtophoro Wagenſeilio, primariò, ceu omnino ſuppoſititium impugnatum, à D. Statilio re & ſcriptîs, deſtinato Excellentiſſimo Antonio Grimani Oratori Romæ Veneto ipſo Tragurienſi codice, defenſum, & nunc facta Romæ editionis Patavinæ cum protographo collatione, cujus protographi exemplum cum omnibus literarum apicibus & ſcripturarum compendiis, atque eo quod hoc Fragmentum eodem charactere in eademque charta præcedit Petronii dudum editi, & utriuſque interlinearibus marginalibuſque notis (quæ omnia ſeparatim edentur) à Cl. Ioanne Lucio Rerum Dalmaticarum ſcriptore nuperrimè edito, Amſtelodamum tranſmiſſum, accedentibus doctiſſimorum Virorum Romæ, & Lutetiæ Pariſ. ſententiîs, denuo impreſſum, à ſphalmatis typographicis fideliter juxta exemplar, necnon ipſius primi luſcioſi deſcriptoris Tragurienſis, ubi, habito delectu trium præmemoratorum interpretum, id neceſſitas juſſit, utilitaſve ſuaſit, ſtudioſè perpurgatum; incipit; novenis, vel ſi mavis, undenis conſpicuis locîs, ubi id antè editis aliquid ſuperaddit, peculiari charactere inſertum, variantibus cætera quoquomodo lectionibus notatîs. Cujus hæc portio prima, reliquis ordine obſervandîs, prælucente typorum diſcrimine, ſubjectoque triumvirorum potiſſimùm commentariô.

Vbi ante omnia, cùm ſic conſtet Fragmentum hoc variè, integris diſſertationibûs, & epiſtoliis, ceu *planon & ſpurium* oppugnatum, & rejectum, teſtantibus typis Noribergenſibûs A. 1667, quantum anguſtia Notarum patitur, oſtendendum, Fragmentum id hancce ſedem, ſed vel ideo, quòd hîc ſparſim, coincidentibus dudum editîs, inſeratur, in codice verò Tragur. continuum reperiatur, ſic aliis typîs excudendô & legendô, meruiſſe, ac nequaquam *totum falſum, fictum, & ſuppoſititium eſſe*, Marinumque Statilium, quæ huic Fragmento invidentur, non ex Henrici, Hadrianique fratrum Valeſiorum recentiſſimis ſcriptis, non item ex Gruteri, Douſæ, & Erhardi interpretum, hauſiſſe, quæ verba adverſæ partis, ſed Patavii primùm ſub

Petronii nomine excuſa, mendis quibuſdam, queîs tamen ea quæ in eruendo tam confuſo ſcripto ſollertiam ſapiunt gratiamque merentur, longè præponderant, exceptis, fuiſſe eſſéque genuina, chirographon unde hæc deprompta extra omnem ſuſpicionis notam poſitum, antiquum, miniméque Statilium impoſtorem egiſſe, qualis toties indigitatur. Quorum omnium adeò facilis probatio, ſi vel præfationem Pauli Frambotti Patavinam huic Fragmento A. 1664 præfixam relegamus, in qua nihil ſollemnium in his talibus omittit, auctorem nominat qui prævia cum viris Magnis communicatione hoc quidquid erat aggreſſus, horum ſi interea Rhodius Prof. Pat. fatô functus, ſententiamve in ſcriptis dicere noluit, quid hoc ad auctorem, aut Frambottum? ideone nos Cœnâ Trimalchionis carere debebamus? locum verò hi domumque & bibliothecam deſignant, ubi ipſum protographum in Dalmatia videri & haberi poterat, ſi quis de fide edentium ambigeret: quod cùm deinde nimium fieret, miſſus eſt à Statilio ipſe codex Tragur. Romam, ubi à collegio Doctiſſimorum virorum A. 1668, 28 Auguſti, teſtibus publicis ephemeridibûs adinventum, codicem ultra ducentos annos numerare, eſſéque exaratum ætate circiter Petrarchæ, quod ex literarum ductibus & papyro ſic certò ſtatuunt: ut nullum dubium ſuperſit. Quæ præmiſſa ita juxta prefationem Frambotti, unde ſua tela acuerunt oppugnatores. Longè verò aliter rem narrat Dn. D. Statilius in Apologia (quæ ſeorſim excudendis adjungetur), adeò ſe conſiliô publicandæ Cœnæ hujus Trimalchianæ eximens, ut ne quidem Patavinus editor *Statilii* nomen ſciverit, quem *Statileum* nominat.

Sumus verò ſic ad ſeculum uſque XIV tuti cum noſtro codice; probabo & diutiùs, facta integri manuſcripti quale Traguriô Romam allatum, vero apographo Amſtelodami cui libitum fuerit inſpiciendô, relatione.

Titulus miniô ſcriptus:

PETRONIVS ARBITER.
PETRONII ARBITRI SATYRI FRAGMENTA, EX LIBRO QUINTODECIMO ET SEXTODECIMO.

Cum alio furiarum genere &c. p. 2, uſque ad p. 26, l. ult. editionis hujus, *rogare ſtuprum.* Hactenus conveniunt; nunc pauliſper divertit, ſeu omittit lin. unam c. Tragur. ſubjiciens poſt, *ſtuprum. jam ille mihi* -- uſque, *penas dediſſem.* Vnde longiùs recedunt: nam poſt *dediſſem* c. Tragur. habet, *cum ergo proclamarem ſtrinxit, & ſi Lucretia es inquit, Tarquinium inveniſti. Quid faciunt* (ubi coëunt p. 38) *leges* &c. uſque *probat.* Denuo fragmentum digreditur ead. p. 38, ſubnectiturque poſt *probat. Sed ut primum gythonis preparata nos implevimus cena hoſtium non ſatis* p. 46, ubi coincidit. Diſceditur p. 53, l. 4: *inter in nos que* (pro, *interim nos qua*) &c. *mulieres intueremur.* Iunguntur p. 55: *Ac ne gython quidem ultimus riſum.* Recedit l. 11 *mille oſcula dedit,* (coincidit, p. 67) *ſtabat inter hec gython* ad p. uſque 73. Diſperguntur, *me tanquam furtivis ſubinde oculis verberabat.* (Colliguntur p. [interea fragmentum intercurrit poſterius, quod cum hoc priori non eſt commiſcendum.] 199) *Comprobamus factum* &c. Diſceditur, p. 208 *proſtrare nudam in nebula lunæ.* Coitur p. 304: *Nomen amicitie.* -- Seceditur p. 305, l. 6 *incluſa.* -- *egrum planctibus pectus.* Reditur p. 315. *Qui pelago credit* &c. Rumpunt p. ſeq. l. 8 *quam ipſi* -- *infra pecuniam poſiti.* Conveniunt p. 321 lin. 4. *Priſcis enim temporibus cùm adhuc nuda virtus* &c. Diſſociantur p. 331 *Troie ſacra.* Sociantur p. 341, l. pen. *O felicem in quit, matrem* &c. Diſceditur p. 343, l. 5 *ocius foras exi.* Coincidunt p. 345, l. 4 *dum hec fabula inter amantes* &c. Migratur p. 349, *l.* 4 *manuſque contineta rixa,* (reditur demum p. 377, l. pen.) *ſtante ergo utraque acie* &c. Seceditur p. 380, l. 7 *& ne reſidua* &c. illico junguntur l. ult. *Exſonat ergo* &c. Defecti-

flectitur p. 384, l. 3 *puero basium dedit.* Mox reditur l. 1 p. seq. *ceterum eumolpus.* Abitur p. 396, l. 5 *concinnabat spoliatum crinibus vultum* &c. p. 415, l. 8 redeunt: *Multos inquit eumolpus juvenes* &c. Abeunt p. 448, l. 8 *haud dubiè credentibus indicavimus*, (revertuntur p. 453, l. 7) *procedentibus deinde longiùs rogavi* &c. Divertunt p. 462, l. 6 *osculis querentes voluptatem robustam.* Copulantur p. 465 *Nocte soporifera* &c. Divelluntur ib. l. penult. *preteritu se totus imagine versat.* Conjunguntur p. 466, l. 7 *Cubiculum autem* &c. Disgregantur p. 469, l. ult. *si culpam emendare dimiseris.* Revocantur p. 474. *Nobilis æstivas.* Adhuc migratur p. 476, l. 2 *osculis fruor.* Coincidunt p. 478, l. 8 *quod solum igitur salvo pudore poteram confingere* &c. De cætero vix msm dissentit præterquam in singulis aliquot verbis, aut lineolis, usque ad pag. 501, lin. 3 -- *clausum possidet arca Iovem.*

Qui finis est prioris partis, subjiciturque rubrè iterum notatum:

PETRONII ARBITRI FRAGMENTA EXPLIC. EX LIBRO QUINTODECIMO ET DECIMOSEXTO.

Post exiguum spatium, in altera parte ejusdem folii, seu versa paginâ, incipit Fragmentum de quo nobis res est:

Venerat jam tertius dies &c. quæ hîc gemino impressa charactere vulgatis coincidentibûs leguntur, ad finem usque, *raptimque tam planè quàm ex incendio fugimus.*

Diversæ lectiones interlineares duæ solùm, eæque fragmenti posterioris; marginales utriusque 42 circiter numerantur, quas inter nostri Fragmenti ultra 24. e. g. *pittratia*, in marg. *pittracia.* *Assentemur ait ille*, & *dum illi balneum petunt nos* &c. ad m. al. *absentem* pro *Assentem. periiapatur*, in m. al. *parabatur.* hocque *al.* seu alii aut aliàs quinquies, ac solùm in hoc nostro mso reperitur. Distinctiones, & orthographiam, ex ipsa quidem relatione seu recensione licuit colligere, vestigiis studiô relictis ac indictis factis, sed addam. Initiô statim prioris fragmenti, *Cum aliis* &c. *inquietantur. qui clamant hæc vulnera.* In posteriore: *Sunt vestra salva recta: domum cave. circumspicias. cave majorem maledicas.* Ratio metrica, in ipsis etiam hexametris.

Et qui sollicitat nuptas ad præmium peccat.

Si modo fas est mihi vera impune probari.

& hujus farinæ descriptorum innumera.

Sentio igitur, describentem, & qui nonnulla affricuit marginalia, à quibus τὸ *periiapatur*, in m. *al. parabatur*, & bonæ frugis similia eximo, non fuisse auctorem seu ipsum excerpentem gemini nostri Fragmenti. Ratio, quia ipse excerpens elegantiæ, Philosophiæ, & Poëtices studiosus, spurca ceu scopulos devitavit, omissis quæ de fratre Gitone p. 34, 35, de concubino pathico Eumolpi p. 316, 317, &c. nefanda narrantur, nec non fescenninis,

Qualis nox fuit illa, &c.

p. 300; & similibûs: graviora, elegantiora, & poëtica maximè sectatus: omissis naufragiô quæque Encolpius post naufragium cum lacrymis de sorte hum. queritur, ac sententiarum aliquando connexione, ut modò aditum ad carmen pararet, numeratis singulis versiculis ne quis periret, numeroque fideliter sub finem ubivis majusculis consignatô. e. g. initiô, *versus* XXII. dein, *versus* VI. &c. Epici mutationis Reip. Rom. *versus* CCXCIV (vulgò 295, sed unus in fragmento non est, qui in Notis infrà exprimetur). atque sic retro, ac pôst: de Trimalchione in priori fragmento nonnisi occasione Poëseos, ibi: *Comprobamus factum*, &c. p. 199, carptis versiculis *Luxuriæ rictu* -- mentionem faciens, ejus verò cœnam ne verbô quidem ibi tangens, sed integram historiam, iteratis, *Comprobamus.* & versiculis, *Luxuriæ.* posteriori fragmento reservans. De tali excerpente, qui carmen, inquam, amat

amat & intelligit Petronianum, & præfert honeſtum, inſcitia, ac quidquid indecorum non eſt præſumendum. Hinc mihi tertium adfluit, eundem fuiſſe excerpentem poſterioris partis, accedentibus iiſdem utriuſque κεφηλαίοις (argumentis, judicandi materie) *Trimalchio* ſemel in priore, conſtanterque in ſequenti, ſimiliter perpetuò *Agamenon*, & alia; non quòd primum excerpentem *Agamenon* ſcripſiſſe exiſtimem, ſed quòd imperitus ſcriba in hoc aliiſque quàm plurimis, æqualiter deceptus ſit. Vtrumque fragmentum eadem chartâ jungitur, utriuſque ejuſdem valoris mixta bona malis marginalia. Demum ſtatuo plura omnino fuiſſe exemplaria, eáque vulgata, unde de ætate præſumere pronum, propter quinquies adſcriptum *al.* alii, vel aliàs. Ab omni dolo miſerandam ſimplicitatem noſtri deſcriptoris Dalmatæ, ipſumque etiam qualem dedi primum excerpentem, reſponſurus breviter ad objectiones, abſolvo; fierique potuit, ut binæ fuerint Petronii ἐκδόσεις (editiones), altera ſuccinctior ipſi Neroni transmiſſa, & ejus noctes pandens, altera prolixior Claudium & ejus libertos, pluráque id tempus alia revocans, cujus utriuſque excerptis variè forſan commixtis aliena inſuper quiviſſe admiſceri non negandum, ſed quæ illa ſint, deliberandum: quòd Petronius etiam in dudum editis, tot habitis eductoribûs, (quid cenſendum cùm anno milleſimo undequingenteſimô primùm Venetiis in hanc lucem naſceretur, ſeu typîs excuderetur?) non ſic purè fluat, ut Romana Siren ab ejus ævi ſcriptore poſcebat. hîcque loquentium & agentium perſonarum, id verò non Romæ, ſed in Colonia, urbéve Græca, utrobique ferè ebriarum mentium, diſſolutorum animorum, queîs verba & res aptanda, habenda ratio.

Objectiones, quæ hîc moverentur, ad duas redigo. Primò, quaſi multum decederet poſteriori Fragmento, quòd nullus titulus præluceat, vice verſa præcedenti obſequatur geminus, uterque ex Lib. XV, & XVI depromptus. Reſpondeo: *Venerat* &c. Cœnam Trimalchionis, extremam circiter partem facere Libri XV, & Librum XVI incipere veriſimiliter inter p. 309, & 314, *poſtquam Aſcyltos à Cœna libera, diviſis manubiis, Encolpium rapto Githone deſeruerat, Encolpiuſque Eumolpum novum amicum nanciſcitur.* Quid hîc quæſo, erat opus Librum adſcribere? cujus non ſolùm verſa paginâ facta mentio, ſed etiam pars Cœnæ, i. Trimalchionis cum Agamemnone ſuper Poëſi ſententiarum collatio & ſimul pars hujus Fragmenti in præcedentibus tamquam ſurculus in arbore, teſſera hoſpitalis, pars licii in polymita veſte, literæ originis, membrum totius continebatur, ut ex recenſione patet, quod excerpenti pro memoria non poterat non ſufficere; eſtque hæc objectio, quantivis videatur, nullius pretii: imò magis ſtabilit noſtram theſin unius & indiviſi operis. Deinde objiciat quis, potuiſſe mangonium interveniſſe, quo aliena infarta. Hoc ego non negavi, ſed ea de re juxta præmiſſa ſobriè, aliaque prorſus ratione ſtatuendum, quàm à *totum fictum, falſum, & ſuppoſititium opinatis,* inceptum. Neque enim exiſtimandum, ex atomis Democriti hæc fortuito caſu, ante aliquot ſecula ſic coiiſſe; aut verò, quæ ingenioſiſſimos quoſque in connectendo multùm latuere, *hominem nugacem & ineptum*, ut vocant, tunc potuiſſe: ut admiratione defixis & talia ſtupentibus poſteris jam illuderetur. particularia in commentario videbimus. Patet verò ſic, patebitque in progreſſu, non ſine injuria rei literariæ & Arbitri hancce ſedem Fragmento denegari potuiſſe; quam argumentum & conſtans ordo non tam petit, quàm cum imperio poſcit. Stylus etiam fortiter ſe defendet; aliquibus ſortem

id est, [1] *exspectatio liberæ cœnæ. Sed tot vulneribus confossis fuga magis placebat, quam quies. Itaque, cum mœsti deliberaremus, quonam genere præsentem evitaremus procellam,* [2] *unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes: &,* [3] *Quid? vos, inquit, nescitis hodie apud quem fiat? Trimalchio lautissimus homo horologium in triclinio, & buc-*

sortem expectantibûs, quam tempus & exacta Crisis docuerint.

1. *exspectatio liberæ cœnæ*] Quia illo die tertio expectabatur libera cœna. Sed quænam est hîc *cœna libera?* num, quam accipiunt, qui hactenus fuere captivi? Sic conjectare licet ex sequentibus, in quibus mentio vulnerum, & fugæ. An, in qua liberiùs & solutiùs vivitur? quomodo Plautus *liberas ædes, liberum locum* in Casinæ III, sc. 2, & seq. (adde Pseud. V, sc. 2, v. 2: Pœn. III, sc. 3, 25, & 44.) Propertiusque *liberam* vocat *togam?* Consule & Lampridium in Heliogabalo, capite ij. *Ioan. Schefferus.* Apprimè *cœna* Trimalchionis *libera* dicitur, tum quòd liberum esset cuivis, accumbere mensæ: tum quòd in ea quidquid vellent convivæ, facerent ac dicerent: illic enim omnimoda & Decembris, quam vocat Horatius, libertas erat. *Ioh. Caj. Tilebomenus.* Quo verò sensu Ampliss. Dn. Thom. Reinesius *cœnam* hanc *liberam* dictam existimet, circa f. fragmenti animadvertere erit, ad verba: *Omnes illos* (servos) *testamento meo manumitto.*

2. *unus servus*] Ioh. Christoph. Wagenseilius in dissertat. sua contra Fragmentum hoc: Statueram Italæ linguæ gnarum fuisse planum nostrum, & confido omnes idem opinaturos, ubi primùm hos loquendi modos perpenderint. *Vnus servus Agamemnonis interpellavit. Non mehercules mi jactura gusti fuit,* &c. Schefferus: *unus servus.* Optimè, pro, *quidam, aliquis.* Cicero XV Ep. 16. fam. *Quanquam, quicum loquor? cum uno fortissimo viro, qui posteaquam forum attigisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis.* & in I de Or. *Sicut unus paterfamilias his de rebus loquar.* Plaut. Mostell. III, s. 2, 147. *Iterum jam ad unum saxum me fluctus ferunt.* Infrà circa finem: *Vnus præcipuè servus libitinarii.* Adde Scioppi Animad. in Voss. § 51. Confer verò quæ infrà notabuntur ad *nummorum nummos.* &, *tamquam unus de nobis.*

3. *Quid? vos, inquit, nescitis h. a. quem fiat? Trimalch.)* pro MSi, & Patavinæ editionis, *Quid vos, i. n. h. a. q. fiat? T.* Schefferus: *apud quem fiat?* Non placet punctum interrogationis. Potiùs ponendum post, *quid* videtur. Quid, ait, deliberatis ita? Scilicet vos nescitis, apud quem fiat. illud *fiat* accipiendum arbitror de cœna, repetenda ex superioribus. *Fit cœna*, contrarium est τȣ̃ *facit cœnam*, quod habet Plautus in Casin. III, sc. 6. *Ego jam intus ero, facite mihi cœnam.* & Cicero lib. IX Epist. 24. *Oblivìscare cœnulas facere.* Martialis II de Selio: *facta est jam tibi cœna.* τȣ̃ *fieri* sic absolutè usus & Terentius in Phormionis a. II, sc. 2. Verba vulgò ita habent:

Tene asymbolum venire, unctum, atque lotum è balneis,
Otiosum ab animo? cum ille cura & sumptu absumitur,
Dum tibi fit, quod placeat:

Sed Ianus Gulielmus in Plautinis Quæstionibus ad Captiv. c. 4. *Membranæ Verdenses habent; dum tibi fit. Verbo non multum, sententiæ permagna elegantia accedit.* FIERI, *in conviviis, cum deliciæ instruuntur. Plaut. Trucul. Mane, aliquid jam fiet.*

I. *subor-*

& buccinatorem habet [1] *subornatum, ut subinde sciat quantum de vita perdiderit.* [2] *Amicimur ergo diligenter, obliti omnium malorum, & Gitona libentissime servile officium* [3] *tuentem* [4] *usque hoc, jubemus* [5] *in balneo sequi.* [6] *Nos interim vestiti errare cœpimus, imo jocari magis, &* [7] *circulis ludentum accedere; cum subito* videmus senem calvum tunica vestitum [8] russea, [9] inter pueros capil-

1. *subornatum*] Ad hoc instructum, ut buccinâ det horæ signum. Optimè. Cicero I de Leg. c. 22. *Intelliget, quemadmodum à natura subornatus in vitam venerit.* i. e. instructus, paratus. Simplex, pro composito *ornatus.* Tertullianus in de Præsc. *Ipsæ denique hæreses à Philosophia subornantur.* Io. Schefferus.

2. *Amicimur ergo diligenter, obliti*] juxta MS. loco Patav. editionis, *Amicum ergo, diligenter o.* Ad Patav. edit. Schefferus: *diligenter obliti.* Verè Petronianum. Sic enim statim ab initio: *sed nec viam diligenter tenebam.* Martialis lib. VII, 26. *O quàm Regule diligenter erras!*

3. *tuentem*] Expedientem, obeuntem. Cicero X Ep. 11. *Quod reliqunm est, tuum munus tuere.* Schefferus.

4. *usque hoc*] Optimè, pro *hoc usque.* Vulgò scribitur, *hucusque*, quia *hoc* & *huc* promiscuè dicebant veteres. Vide Virgil. VIII Æn. v. 423, ibique Servium. Nempe sicuti usurpabant *usque quò*, & *quò usque.* Est autem genus ellipticum, in quo intelligendum *ad*, & *tempus*, ut sit plenè, *usque ad hoc tempus.* Cicero de Inven. II. *Ab ultimo principio hujus præceptionis usque ad hoc tempus.* Scheff.

5. *in balneo sequi*] Etiam hoc optimè, & planè ex consuetudine Petronii. Vt in pridem editis: *ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.* Et in nostris, infrà: *voca cocum in medio.* item: *vetui in hoc diversorio quenquam admitti.* Phædrus noster lib. V, c. 2. *in conspectu meo audes venire.* ubi vide, quæ notavi. *Idem.*

6. *Nos interim vestiti*] *Interim* hîc vel ut discretio solùm rei ad narrationem pertinentis attendi potest, ut in illo Terentii Andr. *Tristis interim, nonnunquam collacrymabat.* vel pro *repente* exponi, & τῷ *errare* jungi, ut apud eund. Hecyr. *Primùm dies complusculos bene conveniebat sanè inter eas: interim Miris modis odisse cœpit Sostratem.* Vbi Donatus, *interim* est *repente.*

7. *circulis ludentum*] Pro MSi, & Patav. *c. ludentem.* Schefferus: *circulis ludentem.* Adscripserat suo codici Nobiliss. N. Heinsius, *ludentum*, quod sine dubio est rectum.

8. *russea*] Color *russeus* seu russus est rutilus, vel vicinus. *G. I. Vossius.*

9. *inter pueros capillatos ludentem*] Capillatus grex puerorum nobilium est, ut Mart. Epig. LXII lib. X.

Ludi magister parce simplici turbæ:
Sic te frequentes audiant capillati.

Nutriebant enim comam ingenuì pueri, & aliquando cirrîs insigniebantur. Sic Persius Sat. I.

Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas? —. —

Capillos namque nutriebant usque ad pubertatem. unde capillati pueri imberbes dicebantur. *Ramirez.* Ambros. lib. VI Hexaëmer. *Haud inscitum extat adagium; nullus comatus, qui non idem cynædus.* Gabbem. *capillati pueri.* Impuberes & ad generationem inepti: comam enim alebant in signum impubertatis. *Gloss. Petr.* Erhardus: Satyricè Trimalchioni illudit, quòd senex calvus inter impuberes aut pubertati proximos ludat pilâ, nec enim senum est exercitium pilæ lusus,

capillatos ludentem pila. Nec tam pueri nos, quamquam erat operæprecium, ad ſpectaculum duxerant, quam ipſe paterfamiliæ, qui [1] ſoleatus [2] pila *praſina* exercebatur. nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat, ſed [3] follem plenum habebat ſervus, ſufficiebatque ludentibus. Notavimus etiam res novas. Nam duo ſpadones [4] in diverſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter [5] numerabat pilas: non quidem

luſus, ſed juvenum. Savaro Not. in Sidon. l. 1. Epig. 8.

1. *ſoleatus*] A balneo cùm ad cœnam pergerent, ſoleas aptabant pedibus, quas deponebant cœnaturi. Eas adſervabant ſervuli à pedibus ſtantes: Martial. l. XII Ep. lxxxix: l. XIV Ep. lxv: l. IIX Epig. lix. Exire autem ſoleatos à balneo probat idem lib. XII Epig. lxxxiv. Nam in thermis ubi lavabantur, exercebantur & pilâ, ut lib. XIV Epig. clxiii. & Papin. lib. I Sylv. in poëmate cui lemma, Balneum Etruſci. Erat autem inſolens negotium poſt lavationem aptatis ſoleis iterum ludere: nam luſus pilæ erat ante lavationem. Mart. lib. VII Ep. xxxi. Sic Petronius Trimalchionem illum lautiſſimum ſenem deſcribit omnia inſolenter, & præter hominum morem facientem, & inter alia ſoleatum pilâ ludere dicit, id eſt poſt lotionem. *Laur. Ramirez.*

2. *pila praſina*] Sic codex Tragur. Priores, *pila ſparſiva* aut *ſparſina*. Ioan. Tornæſius ad marg. ſuæ editionis, *ſparſivam* explicat: quam in ludentium juvenum turbam ſpargeret & mitteret. Vbi Douſa: c. M. *ſparcina*. f. *ſpartea*; *ſparſina* c. Pithœi. Lundorpius: *ſparſina*. L. *ſparſiva*. Vidend. Hieron. Mercurial. de arte Gymnaſt. l. 2, c. 5. An *pila ſparſiva* fuit *trigonalis*, quæ parva erat, non triquetra figurâ; ſed à loco trigono, vel à numero, figura, ſitu ludentium: ſtabant enim tres eo ordine, ut trigonum ſeu triangulum redderent; ut ex nummis M. Aurelii Antonini apud Byzantios percuſis adparet, quorum figuram loco citatô poſuit Mercurialis. Schefferus ad c. Tragur. *pila praſina:* Corrige, *ſparſina*, vel *ſparſiva*, ut habent vulgati. Non: vix Latinum eſt, *ſparſiva* & *ſparſina*. & quàm titubant interpretes! ſequor hîc Tilebomenum, cui & adhæret Wagenſeilius in diſſertatione ſua ſuper Fragmento Arbitri Traguri enſi, laudans pro hac ſententia etiam Octavium Ferrarienſem Patav. P. Sic verò Tilebom. *pila praſina* Optimè. In Fragmento Arbitri, jam toties vulgato, *ſparſiva* ineptè legitur: Quemadmodum & paulò pòſt in eodem malè ſcriptum eſt: *Erat autem venalitium titulis pictum, & ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Minervaque ducente tenia intrabat.* Quid eſt autem: *Minerva ducente tenia intrabat?* Itaque rectè in hoc legitur: *Minervaque ducente Romam intrabat.* Addam tertium, ubi ſcitè ſcribitur: *Allata eſt guſtatio valde lauta.* In vetere verò: *allata eſt guſtatio valde laudata.* Quo nihil eſt ineptius, & alienum magis à re propoſita.

3. *follem*] Lexicon Vetus: Πήρα, *mantica, follis.* Vegetius de re Milit. lib. II, c. XX. *Denique decem folles, hoc eſt decem ſacci.* S. A. Gabbem.

4. *in diverſa parte circuli*] Plin. lib. V Epiſt. VI. *Apodyterio ſuperpoſitum ſphæriſterium, quod plura genera exercitationis, pluresque circulos capit.*

5. *numerabat pilas*] Hinc non incomodè explicari poſſe videtur illud Senecæ

quidem eas, [1] quæ inter manus lusu expellente vibrabant; sed eas, quæ in terram decidebant. Quum [2] has miraremur lautitias, *accurrit Menelaus, &c, Hic est, inquit, apud quem* [3] *cubitum ponetis;* [4] *& quid? jam principium cœnæ videtis?* [5] *Etjamnum loquebatur Menelaus, cum* [6] Trimalchio lautissimus homo

Senecæ in Epist. *Quòd si pilicrepus supervenerit, & numerare cœperit pilas, actum est.* P. Scriverius MS.

1. *quæ inter manus lusu expellente vibrabant*] Tria sunt in ludo pilæ notanda. *Raptim ludere*, quod fit quum cadentes pilæ è pulvere rapiuntur, & postquam solum percussere, & saltu assurrexere, revocantur; quod Lucanus in Panegyr. dicit, *revocare cadentem pilam.* Tum *Datatim ludere*, quando, inter multos in corona vel choro ita luditur, ut alius alii pilam det, & sæpe fallat. nam cùm gestu significet se alicui jacere, jacit alii, qui securus est in choro. Idem Lucanus dicit *reddere fugientem non sperato gestu*, id est, quando videtur pila prætervolatura ludentem, eam reddere eo corporis gestu, & membrorum positione quam nemo suspicaretur aut speraret. Denique, *Expulsim ludere*; quod erat quando jactâ pilâ se invicem lusores, ne eam possent rapere, expellebant: Lucano *geminare volantem pilam*, id est reddere dum ipsa volat, nec adhuc decidit. Varro apud Nonium: *Purgatum scito, quoniam videbis Romæ in foro ante lanienas expulsim ludere.* Quod narrat de Lacedæmoniis in theatro ludentibus. Lucianus in Anacharsis sub Solonis persona, & Iul. Pollux lib. IV Onamast. meminit hujus ludi. *l. si ex plagis* LII § *ult.* π *ad leg. Aquil.* Sed Trimalchio hîc præ mollitie rapere nolebat decidentes pilas. *Laur. Ramirez.*

2. *has miraremur*] Tragur. Fragm. hîc interserit, *ergo.*

3. *cubitum ponetis*] pro MSi, & edit. Patav. *c. ponitis.* Schefferus: *cubitum ponitis.* Mallem, *ponetis. Cubitum ponere* est idem, ac cœnare, quoniam cœnantium is fuit habitus, ut posito cubitô se erigerent paulisper, atque sustentarent. Vnde infrà, *reposui cubitum. Premere cubitum* dixit Horatius I Car. od. 27. *Et cubito remanete presso.*

4. *& quid? jam principium cœnæ videtis? Et*] pro MSi, & edit. Patav. & *quid j. p. c. videtis? Et.* Schefferus: & *quid jam.* Scribe, *& quid? jam.* Ita suprà: *Et quid? vos, inquit, nescitis.* Sic enim legendum dixi. *Io. Caj.* Tilebomenus: scribendum ita distinguendo, *cubitum ponitis. Et quid? jam principium cœnæ v.* Paulò suprà in editis: *Quid? tu non intellexeras cinædum Embasicœtam vocari?* Sic 8 editt. quas soleo adducere; præter Tornæs. qui, *Q. t. n. i. c. E. vocari?*

5. *Etiamnum loquebatur*] pro MSi, & edit Patav. *Et jam non l. Etiam*, idem quod *adhuc.* Plaut. Amphitr. *Neque meum pedem huc intuli etiam in ædes. num*, est parelcon. Plaut. Trucul. *Mihi etiamnum quid sit negotii, falsus incertusque sum, nisi quia Timeo tamen.* Schefferus: *Et jam non loquebatur.* Perperam. emenda; *etiam nunc loquebatur.* Terentius in Eunucho. *Etiam nunc hîc stas Parmeno.*

6. *Trimalchio*] Sic juxta editionem Io. Theobaldi Schonwetteri Helenopolitanam, Pauli Frellon Gallo-Lugdunensem, Io. Petri Lotichii Francofurt. ac utrumque fragmentum Traguriense MSm (nam Patavin. *Trimalcio* impressit) Satyrici veteris, & noviter editi constanter. Alii *Trimalcio*, qui Gonsalio Termollis. Vide eum in Prælud. dictum, *ut trifur triscurrium, tricoquus, tricorpor*, Varronis *Sesqui-Vlysses, Trismegistus, triparcus.*

homo [1] digitos concrepuit: ad quod ſignum [2] matellam ſpado ludenti ſuppoſuit. Exonerata ille veſica, aquam popoſcit ad manus, [3] digitoſque paullulum adſperſos in capite

cus. Apud Velſerum in vet. inſcriptione:

Sum victus, ipſe fateor, à Terconſule
Vero patrono, &c.

Sic *Tertullus*, apud Tacitum; unde *Tertullianus*. *Trimalchio* verò ſonat quaſi *Terrex*. I.V. Vrſinus. Eſtque *Trimalchio* Aſiatica vox, Syriacè *Regem* ſignificans. Meurs. Animadv. miſc. l. 1, c. 11. vetus inſcriptio, CASINIUS. MALCHIO. CONIUGI. De *Malchione* & Martialis l. 3 Epig. 82. Hæc ferè ex Erhard. Wouwer. & Fr. Pithoeo.

1. *digitos concrepuit: ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit*] *Crepitu digitorum*, vel ſolo nutu poſcebant domini vilius aliquid imperantes. *Gloſſ. Petron.* Belgæ dicunt, *op ſijn vingeren knippen*. Mos utique ex Martial. diſticho lib. XIV Epig. CXIX. planiſſimô planior:

Dum poſcor crepitu digitorum, ac verna moratur,
O quoties pellex culcita facta mea eſt?

Vnde & alterum ejuſdem poëtæ locum in promptu ſit expedire: lib. VI Epig. lxxxix.

Cum peteret ſeram media jam nocte matellam
Arguto madidus pollice Panaretus.

Aquariæ provinciæ eunuchos præfultos potiſſimum, ejuſdem quoque Epigrammatarii teſtimonio adſtruere poſſe videor, in re & perſona huic prorſus conſimili, imò etiam cognomini, ita more ſuo deliciantis lib. III Epig. lxxxII.

Digiti crepantis ſigna novit eunuchus,
Et delicatæ ſuſcitator urinæ
Domini bibentis ebrium regit penem.

Douſa. P.

2. *matellam ſuppoſuit*] Tragur. c. *ſubjecit*. Hi verò dicebantur laſanophori, à laſano vaſculo. Horat. l. 1 Sat. 6.

— quinque ſequuntur
Te pueri laſanum portantes.

Wouweren. *Laſanum* ſella familiarica. Heſychius.

3. *digitoſque in capite pueri terſit*] Ioh. Chriſtoph. Wagenſeilius in diſſertatione adverſus Fragmentum Petronii noviter repertum: Mihi Arbitrum cum Suetonio comparanti, nulla dubitandi relinquitur occaſio, in Trimalchione notari Neronem. Inducitur à Petronio Trimalchio ludens pilâ inter pueros capillatos formâ conſpicuos: hinc in unius ex eis capite, poſtquam aquam popoſciſſet ad manus, digitos paullulum adſperſos tergit: mox diſcubituris pueri Alexandrini aquam in manus nivatam infundunt, ſuaviter inter miniſteria ſua cantantes. Ad hæc illuſtranda mirè facit Suetonii locus in Neronis ſui c. 20. *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de novo commeatu Neapolin confluxerant, &c.* Petronianus Trimalchio balneîs delectatus: delectatus & Nero, de quo idem c. 27. *Refotus ſæpius calidis piſcinis, ac tempore æſtivo nivatis.* Bene lotus Trimalchio, lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribûs quatuor, & chiramaxiô in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus. Sic Suetonius c. 44. *In præparanda expeditione primam curam habuit delegendi vehicula portandis ſcenicis organis, concubiniſque quas ſecum educeret.* Oſtiarius praſinatus, qui in aditu ſtabat, arguit Trimalchionem fuiſſe Praſinæ factionis, in quam propendiſſe quoque Neronem è c. 22 colligere eſt. Trimalchionis ſplendida domus, porticibus & picturîs quæ vitæ anteactæ rationem reddebant ornata, Encolpium ex admiratione rapiebat in ſtuporem: & quem non illa Neronis

 nis

capite pueri tersit. Longum erat, singula excipere. Itaque [1] intravimus balneum, & [2] sudore calefacti, momento temporis [3] ad frigidam eximus. [4] Iam Trimalchio unguento perfusus tergebatur, non [5] linteis, [1] sed

nis domus Aurea deprædicata hunc in modum Suet. cap. 31? *Domum à Palatio Esquilias usque fecit, quam primò Transitoriam, mox incendiô absumptam restitutamque auream nominavit.* & quæ sequuntur. Trimalchionis grande armarium præter Lares argenteos Venerisque signum marmoreum, etiam in pyxide aurea non pusilla barbam ipsius asservabat. Suetonius de Nerone c. 12. *Barbam primam* (inquit) *posuit, conditamque in auream pyxidem & pretiosissimis margaritis adarnatam, Iovi Capitolino consecravit.* Lepidè tesserarum lusum in Trimalchione Petroni. perstringit, prorsus uti Suetonius in Nerone c. 30, dum eum *quadringenis in punctum sestertiis aleam lusisse* memorat. Fortunata uxor & topanta Trimalchionis, quæ numos modiô metiebatur, & ex nihilo in cœlum abierat, aut valde fallor, aut est illa *Acta liberta*, quam (uti habetur in cap. 28, & 50) *paullùm abfuit quin justo matrimoniô sibi conjungeret*, &c. Trimalchio Poësin adamavit: quare inter epulandum arcessito inde sermone se suosque convivas exhilarare cœpit. Nero, fidem faciente Suetonio c. 10, *recitavit carmina non modò domi, sed in theatro tanta universorum lætitiâ, ut ob recitationem supplicatio decreta sit, eâque pars carminum aureis literis Iovi Capitolino dicata.* Denique Trimalchionis cœna inter exoletos ad mediam noctem protracta: uti sæpe sæpius fecisse Neronem patet è cap. 27. Nec abludit *Tacitus Annal.* 16.

1. *intravimus balneum*] Antiquis, postquam se exercuissent, ad balnea, à balneis ad cœnam ibant. *Gloss. Petr.*

2. *sudore calefacti*] Wouweren: Insolens locutio, nisi legas *madefacti*. suprà, *sudore madens*

3. *ad frigidam eximus*] Veteres post caldariam, in *frigidariam* cellam descendere solebant, ut corpus solidarent. Plin. v Epist. vi. *In proximo puteus, ex quo possis rursus adstringi, si pœniteat teporis.* Sidon. Carmin. ix.

Intrate algentes post balnea torrida fluctus,
Vt solidet calidam frigore lympha cutem.

Senec. Ep. lxxxvi: Auson. Mos. Com. Celsus de re Med. lib. i, c. iv: Sidon. lib. ii Epig. ix, ubi Savaro. *Erhardus.* Sed mallem, locô τȣ *post caldariam*, dixisset à *balneo*, aut tale quid. nisi hîc *frigidam* juxta Senec. Epist. 83 intelligamus: *Ab hac*, inquit, *fatigatione in frigidam descendi. hoc apud me vocatur parum calda.* Pro *parum*, al. *non ut antea. Parum*, est modicum. sicque *ad frigidam eximus*, hîc foret in tepidariam. Wouweren: Tres fuere ædes seu cellæ in balneis. Prima est *caldaria*, τὸ λακωνικὸν Vitruv. lib. 5, c. 10 πυριατήριον, Senec. *sudatorium*, in quo sicco calore sudorem eliciebant. Secunda est media, quæ & *tepidaria*. Tertia est *frigidaria*. Num ergo Petronius à *sudatoriis* statim ad *frigidaria* exiisse, an potiùs provocato tantùm sudore *frigidâ* perfusos narrat? Lucem ei pete ex Celsi l. i, c. 4.

4. *Iam Trimalchio unguento perfusus tergebatur*, &c.] A lavatione tenuiores oleô, ditiores contrà unguentô perfusos linteîs tergeri mos erat, non palliis laneis. unde hoc quoque inter lauticias Trimalchionis ponit Arbiter. *Dousa.*

5. *linteis*] De linteis balneariis, quod dixi, confirmat Martial. lib. 10.

Lintea ferret Apro vacuus cùm vernula nuper, &c.

Item

[1] sed palliis ex mollissima lana factis. Tres interim [2] iatraliptæ in conspectu ejus falernum [3] *potabant : & cum plurimum rixantes effunderent* ; [4] *Trimalchio hoc suum propinasse dicebat.* Hinc, involutus coccina gausapa, [5] lecticæ impositus est, [6] præcedentibus phaleratis cursoribus IIII, & [7] chiramaxio, [8] in quo deliciæ ejus *vehebantur*, [1] puer

Item alibi:

Lintea si sumas, nive candidiora loquetur,
Sint licèt infantis sordidiora sinu.

Vnde conjector eos secum domo asportasse; ne quis ea fortè à balneatore subministrata opinetur. *Idem.*

1. *sed palliis*] *Erhard.* Ergo pallium propriè ex lana. Vide tamen sis Balbum Catholico.

2. *iatraliptæ*] Qui unguentis & perfrictionibûs curabant. *Gloss. Petron.* Frequens est iatraliptarum mentio in gymnasiis. erant veluti Medici athletarum, qui interdum *gymnastæ*, *progymnastæ*, *pædotribæ*, *& aliptæ nuncupati. Progymnasti* Senecæ Epist. LXXXIII. de quibus plura Mercurialis, Turneb. & Pet. Faber. Hîc verò Petronio *unctores* sunt, qui tamen, ut Principem delitiosissimum decebat, simul artis *medicæ* gnari quum essent, scitè officio suô fungerentur, manibusque doctissimîs, *medicunctores* haut incommodè possent Latinè nominari. Sive *reunctores*, ut ex Plinio volunt nonnulli, meo autem animo non bene. *Gonsalius.* Vide & Celsum lib. 1, c. 1; & ibi Hieronymum Rubeum, cujus loci indicium debemus Viro Ampliss. Anchisæ ab Andla. *Gabbem.* alioquin ungendi officiô servi functi, qui *aliptæ.* Senec. Iuvenal. Satyr. 6. *Io. à Wouweren.*

3. *potabant*] Vulgati *bibebant.* Sed præstat illud; non enim pitissabant hi, sed & effundebant, ut sequitur.

4. *Trimalchio hoc suum propinasse*] i. e. dicebat, se ipsis propinasse hoc vinum suum. Vocat *suum*, quia ipse tali, nec alio utebatur. *Dominicum* est alio loco apud Petronium. *Propinasse*, positum est absolutè, ut in illo Martialis:

Cœnat, propinat, poscit, negat, invitat.

Io. Schefferus.

5. *lecticæ impositus est*] De *lecticarum* fine, & forma, adi Lipsium Elector. l. 1, c. 19. *S. A. Gabbema.*

6. *præcedentibus phaleratis cursoribus* IV] His non dissimiles sunt, quos hodiè *Lakay*, dicimus. Horum meminit Paulus *l. xcix § v π̄ de Leg.* III; Senec. Epist. CXXIII. *Omnes jam sic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen cursorum antecedat.* Sueton. Neron. c. XXX. Vopiscus refert Aurelianum cursores eo habitu quo ipse habebat, Senatoribus concessisse, id est, albatos. Lamprid. in Alexandr. *Cursorem numquam nisi servum suum dicens, ingenuum currere nisi in sacro certamine non debere.* Tit. Popma. *phalerati cursores.* Servi, qui in itinere faciundo, vel deambulando per urbem, rhedam, equos, vel pedites, in comitatu præcedebant. Gloss. Petron. & Erhard. ex Ramirez. *Phalerati*, splendidè ornati; metaphora à phaleris.

7. *chiramaxio*] Genus modici plaustri, quo homo tantùm gestari poterat, & à servis, non à mannis trahebatur. unde vocabatur chiramaxium. *Scaliger F.* Dicitur *chiramaxium* à χεὶρ, manus, & ἅμαξα currus; ejusdemque significationis videtur cum arcuma Festi. *G. I. Voss.* Arcuma, modicùm plaustrum.

8. *deliciæ ejus* vehebantur] Fragment. Tragur. vulgò *ferebantur.* Erhardus

[1] puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. [2] Quum ergo adferretur, ad caput ejus [3] cum minimis ſymphoniacis tibiis [4] acceſſit, & tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret, toto itinere [5] cantavit. Sequimur nos jam admiratione ſaturi, & cum Agamemnone ad januam pervenimus, *in cujus poſte* [6] *libellus erat, cum hac inſcriptione fixus.* [7] *QVISQVIS. SERVVS. SINE*

[1] *DOMI-*

hardus: *deliciæ παιδικὰ, pueri amati.* Socrates hiſt. Eccl. l. 3, cap. 19. *Adrianus ipſe Antinoum, ſuas delicias, inter deos repoſuit.* Sic etiam Wouweren, citato Senec. Epiſt. 12. *Ego ſum Philoſiti villici filius, deliciolum tuum.* Et Virgil. *Alexin delicias domini.*

1. *puer vetulus*] exoletus. Vide Senec. Ep. 96. Hi catulaſtri dicebantur: Gloſſ. catulaſter βȣ́παις: à catuliendo. Catulire verò, incitari ad Venerem. *Wouweren.* Βȣ́παις, propriè puer grandis. Adi quæ ſuprà de *exoletis.*

2. *Quum ergo adferretur*] Sic & Tornæſius, alii. c. Tragur. *auferretur.* Douſa MS. ad edit. Tornæſii: c. M. *efferretur.* Erhardus: Lege, *efferretur*, ſcil. ex balneo. Putſchius. Vulgatam tamen comprobat ipſe Petronius in eo, qui ſequitur, loco: *In his eramus lautitiis, cùm ipſe Trimalchio ad ſymphoniam allatus eſt.*

3. *cum minimis ſymphoniacis tibiis*] Douſa MS. ad edit. Tornæſ. f. reponendum: *cum mimicis ſymphoniacus t.* MS. Tragur. *c. minimis ſymphoniacis t.* Wouweren: Cicero pro Milone, *Milo, qui nunquam, tum caſu pueros ſymphoniacos ſecum ducebat, & ancillarum gregem; ille qui ſemper ſecum ſcorta, ſemper exoletos ducebat, tum neminem.* Erhardus: Quid ſunt autem *minimæ ſymphoniacæ tibiæ?* An legendum, *mimicæ?* ſic enim infrà de pueris in miniſterio cantillantibus: *Pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes.*

4. *acceſſit*] Impropriè de eo qui vehitur. *Ge. Erhardus.*

5. *cantavit*] Scilicet tibiis. *Erh.* Tilebomenus: Magìs appoſitè legeretur, *baſiavit.*

6. *libellus*] Tabella. Sic uſurpavit Seneca de Benef. IV, c. 12. *Suſpenſum amici bonis libellum dejicio.* Io.Scheffer.

7. QUISQUIS. SERVUS. &c.] Io. Chr. Wagenſeilius in Diſſertat. ſua: Pauperis (quod ajunt) eſt, numerare pecus: ideo iſte titulus vel ipſum Craſſum ἀγέλαςον (*qui nunquam riſit*) in cachinnum ſolvere queat. An enim aliquid indignius erat, quàm Trimalchionem qui greges puerorum exoletorumque per nationes coloreſque deſcripta agmina poſſidebat, ita delineare, ut nemo ex abjectiſſimis mancipiis ſine ejus expreſſo juſſu pedem domo efferre poſſet? Atqui infrà familiæ Trimalchionis ne decima quidem pars dominum ſuum novit? Solorum coquorum decuriæ numerantur quadraginta. Mithridates ſervus ſine dominico juſſu etiam in crucem agitur. Nempe ad capitis ſupplicium de ſervis ſumendum Trimalchionis juſſu nullatenus; ad foras prodeundum planè opus fuit. Lepidum vidimus initium: &c. Quid ſi ſtatuatur *edictum* temporarium ejus diei, ſervos in apparatum *liberæ cœnæ* ſic conſtringens? meminerimuſque familiam urbanam, non in *prædio Cumano*, de quo actuarius, totque latifundiis ruſticantem (quam vel unicè intendit ſermo convivæ) hîc intelligi: aut etiamſi libellus concipiatur perpetuus, modò benigniùs inter-

[1] DOMINICO. IVSSV. FORAS. EXIERIT. ACCIPIET. PLAGAS. CENTVM. In aditu *autem* ipso *stabat* [2] ostiarius [3] prasinatus, [4] cerasino succinctus cingulo,

interpretemur *jussu dominico*, ut etiam comprehendat jus in servos habentem à Domino : omnia tantumnon plana erunt & aperta. *Foras non efferre pedem* extra palatium, nîl habet incommodi, modò cætera recta sint. *Coquorum decuriæ*, tot poterant esse vi verborum quot *viatorum* i. vel una, omnium verò servorum Domino in Colonia continuè præstò, vel per vices, 40 *decuriæ*, & quid vetat multò plures? modò non ad coquos unius Seviri extendantur, & indè aliquid exstruatur. *Mithridatem*, conscio Gaiô in crucem fuisse actum, nihil impedit; vel si eo inscio, is, iive (procuratores) qui *sestertiûm eodem die centies in arcam retulerant, quingentosque boves domuerant*, &c. etiam maledicentem Domino servum sic punire poterant.

1. DOMINICO IUSSU] Domini jussu. Sic Columella. IX præf. *Subjecta dominicis habitationibus ponebat vivaria* Io. Schefferus.

2. *ostiarius prasinatus*] *Ostiarius*, quem *claustrituum* appellat Lanius apud Gell. lib. XII, c. X; *puerum ab janua*, Cornelius Nepos in Hannib. aditum obsidebat, ut admitteret nimirum, vel dimitteret eos, qui dominum conveniebant. Is fuit cathenatus: Columell. in præf. lib. I. *an putem fortunatius à cathenato repulsum janitore, sæpè nocte sera foribus ingratis adjacere?* Et hæc sunt *ostiarii* impedimenta apud Afranium, referente Festo in *Tintinnare*. Suet. de clar. Rhet. c. III. *L. Votacilius Pilutus servisse dicitur, atque etiam ostiarius veteri more in cathena fuisse.* Notanda sunt Suetonii verba, *veteri more*. Quæ indicant non ita factum fuisse ætate Suetonii. Et sanè longo etiam post ipsum intervallô legimus apud Corippum lib. I, cathenas à janitore in januam translatas fuisse. *Ostiarii* comes plerumque fuit canis. Suet. de Vitellio Imp. latebras quærente, c. XVI. Senec. lib. III de Ira, c. XXXVII. Pignorius. Cathena sic à κάθημα, catena, monile. Pollux. catena verò abiecto spiritu. Vossius. Gloss. Petron. *Ostiarius prasinatus* : à colore vestimenti, nimirum viridi.

3. *prasinatus*] In circo erant factiones, divisæ in partes coloribûs distinctas. Cassiodor. Var. l. 3, Ep. 51. *Transit prasinus, pars populi mæret; procedit venetus, & potior turba civitatis affligitur.* Vbi haud dubiè leg. *procidit venetus*, pro, *occumbit*. Hinc aurigæ nomina sortiti, ut illi dicantur *prasinati*, hi, *venetiani*. Fuisse Neronis *prasinum* agitatorem scribit Sueton. in Neron. cap. 22; & Spartianus, qui eum insuper *prasinæ* parti favisse tradit. Satyricè ergo Petronius Neronem sub Trimalchionis nomine perstringit, quod vel extra ludum & circum servos haberet *prasinatos*, qui à se videtur addidisse cerasinum cingulum, id est, russeum, studiô opinor innovandæ factionis à se Claudianæ dictæ. *Erhardus. prasinatus.* Notum & hinc jam in Neronem Satyricum scomma. Nam Cajum Principem, quem penitus æmulari, gloriosum duxit imprimis ipsus Nero, Suetonius testatur, nimis factioni *prasinæ* fuisse addictum. inquit ergò in Caligula c. LV. *Prasinæ factioni ita addictus, & deditus, ut cœnaret in stabulo adsiduè & maneret*, &c. I. A. Gonsalius.

4. *cerasino succinctus cingulo*] Anton. Thylesius de Colorib. cap. 7. *Vini genus est quoddam inter russum albumque, quod quia cerasi colorem refert duracini, cerasolum dicunt aliqui Italiæ populi,*

lo, atque [1] in lance argentea pisum purgabat. Super limen autem cavea pendebat aurea, in qua [2] pica varia [3] intrantes salutabat. Cæterum ego dum omnia stupeo, pene resupinatus crura mea fregi. ad sinistram enim intrantibus, non longe ab [4] ostiarii cella, canis ingens catena vinctus, in pariete erat pictus, superque [5] quadrata litera scriptum, [6] CAVE. CANEM. Et collegæ quidem mei riserunt. Ego

puli. Alamannis, *schiler.* Ergo ut *prasinatus* à πράσον (*porrum*) ita *cerasinus* est à κέρασος (*cerasum*) utrumque à colore ejus fructus: illo viridis, hoc russeus notatur. *Erhardus.*

1. *in lance argentea*] *Lance* omittit c. Tragur.

2. *pica varia intrantes salutabat*] De hoc genere Plinius lib. x, c. xix. *Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad urbem versus cerni cœpere picarum genera, quæ longa insignes caudâ variæ adpellantur.* Nos patrio sermone, *bonte Exters*, nominitamus, famosâ garrulitate amabiles, nec mentitus Martial. lib. xiv.

Pica loquax certa dominum te voce saluto:

Si me non videas esse negabis avem.

Dousa P. *Erhardus*: puto *variam* dici, ut apud Lucret. plerumque, *variæ volucres*, vel, *dissimiles*, vel, *varii coloris.* Interpretes hoc loco confundunt *picam variam*, cum *graculo*, sed perperam. De pica est versus ille apud Gardinerum in Proverb. antiq.

Nomen abest picæ, nisi quid varii tenet in se.

Et ille alter apud Balbum in Catholico:

Nigrior una pice, pars altera candida picæ.

3. *Intrantes salutabat*] Benedictus Magister apud Balbum: *Picæ verba in discrimine vocis exprimunt, ut homo, &c. & sonum humanæ vocis imitantur.* Erhard. De his accipiendum illud Persii:

Quis psittaco expedivit suum χαῖρε,

Picasque docuit verba nostra conari?

Wouweren. χαῖρε, est *salve.*

4. *ostiarii cella*] *Cellam* atriensem dicit, ubi vinctus janitor custodiam januæ gerebat, Rader. ad Martial. l. 9 Ep. 55. Memoriâ opinor lapsus. non enim servus vinctus servabat, sed canis vinctus, ut ex Plauto discimus. *Erhardus.* Confer verò quæ paulò antè ad *ostiarius prasinatus* Pignorius, de *catenatis.*

5. *quadrata litera*] *Quadratas literas* vulgò capitales vocamus. Sed illis priscis seculis nullæ aliæ erant literæ, præter quas vocamus capitales. Quas ergo, *quadratas literas* vocat, quæramus. Ex *Scaligero* adducit *Wouwer.* & *Gabbema.* Sed *Erhardus*: Petronii & antè temporibus jam inventæ erant aliæ literarum formæ, teste Quintiliano l. 1, c. 7, inter quem & Petron. non adeò multum ævi interfuit, ut non earund. literarum formis uti potuerint: quæ formæ erant *quadratæ.* Meurs. Animadv. miscell. l. 3, c. 18. Vide tamen Cujacium. Nimirum hoc vult dicere Erhardus: Quidni potuerint & noviter inventis, & antiquis quadratis uti? quemadmodum hodienum fit.

6. CAVE. CANEM] Sic codex Tragur. Vulgati, *cave, cave* bis; sed planè sufficit unum. Aus. Popma: Varro Eumenidibus. *Quum in eo essem occupatus, atque in schola curarem inscribi*: T. SCANTIUS. HORNO PER. DIONYSIA. *quod ea die mea erat præbitio, in janua* CAVE CANEM *inscribi jubeo.* CAVE CANEM elo-

Ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem [1] venalitium titulis pictum, & ipſe Trimalchio capillatus [2] caduceum tenebat,[3] Minervaque ducente

elogium inſcribi ſolitum in janua, quò ignoti ædium ingreſſu arcerentur. nam veteri more *canes* ad oſtium, non vivi modò, ſed vel ſculpti, ut in regia Alcinoi:

Χρυσεοὶ δ᾽ ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν,
Οὓς Ἥφαιστος ἔτευξεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσι·
Δῶμα φυλασσέμεναι μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Ἀθανάτους ὄντας, καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.

(Aureus hinc ſplendet canis, hinc argenteus alter,
Quos Deus ipſe potens ignis ſic ſtruxerat arte;
Magnanimi ad Ducis Alcinoi valvas vigilantes,
His vitæ ſine fine dies, his nulla ſenectus.)

vel picti in pariete, ut in fornice Petroniana, in qua non longè ab oſtiarii cella *canis* ingens, catenâ vinctus, in pariete eſt pictus, ſuperque quadrata literâ ſcriptum, CAVE CANEM. Hôc uti conveniet quotiens admonebimus, cavendum eſſe ab homine maledico, & obtrectatore: aut ab hoſpite ſordido, vel inhumano, & minimè hoſpitali.

1. *venalitium titulis pictum*] *Venalitium* vocat δουλοπρατήριον (*forum proſtantium ſervorum*). tituli autem non ſolùm in venalitio pingi ſoliti, ſed etiam collo aptari vendundi mancipii. Propert. lib. IV, & V.

Aut quorum titulus per barbara colla pependit:
Cælati medio cum ſaliere foro.

Ioſ. Scaliger.

2. *caduceus*] vel cerycium, utrumque è Græco κηρύκειον. pacis erat ſignum ornatûſve fœdus ambientium *caduceatorum* exterorum: ut ſagmina Romanorum. G.I. Voſſius. Fuit autem lignum rectum habens duos angues ſibi invicem implicitos faciebûs obverſis. Scholiaſtes Thucyd. L. I. *Caduceus*, virga & inſigne Mercurii. *Gloſſ. Petron.* Quo ille ad dirimendas diſcordias uſus. Hinc tractum quod præcedit.

3. *Minerva ducente tænia intrabat*] Tornæſ. *M.d.tenia i.* in marg. (ſignatô ante *tenia* *) *tænia.* ubi Douſa Ms. f. *januam.* Barthius: *ducente * tenia*, &c. Aſteriſcum exſtirpa: *tenia* autem ſolemnes in imaginibus, ita hominem *teniâ* comprehenſum introducebat Dea. Pauſan. Att. Ἀπόλλωνα ἀναδούμενον ταινίᾳ τὴν κόμην (*Apollinem revinctum tæniâ comam*). Lucian. Philopſ. de ſtatua Pelichi. Διαδούμενον τὴν κεφαλὴν τῇ ταινίᾳ, (*religatum caput tæniâ*). Paulò poſt: εἶδον τινα ἐπὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ Κρόνου ταινίας καὶ στεφάνους ξηροὺς ἔχοντα, (*vidi quendam à dextra Saturni tænias coronaſque aridas habentem*). Ælian. lib. IX, c. XXXIX; ubi adoleſcens amans ſtatuam bonæ fortunæ: ἀναδήσας πολλαῖς ταινίαις καὶ στεφανώσας τὸ ἄγαλμα, ἑαυτὸν ἀπέκτεινε (*multis tæniis ſtatua devinctâ & coronatâ ſeipſum interemit*). Sic amatores Athenis amaſia tæniis incinxiſſe, judiciô adfectûs ex eo more clarum, quem ad Theocritum illuſtrat D. Heinſius. Aſteriſcum Tornæſianum ante *tenia*, alia prorſus mente à Tornæſio locatum, (nimirum notæ in marg. ergo, non defectûs causâ) quàm à Barthio acceptum, etiam poſterior editio Gabbem. & antè R. Herm. ac ambæ Wouwer. ſuum fecerunt. Cæterùm Traguriense fragmentum habet *Romam intrabat.* Qua de re *Schefferus.* Vulgati habent *tenia*, quod ſunt, qui probant, quia hîc reſpiciatur ſenatusconſultum, quo *ſtatutum aureum*

ducente tænia intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didiciſſet, [1] dein diſpenſator factus eſſet, [2] omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. In deficiente vero jam porticu levatum [3] mento in tribunal excelſum Mercurius *rapiebat*. Præſto erat Fortuna cornu abundanti copioſa, & [4] tres Parcæ [5] aurea penſa tor-

reum Minervæ ſimulacrum in curia; & *juxtà Principis imago*; ſicut refert Tacitus. Reginæ quoque ambulare ſolitæ, *tæniis ductis* à ſpadonum vel juvenum grege. Sed hos ego non intelligo. Ecquid enim volunt iſta, *tæniis ductis?* quid eſt, *tænias ducere?* num tenebant illas *tænias* Reginæ? non exiſtimo. ſpadones hoc faciebant, iiſque ducebant Reginas. Quas ſi Referre dabuit hoc loco Minerva, illa ducende fuit à Trimalchione. At hîc contrà fit: Minerva ducit Trimalchionem, cujus nulla intelligitur aptè *tænia*. In libro Puteani *tema* legitur cum ſuperſcripta lineola, quam puto eſſe indicem proprii nominis; & mox, *vitabat*, non, *intrabat*. Quare ſuſpicor, lectionem eſſe veram, *romam itabat*. Fuit nempe primò conjunctim ſcriptum, *romam itabat*, inde factum, *roma mitabat*, poſt, *rema vitabat*, & *tenia vitabat*. Wagenſeilius: Noto mihi novas, & ante hunc diem inauditas correctiones. Talis, loci depravatiſſimi: *Ipſe Trimalchio capillatus caduceum tenebat. Minervaque ducente Romam intrabat.* Nam *tenia intrabat* quid eſſet, nemo explicare poterat. Nihilominus deliberandum potiùs ſtatui, quàm ut hoc mutarem. Eſt enim ſenſus perſpicuus: *Minerva Trimalchionem tæniâ* lacinia, lemniſco aut faſciolâ *apprehenſum oppidum* aut *urbem intrantem ducebat*. Subintelligam potiùs, quàm ut exprimam *Romam*. Niſi quis forſan paciſceretur, ut ſic legerem: *Minervaque tæniâ ducente Romam intrabat*. Proſtiterit Romæ in cataſta Trimalchio (nam ſervus fingitur ex Aſia oriundus, ut patebit infrà), ſed Romæ nequaquam 14 annos (vel enim puriùs loqueretur) ſervivit; ut ex fine Fragmenti deprehendere erit: ac ne quidem Romæ fuiſſe, alibi diſertè dicitur. Denique, nemo adeò miretur jam *tænias*, jam *tenias* ſcribi; illud ſolido nititur fundamentô derivationis à Græco ταινία, hoc forſan partim reſpicit originem τȣ̃ ταινία quod à τείνω (tendo), partim facilitatem mutationis *æ* in *e*, unde antiquitus (Ennii temporibûs) *edepol erumna*, &c. & rurſus cadente Latinitate *era* pro *æra*, taliáque. Voſſ.

1. *dein*] *Deinque* Fragment. Tragur.

2. *omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat*] Is mos erat, ut adjicerent, quid pictura notaret, maxime rudi & impolito ſeculô. Ælianus l. 10 Var. ὅτε ὑπήρχετο ἡ γραφικὴ τέχνη, οὕτως ἀρχαῖ ἀτέχνως εἴκαζον τὰ ζῶα, ὥςε ἐπιγράφειν αὐτοῖς τοὺς γραφέας· τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος (*Incipiente primùm pictura, ſic ruditer fingebant animantia, ut ſimul inſcriberent: hoc bos, hoc equus*). Io. à Wouweren.

3. *mento i. t. e. M.* rapiebat] Ita c. Traguriens ſed Gabbem. Frellon. al. *mento i. t. e. M. capiebat*. Tornæſ. *merito i. t. e. M. c.* Vbi Douſa MS. *mento* c. Pith. & f. *rapiebat*. Barthius: Lege *rapiebat*. Fulgent. Myth. *ſequax ſi fueris celeriter raptum ex mortali cæleſtem efficient.*

4. *tres Parcæ*] Sidon. Carm. VII.

Aurea concordes traxerunt fila ſorores.

Adludit autem ad diſciplinam Hetruſcorum. Germ. Valens Pimp. ad

IV Virg.

torquentes. Notavi etiam in porticu [1] gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. Præterea grande [2] armarium in angulo vidi, in cujus [3] ædicula erant [4] Lares argentei poſiti, Veneriſque ſignum marmoreum, & pixis aurea

IV Virg. Ecl. *Aurea penſa* ſunt felicia Parcarum omina. Sidon. Carm. xv.

--- --- *probat Atropos omen*
Fulvâque concordes junxerunt fila ſorores. Ge. Erhardus.

5. *aurea penſa*] Rebus lætîs ea Parcis dabant. Sidon. triſtibûs autem pulla. Horat. Martial. *Idem.*

1. *gregem curſorum*] Curſoris operam indicat nomen ipſum. Petronius ſupr. *hinc involutus coccina gauſapâ, lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribûs quatuor.* Præcurrere igitur & præcedere *curſorum* fuit. Martialis lib. v Epig. xciv.

Nec feriatus ibat ante carrucam,
Sed tuta fœnô curſor ova portabat.

Verùm & prænunciare. Apulejus l. x Metamorph. *Miſitque protinus curſorem, qui vianti marito domus expugnationem nunciarent.* Tacit. vit. Agric. Sueton. In Tit. cap. vi. Imò & epiſtolas perferre. Suet. Ner. cap. xlix. Et quidquid epiſtolas comitabatur; Martial. Epig. lviii lib. iii. Suetonius in Nerone præcurſum notavit, ut & Seneca; ille cap. xxx. *Nunquam carrucis minùs mille feciſſe iter traditur, ſoleis mularum argenteis, canuſinatis mulionibûs, armillata & phalerata cum Mazacum turba atque curſorum.* Seneca Epiſt. lxxxvii. *O quàm cuperem illi* (Catoni) *nunc occurrere aliquem ex his troſſulis in via divitibus, curſores, & Numidas, & multum ante ſe pulveris agentem.* Vidend. omnino Pignorius lib. de Servis, pag. 147, *&c.* Gabbema in ſecundò editis.

2. *armarium*] Locus, ubi cibaria, veſtes, libri & ſimilia reponuntur. *Gloſſ. Petron,* nummi Cic. pro Cœlio: *Tune aurum ex armario tuo promere auſa es?* Idem pro Cluentio. *Cùm eſſet in ædibus armarium, in quo ſciret eſſe nummorum aliquantulum & auri, noctu duos conſervos dormientes occidit.* Plaut. Captiv: *Cellas refregit intus omnes, recluſitque armarium.* Ibidem: *Quin ex occluſo atque obſignato armario decutio argenti tantum, quantum mihi lubet.* Galli adhuc dicunt, *armoire.* Ian. Laurenberg.

3. *In cujus ædicula*] theca ſimulacri. Tertull. de Idol. c. 8. *Nec enim differt an exſtruas, an exornes, ſi aram, ſi templum, ædiculam ejus inſtruxeris.* Wouweren. Erhardus: Sacello, ſacrario, larario, quæ in magnatum domibus fuiſſe noravit Barthius ad Claudian. n. 480. Ipſe Barth. hîc: pretioſioribus effigierum ædiculas faciebant. Pauſan. Corinthiacis. Herodot. Euterpe: Iuvenal. Satyr. 8.

Ipſi deinde lares, ſi quod ſpectabile ſignum,
Siquis in ædicula Deus unicus. —

4. *Lares argentei*] *Lares* antiquitus Familiares dii cujuſque domus. Ipſus *Lar* in Prologo Aulul. Plauti: *Ego Lar ſum*, &c. Majores cujuſque familiæ, eidem fuere numina. Non tamen omnes, ſed illi tantùm, qui rectè & honeſtè curriculum vivendi, à naturâ datum, confeciſſent. Planè Apul. de Deo Socratis. Ipſum imitatur Mart. Felixi lib. ii. *Lemures, ſi vitæ prioris adjuti fuerint honeſtate, in Lares domorum urbiumque vertuntur. Si autem depravantur ex corpore, larvæ perhibentur ac maniæ.* Ideo ipſorum ſimulacra vix abeſſe à domo alicujus contingeret, ſed larariis impoſita colebantur honoribûs, ſupplicabanturque, *thure, vinô* & *coronîs,* Plautus docuit Trinumm. a. i, ſc. 2, v. i. &c. obſervo ego, *lucernis* etiam antè ædiculas pendentibûs,

aurea non pusilla, in qua [1] barbam ipsius conditam esse, dicebant. [2] Interrogare ego atriensem cœpi: [3] quas in media porticu picturas haberent? † Iliada & Odysseam, inquit, [4] *ac Lænatis gladiatorium munus.* ‡ *Non licebat multa etiam*

† *Atriensis.* ‡ *Encolpius.*

bûs. Planum hoc fit ex bilychni lucerna æneaLugduni reperta anno ∞. IↃ. v cujus catenis inserta tabella erat cum hac inscriptione: LARIBUS SACRUM. P. F. ROMAN. id est, *publicæ felicitati Romanorum.* apud Gulielm. Choulium lib. de Ant. Relig. Rom. hujusce lucernæ imaginem videre est. Confirmo insuper veteri inscriptione Præneste in Latio inventa,ubi inter alia: ET. CUPIDINES II. CUM. SUIS. LYCHNUCHIS ET LUCERNA. LARUM. Argentei haut insolenter facti. Municipibus Rheginis T. TARFENIUM reperio inter alia legasse, LARES ARGENTEOS. SEPTEM. Sic ex marmore constat Calabriæ civitatis. *I. A. Gonsalvus.*

1. *barbam ipsius conditam esse dicebant*] Vulgaris ac notissima veterum consuetudo deponendæ barbæ multis testimoniis confirmata à Criticis nostris: ut ex Suet. Neron. c.XII, de depositione solemni barbæ Neronis. *Gymnico* (inquit) *quod in septis edebat, inter Buthysia apparatum barbam primam posuit, conditamque in auream pyxidem, & pretiosissimis margaritis adornatam Capitolio consecravit.* Vide Lipsium ad lib. XIV Ann. Tacit. c. XV. *Ramirez.* Alii Veneris barbam putant heic intelligi: idque ex Macrobii lib. III, c. VIII probare conantur. *S. A. Gabbem.*

2. *Interrogare ego atriensem cœpi*] *Atrienses* servi, qui *atrium* observant, & custodiunt, ne quid ex imaginibus, stemmatibus, ac cæteris, quæ in atrio reponi solent, deperiret; & qui supellectilem ædium, aut villæ exponunt,simulque atrium omni ex parte mundum, & nitidum ut sit, procurant. *Tit. Popma.* MS.Tragur. pro *ego*, habet *ergo*.

3. *quas in media porticu picturas haberent*] Torn.*q.in medica*(in marg.*media* [*porticu*]. h. e. alii *media*, i.e. *porticu*; ut idem Tornæs. explicat in suis Var. lect.) *picturas h.*Wouwer. & R.Herm. *q.i.* medica*(cum asteriscosc.Tornæs.) *p.h.* Frellon. & Lotich.*q.i.media pi.h.* Tragur.Fragment. *q.i. medio p.h.* Barthius: Ambitionem etiam summam in hoc notat Arbiter; nam cùm de singulis fabulis,quas ex poëtis pictas haberent, interrogaretur *atriensis*: tota illa celeberrima & maxima opera sibi esse respondit:ne quid vulgare, scilicet, loquatur tanti jactatoris mancipium. Pingi autem solitas *Iliadem* & *Odisseam* testatur cum recentium suo ævô vituperatione Vitruvius lib. VII, c. V. Et sic porticus Romæ *Argonautarum* appellabatur,ut mentio apud P. Victorem Regione IX. Erhardus: Moris erat apud Romanos, historias, fabulas, & alia multa porticibûs depingere, subscriptis poëtarum versibûs, quos deinde otiosi solebant spatiantes relegere. Ramirez ad Martial. l. 3 Epigr. 20, num. 5.

4. *ac Lænatis g. munus. Non l. multa etiam considerare*] pro MSi, & Patavino, *ac lenatis g. munus n.l. multaciam c.* Tilebomenus: *ac lenatis gladiatorium munus,*&c. Locus insigniter depravatus, quem ita restituendum esse putarem; *ac dantes gladiatorium munus, non licebat multoties considerare:* ne videlicet horror & metus ab inflictis vulneribus & effuso cruore gladiatorum aspectantes incesseret. *Schefferus: ac lenatis gladiatorium munus non licebat multaciam considerare.* Hæc prodigiosa sunt

etiam considerare. Nos, jam ad triclinium *per*veneramus, in cujus parte prima [1] procurator rationes accipiebat: &, quod præcipue miratus sum, [2] in postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi, quorum [3] imam partem quasi [4] embolum navis æneum finiebat, in quo erat scriptum,

sunt, nec emendatu facilia. Suspicor nihilominus, scripsisse nostrum: *ac lævâ, bis gladiatorium munus. Non licebat multa etiam considerare.* Continuat atriensis verba sua, & postquam de Iliade ac Odyssea picta memorasset, pergit, inque læva porticus parte ait cerni bis pictum *munus gladiatorium,* quod à se datum, credo, Trimalchio memoriæ causâ ibi jussit depingi, pro illorum temporum consuetudine, de qua dico in opusculo *de Pictoria.* Nisi mavis cum Cl. Gronovio insistere tenacius lectioni veteri, legereque, *ac Lanatis*, & accipere de munere nonneminis sit appellati. Cum Lænatis Consulis sit mentio apud Ciceronem III de Legibus, alibi quoque crebrò nomen hoc occurrat. Subdit postea Encolpius, non fuisse sibi tantum temporis, ut hæc omnia spectare posset diligentiùs. *Multa considerare* dictum est, ut apud Virgilium, *multa reluctari:* --- *& spiritus oris*

Multa reluctanti obstruitur. ---

ait IV Georg. Vbi Servius: *multa, pro multum, nomen est pro adverbio.* Mallem ego genus dicere ellipticum, integreque esse, *ad multa negotia usque*, vel, *ad multa tempora usque*, cum ne *multum* quidem sit adverbium, quod abunde Schoppius in Paradoxis comprobavit. Illud *etiam* respicit superius, *non destiti persequi parietem*, celeriter videlicet ac cursim perlustrando; vult enim, etsi ita perlustrarit, considerare etiam singula cum cura haud potuisse. De *considerandi* voce dixi alibi ad Phædrum.

1. *procurator*] *Procurator* servus, qui mandato domini negotia ejus administrat, cui supellectilem, & cellaria credi consuevisse auctor est Salvianus de Provident. Dei lib. III. *Tit. Popma.* Sed plane etiam in aliis locus *procuratoribus*, quod & infert legalis definitio: *procurator est qui mandato domini*, &c. l. 1 ff. de Procurat. & defensor. Sic Fabius major Declam. 345. *Satis sit vobis (ô divites) hoc vestras præstare fortunas, quod per dispensatores feneretis. quod familiam per procuratores continetis.* Et hîc *procurator* rationes accipit. Plura mox in *dispensator.*

2. *in postibus triclinii fasces cum securibus erant fixi*] *Fasces*, bacilli aliquot teretes lorô colligati in modum fascis. Securis & fasces insignia. Magistratus, quibus à lictoribus prælatæ. Duumviris autem, Ædilibus quinquennalibus, Sexviris (qui magistratus municipalis) lictores præibant, non cum fascibus, sed nudis virgis aut bacillis. Ideo miratur adolescens, quia insolens & præter morem. Fusè Lipsius lib. I Elect. c. XXIII. *Wouweren.* Lipsius El. lib. 1, c. 23. Bacilli præferri Duumviris soliti locô fascium, qui ritus ne nunc quidem exolevit in Colonia Agrippinensi; ubi lixæ, qui majores Consules comitantur, oblongum teretem baculum gestant, insigne Magistratus. At Campanæ superbiæ fuit, quòd IIviri, aut Seviri, fasces sumerent: ut apud Petronium, &c. Dousa MS. (ad edit. Tornæsii).

3. *imam*] *unam* est in MS. Tragur. quomodo & legit Tornæs. Vbi Scriverius MS. *imam* Lips. Elector. c. 22. quod amplexi omnes recentiores.

4. *embolum nav. æn.*] Scholiastes Pindari: ἔμβολον δέ φησι τὸ ξύλον, ὃ ἀναδε-

ptum, [1] G. POMPEIO. TRIMALCHIONI. [2] VI VIRO. AUGUSTALI. [3] CINNAMUS. DISPENSATOR. Sub eodem titulo, [4] etiam [5] lucerna bilychnis de camera pendebat, & duæ tabulæ in utroque poste defixæ; quarum altera, si bene memini, hoc habebat inscriptum:

III. ET.

ἀναδέσμουσι τὴν ἄγκυραν (*embolum verò dicunt lignum, quo alligant ancoram*). Glossa: *Rostra, ἔμβολαι. Gabbema. Quasi embolum navis acutum.* id aduncum erat. Hinc in Catalect.

— Puppis adunca cucurrit.

Propertius, Statius, & alii, *curvam navem* dicunt. Et propterea *rostrum* Latinis, quod Gr. ἔμβολον. Erhardus. *Embulum,* Fragment. Tragur. In vulgatis, *embolum* scribitur. Dicam hac de re nonnihil ampliùs in curis secundis librorum de Milit. Navali. *Io. Scheffer.*

1. G. POMP.] Sic & Tornæs. alii. MS. Tragur. C.N. i. CN. ut Patav. editio; hocque vellet Dousa in Præcidaneis, & Wagenseil. in sua dissertat. sed frustra: *Gajus*, Trimalchio infrà in Fragmento, ab actuario, & familia expressim nominatur.

2. VI VIRO. AUGUSTALI] Fragment. Tragur. *Seviro.* Wouweren: in Inscriptionibus vetustis sæpe ejus mentio: PUBLIUS. ANTHUS. VI VIR. AUGUSTALIS. FAUSTUS. VI VIR. ET. AUGUSTALIS. QUI. INTER. PRIMOS. AUGUSTALES. A. DECURIONIBUS. AUGUSTALIS FACTUS. EST. Anonymus in literis Dn. Lucii ex Italia: *Seviri Augustales.* Hi *Augustales* simpliciter *Seviri* nonnunquam; fragm. Petronii (infrà) haud semel: *Sevir gratìs factus sum. Habinna Sevir est.* Inde cœna *Seviralis* ob honorem *Seviratus* data. Grut. 1073, 6. V. Reines. ea Epistolà, ubi nescio quid de duplici genere *Sevirorum*, ac de feminis in eum ordinem adlectis, aut saltem ornamentô honoratis, sine usu ac ministerio. Confer & quæ inferiùs recurrent de Seviris.

3. CINNAMUS. DISPENSATOR] Actor secundarum in familia fuit *dispensator*, qui Græcis *οἰκονόμος* dictus est. meminerunt autem antiqui tituli. SIGNUM. HERCULIS DORUS. LARC. DISP. QUI ANTE. VILLICUS. HUJUS. LOCI. D. D. Item: EPAPHRÆ DISP. T. ARIANI. ANESIS FILIA. VIRGO. VIXIT. A. XVII. Aliud: DIS. MANIBUS. ONESIMI. CÆPIONIS. HISPONIS DISP. TI. CÆPIO. HIERONYMUS. ET. SIBI. ET. SUIS. & quidem *dispensatores* dicti sunt ideo, quòd olim æs pensantes expenderent, non adnumerarent. Tradit hæc vetus interpres ad Sat. II Persii: *fuit autem assis libralis, & dipondius, quod hodie in usu remansit; & solebat pensari potiùs quàm numerari, unde & dispensatores dicti*, &c. Laur. Pignorius. *Dispensator,* qui servis cibaria mandabat; sed idem & pecuniam versabat. *Wouweren.* Confer quæ in sequentibus.

4. *etiam*] *&*, MS. Tragur.

5. *lucerna bilychnis de camera pendebat*] Candelabrorum, priscis in cœnis nullus usus. Noctis tenebras lucernis pensilibus dispellebant. *Bernart.* Sidon. lib. XI Epig. XIII.

Laquearibus coruscis
Camera in superna lychnus.

Gabbema. *Lucerna bilychnis*, pensilis, duplicis lychni. Gloss. Petron. *Wouweren:* Lucernæ catenîs suspendebantur.

III. ET. PRIDIE. KAL. IAN.
[1]G. NOSTER. FORAS. COENAT.

altera Lunæ curſum, Stellarumque VII imagines pictas; &, qui dies boni, quique incommodi eſſent, [2] diſtinguente bulla notabantur. *His repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit unus ex pueris, qui* [3] *ſuper hoc officium erat poſitus:* [4] *Dextro pede.* [5] *Sine dubio pauliſper trepidavimus, ne contra præceptum aliquis* [6] *noſtrum tranſiret.* Cæterum, ut *pariter* movimus dextros greſſus, ſervus nobis diſpoliatus procubuit [7] ante pedes, & [8] rogare cœpit, ut ſe pœnæ eriperemus: nec magnum eſſe peccatum

tur. In Geſtis purgationis Cæciliani & Felicis, *Lucernæ undecim cum catenis ſuis.* Has catenas innuit Statius Thebaid. lib. I.

Aſt alii tenebras, & opacam vincere noctem
Aggreſſi, tendunt auratis vincula lychnis.

1. G. NOSTER] In MS. Tragur. & minuſculis & hæc, & præcedens inſcriptio legitur, ſi in præcedente C. N. quadratas excipias; hîc verò pro *G. Noſter, cum noſter* habetur, quod Patavinus, ut antè, *Cn.* edidit.

2. *diſtinguente bulla notabantur*] *Bullatos* clavos intelligit, quibûs portæ configuntur, unde *bullæ oſtiorum*, apud Plautum. Clavis autem in oſtio fixîs annos & dies notari ſolitos, teſtis obſervatio antiquitatis de Dictatoribus clavo pangendô creandis. *Wouweren. Clavi bullati*, de quibus hîc Wouwerius, capita ſunt. clavorum umbellata, in *bullæ* modum faſtigiata, quo ditiorum ædes exornari ſolebant, interdum deaurata. Frid. Taubm. ad Aſin. Plaut. & G. I. Voſſius. Sed Erhardus: *diſtinguente bulla* non in oſtio ut vult Wouwer. ſed tabula affixâ, ut nos hodie *faſtos noſtros* i. e. calendaria perpetua *diſtinguente bulla* notamus.

3. *ſuper hoc officium*] Optimè. Ita Curtius lib. VI. *Nobili juveni, ſuper armamentarium poſiterus, ſignificat.* Sic infrà. *Io. Schefferus.*

4. *Dextro pede*] Quàm bellè hæc cohærent cum ſequentibus! & nobilis obſervatio. N. N. ad Chriſtoph. Arnoldum per epiſtolam: Omnino videtur iſtud additamentum de *dextris* pedibus non eſſe de nihilo; nam mox ſequitur: *movimus dextros greſſus. Retulimus ergo dextros pedes.*

5. *Sine dubio*] Verè Petronianum. Alibi in jam editis: *Sine dubio non repugnaverat puer.* Senec. Epiſt. 99. *Sine dubio multùm Philoſophia profecit.* Schefferus.

6. *noſtrum tranſiret*] *Limen* hîc interſeruerat editio princeps Patavina, quod in MS. non lego.

7. *ante pedes*] *ad p.* Fragm. Tragur.

8. *rogare cœpit ut ſe pœnæ eriperemus*] *Wouweren:* Inter legitimos modos, quibûs ſervi pœnâ liberabantur, is fuit, nempe ſi alii intercederent, ut remitteretur eis pœna, qui deprecatores vocabantur. Terent.

Nec tu aram tibi, nec precatorem parâris.

Tertull. Apolog. *deprecatores eſſe cœperant.*

3. Sub-

catum ſuum, propter quod periclitaretur. [1] Subducta enim ſibi veſtimenta diſpenſatoris in balneo, quæ vix fuiſſent [2] x H S. [3] Retulimus ergo dextros pedes, [4] diſpenſatoremque [5] in prætorio aureos numerantem deprecati ſumus [6] *ut* ſervo remitteret pœnam. Superbus ille

1. *Subducta ſibi veſtimenta in balneo*] Quia mirè frequentes in balneis fures, qui veſtimenta ſubriperent. Plaut. in Rud. -- *qui it lavatum in balneas, ibi cùm ſedulò ſua veſtimenta ſervat, Tamen ſurripiuntur.* -- Hi *fures balnearii.* Tertull. de fuga in Perſecut. *Inter tabernarios & fures balneariorum.* & Apol. 44. *quis illic lavantium prædo?* Ideò adducebant ſervos, qui veſtes ſervarent; ut hic diſpoliatus. Hujuſmodi autem ſervi appellabantur *capſarii*, qui nonnunquam mercede conducti aliis etiam balneaticis muneribûs fungebantur: puta *fricabant, ungebant.* Io. à Wouweren.

2. *x HS*] c. M. Douſ. & Tragur. *decem ſeſtertiorum.* i. e. $\frac{15}{43}$ thaleri Imperialis. Vt infrà ex I. Lipſio pluribûs patebit.

3. *Retulimus ergo dextros pedes*] Cùm redirent aliquò, unde diſceſſerant, moris fuiſſe exiſtimo, pedibus primum *dextris* niti, ne malè cederet ſcilicet, re infecta, cujus gratiâ prodierant locô, eum repetere. Petronius ita intelligendus: *Cæterum ut movimus dextros greſſus.* Apparet ex his verbis in domibus magnatum adeò nihil non ominoſum fieri conſuetum fuiſſe, ut gradientes etiam *dextros pedes* ſtatu priores movere ex diſciplina eſſe noſſent. *S. A. Gabbema.*

4. *diſpenſatorem aureos numerantem*] *Diſpenſator* eſt, quem nos hodie *theſaurarium*, vel *camerarium* dicimus, toti fiſco dominico præpoſitus: *procurator* autem *fiſcalis* & *rationalis*, Germ. *Rechener, Zalmeiſter.* Papias: *diſpenſator cui creditur adminiſtratio pecuniæ; quam olim appendebant, non numerabant.* Erhard. *Diſpenſator arcarius.* Gloſſ. Iſid. Diſpenſatore *actor* dignior: quippe *cui rerum omnium ſummam herus credidit*, ut complectitur Plautus Aſin. Wouweren.

5. *in prætorio*] Sic & Frellon. ac Lotich. Sed Tornæſ. & c. Tragur. *in precario.* Rutgerus Hermannides Hardervicenſis, cujus editioni Gloſſar. Petronianum debetur, habet in textu *imprecario.* Quò modo & c. M. Douſæ. Wouwerius, *inprecario.* Gloſſ. Petr. *In precario*, i. in oratorio ſeu ſacrario. ex Barthio. Schefferus: *in precario.* Sic veteres plerique omnes, ex quo fecerunt, *in prætorio.* Sed ſcribendum eſt junctim *inprecario*; eſt enim adverbium ab *in* & *precario*, in quo *in* adjectum auget ſenſum & attollit, ſicut fit in aliis. Vult, multis precibûs oràſſe atrienſem. Cicero ſic uſus eſt ſimplici in Verrina v, his verbis: *Quo tempore in tanta inopia navium, tantaque calamitate provinciæ, etiamſi precario eſſent rogandi, tamen ab his impetraretur.* Precario rogare Ciceronis, eſt Noſtri *inprecario deprecari.* Hæc quidem ægrè lectio tandem admittit: eſt enim ingrata tranſpoſitio: & ſufficiebat *diſpenſatorem* non modò rogaſſe, nec precatum eſſe, ſed & *deprecatum eſſe.* Douſa tamen, ad edit. Tornæſii, ut prætactum, *imprecario* etiam in chirographo legi, manu teſtatus. Ex adverſo optavit anonymus, tertius quorum manus ibi viſuntur, *in pretiario*; ſed optavit.

6. *ut*] Codicis eſt Tragur.

ille ſuſtulit vultum, &, ‡ Non tam jactura [1] me movet, inquit, quam negligentia nequiſſimi ſervi. [2] Veſtimenta mea accubitoria perdidit, [3] quæ mihi natali meo cliens quidam donaverat, [4] Tyria ſine dubio, [5] ſed jam ſemel lota. [6] Quidquid ergo eſt, dono vobis. † Obligati tam grandi beneficio, quum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſervus pro quo rogaveramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit, gratias agens humanitati noſtræ. Ad ſummam, ‡ ſtatim ſcietis ait, cui dederitis bene-

‡ *Diſpenſator.* † *Encolpius.* ‡ *Servus.*

1. *non tam jactura me movet*, &c.] Extenuatio damni; & vitii animi exaggeratio, negligentiæ.

2. *Veſtimenta mea accubitoria*] Gabbem. Frellon. & Lotich. *veſtimenta accubitoria.* Tragur. cod. Tornæſ. alii, *v. mea cubitoria.* Erhardus: Romanis alia veſtis domeſtica, alia forenſis; inter domeſticas cœnatoria, quam non fas videre publicam lucem. Martial. lemmate, Cœnatoria.

Nec fora ſunt nobis, nec ſunt vadimonia nota:
Hoc opus eſt pictis accubuiſſe thoris.

Lipſ. Saturnal. l. 1, c. 2.

3. *quæ mihi natali meo cliens donaverat*] Conſueverant olim amici invicem, & clientes patronis die natali munera mittere: quod prolixè ſatis innuit Mart. lib. x Epiſt. XCVI. & exempla ejuſmodi plurima paſſim obvia ſunt legenti. Mart. lib. x Ep. XXII; Plin. lib. IV Epiſt. IX; Mart. lib. VIII Epig. LXIV; Iuven. Sat. IX, verſ. II; Symmach. lib. I Epiſt. XI: alii. Sic Cenſorinus Q. Cærellio ſuum de die Natali librum natalitii titulô mittit. Sic Dionyſ. Halycarnaſ.: ſuum περὶ συνθέσεως ὀνομάτων (*de Compoſitione nominum*) filio induenti virilem rogam ipſo natali die tradidit. Eodem titulo Lucianus ſuum περὶ μακροβίων (*de Longævis*) libellum Quintillo conſecravit. *Bulla aurea*, inquit Plaut. Rud. IV, IV, CXXVII, *eſt, pater quam dedit mihi natali die.* Curcul. V, II, LXI. *l. xxxj § viij π˜ de Donat. int. vir. & uxor. l. cxciv π˜ de V. S.* S. A. Gabbema.

4. *Tyria ſine dubio*] veſtis triclinaria mollior & coloris exquiſiti. argumentum ſolutorum morum; elegantiores enim qui videri volebant ea ætate in dibapha purpura, in coccinis aut hyacinthinis diſcumbebant. Caſaubon. in Perſ. Sat. *Ge. Erhardus.*

5. *ſed jam ſemel lota*] Id eſt, *ſed tamen.* ut Sen. Ep. 6. *Nec hoc promitto jam aut ſpero,* &c. pro, *nec hoc promitto tamen. Sed jam ſemel lota*, h. e. non bis tincta murice ſeu purpurâ. Barthius exploſa Lipſiana emendatione, *ſed haud ſemel lota.* Erhardus. Vnde tanti non æſtimans diſpenſator faciliùs culpæ ignoſcit, menſque Scriptoris dibapham non fuiſſe, de qua Virgil. Culice:

Si non Aſſyrio fuerint bis tincta colore.

Plin. l. 9, c. 3. Wouweren. Et quid ſi *jam ſemel lota* intelligamus, jam dum interpolata, à maculis purgata, aut refricta, ut ſolent fullones, mangones, &c.

6. *Quidquid ergo eſt dono vobis*] In MS. ita lego: *lota. quid ergo eſt dono vobis eum. Obligati.* Sicque diſtingui voluiſſe videtur: *Quid ergo eſt? dono* &c. τὸ *eam* notante pœnæ magnitudinem, quaſi vitæ periculum imminuiſſet. Et hac lectione *inprecario* Schefferianum aliorumque conditetur.

1. *Vinum*

beneficium. [1] Vinum dominicum [2] ministratoris gratia est. † Tandem ergo discubuimus, [3] pueris Alexandrinis [4] aquam in manus nivatam infundentibus, [5] aliisque insequen-

† *Encolpius.*

1. *Vinum dominicum.*] Inscriptio Romana apud Velserum in Monument. Augustæ:

Merum profundite
Nigrum Falernum, aut Setinum, aut Cæcubum:
Vivo ac valenti de apotheca dominica.

Gabbema.

2. *ministratoris*] Hujusmodi in antiquis marmoribus nominantur: AMARANTHUS. AUGUSTI. MINISTRATOR. TURRANIANUS. ERASTUS. ET. ANSIO. CÆSARIS. MINISTRATORES. Senec. Ep. XLVII. *alius vini minister in muliebrem modum ornatus, cum ætate luctatur.* Apuleius autem lib. II Metam. hæc Senecæ explicans, *pueros calamistratos, pulchrè indusiatos, gemmas formatas in pocula vini vetusti frequenter offerentes*, notavit. Nimirum hic fuit muliebris ornatus indusiatum esse, & calamistratum quempiam. Idem Seneca Ep. XCV. *Transeo pistorum turbam, transeo ministratorum, per quos signo datô ad inferendam cœnam discurritur.* Porrò qui vinum ministrabat, à Sueton. Cæs. XLIX ad *cyathum* & *vinum* appellatur; ab Apul. lib. X Met. *pocillator*: à Iuven. Satyr. XIII ad *cyathos*: in veteri epitaphio à *potione*. TI. CLAUD. AUG. LIB. GRATIO. LIVIÆ. AUG. SER. A. POTIONE. S. T. T. L. A Gallis *scantio* in LL. Salic. tit. II, ed. Bas. à Græcis test. Athenæo, ac Luciano οἰνόχοος. Hic vinum prægustabat. Mart. IIX Ep. LVI. Hic idem qui à potione, fuit & à *lagena* seu *laguna*: & confirmat antiqui marmoris elogium: M. VLPIO. AUG. LIB. PHÆDIMO. DIVI. TRAIANI AUG. A. POTIONE. ITEM A LAGUNA. ET. TRICLINIARCH. LICTORI. PROXIMO. ET. A. COMMENT. BENEFICIORUM. &c. *Laur. Pignorius.*

3. *pueris Alexandrinis*] Papinius lib. V Sylv. ult.

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delitias, doctumve sui convitia Nili
Infantem, linguâque simul salibusque protervum
Dilexi.

Cujus primum versum explicat Suet. Augus. c. XCIX. *Quare admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus divisit, jusque jurandum & cautionem exigit à singulis, non aliò datam summam, quàm in emptionem Alexandrinarum mercium absumpturos. Alexandrinæ merces*, Historico, *& loquaces de Pharia puppe delitiæ* sunt Statio, *pueri Ægyptii*, dicaces, & ob id conviviis gratissimi. Quintil. lib. I, c. II. Iul. Capitol. in Vero Aug. *Tho. Dempsterus.* Nec tantùm dicaces pueri adhibiti, sed & adulti servi, aliique quorum ars scommatis & dicteriis, sive mordaci sale ludere. Senec. Epist. 123. *Varus eques Romanus, cœnarum bonarum assectator, quas improbitate linguæ merebatur.* Talis ille apud Iuvenal. Satyr. 9.

— conviva joco mordente facetus
Et salibus vehemens.

Hujusmodi autem cœnarum assectatores, *asseculæ*, Iuvenal. Satyr. 9. Gloss. Isidor. *Assecula, buccellarius.* Iuvenal. Satyr. 3, *buccæ*:

Perpetui comites, notaque per oppida buccæ.

Isidor. in gloss. *Scurra, parasitus, buccellarius.* Io. à Wouweren.

4. *aquam in manus nivatam*] i. e. ut loquitur Seneca, *multa nive inclusam, ut frigore refrigeraretur alieno*: vel

quentibus ad pedes, ac [1] paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio, ſed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia [2] cantaret. Itaque potionem popoſci: paratiſſimus puer, non minus me [3] acido cantico excepit:

ex nive coctam. Decoquebat veterum luxuria nives eaſque percolabat. unde *nivarium colum* Pomponio *in l. in argent.* π *de Aur. & arg. leg.* & Mart. lib. XIV Ep. CIII: & *nivarius ſaccus*, Ep. CIV. quibûs nives attenuabant. Plin. lib. XIX, c. IV. *Decoquunt alias (nives) quas mox & illas hyemant.* Decoctas quippe nives, & ſpiſſis vimine qualis incluſas, aut infuſas vitro, rurſus in nivem mergebant: unde *decocta* dicta aqua nivata, quæ Martial. *nivea cocta.* Eſt autem Neronis inventum: Plin. lib. XXXI, c. III. quem ſub perſona Trimalchionis ſatyricè irridet Petronius. *Savaro.* Anonymus, juxta manum Douſæ, ad edit. Tornæſii: *aquam in manus.* f. *aquam manibus.* Douſa ib. MS. c M. *manibus.* Vnde liquet, Douſâ & magis Scriveriô priorem; nec vulgaris judicii virum fuiſſe; cujus ſubinde placita non negligo.

5. *aliiſque inſequentibus ad pedes*] Veteres accubituri manus pedeſque lavabant. Fab. Pictor: *Aquam manibus pedibuſque dato.* Vtrumque hîc factum Petronius innuit. nam *pedibus* & *ad pedes*, ut *manibus & ad manus aquam dare* dicebant veteres. *Wouweren.* Nos ante menſam lavamus; ſed tantummodo manus: antiqui (niſi in balneis fuiſſent, tunc enim non lavabant) in ipſo quoque convivio lavabant pedes. Vtriuſque lotionis exempla in Sacris. Phariſæi manus ſuas lavabant ad cubitum uſque. Nec ſolùm ante promulſidem & antecœnium, ſed etiam per ſingulos miſſus abluebant manus. Lipſ. Saturn. lib. 2, cap. I. Savaro Not. ad Sidon. l. I Ep. II. *Ge. Erhard.*

1. *paronychia*] παρωνυχία. Paul. Ægineta lib. III. ἡ παρωνυχία ἀπόστημά τι ἐστὶ παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος συνιστάμενον (*Paronychia eſt abſceſſus ad radicem unguis*). Balbus Catholicô: *Pedora, pedum vel aurium ſordes.* Hujus miniſterii exempla habes in antiquis monumentis apud Ianum Boiſſard. in libb. antiq. Roman. expreſſa. Lundorp. (i. e. Erhardus). *Gabbema.* *Paronychia* hoc loco ſordes pedum non reduvia. *Tornaſius.* Verùm hîc *paronychia* neutraliter poſitum. atqui Græcum femin. eſt, ἡ παρωνυχία, ίας, & --υχὶς, ίδος, nec reperio ab ὄνυξ (*unguis*), ὄνυχος, adjectivè, ſed ὀνύχινος, in compoſitione --υχος.

2. *cantaret*] Antiquorum epulis varia adhibitâ oblectamenta, ut *cantorum*, ludionum, & id genus. Senec. de Vit. beat. c. XI, de Apicii & Nomentani luxu: *Vides hos è ſuis lectis ſpectantes popinam ſuam, aures vocum ſonô, ſpectaculis oculos oblectantes.* Sidon. lib. I Ep. II, de Theodorici conviviis: *In hoc convivio nihil niſi ſymphonia ſtrepente agitur.* Servi cantores, *Symphoniaci.* Macrob. lib. II, cap. IV. *Delectatus inter cœnam pueris ſymphoniacis.* Wouweren. Nec ſolùm in hoc eorum luxus ſtetit, imò etiam fercula ad ſymphoniam inferre mos erat. Et *ſubito ſignum ſymphonia datur, guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Petronius infrà. Seren. Sammon. in fragmentis apud Macrob. Lindenbrog. Not. in Catalect. *Ge. Erhardus.*

3. *acido cantico*] Sic omnes, etiam c. Tragur. Erhardus: Fortè, *acuto*

excepit: & quiſquis aliquid rogatus erat, ut daret. [1] Pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes. Adlata eſt tum [2] guſtatio valde *lauta*: Nam jam omnes [3] diſcubuerant præter [4] *unum* Trimalchionem, [5] cui locus, novo

to cantico. Martianus Capella: *Vox aut acuta eſt, aut gravis. Sonus gravis eſt, cùm ex intimo ſpiritu trahitur: acutùs, cum ex ſuperficie oris emittitur.* Stat. 6 Theb.

Et lituis aures circumpulſantur acutis.

Sic infrà, ubi legitur: *Ægyptius puer, atque ipſe etiam teterrima voce de laſerpiciario mimo canticum extorquet?* cenſeo corrigendum, *tenerrima voce*, pro, *gracillima*, qualis eſſe puerorum ſolet, quod & Wouweren notâſſe video. Tornæſius *acido.* in marg. & Var. lect. leg. *arido*, quòd aſſa voce caneretur. Eſto. verùm *aſſa v.* non eſt arida, ſed mera, ſolâ.

1. *Pantomimorum*] Pantomimi dicuntur perſonarum omnium incitatores, qui in ſcænis perſonas per ſingulorum actuum ſimulationes oſtendebant. ἀπὸ τοῦ πάντα μιμεῖσθαι (*quòd omnium ſimias agerent*). Anonym.

2. *Guſtatio valde* lauta] Vide ſuprà: *Guſtatione mirifica initiati.* Gabbema. *guſtatio valde* lauta. Fragm. Tragur. Priores, *laudata.* Erhardus: Alii, pro *guſtatio* legunt *guſtus*; eſtque exordium cœnæ, ſeu antecœna. Rader. ad Martial. lib. 11 Epigramm. 16. Roſin. antiquitat. Rom. l. 5, c. 29.

3. *diſcubuerant*] Lipſ. lib. 3 Ant. Lect. c. 1, de accubitu veterum ad menſam: *Primum omnium* (inquit) *ſcitis veteres Rom. uti & Græcos non ſediſſe ad menſam, ſed accubuiſſe. Quem morem etiamnum pleruſque Oriens uſurpat.* &c. *Circum menſam tres, ut plurimum lecti erant, ex quo triclinii nomen. Vel duo etiam, quod Plautus biclinium; poſterior ætas hoc, aut aliquid ſimile, Sigma vocavit. Quod cùm eſſet in formam hemicycli aut, lunatæ teſtudinis exſtructum, vocari placuit nomine literæ Græcæ: quia ut ex marmoribus liquet, illa ætas ſigma literam ut mediam lunam ſcribebat,* &c. Petr. Lotichius.

4. *unum*] Sic Fragment. Tragur. Pro priori, *ipſum.*

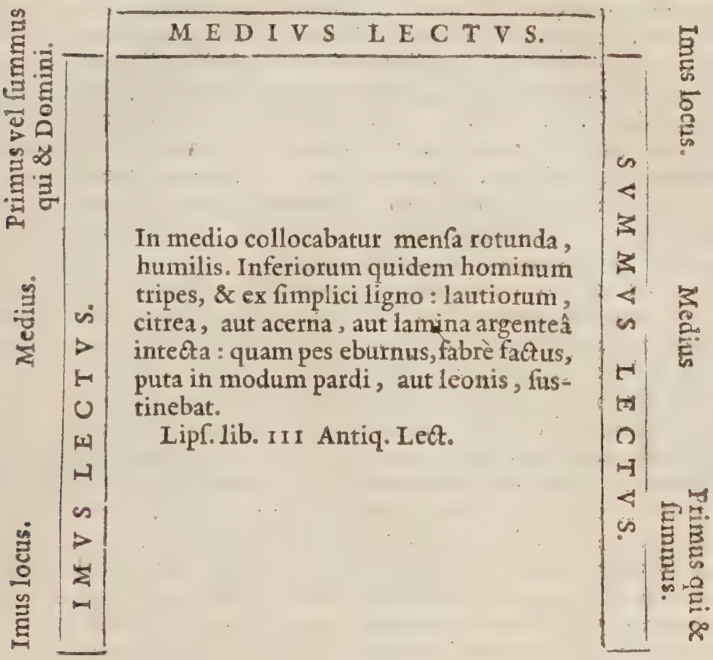
5. *cui locus novo more primus ſervabatur*] Tota ratio lectorum & triclinii apud veteres hæc erat. Tribus lectis fere cœnabant: ſingulis lectis recumbebant terni ad ſummum, aut quaterni apud lautiores, ſi plures, ſordidum habebatur. Cic. in Piſon. *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans* &c. *Græci quini ſtipati in lectulis, ſæpe plures.* Apud Macrob. in cœnæ Pontificiæ deſcriptione, in duobus tricliniis decem modò convivæ nominantur, ut appareat in magnifico epulo vix binos lectum unum tenuiſſe: De lauto homine Iuven. Sat. 1.

Optima ſylvarum interea pelagique vorabit
Rex horum, vacuiſque toris tantùm ipſe jacebit.

Accumbebant autem reclinata ſupera parte corporis in cubitum ſiniſtrum, infera in longum porrecta ac jacente: capite leviter erecto dorſo à pulvillis modicè ſuffultô. E lectis, qui ad ſiniſtram erat, is dicebatur ſummus lectus: qui ad dextram, imus. Ratio diſcumbendi hoc faciebat: etenim ut liberam & exſertam habere poſſent dextram manum in ſiniſtrum latus decumbebant. Et qui ordo lectorum, idem etiam fuit in ſingulis lectis accubantium. Summus quippe locus in uno quoque lecto. qui nullum ſupra ſe habebat; imus verò quem infra medium accumbens occupabat: medius infra primum & ſummum, ac imus infra medium. Schemate rem delineabimus:

MEDIVS

novo more, primus servabatur. Cæterum [1] in promulsidari

Honoratissimum locum ducebant Romani medii lecti locum imum sive ultimum; eum nempe qui infra medium ad dextram erat ejus lecti: is dabatur convivarum honestissimo & dignissimo; ideo & Consularem vocabant. Præter hunc in summo & imo lecto, summus in utrovis habebatur honoratior. Cæterùm ex tribus lectis duo priores medius & summus invitatis cedebant. Dominus convivii cum uxore & liberis in tertio, seu imo accumbebat, isque in eo primum locum tenebat. Suet. August. c. LXIV. Si uxor unà non cœnaret, umbris is locus destinabatur, & vilioribus personis. Aliud fuit, cum stibadiô accumbebant, id est, toro continuô & semirotundo, quod in literæ Sigma (C) figuram factum erat, unde & nomen. Idque pro numero accumbentium, quos caperet. *Hexaclinon*, *heptaclinon*, *octaclinon* vocabant. In his, cùm una serie discumberent, is primum locum tenere censebatur, qui omnium summus erat, hoc est in sinistro cornu stibadii primus accumbebat, ultimus qui infra cæteros, hoc est, postremus in dextro cornu. Sic capiendus Festus: *Itaque in conviviis solus Rex supra cæteros accubat, sed Dialis supra Martialem, & Quirinalem, Martialis supra proximum, omnes deinde supra Pontificem.* Alia quoque ratio videtur fuisse in biclinio. Cic. lib. IX Ep. XXVI. Plura vide de his apud Lipsium lib. III Antiq. XCVI, XCII; & Cl. Salmasium. *S. A. Gabbema.*

1. *in promulsidari asellus erat -- Tegebant,* &c.] *Promulsidare*, cibus qui in gustum datur. *Gloss. Petron. ex Lipsio. Promulsidare* sive *promulsidarium* mihi est *promulsidis* sive cœnæ primæ partis ferculum, repositoriumve; Martiali *gustatorium* dicitur, Ep. LXXXVIII l. XIV; Arbitroque inferiùs. In *promulside* namque, seu gustatione, & esculenti quid fuit

fuit & poculenti. Minimè *promulsidare* vocari adsero vas continendæ *gustationi* destinatum, ut omnes voluere eruditi. *Gonsalius.* Vlpian. L. etsi non sunt. § argento. D. de Aur. & arg. leg. *promulsidaria vasa* appellat: hic *promulsidaria* intelligit cibos, qui in gustu, Lips. Epist. quæst. l. 3, ep. 2: Vlpianus vasa, quibus cibos vel promulsidem apponebant. *Erhardus.* *Asellus Corinthius cum bisaccio. Asellus* vas ut apparet gestans promulsidem, sive opiparam gustationem. *Scaliger.* Vix adsentior Scaligero *asellum* fuisse vas sequentia verba aliud mihi dicunt. Iungermann. in Symbolis ap. Erhard. Erhardus: *Asellus Corinthius* vas ex ære Corinthio factum, à forma hic dictum, *duobus* hinc & inde *saccis*, quibûs ferculorum lances & paropsides in mensa imponebantur; cujusmodi est quam nos Germani *geisam*, i. capram, similiter à forma dicimus. Salmasius: *in promulsidari.* Quantum est hodie eruditorum, *promulsidem* volunt esse antecœnam aut gustationem. errant omnes: nam omnis auctorum antiquitas semper hoc verbi pro vase aut lance usurpavit, nusquam de gustu aut antecœnio dixit. cui rei fidem facit vox *promulsidarium.* Si *promulsis* pro gustu sumeretur aut antecœna apud Latinos, *promulsidarium* utique vas esset, recipiendæ gustationi aptum, & gustatoriis continendis. at *promulsidarium*, non huic usui paratum apud veteres erat, ut aliquid escnlenti aut poculenti contineret, sed ut alia vasa & lances sustineret, nempe *promulsides.* Sic *promulsides* vasa erant, quibus sustinendis *promulsidarium* dicatum dictumque. π̃ de Auro arg. legato: *Sed si cui vasa sint legata, non solùm ea continentur, quæ aliquid in se recipiant edendi bibendique causâ paratum. Sed & quæ aliquid sustineant: & ideo scutellas vel promulsidaria contineri. Repositoria quoque continebuntur.* Petronius Arbiter: *Cæterùm in promulsidari* &c. *Promulsidare* dixit, quod aliis *promulsidarium.* Sic *vulgare* & *vulgarium* idem: *manifestare* idem quod *manifestarium* in nostro jure: *primare* & *primarium*, *palmare* & *palmarium.* Vides *promulsidare* apud Petronium nihil bibendi edendique caussâ paratum continere, sed vasa tantùm sustinere, *asellum* nempe *Coirnthium cum bisaccio* olivarum, & lances duas, quæ asellnm tegebant: lances illæ argenteæ, quæ asellum Corinthium tegebant, *promulsides* omnino dici debuere: nam in asello *mulsum* reponebatur, quod in antecœna & gustatione sumebant. Idem Petronius: *Hoc, inquit, belle: cras in promulside libidinis nostræ militabit: hodie enim post asellum diaria non sumo.* Vbi *asellus* & *promulsis* pro eodem. nam *asellus*, ut dixi, vas erat, recipiendo mulso paratum. lances quæ vas illud tegebant, *promulsides* dictæ. *Asellus* est quem Græci ὄνον vocant, quod genus erat vasis vinarii unde apud Athenæum lib. IV in verbis Posidonii, ὄνοι γέμοντες οἴνου. (*aselli vinô pleni*). quod non de animali, ut perperam viri docti censent, sed de vase accipiendum. Sic vas etiam mulsi asellus Latinis, & quæ asellum tegebat, lanx argentea, *promulsis* dicta, non obscura etymi ratione. nam *promulsis* propriè mulsi vel vasis mulsarii operculum, non vas ipsum mulsarium. Inde *promulsidarium*, quod vasa mulsi cum suis promulsidibus sustinebat. *Promulsidarium* enim est repositorium promulsidum. Isidorus *pransorium* in Glossis suis exponit. quamvis autem *promulsis* propriè sit id quod diximus, καταχρηστικῶς (*per abusionem*) pro quavis lance hanc vocem veteres usurparunt. Confer quæ suprà, *in promulside lib. n.* Reinesius: *in promulsidari asellus,* &c. Constat *asellum* vas fuisse ex ære *Corinthio*; de ejus usu, quòd esset inter *promulsidaria*, in quibus gustatio soleret exhiberi, pariter de forma, unde *bisaccium* intelligeremus, turbant Annotationes, Commentarii, Conjecturæ & quicquid

est

dari asellus erat Corinthius cum bisaccio [1] positus, qui habebat [2] olivas, in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant asellum duæ lances, [3] in quarum marginibus nomen Trimalchionis inscriptum erat, & argenti pondus. [4] Ponticuli etiam ferruminati sustinebant [5] glires melle, & papavere sparsos. Fuerunt & [6] tomacula supra crati-

est Symbolarum. *Asellum duobus hinc & inde saccis onustum* nobis ostendunt, & *carnes pulli asinini*, h. e. *asellum pro obsonio* offerunt; sunt autem deliciæ illæ petitæ longiùs, Corinthiis etiam, contrà quàm volunt, ignotæ; nihil quidem istud ad Petronianas. Tum *bisce saccis lances ferculorum & parapsides in mensa impositas fuisse* comminiscun tur; at hîc Petronium prorsus deserunt, loquunturque incomperta. Quid enim lances facerent in bisaccio olivis continendis fabricato? Non gestavit *asellus* vel sustinuit, quod putant illi, lances, sed sua basi nixus *duabus lancibûs tectus* fuit. Petronio igitur rectè intelligendo simplicissimum obviumque est vasi forma aselli figurato utrinque adfixum à fabro loculamentum instar sportulæ vel bulgæ, recipiendis & continendis speciebus fuisse ἡμίτομον (*æqualiter divisum*); sic ut in altera ejus parte albæ, in altera nigræ olivæ circumferri & adponi convivis potuerint. *Bisaccium* recentioribus Græcis δισάκιον, pera vel mantica duplex, parte una antè, alterâ retro pendente. Italis *bisaccia*, Gallis *bissac.*

1. *positus*] *Ponere* convivale verbum. Iuven.

-- quanta est gula quæ sibi totos
Ponit apros.

Idem XI.

-- natalitium convivis ponere nardum.

Tale *mittere* apud Apic. & *missus*, pro ferculo. *Gas. Barthius.*

2. *olivas in altera parte albas, in altera nigras*] Ovid. 2. Metam.

Ponitur hic bicolor sinceræ bacca Minervæ.

Varro de Re Rust. lib. I, cap. 66. *Io. à Wouweren.*

3. *in quarum marginib. nomen Trimalchionis inscr.*] Lucian. Hermot. Plaut. Rud. *Nam hæc* (urna) *literata est, ab se cantat cuia siet.* ita & *pocula literata*; Græcis γραμματικὰ ποτήρια, ut Athenæus tradit. *Wouweren.*

4. *Ponticuli ferruminati*] i. e. juncti, consolidati. *Gloss. Petron.*

5. *glires melle ac papavere sparsos*] Amm. Marcell. lib. XXVIII. *Poscuntur etiam in conviviis aliquoties trutinæ, ut adpositi pisces, & volucres ponderentur, & glires:* (hac de caussa, credo, argenti pondus Trimalchionis asello inscriptum, ut, si ponderentur volucres, pisces, &c. hi simul cum patinis imponerentur trutinis) *quorum magnitudo sæpius delicata non sine tædio præsentium, ut antehac inusitata, laudatur assiduè.* Inter convivales delitias glirium usus adeò celebris, ut *eos Censoriæ leges, princepsque M. Scaurus in Consulatu non alio modo cœnis adimere necessum habuerit, quàm conchylia, aut ex alio orbe convectas aves.* Plin. lib. VIII, c. LVII; lib. XXXVI, cap. I: Apicius lib. VIII, c. IX. de eorum saginatione videndus Varro R. R. lib. III, c. XV. *S. A. Gabbema.*

6. *tomacula*] Erant farcimina quædam, ex carnibus minutè concisis, admixtis ovis & salsamentis. Ramirez. *Gabbema. Tomacula*, pinguia viscera. Wouweren. Martialis lib. 14 Epigr. 191.

Parva tibi curva craticula sudet ofellâ.

craticulam, ferventia argenteam posita [1] & infra craticulam [2] Syriaca pruna [3] cum granis Punici mali.

[1] In

Ofellas pro tomaculis posuit, quæ craticulis imponuntur torrenda. Rader. ad Martialem l. 1 Ep. 35. *Erhardus.* *tomacula.* Ioannes Britannicus ad Satyram x Iuvenalis credit isicia eadem esse cum *tomaculis*, quæ nomen à *sectione*, non secus ac isicia, habent; quam τομὴν Græci dicunt, quæ ut plurimùm jecore & pulmone porcino constarent: sed non possum ejus opinioni subscribere: certum enim est *tomacula*, vel ut Varroni placet tomacinas, partes esse aliquas porci certo modô sectas. Iuvenalis Sat. x, ℣. 355.

Vt tamen & poscas aliquid voveasque sacellis,
Exta, & candiduli divina tomacula porci.

Nemo enim isicia offert aut vovet Dys. Scholiastes vetus: *Tomacula, porci pinguia quædam viscera.* Martialis innuit moris fuisse calida venundari:

Quod fumantia qui tomacla raucus
Circumfert tepidis coquus popinis.

Hinc Petronius in Trimalchionis gustatione, *fuerunt & tomacula*, &c. L. Nonnius de Re Cibar. lib. II, cap. XIV. *Gabbema in denuo editis.*

1. *&*] Fragmenti Tragur.

2. *Syriaca pruna*] Quæ olim Latinis Græcisque, & Gallis hodie *Damascena*, Raderus. *Prunorum* genera varia, nam & formâ, colore, & magnitudine & sapore distinguuntur, cùm & nigra candidáque & purpurea atque cerina, herbacea & lutea reperiuntur. Plinius cerina laudatiora prædicat, quæ Virgilius cerea, Columella, ceriola vocat, Ovidius verò per periphrasim describit:

Prunáque non solùm nigro liventia succô,
Verùm etiam generosa, novasque imitantia ceras.

Damascena autem inprimis celebrantur ab inclyta magnaque Syriæ urbe Damasco, quæ & Syriaca dicta, quibus succedunt Hispanica, seu Iberica, quæ dulciora multùm Damascenis. hæc verò facultatem magis adstringentem participant, unde Dioscorides asserit, siccata Damascena alvum cohibere; quod Galenus miratur lib. VII de simpl. Medic. facultatibus, ubi dicit, pruna Damascena, tum viridia tum sicca ventrem solvere; librô etiam de attenuanti victus ratione. *Damascena Hydromeliti incocta, præmandant ii, quibus extenuanti diæta est utendum; verùm his magis alvum solvunt, qui ex Hispania importantur.* quod nec Martiali ignotum lib. XIII sub lemmate, *Pruna Damascena.*

Pruna peregrinæ carie rugosa senectæ
Sume: solent duri solvere ventris onus. Lud. Nonnius.

3. *cum granis Punici mali*] *Punicum malum* & granatum nuncupatum, Isidoro & malogranatum, à *granorum* multitudine: non à Granata Hispaniæ urbe, ut nonnulli nimis imperitè asserunt: siquidem nomen hoc illi inditum ante conditam Granatam. *Punicum* verò vocatum; quòd circa Carthaginem Punicam urbem, laudatissimum provenit, Græcis ῥοιὰ dictum: à Bœotiis verò σίδη, vel sida nuncupatur, unde & regioni conterminæ nomen inditum. de cujus possessione, cùm inter Bœotios & Athenienses orta lis esset; Epaminondas in ea controversia, patriæ caussam defendens, prolato *malo Punicô*, Athenienses rogavit, quo nomine id pomum vocarent: illi ῥοιὰν dixerunt: nos verò, inquit, sidam: atque ita caussam obtinuit. ut refert Athenæus ex Agatharcide. Columella eleganter arborem & fructum describit.

Mox

In his eramus lautitiis, quum ipſe Trimalchio ad ſymphoniam [2] adlatus eſt, [3] poſituſque *inter* cervicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum. [4] Pallio enim cocci-

Mox ubi ſanguineis ſe floribûs induit arbor.
Punica, quæ rutulo miteſcit tegmine grani.

Summa ejus genera duo ſunt, alteri *nucleus* ineſt lignoſus. Σκληρόκοκκον (*duracinum*) ob id vocatum; alteri verò non adeſt aut certè minimus, unde ἀπύρηνον (*abſque lignoſo nucleo*) dictum; ſed candidiora hæc ſunt, & mollioribus acinîs, minuſque amaris diſtincta membranîs: de quibus Martialis lib. XIII. Satam primùm in Cypro ferunt hanc arborem à Venere, ut Græcorum teſtantur fabulæ: frequentiùs tamen Iunoni appingitur, ſæpiſſime verò Cereri: in memoriam fortè ejus luctûs, quòd Proſerpina à Plutone rapta, & à matre repetita, eandem à Iove obtinuit ea lege, ſi nihil apud Inferos deguſtaſſet: ſed cùm inventa fuiſſet *mali punici* granîs jejunium ſolviſſe, apud Plutonem manſit. *Lud. Nonnius.*

1. *In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalchio,* &c.] Id etiam moris fuit Octavio Auguſto, de quo Sueton. cap. 74. *Convivia nonnunquam & ſerius inibat, & maturiùs relinquebat: cùm convivæ & cœnare inciperent priuſquam ille diſcumberet, & permanerent digreſſo eo.* Ge. Erhard.

2. *adlatus eſt*] Sed & ad ſymphoniam efferebantur à cœna. Seneca: *Pacuvius, qui Syriam uſu ſuam fecit, cum vinô, & illis funereis epulis ſe ſepeliſſet, quaſi ſibi parentaret, ſic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter, plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε (vixit, vixit), nullo non ſe die extulit.* Fr. Pithœus.

3. *poſituſque inter cervicalia minutiſſima expreſſit,* &c. Editi habent *p. in cervicalia.* Præfero verò Fragm. Tragurienſis lectionem *inter cervicalia.* Nam vocis *inter* ſyllaba poſterior, à ſequentis vocabuli prima ob ſimilitudinem literarum abſorpta. Sanè nemo ponebatur in cervicalia; non hic eorum uſus, ſed ut ſuffulcirent caput ac cervicem, circumpoſita, non ſubjecta. Vnde Martialis lib. III in Zoilum:

Effultus oſtrô, ſericiſque pulvinis.

optimè *effultus*, ut de eo, qui eſt *inter* eos, non qui ponitur in eis. *Schefferus. Poſitus i. c. m.* Tali cultu Theſmopolis, Philoſophus vetulus & cauſarius in convivio opulenti diſcipuli ſui Eucratis fuit: quinque enim ſervi eum menſæ compoſuerunt, ὑπαυχένια περιβύσαντες αὐτῷ πάντοθεν, *undiquaque conſtipantes pulvinis & cervicalibûs*; at cui fini? ὡς διαμένοι ἐν τῷ σχήματι καὶ ἐπιπολὺ καρτερεῖν δύναιτο (*ut in eod. habitu manere & longum durare poſſet*). *Luc. in Somnio.* Th. Reineſius. *expreſſit imprudentibus riſum.* Quia vulgò uno tantùm pulvinari utebantur. Apulejus l. 7. *Et in ſummo pulvinari locatus, cœna & poculis magnis inaugurat.* Quod & *capitale.* Si Encolpius hodie ad Germanos veniat, Suevos, inquam, Algovios, &c. Vbi videat in lectis ſtruem minutiſſimorum cervicalium, ſex, octo, decem interim etiam plurium, ad oſtentationem lautitiarum paratorum, quantum irrideat! Iacobus Gaudenſis monachus: *Analectides, dicuntur modici cuſſini, ad exaltandos humeros apti.* Erhardus. Eſt verò in Fragm. Tragur. *inter cervicalia munitiſſima*, pro *minutiſſima.*

4. *Pallio coccineo adraſum* excluſerat *caput*] Græci Romanique capite intecto: qui delicatiores, capite incedebant palliolato, non ſine ſuſpicione luxus. Senec. de Mæcenate: *Hunc eſſe, qui in tribunali, in roſtris,*

 in omni

coccineo adrasum *excluserat* caput, [1] circaque oneratas veste cervices laticlaviam [2] immiserat mappam, [3] fimbriis hinc atque illinc pendentibus. [4] habebat etiam in minimo digito sinistræ manus annulum grandem subauratum;

in omni publico cœtu sic apparuerit, ut palliò velaretur caput, exclusis utrimque auribûs, non aliter quam in mimo Divite fugitivi solent. Plutarch. superbiam Pompeiani liberti, Demetrii taxans: *Domino stante ipsius*, inquit, *accumbebat* ἔχων δ' ὤτων κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον (*habens aures & caput palliolatum*). Lipsius. Vide Salmasium ad Tertull. de Pallio. *Gabbema.* Vulgò legitur, *pallio coccino adrasum incluserat caput*; Sic verò Fragmentum Tragur. Schefferus: *excluserat.* Hæc lectio præstantior videtur. Quomodo enim *adrasum* videre poterant caput, si id *incluserat?* Ergo potiùs habebat exsertum paulisper extra pallium, qùod in medio cervicalium ambientium & pallii purpurei nudum ac pæne calvum non potuit non ridiculum videri. *Exclusum* tali sensu adhibuit & Seneca, de Mæcenate agens: *sic apparuit, ut palliò velaretur caput, exclusis utrinque auriculis.*

1. *circaque oneratas veste cervices laticlaviam immiserat mappam*] Clavi quibûs honoris causâ utebantur Senatores, vel Tribuni, vel Equites non erant consuti vesti, sed supra eam demissi in pectus usqui, alii arctiùs, alii latiùs, ut recte Horatius dixerit:

→ *latum demisit pectore clavum.*

Acron. ad illa verba: *Prætextam & latum clavum. Latum clavum purpuram dicit, quæ in pectore extenditur Senatorum. Græci* τὴν κολοβιῶνα (q.d. vestem *mutilam*, sine manicis) *vocant, usum ejus retinent Principes, injicientes vesti à cervice ad pectus indumentum ex purpura, vel pellibus preciosis muris Pontici, vel aliis, dum regio habitu prodeunt in publicum.* Iac. Cujacius.

2. *immiserat*] Pro straverat, quod loquendi genus è tricliniis in circos est translatum. Lampr. Alexandr. Severô: *Convivium neque opiparum, neque nimis parcum, sed nitoris summi fuit. Ita tamen ut pura mantilia mitterentur.* Casaubonus. *Gabbema in ed. poster.*

3. *fimbriis hinc atque illinc pendentibus*] *Fimbriæ* inter ea, quæ vesti ornatus accedunt & precium. Sic *paludamenta* Ducum *fimbriata* erant. Plut. Lucull. κροσσωτὴν ἐφεστρίδα vocat. Sic & mappis additæ fimbriæ. Petronius hic inter Trimalchionis delicias recenset, *mappam laticlaviam fimbriis hinc atque illinc pendentibûs.* Nam *mappas* quoque purpurâ & aurô clavatas fuisse constat. Casaubon. ad Suet. *Io. Weitzius.*

4. *habebat in minimo digito grandem*] Mirum, quod in minimo digito grandem habuerit, cùm Pollux scribat lib. V. περὶ δὲ τῷ σμικρῷ δακτύλῳ ἐφόρουν, ὃ ἀκαρὲς ἐκάλουν διὰ σμικρότητα (*In minimo digito annulum gestabant, quem propter parvitatem* ἀκαρὲς [*indivisibile quid*] *dicebant*). Sed ideo tribuit, quia notat hominem lautissimè divitem: nam & Lucianus de hujusmodi ἑταιρ. διαλ. εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς Παρμένων δακτύλιον ἐν τῷ μικρῷ δακτύλῳ μέγιστον, πολύγωνον, καὶ ψῆφος ἐνεβέβλητο τῶν τριχρώμων, ἐρυθρά τε ἦν ἐπιπολῆς (*in meretr. Dialog. Habebat autem & ipse Parmeno annulum, in digito parvo maximum, ac multangulum, lapillusque palâ tricolor in superficie rubens*). Wouweren. & explicat hunc Petronii locum vir reconditæ eruditionis Iohan. Kirchmannus in aureo libello de Annul. c. III, & c. XVII. *S. A. Gabbem.*

tum; [1] extremo vero articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, ſed plane [2] ferreis veluti ſtellis ferruminatum. Et ne has tantum oſtenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, [3] armilla aurea cultum, & [4] eboreo circulo lamina ſplendente connexum. Vt deinde [5] ſpina argentea dentes perfodit, † Amici, inquit, [6] nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne *diutius* abſentivus *moræ vobis* eſſem, omnem volu-

† *Trimalchio.*

1. *extremo vero articulo*] Senec. Natur. quæſt. l. 7, c. 31, *Exornamus annulis digitos, & in omni articulo gemma diſponitur.*

2. *ferreis velut ſtellis ferruminatum*] Vide Plin. lib. XXXIII, c. 1. Ejuſcemodi annulos aureos ſtellis ferreîs ferruminatos, in manibus Abrah. Gorlæi, item Maſſiliæ aliquot vidiſſe ſe teſtatur, Scaliger. Hinc apud Trebell. Poll. in Galien: *Aureos conſtellatoſque baltheos rapuiſſe dicitur.* Io. à Wouweren.

3. *armilla aurea*] *Armillæ* fuere rotundi circuli ex argento vel auro, quibûs ſummum brachium cingebant, ornatûs cauſsâ. Olim erant in uſu, ſed per luxum. Livius lib. I de Sabinis: *Quòd vulgò Sabini aureas armillas magni ponderis in brachio lævo habuerint.* Vocabantur & *brachiales*, Græcis *βραχιστῆρες* aut *βραχιστήρια*, *viriolæ*, *dextralia*, *dextrocheria*, uti fusè docet Rubenius lib. I Elect. c. XXXVIII. *Io. Weitzius.*

4. *eboreo circulo lamina ſplend.*] Tertull. de habitu Mul. c. II. *Circulos ex auro, quibus brachia artantur.* Wouwer.

5. *ſpina argentea dentes perfodit*] In Fragment. Tragur. eſt *pinna argentea.* Wouweren: Omnia hîc ad luxum comparata; nam alii lentiſcô aut pennâ dentes purgabant. Mart. lib. XIV Epig. XXII.

Lentiſcum meliùs: ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit, dentes penna levare poteſt.

6. *nondum mihi ſuave e. in t. v. ſed ne* diutius *abſ.*&c.] Frellon. edit. Wouwer. alii, ut ex diverſo charactere patet, *nondum. m. ſ. e. in t. v. ſ. ne abſentivus e. o. v. m. n.* Editio Tornæſii, *ſed ne abſentius eſſem.* in margine, & Var. lect. alii, *ſ. n. diutius abſens.* Vbi Douſa: *diutius abſens.* Sic & c.M. exceptô quòd pro *abſens*, *abſentius* (h.e. *diutius abſentius*) illic legatur. Scriverius ib. *abſentivus* codex Pithœi. Erhardus: *ſed ne abſentivus eſſem.* leg. *abſens diutius eſſem.* MS. Tragur. *nundum mihi ſuave erat in triclinium abſens more vobis venire, ſed ne diutius abſentivos eſſem, voluptatem mihi negavi. Permittitis* (Patav. edit. permittis) tamen. Schefferus: *abſens more vobis.* Hæc quid ſibi velint non excogito. Continent fortaſſe cauſam, quare necdum venire voluerit. Et quia non intelliguntur, etiam ab aliis omiſſa ſunt. Gronovius, vir ſummus, cenſet, iſta verba alieno locô eſſe intruſa, illudque *abſens*, ex gloſſa vocis *abſentivus*, natum, atque ideo cuncta eſſe ſic legenda, *nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne abſentivus moræ vobis eſſem, omnem voluptatem mihi negavi.* Quam correctionem judico doctiſſimam. *Abſentivos* ſeu-*vus* retinui propter concordantes tot codices, & æqualitatem lexeωs Trimalchianæ, ac collibertorum; habita aliàs, ſiqua unquam, optima occaſione hoc cum *abſens* commutare. Sed non feci, nec commutandum ſentio.

voluptatem mihi negavi [1] Permittitis tamen finiri lusum. † Sequebatur puer [2] cum tabula terebinthina, & [3] crystallinis tesseris: notavique rem omnium delicatissimam. Pro calculis enim albis, [4] *ac* nigris, aureos, argenteosque habebat denarios. Interim dum ille [5] omnium testorum *agmen* inter lusum consumit, gustantibus adhuc nobis, [6] repositorium adlatum est cum corbe, [7] in qua gallina

† *Encolpius.*

1. *Permittitis tamen finiri lusum*] c. Pith. *P. t. f. lusum?* P. Scriver. MS. ad edit. Tornæsii. Erhardus: Inter cœnam ludebant aleâ. Sueton. August. c. 71. *Inter cœnam lusimus γεροντικῶς (seniliter) & heri & hodie.* ubi de aleæ lusu, qui senum est. Vnde Cic. de Senect. *nobis relinquas talos & tesseras.* Savaro ad Sidon. lib. I Epigr. 8. Dn. Wagenseil suprà ad verba, *digitosque paullulùm adspersos in capite pueri tersit*, inter cætera comparationis capita Trimalchionis cum Nerone, etiam *tesserarum ludi* ex Suetonio meminit, nixus communi opinione, cui & ego hisce Notîs, juxta tot interpretes, tantisper adhæreo, Petronium nostrum esse illum elegantiarum arbitrum, de quo Tacitus Annal. XVI, vixisséque & interiisse sub Nerone. Quod DD. Hadr. Valesius, & Martin. Statilius negant, & hic quidem collationem illam Trimalchionis cum Nerone Wagenseilian. planè rejicit & improbat; sub Trimalchionis nomine non nisi insolentem aliquem νεόπλουτον (repente ditatum), à Petronio perstringi affirmans. Quo de uberiùs forsan alibi.

2. *cum tabula terebinthina*] *Tabula* erat alveolus, in quem calculos sive tesseras jaciebant. *Savaro.* Operæ pretium est heic inspicere Cl. Salmasium in Not. in Fl. Vopisc. *S. A. Gabbema.*

3. *crystallinis tesseris*] *Latrunculi* quoque fiebant plurimùm ex vitro. Lucan. in Panegyr.

— *Vitreo peraguntur milite bella.*

Martialis:

Vitreo latrone clusos.

Fr. Lindenbrogus. eorum inventorem Pyrrhum facit Donatus: suffragatur & Marcellin. in limine lib. XXIV. sed Senec. lib. II de Ira, c. XIV id Chiloni Sapienti attribuit: Ioan. Sarisberiens. Polycrat. lib. I, c. V. Attalo Asiatico, *ut ea ratione doceret motum exercitus.* Palamedem facit authorem Pausan. in Corinth. rursus in Phocic. adstipulantibus Philostrato Lemniô in Heroic. Suidâ in voce τάβλα (*tabula*). Aurel. Cassiod. lib. VIII Ep. XXXI. *Gabbema.*

4. ac *nigris*] Frag. Tragur. Priores: *aut nigris.*

5. *omnium testorum* agmen *inter lus.*] Sic Gabbem. Tragur. c. *omnium textorum dicta i. l.* Hinc Cl. Schefferus *omnium testorum electa* legendum conjicit, optimum nimirum ac delicatissimum quodque ferculorum *testis* tunc impositûm intelligens; quòd *testum* Petronio vas servando igni idoneum; quódque *electa* eodem sensu mox infrà habeat, *res* inquit *electissimas ridentes adgredimur.* *Agmen* cuncta complectitur, *electa* selectiora, estque *agmen* valde recens, quòd id editiones Frellon. Wouwerii, aliæ non agnoscant, sed ejus locô * habeant. Tornæsius: *omnium testarum* (ubi Dousa: c. M. *testorum*) *inter lusum.* citra ullum *.

6. *repositorium*] Gr. (apud Athenæum) ἐγγυθήκη. hinc pro *engytheca*, leviter corruptè Glossæ habent antiquæ *enceteria, machina* sc. *lignea, qua amphora sustinetur.* Romani prisci vocabant incitegam, ut ad Festum suum obser-

gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales esse solent, [1] quæ *incubant* ova. Accessere continuo duo servi, & symphonia [2] strepente, scrutari paleam cœperunt; erutaque subinde [3] pavonina ova divisere convivis. Convertit ad hanc scænam Trimalchio vultum: &, † Amici, [4] ait, pavonis ova gallinæ jussi supponi. Et, me-Hercules, timeo, ne jam concepta sint. temptemus tamen, si adhuc sorbilia sunt. ‡ Accipimus nos [5] cochlearia non minus sex libras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

observavit Scaliger. Iavolenus *basin* in L. 10 D. de Legat. 3. Casaubon. Animadvers. in Athenæum l. 5, c. 13. Erhardus: *Repositorium*, idem cum eo quod mox sequitur *gustatorium*, in quo antecœnium apponebatur. It. quævis mensa, in qua struices patinarum ædificantur. Glossar. Petron. & id. Erhardus. *Gustatoria* etiam *cupilla*, addit Erhardus. *Cupilla* autem pocila, κύπελλα; quia κυφὰ, curva. Ger. Ioan. Vossius.

7. *in qua gallina erat lignea*, &c. *pavonina ova*] Fragment. Tragur. *in quo*, nimirum *corbis* masculinè ut apud Priscianum, & alios quosdam. Io. Schefferus. Aristot. περὶ ταῶν. ταῖς δ' ἀλεκτορίσιν ὑποτιθέασιν αὐτῶν τὰ ὠὰ ἐπῳάζειν οἱ τρέφοντες (*de Pavonibus. Ova pavonum gallinis excludenda supponunt, qui eos alunt*). Fr. Pithœus.

1. *quæ* incubant *ova*] Sic Tragur. cod. nuper erutus. Gabbem. Wouwer. Frellon. alii, *q. incumbunt*. Tornæsius tamen in marg. alii, *incubant*. Schefferus: *quales, quæ incubant ova*. Vulgò, *quæ incumbunt*, Puto, nostrum esse præferendum; etiam habetur in aliis codicibus, ut notavit Patissonus. Varro lib. III, c. 9. *Quæ velis incubet, negant plus viginti quinque oportere ova incubare*. Et paulò pòst: *ova, quæ incubantur*.

2. *strepente*] Anonym. MS. juxta m. Dousæ, f. *adstrepente*.

3. *pavonina ova*] Athen. Ἐπαίνετος δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Συρακούσιος, ἐν Ὀψαρτυτικῷ τὰ ὠῶν φησι πρωτεύειν τὰ τῶν ταῶν (*Epænetus, & Heraclides Syracusius de Condimentis, pavonum ova omnibus præferunt*). Fr. Pithœus.

4. *Amici, ait*] suprà: *Amici, nondum suave erat in triclinium venire*, Suet. Tit. *Amici, diem perdidi*. Apul. de dogmat. Plat. *Hic ille erat, Amici, de Academia Cupidinis cygnus*. Olim Romæ conducebant greges *amicorum*, eo videlicet consilio ut divitias & opulentiam jactarent. Iuven. Sat. VI: Mart. lib. II Epig. LXIV. Imò ut ipsa jactantia se proderet magis, kalendaria *amicorum* excogitata sunt, in quæ nomina illorum referrentur. Senec. lib. VI de Benef. c. XXX. In aula Palatina erant liberti, qui curam gererent *amicorum* Principis. Olim legebantur Romæ epigrammata sepulchralia: TIT. CLAUDIUS. AUG. LIB. FORTUNATUS. A. CURA. AMICORUM. D. M. LIBERTORUM. T. FLAVI. AUG. LIB. VICTORIS. A. CURA. AMICORUM. M. VLPIUS. AUG. L. A. CURA AMICORUM. Pignorius. *Amici*, convivæ, convictores. *Gloss. Petron.*

5. *cochlearia, non minus sex libras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata pertundimus*] Hinc *cochlearium* usum apud veteres qui fuerit, planissimè deprehendimus. Neque hinc modò, verùm etiam ex Martial. ita lib. XIV sub lemmate *Cochlearis* disputante:

Sum

gurata pertundimus. Ego quidem pene projeci [1] partem meam : nam videbatur [2] mihi, jam in pullum coiſſe. Deinde ut audivi veterem convivam : hic neſcio quid boni debet eſſe, perſecutus putamen manu, [3] pinguiſſimam

Sum cochleis habilis, ſed nec minùs utilis ovis :
Nunquid ſcis potiùs cur cochleare vocer ?

Facit eodemque & locus Plinii ex lib. XXVIII, c. II. *Defigi quidem diris deprecationibûs nemo non metuit. Huc pertinet ovorum, ut exſorbuerit quiſque calyces, cochlearumque protinus frangi, aut eoſdem cochlearibûs perforari.* Cæterùm omnis *cochlearium* virtus pro ratione ponderis, & argenti modo æſtimata. atque in hoc ipſo quoque pars aliqua elegantiæ poſita fuiſſe videtur. Non quòd ſingula apud Trimalchionem *cochlearia* ſingulas *ſex libras pependiſſe* autumem, ſed quod de plurium potiùs *cochlearium* ſtrue, non autem de ſingulis Petronium fabulari perſuaſum ſit mihi. *Douſa. P.* Tragur. codex habet, *ſelibras*. Placet hæc ſcriptura præ vulgari *ſex libras*. Scio, quid hîc alii de exaggeratione joculari notent; verùm cur in hoc jocetur noſter, cùm ſeverus ſit in cæteris, non video. *Schefferus.* L. *Accipimus nos cochlearia : non minùs ſex libras pendentia ova, quæ ex farina pingui figurata, pertundimus.* Ova enim 6 libras pendebant, non cochlearia. *P. Scriverius MS. ad ed. Tornæſ.*

1. *partem meam*] Partes ſunt fercula, quæ unicuique apponuntur in convivio ſigillatim, ut in convivio Corani, quod Athenæus deſcribit. & Geneſ. 43, ℣. 33. *Majorque pars venit ad Benjamin, ita ut quinque partibus excederet.* Non præſentibus tantùm, ſed & abſentibus partes mittebantur. Plutarch. in Ageſilao. Eſdras Iunior lib. 2 (qui vulgò 3), cap. ult. ℣. 52. *Digreſſi ergo manducate pinguiſſima quæque, & bibite dulciſſima quæque, & mittite munera his, qui non habent :* hoc eſt, partes. Hermas lib. 3 Paſtoris, cap. 5. *Convocatis amicis paterfamilias miſit de cœna ſua ſervo illi partes complures,* &c. *qui reliquum conſervis ſuis diſtribuit.* Ge. Erhardus.

2. *mihi*] Abeſt haud indecorè in c. Tragur.

3. *pinguiſſimam ficedulam piperatam*] Sine pipere enim fatui eſt ſaporis. Martial. lib. 13 Epigr. 5.

Cerea quæ patulo lucet ficedula lumbô,
Cùm tibi fortè datur, ſi ſapis, adde piper.

Ceream dicit, quam hoc loco Petron. *pinguiſſimam*, pinguia enim cerea videntur & mollia. Rader. in Comment. ad Martial. Erhardus. *Ficedulæ*, ſive συκαλίδες, à *ficubus* nomen ſumpſerunt, quòd illorum eſu impensè gaudent, verùm nomen illud non perpetuò obtinent, ſed auctumnô ſolùm, aliis enim temporibûs *melancoryphi*, ſive atricapillæ vocantur. Plin. lib. X, cap. XXIX, ex Ariſtotele : *Alia ratio ficedulis, nam ſonum ſimul coloremque mutant : hoc nomen non niſi auctumnô habent, poſtea melancoryphi vocantur.* quod illis nomen inditum, auctore Feſto, eò quòd ſumma eorum capita nigra ſint. Alexander Myndius apud Athenæum lib. 11, *ficedulas* ſtatuit ſpeciem eſſe ægythallorum, ſive parorum; Sed Ariſtoteles, manifeſtè ſpecie diſtinctas dicit *ficedulas*, ab ægythallis. Auctumnô ſuaviores ſunt, & obeſiores longè, quòd tum uvis ficubuſque veſcantur, quæ duo ſunt fructuum pomorumque ſaluberrima. à ficubus nomen traxit, de quo lepidè Martialis :

Cùm me ficus alat, cùm paſcar dulcibus uvis,

Cur

mam ficedulam inveni [1] piperato *vitello circumdatam.* Iam Trimalchio eadem omnia, lusu intermisso, popoſcerat; feceratque poteſtatem, clara voce, ſiquis noſtrum iterum [2] vellet, [3] mulſum ſumere: [4] quum ſubito ſignum ſymphonia datur, & [5] guſtatoria pariter [6] à choro cantante rapiuntur.

Cur potiùs nomen non dedit uva mihi?

Qua de cauſſa, Italis *beccafigi* dicuntur. nec mirum eſt aves haſce, inter ſaluberrimas recenſeri, cùm ſaluberrimo alimentô utantur: à cibo enim quo animalia fruuntur, illorum bonitas pravitaſq; judicanda. Apud veteres in deliciis fuiſſe, vel hinc conſtat, quòd ganeæ periti negarent, *ullam avem, præter ficedulam integram comeſſe oportere*, ut auctor eſt Gellius lib. XV, cap. VIII. cum pipere moris erat illam comedere. Martialis:

Cerea quæ patulo, &c. -- --
-- -- *adde piper.*

Sic apud Petronium Arbitrum in Sat. *pinguiſſimam ficedulam inveni, piperato vitellio piperatam.* Nec omnino abs re ita condiuntur, cùm enim præpingues ſint, ideoque in precio, piper acrimonia ſuâ caſtigat fluentem pinguedinem. In Italia maximo ſunt honore, nec niſi divitum & magnatum menſas ſolent adire. raró in frigidioribus regionibus conſpiciuntur, ubi uvæ aut ficus maturitatem vix accipiunt. *Ludov. Nonnius.*

1. *piperato* vitello circumd.] Sic cod. Traguienſis. vulgati, *p. vitellio piperatam.* Sed videant alii, an concinnum ſatis ſit, *piperato piperatam.* Schefferus. Tornæſ. *p. vitelio* (in m. pro *vitello*) *p.* I. C. Wagenſeilius: *Vitello circumdatam:* καλῶς καὶ σοφῶς (*bellè & ſapienter*). Hactenus legimus *piperato vitellio piperatam.*

2. *vellet mulſum ſumere*] Sic Tornæſ. Wouwer. R. Herm. &c. Tragur. Gabbem. Frellon. Lotich. *vellet, mulſum ſumeret.*

3. *mulſum*] Antiqui non temere primam ſitim in conviviis niſi *mulſo* ſedabant. Quod ipſum principiô cœnæ vel confectum adponi moris fuit, vel ejus locô ſeparatim vinum & mel, ut conviva quiſquis pro arbitrio id temperans *mulſum* ſibi conficeret. Hinc adparebit cur Varro ſcripſerit lib. III de Re Ruſt. *Favus venit in altaria, & mel ad principia convivii, & in ſecundam menſam adminiſtratur.* Lipſius. In antecœna *mulſum*, aut mel cum vino ad conficiendum mulſum ponitur; deinde etiam in menſa ſecunda: ideo præcedit, *iterum.* Cato: *Nunc in conviviis poni vides ſal & mel.* Et Varro de R. R. lib. 3, ut jam dictum. Io. à Wouweren.

4. *quum ſubito ſignum ſymphonia datur*] Patet ex Seneca lib. de brevit. Vit. *Convivia mehercule horum non poſuerim inter vacantia tempora, quum videam quàm ſollicite argentum ordinent: quàm diligenter exoletorum ſuorum tunicas ſuccingant: quàm ſuſpenſi ſint, quomodo aper à coco cæſus exeat, quanta celeritate ſigno datô glabri ad miniſteria decurrant.* Item Epiſtolarum ejuſdem lib. XV. *Tranſeo piſtorum turbam, tranſeo miniſtratorum, per quos ſigno datô ad inferendam cœnam diſcurritur.* S. A. Gabbema.

5. *guſtatoria*] In quibus *guſtus* ſeu antecœna apponebatur. *Gloſſ. Petron.* Confer antè *repoſitorium.*

6. *à choro cantante rapiuntur*] Ad ſymphoniam quoque illata fercula, ut & alibi diximus. Serenus Sammonicus apud Macrobium Saturn. 3, c. 16. *Quippe qui dignatione veſtra cùm interſum convivio ſacro, animadvertam hunc piſcem à coronatis miniſtris cum tibicine introferri.* Wouweren.

I. *para-*

piuntur. Cæterum inter tumultum, quum forte [1] parapſis excidiſſet, & puer jacentem ſuſtuliſſet, animadvertit Trimalchio, [2] colaphiſque objurgare puerum, ac projicere [3] rurſus parapſidem juſſit. [4] Inſecutus eſt [5] ſupellecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta [6] ſcopis cœpit verrere. [7] *Subinde intraverunt duo Aethiopes capillati, cum puſillis utribus, quales ſolent eſſe,* [8] *qui arenam*

1. *parapſis*] Vel *paropſis. paropſis* à παρὰ, *ad, juxta,* & ὄψον, quia in ea *obſonium*, feratur. *parapſis* à παρὰ, & ἀψὶς (*abſis*) ſignificante *lancem eſcariam.* Vtrumque pro acetabulo ſumitur, aliqui & catinum ita appellari putant. G. I. Voſſ. in Etymolog.

2. *colaphiſque objurgare*] Cic.lib. II Epiſt. I ad Attic. *molli brachiô objurgare.* Suet. Calig. c. XXI. *Niſi ferulîs objurgari maluiſſent.* Othon. c. II. *ut ſæpe flagris objurgaretur.* Plato apud Senecam lib. III de Ira, c. XII. *Tu, inquit, Speuſippe, ſervulum iſtum verberibûs objurga; nam ego iraſcor.* Gabbem. partem priorem ex Wouweren, qui poſt *objurgaretur* pergit: Mira ſævities dominorum in ſervos miniſtrantes, impolitè, qui non contenti colaphîs & verberibûs objurgaſſe, in aquam præcipitârunt. Lucian. Saturnal. καὶ διακονουμένων τοὺς μὲν ἄλλους ἐς τὸ ὕδωρ ἐμπεσεῖν, τοῦτο γὰρ τοὐπιτίμιον τῆς ἀδεξίου διακονίας (*Miniſtrantium alios in aquam præcipitari, quæ mulcta illepidi miniſterii*). Gabbema in iterata editione: Vide Lud. de Orleans in lib. III Tacit. pag. 395; ubi ſerviles cruciatus fusè deſcribit.

3. *rurſus*] MS. Tragur. *prorſus*, ad marg. *rurſus.*

4. *Inſecutus eſt*] MSi Tragur. pro veteri, *inſecutuſque eſt.*

5. *ſupellecticarius*] Sic Gabbem. & edit. Frellon. Alii omnes *lecticarius*, etiam codex Tragurien. Sed, vel *ſupellecticarius* legendum, jubente Douſa, vel *lecticarius* tantiſper munere privandus, capienduſque pro eo qui *ſupellectilem* curat, quod facit Gloſſar. Petron. L. Pignorius: *Supellecticarii* in veteribus inſcriptionibus dicuntur à *ſupellectili.* Romæ: NESTOR. C. CÆSARIS. SER. GERMANICIANUS. A. SUPELLECTILI. VIX. A. XL. Ibidem: EUMOLPUS. CÆSARIS. A. SUPELLECTILE. At in Palatio fuit & *ſupellecticarius caſtrenſis*, & *Domus aurif.* ut indicant veteres cippi ſepulcrales.

6. *ſcopis cœpit verrere*] Huic miniſterio inſervientes propriè *ſcoparii.* Vide l. 8 de Inſt. vel inſtr. leg. *Io. à Wouweren.*

7. *Subinde*] Deinde. Petronianum verum. Sic enim & in editis. *At ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus, centonem anus rejecit.* Atque ita locis aliîs. *Io. Schefferus.*

8. *qui arenam*] An legendum, *quis?* ut eſſet *queis*, vel *quibus*, referreturque ad præcedens, *utribus.* Malo tamen retinere *qui*, & referre ad *Æthiopes*, non quòd genere tales ſemper eſſent, verùm vultu facieque, qui hoc negocium conficiebant, peruſti ſcilicet coloratique multo ſole. Plautus agens de eadem re in Pœnulo a. 5. ſcen. 5.

Ita replebo atritate, atrior multò ut ſiet,
Quàm Ægyptii, aut qui cortinam ludis per circum ferunt.

Schefferus.

nam in amphitheatro [1] *spargunt*, [2] *vinumque dedere in manus*, [3] *aquam enim nemo porrexit.* Laudatus [4] propter elegantias dominus,

1. *spargunt*] aquâ scilicet, quam in istis utribus habebant contra pulverem caloresque. Verbum est solenne in hoc negotio. Plaut. in Fragm. Incert. *Exi tu Davo, age, sparge.* Hinc Sallustius apud Macrob. II Sat. 9, ubi de cœna Metelli: *Simul croco sparsa humus.* & in lege 4 ff. de his, qui not. Inf. *Xystici, agitatores, qui aquam equis spargunt.* Adde Lips. in Amphit. Item Phædrum nostrum lib. II, c. 63: & Suetonium in Cajo cap. 43. Utitur & alibi noster. ut: *Hoc crudelissima anus spargit subinde humore femina mea.* Scheffer.

2. *dedere in manus*] Celsus ad eundem modum lib. III, cap. 15. *Si minus, mista his aqua in alvum datur.* Idem.

3. *aquam enim nemo porrexit*] Amplissimus Dn. Consul Reinesius, in præfatione sua ad Fragmentum Arbitri Traguriense Lipsiæ editi: Multò maxima pars hujus fragmenti Petronio rectè tribuitur; quod nemo eorum, qui vel levem deliciarum ejus gustum habent, negaverit; per omnes etiam penè paginas doceri id posset; idemque curatissimè præstitum in Edit. Upsaliensi. Cæterùm mangonium aliquod, perinde ac in aliis primæ notæ scriptoribus multis, quos glossemata inficeta subinde deformârunt, hîc intervenisse, & ejus aliquam partem Petroniastri alicujus esse, Arbitrum imitari & exhibere, velut in scena Mercurius Sosiam, ausi, & apti satis, manifesta fides est, &c. Neque auctorem Petronium habere potest id quod se p. h. ostentat; qui enim paulò antè dixerat, *pueros Alexandrinos discubituris aquam in manus nivatam infudisse*, quomodo dicit, quòd *duo Æthiopes capillati vinum dederint in manus, aquam nemo porrexerit?* Nugæ sunt istæ, malæ memoriæ hominis & ineptè risum captantis. Fortassis dicere licuerit, ea quæ ita inter se pugnant, è duabus ἐκδόσεσι, *editionibus*, (sic enim consueverunt Scriptores veteres) in unam, Criticorum qui talia colligebant inadvertentiâ, convenisse. *Idem* in fine Scholiorum: Necesse igitur est, ut vel duas unius scripti ἐκδόσεις (*editiones*) quod dicebam, in unam confusas esse, vel duos ejus Scriptores agnoscamus; & sic ῥῆσις (*dictio*) illa Petronii è Dalmatia, hæc Arbitri fuerit; extat enim ut geminum fragmentum in primùm curata Satyrici hujus editione, quam Venetiis per *Bernardinum de Vitalibus* anno 1499: & anno sequente Lipsiæ faciente *Herm. Buschio Monaster.* poëta & oratore apud Iac. Thanner Herbopolensem prodiisse accepimus. Hoc unum restat, ut ludicrum istud multæ eruditionis & sinceræ Latinitatis habitu speciosum æstimare discamus; sed quæ ipsi notæ non optimæ à seculis infelicibus invenusta passim obhæserunt curiosè & sagaciter secreta suis autoribus remittamus. Hîc pace tanti viri expendendum, tres esse hujus Cœnæ insignitas partes: *antecœnium* sive gustationem, *ipsam cœnam*, & *quod post mattyas* seu mensas secundas præter morem *successit*, procul dubio in honorem τῆ ἐπιδείπνις, peractâ cœnâ cum uxore & magna frequentia adventantis Habinnæ; cujus majestatem Encolpius tantopere miratus. Ante gustationem manibus affundebatur aqua non communis, sed nivata, resoluta, cocta, iterumque refrigerata. verba Plinii lib. 31, c. 3. *Neronis principis inventum est, decoquere aquam, vitroque demissam in nive refrigerare.* Quam talem aquam, minima quidem operâ artificialem (quo & Plinii vox respicit *inventum*), non temere quis pro simplici

dominus, † Equum, inquit, Mars [1] amat: ‡ itaque [1] jussit

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

simplici capiat. Remotis gustatoriis, cœnaturis, nec fontana, nec nivata, sed *vinum in manus datur.* Tandem durante cœna, & post adventum Habinnæ fit mentio *calda*, forsan lavandis pedibus. Possumus etiam sic simplicissimè evadere, *aquam enim* tunc *nemo porrexit.* Iudicium quod attinet de toto hoc fragmento Petronii nunc recens edito, & duobus ejus quasi scriptoribus, huic equidem libenter ejus qui nobis hujus muneris auctor jungerem, nimirum Cl. v. Martini Statilii, nisi sic comparatum esset, ut simul novam opinionem de ætate Petronii, quasi is paullò modò ante Constantini tempora, certè longè post Severum vixisset, includeret; unde is existimat Petronium pro ratione Satyræ sic consiliô temperasse stylum jam tunc quasi in ore vulgi herbescente Italicismo, aut certè semente ejus jacta, reliquorumque Latinæ linguæ vicinorum idiomatum. Verba ejus, scripto seriùs acceptô, pauca inseram, ubi sic D. Wagenseilium in Apologia alloquitur: *An alia, inquit, mente hoc suum opus Satyrici titulô inscriptum ab illo putas, quàm quòd omnigenæ varietatis plenum est? Quid igitur mirum aut decoro adversum, si cui vitia hominum notare atque irridere propositum est, sermonis vitia insectetur, ---? Hinc illi affectati archaismi, ---. sed præcipuè illa quæ tibi videntur nova, & hodienum Italicum sermonem redolentia. Quid autem indè colligis, an idcirco scriptoris proposito convenire negas? Quid? tu vulgarem hunc Latini sermonis usum diversis q. canalibûs in Italos, Gallosque ac Hispanos derivatum subitò credis q. ranas pluvias exstitisse, nec potiùs paulatim, & vilescentibus per intervalla corruptelis abusque vetere Latio cœptis? In quo etiam illi unius urbis cives, & modici agri coloni aliter tamen vulgò, aliter inter honestiores loquebantur ---. Certe mihi aliquando peccata illa perpetua in genere nominum in hoc fragmento reputanti, adeò gravia visa sunt, ut librarii illâ negligentiæ potiùs, quàm auctoris proposito tribuenda censerem; donec admonitus à pariete in Titi thermis invento me collegi; nam duas arcas inter cæteras ejus historias spectari ajunt his appositis inscriptionibûs:* FORUS. OLITORIUS. FORUS. BOARIUS. *Quâ re accepta, stuporem illico damnavi meum, ut jam nec cœlus, nec fatus,* &c. *displiceant. Imò versare statim animô cœpi, an hoc proprium valescentis plebeii sermonis inelegantiæ, & veteris linguæ probitatem superantis vitium esse putarem; cùm etiam ap. Gruterum depravationes hujusmodi generis multis in vocibus animadverterem, cúmque* lutus *pro lutum*, vase sua *pro vase suo*, hic monumentus *pro hoc m. scriptum viderem. Nec verò ulteriùs, quin ita factum esse statuerem dubitavi, ubi primùm à Bembo didici, nullum generis neutri, nec in Italicæ, nec al. vulg. linguarum nominibus usum esse. Eam igitur corruptelam paulatim irrepsisse verisimile est,* &c.

4. *propter elegantias*] Senec. *Quanta arte scindantur aves in frusta non enormia, quàm curiosè infelices pueri ebriorum sputa detergant. Ex his elegantiæ lautitiæque fama captatur, & usque eo in omnes vitæ successus mala sua illos sequuntur, ut nec edant, nec bibant sine ambitione.* Wouweren.

1. *Equum Mars amat*] Quid equo commune cum convivio? non magis herculè quàm cani cum præsepi. Sed Petronius senis stoliditatem ridet urbanissimè, qui, non contentus famam captasse, etiam facetus haberi cupiebat. Itaque cùm omnes æquali honore, singulis mensâ positâ dignari vellet, quasi id è præscripto Deorum faceret. *Mars* Æ QUUM *amat*, inquit, alludens ad id, quod vulgò dicitur, *Mars communis.* Rursus tamen ita ambiguè pronuntiabat, ut is, qui audiret, non aliter intelligeret, quàm si non

[1] jussit senex suam cuique mensam [2] adsignari; *additque*, † Obvii & per discessum servi minorem nobis æstum sublata frequentia facient.‡ Statim adlatæ sunt [3] amphoræ

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

non Æ Q U U M, sed id animal, nominasset quo Martem inprimis delectari ajunt. Similem argutiam in Suet. adnotavi in vit. Calig. c. XXXIV. *De juris quoque consultis, quasi scientiæ eorum omnem usum aboliturus sæpe jactavit, se, mehercle effecturum, ne quid respondere possint præter* Æ Q U U M. Dicebat ille quidem Æ Q U U M, verùm ita, ut facilè prudentiores intelligerent eum E C C U M pronuntiare. *Rutgersius.* Gabbema in utraque.

1. *itaque jussit senex suam*] Sic quoque Tornæs. Wouw. alii. Sed Fragm. Tragur. *itaque jussit suam.* absque *senex.* Schefferus: Inserunt vulgati, *senex*, quod ego suspicor ex glossa esse, cùm præcedat, *dominus.*

2. *adsignari*; additque, *Obvii & per discessum*, &c.] Ita quidem utraque edit. Gabbem. Tragur. MS. *assignari. Obiter & pudissimi servi minorem nobis æstum frequentia sua facient. statim*, &c. *pudissimi*, Forsan *putidissimi.* Editio Patavina pro hoc habebat *pædissimi*, ad quod Schefferus: Locus quem tentarunt variè, licebit opinor & nobis in tanto omnium dissensu divinare. Arbitramur itaque sic scripsisse nostrum: *obiter, ait, pædidissimi servi minorem nobis æstum sua frequentia facient.* Sic Schefferus. Gruterus jam dudum maluit *fœdissimi*, quod placet Tilebomeno, displicet Wagenseilio. Tornæsiana editio: *assignari. Obiter ei * prædissum* (in marg. vi præmissi asterisci, *& per discessum*) *servi minorem nobis æstum * sua* (in m. *sublata*) *frequentia f.* Dousa: *a. O. * ei prædissum* (in m. *& per discessum*, v. c. *prædissimi*) *s. m. n. æ. * sua* (in m. *sublata*) *f. f.* Wouweren in edit. Parisiensi (typîs cusa Sonnii aut du-Beys, ubi Wouwerii quidem ceu auctoris nulla mentio, sed in sequenti ænigma typographus præfatiunculâ ante Notas solvit), *assignari. * obīt. ei p̄dissimi s. m. n. æ. sua f. f.* in Bat-Lugdun. typis du-Mairianis, *a. * o. e. pædissimi s. m. n. æ. s. f. f.* quæ 2 editt. semper coincidunt. Frellon. *a. * o. e. perditissimi* (huic se ferè jungit Wagenseilius); Helenopolit. *a. * o. ei p̄aedissimi s. m. n. æstum.* Lotich. *a. * obit ei præ adissimi s. m. n. æst.* R. Herm. *a. * o. ei pædissimi.* Pergit Schefferus: *Obiter*, dicit, h. e. dum hoc agent, dum in eo erunt occupati, ut suam cuique assignent mensam, minorem frequentia sua facient æstum. Sic illud *obiter* usurpat locis quoque aliîs. ut: *ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant.* h. e. simul, dum hoc peragunt officium. Item alio loco: *interrogo ego, quot estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissimè cœpi.* Non hîc *obiter* est in transcursu, celeriter, & velut aliud agendo, sicut exponunt, quia sequitur, *diligentissimè*, sed plane id, quod dixi. Glossæ veteres: ἐν τῷ αὐτῷ: *eodem, inibi, obiter. Minorem frequentia suâ* ponit, pro, *minorem præ frequentia* h. e. quàm facerent frequentia suâ, si frequentes adstarent. *Pædidissimi* autem hîc dicuntur à Trimalchione per convitium superbissimum: à *pædore*, quasi fœteant, & cum calore ingratum de se spargant odorem, sicut fit in constipata turba, præsertim minùs nitidorum. Festus: *Pædidos, sordidos significat, atque obsoletos.* Ab hoc igitur *pædidi*, sunt *pædidissimi*; qui errore facti *pædissimi*, quod oscitans librarius syllabam *di* putaret redundare.

3. *amphoræ vitreæ diligenter gypsatæ*] Nuce, pice, & resinâ oblita, & clausa, amphoræ seu testæ seu lagenæ picabantur, ne anima vini reconditi exspiraret, vinumque fugeret. Rader. ad Martial.

ræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in cervicibus [1] pittacia erant adfixa, cum hoc titulo, [2] FALERNUM OPIMIANUM. ANNORUM. CENTUM. [3] Dum titulos perlegimus, complosit Trimalchio manus, & † *Heu*, [4] Heu, inquit, ergo diutius vivit *vinum quam homuncio!* Quare

† *Trimalchio.*

Martial. lib. II Epigr. 14. *Ge. Erhard.*

1. *pittacia erant adfixa*] Erant *pittacia* nihil aliud, quàm tituli ſive indices, amphoris & doliis adfixi, vini natales, originationem & ætatem deſignantes. Vnde apud Petronium Arbitrum; *ſtatim adlata ſunt*, &c. & ibi Georg. Erhard. in Symb. *Pittacium*, epiſtola brevis & modica eſt; Item ſchedula de membrana exciſa, quæ etiam *pictacium*, *pictaciuncula*, & *membranula* appellatur. *Album*, Seneca: *notas*, Horatius: *literatas epiſtolas*, Plautus locis à Ioan. à Wouweren in Animadv. in Petron. annotatîs vocant. *Theod. Hœpingk.* Confer mox *dum titulos*.

2. *Falernum Opimianum annorum centum*] Macrob. lib. II Satyr. c. III. *M. Cicero cùm apud M. Damaſippum cœnaret, & ille mediocri vino poſitô diceret: Bibite falernum eſt annorum* XL. *bene, inquit, ætatem fert*. S. A. Gabbem.

3. *Dum titulos perlegimus*] In quibus, Galeno teſte, ſcripta erat ætas, id eſt, quo tempore quibuſve Conſulibûs, vinum eſſet conditum. Brodæus Miſcell. l. 1, c. 3. *Erhardus*. Iuvenal. Sat. V.

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque ſenectus
Delevit multa veteris fuligine teſtæ.

Addit vetus ſcholiaſtes: *vinum de montibus Albanis, ita vetus, ut non poſſit ex ſuperſcriptione antiquitate deleta cognoſci quanti ſit temporis. Notas* vocat Horat. lib. I Sat. X. Acro: Nota, *ideo quod aut vina notantur in lagenis, aut Conſules.* Primus auctor reponendi vini fuit L. Opimius Coſ. unde & Opimianum nomen habet. Plin. lib. XIV, c. V, & XIV. *Gabbema.*

4. Heu, *heu, inquit, ergo diutius — tangomenas fac.*] Quæ ſic diverſo charactere ad *verum* uſque notata, Fragmenti ſunt Tragur. niſi quod pro *Heu, heu, he heu* habeat. lectionem mutilam vulgatam, mox integrè referet Cl. Schefferus. *He* Tragur. dolentis particula reſponderet Græco ἒ. P. Scriver. MS. ad vet. edit. Tornæſii: Opinor deſiderari; ut tale quid ſcripſerit: *Heu, inquit, ergo diutius vivit, quam nos homunculi.* Schefferus: Totus hic locus mutilatè ita legitur in editis: *Heu, inquit, ergo diutius vivit! verum eſt vinum Opimianum præſto* (Sic nimirum Tornæſ. alii. ſed Frellon. edit. *Heu, i. e. d. vivit! v. eſſe* [Gabbem. *eſt*,] *v. O. p.*) è quibus non ſatìs commodè ſe extricârunt eruditi. Tilebomenus: *He heu inquit, Ergo diutius*, &c. Pro quibus vetus habet: *Heu inquit. Ergo diutius vivit verum eſt.* Vtrumque quis pariter non videt ab eodem fonte profectum? Sed alterum ſcilicet noſtrum perfectè; alterum verò perversè. *tangomenas faciamus.* Hanc eandem loquendi formulam & animum refert Arbiter & in ſequentibus. Quæ ſanè verba nonvulgaria ſunt. Schefferus: Sed quid eſt, *tangomenas facere?* nihil aliud, exiſtimo, quàm vino poculiſque liberiùs indulgere. Quæ verò ratio hujus ſit vocabuli, licèt nobis non deſint conjecturæ, tamen ſuperſedemus. Forſan *tangomenas*, terminatione Græca quaſi ἀπτομένας (*eas quæ tanguntur*) ſubſtantivè; in reſpectu ad libidinem, quam proritant pocula. Lucilius, Feſto teſte, *tagax* (à *tango*) etiam pro furun-

Quare tangomenas faciamus; vita vinum est: Verum Opimianum præsto: heri non tam bonum posui, & multo honestiores cœnabant. † Potantibus ergo, & [1] accuratissimas nobis lauticias mirantibus, [2] larvam argenteam attulit servus sic [3] *aptatam*, ut [4] articuli ejus vertebræque *laxa-*

† *Encolpius.*

furunculo dixit. Et Plautus: *Tetigit calicem clanculum.* Dextra rapax; *læva* propriè *tagax.* G. I. Vossius. Quæ omnia nequiore sensu huc quadrant. Græcorum aliàs celeusmata: Κοτταβίζωμεν (*cottaborum ludô nos ad potandum provocemus*). Πίνωμεν τί λύχνον ἀμμένομεν; (*bibamus, quid lychnum expectamus?*) Κρατηρίζωμεν ἄνδρες φίλοι (*poculis nos invitemus sodales*). Πίνωμεν, παίζωμεν, ὅλω διὰ νυκτὸς ἀοιδή (*bibamus, ludamus, tota nocte canamus*). Οἴνῳ τέγγε πνεύμονα, τέγγε (*vinô pulmonem tinge, sic tinge*) καὶ βαθὺν ἀκρήτῳ πνεύμονα τεγγόμενοι (*& profundum meraciùs mergite follem*). Cæterùm Dn. Reinesio, qui Græca hæc collegit, *tangomenas faciamus* (q. dicatur, τεγγομένους fac. seu eos qui madefiunt) interpolatio est; nisi conjecturâ duarum ἐκδόσεων evadere libeat. aitque Arbitrum dicturum fuisse, τέγγωμεν, τεγγώμεθα, i. *madidemus*, invitemus *nos*. Sed hi characteres loquentibus tribuendi, non scriptori, ut in editis: *absentivus*, & mox *topanta.* Fateor tamen me non libenter, ut ut sic diverso charactere, factaque & facienda talium in Notis perpetuò mentione, *tangomenas* veteri textui inseruisse, sed quia reliqua quæ plenum faciunt sensum, ut nemo non videt, aliter non sequebantur. Valesius quid? *Tangomenas faciamus*, id est, lautè epulemur, vivamus, gaudeamus, bis. Vtrobique *tango minas* disjunctim legendum & emendandum puto, & ex Plauti malè intellecto versu hoc loquendi genus esse desumtum. *Sentin' senem tactum esse triginta minis?* Nam Juvenes qui pecuniam recens acceperunt, eamque habent in manibus, digitisque contrectant & tangunt, læti opiparè convivari gaudent. Schefferus: *vita vinum est. Vita vinum* esse dicitur, quia nutrit augetque vitam. Vetus est jambus: *Mens est anima vinum, vinum anima corpori est.* Et in Inscriptione veteri apud Gruter. p. 912. *Vitam faciunt, balnea, vina, venus.* Erhardus: *Vivere* dicitur *vinum*, ut contrà *strangulari, mori, venenô necari*, per metaphoram. Ramirez ad Martial.

1. *accuratissimas*] Sic & Frellon. atque Lotich. Tornæsius alii, *accuratissimè.* Tragur. c. *curatissime.* Schefferus: veteres habuerunt *accuratissime.* Tac. XIV. Annal. c. 21. *Ludos curatiùs editos.* & sic alibi.

2. *larvam argenteam attulit servus*] Ausonius: *simile ut dicas ludicro isti, quod Græci στομάτιον vocavere: oscilla ea sunt. Ad summam quatuordecim figuras geometricas habent. Sunt enim æquilatera, vel triquetra, aut rectis angulis vel obliquis: isoscele vel isopleura: orthogonia quoque vel scalena. Mille formarum his species*, &c. Ejusmodi larvæ in medium convivium jaciebantur, & ex illis eas figuras, Rex convivii exprimebat, ut mutationis & brevitatis vitæ commonefaceret; & propterea bibendum, ut nihil de fructu hujus vitæ periret. Nam alioquin semper in conviviis mortis mentionem injiciebant, & caput mortui, ubi larvæ copia non erat, in mensa *apponebant*, vel è triclinio suspendebant. *Scaliger.*

3. *Sic* aptatam, *ut*, &c.] Ita c. Tragur. Priores: *sic aptam ut articuli ejus, vertebræque locatæ in omnem partem flecteren-*

laxatæ in omnem partem *verterentur.* Hanc quum ſuper menſam ſemel iterumque abjeciſſet, [1] & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adjecit:

† *Heu,* [2] *heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt!*
Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus.
Ergo [3] *vivamus, dum licet* [4] *eſſe bene.*

† Lau-

† *Trimalchio.*

ſtecterentur. Schefferus: *Aptatam*, noſter etiam aliàs uſurpat in ſimilibus. *Laxatæ*; ſine dubio præſtantius; ſequitur enim catenatio *mobilis.* Wagenſeilius: *Sic aptatam -- vertebræque laxatæ -- verterentur.* Collaudo & hanc emendationem tamquam eruditam, multiſque nominibûs præferendam lectioni, quæ codices inſedit: *Sic aptam --- vertebraque locatæ --- flecterentur.*

4. *articuli ejus vertebraque*] *Vertebræ* generaliter dixit pro *ſpondylis.* Titius Aſſert. l. 2, c. 22. Auſonius in eleganti oſcillorum deſcriptione: *Harum vertibularum*, inquit, *variis coagmentis ſimulantur ſpecies mille formarum: elephantus bellua, aut aper beſtia, anſer volans*, &c. Vocatque *vertibulas* etiam χαςηρίων, *(trochleam)*, & ſimile. Caſaubon. in Athen. lib. 4. *Ge. Erhardus.*

1. *& catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret*] Hujuſmodi ſimulacra vocantur αὐτόματα & αὐτοκίνητα *(ſe ipſa moventia)*, eadem & νευρόσπαςα *(nervorum tractu artificialium mobilia)*. De quibus Horodotus in Euterpe, & Lucian. de Dea Syria. Horat. lib. 2 Sat. 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer: atque
Duceris, ut uervis alienis mobile lignum,

De νευροσπάςοις ſeu iis qui ejuſmodi ſimulacra oſtendebant Ariſtot. de Mundo, Apul. it. de Mundo, Budæus, Henr. Steph. Vulcanius. *Erhardus.*

2. *Heu, heu nos miſ. quam totus h. nil eſt! Sic erimus cuncti -- Ergo vivamus -- eſſe bene*] *He heu.* c. Tragur. Douſa MS. ad edit. Tornæſ. *totus.* c. v. *cæcus* habebat. Ipſe Tornæſius: Poſt *nil eſt.* hunc pentametrum aut alium conſimilem interponendum puto,

Quam fragilis tenero ſtamine vita cadit.

Douſa ib. *eſſe bene.* f. *eſtque bene.* Idem Douſa in Præcidan. *Heu, heu nos miſ.* &c. (In vet. cod. pro *totus, cæcus* exaratum legebatur.) Verſus inſulſiſſimi, nihil adeò minùs, quàm genii Petroniani. Itaque ſuſpicatus aliquando fui, pentametri clauſulam hoc modo interpolari poſſe, haud paulò concinniùs:

Ergo vivamus, dum licet eſtque bene.

Id eſt: dum per occaſionem, perque valetudinem licet, *dumque virent genua*, Nunc & me fruſtra fuiſſe, & Petronium Trimalchionis hoc eſt hominis omnium ſubidiſſimi *burras quiſquilias, ineptiaſque* in joco & vino exprimere voluiſſe, video demum atque intelligo, hercle verò ſerió. Itaque recepta ſcriptura ſervetur.

3. *vivamus*] Catull. Ep. v.

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus.

Citante Scaligero, vetus inſcriptio Narbonæ: ÆLIÆ. RESTITUTÆ. ANIMÆ. DULCISSIMÆ BELLATOR. AUG. LIB. CONIUGI. RARISSIMAE. BENE. MERENTI. AMICI. DUM. VIVIMUS VIVAMUS. *Vivere* ſæpe dicunt poëtæ pro eo, quod eſt, genialiter vivere; & vitam eam demum vocant, quæ voluptaria eſt. Varro, περὶ φιλονεικίας *(de pervicacia Litigandi)*; *properate vivere puera, quas ſinit ætatula ludere, eſſe, amare, & Veneris tenere bigas.* Lucilius: *Vivite lurcones, comedones,*

† Laudationem ferculum eſt inſecutum, plane non pro exſpectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repoſitorium enim rotundum, duodecim habebat Signa in orbe diſpoſita, [1] ſuper quæ proprium convenientemque materiæ [2] ſtructor impoſuerat cibum: ſuper Arietem, [3] cicer arietinum: ſuper Taurum, [4] bubale fruſtum: [5] ſuper Geminos, teſticulos, ac renes:

† *Encolpius.*

medones, vivite ventres. S. A. Gabbema.

4. *eſſe bene*] γενικῶς (*generatim*) vitam omnem voluptariam complectitur. Bacchid. Plaut.

Vbi tu lepidè voles eſſe tibi, mea roſa mihi dicito,

Dato, qui bene ſit, ego ubi bene ſit tibi locum lepidum dabo.

Captiv. *ſcis bene eſſe, ſi ſit unde.* Origo formulæ, quòd cui omnia ſecunda vellent, ei precarentur, bene eſſe. Pars lapidis Romani. BENE. SIT FILIIS. FILIABUS. MEIS. QUI ME. BENE. COLUERUNT. *Guilielmus. Dum licet eſſe bene*: Senec. Hercul. fur. --- *novit paucos*

Secura quies, qui velocis --
Memores ævi, tempora nunquam
Reditura tenent. Dum fata ſinunt,
Vivite læti. *properat curſu*
Vita citato, volucrique die
Rota præcipitis vertitur anni.

1. *ſuper quæ*] Sic interpolavi pro vulgato, & Tragur. *ſuperque.*

2. *ſtructor*, &c.] Structores ſervi dicuntur, qui inſtruendæ menſæ, ciborumque peritè apponendorum curam habent. Plaut. Menæch.

Cereales cœnas dat, ita menſas exſtruit,

Tantas ſtruices concinnat patinarias.

Senec. lib. De Vit. Beat. c. XVII. *Quare ars eſt apud te, miniſtrare? nec temere & ut libet collocatur argentum, ſed peritè ſtruitur, & eſt aliquis ſcindendi obſonii magiſter.* Iuvenal Satyr. 6.

Structorem interea, ne qua indignatio deſit,

Saltantem ſpectas.--- Tit. Popma. Idem Iuv. Satyr. 7.

-- *qui fercula docta Componat.*

Columell. Lib. 1. *fercula ſtruentes. ſtructor* Athen. τραπεζοποιός: Clementi & Polluci τραπεζοποιός. Io. à Wouweren.

3. *cicer arietinum*] Species leguminis; aliud à vulgari ſativo. *Gloſſ. Petron.* Meminêre Theophr. & Athenæus. *Fr. Pithœus.*

4. *bubale fruſtum*] Tornæſ. in marg. (alii) *bubalæ. bubulæ* & c. Tragur. Erhardus: *bubale.* Scaliger leg. *bubalæ.* illud verò & Caſaubonus retinet. Balb. Cathol. *Bubalus, & bubalis in ead. ſignificatione.* Vetus interpres l. 2 Regum, cap. 6. *Aſſaturam bubalæ carnis unam.* Strabus gloſſator: id eſt, *fruſtum bovis aſſatum.* Wagenſeilius in diſſert. ſeu cenſura ſua Fr. Tragur. *bubalæ.* Quondam erat *bubale*, quod correxere Tornæſius, Scaliger, Caſaubonus.

5. *ſuper Geminos, teſticulos ac renes*] Ominor *teſticulos ac renes* gallorum, paſſerum, coturnicum, vulpis fuiſſe. nam hæc omnia ad Veneris luxuriem excogitata erant. Vulpis enim teſticuli, inquit, P. Bayrus, ſicci pulveriſati, & cum vino bibiti, faciunt ad virgæ erectionem. Idem facit pulvis virgæ tauri cum ovo ſorbili bibitus. Similiter renes ſtinti cum vino bibiti, ſunt efficaciſſimi, prout idem auctor eſt. *Io. P. Lotichius.*

renes: [1] super Cancrum, coronam: [2] super Leonem, ficum Africanam: [3] super Virginem, stericulam: super Libram,

1. *super Cancrum, coronam*] Horum verborum interpretatio sumi debet è loco Arati, ubi agit de ortu Cancri, qui ita incipit: ἢ οἱ ἀφαυρότατοι, ὅτε καρκίνος (*Cujus imbecillissimi, quum Cancer*), &c. Vbi vetus Scholiastes ait: *Cùm Cancer inibi est, ut exoriatur, mediam partem Coronæ videre est super terram, alteram partem occasus occupat & obscurat, Corona descendente in occasum.* Ergo *Corona* præit *Cancro*. Ad cujus rei imitationem structor convivii inter illa fercula, quæ imitabantur duodecim signa Zodiaci, *coronam* collocavit super *Cancrum*, servato in ferculis ordine cœlesti. *Car. Paschalius.* Nimirum, *Corona* signum cœleste supra humerum Artophylacis. Virgil. I Georg.

Gnosiáque ardentis decedat stella Coronæ.

Exoritur cum Scorpione, *Cancro* & Leone oriente occidit. Gnosia, ab Ariadne filia Minois Regis Cretæ, cujus Gnosos oppidum. Erhardus: Martial. lib. 13 Ep. 51 de turdorum *corona*.

Texta rosis fortasse tibi vel divite nardo:
At mihi de turdis facta corona placet.

It. Tornæsius: *Coronam* (in m.) turdorum. Nam (inquit) cùm Sol *Cancrum* permeat, coronarum frequens usus est. I. P. Lotichius: *Coronam* alioquin piscium genus esse memini, quam malim hîc ad *cancrum* intelligi. Sed vix *corona* cibus fuit. Apparebit id infrà, ad verba *nihil super illum (Cancrum) posui.*

2. *super Leonem, ficum Africanam*] Hinc illustrari multa auctorum loca possunt, qui *feras Africanas* absolutè ponunt, contra interpretum varias sententias. Certum est enim nullas alias feras, quàm leones intelligi debere. Phil. Pareus in Notabil. Palatinis. *Erhardus: Fici Africanæ* meminerunt Varro de R.R. lib. 1, c. 41: & Columell. lib. 12, cap. 15. *I. P. Lotich.*

3. *super Virginem stericulam*] Tornæsius, *sericulam* (ubi Dousa: c. M. *tericulam*). Wouwer. Frellon. alii, *stericulam.* Tragur. fragment. *steriliculam.* Audiamus, ut hic locus varios interpretes torserit; sic enim Gonsalius enarrante Gabbema cum Tornæsio *sericulam* legentes: Accurata ex antiquis editio Lugdunensis Ioan. Tornæsii hic ad marginem habet: *Nempe serotinam; quæ Augusto maturescit.* Serotina intelligens poma, quorum apud priscos agricultores mentio; notumque est, Augusti mense Solem ingredi Virginis signum. Wouweren quidem legit *stericulam*: Etsi variæ, ait, adduci possent conjecturæ, ut desperatissimo loco mederetur, veluti si legas *rusticolam* ex perdicum genere, de qua sic lusit Martialis lib. 13 Distich. 76.

Rustica sum perdix, quid refert, si sapor idem.
Carior est perdix: sic sapit illa magis.

Vel, quòd in Gloss. Isidori: *Suericulum*, edule, vel, *histriculum*; quia de virgine sermo: notat autem puerum grandiorem. tamen desipere puto his somniis veram lectionem quærere; erui posset ope MS. Ad Tragur. *steriliculam* Schefferus: Per compendium scripturæ, existimo, vulvam intelligit ex sue castrata. Celsus II, cap. 23, ubi de rebus stomacho idoneis: *Ex sue, ungula, rostra, aures, vuluæ, sterilesque.* Ita habet vetustissima editio. vulgò edunt, *vulvæque steriles*, contra mentem scriptoris, qui probat vulvas, etiam steriles. Ab hoc *steriles* apud nostrum sunt *sterilicula* per diminutionem, in qua vulvæ sunt intelligendæ. Reinesius: Vera lectio, *stericulam*; at per compendium scripturæ sic nominari *steriliculam* haud credam. *Stericula* mihi

bram, [1] ſtateram, in cujus altera parte [2] ſcriblita erat, in altera [3] placenta: ſuper *Scorpionem, piſciculum marinum:* [1] ſuper

hi diminutivum ſecundi gradus eſt, quod genus valde amat *Petronius*, à *ſterula*; Hoc à *ſtera*. Ita *olla, ollula, ollicula*; *glomus, glomulus, glomiculus, glomicellus*, &c. qualia bonis auctoribus in uſu. *Stera* autem in manuſcr. veteribus, præſertim rei medicæ, Græcum ὑστέρα i. e. uterus, matrix, vulva; inde ſterica pnix *Silvat. Pand.* c. 376: hyſterica pnica *Theod. in Gynæc. cap.* 1: ὑστερικὴ πνὶξ i. e. matricis præfocatio, ex utero ſuffocatio, & ſimilia. Μῆτραι vulvæ, præſertim ſuum in deliciis veterum. Plin. l. XI, c.37: Plut.3 Symp.9: Athen. l.3. Eæ in triplici differentia; ejectitiæ, ἐκβολάδες, quæ ejecto fœtu; porcariæ, quæ edito fœtu, ἐκτοκίδες: ſteriles, quæ de virgine porca, ut loquitur Martial. lib. 13 Ep. 56, ſeu caſtrata, vetere Germanico idiotiſmo *nonna*, ſumerentur. Signo autem Virginis impoſita fuerat ſtericula ſeu uterculus ex ejuſdem generis porca, quæ nondum conceperat vel pepererat. In eandem quidem ſententiam lectio altera cum ſua interpretatione collimat; ſed tum fingenda eſt ellipſis ſubſtantivi: quod licere dubito. Certè nemo, puto, concipiet, ſi *ſtericulam* abſolutè nominavero, Virginis porcæ matricem; eſt enim adjectivum iſtud indifferens ad alia quoque animalia. Aſſecutus hanc ipſam interpretationem Io. Petr. Lotichius in ſuis excurſionibus Medicophiloſophicis ad Petron. ubi prolixè diſputat, per *ſtericulam*, *vulvam* ſuis virginis, ſteriliſque, i. e. caſtratæ intelligendam, adducto pro ſe locô Plinii lib. . . c. 37, de differentiis *vulvæ porcariæ. Vulva* (ait Plin.) *ejecto partu melior quàm edito*, &c. aut potiùs interprete Cornel. Vitellio in Georg. Merulam, & illo Martialis:

Te fortaſſe magis capiet de virgine porca.

1. *ſtatera*] Propriè trutinæ ſpecies altera, cui oppoſita libra: illa ſine lancibus, hæc cum. G. I. Voſſius.

2. *ſcriblita*] Martial. l. III Ep. XVII.

Circumlata diu menſis ſcriblita ſecundis.

Eſt antiquis notiſſimum bellarium, ſecundis menſis apponi ſolitum, *ſcriblita*. Integrum nomen ſcribilita eſt, ut legitur apud Plaut. in Prol. Pœnuli:

Dum ludi fiunt, in popinam pediſſequi
Irruptionem facite, nunc dum occaſio eſt,
Nunc dum ſcribilitæ æſtuant, occurrite.

Sed per ſyncopen ſcriblita à poëtis metri cauſâ dicitur, quàm facere docuit M. Cato lib. de R. R. c. LXXIIX. Alii legunt, *ſtribilita*, ἀπὸ τοῦ στρεβλοῦν, quod eſt *torquere*, ideo, quòd in circuitu torqueatur reſtis in modum. Vnde nos *tortam* dicimus. *Ramirez. Scriblita*, hoc ſolùm differens à placenta quòd ſine melle coquebatur, & ferventiſſima edi ſolebat. Martial. l. 3.

Circumlata diu — ſcriblita —
Vrebat nimio ſæva calore manus.

Anonym.

3. *placenta: ſuper* Scorpionem, piſciculum marinum: *ſuper Sagittar.*] *Super Scorp. piſc. mar.* ſc. ejuſdem nominis. lectio eſt codicis Tragur. Tornæſ. *placenta:* * (cum aſteriſco ſcilicet defectûs, cujus vigore in marg. & Var. lect. Deeſt fortaſſis, *ſuper ſcorpium ejuſdem nominis piſcem.*) *ſuper ſagittar.* Schefferus: Lego, *ſuper ſcorpionem, ſcorpionem piſciculum.* Librarius ineptus malè repetitum *ſcorpionis* vocabulum puravit. In editis eſt, *ſuper ſcorpium* *. ſed *ſcorpionem* habet etiam Plinius, qui & juris ex eo facit mentionem, his verbis: *Omnium piſcium jus alvum emollit, ſed optimum fit è ſcorpionibus.* Wouweren, & R. Herm. *placenta: ſuper ſagittar.* Frellon. & Lotich. *placenta: ſuper ſcorpium * ſuper ſagitt.*

 Quid

[1] ſuper Sagittarium odopetam: [2] ſuper Capricornum, locuſtam

Quid ſi *ſuper Scorpium*, *ſcorpionem piſciculum marinum?* Nam Plin. lib. 32, c. 11, *ſcorpionis* & *ſcorpii* voce pro piſce marino promiſcuè utitur. Sicque juxta Tragur. lectionem, & mens Tornæſii Schefferianáque obtinerent.

1. *ſuper Sagittarium odopetam*] c. Tragur. *oclopetam*. Erhardus: Niſi magis placeat *otopetam* de oto vel otide intelligendam, de qua ave Athenæus lib. 9. φασὶ δ' αὐτὸν καὶ τὴν τροφὴν ἀναμηρυκᾶσθαι, ἥδεσθαί τε ἵππῳ· εἰ γοῦν τις δορὰν ἵππου περιθεῖτο, θηρεύσει ὅσους ἂν θέλῃ· προσίασι γάρ (*Aiunt enim otum & ruminare, & equô delectari. unde ſi quis pelle induatur equina, capiet quotquot volet, ultro quippe accedunt*). Planè ad *Sagittarium*, cujus maxima pars equina. Sed ne *auriti* vocabulum requiramus, talis otus, & hinc dicitur. Id. Athen. ib. ex Ariſtotele: ἔχει τε παρὰ τὰ ὦτα πτερύγια δύο, καὶ ὦτος καλεῖται (*habet juxta aures* [ὦτα] 2 *alulas, unde & otus appellatur*). Pariter Plinius lib. 10, c. 23. *Otus bubone minor, noctuâ major, auribus plumeis eminentibûs: unde & nomen illi. Quidam Latinè aſionem appellant.* An non ab auribus ſic exſertis? Geſnerus adnotavit. Iam verò quantum ad fercula hæc ead. avis faciat, pauca item Athenæi verba docent: τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἡδέα ἐστίν (*caro earum ſuavis.* Eryc. Puteanus epiſt. ad Goldaſt. Savaro *otopetam* intelligit de lepore, ſi Scheffero ſtandum, piſce, non dixero eo quem Plin. lib. 9, c. 48 memorat, ſed de alio forſan, ſic verò ſubjungit: Sed non video, qua ratione Sagittario conveniat, qui profectò non venatur piſces. Gabbema Savaronem per *otopetam* lampetram, auritam, auribûſque foraminatam capere ait. adſtipulatur Erhardus. Wouweren: L. *otopetam*. Gloſſæ: *Auritus* ὠτοπέτης, ut canem venaticum innuat, quia is competens Sagittario. Sed per fidem nugæ, & ineptiæ meræ. Locus, ut videtur, deſperatus, & laureolæ Criticæ ſuperſtes; niſi quid effecerit Erhardus, cujus hæc ſunt verba ante ea quæ initiô allata: Lego conſtanter *otopetam*, ὠτοπέτης, *auritus*. Leporem autem hîc intelligo, qui *auritus* dicitur Germanico, Phænom.

Auritum leporem ſequitur canis & fugit ille.

Nec inconcinnè ſuper *Sagittarium*. Hic enim inſtar Centauri pingitur, niſi quòd cum arcu: at Centaurus è thyrſo dependentem gerit leporem in Hygini imaginibus. Niſi *&c.* His ita congeſtis, incidi in Scholia Reineſii, cujus verba ad Tragur. lection. *ſuper ſagittarium oclopetam:* Locus, inquit, à Viris doctiſſimis tentatus variè, tandem habitus pro deſperato, quique ex aliis reſtitui non potuit hactenus, ex hoc Codicis Tragurienſis, quem vel hoc ſolo nomine precioſum habemus, facillimè, ſi quid video, poteſt. Iſtud enim *oclopetam* ad veram, primævam, Petronii ingenio & ſtilo convenientem lectionem manu me ducit. Scripſerat *ſclopetam* vel *ſtlopetam*. *Sclopeta* verò novatum à Petronio eſt, uti alia nonnulla, cum inſigni gratia & venuſtate cenſumque Latinorum inopem bellè locupletat. Neque enim elegantius, δεινότερον, ἐμφατικώτερον καὶ ἰδιαίτερον (*vehementiùs, ſignificantiùs & magis propriè*) exprimas puerile iſtud ludicrum inſtrumentum quo globulô è ſtuppa, ſimilive materia inſtructo, & penetrante bacillo exploſo, ſonitus (quem ὀνοματοπεποιημένως [*ficto novo nomine*] vocant *ſclopum*, *ſtloppum*) editur Germ. *eine Klatſchbüchſe*. Cur Sagittario *ſclopetam* impoſuerint ſatis lucet; nim. arcum hujus, quo metam ferire inſtituit, eâ repræſentari; ut paulò antè ſignum Libræ ſtaterâ, voluit Trimalchio. Iamque animus erat *ſclopetam* textui

custam marinam: [1] super Aquarium, anserem: super Pisces, [2] duos mullos. In medio autem cespes cum herbis excisus [3] favum sustinebat: Circumferebat [4] Ægyptius puer [5] clibano argenteo panem, atque ipse etiam [6] teterrima

textui donare, si quid de cibi genere, minimum quomodo super Libra in statera de scriblita innotuisset. Nam *stlopi* vox satis antiqua, exstat apud Persium:

Nec stlopô tumidas intendis rumpere buccas.

2. *super Capricornum locustam marinam*] *Locustæ* sunt pisces marini è genere cancrorum, ab illis caudâ dstantes. *Erhardus*. Locustam marinam Capricorno ideo videtur assignare, quòd id genus adversis cornibûs inter se dimicet arietum modô. Plin. l. IX, c. XXX. *Locustæ reptantium modò fluitant: si nullus ingruat metus, recto meatu, cornibus, quæ sunt propria rotunditate præpilata ad latera porrectis: iisdem erectis in pavore obliquè in latera procedunt. Cornibûs inter se dimicant.* Dousa F. *super Capricornum locustam.* c. Pithœi habet, *super capri cornua l.* Scriver. MS. in Tragur. c. est: *super capricornum, in quo cornua erant, locustam*, &c. Scribo verò in qua, scilicet *locusta*; dicit, ideo capricorno assignasse locustam, quoniam & ipsa habeat cornua, eaque fuisse relicta in locusta illa, quæ tum apponebatur. *Io. Schefferus.*

1. *super Aquarium, anserem*] *Anser* veteribus inter ea vocabula, quæ sine præfatione honoris vix nominata. Vnde infra Petron. *Occidisti Priapi delicias, anserem omnibus matronis acceptissimum* Et ideo super *Aquarium* arbitror *anserem* impositum, quòd ille non tam aquarius ab aqua pura, quàm incesta, Iovis sc. pullus. Planè *anser.* scorta dicta docet Artemidorus lib. I, c. LXXIII; item lib. IV, c. LXXXV. curque id nomen sortiti sint docet idem lib. I, c. XXI, & XVII. *Ge. Erhardus.*

2. *duos mullos*] Genus piscis marini, maximæ nobilitatis, & gratiæ: tanti autem pretii, ut à Plin. lib. 9, cap. 17 memoriæ proditum sit, Asinium Celerem, virum Consularem Claudii Cæsaris temporibûs, *mullum* unum octo millibûs nummorum emisse: quum tamen, eodem Plinio teste, hic piscis duarum librarum pondus raròexcederet. Horat. lib. I, Satyr. 2.

-- laudas insane trilibrem
Mullum. ---- Martial.
Nolo mihi ponas rhombum, mullumve bilibrem. Anonym.

3. *in medio favum*] Ovid.

Et de purpureis collectæ vestibus uvæ,
Candidus in medio favus est.

Varro de re Rustic. *favus, & in secundum mensam administratur.* Fr. Pithœus. *Favus*, propriè apum domus & cellulæ. Amb. Calep. sed metonymicè pro melle.

4. *Ægyptius puer*] Æthiops. Festus: *Ægyptiaci, Æthiopes.* Pueri Æthiopes veteribus in deliciis. *Io. à Wouweren.*

5. *clibano argenteo*] Instrumentum placentis potiùs, quàm pani coquendo aptum. Differt à furno, quòd hic major sit & immobilis: *clibanus* autem minor, ut quocunque visum fuerit possit transferri. Antiquitus ex *testa* seu opere figulino fieri solebat; postea etiam ex *ferro* vel *ære*: hic autem clibano *argenteô* circumferebat panem, ad delicias nempe & majorem lætitiam. *Anonymus.*

6. *ipse etiam teterrima voce*] Lege *tenerrima*, nam Ægyptiaci pueri suavitate cantionum commendantur. Martial.

rima voce [1] de laſerpitiario mimo canticum extorquet. Nos ut triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos, † ſuadeo, inquit Trimalchio, cœnemus; hoc eſt jus cœnæ. ‡ Hæc ut dixit, ad ſymphoniam IIII tripudiantes [2] procurrerunt, ſuperioremque partem repoſitorii abſtulerunt. quo facto, videmus infra, ſcilicet [3] in altero ferculo,

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurret. Io. à Wouweren.

1. *de laſerpitiario mimo canticum extorquet*] Sic & Frellon. ſed Tornæſ. *de * laſerpiciario minio* (in m. *laſerpitio & mimio*) *c. * ext.* (in m. *intorq.*) Wouwer. R. Herm. *de laſerpitiar. m. * c. e.* Lotich. *d. l. * c. e.* Tragur. c. ut mox. Erhardus: *Mimus laſerpitiarius*, qui tibiam ex caule vel radice *laſerpitii* habebat, voci expurgandæ. *Laſerpitium* enim, ut Dioſcorides ſcribit, *veteribus faucium ſcabritiis opitulatur, gravem ſubitoque irrauceſcentem vocem, dilutum aquâ ſorbitione confeſtim expedit.* Eryc. Putean. epiſt. ad Goldaſt. Schefferus ad Patavinum fragmenti Tragur. *de laſerpicario mimo canticum extorſit*, MSo habente cum vulgatis *laſerpiciario:* Variè hic locus ſcribitur in vulgatis, nec à doctis modo eodo emendatur. Nos hanc noſtri lectionem non exiſtimamus contemnendam. Ordo hic eſt: *ipſe extorſit canticum mimo.* quale canticum? *de laſerpicario, teterrima voce.* Canticum de laſerpicario, expono canticum in laudes laſerpicarii. *Laſerpicarium* id, quod eſt conditum *laſerpitiô. Laſerpitii* uſum in cibis fuiſſe creberrimum commendatiſſimumque, docet Caſaubonus pluribûs ad Athenæum. Itaque ut laudes aliarum rerum, vini puta, & ſimilium: ſic planè laſerpitii credo cantilenâ expreſſiſſe. quam proinde mimus iſte debuit cantare. Quanquam cùm nullius mimi mentio ſit antè facta, rectiùs hæc acceperimus de ipſo puero, cantionem iſtam à ſe extorquente, quoniam cantabat voce teterrima: extorquente autem mimo, id eſt, geſticulatione quadam. *Mimus* enim, teſte Diomede, *ſermonis cujuſlibet motuſque ſine reverentia, vel factorum turpium cum laſcivia imitatio.*

2. *procurrerunt*] Editio c. Tragur. Patavina, *percurrerunt.* Sed MS. bene poteſt legi *proc.* Schefferus: *percurrerunt. Procurrerunt*, habent editi. Ego temere nil muto; nam & infrà noſter: *Ille dimiſſus circa menſam percucurrit. Percucurrerunt*, eſt, *cucurrerunt.* Neſcio an tutò imitari liceat *percucurrerunt.*

3. *in altero ferculo*] Suprà, *Laudationem ferculum inſecutum eſt:* primum ſcilicet, ſub quo erat alterum iſthoc. Romani namque vetuſtiſſimi, epulas magnificas binis ferculis diſtinguebant, non ſingularibus patinis, ut perperam exiſtimavit Stockius, ſed patinarum ſtruicibûs. Eam frugalitatem Cato prædicat; cujus ævô jam tum *luxuriæ rictu Martis marcebant mœnia.* De Auguſto ſcribit Sueton. c. 74. *Cœnam ternis ferculis, cùm abundantiſſimè ſenis præbebat, ut non nimio ſumtu, ita ſumma comitate.* Ex quo patet, quantula particula, tantùm de luxurioſa iſta Trimalchionis cœna ſuperſit, quippe cujus præter guſtationem & bina iſta fercula nihil reliqui habeamus. Numeroſa autem fuiſſe appoſita haud dubiè credentibus perſuaderi facilè poteſt, & Sarisberienſis omnem ſcrupulum eximit. Erhardus. Igitur *ferculum*, vel ſumitur pro ſingulari patina, ut in illo Flacci Serm. Sat. 6.

Multáque de magna ſupereſſent fercula cœna.

Vel

ferculo, altilia, & [1] ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut Pegaſus videretur. Notavimus etiam circa angulos repoſitorii [2] Marſyas IIII, ex quorum utriculis [3] garum piperatum currebat ſuper piſces, [1] qui

Vel pro miſſu; ac geſtamine plurium non modò ciborum, ſed aliarum etiam rerum, ut *fercula* pompæ triumphalis, ludorum, ſacrorum, pro rebus quæ tunc portantur aut vehuntur; in triumpho quidem ſimulacra oppidorum, ſpolia hoſtium, coronæ, machinæ, &c. it. *fercula* ſpoliorum. Sic Sueton. Seneca, alii. Sed & *fercula* Acron docet eſſe pulpita, in quibus deorum effigies reponebantur. Quæ variæ ſignificationes hîc iſtic in Noſtro ſe exſerent.

1. *ſumina*] Venter ſuillus infra umbilicum cum uberibus, in deliciis, Romæ olim habitus. *Gloſſ. Petron.*

2. *Marſyas* IV *ex quorum utriculis*] Romani dupliciter ducebant aquam, aut per ſubterraneos cuniculos, aut opere arcuato. In iſtis verò aquæductibus erant quædam receptacula, *caſtella* dicta, eaque ut plurimùm plumbea, *l. venditor xxxiix* §. *ultim.* π *de action. Empt.* ex quibus ad omnes viarum anfractus aqua per uncias, & digitos dividebatur; quique iſtiuſmodi caſtellis præerant, *caſtellarii* dicebantur. Præterea ubi aquæ per hos cuniculos ita ductæ ad ſalientes, hoc eſt lapides ſive lapideas perſonas, perveniſſent, tunc ex illis per roſtra, verenda, aut aliam partem corporis in terram vel ciſtam lapideam ſaliebant. Quæ perſonæ, modò *Marſya*, modo *Satyri*, modò *Atlantes*, modò *Hermæ*, modò *Chirones*, modò *Silani*, ſive *Tullii* vocabantur, *l. fundi* XVII §. *caſtella* π *de act. Emt.* Feſtus in *Tullios*; Iuv. Sat. III, & IIX; Celſus lib. II, c. XIX. *Io Weitzius.*

3. *garum piperatum*] *Garum* eſt liquamen, quod ex piſcibus paravit antiquitas, magno in pretio erat apud Romanos; ejus uſus ita intercidit, ut, quid olim fuerit penè ignoretur. Iulius Alexandrinus, non imi ſubſellii medicus lib. de Sanit. tuend. credit, veterum *garum* eſſe *caviaro*, quod etiam ex piſcibus paratur; tum quòd nominis aliqua ſimilitudo, inter *caviaro* & *garum* ſit. Sed immane quantum ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεται (*extra oleas vagatur*); nam *garum* ex piſcium inteſtinis debitè maceratis liquamen: *caviaro* verò ex ovis ſturionis potiſſimùm paratur ac ſolidum eſt ſalſamentum. Fiebat autem *garum*, teſte Plinio, *inteſtinis piſcium, cæteriſque, quæ abjicienda eſſent, ſale maceratis, ut ſit illa putreſcentium ſanies.* Hoc olim conficiebatur ex illo piſce, quem Græci *garon* vocabant. Sic Suidas: ὁ γὰρ γάρος ἐστὶν οὐδὲν ἄλλο πλὴν σηπεδὼν, *nihil aliud eſſe garum præter putredinem.* Cœlius Aurelianus lib. II tard. Paſſion. cap. I, ab omnibus claſſicis auctoribus diſſentit: *garum*, inquit, *eſt liquamen ex piſce ſiluro confectum.* Plinius præſtantiſſimum *garum* ex ſcombro parari auctor eſt lib. XXXI, cap. VIII. *Nunc eſt ſcombro piſce laudatiſſimum,* &c. Erat autem liquor ille non clarus, ſed quaſi nigricans, nam cruenta erat piſcium ſanies, unde à Galeno *nigrum* vocatur lib. III de comp. Medic. ſecundum locos. Aetius etiam meminit γάρου μέλανος (*gari nigri*). Non bibebant *garum*, ſed pro intinctu tantùm in uſu erat. At veteres ad embammata & intinctus varios liquores *garô* permiſcebant, aquam, vinum, oleum, acetum, unde οἰνόγαρον, ὑδρόγαρον, ὀξύγαρον, ἐλαιόγαρον (*vinogarum, acetogarum, aquægarum, oleogarum*); ſic aromatibûs etiam conditum erat *garum*:

de

[1] qui in Euripo natabant. Damus omnes plausum à familia [2] *inceptum*, & [3] res electissimas ridentes adgredimur. Non minus & Trimalchio [4] ejusmodi methodio lætus, † Carpe, inquit. ‡ Processit statim [5] scissor & ad symphoniam ita gesticulatus laceravit obsonium, ut [6] putares *essedarium*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

de quo Petronius hoc loco. Petrus Bellonius lib. I Observ. c. lxxv refert, non solùm Constantinopoli, sed etiam in universo Turcarum imperio frequentissimum esse *gari* usum. Nec satis fuit nisi & medici his deliciîs artem suam inficerent; nam ut ægrorum palato delicato consulerent, *purgatorium garum*, excogitarunt, quod Aëtio l. III γάρον καθαρτικὸν σκευασίας, qui ibidem modum docet præparandi. V. Lud. Nonnium, & Vossium lib. 4, c. 26 de orig. & progr. Idololat. S. A. Gabbema.

1. *qui in Euripo*] Tragur. MS. *quicunque euripo.* Wouweren: De *Euripo* & ejus fluxu Plinius, Strabo, alii. Ab eo quemvis rivum *Euripum* vocat Plin. lib. I Epist. III: nam & lacus seu fossæ, quibûs ad munimentum arena circumdata Euripi. Suet. Cæs. XXXIX. Tertull. adv. Hermog. *Civitas exstruxit theatrum, scena erat talis, & statuæ super Euripum.* &c. ita festivè Petron. *Euripum* adpellavit, latiorem repositorii seu patinæ fundum.

2. *inceptum*] c. Tragur. Alii, *cæptum.*

3. *res electissimas*] Cibos. Iuvenal. Satyr. II.

Convivam caveo qui me sibi comparat, & res
Despicit exiguas.— Publius:
Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Non aliter hoc exponendum, quod crux fuit nupero Criticorum perduelli. *Ga. Barthius.*

4. *ejusmodi methodio*] Methodium pro methodo, id est, fictione seu ludificatione. *Dousa.* Wouweren: Leg. metodio. μετῳδεῖν, id est, interjecto canticô.

5. *Processit statim scissor*] *Scissorem* eundem faciunt cum carptore, diribitore, & structore, Titus Popma, ac Pignorius. Eleganter Seneca Epist. XLVII. *Cùm ad cœnandum discumbimus, alius sputa detergit, alius reliquias temulentorum subditus colligit, alius pretiosas aves scindit; pectus, & clunes, certis ductibûs circumferens manum eruditam, in frusta excutit. Infelix qui huic rei uni vivit, ut altilia decenter secet! nisi quòd miserior est, qui hoc voluptatis causâ docet, quàm qui necessitatis discit.* Gabbem. *Scissor*, scindendi obsonii magister. Senec. Martial.

Vnguentum fateor bonum dedisti
Convivis herè, sed nihil scidisti.

Fr. Pithœus.

6. *putares* essedarium —] Priores: *putares Darium.* Quid si *Daren*, vel *Daretæ* legamus? *Dousa P. Essedarium* ex MSo fluit Tragur. ubi sic legitur: *ut putares essedarium hidruale cantante pugnare ingerebat. Nihilominus.* Quæ Patavina editio sic cætera bene expressit, nisi quòd inter *essem*, & *esse*, & d, ac D non distinxerit: *ut p. essem Darium*, &c. prout in edit. Ad edit. Patav. Schefferus, & illustr. Gronovius: Suspicabar scripsisse, *ut putares Bessum in Darium hydraule cantante pugnare.* Notum est ex Curtio Bessi facinus. *Bessus*, ait, *& cæteri facinoris ejus participes vehiculum Darii assecuti, irâ accensi tela injiciunt in Regem, multisque confossum vulneribûs relinquunt.* Huc allusisse videbatur, planè sicut Martialis lib. XI Epigr. in Cæcilium allusit ad Thyestæ fabulam in re simili, ubi ait:

Atreus Cæcilius cucurbitarum
Sic illas, quasi filios Tyestæ,

In

rium [1] hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalchio [2] lentiſſima voce, [3] Carpe. Ego ſuſpicatus ad aliquam urbanitatem totiens iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui ſupra me accumbebat, hoc ipſum interrogare. At ille, qui ſæpius ejuſmodi ludos ſpectaverat, † Vides, inquit, illum qui obſonium carpit? [4] Carpus vocatur. Itaque quotieſcumque dicit, [5] Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat. ‡ Non potui amplius quicquam guſtare; ſed converſus ad eum, [6] ut plurima exciperem, longe arceſſere fabulas cœpi, [7] ſciſcitarique: quæ eſſet illa mulier, quæ huc atque illuc diſcurreret: † Vxor, inquit, Trimalchionis, Fortunata adpellatur, [8] quæ nummos modio metitur. Et [9] modo quid

† *Conviva.* ‡ *Encolpius.* † *Conviva.*

In partes lacerat ſecatque mille. Verùm ſuadet Cl. Gronovius, *ut putares eſſedarium*, pro *eſſem Darium*. Id quod vehementer placet, propter additum *hydraule*, cujus neſcio an ſit locus ſatis in lectione altera idoneus.

1. *hydraules*] Qui organo iſto muſico in decurſu aquæ ſonum reddente, canit. *Gloſſ. Petron.*

2. *lentiſſima voce*] Apud Ramirezium in Hypomnemat. ad Martial. lib. I Epigr. 51 legitur, *tentiſſima*, an leg. *leniſſima?* ſed illud magis congruit imperanti, cujus vox eſſe ſolet clara & intentior ſeu vehementior. *Ge. Erhard.*

3. *Carpe*] Tragur. cod. bis: *Carpe, carpe.*

4. *Carpus vocatur*] *Carpus* olim & verum nomen fuit, ejus memoriam bis, aut ter in Lapidibus inveni. Sic in Inſcript. Gruteri p. IↃCIX, VI ex urna marmorea: D. M. CARPO FILIO. DULCISSIMO. VIX. ANN. II. DIEBUS. XXVIIII. CARPUS. CÆSARIS. LIB. Iterum ibid. num. V. ſic & p. IↃCXXII, III, ex ara ſepulchrali: CARPUS. AUG. LIB. BALLANTIANUS.&c. Iterum p.IↃCCCXLV. & aliàs. Etiam apud Mart. lib. VI Epigr. XXXIX. *I. A. Gonſalius.*

5. *Carpe, eodem verbo vocat & imperat*] Vocat, quia *Carpus* vocatur, imperat, quia *carpere* eſt, ſcindere obſonia. *Carpere* enim eſt verbum conviviale, id etiam haud incommodè ſignificans. Martial. lib. III Epigr. XIII.

Dum non vis leporem, dum non vis carpere mullum. Idem.

Carpus Iuvenali *carptor*, & *chironomanta* Sat. 5. *Anonym.*

6. *ut plurima*, &c.] Tragur. c. *ut quam plurima exciperem, longe accerſere fabulas cœpi.* Sed perinde eſt, ſive *arceſſo*, ſive *accerſo*, utrumvis *advoco*. Voſſius, contra Chariſium.

7. *ſciſcitarique: quæ eſſet*] MS. Tragur. *ſciſcitari, que* (i. quæ) *eſſet.*

8. *quæ nummos modio metitur*] Horat. lib. I Satyr. I. --- *Dives,*
Vt metiretur nummos. ---

Plaut. in Prol. Menæch. verſ. XV.

Nunc argumentum vobis demenſum dabo,
Non modiô, neque trimodiô, verùm ipſo horreo.

Iſt eſt, abundantiſſimè, ſic ut ordinarius

quid fuit? Ignoſcet mihi Genius tuus, noluiſſes de manu [1] *illius* panem accipere. [2] Nunc nec quid, nec quare, [3] in cœlum abiit, & [4] Trimalchionis tapanta eſt. Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe,[5] credet.

rius admetiendi modus, qui fit per modios, ſuperetur, & per horrea computandum ſit, quod inſtar frumenti demenſi datur. Xerxes & ejus exemplô pòſt Darius, qui cum Alexandro bellum geſſit, ad recenſendam multitudinem infinitam exercituum ſuorum, circumvallato locô, qui decem millia caperet hominum armatorum (τεῖχος μυριάνδρον [*murum, ſeptum, pro x mille viris*) vocat Ariſtides Rhetor] numerum copiarum iniere. *S. A. Gabbem.*

9. *Et modo quid fuit*] c. Tragur. & modo modo *q. f.*

1. *illius*] c. Tragur. alii, *ejus*.

2. *Nunc nec quid, nec quare*] Sic & MS. Tragur. pro quo edit. Patav. *Nunc quid, n. q.* Gabbema: Epigramm.

— ἀγαπῶ μιν
Τίς δὲ καὶ ἧς, ἢ πόθεν ἡ Θεὸς οἶδε μόνη.
&, — τοῦ δ' ἐκ τίνος ἢ ποτε καὶ πῶς,
οὐκ οἶδα.

(— *amorque;*
Sed cur, quo pacto, noverit una dea.
— *ex quo, qua ratione,*
Hoc ego non novi.)

3. *in cœlum abiit*] Hoc dicit antè fuiſſe pauperculam, nunc beatam & quaſi in *cœlo* collocatam. Huic *in cœlum abiit*, confine eſt, *in cœlo eſſe*, pro eo, quod eſt, ſupra modum fortunatum eſſe ac glorioſum. M. Tullius ad Attic. l. 2. *Bibulus in cœlo eſt, nec quare ſcio: ſed ita laudatur quaſi unus homo nobis cunctando reſtituat rem.* Erhard. Ad rem etiam Seneca: *Subſilire in cœlum ex angulo.* Ia. Douſa.

4. *Trimalchionis tapanta eſt*] Sic quidem ex Lipſio & Lotichius; ſed Tornæſ. Wouweren, alii, etiam c. Tragur, *topanta*, vel *Top.* τὸ πᾶν omne, τὰ πάντα omnia. Gabbema: Vſurpavit proverbium, quo Varro in Seſquiulyſſe, *Hic enim omnia erat, item ſacerdos, prætor, parochus, denique idem Senatus, idem populi caput*, Demoſthenes, πᾶν ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς (*omnia ille iis erat*). Lucianus amorem Stratonices in Combabum exprimens, καὶ οἱ πάντα Κομβάβος ἦν, (*ipſi omnia erat Combabus*). Lipſius. τὰ πάντα, Germanico-Latino proverbió: *das* fac totum. Erhard. Inſcriptio Iſidis Capuæ ad S. Benedicti: TE. TIBI UNA. QUÆ. ES. OMNIA. DEA ISIS. ARRIUS. BALBINUS *v. c. S. A. Gabbema.*

5. *credet*] Hic proximè poſt verbum *credet*, ſignatis 2 * Gabbemiana editio eod. charactere impreſſa inſeruerat verba Ioan. Sariſberienſis de Nugis Curial. lib. 8 1, c. 7. *Cœnam Trimalchionis*, &c. uſque *luxuriam tollebat* (eadem & in Frelloniana video, ſed diſtinctis typis). Poſthæc 3 * ſignatis, *Comprobamus factum*, &c. Quæ verba Sariſberienſis (vel, Saliſber.) à I. Douſa ut Tilebomenus alicubi indicat, ad marginem procul dubio ordinata, ſimilive locô habenda, non cum Petronio olim confundenda, conſortiô characteris, & textu ex ſui; locus autem ubi leguntur, excerpente Erhardo, hic eſt: *Sed quod ſine rubore fidelium dici vel audiri non poteſt, infidelibus (teſte Macrobio) plura turpia & luxurioſa videbantur, quæ ſeculo noſtrô placent, & obtinente luxu magnifica appellantur. Nam Titius in ſuaſione legis Fanniæ, objicit ſeculo ſuo, quòd porcum Trojanum menſis inferant; quem illi ideo ſic vocabant, quaſi aliis incluſis animalibus gravidum, ſicut Trojanus ille equus gravidus armatis fuit. Cœnam Trimalcionis* apud

det. *Ipſe neſcit* [1] *quid habeat, adeo* [2] *zaplutus eſt; ſed hæc eupatria providet omnia,* [3] *&, ubi non putes, eſt.* [4] *Sicca, ſobria,*

apud Petronium ſi potes ingredere, & porcum ſic gravidari poſſe miraberis; niſi fortè admirationem multiplex ignota & inaudita luxuria tollat. Et multa quidem quæ nos uſu vel abuſu edocti non miramur, viſa ſunt admiranda, imò & ſtupenda majoribus. Nam & porcum non jam Trojanum, ſed domeſticum dicimus, & in hunc modum farciendo quàm plurima facimus eſſe Trojana.

1. *quid habeat*] quàm dives ſit. Eleganter iſto ſenſu, *habendi curam* dixit Phædrus noſter in præf. III; & Seneca *ſyngraphas* vocavit *vacua habendi ſimulacra*, VII Ben. 10. *Io. Schefferus.*

2. *zaplutus*] pro MSi, & Patavino *ſaplutus*, quod primum eſt inter ea, quorum, ceu *infeſtorum* & *horridorum*, elenchum ſcribunt, DD. Reineſius, Valeſius & Wagenſeilius; *ſaplutus*, numerant, *ſcordaliæ, bacaluſiæ*, &c. Schefferus: Quàm multa ſunt in Cicerone ipſo rara, de quibus nemini, opinor, crederes, niſi legi apud ipſum deprehenderes: ut *dimetiti*, pro, *dimetati*, *juratus eſt*, pro, *juravit*, *ſucceſſa cui velle omnia, putiſſimus, præmoleſtia, partior* pro, *dividor, obiratus, involatus, agricultio*, aliáque plura, de quibus integrum quondam ſcripſit librum Statilius Maximus, quem *Singularia Ciceronis* nuncupavit. Talia occurrunt quoque apud cæteros notæ optimæ ſcriptores, &c. Adde, quòd in multis, occurrentibus in hoc fragmento, lex analogiæ non repugnet. Item, quòd reperiantur apud alios, Philoxenum, &c. Arbiter in eis, quæ ſunt fidei indubitatæ, ignota habet aliis; ut ſunt, *acceptatus, chiragricus, circumtumulatus, clinare, conſpaciantes, guſtatio, veſticontubernium, ſupellecticarius*, & alia hujuſmodi. Perſonæ hîc loquentes, ſunt liberti quidam, ſunt lapidarii, ſunt coci, & id genus alii ex vulgi fæce, quibus niſi fallor, culta caſtigatáque oratio parum aptè affingitur: poſſuntque & antiqua pluſcula eo reſpectu hîc eſſe uſurpata, quòd plebs retinentior ferè ſit ſermonis antiqui, &c. Et quia res in Colonia finguntur geri, ideò fortaſſis ſunt adhibita non pauca ex ſermone Græco deſumpta, maximè cùm loquuntur ii, qui ſunt gentis non Romanæ. Talia ſunt *ſaplutus, cataphagi, bacelogiæ, lechaſin*, & id genus alia, numero non exiguo. Quædam etiam deſcribentium, typothetarumque erroribûs corrupta, &c. Sed, *ſaplutus*. Puto ſcribendum: *adeo ſane Plutus eſt*. *Plutum* poſuit pro cæco. Notum illud, ὁ τυφλὸς πλοῦτος (*cæcus Plutus*) & vide Lucianum, itemque Ariſtophanem. Eleganter tamen, *Plutum*, quia *Plutus* ſimul auri largitor, atque opum. Adde Phædrum noſtrum lib. IV, c. 2. Eſt itaque ludus in ambigua ſignificatione *Pluti*, quia & divitem ſignificat, & cæcum. Clariſſimus Gronovius volebat, *Zaplutus*, à Græco Ζάπλουτος, *valde dives*, & hoc proximum ſcripturæ divulgatæ. Quanquam ſit in Gloſſis Tullii Tironis, *Saplutus*, ſenſu parili, ut credo. v. pag. 158.

3. *ſed hæc eupatria providet omnia, &, u.n.p. eſt. Sicca*] locô MSi, & Patav. *ſed hac lupatria, p. o. & u. n. putes, eſt ſicca.* Schefferus: Locus admodum vitioſus; puto tamen ſcribendum: *ſed hac lupa ebrio providet omnia, & ubi non putes, eſt. Sicca*, &c. *Lupam* vocat per convitium Fortunatam, ait, *providere omnia*, h.e. curare. Quomodo eſt apud Velleium, *providere ſupplementum* lib. II, c. 130; & apud Cæſarem, *providere rem frumentariam* VI B. G. Dicit autem, facere hoc *ebrio* Trimalchione, dum ipſe poculis indulget, denique eſſe, ubi nemo putet, induſtriâ videlicet

bria, bonorum consiliorum. [1] *Tantum auri vides; est tamen* [2] *malæ linguæ, pica pulvinaris: quem amat, amat: quem non amat, non amat. Ipse Trimalchio fundos habet,*[3] *quam milvi volent,*[4] *nummorum*

licet, provisione, inspectione. respicit, quod antecessit, *huc atque illuc discursare.* Plautus Amphit. III, scen. 3. *Iam hîc ero, cùm illic censebis esse me.* Reinesius: Fortunatam, convitiô hìc dici *lupam* non feram; commendatur enim ejus οἰκουρία (*domesticâ cura*), pariter ac infrà, ibi: *Nisi argentum composuerit*, &c. Legam igitur *eupatria*; nim. laudat eam quasi à natalibus, ut alto sanguine cretam: quam aliâs Græci εὐπατέρειαν, dicunt. Idem Dn. Reinesius inferiùs, ad verba Trimalchionis de uxore sua, *se de machillam illam sustuli.* leg. *si de mactrilla illam s. Mactrilla* pro mactrula, mactra. Fuerat enim mulier à furno, vel panicoctaria, ut loquitur *Petâ, Chrysol. serm.* 99. σιτοποιὸς *Theophrasto*; vel quod circa pistrina, inter alicarios, quæstûs gratiâ, diversabatur. Forsan hinc elicias, *eupatriam* per antiphrasin dictam, quo sensu etiam textui inserui; neque enim aliter licuisset. Quo de plus satìs circa finem.

4. *Sicca*] Ita Lucilius Satyr. VI, ut testatur Nonius, voce *Abstemius.*

Lanificam dici, siccam, atque abstemiam ubi audit. Schefferus.

1. *Tantum auri*] Præcessisse aliqua hìc censeo. *Idem.*

2. *malæ linguæ, pica pulvinaris*] pro MSi, & Patavino *m. l. p. p.* citra distinctionem. Schefferus: *malæ linguæ pica. Picam* vocat Fortunatam ob garrulitatem; *malæ linguæ*, ob traducendi & convitiandi studium. De garrulitate notum vulgò, itemque ex Martiale, Plinio, & aliis, qui loquacem picam garrulamque vocant. *pulvinaris.* Valde mihi hoc suspectum. Nec enim cohærent, *pulvinaris pica.* Puto illud *naris* seorsum oportere scribi. Reliquum alii excogitent. Reinesius: *est tamen malæ linguæ, pica pulvinaris.* Hæc ita distinguenda sunt, ut *linguosam* πρόγλωσσον & maledicam fuisse intelligas; tùm solitam de *pulvino* concionari. *Picæ* humana voce loquentes caveîs tenentur; ista sedens in *pulvino* παρακρέκουσα (*stridulum sonum edens*), jurgando & nugas garriendo totos dies consumit.

3. *quam milvi volent*] pro MSi, & Patav. *qua milvi volant.* Schefferus: *qua milvi volant.* legendum est, *quam milvi volant.* Illud *quam*, est *quantum.* Scholiastes vetus ad illud Persii Sat. IV, v. 25, *arat Curibus, quantum non milvus oberres: Secundum*, ait, *proverbium: quantum milvi volant. Quam*, pro *quantum* posuit optimè. Terent. in Hec. IV, scen. 4. *turbent porrò, quàm velint.* Donatus eo loco: *Quam non est generis feminini, sed est, quantum.* Reperitur eadem locutio apud Ciceronem etiam, & alios. Valesius: Interdum ut fucum legentibus faciat, & nugis auctoritatem conciliet, Persium; aliquando etiam Martialem imitatur, *fundos habent quà milvi volant:* ex Persio. Schefferus: Si ex proverbio id usurpavit Persius ut ostensum, antiquior Iuvenale, cur non Arbiter Persiô antiquior id usurpare potuit ex proverbio eodem?

4. *nummorum nummos*] An hæc glossa ejus, quod sequitur, *argentum*; num potiùs fenus ingens denotant? *Schefferus.* Pugnavit fortassis non perfunctoriè prima mea legio, &c. Quæro, an verus Arbiter sacras literas legerit? *Ipse Trimalchio fundos habet, quà milvi volant, nummorum nummos.* Hebraismum & sacræ Scripturæ loquendi modum sapiunt; magis illa: *Nomina omnium reddere, tamquam unus de nobis*, &c. Wagenseilius: Legisse vel verum vel Pseudo-Arbitrum Sacras literas,

morum nummos : [1] *argentum in hostiarii illius cella plus jacet, quam quisquam in fortunis habet. Familia vero* [2] *babæ! babæ!* [3] *non me-Hercules puto decumam partem esse, quæ dominum suum novit.* [4] *Ad summam, quemvis ex istis* [5] *bacelis in rutæ folium conjiciet. Nec*

literas, quod miratur, ego non inficiarer. Earum enim cognitionem Ethnicis omnino adimere velle, vel sola Ovidii Metamorphosis vetat. Sed non opus eò recurrere. Ebraismo illi, *nummorum nummos*, similes è profanis scriptoribus alios adduxit, si bene memini, alicubi Del-Rio ad Senecam. Ad exemplum phraseos, *unus de nobis:* Tacitus dixit lib. 14 Ann. c. 35, *unam è vulgo*. N. N. in litt. ad Rn. Arnoldum.

1. *argentum in hostiarii illius cella plus*] Bene, *argentum plus*, i.e. amplius, majus, copiosius, adjectivé. Ita Lampridius in Alex. Sev. c. 41. *Et quum argentum in ministerio plus ducentis libris non haberet.* Florus IV, cap. 2. *ut non rectè tantùm civile* (bellum) *dicatur, sed potiùs plus, quàm bellum.* Bellum plus, quàm bellum, est majus, pejus. Vide infrá. *Io. Schefferus.*

2. *babæ*] Gr. βαβαὶ, *papæ*, admirantis.

3. *non me-Hercules puto decumam partem*, &c.] *decumam.* Sic vett. & juxta MS. pro Patav. *decimam.* Thom. Reinesius: *non mehercules puto decimam partem* familiæ *esse quæ dominum suum novit:* Luxus vel insaniæ hanc speciem, quòd servos multos possidere beatitudini imputarent, Græcis Romanisque familiarem descriptam lege apud *Athen. lib. 6, c. 20.* C. Cæcilius Claudius Isidorus, etsi bello Civili multa perdidisset, servorum quatuor millia centum sedecim relinquere, testamento suô dixit: *Plin. l. 33, c. 10.* Etiam deplorat *L. Seneca 7 de Benef. c. 10. O miserum, si quem delectat familia bellicis nationibus major! & Consol. ad Helv. c. 11: servorum turbam, quæ quamvis magnam domum angustet.* Parens autem Contr. IX. *Non me delectant*, inquit, *ignoti domino servorum greges, nec sonantia laxi juris ergastula.*

4. *Ad summam*] Sic in editis: *Ad summam statim scictis.* Sen. VII Ben. 13. *Ad summam, puta, cùm captus esses, me pecuniam mutuatum.* Schefferus.

5. *bacelis in rutæ folium conjiciet*] pro MSi, & Patav. *babæcalis.* Excidit id Scheffero, ut infrà videbitur, nos collegimus. Suntque *baceli*, q. verveces, homines simplices, & mulierosi. Schefferus: Suspicor, scripsisse nostrum, *babæ! satis in* &c. *Satis*, est *bene.* Ita Phædrus noster IV, c. 23. *satis profectò retudi superbiam.* Terent. III Adelph. 3. *Si satis cerno, is hercle est.* Illud *conjicere in rutæ folium*, proverbii habet speciem, & notare obsequium servorum videtur, quasi in spatium minimum cogi contrahique possint; quale occupat rutæ folium. Pari sensu etiam in sequentibus repetitur. Idem Schefferus in calce libri: Sed post jam excusa omnia communicantur mihi literæ Cl. Gronovii, qui censet *babæcalos* esse haustos ex Arnobio Salmasiano lib. IV, pag. 141, ubi *babæcali adolescentes* memorantur, pro libidinosis, à βάβαξ (*loquax, nugator*), vel potiùs βιβάζω (*admissario admoveo*). *Rutæ folium* formatum allusione ad πεταλισμὸν (*ostracismum cum foliis*), sed errore convivantis pro πέταλον ἐλαίας (*folium olivæ*), quod est apud Diodorum XI, c. 87, dictum *rutæ folium* existimat. Reinesius: *quemvis ex istis babæcalis in rutæ folium conjiciet.* Loquitur de familia Trimalchionis, quàm caram habeat. An legendum *babaculis*, ut servos sic adpellet in flore ætatis, formato nomine, diminutivi

Nec est quod putes illum quicquam emere; omnia domi nascuntur: [1] *lana, creta, piper,* [2] *lac gallinaceum, si quæsieris, invenies. Ad summam, parum illi bona lana nascebatur,* [3] *arietes à Tarento emit, &* [4] *eos curavit in gregem. Mel Atticum ut domi nasceretur, apes ab Athenis jussit adferri.* [5] *obiter ut, vernaculæ quæ sunt, meliusculæ à Græ-*

tivi Latini modulô, è Græco *βάβαξ*, quod & *Βάβης*; quæ servilis adpellatio est apud Polluc. lib. 5, c. 5. Verior lectio, *berbeculis*; berbex, vervex, *ψεκτικὸν (vituperandi)*: pro homine stupido. *Berbeculi adolescentes* apud Arnob. lib. 4 sunt ventri penique dediti. *Babaculos*, quos Salmasius ἀπὸ τοῦ βιβάζειν dictos supponit, non emam titivillitiô. V. quæ dico infrà, ad *sic nos barcalabe spoliamur*. Proverbialem ῥῆσιν *(locutionem)*, *in rutæ folium conjicere*, interpretor de molli curatione indulgentiaque & diligenti custodia: q. d. ita caros habet famulos suos, adeóque curat tenerrimè, ut *rutæ* foliis (nos *rosam* adhiberi diceremus) involvere & in substratis collocare quemvis ex istis non dubitet. Capiunt hæc lucem & reddunt vicissim istis *Martialis lib.* XI, *Ep.* 32, ubi Cæcilii cujusdam, qui è cucurbita re vili, & inter escas plebis varios cibos, & diversi generis fercula imitantia dapes delicatas & sumtuosas pro amicis paraverat, unumque assem tot ferculis impenderat, tenacitatem & sordes irridet, addens tandem,

Hinc cellarius experitur artes,
Vt condat vario vafer sapore
In rutæ folium Capelliana.

exquisita illa scitamenta & multiformes cupedias, quæ è paupertina cucurbita doctissimo coco exiissent.

1. *lana, creta*] pro MSi, & Patav. *l. credræ*. Schefferus: *lana: credræ.* quid est, *credræ?* Scribo absque distinctione, *lanæ erythræ*. De his lanis vide Columellam lib. VII, cap. 2; & Plin. lib. VII, cap. 48, ubi preciosissimas, & ex Asia petitas scribunt. Reinesius. *Omnia ei domi nascuntur, lana, credræ, piper.* Lego, cum venia, *poledræ*. Prædicat magnificentiam & nobilitatem domini, quòd esset ἱπποτρόφος & *aleret* in prædiis suis præter greges oviaricos *equitium* in sobolem; Latino B. dixere *equaritiam*, *stodium*, *stuodium*, *stotariam* è Germanico *stuterey*. Poledrus, pullus equinus; est *in Legis Sal. t.* 44: *in Alemann. t.* 73, § 7, poledrus anniculus vel bimus. Polletrus in *Westgoth. l.* 8, *t.* 4, § 5. E Græco πῶλος *(pullus equinus)*, unde & nostrum, *fohlen*, *füllen*. Conatus sum; fortassis nihil extrico.

2. *lac gallinaceum*] Iocus, ut mox *semen boletorum*. Ex Scheffero. Quin etiam quod primo locô, vix seriò positum. Quid enim (ut *piper* taceam, quod quidem quoque extra Indiam, suo modô Plinii temporibûs in Italia crevit) est, divitiis supra omnium tantumnon fortunam evectô, *domi lanam nasci?* Vnde etiam absque negotio pro *credræ* legi *creta*. Quamquam in *creta* plus latere possit, quàm in *lana*; illa enim non cujusvis regionis, nedum fundi. MSm tria priora discernit punctulo interfertô; Patav. edit. (:)

3. *arietes à Tarento*] id est, *Tarentinos*. *Tarentinorum* ovium magna celebritas ab mollitiem lanarum. vide Columell. VII, c. 2. Conjunguntur autem hîc, *emit à Tarento*; ut mox: *jussit afferri ab Athenis*. Io. Schefferus.

4. *eos curavit in gregem*] Nil hic censeo mutandum. *curavit* eos, est procuravit. *in gregem*, est ad gregem, gregis causâ, ut eum reparent. *I. Schefferus.*

5. *obiter ut, vernaculæ quæ sunt, m. à G. fiant*] pro MSi, & Patavino *obiter, & vernaculæ, qu. s. m. à G. fient.* Schefferus: *obiter, & vernaculæ.* Scribo:

à Græculis fiant. Ecce intra hos dies scripsit, ut illi [1] *ex India semen boletorum mitteretur; nam mulam quidem nullam habet, quæ non ex onagro nata sit. Vides,* [2] *tot culcitas?* [3] *Nulla, non aut conchyliatum, aut coccineum tomentum habet.* [4] *Tanta est animi beatitudo! Reliquos autem* [5] *collibertos ejus cave contemnas. valde* [1] *suc-*

bo: *obiter ut, vernaculæ quæ sunt, meliusculæ à Græculis fiant.* Dicit, ideo quoque *apes* accersivisse ex Græcia, ut junctæ *vernaculis* domesticisque, redderent ipsas quoque meliores. De præstantia mellis Attici apumque, res est vulgò notissima.

1. *ex India semen boletorum*] Hæc dicuntur jocô, sicut suprà *lac gallinaceum.* Nam boleti neque semen habent, nec ex India petebantur. *Io. Schefferus.*

2. *tot culcitas*] MS. & ed. Patav. *culcitras.* Schefferus: *culcitras.* perperam. emenda, *culcitas.*

3. *N. n. a. conchyliatum aut coccineum tomentum h.*] lanam conchyliô vel coccô tinctam, qua sunt farctæ. Vulgò ad hoc pilis ciliciîs utebantur, aut stramine conciso. *Schefferus.*

4. *Tanta est animi beatitudo*] Illud *animi* suspectum mihi est, glossemáque sapere videtur. *Schefferus. Animi,* legendum, *homini.* Reinesius. Sed potest manere *animi.* q. d. si modò divitiîs rectè uteretur; habet enim quod inhumanis maximum est, instrumenta virtutum. effectus pro causa.

5. *collibertos ejus cave contemnas, valde succosi sunt*] Plautus Pœnulô A. IV, sc. 2. *Quin hercle collibertus meus faxo eris, si Dî volent.* Schefferus. I. H. Vrsinus in epist. ad Cl. I. L. Praschium: Falluntur, qui *Trimalchionem* à Petronio introductum arbitrantur, ut *solum Neronem* traduceret. Seculi sui *mores & ingenium* in imagine ostendit; *Regum* imprimis; nam *Claudii* satis expresse: sed & *Libertorum,* qui tum soli regnabant: quasi diceret *Ter-Reges:* Id enim *Trimalchionis* vocabulum facè confictum. Eandem viam ingressus est auctor fragmenti, quisquis est, si non ipse Petronius. Tempora illa si quis conferat cum hac Satyra, non negabit. *Servi,* fortuna manu ducente, qui cretatos in urbem pedes intulerant, mox eò evecti sunt, ut *dominarentur dominis suis.* Opes è divite illius cornu non modiô, sed trimodiô affusæ. Tum luxus insolens, & perdendi pariter pereundique libido. Coci in honore, coronîs digni habiti; Philosophi spreti, & tota urbe Italiâque proscripti. Stabat & obmutuerat Eloquentia; jacebant ingenuæ artes. *Asini volabant, Pegasis clitellæ imponebantur.* Novæ semper voluptates quæsitæ studiô, & inventæ; fastidiô præsentium, & cum grandi præmio inventorum: etiam monstrosæ, ut inexperti se in beatam Vtopiam, Catarum Simiarum patriam, repente delatos, non vivere & sentire, sed somniare, credere possent. Fiebant talia, qualia apud *Athenæum* de aurea ætate, ni fallor, legere memini, & qualia nobis narrabat in Vtopia sua festivus *Bernardinus.* Affectabant tamen stupidissimi homines illi, docti videri: Grammatici, Philologi, Mathematici, & quid non? applaudebant miriones, & asseclæ mensarum; vel seriò, ut similes habent labra lactucas; vel assentandi studiô, ne dentirent dentes. Hinc ἀρχαϊσμοὶ, ἑλληνισμοὶ (*priscum dicendi genus, Græcismi*) & tota ista loquendi sartago. Hæc per μίμησιν (*imitandi sollertiam*) si non reprehendit, ridendo dicere verum amans, Petronius: tamen potuit, & vix aliter, aut magis festivè potuit. Nescio enim, an Notatio aut Character ejusmodi hominum festivius

[1] *succosi sunt. Vides illum, qui* [2] *in imo imus recumbit? hodie sua octingenta possidet;* [3] *de nihilo crevit: solebat collo modo suo ligna portare.* [4] *Sed, quomodo dicunt, ego nihil scio, sed audivi, quomodo incuboni*

viùs describi possit? Eadem omnia ejusdem ævi Viri Docti, λείψανα τοῦ χρυσοῦ γένους (*reliquiæ aurei generis*), *Seneca*, *Quintilianus*, *Tacitus*, sive qui de caussis corruptæ Eloquentiæ scripsit, & Satyrici poëtæ reprehenderunt. Latentque inter fæculenta ista gemmæ, quas Petronius pro suis agnosceret. sibique vindicaret non invitus: potuitque mala manus multa affricare: ut semper sunt in alienis libris ingeniosi, quique muscerdas suas intermisceant alieno piperi.

1. *succosi*] pingues ac succi pleni. Sic appellat jocô, opulentiores; quia ferè cutem curare consueverunt, & quia pecunia quasi succus quidam est in vita. Vnde *exsugere* dicuntur qui pecunias eripiunt. Vide Plautum in Epid. II, sc. 2, 5. Neque sensu multum dissimili Cicero lib. VII Att. Ep. 13 usurpavit *succones*. Vide Bosium ad eam, p. m. 93. Invenitur autem vox hæc, quanquam suo sensu, etiam apud alios. Columella IV, c. 29. *in aliis stirpium generibus, quæ firmioris & succosioris libri sunt*. C. Serenus c. 6.

Aut tu succosæ cinerem perducito lanæ.

Schefferus. *Valde succosi sunt*. an melius *lucrosi?* i. e. divites, εἰχέται, *Habentii*, Abundantii. Propriè *succosa* lana i. e. οἴσυπον; Q. Serenus c. 47. humidus & *succosus* cibus, *Gariop. l. de Febr. c.* 14. Non damnem metaphoricum istud; sed alterum præfero, quòd sic artes Libertorum, & quibus fucis, concussionibûs & sycophantiîs rem facere solebant, propiùs tangentur. Redeant ad memoriam illi temporum Claudianorum prædivites & magnipotentes stigmatiæ Callistus, Helicon, Narcissus, Pallas, Polycletus, Patrobius, Polybius, Massa, Carus. *Th. Reinesius.*

2. *in imo imus*] Illud *imus* mihi suspectum est, velut sit glossa præcedentis, *in imo*. Io. Schefferus.

3. *de nihilo*] Quomodo Ovidius, *de tenui origine*. Iuvenalis posuit *è nihilo* in re simili, Satyr. III.

Quadringenta tibi si quis Deus, aut similis Dîs,
Aut major fatô donaret homuncio, quantus
E nihilo fieres. --- Idem.

4. *Sed quomodo dicunt*, &c.] Locus valde corruptus, quem sic restituendum censeo. *Sed (quomodo dicunt, ego nihil scio, sed audivi) quum modo incuboni pileum rapuisset, thesaurum invenit.* Schefferus. Nihil mutatione opus. Est subrostrarius, & è medio vulgo petitus sermo; talisque omnium convivarum (Agamemnonem, & paucos cum eo si excipias) ac ipsius Trimalchionis; quos sic, ut Agamemnon rideat (quemadmodùm habebimus) sibi morem gerentes noster inducit. Pergit Schefferus: Illud, *quomodo dicunt*, formula est ejus, qui appellat famam popularem in obscuro dubiove negotio. Cicero in Pisonem, quanquam alio significatu: *Iste claudus: quomodo ajunt, pilam retinere.* Quod sequitur, *incuboni pileum rapuisset*. intelligendum est ex superstitione veteri, cujus hodieque passim exstant reliquiæ, velut *incubones* sint ornati pileìs, quibus surreptîs compellantur ad obsequium in indicandis pecuniis reconditis. Incubones enim dicti veteribus, illi quicunque, qui thesauris abscónditis incumbunt; eosque custodiunt. Pomponius Sabinus ad II Georg. V, 507. *Incubat, invigilat, postquam invenit. indè, incubones, qui thesauris invigilant. Rapuisset*, est, *eripuisset*, planè sicuti alio loco in editis.

O fallax natura Deûm! quæ prima dedisti
Ætati

boni pileum rapuisset, & thesaurum invenit. Ego nemini invideo, siqua Deus dedit; [1] *est tamen sub alapa,* & [2] *non vult sibi male. Itaque proxime* [3] *cum hoc titulo* [4] *proscripsit* : C. POMPEJUS. DIOGENES. [5] EX. KALENDIS. IULIIS COENACULUM. LOCAT. IPSE. ENIM DOMUM. EMIT. [6] *Quid ille, qui* [7] *libertini loco* [8] *jacet? quam*

Ætati nostræ gaudia, prima rapis.

Schefferus: *Incubonem* vocat Δαίμονα οἰκίδιον, Larem domesticum, quem vulgò *coboldum* nominant, (Augustinus l. 15 de Civ. Dei, c.23. vulgò Silvanos & Faunos adpellari *incubos* dicit) creduntque curari ab eo domum, instrui culinam, purgari stabula, jumenta pasci & ornari; & quævis ministeriorum genera exhiberi domino ædium, opesque conciliari; hæc superstitio, qua hodieque tenentur nostrates, antiquis præsertim Gentilibus incognita insinuatur isthic. vel etiam tangitur fabula de Fortunati illius Vtopici pileo & sacculo, pueris ad cunas inter νυννίας occentari solita. Vtramvis admittamus, figmentum esse Petroniô multò recentius ultro dilucescit. Augustinus l. c. ad rem nostram nihil facit; verba ejus: *Fama est Sylvanos & Faunos quos vulgò* incubos *vocant, improbos sæpe extitisse mulieribus, & earum appetiisse ac peregisse concubitum.* Sed Tertullianus *incubonis* meminit. Videndum: & an non Hercules thesauris insperatisque lucris, æquè ac Mercurius præesse creditus (quo de interprett. ad Horat. l. 2 Sat.6, *dives amico Hercule*), sic fuerit dictus.

1. *est tamen sub alapa*] Hoc proverbii habet speciem. Sed quid hoc loco, *alapa?* Num respicitur ad eam consuetudinem, qua libertas dabatur, memorata Phædro nostro lib. II, c. 6. Atqui suprà mentio est libertorum, non servorum. Quare censeo accipiendum de ea, quam perferre cogebantur à patrono suo, quotiens ludere duriùs vellet ac jocari. *Io. Schefferus.*

2. *non vult sibi male*] ea facit, quæ ad commodum suum, & voluptatem pertinent. Plautus Asin. a. v, sc. 1, 13. *Vtinam, malè qui mihi volunt, sic rideant.* Cicer. Epist. ad Att. *Antonio, quàm nunc est, volo pejùs esse.* Schefferus. *Non vult sibi malè*, legi posset: *non vult sibi melius.* licèt non improbem positam lectionem. I. C. Tilebomenus.

3. *cum hoc titulo*] tabula, libello. Plin. VII, Ep. 27, in re simili. *Venit Athenas Philosophus, Athenodorus, legit titulum.* Et in colloquio vetusto: *Steterunt ad titulum*, ἐστάθησαν πρὸς τὸ πίνακα. Sic infrà. *Schefferus.*

4. *proscripsit*] absolutè. Cicero in Orat. pro Quint. *Auctionem in Gallia Publius hic Quintius Narbonæ se esse facturum, proscribit.* Idem.

5. EX. CALENDIS. IULIIS] Doctè. Hoc enim fuit solenne elocandarum ædium tempus. Consule l. 60 ff. Locat. cond. itemque 41 ff. de contr. Empt. & quos ibi laudat Gothofredus. *Idem.*

6. *Quid ille* &c.] Hæc in MS. sic leguntur: *Quid illi qui libertini loco jacet? quam bene se habuit? non impropero illi. Sextercium suum*, &c.

7. *libertini loco*] Ergo fuit quoque certus libertini locus. Sed quis *libertinus* iste, cujus peculiarem esse voluerunt locum in mensa, & ab ipso nominare? Credo *Libertinum* seu *libertum* Cæsaris intelligi. Fuisse hos *libertos* sæpe missos in Provincias à Cæsaribus aliorum atque aliorum gratiâ negociorum, res est nota. Hinc eorum non exigua apud Provinciales auctoritas. Vnde puto factum, ut sicut Romæ haberent locum *Consularem* dictum,

quam [1] bene se habuit? [2] non impropero. [3] Ille sestertium suum vidit decies; sed [4] malè vacillavit. Non puto illum [5] capillos liberos habere; nec me-Hercules sua culpa, [6] ipso enim homo melior non est; sed liberti scelerati, qui [7] omnia ad se fecerunt. [8] Cito autem sociorum olla male fervet, & ubi semel [9] res inclinata est, [10] amici de medio. Et quam

dictum, quia is dabatur Consuli, si præsens esset in convivio, sic in Provinciis Coloniisque locum *Libertinum*, qui dabatur liberto seu libertino Cæsaris, item *Prætorium*, qui Prætori, ut deinceps audiemus. *Io. Schefferus.*

8. *jacet*] accumbit. Probè. Iuvenalis Sat. 1.

--- vacuisque toris tantùm ipse jacebit.

Sidonius 1 Ep. 11. *Primus jacebat cornu sinistro consul ordinarius.* I. Schefferus.

1. *bene se habuit*] Tractavit, in respectu ad victum, & similia. Contrarium habes apud Terent. 1 Adelph. 1. *Ruri agere vitam, semper parcè ac duriter se habere.* Schefferus.

2. *non impropero*] objicio, & velut incuso. Citant Lexicographi hoc vocabulum ex Plauto, ac extare dicunt in Rudente a. III, sc. 4, v. 28; verùm ibi Dousæ, optimáque Gronovii editio habent, *etiam vim opprobras.* Video nihilominus Gryphium edidisse, *vim improperas*, ut anceps hæream, nec dispiciam satis, quid de loco præsenti judicare debeam. Philoxenus profectò laudat: *Inproperium*, ὄνειδος, *improperat*, ὀνειδίζει. Scheffer.

3. *Ille sestertium suum vidit decies*] Optimè. Seneca II de Benef. c. 27. *hic quater millies sestertium suum vidit.* Idem.

4. *male vacillavit*] Eleganter de eo, cujus fides consumptis aut perditis rebûs dubia est facta. Cic. in Catilin. II. *partim malè gerendo negociô, partim etiam sumptibûs in vetere ære alieno vacillant.* Id.

5. *capillos liberos*] instar proverbii hoc est, de obærato, seque ac sua omnia debente aliis. *Idem.*

6. *ipso*] MS. *ipse* ad marg. *ipso.*

7. *omnia ad se fecerunt*] Quomodo, *fecerunt*, in plurali, cùm antecedat, *culpa liberti scelerati*, in singulari? Puto hic abesse aliqua, & iccirco asteriscum his præmitti oportere. *Schefferus.* Hic nihil deesse videtur; modò cætera rectè habeant. Sensus est: *sed liberti* (qui liberti) *scelerati, hi omnia ad se fecerunt.* *Ad se facere* parum est Latinè, pro corradere aut in sinum suum conjicere. Verùm meminerimus candidissimum pectus Petronium nostrum nihil dissimulantem, sed apertè omnia prodentem, cum vituperio, ac detestatione suis locîs (modò id attendatur; quod est pretiosissimum in hoc Opere), in talibus non phrasiologiam, sed noscendos hominum mores spectare, levitatemque in dicendo & agendo (quæ se ferè comitantur) satyricè notare.

8. *Cito autem sociorum olla male fervet*] pro MSi, & Patav. *scito autem.* Iuvisset forsan distinxisse, *scito autem: sociorum*, &c. Sed Schefferus: L. *cito*. Reliquum est ex proverbio. Nam *fervere olla* dicitur, cùm amici patinarii colunt & sectantur amicos suos. Græci hoc sic efferunt: ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, *cum fervet olla, vivit amicitia.* Hinc *malè fervere olla* dicitur, cùm amicitia illa incipit languescere. Id quod facilè fit inter socios, quos conciliavit luxus, voluptas, vel quæstus alius, cessante isto quæstu, & deficiente re familiari.

9. *res inclinata*] fortuna facta est adversa. Cicer. I Att. Ep. I. *laboratur vehementer, inclinata res est.* Schefferus.

10. *amici de medio*] puta *recedunt*, ut hanc

quam honestam negotiationem exercuit, quod illum [1] sic vides? ecce libitinarius fuit. [2] Solebat sic cœnare quomodo [3] Rex: apros gausapatos, opera pistoria, aves, cocos, pistores! Plus vini [4] sub mensam effundebatur, quam aliquis in cella habet. [5] Phantasia, non homo. Inclinatis

hanc formulam supplet Cicero in Orat. pro Sextio Rosc. *Recede de medio, per alium transigam.* Elegans ellipsis, quæ celeritatem discessûs illius ostendit. De re ipsa sæpe habes apud Ovid. in Trist. *Io. Schefferus.*

1. *sic vides? ecce libitinarius f.*] pro MSi, & Patav. *s. vides exe? l.* In MSo signum (?) nullum, sed punctulus post exercuit. Schefferus: *sic vides.* talem: qui fuerit tam opulentus. Terentius in Phorm. 1 act. 2. *desinas: sic est ingenium.* Ita sæpe alii. Noster infrà. *Ego, quod me sic vides propter artificium meum, Diis gratias ago. Exe,* corrige: *sic vides? ecce. libitinarius fuit. Libitinarii* viles habiti & abjecti. Vide Senec. VI Benef. c. 38.

2. *Solebat sic cœnare, quomodo Rex*] Regio splendore, opulentia regiâ. Senec. Ep. 87. *Pecunia sic in quosdam homines, quomodo denarius in cloacam cadit.* Schefferus. Et mihi plane sedet, sub *Trimalchionis* nomine non tam *Neronis* personam, quàm *aulam*, sed & ἀναισθησίαν (*stuporem, stoliditatem*) *Claudii, libertorum* illius temporis typhum, & egressam principale fastigium potentiam traduci. Talem etiam Zoilum suum eleganti epigrammate depingit *Martialis* III, 82. ubi sub finem *Malchionem* appellat, in quo epigrammate multa occurrunt, quæ cum Petronianis pulchrè comparari possunt. Istos *seculi sui mores* in hoc etiam fragmento non illepidè expressit festivus sanè nugator, & ingeniosus impostor; si tamen impostor, cujus fœtum ipse fortè Petronius non dedignaretur pro suo agnoscere. N. N. in Epist. ad Pl. Rn. Arnoldum. Verborum monstra & nomina, ipso penè sono tremenda (qualia in vero Petonio etiamnum supersunt) me non offendunt. Erit fortè aliquis haruspex, qui hæc prodigia procuret: Hercules qui Augiæ stabulum purget. Idem.

3. *Rex: apros g. o. p. aves, cocos, pistores*] quot! vel, quis desiderasset, facilève computasset? pro MSi, *rex a.g. o p. viscouos p.* & Patav. *rex, a. g. o. p. viscocos, pistores. apros gausapatos:* gausapâ contectos, ornamenti gratiâ. Sic in sequentibus habes & *pileatos.* Scheffer. *viscocos, pictores.* Leg. inquirendo, *vis cocos? pictores?* Tilebomenus. Suspicor scripsisse nostrum, *opera pistoria, avis, cocos. Avis,* pro, *aves,* sicut sæpe; in quo primo litera deleta est ob similitudinem antecedentis. Aves apud veteres fuisse in deliciis, ignorat nemo. & videat, qui volet, Meursium in de luxu Rom. cap. 15: & Nonnum Rei cibariæ cap. 20. *Schefferus.*

4. *sub mensam*] MS. & Patav. *sub mensa.*

5. *Phantasia, non homo*] In MS. *fantasia*, & supra f. *phan.* Schefferus: Legendum arbitror, *phantasma.* Est autem *phantasma*, visus nocturnus, sive spectrum, ut ex Plinii lib. VII Ep. 27; Macrobii lib. 1, cap. 3: & aliis manifestum est. Possis tamen retinere istoc sensu etiam vulgatum. Carsilides in responsis suis τί ἄνθρωπος; ὀλιγοχρόνιον φάντασμα. Pro his Interpres vetus: *Quid homo? Minimi temporis fantasia.* φάντασμα Græcum, est Latinum *fantasia.* Sed quæ ratio, quòd eum vocet *phantasma?* Credo, quòd & hæc interdum per noctem videantur agitare convivia, omnique rerum pretiosissimarum copia abundare, cùm mox illucescente die illarum

natis quoque rebus suis, cum timeret, ne creditores illum [1] *conturbare existimarent, hoc titulo* [2] *auctionem proscripsit.* IULIUS PROCULUS. AUCTIONEM. FACIET. RERUM. SUPERVACUARUM. † *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio; nam jam sublatum erat ferculum, hilaresque convivæ vino, sermonibusque* [3] *publicatis operam cœperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum,* ‡ *Hoc vinum, inquit,* [4] *vos oportet suave faciatis.* [5] *pisces natare oportet.* [6] *Rogo, me putatis illa cœna esse* [7] *contentum, quam* [8] *in theca repositorii videratis?* [9] *sic notus Ulyxes? quid ergo est? oportet etiam inter cœnandum Philologiam nosse. Patrono meo ossa bene quiescant, qui me* [10] *hominem inter homines*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

rum rerum nil appareat. Neque aliæ sunt *tempestates rerum lætæ*, quas cum illis spectris memorat Macrobius. Quia ergo hic quoque vivebat in summa affluentia, sed vivebat brevi tempore, paulò pòst privatus rebus omnibûs, jocô eum ita appellare volebat. Cæterùm ad eundem modum infrà: *discordia, non homo.* Catullus. *Non homo, sed verè mentula.* Apulejus VIII. *vervecem, non asinum vides.* Ioann. Schefferus.

1. *conturbare*] Ita noster in editis: *Qui postquam conturbavit, & libidinis suæ solum vertit.* I. Schefferus.

2. *auctionem*] pro MSi, & Patavino *cautionem.* Schefferus: *cautionem.* Lege, *auctionem.* Cicero lib. XIII Attic. 5, *Si tibi videtur, appelles Balbum de auctione proscribenda.*

3. *publicatis*] publicè prolatis, ut & à cæteris convivis possent exaudiri. opponuntur tacitis ac secretis colloquiis, qualia fere ab initio cœnæ habent inter se vicini. Sic *publicare fortunam suam*, Seneca dixit. *Schefferus.*

4. *vos oportet suave faciatis*] scilicet per suavia hæc vestra colloquia. Sic loquitur Trimalchio per superbam ostentationem sub specie modestiæ, quasi vinum esset vilius, ac iccirco tali opus haberet condimentô. Vide infrà, ubi ait, *vinum bonum faciatis*, sensu simili. *Scheffer.*

5. *pisces natare oportet*] in vino scilicet, ad quod eos adhortatur istoc proverbio. Nempe frigidioris humidiorísque naturæ pisces sunt, & sic debent corrigi. *Idem.*

6. *Rogo, me putatis*] Petronianum. Sic in editis: *Rogo, ebrii estis, an fugitivi?* item: *Rogo, inquam, quid tibi vis cum isto morbo?* item: *rogo, expiare manus preciô licet?* Idem.

7. *contentum*] MS. *contemptum.*

8. *theca repositorii*] *Repositorium*, quod paulò ante *ferculum*, & descripsit in superioribus latissimè. Hujus theca, opinor, in qua cibi singuli reponuntur. *Schefferus*

9. *sic notus Ulyxes*] *Ulyxes.* Sic quoque MS. de quo & infrà. Schefferus: Nob. Heinsius literis suis docuit me, extare hoc in Virgilii II Æn. v. 44 hemistichion. Indè liquet, esse hunc verborum sensum: An ego vobis non meliùs sum notus? An putatis me esse tam simplicem, rerumque imperitum?

10. *hominem inter homines*] significanter *hominem* usurpat de libero, & ingenuo. Sic planè Nero apud Sueton. c. 31, postquam aureas suas ædificasset ædes, *quasi hominem tandem habitare cœpisse*, ajebat. *Schefferus.*

mines voluit esse. Nam mihi nihil novi potest [1] *adferri; sicut illi fericulo: melleam habuit praxim.* [2] *Cœlus hic, in quo duodecim Dii habitant in totidem se figuras convertit, & modo fit Aries. Itaque quisquis nascitur illo signo, multa pecora habet, multum lanæ: caput præterea durum,* [3] *frontem expudoratam,* [4] *cornu acutum. Plurimi hoc signo scholastici nascuntur, &* [5] *arietini. Laudamus urbanitatem Mathematici; itaque adjecit. Deinde totus cœlus* [6] *Taurulus fit. Itaque tunc calcitrosi nascuntur, & bubulci, & qui se ipsi pascunt. In Geminis autem nascuntur bigæ, &* [7] *boves, & colei, & qui* [8] *utrosque*

1. *adferri: sicut illi fericulo: melleam habuit praxim*] *Melleam prax.* i. dulcedinem mellis referentem. Sic pro MSi, & Patav. *f.i. fericulusta* (MS. *fericulusta*) *mel h. praxim* (MS. in marg. *operationem*) *fericulus* dictum, ut *blandiculus, acriculus.* Schefferus: *sicut ille feri culusta mel.* Hæc prodigiosa sunt. Suspicor, scripsisse: *sicut ille fericulus tamen habuit praxim.* Puto autem respicere Vlyssem, sensúmque esse, licèt visus fuerit asperior, tamen usu edoctum potuisse afferre grata. *Sericulum* existimo vocari, à *serio*, sicuti à *blando* est *blandiculus*, & *blandiculè*, quod habet Apulejus: nisi malis legere, *feroculus. Praxim*, sive *praxin habere*, est tenere usum rei alicujus. Quomodo Cicero in l. de Fin. *habere artem disserendi*; Cæsar IV. B. G. *habere usum belli:* Idem in calce suarum Annotationum: Hìs excusis Cl. Gronovins literis ad me missis, legit, *offerri, sicut iste ferculus tamen habuit gratiam*, vel *graxim*, ex prologo Asinariæ, ubi aliquando lectum *graxis*, pro *gratiis.* Tilebomenus: *fericulusta mel*, &c. leg. *Sophista, mellis habuit praxim.* Reinesius: *fericulusta mel.* leg. *Sericulus tamen.* i.e. etsi ὀψιμαθὴς *serò discere* inceperit, peritiam tamen habet. Sericulus, ut *acriculus* apud *Cic.* 3 *Tusc.* 17.

2. *Cœlus hic*] Ita Ennius, Varro, alii. Bene autem, *cœlus*, uti qui Philologiam hìc ostentet. *Io. Schefferus.*

3. *frontem expudoratam*] Est in Glossis Isidori, *expudoratus, impudicus*, quod à Vossio, ut barbarum, rejicitur. Itaque de eo ampliùs hìc cogitandum. *Idem.*

4. *cornu acutum*] In MS. *frontem expuduratam, cornum acutum.* Schefferus: *cornu acutum.* quo petant feriantque alios per figuram usurpatur de contentiosis, ac paratis alios lædere. Plautus in Pseudolo: *formido malè, ne in re secunda nunc mihi obvertat cornua.* Vide Horat. Ser. 1; & alios.

5. *arietini*] pro MSi, & Patav. *arieti illi.* Schefferus: Mallem, *arietini.* Arietinum, est simile arietibus, quomodo Columellæ *cicer arietinum.* Tangit lites ac contentiones eorum, qui in literis versantur. *Tilebomenus: Arieti illi*, scribo: *A. i. subjecti.* Reinesius: *Plurimi hoc signo* (Arietis) *scholastici nascuntur* & arieti illi. leg. *arietilli.* Contemtim sic vocat scholasticorum discipulos tanquam petulantes, feroces & incursaces; vel etiam tanquam hebetioris ingenii, stupidos & simplices; *Galenus 6 M.M c.* 3, *è Cercida Comico* κελομύξυς *(arietum instar mucosos)*, eodem sensu dixit.

6. *Taurulus*] Sic festivè loquitur. Nempe laudabant urbanitatem ejus, sicut præcedit. *Schefferus.*

7. *boves*] quare boves? an quoniam & ipsi junguntur bini ad vehicula vel aratra in opere? Hinc apud Varronem in fragmentis, *bigæ cornutæ. Id.*

 8. *utros-*

que parietes linunt. In Cancro ego natus sum; ideo multis pedibus sto, & in mari, & in terra multa possideo. nam cancer, [1] *& hoc, & illoc quadrat; & ideo jam dudum* [2] *nihil super illum posui, ne* [3] *genesim meam premerem. In Leone* [4] *cataphagæ nascuntur, & imperiosi. In Virgine mulieres, & fugitivi, & compediti. In Libra* [5] *laniones, & unguentarii, & quicumque* [6] *aliquid expediunt. In Scorpione venenarii, & percussores. In Sagittario strabones,* [7] *qui holera spectant, lardum tollunt. In Capricorno ærumnosi,* [8] *quibus præ*

8. *utrosque parietes linunt*] Græcum respicit proverbium, quod est, δύο τείχη ἀλείφουσι (*duos parietes linunt*), usurpaturque de iis, qui apud omnes, etiam adversos inter se, gratiam inire quærunt. *Io. Schefferus.*

1. *& hoc, & illoc*] Antiquè, pro *huc*, & *illuc*. Plautus in Merc. *non hoc voluntas me impolit.* Ita suprà, *usque hoc.* Schefferus.

2. *nihil super illum posui*] nullum cibum imposui signo illius in repositorio. Nam alioquin suprà mentio fit *coronæ* super eum, ob hanc causam. *Idem.*

3. *genesim*] MS. ad m. *nativitatem.* Schefferus: *genesin* ut suprà, *praxim.* Intelligit autem fatum ex Signo illo sibi impendens. Nam ut ait Cicero II Divin. 12: *Vim quandam esse ajunt signifero in orbe, qui Græcè ζωδιακὸς dicitur, talem, ut ejus orbis unaquæque pars alia alio modo moveat immutetque cœlum, perinde ut quæque stellæ in iis finitimisque partibus sint quoque tempore, eámque vim variè moveri ab iis sideribus, quæ vocantur errantia.* Cæterùm hoc modo *genesin imperatoriam* dixit Suetonius, *geneses mortalium* Censorinus, atque alii. *Idem.*

4. *cataphagæ*] pro MSi, & Patavino *cataphage.* Schefferus: *cataphage.* Corrige, *cataphagi.* h. e. helluones. Glossæ veteres: Καταφαγὸς. *Nepos, comissator, vorax, comesor.* Reinesius: *In Leone* (signo cœlesti) *cataphage nascuntur.* Lego *cataphagæ.* Græcis enim καταφαγᾶς, καταφαγὴς (*comedo, helluo*), pravum est καταφαγῆς. Gloss. *Ganeo.* Λιχνὸς, καταφαγὴς, λωποδύτης, ῥέμβος, λαιμαργὴς. Ebræorum quoque sententiâ leo pro voracissimo animali habitus fuit; quod adparet ex ænigmate Samsonis *Iudic. xv*, qui cùm *comedentem* vel vorando consumentem diceret, *leonem* intelligi volebat. *Th. Reinesius.*

5. *laniones*] Ergo posthac non magìs probum erit *Lanio, lanionis*, quàm *lanius, lanii*, si quid pollebit fragmenti hujus auctoritas. Negaverat Vossius lib. III de Vitiis ser. Lat. Sed & in Glossis antiquis: κρεοπώλης, *lanio.* & Paulus I. C. lib. 18 ff. de Instructo. *Cùm de Lanionis instrumento quæritur,* &c. *Schefferus.*

6. *aliquid expediunt*] ingenii judiciique sui trutinâ, puta: ideo enim nasci tales facit in Libra. Ita habes apud Phædrum nostrum l. III, c. 15. *expedi, quid fecerim.* Plautus in Prologo Captiv. *hic hodie expediet hanc doctè fallaciam.* Scheffer.

7. *qui holera spectant, lardum tollunt*) Ad instar proverbii de iis usurpat, qui aliud simulant, aliud faciunt, sicut *strabones* aliud notare oculis, aliud prehendere manibus videntur. Fures cumprimis notat, & invidos. Consule Nonium, voce *Strabones*, ibique Varronis & Lucilii loca. *Idem.*

8. *quibus præ mala sua cornua nascuntur*] Sic MS. & ed. Pat. *præ mala sua.* i. *sorte,*

præ mala sua cornua naſcuntur. In Aquario [1] copones, & cucurbitæ. In Piſcibus obſonatores, & rhetores. Sic orbis vertitur, tamquam mola: & ſemper [2] aliquid mali facit, ut homines aut naſcantur, aut pereant. Quod autem in medio ceſpitem videtis, & ſuper ceſpitem favum; nihil ſine ratione facio. Terra mater eſt in medio, quaſi ovum [3] corrotundata: & omnia bona in ſe habet, tamquam favus. † *Sophos univerſi [4] clamamus, & ſublatis manibus [5] ad camaram, juramus Hipparchum, Aratumque comparandos illi homines non fuiſſe; Donec advenerunt miniſtri, ac [6] toralia propoſuerunt toris, in quibus retia*

† *Encolpius.*

ſorte. Cujusmodi ellipſes in progreſſu plures notabimus. Schefferus: *q.p.m. ſua,* &c. Puto planè, ſcripſiſſe noſtrum, *quibus præ mole ſua & cornua naſcuntur. Præ mole,* eſt, propter molem, ſicut Plautus, *præ tremore;* Cicero, *præ lachrymis,* & alii. noſter ipſe infrà, *præ literis. Molem* intelligit ſarcinæ, ſimulque figuratè malorum. Qua ratione Cicero quoque in Catilinaria III dixit, *mali molem è cervicibus ſuis depellere.* Ludit in ærumnoſos, h. e. eos propriè, qui ærumnîs utuntur ad ferenda onera, figuratè verò in miſeros & laborantes variis difficultatibûs, atque ipſis ex eo, quod tam gravia ferant onera, cornua naſci. Non profectò imperitè, quando & qui onera iſtiusmodi ſuſtinent, magna ſpiritus contentione cerebrum diducunt veluti, & viam cornibus aperiunt, & ærumnoſi melancholici juxtà ſunt, copiâque materiæ, unde cornua proveniunt, abundant.

1. *copones, & cucurbitæ*] *Copo, cupo, caupo;* hinc *copones:* qui ceu lenones olim malè audiebant: patet ex superioribus, habemuſque exemplum infrà pariter criptionis (*coponis*) & lenonis. Et quid hîc *cucurbitæ?* cogitandum. Interim expono pro ſtolidis, eo ſenſu quo Seneca Satyræ ſuæ in Claudium nomen fecit Αποκολοκυνθώσεως; Claudium non in Deum, ſed ob fatuitatem in κολόκυνθαν ſive *cucurbitam* mutatum, ludens.

2. *aliquid mali*] Atqui ſequitur, *aut naſcantur.* Nempe hîc Philoſophiam ſuam Trimalchio oſtentat, quando inter mala numerat, naſci. Sententia eſt Theognidis apud Stobæum Serm. 99, quam habes & inter editas à Grutero: *Optimum, non naſci, aut natum quàm citiſſimè mori.* Cæterùm *aliquid mali* intelligo, *res aliqua mala, aliquod malum* efficit, ut hoc ita fiat. *Io. Schefferus.*

3. *corrotundata*] rotunda facta. Seneca IV Q. N. 3. *Poteſt, etiamſi non fuerit grando talis, cùm defertur, corrotundari, & toties per ſpatium aëris denſi devoluta æquabiliter atque in orbem teri.* Adde & epiſtolam illius 113. Philoxenus in Gloſſis: *Corrotundat, στρογγυλεῖ.* Lexicon Cyrilli. στρογγυλίζω, *conrotundo, rotundo.* Cicero ſic uſurpavit ſimplici *rotundare* in de Vniverſo. *Schefferus.*

4. *Sophos clamamus*] σοφῶς, (*ſapienter*). Martialis:

Quod tam grande Sophos clamet tibi turba togata. Idem.

5. *ad camaram*] ad tectum. Noſter in jam editis: *bilychnis de camera pendebat.* Sed & *camara* per *a* eſt rectum, imò præfert alteri Verrius, & Chariſius. Porrò, *ſublatis manibus ad camaram* hîc dictum, ut *ſublatis manibûs ad cœlum,* quod eſt frequens. *Id.*

6. *toralia*] pro MSi, & Patav. *tolaria.* Schefferus: Emendo, *toralia propoſuerunt toris.* Varro: *torale, quod ante rum,*

retia erant [1] *picta*, [2] *subsessoresque cum venabulis, & totus venationis adparatus. Nec dum sciebamus, mitteremus suspiciones nostras, cum extra triclinium clamor sublatus est ingens: & ecce canes laconici* [3] *etiam circa mensam discurrere cœperunt. Secutum est hos repositorium, in quo* [4] *positus erat primæ magnitudinis aper, & quidem pileatus, e cujus dentibus sportellæ dependebant duæ palmulis textæ, altera caryotis, altera Thebaicis repleta. Circa autem minores porcelli* [5] *ex coptoplacentis facti, quasi uberibus* [6] *imminerent; scropham esse positam significabant: & hi quidem apophoreta fuerunt. Cæterum ad scindendum aprum non ille. Carpus accessit, qui altilia laceraverat; sed barbatus ingens, fasciis cruralibus adligatus, &* [7] *alicula*

torum. Quia ante torum, ideo noster *proposuerunt toris*, i. e. ante ea posuerunt.

1. *picta*] acu *scilicet*. Erant enim vestes, variis ornatæ imaginibus, quibus torum ornabant, undiquaque circumpositis; errantque vehementer, qui accipiunt pro eis, quibus torus involvitur, aut insternitur, & quæ *linceul* a Gallis appellantur; nam omnino torum lectumque ambibant. Glossæ veteres, *toralе, περίκλινον*. Isidorus optime ad hanc mentem: *toralia, longæ perpetuæque mappæ*, quales scilicet conviviis inserviebant. nam præcedit apud eundem: *mappæ convivii & epularum appositarum sunt*. Sicut autem hic sunt pictæ: ita apud Lampridium in Heliogabalo, aureæ. *Primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit*. Io. Schefferus.

2. *subsessoresque*] Optime sic vocat venatores dolo captantes feras. Servius ad Virgilii XI, ver. 268. *Subsessores dicuntur, qui in insidiis tauros interimunt.* Habes quoque apud Ausonium in præfatione Centonis; sed verba etiam post Scaligerum male distincta sunt: *& mirmillo in armis subsidens: venator: & latrans canis*. tu scribe: *in armis: subsidens venator:* &c. *Schefferus.*

3. *etiam circa mensam*] pulchre, ac cum admiratione ponit illud *etiam*. Quomodo Petronius in editis: *tanquam mendici spolium etiam fastidiose venditabat*. Idem.

4. *positus*] Proprie, de cibis. Iuvenal. I Satyr. ----

--- *quanta est gula, quæ sibi totos*
Ponit apros.

Plinius X, c. 50. *ne quid volucrum poneretur, præter unam gallinam*. Similiter Horatius, Ovidius, alii. *Idem.*

5. *ex coptoplacentis*] MS. c. & editus Patavinus, *copto plac.* Schefferus: Athenæus lib. XIV, cap. 15, ubi de placentis Romanorum: *sunt & alia placentarum genera, coptoplacenta, ostracitis*, &c. In Græco hic omissum est id vocabulum, sequitur tamen longiuscule post, κοπτοπλακοῦς. Κοπτοπλ. a κοπτὴ (quod a κόπτω, cædo, tundo) *placentæ genus*, & πλακοῦς *placenta lata* a πλάξ, tabula, & quidquid latum.

6. *imminerent*] *imminentes*. Tilebomenus.

7. *alicula*] vestis brevior, quæ humeris alisque solet injici. Ita docet manifestè Velius Longus: *Aliculam existimant dictam, quod alas nobis injecta contineat*. Itaque non assentior viro summo, qui à Græco ἄλλιξ derivabat. hæc enim erat tunica, eaque manuleata: tunica autem non *injicitur*, quod usurpat Velius de *alicula*,

cum

cula [1] *subornatus polymita, strictoque venatorio cultro latus apri vehementer percussit, ex cujus plaga turdi evolaverunt.* [2] *Parati aucupes* [3] *cum arundinibus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes momento exceperunt. Inde, cum suum cuique jussisset referri Trimalchio, adjecit:* † *Etiam* [4] *videte, quam porcus ille* [5] *silvaticus totam comederit glandem.* ‡ *Statim pueri ad sportellas accesserunt, quæ pendebant è dentibus,* [6] *Thebaicasque, & caryotas* [7] *ad numerum divisere*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

cùm vestis sit interior. Potiùs erat crassior vestis, velut collare, aut scapulare, frigori arcendo ab alis, & cervicibus. unde Martialis:

Brumæ diebûs, feriisque Saturni
Mittebat Vmber aliculam mihi pauper.

Mittit *aliculam* brumæ diebûs, eo fine, sicut dixi. Cæterùm non dubito, quin habitus, qui hîc describitur, sit venatorius, propter ea, quæ sequuntur, atque antecedunt. Quod notandum fuerit, ne ex Vlpiano solis pueris *aliculam* attribuamus. *Io. Schefferus.*

1. *subornatus*] verè Petronianum. ut, in jam editis: *ultimò cinædus supervenit, myrtea subornatus gausapilâ.* Scheffer.

2. *Parati aucupes*] Turdi ex apri latere evolantes non ideò, ut quidam (W.) scribit, à paratis cum arundinibus aucupibus capti sunt, & inter convivas distributi, ut crudis iis vescerentur; sed ad excitandum ridiculum, & conciliandam convivis voluptatem: quemadmodum etiam in missilium sparsione vivæ aviculæ tesseris inscriptæ. Imò simile quid nec hodie insolens; & vidi ipse frigillas vel acanthidas vivas tucetæ immissas, quæ ea apertâ subitò erumpentes, non sine jucunda accumbentium delectatione, triclinium pervolitârunt. *N. N. in ep. ad Arnoldum.*

3. *cum arundinibus*] De his consule Plautum in Bach. 1, scen. 1, 17; & quæ ibi ὁ πάνυ *(excellentissimus in suo ordine)*, Gronovius. *Idem.*

4. *Etiam videte*] Num scribendum divisim, *& jam videte?* Sed sic & in sequentibus, ubi vide. *Schefferus. Etiam*, est hîc *etiamnum, adhuc, præterea.* Reinesius: *Etiam videte, quam porcus ille silvaticus totam comederit glandem.* leg. *quam porcus i. s. tandem comederit glandem.* Volebat ostentator docere convivas, se porcum illum palmulîs seu dactylîs, non glande & siliquis, ut vulgus, pavisse, ut plurimæ in Oriente gentes solerent, quibus è palmis quadrupedum, suum inprimis, cibus, teste *Plinio l.13, c.4.* eóque eas è sportellis de dentibus porci suspensis, promi à pueris & dividi cœnantibus jussit. *Totam glandem*, i. solidam, perfectam, nullo alio pabuli genere permixtam. Ironicè.

5. *silvaticus*] A *silva* prout in vett. libb. scribitur, pro *sylva*, *y* transeunte in *i*, ut *nimfa, limfa, mirtus, cignus* in vett. L. Vossius.

6. *Thebaicasque, & caryotas*] Palmarum fructum seu dactylos, palmulas, sic etiam distinxit *Galenus 2 de Alim. fac. c. 25*, ut Ægyptias siccas & adstringentes; Syriacas vel Iudaicas *caryotas* seu nucales (*Dioscor. l.1, c.1,49* καρυώτιδες) molles, tumidas & dulces esse adfirmaret: quem sequuntur plerique, *Bruyer. l.xj, c.14; & L.Nonn. lib. 1 de re Cib. c. 39.* Multò plura de utraque specie *Theoph. 2 hist. Plant. 8, & ibi Scal. Constant. Bodæus.* Genera quadraginta novem numerat *Plinius lib. 13, c. 4*; sed cum multa, dum veteres non semper intelligeret, vel perperam excerperet, digereretque in tanta rerum copia, perturbatione.

Marcellus

visere cœnantibus. Interim ego, qui [1] *privatum habebam secessum, in multas cogitationes diductus sum, quare aper pileatus* [2] *intrasset. Postquam itaque omnes* [3] *batologias consumpsi,* [4] *duravi interrogare illum interpretem meum, quid me torqueret. At ille :* † *Plane* [5] *etiam hoc servus tuus indicare potest. Non enim ænigma est, sed res aperta. Hic aper, cum heri* [6] *summam cœnam vindicasset,* [7] *à convivis*

† *Conviva.*

Marcellus d. Empir. c. 20 palmulas *caryotas Thebaicas* pro iisdem accipit. *Th. Reinesius.*

7. *ad numerum*] omnibus, quotquot erant, convivis. SCtum vetus apud Ciceronem lib. VIII Ep. 1, quæ est Cœlii. *Si ex eo numero, quos ex S. C. in provincias ire oporteret, ad numerum non essent, qui in eas provincias proficiscerentur, tum uti collegium quodque primum Prætorum fuisset, neque in provincias profecti essent, ita sorte in provincias proficiscerentur, si ad numerum ii non essent.* Io. Schefferus.

1. *privatum habebam secessum*) Mallem ego, *privatim*, i. e. seorsum, pro me peculiariter. *Secessum habere*, ita puto dictum, ut *habere consilium*, de eo, qui quid secretò, secum volvit animò. *Secedere in se,* hoc sensu dixit Seneca Epigr. 25. *Tum præcipuè in te ipse secede, cùm esse cogeris in turba.* Schefferus. *privatum secessum.* Id est, cum nullo mihi prorsus communem, seu nullo tunc habito mecum sociô.

2. *intrasset*] illatus esset. Varro III R. R. c. 9, de gallinis Africanis: *Hæ novissimè in triclinium ganearium introierunt è culina.* Schefferus.

3. *batalogias*] in vicem MSi, & Patav. *bacalusias. batologiæ* anxiæ q. ac spinosæ cogitationes, à βάτος rubus, sentis, & λόγος ratio, mens, conceptus. Vt βαττολογιά (à Βάττος, nomen balbi cujusdam Principis, & λόγος oratio) sermo Batti linguæ înstar impeditus, hæsitantia : sic βαττολογιά. Schefferus: *omnes bacalusias.* Suspicor, scripsisse nòstrum, *omnes bacelogias.* Notum est ex Suetonio, usurpasse Augustum *bacelum*, pro *stulto*, à Græco βάκηλος. Hinc credo *bacologiæ*, βακηλογίαι, id, est, ratiocinationes cogitationesque ineptæ. Reinesius: *bacalusias.* lege *bucolesias*, βουκολήσιας: i. e. inanes & falsos conceptus, variasque imaginationes, & meditationes, mentis agitationes & animi nusquam residentis volutationes. βουκολεῖν est decipere. Nimis adfectatum, & fortassis obtrusum Petronio à semi Græco.

4. *duravi interrogare*] Eleganter, *duravi*, pro *firmavi*, meipsum scilicet, animumque meum, anceps dubiusque antè, num honestè possem totiens interrogationibus meîs illi molestus esse. Pomponius Mela l. 1, c. 19. *Mentes accedentium primo aspectu consternat, ubi contemplari duravere, non satiet.* Sic Salmasius. nam vulgati habent, *contemplati.* Schefferus.

5. *Plane etiam hoc*] Ita Plautus IV Epid. 1. *Planè hic ille est, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam pepulit.* Scheffer.

6. *sibi summam cœnam vindicasset*] Summam cœnam accipio, pro summa cœnæ, id est, parte præcipua, præcipuo cibo. Quomodo in editis *summa carminis*, pro præcipua laude ejus, *diu summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est.* Idem.

7. *à convivis*] pro MSi, & Patav. *conviviis.* Schefferus: Mallem, *à convivis est dimissus.* Vult autem, non tangere, aut discindere eum sustin suisse, quia fuit quasi decus mensæ atque ornamentum. Sed ludit in voce *dimissus*; quia & servi dicuntur *dimitti*, quando manumittuntur, & filii. Vlpianus in tit. *Si moriente avo pater*

convivis dimissus: Itaque hodie tamquam libertus in convivium revertitur. † *Damnavi ego* [1] *stuporem meum, & nihil amplius interrogavi, ne viderer nunquam* [2] *inter honestos cœnasse. Dum hæc loquimur, puer speciosus, vitibus, hederisque redimitus, modo Bromium, interdum Lyæum,* [3] *Euhyumque* [4] *confessus, calathisco uvas circumtulit, & poemata domini sui acutissima voce* [5] *traduxit; ad quem sonum conversus Trimalchio:* ‡ *Dionyse, inquit,* [6] *liber esto.* † *Puer detraxit pileum apro,* [7] *capitique suo imposuit. Tum Trimalchio rursus adjecit:* ‡ *Non* [8] *negabitis me, inquit, habere* [9] *Liberum patrem.* † *Lau-*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

pater eorum aut jam decessit, aut de potestate dimissus est. Etiam ad consuetudinem veterem respicit, ex qua manumittere servos solebant in mensa, & adhibitione convivii. Gajus in Instit. tit. I. *Latini sunt* (liberti) *qui aut per epistolam, aut inter amicos, aut convivii adhibitione manumittuntur.*

1. *Damnavi ego stup.m.*] Sic in editis: *Damnabat Apollo noxias manus.* etiam alibi sic loquitur. *Io.Schefferus.*

2. *inter honestos*] Optimè; sicut Cicero Catil. I. *Dico te priori nocte venisse inter falcarios in M. Leccæ domum.* Cæterùm, *honestos* sic vocavit etiam in editis: *& multò honestiores cœnabant.* Idem.

3. *Euhyumque*] pro MSi, & Patav. *Euchiumque. Euhyus*, q.bonus filius, Bacchi est cognomen, à Iove ipsi ob meritum bellô inditum unde f. bacchantium illæ voces *evœ, evohe, euhoë* apud. Horat. Virg. Plautum; non ab Eva, &c. Idem Bacchus, *Bromius*, & *Lyæus*, ex diversis adjunctis ac effectis. Schefferus: *Euchiumque.* apud Lucretium, Horatium, & alios, est *Euhyus.*

4. *confessus*] nihil melius, aut eruditius. Virgil. II Æneid. 591.

-- pura per noctem in luce refulsit
Alma parens, confessa deam, qualisque videri
Cœlicolis, & quanta solet. ---

Servius ad hæc verba: *confessa deam, divino habitu, quia in primo venatricis habitu se obtulerat.* Sic itaque hoc loco, *confessus Euchium*, qui refert habitum ejus. *Schefferus.*

5. *traduxit*] per convivium ostentavit. Ita Tacitus XII Ann. cap. 36. *phaleræ torquesque, quæque externis bellis quæsierat, traducta.* Ipse noster in jam editis: *aut histrio scænæ ostentatione traductus.* Pessimè Gonsalius; *infamiâ notatus*: est enim *histrio traductus*, omnibus factus notus, & monstratus quasi, quomodo Suetonius in Tito c. 8 de delatoribus. *Hos assiduè in foro flagellis ac fustibûs cæsos, ac novissimè traductos per amphitheatri harenam, subjici in servos imperavit.* Scheffer.

6. *liber esto*] Solennis formula manumittentis. Vide Brissonium, itemque Rævardum de Auctor. Prudentum cap. 7. *Idem.*

7. *capitique suo imposuit*] more manumissorum. Servius: *Cum servi manumittebantur, raso capite pileum accipiebant.* Idem.

8. *Non negabitis*] Verbum valde frequens nostro, etiam in editis, ut: *Tryphæna mutata negat se interpellare supplicium.* & sic aliis locis pluribûs. *Idem.*

9. *Liberum patrem*] i.est, Bacchum, quem *habere* se dicit, quia puer eum referens, Trimalchionis fuit servus. *Liberum* tamen, quia eundem manu miserat, liberumque esse jusserat. Hoc illud est acumen scilicet, quod laudant. *Id.*

1. *cir-*

† *Laudavimus dictum Trimalchionis, & [1] cicumeuntem puerum sane perbasiamus. [2] Ab hoc ferculo Trimalchio [3] ad lasanum surrexit. Nos libertatem sine tyranno nacti, cœpimus [4] invitare convivarum sermones. Clamat itaque primus, [5] cum patera acina poposcisset, Dies, inquit, [6] nihil est; [7] dum versas te, nox fit: itaque nihil est melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire. [8] Et mundum frigus habuimus. [9] vix me balneum calfecit; [10] tamen calda potio* [1] *vesti-*

† *Conviva.*

1. *circumeuntem puerum*] Sic MS. non Patavinum *circumeuntes*.

2. *Ab hoc ferculo*] Petronius in editis: *Ab hac voce equum cinadus mutavit*. Io. Schefferus.

3. *Ad lasanum*] Sic pro codicis MSi, & Patavino *lasammum*. Schefferus: *Ad lasanum*, i. e, sellam familiaricam, exonerando aluo. Horatius I Sat. 6.

Te pueri lasanum portantes œnophorumque.

Ad lasanum, est, propter lasanum, lasani caussâ, ut se illuc conferret. Livius lib. I, c. 7. *cùm boves quadam ad desiderium cæterarum mugiissent*.

4. *invitare convivarum sermones*] provocare, allectare. Optimè. quomodo Horatius Epod. 2.

Fontesque lymphis obstrepunt manantibûs
Somnos quod invitet leves. Scheffer.

5. *cum patera acina p.*] pro MSi, & Patav. *c. pataracina*. Schefferus: *cum pataracina poposcisset*. Num legendum, *patera acina*, pro *pataracina*, quoniam præcedit de uvis? sed quid ita tandem poscit pateram? num ut ei imponantur? at verò pateræ potui inserviebant. Deliberent meliùs alii. Quidni asotus exhausta paterâ, poculo lato & patente, eodem acina poterat poscere? Id. Schefferus in calce libri: Cl. Gronovius suspicatur leg. *amaracina*. Reinesius: *Pataracina*, lego, *par duracina*, & intelligo Persica: V. *Plinius & Diatetici*.

6. *nihil est*] propter brevitatem suam, quia transit celerrimé. Plautus in Milite A. I. sc. I. *PY. Istuc quidem edepol nihil est. AR. nihil hercle quidem hoc*. Horat. II Sat. 3. *Mille cadis; nihil est, tercentum millibûs*. Schefferus.

7. *dum versas te*] Mallem ego, *dum vertis te*; nisi *versas* quis accipiat pro, *citò vertis*, notat enim brevitatem temporis. Vt in jam editis, *dum loqueris, levis pruina dilabitur*. Horatius: *Dum loquimur fugit invida ætas*. Scheffer.

8. *Et mundum frigus habuimus*] Hæc sine dubio corrupta sunt, nec quomodo sanari queant, nunc quidem dispicio. *Schefferus. mundum frigus*. An non? *multum frigus*. I. C. Tilebomenus.

9. *vix me balneum calefecit*] Patavina editio habebat *balneus*, juxta MS. Sed nisi *balneus* apud alios legatur, quemadmodum *cœlus* (quod antè habuimus,) notante Scheffero, ap. Ennium & Varronem, *candelabrus* (id circa finem) apud Cæcilium testante Nonio, &c. Aut analogia faveat, plurave concurrant quæ de sententia auctoris testentur; ex singulis literis, nedum unica literula compendiô q. scripta (ut hîc *balneus*, & quod forsan se ostentabit *vinus*, aut si quæ hujusmodi) ob perversissimam MSi orthographiam, communis loquendi ratio non debet deseri, nec quidquam in præjudicium auctori statui. Neque video, quomodo peccata hæc in genere nominum, ut suprà Dn. D. Marinus Statilius memoravit, sint perpetua; cùm paulò antè habuerimus in recto casu *repositorium*, *ferculum*, tum *hoc vinum*, mox habituri in recto *plum-*

[1] *vestiarius est.* [2] *Staminarias duxi, & plane mataeus sum; vinum mihi*

plumbum, aurum: circa finem intra paucissimas lineas occurret juxta idem MSm *dissileo*, pro *-lio, mutes* pro *mutis*. Summa descriptoris imperitia instar oscilli varias mirasque species efformans, judicantium aciem perstringit. Sic paulò antè, pro *venabulis venerabilis*, pro *apophoreta* apophoreti MS. habet, & talia innumera. Schefferus: Suspicor scripsisse nostrum, *vix me balneis calfeci*. Postrema litera in vocabulo *calfecit*, adnata est ex sequenti *tamen*. Noster alio loco, in jam editis, ad quem respicitur fortassis hisce verbis: *Itaque intravimus balneum, & sudore calefacti momentô temporis, ad frigidam eximus*. Sic distinguenda censeo hæc verba. Nam quod ait *vix me calfeci*, exponit illud, *calefacti momentô temporis*; quod in allato loco occurrit. Si *sudore* Arbiter *calefit*, quidni etiam *balneum* seu pars ejus præcipua laconicum ei *calefaciat*? non per se sed ratione vaporis quem concludit, nec vapor aliter quàm beneficiô ignis. At sudore quomodò calefimus? qui nec efficiens, nec instrumentum caloris, sed effectus, & calore posterior.

9. *tamen calda potio*] Ita bene usurpat illud *tamen*. Cato in Bimargo: *Atavi nostri cùm allium ac cæpe eorum verba olerent, tamen optimè animati erant*. Cicero in Rullum. *Hæreditatum obeundarum causâ quibus vos legationes dedistis, qui ad negotium exierunt, non maximis opibûs præditi: tamen auditis profectò, quàm graves eorum adventus sociis vestris esse soleant*. Io. Schefferus.

1. *vestiarius est*] Iocolariter, quasi vestes præbeat, dum calefacit. *Idem*.

2. *Staminarias* (potiones) *duxi, & plane mataeus sum*] Pro MSi, & Patav. *staminatas d. & p. matus s. Staminarius*, auctor staminis, seu qui net. *staminarias potiones duxi*, i. tales quæ me opinione mea *staminis* instar tensum, stantem, atque rectum conservaturæ essent. Schefferus: *Staminatas duxi*, putavi vestes, quas vestiarius ille præbebat, esse staminatas, id est, eodem manentes stantesque loco, nunc intelligo ambulatorias esse, quoniam in cerebrum abeunt. Ludit in voce *staminatas*. nam *staminatæ vestes*, quæ factæ sunt ex stamine, sicut nempe vulgò vestes omnes ex stamine & subtemine. Sed quia stamen est à *stando*, dicit, vestes eas credidisse se staturas, h. e. putasse calidam & vinum mansurum uno loco, nunc verò longè aliud se intelligere, ac sentire id in cerebro errans & vagabundum. *plane matus sum*. Lege, *plane mataeus sum*. *Mataeus* est ματαιος. Etiam hîc jocus inest. Nam μάταιος & *frustraneus* est, & *ineptus*. ut dupliciter possit accipi, & pro, *frustraneus sum*, nec ita evenit res, ut putâram, & pro, *ineptus sum*, vino cerebrum lædente. Hesychius. Μάταιος, ἠλίθιος, τάλας (*fatuus, miser*), Glossarium vetus, μάτην, *frustra, nequicquam*. Reinesius: *Staminatas duxi & planè mattus sum*. Subintelligo *potiones*, ut in editis: *volabant meracæ potiones*: sequitur enim, *vinum mihi in cerebrum abiit*. Legendum verò *stamniatas*, i. e. haustus liberaliores, urnales, & amphorales; σταμνὸς, σταμνίον, hama, amphora, urna, seria, multilibris aqualis, crater urnæ capax *Iuven. Sat.* 12, puteus argenteus, vas potorium majus, dignum fitiente Pholo, quod vel jumento potando sufficeret: potiones stamniatæ *kühsüffe*. Tilebomenus: *matus sum*. Lege *mattus sum*, ut habet vetustissimum Glossarium MS. nostrum Remense. Tali, existimo, Glossario etiam R.P. Io.Lud. de la Cerda in suppleto Oalepino insistit, ubi: *Mattus*, tristis. Glossæ. In calce: *Mattum* est, humectum emollitum, infectum, subactum, maceratum. Hinc *via matta* Cic. lib. 6 ad Att. Ep. 12. *Itaque eo die*

mihi [1] *in cerebrum abiit.* † *Excepit Seleucus fabulæ partem :* ‡ *Et ego, inquit, non cotidie* [2] *lavor ; Balaniſcus enim fullo eſt. Aqua* [3] *dentes habet, & cor noſtrum cotidie liqueſcit ; ſed, cum* [4] *mulſi pultarium obduxi,* [5] *frigori lœcos indico ; Nec ſane lavare potui,* [6] *fui enim ho-*

† *Encolpius.* ‡ *Seleucus.*

die

die manſi Aquini, longulum ſanè iter, & via matta. Ita enim eo loco libri vett. omnes conſtanter legunt. Sed fallit. Sic enim Ianus Gruterus ad verba Cic. lib. 16 ad Att. Ep. 13. *Itaque eo die manſi Aquini. longulum ſanè iter, & via ἀμάξα. ἀμάξα* conjectura eſt Boſii : vulgati codd. *via inepta.* Tornæſianus *via mata*, ex quo nonnulli fecerunt, *madida*, alii *moleſta*, alii *mala* ; Lambinus verò *madidata.* Cruſellinus & mſſ. Pal. referunt, *via amara*, unde Iunius inſcribit *via hamata.* Quid jam verius quàm vett. codices concordare ? Schefferus in fine : Cl. Gronovius pro *ſtaminatas duxi, & plane matus ſum*, legit, *geminatas*, vel *heminarias* (ſex cyathorum potiones) & *madidus*. Idem, quod præceſſit *mundum frigus*, quodque nos corruptum judicavimus, ex Martiali cenſet captum, qui lib. III Ep. 58 *famem mundam* uſurpavit.

1. *in cerebrum abiit*] Plaut. Perſ. I, ſc. 3. *Nolo in veſicam quod eat, in ventrem volo.* Schefferus. Sed locô vinum (quomodo & Patav.), MS. hîc *vinus*.

2. *lavor : Balaniſcus enim fullo eſt*] pro MSi, & Patav. *lavor, Baliſcus* (MS. *lavor b.*) *e. f. e.* Schefferus : *fullo eſt.* ad inſtar proverbii uſurpat de eo, qui quotidie balneîs utitur. Nempe quia proprium *fullonum*, degere in aquis, ut qui veſtes lavent aqua urinis permixtâ. Vide, quæ notavit maximus Gronovius ad Plauti Aſin. V, ſc. 2, 57. Reineſius : *Baliſcus fullo eſt.* Sermo omnis eſt de virtute ſeu effectibus balnearum. Permaximè ſolens Petronio uti Diminutivis, quæ diminutivè tamen non ſignificent : ſic *berbeculos, ſteriliculam, taurulum, aliculam, corneolum, glebulas, lamellulas, utriculos, ſtatuncula, epatia, lucunculum, mactrillam, Corcillum, cerebellum*, dixit. Legendum verò revocatâ ſyllabâ, quæ effugerat manum deſcriptoris *balaniſcus*, i. e. balneator : hoc formatum e Gr. βαλανεὺς (*balneator*) : hujus Fœmin. βαλανίς, & paragogicè βαλάνισσα (*balneatrix*), ut βασιλεὺς, βασίλισσα (*Rex Regina*), &c. In eo verò quod balneum vocat balneatorem, προσωποποιΐαν (*perſonæ fictionem*) agnoſcimus. *Tilebomenus :* Haud mendacem eſſe conjecturam crediderim meam, ſi *baliſcus* vice, legatur *baliſmus.* Quid *baliſmus ?* an βαλλισμὸς *tripudiatio, chorea ?* Schefferus in calce libri : Gronovius : Pro *Baliſcus, fullo*, ſcribit, *balneus.*

3. *dentes habet*] Arrodit nos, facit corpus mollius ac fluidius. & hoc habet ſpeciem proverbii. *Schefferus. Aqua dentes habet.* Hoc interpretamentum eſſe poterit iſtius *Hippocratici* effati 6 *Epidem.* 4, *n.* 18. Ὕδωρ βορρὸν· *Aqua vorax*, quòd homines voraces reddat diutina in aquis manſio, vel circa aquas habitatio ; quod *Galenus in Comm.* etiam de frigidæ potu adfirmat, ὡς τὰς ὀρέξεις αὐξάνοντι καὶ γεννῶντι (*ceu appetentiam augente & generante*) ; additque Græcos omnes in Aſia βορροὺς adpellare τοὺς πολλὰ δυναμένους ἐσθίειν (*multum comedere valentes*). Reineſius.

4. *mulſi pultarium*] Iuxta MS. ſic diviſim. Schefferus : *Mulſi pultarium* i. e. vas plenum mulſi. Plinius lib. VII, c. 53. *Edita cœnâ, calidam potionem in pultario popoſcit.*

5. *frigori lœcos indico*] pro MSi, & Patav. *f. lacaſim dico.* Schefferus : *fri-*

gor

die in funus. [1] *Homo bellus, tam bonus Chrysanthus animam* [2] *ebulliit:*

gori lacasim dico. Hæc prodigiosa sunt. Suspicor, scripsisse nostrum, *frigori læcos indico. Læcos,* est Græcum λοιγὸς, mutato γ in c. ut ab ἀμοργὴ, est *amurca,* à γαμήλιοι (*nuptiales*) *Camelæ* (f. à γαμήλια, festa significante nuptialia, *Camillæ* ministræ in occultioribus, ut sacris, ac nuptiis; *camelus* verò ab Hebr. *gamal*, vel Chald. *gamla*). Porrò λοιγὸς mors est, vel exitium, ut *læcos indicere* sit nunciare alicui exitium & mortem. Quomodo apud Tacitum xv, cap. 61. *Ergo regredi, & indicere mortem jubetur.* Neque obstat, quod illud λοιγὸς apud Græcos generis sit masculini, cùm nec semper observetur genus idem in utraque lingua, & ista à temulento hoc in loco proferantur. Hæc scripseram, cum Cl. Gronovius nos hîc remittit ad Martialem, apud quem lib. xi Ep. 59 occurrit,

λειχάζειν *cupidæ dicet avaritiæ.*

Λείχειν, λιχμάζειν, lingere, & fellare.

6. *fui enim hodie in funus*] Optimè suspicatur Nob. Heinsius: *ivi.* Τὸ *ivi* pictum erat litera majusculâ à capite, inde natum vitium. *Ire* verbum solenne hujus rei. Donatus ad Andriam Terentii A. 1, sc. 1. *Ire propriè ad exequias. Virgilius. Ite, ait, egregias animas,* &c. Porrò *ire in funus*, ut, *accedere, venire in funus.* Cic. de LL. 11. *Pittacus omnino accedere quenquam vetat in funus.* Valens l. Si tibi. ff. de Legat. 111, *qui ex tribus liberis meis in funus meum venerit.* & sic alii. *Schefferus. Fui in funus.* In MS. *fui infumus.* Toleravi propter constructionis consimilia. Sueton. in Aug. c. 15, *in potestatem volucrum esse.* Plaut. Amphitr. a. 1, sc. 1, *Numero mihi in mentem fuit.* Idem Pseud. a. 4, sc. 5, *in pistrinum credo fore.* cupiamque videri, *an esse vel fuisse in funere*, i. *pompa funebri*, apud auctores sic exulet, ut ne nostris quidem transire queat.

1. *Homo bellus, tam bonus*] Quid est hîc, *tam bonus?* quò refertur illud *tam?* Scribo planè, *jam bonus,* & expono, *jam beatus*, qui nunc vivit non in terris, sed inter beatos. *Bonos* enim appellare defunctos solebant. Inscriptio vetus apud Gruterum p. 474. HAVE. HERME. HOMO. BONE. Alia inscriptio apud eundem p. 285. CONSTANTINO. ET CONSTANTIO. BB. BEATISSIMISQUE. CÆSS. Id est, *Bonis, beatissimisque.* Item pag. 349. ÆMILIO. VALERIO. CHORINTHO. HOMINI. BONO. QUI. VIXIT. ANN. XXXX. Schefferus. *Homo bellus* (i. e. *pulcher, non inelegans*, &c.) *tam bonus* (i. e. adeò *utilis*). Reinesius: *Bonum*, hîc pro defuncto poni, nihili observatio est: Inscriptiones etiam quæ in hanc rem adhibenrur, aliud prorsus docent; nim. jacet τὸ *Bonus* pro epitheto. B.B. (i. e. Optimi) & Beatissimi Cæsares Constantinus & Constantius in 6 CCLXXXIV apud *Gruterum* vocantur, cùm adhuc viverent. Non ergo cippus sepulcralis iste est; & quomodo una memoriâ honorari potuissent, quorum exitus triginta amplius annis distabant? sed vivorum honori erectum monimentum. Mihi in ῥήσει (*locutione*) ista ellipsis placet τοῦ *quàm*, sive comparativè sive copulativè sumatur; Quod autem Romani defunctos adpellârint χρηστοὺς (*commodos*) quo de in *Qq. Rom. & Græc. Plut.* isti negotio malè adplicabitur.

2. *ebulliit*] pro MSi, & Patavino *ebuliit.* Schefferus: *ebuliit.* Corrige, *ebulliit.* Seneca in Apocolocynth. quem fortassis locum noster habuit in animo: *Et ille quidem animam ebulliit, & eo desiit vivere videri.*

liit : [1] *modo, modo me adpellavit : videor mihi cum illo loqui.* [2] *Hei eſt, Hei !* [3] *Vtres inflatì ambulamus,* [4] *minores quam muſcæ ſumus ; tamen aliquam virtutem habent : nos non pluris ſumus, quam bullæ. Et quid ſi non* [5] *abſtinax fuiſſet ?* [6] *quinque dies aquam*

[1] *in*

1. *modo, modo*] Tempus breviſſimum notat. Noſter infrà : *modò, modò collo ſuô circumferebat onera.* Io. Schefferus.

2. *Hei eſt, hei*] Mallem, *heu, aſt, heu, utres,* &c. quaſi diceret, etiamſi qui vixerunt modò, tam celeriter moriantur, nos tamen, tanquam magnum aliquid eſſemus, ſuperbimus. *Idem. Hei eſt hei. Hei* inſulſus hic videtur materialiter accipere, q. d. *Chryſanthus* eſt inter eos, quorum caſum ferè hac interjectione dolemus, h. e. inter mortuos. *Hei* verò etiam in Terentio ſcribitur. *Hei vereor ne quid Andria apportet mali.* Voſſius.

3. *Vtres inflati*] Incipit philoſophari, ut ſolent aliqui, per ebrietatem. Epicharmus : *φύσις ἀνθρώπων· ἀσκοὶ πεφυσημένοι. homines naturâ utres, ventô inflati.* Simile eſt dictum Socratic. *Schefferus.*

4. *minores quam muſcæ ſumus : tamen*] Hic locus in MS. ſic legitur : *minores quam muſce. ſuus tamen.* de *ſuus,* ad m. *ſumus.* Patav. editio : *mucæ ſinis tamen.* Schefferus : *minores.* mallem, *minoris.* Ita mox: *nos non pluris ſumus, quàm bullæ.* Horatius 1 Sat. 9. *Pluris*

Hoc, inquam, mihi eris.

ſinis tamen. Hoc valde corruptum eſt. Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *fimus tamen.* Notum eſt, conferri fimo ſtercorique hominem. Eo intuitu ait, videri ſibi majorem vim ineſſe ſtercori fimoque, quàm homini. Et Reineſius : *minores quàm muſcæ : ſinis tamen aliquam virtutem habent.* Hic locus malè ſanus à nemine meliùs quàm à medico curabitur ; nim. leg. *minoris* ſc. precii ſumus, *quam muſcæ : Cinis tamen* earum *aliquam virtutem habet,* ſcil. capillorum defluvium, calvitiem, alopecias & cognata vitia curandi. Docemur à *Plinio lib.* 29, *c.* 6, *muſcarum capita recentia priùs folio ficulneô aſperatas* alopecias *replere : alii* addit *ſanguine muſcarum utuntur : alii decem diebûs cinerem earum illinunt, cum cinere chartæ vel nucum, ita ut ſit tertia pars è muſcis : Aetius Tetr.* 2, *ſ.* 2, *c.* 12 ; & *Nicol. Alex. Antidot. ſ.* 38. *num.* 83. commendat medicam. ex alcyonio & ſulphure uſtis, toſtis muſcis cum felle ſuillo & aceto compoſitum ad eaſdem. *Marcellus Empir. c.* 6, *muſcarum capita combuſta, & cum melle trita capitique illita mirè alopecias tollunt.* Experimentum Meſuéi à *Ioh. Anglico* narratur hoc : Accipe muſcas ; exſciccentur abſciſſis capitibûs & cum avellanis aſſis, & adipe caprino aut urſino fiat linimentum ſuper locum depilatum, & efficaciter creſcent. Prior hiſce omnibûs Aſclepiades muſcarum recens captarum capita, præraſis alopeciæ locis adfricare juſſit, & ſanguine earum oblinere, referente *Galeno i. de Comp. med. ſ. l. c.* 9. Cleopatra etiam jubet *μυιῶν κεφαλὰς ἀποθλᾶν καὶ ἀνατρίβειν (muſcarum capita contundere & conterere).* ib. c. 7. Eadem leguntur apud *Dioſcor. Eupor. c.* 96 ; *& Theodorum Priſc.* Seleuci Philoſophia iſta deprimentis hominem infra muſcas talis eſt, quòd harum in cineres redactarum aliquis uſus ſit homini ; hominis, uti bullæ, mox cùm adparuit diſſilientis, nullus.

5. *abſtinax*] Non contemno hoc verbum. Nam ut *tenax* dicimus, & *pertinax,* cur non & *abſtinax ?* Sic eſt *vigilax* apud Propertium. Apud alios alia, non diſſimilia. *Schefferus.*

6. *quin-*

[1] *in os suum non conjecit, non micam panis,* [2] *tamen abiit. At plures medici illum perdiderunt, imo magis* [3] *malus fatus; medicus enim nihil aliud est, quam* [4] *animi consolatio. tamen bene elatus est,* [5] *vitali lecto, stragulis bonis; planctus est optime,* [6] *manumisit aliquot, etiamsi* [7] *maligne illum ploravit uxor. Quid si non illam* [8] *optime acce-*

6. *quinque dies aquam*] Dictum est elliptice, pro, *per quinque dies.* Livius lib. II, c. 7. *matronæ annum, ut parentem eum luxerunt.* Io. Schefferus.

1. *in os suum conjecit*] Cicero de Orat. *conjectis in os calculis, summa voce versus multos uno spiritu pronunciare consuescebat.* Habes infrà quoque: *aquam in os suum non conjiciet.* I. Schefferus.

2. *tamen abiit. At plures medici*] Possit intelligere de medicis multis, qui vulgò putantur diversitate sententiarum ægroto obesse. Vix tamen dubito, quin legi debeat, *abiit ad plures. Medici,*&c. Plautus Trinumm. II, sc. 2. *quin priùs me ad plures penetravi.* plures, sunt mortui. vide Scaligerum ad Varronem. *Schefferus.*

3. *malus fatus*] Nescio, an *malum fatum* scribi debeat, ita enim semper legitur in jam editis. At hoc modo est in nostris etiam inferiùs. Nec analogia repugnat. Est enim *fatus, fata, fatum* adjectivum, quod pro varietate substantivi, sub eo intellecti, potest esse alterius generis, atque alterius. Atque ita non magis *fatum* erit rectum, subaudito *verbum* quàm *fatus*, subauditô *sermo.* Inscriptio vetus in foro Trajani apud statuarium, pag. 661 Grut. Op. FRUCTUM. ALIUM. MERITORUM. SUOR. REPORTARE. FATUS. MALUS. NEGAVIT. & alia extra portam Collatînam, in ejusdem Operis pag. 663. VIRGINEM. ERIPUIT FATUS. MALUS. *Scheffer.*

4. *animi consolatio*] Solatur animum, & spem illi facit longioris vitæ, cùm de cætero possit nihil contra fatum. *Schefferus. Medicus nihil aliud est quàm animi consolatio.* Non ita honorificè sapiens hic triobolaris, potiùs scurra Seleucus existimavit de *Medicis*, ut eos pro animorum consolatoribus prædicaret. Sensus poscit, ut legamus *mimi* vel *mimica consolatio*; conclamatos enim, τοὺς ἐπὶ δυσμαῖς ὄντας (*in fine gradientes*), bonæ spei figmentô strophîs & χρηστολογίαις (*compositis verbîs*) sustentant & decipiunt, qui aliter quàm fucô *medici* nomen tueri posse desperant; hoc cacoëthes, hos θῶπας τρόπους (*assentatorios mores*) *medicæ* gravitati contrarios tangit iste. *Th. Reinesius.*

5. *vitali lecto*] Quid est *lectus vitalis?* an is, cujus usus fuit in vita? Ita sanè *seculum vitale* usurpavit Lucretius, pro eo, quo quis vivit.

Multáque vivendo vitalia vincere secla.

Reperio etiam, in usu fuisse aliquibus, ut adhiberi vellent in funere, quibûs utebantur in vita. Inscriptio vetus apud Brissonium lib. VII Form. pag. 750. MORTUUM. ME QUOQUE. FUNERARI. JUSSI REBUS. LUGUBR. QU. VIVOS. PARAVI. LECTO. STRAGULIS. FORENS. PÆNULA. NIGRIS. OMNIBUS. Gronovius pro, *vitali lectô*, credit, *vittatô*, i. e. coronîs strato, legendum. *Schefferus.*

6. *manumisit aliquot*] pro MS. & P. *aliquod.*

7. *maligne eum ploravit*] Mallem ego, *plorarit.* Porrò, *malignè*, est *parcè, parum*, quomodo apud Livium lib. XXXIX *malignè præbere. Malignè omnia prabentibus suis, meretriculæ munificentiâ sustentabatur.* Adde Pricæum ad Apul. Milef. I, p. m. 54. *Schefferus.*

 8. *optime*

accepisset? [1] sed mulier, milvinum genus. nemini [2] nihil boni facere oportet, æque est enim ac si [3] in puteum conjicias. sed [4] antiquus amor [5] carcer est. † *Molestus fuit Phileros, qui proclamavit,* ‡ *Vivorum meminerimus: ille habet, quod sibi debebatur: honestè vixit, honestè obiit. quid habet quod queratur? [6] ab asse crevit, & paratus fuit quadrantem de stercore [7] mordicus tollere. Itaque crevit, quid-*

† *Encolpius.* ‡ *Phileros.*

8. *optime accepisset*] i. e. excepisset, tractâsset, respectu alimentorum rerumque cæterarum necessar. ad vitam. Terent. Eunu. v, sc. 8. *Accipit hominem nemo meliùs prorsus, neque prolixiùs.* Donatus eruditè: *accipit, pascit.* Adde Senec. Ep. 21; & Sidon. 11, Ep. 9. ibique Savaronem. *Io. Schefferus.*

1. *sed mulier, quæ mulier, milvinum genus*] Sic MS. Patav. edit. *quæ mulier* (i. mollis, affectibus succumbens facilè, nullaque virtute seu animi fortitudine prædira) posthabuit.

2. *nihil boni*] pro *aliquid*, vel *quidpiam boni.* Nempe *nihil* est per apocopen à *nihilum*, at *nihilum* divisim est, *ne hilum*; etiam *ne* hìc valet *non*, ita tota phrasis erit: *nemini non hilum boni facere oportet*, quod est simile Plautino illi in Milite, *Iura, te non nociturum esse homini hac de re nemini.* Noster infrà: *Nemini tamen nihil satis est.* Iam olim Lucilius Satyr. XVII apud Nonium, voce, *proprium.*

— *Proprium vero nil neminem habere.* Schefferus.

3. *in puteum conjicias*] Ita suprà: *aquam in os suum conjecit.* Sed hìc deest, *aquam*; & nescio, utrùm non à prima manu fuerit hoc loco, *aquam ac si*, & illud *aquam* compendiò scriptum, idem visum sit cum sequenti *ac*, & iccirco, velut abundans fuerit rejectum, *Idem.*

4. *antiquus amor carcer est*] Per modum proverbii traducit feminarum studia mutandi matrimonii. Iis, ait, qui diu unà vixerunt cum uno, unum amârunt, amorem illum habent pro carcere, quo concludantur, & iccirco nec ægrè possunt ferre, si mariti morte ab eo liberentur. Sed ita liquet, corrigendum esse, *& antiquus amor.* *s* accrevit voci *&*, ex fine vocis præcedentis, ita deinde factum *sed.* Schefferus. *antiq. amor carcer.* Hoc etiam persuasum feminis Christianis aliquando ex causa; in alium verò finem, non ut mutarent maritos, sed ut carerent ἀπόκοιτοι (*solæ cubantes*) prorsus. Bertha filia Ducis Lotharingiæ, nuptiarum Robolai (nisi *Rodoldus* est) Ducis Pagani pertæsa Deo voverat in corde suo, ut si ab illo liberaretur, thalamo alterius viri non adsociaretur: *O, ô*, dicebat, *quando liberabor de occupatione seculi hujus, quæ animo meo & corpori meo amarus carcer est!* *S. Hildeg. Abbat. extra Bingam, in vita S. Roberti Confessoris.* Th. Reinesius.

5. *carcer est*] Hæc periodus in MS. sic legitur: *Neminem nihil boni facere oportet, &c. antiquus amor cancer est.*

6. *ab asse crevit*] pro MSi, & Patav. *abbas secrevit.* Schefferus: *abbas secrevit.* Scribendum est; *ab asse crevit*, i. e. cùm initio vix haberet assem, factus avaritiâ & tenacitate postea est tam dives. Suprà; *de nihilo crevit.*

7. *mordicus tollere*] morsu, ipsisque adeò dentibûs. Sic planè Lucilius Sat. XXVII teste Nonio in *mordicus.*

Mordicus petere aurum è flamma expediat, è cæno cibum.

Dictum est in sordidissimè avaros, quique contrarii sunt illi, qui ut ait Persius Sat. V,

In

quidquid crevit, [1] tamquam favus. Puto me-Hercules illum [2] reliquisse solidum centum, & omnia in nummis habuit. [3] De re tamen ego verum dicam, qui [4] linguam caninam comedi. Duræ buccæ fuit, [5] linguosus, discordia, non homo. Frater ejus fortis fuit, [6] amicus amico,

In luto fixum possit transcendere nummum. Io. Schefferus.

1. *tamquam favus*] i. e. paulatim & tardè, minimis adjiciendo minima, hoc enim modo solent crescere, ut est notum. Infrà circa finem: *quicquid tangebam, crescebat tanquam favus.* Idem.

2. *reliquisse solidum centum, & omnia in nummis habuit*] *Solidûm centum*, vel *centena* i. *tot millia*, ad modum *bina*, *terna*, *centena* (pro tot millibus) *sestertiûm.* In vicem MSi, & Patav. *solida centum. Deni æris*, seu decem *asses*, *unum* efficiunt *denarium*, sive 1 *drachmam*, ex libra argenti 84 denarii cusi; *denarius* verò *sestertium*, seu *nummum* quater complectitur, vel 2½ *asses* sunt *unus sestertius.* Porrò, 2 *asses* stuverum valent Brabanticum (quorum hoc tempore 48 thalerum conficiunt Imperialem, ut Hollandici 50) 10 asses unum Regalem, bini sestertii ½ Regalem, horum (R.) 8 ferè ex uncia fiunt argenti: 10 Regales Philippicum constituunt. 100 *nummi* seu 25 *drachmæ solidum*, sive *aureum* faciunt; aurei ferè ex libra 48, aut 50, in proportione argenti decima, ut nunc ferme duodecima. Hæc sic juxta I. Lipsium in de re Nummar. enucleatè ac breviter. Igitur *centena millia solidûm*, 10000000 sestertiûm conflabunt, Philippicos 250000, Quod respectu aliarum sortium quas habemus, nunc sufficiat; nam si *solidûm centies*, i. *centies centena millia* legamus, id in immane abeat, cùm toto Satyrico (mensas Philosophicas Senecæ si exceperis) non ultra triplum positæ quantitatis, h. e. *trecenties sestertiûm* progrediamur. Schefferus: *reliquisse solida centum.* Non dubito, quin noster scripserit, *reliquisse HS solida centum*, i. e. sestertia solida centum. Nota pecuniaria omissa fuit propter ss præcedentia proximé. *Sestertia solida centum* sunt integra & plena, sic ut illi numero nil desit. Isto modo *solidum* usurpatur sæpe in re nummaria, & notârunt pridem eruditi istas formulas; *solida proprietas*, *solidum legatum, capere solidum*, & alias id genus ista significatione. *In nummis habuit.* Non in suppellectile, aut bonis aliis, sed parata pecunia. Idem in calce: Cl. Gronovius existimat *solida centum*, aut affectato solœcismô dici, aut scribendum esse, *solidûm centies. in nummis habuit*, Ciceroni deberi, qui sic loquitur VIII Attic. Ep. 10.

3. *De re*] i. e. de re ipsa, non spectando ejus opes, sed considerando ingenium ejus. Sic dicimus, *de cætero*, *de reliquo.* Schefferus.

4. *linguam caninam comedi*] Ego verò nihil usquam istiusmodi reperio de *lingua canina*; quare dubito de hoc loco, Forsitan de herba ejus nominis accipiendus est. Sed & de illa nihil tale proditur, quod sciam. Doceant nos alii. *Schefferus. Linguam can. comedi* veritatem latraturus, ut & præcedit, *verum dicam*; quod enim *comedimus*, ei assimilamur: uti hic vult etiam quoad mores.

5. *linguosus*] Garrulus, dicax, rixosus. Vocabulum alibi non facilè lectum, vide infrà. *Scheffer.*

6. *amicus amico*] Terent. Phorm. III, sc 7. *Solus est homo amico amicus.* Idem.

amico, [1] *manu uncta, plena* [2] *mensa. Et inter initia malam parum pilavit. Sed* [3] *recorrexit costas illius prima vindemia; vendidit enim vinum* [4] *quantum ipse voluit: &, quod illius mentum sustulit, hereditatem accepit, ex qua plus involavit, quam illi relictum est.* [5] *Et ille stips, dum fratri suo irascitur, nescio cui terræ filio patrimonium legavit.* [6] *Longe fugit, quisquis suos fugit. Habuit autem* [7] *oricularios*

1. *manu uncta, plena mensa*] Hoc sic interpretor, fuisse beneficum & liberalem, & amicis libenter convivia præbuisse. *Io. Schefferus*

2. *mensa. Et inter initia malam parum pilavit*] pro Patav. & MSi, *mensa, & i. i. m. parram p.* Schefferus: *malam parram pilavit.* Hoc fœdissimè depravatum est: suspicor scripsisse vel, *malè parcum pilavit*, vel *malè imparem pilavit. Malè pilare*, est improbè furtîs exhaurire, dictum, sicut *male perdere*, ac similia. Festus: *Pilare, & compilare à Græco trahitur. Græci enim fures φιλῆτας dicunt.* Sed fortasse fuerit melius, certè à scriptura minùs recesserimus antiqua, si legamus *malam parum pilavit*, i. e. parum sustinuit erectum vultum. quod eò magìs placet, quia statim sequitur, *illius mentum sustulit*, phrasi æquivalente. *Pilare*, est quasi pilîs suffultum sustentare. Servius ad Poëtæ XII. *Græci res densas & artes πιλωτὰ dicunt. Ennius Sat.* II.

Contemplor indè loci liquidas pilatasque ætheris oras.

Cum firmas & stabiles significaret, & quasi pilis fultas. Sic igitur *pilare malam* dictum fuerit, sicut apud Plautum, *columnam mentò suffulcire*, item *os columnare.* Verba ejus sunt in Milite A. II, sc. 2.

Ecce autem ædificat: columnam mento suffulsit suô.
Apage, non placet profectò mihi illa inædificatio:
Nam os columnatum poëtæ esse inaudivi barbaro.

De cætero id noster videtur innuere, non sublato incessisse vultu, sed demisso, terramque respiciente, ut solent, quibus res parum succedunt ex voto. Puto autem, ante illud, *& inter*, ponendum esse punctum, ut hæc verba pertineant non ad fratrem, sed Chrysanthum ipsum. *Schefferus.*

3. *recorrexit costas*] pro simplici *correxit.* Senec. Ep. 50. *Si modò ante animum nostrum formare incipimus, & recorrigere, quàm indurescat pravitas ejus.* Est autem *recorrigere*, erigere, ac in rectum dare, quod ante fuit incurvum atque inclinatum. Vt *recorrigere costas* hìc is dicatur, qui cùm antè ambulasset proclivis, toto corpore curvo, deinde incipit erectus incedere, usurpeturque de eo, qui humilis ac demissus ab initiò, postea factus est elatus. *Idem.*

4. *quantum ipse*] Suspicor, [r] scribendum, *Quanti tum ipse voluit.* Schefferus. *quantum*, intelligendum de *copia*, non de pretio.

5. *Et ille stips*] *stips.* lege *stipes*, i. stultus, plumbeus; vel *stips*, id est, quod medicantibus datur, unde stipendium; ut scribit Varrò. *Tilebomenus.* Glossæ Gr. στύπος, *stips.* Putat vir magnus, legendum esse *stipes.* Sed contrarium noster facilè docuerit. Schefferus.

6. *Longe fugit*] Est hoc desumptum ex Satyris Varronianis, in quibus una cum hoc titulo. Liquet autem dici hòc in illos, qui existunt iniquiores erga suos, iisque peregrinos anteferunt. Contrà quàm exposuerunt hactenus viri eruditi. *Idem.*

7. *oricularios servos*] pro MSi, & Patav.

rios ſervos, qui illum peſſum dederunt. [1] Nunquam *autem* recte faciet, qui cito credit; *utique homo negotians. tamen verum, quod* [2] *frunitus eſt, quam diu vixit: cui datum eſt, non cui deſtinatum. Plane fortunæ filius, in manu illius plumbum aurum fiebat. Facile eſt autem,* [3] *ubi omnia quadrata currunt.* [4] *Et quot putas illum annos* [5] *ſecum tuliſſe? ſeptuaginta, & ſupra. ſed* [6] *corneolus fuit, ætatem bene ferebat, niger tamquam corvus. Noveram hominem*

Patav. *oracularios ſ.* Schefferus: *oracularios ſervos.* Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum *orcularios*, non *oracularios*. Orcæ vaſa ſunt vinaria prægrandia, in quibus vina ſervabant recentia. Meminit Varro I R. R. 13. *ſæpe ubi conditum vinum novum, orca in Hiſpania fervore muſti rupta.* Hinc ergo *ſervi orcularii*, qui vaſa illa vinaria curabant, à quibus ſcribit deceptum. *Reineſius:* leg. *oricularios ſervos*, i. ὠτακουστὰς, auſcultatores, emiſſarios, per quos cognoſceret occulta, quæ vellet: quia ſequitur, *nequaquam enim rectè faciet qui citò credit*, ut emendatiùs habetur in Editionibus. Præcepti hujus veritatem probat fabula Phædri XLIX de auriculario Liberto. *Oricula autem auricula* eſt; L. Calviſius P. F. Oricula *in Veron.* 9, MLXIX. C. Coruncanio C. F. Oriculæ, *in Rom.* 10, CCCXCVIII. Sic infrà, *coda, plodo, copo.*

1. *Nunquam* recte] Hæc ſententia extat in jam editis, ſed in iis pro *nunquam*, eſt *nequaquam*. Io. Schefferus.

2. *frunitus eſt*] Fructum ex eo retulit. Lucilius lib. IX apud Chariſium; *æquè hac fruniſcor ego, ac tu.* Schefferus.

3. *ubi omnia quadrata currunt*] Elegans proverbium de eo, cujus arbitrio ac nutui omnia ſe accommodant, contra ipſam etiam indolem quaſi ac naturam ſuam. *Quadratorum* hoc eſt proprium, ut ſint fixa, & ſtabilia; unde quoque apud Ariſtotelem beatus eſt τετράγωνος, ut quem nihil facile dejiciat à ſemel capto gradu. Contrà, quæ rotundam habent figuram, ipſa illa rotunditate figuræ ſuæ circumvolvuntur, curruntque. Vbi ergo illud quoque evenit ex voto, quod credere nemo aut ſperare poterat, currere eleganter dicuntur omnia quadrata. *Idem.*

4. *Et quot putas*, &c.] Patavina, & MS. *Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra; ſed.* Ad quæ Tilebomenus: Scribendum atque diſtinguendum ſic exiſtimo: *Ecquot putas illum annos tuliſſe? ſeptuaginta & ſupra.* Schefferus: Hæc ſic ſcribenda diſtinguendáque ſunt: *Et quid? Putes illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra?* An, ait, tu exiſtimes, & perſuadere tibi poſſis, fuiſſe tam provectæ ætatis? nempe ſenium bene ferebat, nec apparebat ejus ſignum aliquod in vultu, in capillis, in reliquo corporis habitu.

5. *ſecum tuliſſe*] h. e. vixiſſe. Optimè, ac ex formula ſolenni. Inſcriptio vetus Veronæ ad D. Clement. QUÆ. VIXIT. MECUM. SINE ULLA. CONTROVERSIA. ANN. XVII. M. II. D. VIII. QUÆ. TULIT SECUM. ANN. XXXXVI. Alia apud Gruterum pag. 711. TULIT. ANNOS. QUOT. POTUIT. *Schefferus.*

6. *corneolus*] Durus, adverſus quem ſenectus parum valeret. Cicer. II de N. D. ubi loquitur de auribus: *duros & quaſi corneolos habet introitus.* Habes quoque apud Catullum Ep. 20. *Atqui corpora ſicciora cornu habetis.* Scheffer.

nem [1] *olim olearium ; & adhuc salax erat ; non me-Hercules illum puto in domo canem reliquisse. Imo etiam puellarius erat ;* [2] *omnis Minervæ homo: nec improbo: hoc solum enim* [3] *secum tulit.* † *Hæc Phileros dixit ;* [4] *ista Ganymedes :* ‡ *Narrat is, quod* [5] *nec ad cœlum, nec ad terram pertinet ; cum interim nemo curat ,* [6] *quid annonam arctet. Non me-Hercules hodie* [7] *buceam panis invenire* [8] *potui. Et quo-*

† *Encolpius.* ‡ *Ganymedes.*

1. *ol. olearium ; & adhuc*] pro MSi, & Patav. *o. oliorum. olearium*, i. qui oleum faciebat, per se, aut alios, vel vendebat (Colum. l. ult. *peritissimi olearii,* &c.) ; *& adhuc*, ad illud tempus. Schefferus : *olim oliorum*. Puto fuisse, *olim moliarium*, superscripta lineolâ. Est enim *moliarius* compendiosè, pro *molierario. Molierarius*, seu *mulierarius*, qui nimio studiô sectatur mulieres, easque appetit. Capitolinus in Clodio Albino cap. 11. *Mulierarius inter primos amatores.* Legitur & apud ipsum Ciceronem, sensu tamen fortassis diverso paulisper, *manus mulieraria*. Verba sunt pro M. Cœl. *Quæro cur fugere conantem mulieraria manus ista de manibus emiserit ?* Tilebomen. An non *oliorum* in locum, rectè substitueris, *fullonem ?* Num potiùs *libidinosum, vel otiosum ?*

2. *omnis Minervæ homo*] Ad eund. modum inferiùs : *omnis Musæ mancipium*. Schefferus : *omnis Min. h.* Hoc proverbium puto usurpatum vulgò de ingenioso, variarumque artium capace. *Minerva* enim artium & ingeniorum dea, sicut notum. At hîc ambiguè positum, notat eum, qui cum quavis virgine rem habere studet. Eo modo, sicut *omnium hominum homo*, *paucorum hominum homo* usurpatur de eo, qui omnes vel paucos quærit admittitve amicos. Nempe & *Minerva* virgo fingitur, & *homo* sæpe notat servum aut famulum, ut sit Minervæ homo, qui virgini servit, qui ejus adipiscendæ gratiâ ad obsequia quævis etiam servilia se submittit.

3. *secum tulit*] Ita Cicero de Sardanapalo lib. II de Fin. gloriatum in Epigrammate, *se omnes secum libidinum voluptates abstulisse.* Habes Epigramma apud eundem lib. V Qu. Tusc.

Hæc habeo, quæ edi, quæque exsaturata libido
Hausit, at illa jacent multa & præclara relicta.

Atque ad hujusmodi aliquid noster istis verbîs respexit. *Schefferus.*

4. *ista*] Pro MSi, & Patav. *illa.*

5. *nec ad cœlum*] Hoc de eo usurpatur, qui de re nemini utili verba facit. Vult, sermones de defunctis, & qui desierint inter nos versari, esse supervacuos. Vide Erasmi Chil. V, 44. *Schefferus. Narrat is, quod nec ad cœlum, nec ad terram pertinet.* i. e. aliena à propoposito, absurda, inutilia, ἀπροσδιόνυσα. *Lucianus in Pseudom.* Ὀκτώ μοι χρησμοὺς ἔπεμψεν, οὔτε γῆς, φασὶν οὔτε οὐρανοῦ ἀπτομένους (*Octo mihi oracula misit, neque ad cœlum, neque ad terram pertinentia*). Reinesius.

6. *quid annonam arctet*] Pro MSi, & Patav. *q. annona mordet.* Maluissem ferè : *quod annona mordet*. Et soleo, debeoque non solùm literis, sed & significatui inhærere. Schefferus : *quid annona mordet*. Scribe, *quid annonam artet*. *Annonam artare* vel *arctare*, est caram eam facere. Hinc *annona arcta* sæpe apud Suetonium.

7. *buceam panis*] Sic MS. pro Patavino *buccam p.* Vnde Schefferus: *buccam panis*. Corrige, *buceam panis*. nam & hoc modo scribebant, unde *bucella*. Glossæ

quomodo? ſiccitas perſeverat. jam annum [1] *eſurio. Aedilibus male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt:* [2] *ſerva me, ſervabo te. Itaque populus minutus laborat; nam* [3] *iſti majores maxillæ ſemper* [4] *Saturnalia agunt. O ſi haberemus* [5] *illos leones, quos ego hic inveni, cum primum ex Aſia veni! Illud* [6] *erat vivere.* [7] *Similia Sicilia interior.*

Gloſſæ veteres: *Bucellæ*, ψώμια. Similiter reperias in Cyrilli Gloſſario. Apud Suetonium eſt *buccea* in vita Auguſti cap. 76, *poſt horam primam noctis duas bucceas manducavi priùs, quàm ungi inciperem.*

8. *potui. Et quomodo? ſiccitas*] Pro MSi, & Patav. *potui*, & *q. ſ.* Schefferus: & *quomodo.* Hæc ſuſpicor ſic eſſe diſtinguenda. *Et quomodo? ſiccitas perſeverat. Iam annum eſurio.* Quomodo, ait, hoc ita fit? cur non inveni? Nempe perſeverat ſiccitas, dicunt illi annonæ flagellatores.

1. *eſurio. Ædilibus*] MS. *Iam annum eſurio. fuit. adiles.*

2. *Serva me, ſervabo te*] Solennia iſtiusmodi colluſorum dicta. *ſerva*, eſt, adjuva, promove res meas. *Ioan. Schefferus.*

3. *iſti majores maxillæ*] An legendum *iſtæ*, propter ſequens *maxillæ*? vix opinor, quia reſpicit ædiles, potiúſque eſt Syllepſis, ut in iſto Livii. *capita conjurationis virgîs cæſi.* I. Scheffer.

4. *Saturnalia agunt*] lautè ac opiparè cœnant; ſic enim fiebat in feſto *Saturnalium.* vide Senec. Epiſt. 18. Porrò *agere Saturnalia*, ut *agere ferias* apud Plautum, *agere diem natalem* apud Tullium, & ſimilia. *Schefferus.*

5. *illos leones*] Ita infrà: *nunc populus eſt domi leones.* Vnde conjicio, per *leones* intelligere hîc animi prompti cordatique homines ex vulgo, qui audebant conqueri de iſtis Ædilium injuriis, & ad pœnam eos depoſcere. Plautus Menæch. v, ſcen. 2. *Vt ego hunc proteram leonem Gætulum.* Scheffer.

6. *erat vivere*] tum omnia jucunda lautáque erant. Sic illo *vivere* noſter alibi eſt uſus in editis. *Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.* Varro in Sat. Væ victis: *Properate vivere puera, quas ſinit ætatula, ludere, eſſe, amare.* Pro *vivere* Plautus ita uſurpavit *vitam* in Moſtell. 111, ſcen. 2. *vita antehac erat, nunc nobis omnia hîc exciderunt.* Idem.

7. *Similia Sicilia interior. ſed larvas ſic iſtas perite aptabant*] pro MSi, & Patav. *S. S. i.* & *larvas ſ. iſtos peridopabant* (MS. *percolopabant*). Fuit quidem aliquid ſubſtituendum; ſed jam mallem *percellebant*, aut tale quid: nam *peritè* & *iratus* vix aſſident. Tilebomenus ſuppeditat Plautin. *perdespuebant.* Schefferus: *Similia Sicilia interiores.* Locus fœdiſſimè depravatus, quem tamen poſſe ſic reſtitui, exiſtimo. *Similia Sicilia interior. Sed larvas ſic iſtas peritè aptabant, ut illis Iupiter iratus ſi eſſet.* Hoc credo, vult, ſimilia pertuliſſe Siciliam, ſed fuiſſe, qui iſtis famis publicæ auctoribus irent obviam magno animô, eoſque componerent, velut ſi Iupiter larvas. *Sicilia interior*, quomodo apud Ciceronem *Africa interior*, apud alios, alia ejuſmodi. *Peritè aptabant*, quomodo apud noſtrum in editis: *dentibus folliculos peritè ſpoliat.* Illud *aptare* quoque uſurpavit in jam editis noſter, & quod hîc notandum eſt, peculiariter de *larvis.* Poteſtque videri reſpexiſſe hoc loco ad iſta. *Larvam argenteam*, ait, *attulit ſervus ſic aptatam, ut articuli ejus vertebraque laxatæ in omnem partem flecterentur.* Voluit, opinor, dicere, feciſſe quidvis ex larvis iſtis in Sicilia, ſicut ſolebant ex larvis illis in menſa, quandoquidem perterritos minîs audaciâque ſua, ſibi habebant ob-

interior. sed larvas sic istas perite aptabant, ut illis Iupiter iratus [1] esset. Memini Safinium, tunc habitabat ad arcum veterem me puero, [2] piper, non homo. Is quacumque ibat [3] terram adurebat; sed rectus, sed certus, amicus amico, cum quo audacter posses [4] in tenebris micare. In curia autem [5] quomodo? singulos velut pilas tractabat. [6] nec schemas loquebatur, [7] sed dilectum ceu ageret. Porrò, in foro,

obnoxios. De larvis illis Ausonius in epistola Centoni præfixa, sicut emendatur à Scaligero: *Harum verticularum variis coagmentatis simulantur species mille formarum, elephantus bellua, aut aper bestia, anser volans, & mirmullo in armis subsidens: venator: & latrans canis: quin & turris, & cantharus: & aliæ hujusmodi innumerabilium figurarum, quæ alius alio scientiùs variegat.* Nihil credo loco huic intelligendo aptius. Nam ut Iupiter, peritus rerum omnium, nescio quid non per iram faceret ex tali larva, sic isti ex annonæ flagellatoribus.

1. *esset. Memini*] Pro MSi, & Patav. *e. Sed memini.* Schefferus: *ess. Sed memini.* Puto, illud *Sed* abundare, hucque transumptum esse ex postrema syllaba verbi præcedentis.

2. *piper*] propter asperam acremque dicendi libertatem. D. Hieronym. epist. ad Eustochium: *Dulcedo arte mutata est, & quadam, ut ita dicam, piperis austeritate condita.* Item: *Itaque ut te aliquid piperis mordeat.* Habet speciem proverbii. Quomodo suprà: *discordia, non homo. Schefferus.*

3. *terram adurebat*] Pulchré. quia præcessit de planta, ideo manet in ea loquendi ratione. Plantæ namque ac sativa quædam *urere* vel *adurere terram* dicuntur, cùm emaciant eas fervore suo. Virgilius I Georg. v. 77.

Vrit enim lini campum seges, urit avenæ.

Columella II, cap. 14 *putat aliis stercorari & juvari agros, aliis rursum peruri & emaciari.* Adde reliqua. Plinius de cicere XVIII, cap. 12. *ideo solum urit.* Idem.

4. *in tenebris micare*] *Micare* digitis lusûs genus, quo repente porrectis digitis, certantium uterque numerum divinat. Meminit Cic. 2 de Divinat.

5. *quomodo? singulos velut pilas tractabat*] pro MSi, & Patav. *q. s. vel pilabat, tractabat.* Schefferus: *quomodo singulos vel pilabat, tractabat.* Suspicor, scripsisse nostrum, *quomodo singulos, vah! pilabat*; sequens autem *tractabat*, præcedentis *pilabat* interpretamentum esse, ac ex glossa irrepsisse censeo. *Pilare*, est nudare pilis, calvum facere, usurpaturque hoc loco per figuram de eo, qui acerbè duriterque alterum tractat: quomodo & *calvare* usurparunt. Festus: *Pilat, pilos habere incipit, aliàs pro detrahit pilos.* Reinesius: *In Curia autem quomodo singulos vel pilabat, tractabat.* Describit mores Sabinii, unius è primatibus Coloniæ, nim. Ædilis; & hinc ita legenda sunt & distinguenda ista: *In Curia autem quomodo?* scil. se gerebat? *Singulos velut pilas tractabat*; i.e. versabat, vexabat, agebat, ferebat, quóquò vellet, jactabat instar pilarum, tanquam sibi obnoxios, ὑποχειρίους & in manu potestatéve sua positos. Tractum id proverbii è prologo Captivorum Plautinæ v. 22.

Enimvero DI nos quasi pilas homines habent.

Id est, ludunt in humanis, & de hominibus.

6. *nec schemas loquebatur*] MS. & P. *scemas.* Schefferus: Mallem *schemas*, etsi & alterum possit stare, cum in talibus *h* littera quandoque omittatur. ut, in *siccus*, pro σιχχὸς, in *orcus*, pro

foro, sic illius vox crescebat, tamquam tuba; [1] *nec sudavit unquam, nec exspuit.* [2] *Puto eum, nescio quid Asiatici habuisse. Et quam benignus*

pro ὀρχός. *Schemas* autem, pro *schemata*, quomodo Plautus in Prologo Amph. *Ego huc processi sic cum servili schema.* atque ita etiam Suetonius, & alii. Ipse noster in jam edit. *risit ancilla, post tam frigidum scema.* Vbi habes pari ratione scriptum, ut in nostris. *Schemas* vero *loqui*, est ambiguè & latenter, formulisque obscuris alicui convitium facere. Pro quo Spartianus in Severo usurpavit *figurata dicere.* Ita enim cap. 14. *Damnabantur plerique, alii, cur figurata dixissent, ut, quòd esset Imperator verè nominis sui, verè Pertinax, verè Severus.* Sic hunc locum legit Casaubonus. Quod de schemis dixi, nemo meliùs docuerit Quintiliano, qui sic lib. IX, cap. 2. *Iam ad id genus, quod frequentissimum est, & expectari maximè credo, veniendum est: in quo per quandam suspicionem, quod non dicimus, accipi volumus, non utique contrarium, ut in eironia, sed aliud latens, & auditori quasi inveniendum, quod jam ferè solùm SCHEMA à nostris vocatur.* Adde cætera. Martialis lib. III.

Schemate nec dubio, sed apertè nominat illam.

7. *sed dilectum ceu ageret*] pro MSi, & Patav. *s. d. cum ageret. Dil.* seu *delect.* Schefferus: Suspicor, scribendum esse, *sed dilectum ceu ageret.* Existimo respicere ad severitatem adhibitam apud Romanos in dilectu. Cognoscebantur quippe causæ cujusque, an militare posset, vel non posset, num jure liberaretur à militia, nec ne, & quæ alia sunt ejusmodi, & quidem cura summâ citra metum vel adulationem. Nisi mavis intelligere de dilectu Senatorum, qualem instituit Augustus memorante Sueton. cap. 35.

1. *nec sudavit, nec exspuit*] licèt vox cresceret. ut in illa ipsa contentio inesset simul suavitas, quod est rarissimum. *Schefferus.*

2. *Puto eum, nescio quid Asiatici habuisse*] Sic Reinesius, pro MSi, & Patav. *P. enim n. q. asia diis* (Patav. *Dis*) *h.* Schefferus: *nescio quid asia dis habuisse.* lego: *nescio quid dasi à dis habuisse.* Illud *dasi*, est Græcum δασύ, & de contentione ac vigore spiritus usurpatur. Hinc enim & apud Grammaticos δασὺ πνεῦμα, quem spiritum asperum reddidere. Vult igitur, tributam ei à diis singularem facultatem vocis spiritusque, ut nunquam deficeret, etiam cùm diutissimè, ac maxima cum contentione loqueretur. Tilebomenus: scribe, *puto eum nescio quid in Asia cum DIs habuisse.* Reinesius: *nec sudavit unquam nec exspuit. Puto enim nescio quid asia Dis habuisse*]. Hoc verè Petronianum τεμάχιον (*frustulum*) est, sed à manu mala fœdatum. Auctor scripserat: *Puto eum nescio quid Asiatici habuisse:* itaque legendum est. Respexit autem ad Persas qui λιτότητι τῶν βίων καὶ σωφροσύνῃ, i.e. victu frugali, sobrietate & exercitiis sanitatem & firmitudinem corporibus, sic ut nec sputis, nec sudore diffluerent, nec flatibûs turgerent, conciliasse feruntur. Φυλάττονται, inquit *Suidas*, πολλὰ πτύειν καὶ οὐρεῖν, καὶ ἀπομύττεσθαι (*Cavent multùm exspuere, mejere, & emungere*). Persæ propter exercitationes pueriles modicas eam sunt consecuti corporis siccitatem, ut neque spuerent, neque emungerentur, sufflatôve corpore essent: verba sunt *M. Varronis in Catone seu de Liberis educ. apud Nonium in Siccam.* Primus id dixerat *Xenophon* in I. Cyropæd. Αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι Πέρσαις καὶ τὸ ἀποπτύειν, καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι (*Turpe etenim hodienum apud Persas habetur exspuere, emungere, & follis instar flatibûs distineri*). meminit etiam *Cic.* 2 *de Fin.* & 5. *Tuscul.* Quotidianum Persis Medisque

nignus resalutare, nomina omnium reddere, tamquam [1] *unus de nobis. Itaque illo tempore annona* [2] *pro luto erat. Asse panem quem emisses non potuisses cum altero* [3] *devorare; nunc oculum bubulum vidi*

disque ὑπότριμμα, scitamentum seu edulium *abyrtace* fuit concinnata è porro, nasturtio & aliis; *Suidas in* ἀβυρτ. porris autem & nasturtiis calefaciendi, siccandi & extenuandi virtus singularis, eademque quæ acruminibus allio, cæpis, raphano, erucæ, sinapi, quæ de facultatibus dictis commendantur à medicis. Tale est illud *Asiaticum* Petronio restitutum.

1. *unus de nobis*] Sicut Cicero, *unus de multis*. I Off. & Horat. Car. III, od. II. *Schefferus*. Et noster infrà in dudum editis: *Vt me, mater præcipuè, tamquam unum ex philosophis intueretur.* Confer quæ suprà ad, *nummorum nummos*. Marinus Statilius in Apologia sua ad Patres conscriptos Reip. literariæ: Structuram hujus fragmenti, multò quàm hoc ejus exemplum vetustiorem esse constat. Clamat hoc mendorum deformitas & multitudo: clamant orthographiæ peccata à Scheffero animadversa, aliáque scripturæ vitia plura pæne quàm verba, quæ neque à vero auctore profecta sunt, neque impostori homini (si quidem fraus ulla in hoc negotio versata est) minimè rudi aut indocto conveniunt. Sed circa Ioannis Sarisberiensis tempora, quibûs cœna Trimalchiana tam erat vulgò nota quàm nunc forsan carmina Virgilii aut Tullii orationes, fraus ista committi non potuit: vel si jam interierat, nondum inquisitio tam anxia, nondum inventio tam desperata erat, ut extremo suppositionis consilio locus ullus esset. post Sarisberiensem verò (qui ferè seculo XIII vixit) vel inscitia & barbaries latè regnabat, vel si aliquis Petrarcha aut Poggius emersit, hi in clariores auctores ab interitu vindicandos, non in Petron. nugas cudendas intenti fuere. Quid nunc P.C. &c. Nequeo tamen mihi temperare, quin ad ea quæ de loquendi quibusdam formulis petulanter & absurdè jactari video, paucis respondeam, non contentus iis quæ jam de toto hoc genere in meam ad Mocenicum epistolam congessi: Non placent Critico illa verba *unus servus Agamemnonis nos interpellavit trepidantes.* At placent Tacito, cùm dixit, *eodem anno, ni maturè subventum foret, mancipii unius audaciâ, discordiis, armisque civilibûs Remp. perculisset.* Placet Ciceroni, qui disputatione de Oratore Lucium Crassum *unum patremfamilias*; in Philippicis Marcum Antonium *unum gladiatorem nequissimum* appellat: eoque loquendi genere multis aliis locis libenter utitur. Etiam Catullo placet cui novus hic

Suffenus unus caprimulgus, & fossor

videtur. Requirit censor noster puritatem Romani sermonis, cùm audit, *tamquam unus è nobis*, hæc tamen eadem usurpat Plinius: *Vnum se ille è nobis, & hoc magis excellit, quod unum è nobis putat.* & Cicero: *Ruffio me-Dius fidius ita desideratus, ut si esset unus è nobis.*

2. *pro luto erat*] Tam vilis, ob precii sui exiguitatem. Quomodo apud Plautum in Trucul. A. II, scen. 7. *Amtaor bona suà pro stercore habet.* Ita infrà: *aurum pro luto haberemus.* Schefferus.

3. *devorare*] honestè. Sic Celsus II, c. 6. *Qui sine ullo tremore febricitans, devorare salivam suam non potest.* Plinius X, c. 50. *Pestis exorta, opimas aves, & suopte corpore unctas devorandi.* Idem.

vidi majorem. Hei, Hei[1] *quotidie pejus hæc Colonia retroversus crescit, tanquam coda vituli.*[2] *Sed quare? non habemus ædilem trium cau-*

1. *quotidie pejus hæc Colonia retroversus crescit*] *Pejus* (i. magìs, vehementiús) MSi est, quod Patavinus omiserat. Schefferus: *retroversus.* Integrè pro eo, quod contractè vulgò est *retrorsus*, nisi quis existimet divisim *retro versus* legendum, quomodo est apud Donatum ad Terentii Adelph. 1, scen. 1, ubi ait: *rursum, est retro versum, ut prorsum; priùs versum.* Cicero in Partit. *Idem quasi sursum versus retroque dicatur.* Cæterùm *retroversus crescere*, est *decrescere*, *minui*; quodque sequitur de *coda vituli,* joci gratiâ adjicitur. Sensus igitur parœmiæ: *Heu, heu quotidie magis hæc colonia retroversus (sic ut cauda vituli,) crescit,* i. *decrescit.* At de adagiis hujus Fragmenti,& phrasibus sic Reinesius in præfatione: Παρῳμιωδῶν (*proverbialium*) in brevi scripto magnus adeò numerus, majorque multò, quàm in toto Satyrico, quantum hodie est,post variorum tot collectas (*parœmias*), repertus facere potest, ut Petronio, ne tam in Oratoriæ leges ipse dicendi magister peccârit, id scriptionis genus ἀδεῶς & *simpliciter* abjudicemus. Ea verò ipsa qualia, quæso, sunt? Certè nec antiqua nec apud mediæ ætatis scriptores Latinos Græcosve lecta,sed pleráque tracta à vulgo subrostranorum & è Iano sive medio sive infimo, φορτικὰ καὶ σαπρὰ (*onerosa & putida*), infeliciter arguta, Petronii verò urbanitate & geniô indignissima: *Colonia hæc crescit retroversus ut coda vituli.* cùm eam priore statu & felicitate excidisse & decrevisse dicere vellet; *curris, stupes, satagis tanquam mus in matella, inflat se tanquam rana*, &c. Eademque planè ratio est *Formularum*, quæ creberrimæ occurrunt, non πῖνον (*vinum hordeaceum*; sed vult πῖ@ *pinguedinis vestigium*) ullum vetustatis eruditæ referentes, verùm exsuccæ exanguesque, & vel adulta æstate frigentes, maléque accersitæ: *Scitis quid dicam; taceo, quia non sum de gloriosis*, cùm multa se premere intelligi vellet: *Sed,tace lingua, panem dabo. Ita satur pane fiam*, &c. Schefferus in dissertatione: Excussis omnibûs, quis negare ausit, aliqua, nec ea pauca hîc exstare, verè docta, nec Petroniô indigna. Huc imprimis refero, quod habet *de arenæ sparsione in theatris, de vitali lecto, jejunio siccitatis tempore, lanatis deorum pedibus, tertiario gladiatore,exheredatione cum elogio,Priapo cum frugibus in sinu, Venere strabone,* ac similibus. Nec in dictione minùs sunt polita multa, elegantia, docta. Vt, *unus servus*, pro, *aliquis*; *usque hoc*, pro, *hucusque*; *positus super hoc officium*, pro, *constitutus*; *subsessores*, pro, *venatores*; *confessus Euchium*, pro, *referens eum habitu*; *secum tulit tot annos*, pro,*vixit*, & id genus plura alia. Nolo integras afferre formulas,connexionesque nihil ab antiquis, etiam probatissimis scriptoribus recedentes. De *proverbiis* saltem dicam, in quibus plerisque nòn opinor fore quemquam, qui sincerum contineri vetustatis gustum non ultro intellecturus sit, etsi prorsus pauca eorum doctis viris antè fuerint notata. Quibus omnibûs efficitur, ut non ægrè patiamur persuaderi nobis, esse in fragmento hoc aliquam multa, non habentia alium, quàm Petronium auctorem, atque si quis præter eum est, qui illa inter se connexuit, eum longè plura, quàm quæ nobis hactenus innotuerunt, reliqua ex Petronio habuisse. Adde quæ infrà D. Statilius ad verba, *Gajo feliciter conclamavit.*

2. *Sed quare? non habemus,*&c.] Sic distinxi, pro priore: *sed quare non habemus ædilem 3 cauniarum, qui.* Schefferus: *sed quare non habemus.* Istæc puto

caunearum: qui ſibi mavult aſſem, quam vitam noſtram. Itaque domi gaudet: plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet. Iam ſcio unde acceperit denarios mille aureos; ſed, [1] *ſi nos coleos haberemus, non* [2] *tantum ſibi placeret. Nunc* [3] *populus eſt, Domi leones, foras vulpes. Quod ad me attinet jam pannos meos comedi, & ſi perſeverat* [4] *hæc annona caſulas meas vendam. Quid enim futurum eſt, ſi nec Dii, nec homines* [5] *ejus coloniæ miſerentur?* [6] *Ita meos fruniſcar, ut ego puto omnia illa* [7] *ædilibus fieri.*

[1] Nemo

to ſic legenda: *ſed quare? Non habemus ædilem trium caunearum.* Cauneæ, ſunt caricæ i. e. ficus, ut nos docet Plinius & Columella fine libri x. Hinc *trium caunearum homo*, ſicut apud Plautum in Pœnul. A. II, ſcen. I *homo trioboli*, de eo, qui eſt pretii nullius. Reineſius: *Sed quare non.* leg. *Sed quare? nos habemus ædilem.* Tilebomenus: *Sed quare non habemus.* legendum: *ſed quare nos habemus.*

1. *ſi nos coleos haberemus*] ſi eſſemus viri. Perſius Sat. I.

Hæc fierent, ſi teſticuli pars ulla paterni
Viveret in nobis. —

Vel ut alibi Auctor hic noſter, *Si quid ingenui ſanguinis haberemus.* Io. Ca. Tilebomenus.

2. *tantum ſibi placeret*] Petronianum. Sic enim in editis: *Nolo tibi tam valde placeas.* Io. Schefferus.

3. *populus eſt, Domi leones*] Hoc proverbium ex Græco tractum, cujus meminit Plutarchus in Sylla: οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες (*domi leones, ſub dio vulpes*). Conſule Eraſmum. *Schefferus.*

4. *hæc annona*] Δεικτικῶς (*demonſtrativè*) illud *hæc* accipiendum, pro tali, tam arcta & cara. *Idem.*

5. *ejus coloniæ*] Mallem ego, *hujus coloniæ.* Sic enim & in præcedentibus: *hæc colonia retroverſus creſcit.* Schefferus. *Ejus coloniæ*, eſt hujus coloniæ; nam *hic* & *is* jam demonſtrativè jam relativè capiuntur, quod multis oſtendi poſſet. Sufficiat Cic. unicum, pro Sylla: *Neque enim una eſt defenſionis ratio ea, quæ poſita eſt in oratione. ea* i. *hæc.*

6. *Ita meos fruniſcar*] Vetus jurandi formula, pro, ita ſalvos mihi habeam meos. *Schefferus.*

7. *ædilibus fieri*] in locum MSi, & Patav. *æ. fleri.* Schefferus: *ædilibus fleri.* hæc inepta ſunt; neque video, quis hîc locus ſit ædilibus. Suſpicor planè, ſcripſiſſe noſtrum, *à cælitibus fieri.* Tilebomenus: *fleri*, lege *fieri. A cælitibus fieri*, nimis eſt generale: nihil enim non modo certô à Deo fit. Ex ſcriptione nihil aliud concludas: MS. *aedilibus, celum. ædilibus* verò *fieri*, i. in diſcrimen cedere q. ob culpam ipſis imputanda. ob culpam: 1, quòd cum piſtoribus colludant. Deinde, etiamſi non colluderent, ſed annonæ caritas nos revera ob ſiccitatem premeret', ipſorum tamen eſſet ap. morum & religionis antiſtites, omnem operam adhibere, quò cauſæ ſiccitatis (improbitas vitæ) quantum pote ceſſarent, & cœlum precibûs expugnaretur. Sed quinam hi ſunt *Ædiles?* exiſtimo curatores in Coloniis maximè civium Rom. quos noſtra Græca, linguâ, & moribûs imitatur, amplitudine & divitiîs æmulatur, ac ſuperat, municipiiſque per ſimilitudinem & quodam vocis aut dignitatis Vrbanæ abuſu, curatores, inquam, ædium ſacr. rei frumentariæ, aliarum (ut in urbe) ædiles dici potuiſſe. Nec puto ſervum Aſianum de Magiſtratu urbano

hæc

[1] Nemo *enim* cœlum *cœlum* putat, nemo [2] *jejunium* servat, nemo [3] Iovem *pili* facit; sed omnes [4] opertis oculis bona sua computant. *Antea stolatæ ibant nudis pedibus in clivum, passis capillis, mentibus puris, & Iovem aquam exorabant; itaque statim* [5] *urceatim pluebat, aut tunc, aut numquam: & omnes*

hæc efflâsse: *Ædilibus malè eveniat Non habemus ædilem 3 caunearum. Si nos coleos haberemus, non tantum sibi placeret.*

1. *Nemo enim cœlum*] Hæc verba leguntur in jam editis, sed isto modo: *nemo cœlum putat, nemo jusjurandum servat, nemo Iovem pluris facit. Cœlum putat*, est æstimat ut cœlum, à quo hæc bona proveniant. *Scheffer.* Erhardus: *nemo cœlum putat* i.e. fata & providentiam, quæ cœlitus destinantur. Infrà: *Habeo tamen quod cœlo imputem, si nos fata conjunxerint.*

2. *jejunium servat*] optimè; sic enim solebant in siccitate magna. Adscribam verba Tertulliani, quæ mirè faciunt ad intellectum hujus loci, ex libello ejus de Iejunio: *Sed & omnem* ταπεινοφρόνησιν (*animi demissionem*) *ethnici agnoscunt. cùm stupet cœlum, & aret annus, nudipedalia denunciantur. Magistratus purpuras ponunt, fasces retro avertunt, precem indigitant, hostiam instaurant. Apud quasdam verò Colonias præterea annuo ritu saccis velati, & cinere conspersi idolis suis invidiam supplicem objiciunt, balnea & tabernacula in nonam usque cluduntur. Vnus in publico ignis apud aras, aqua nec in lancibus, Ninivìticum credo justitium, Iudaicum certè jejunium ubique celebratur.* Habes, ecce, hîc *jejunium* solenne, ex prædicta causa; habes quoque *nudipedalia*, de quibus apud nostrum statim in sequentibus. *Schefferus.*

3. *Iovem* pili *facit*] ut Catullus: *non faciunt pili cohortem.* Itáque frustra exponunt illud *pluris*, quod est in vulgatis, quasi intelligendum sit cum gestu. *Schefferus.*

4. *opertis oculis bona sua computant*] Non respiciunt ad hanc cœlorum Iovisque iram, unde siccitas ista provenit, sed ad opes tantùm suas attendunt, & ut sufficere possint, dant operam, ut quoquo modo augeant, quò fiant pares faciendo sumptui. Hoc est *computare* isto in loco, planè ut in isto Taciti 1 Histor. 22. *conjectura jam & rumore, senium Galbæ & juventam Othonis, computantium.* Sicut hîc, *computare senium Galbæ, & juventam Othonis*, est conferre inter se, ac calculatione videre, quàm sint disparia: sic *computare bona*, numerando videre, num sufficiant, num sint paria rebus necessariis & usibus quotidianis. Vulgò aliter hæc verba exponunt; sed hanc mentem eorum puto esse veram. *Idem.*

5. *urceatim pluebat, aut tunc aut numquam: & omnes ridebant. Nunc dii, tamquam mures! Itaque*] MS. *u. plovebat. a. tunc. a. numquam, & o. r. ut d. t. m.* Sic & Patav. nisi quòd paulò meliùs distinxerit. *Nunc dii tamquam mures* (eheu floccipenduntur)! Schefferus: *urceatim plovebat. Vrceatim pluere* est, quasi plenìs urceis effusis. Quomodo apud Apulejum lib. IV Asin. legas, *fistulatim fimum excutere.* Sic ab *acervus*, est *acervatim*, à *cuneus*, *cuneatim. Plovebat* autem, pro *pluebat*, sicut apud Plautum in Prolog. Menæch. *Nam rus ut ibat, fortè ut multum pluverat. aut tunc.* Hæc & scripta, & distincta malè, sic emendo, *urceatim plovebat. At nunc, aut nunquam ita omnes ridebantur dii, tanquam mures.* Nunc, inquit, in hac siccitate, adeò descitum est à consuetudine ac pietate veteri. *tanquam mures*, puto dictum in respectu ad illud vetus, quod habet Horatius

omnes ridebant. Nunc Dii tamquam mures! Itaque [1] *Dii pedes lanatos habent. quia nos religiosi non sumus,* [2] *agri jacent.* † *Oro te, inquit Echion* [3] *centenarius,* [4] *melius loquere.* [5] *Modo sic, modo sic, inquit rusticus; varium porcum perdiderat.* [6] quod hodie non est, cras erit; sic vita truditur. *Non me-Hercules patria melior dici,*

† *Echion.*

tius in de Arte: *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.* Hoc vult, non magìs æstimari deos, quàm mures, quorum iram risu ulciscimur. Consule Athenæum lib. XIV, cap. 2.

1. *Dii pedes lanatos*] *Lanatos* habet MS. non quos Patavinus dederat *lavatos*. Schefferus: Optimè N. Heinsius, *lanatos*. Sunt autem *pedes lanati*, quasi constricti vinculîs, pertinetque hoc privatim ad pedes deorum. Locus est Macrobii, qui hæc explicat, lib. I Sat. cap. 5. *Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculô, & solvi ad diem sibi festum, i. e. mense hoc Decembri, atque indè proverbium ductum, Deos laneos pedes habere.* Ex his verbis liquet, *lanatos pedes* esse velut constrictos, qui tardè veniunt, sed postremò tamen veniunt, dignôque supplicio afficiunt sontes. Proverbium hoc integrum refert & Porphyrio ad Horatii III Od. 2, hisce verbîs. *Dii irati, pedes habent lanatos,* ubi simul explicationem vide.

2. *agri jacent*] Squalidi nimirum ac deserti. Virgilius III Georg. 354.

Sed jacet aggeribus niveîs informis & alto
Terra gelu latè. Schefferus.

3. *centenarius*] Quid hîc *centenarius?* Leguntur in rescripto quodam Constantini *centenarii*, quos eruditissimi viri exponunt eos, qui centesimam hæreditatum exigunt. Centenarios exponit Salmasius ad Capitolini Pertinacem cap. 2 procuratores, qui stipendii nomine centena sestertia accipiebant. Sed existimo magis esse, ut intelligamus de eo, qui censum habet centum millium, quomodo *liberti centenarii* leguntur in l. 16 ff. de jure Pat. *Idem.*

4. *melius loquere*] Formula abominantis. Dixerat Ganymedes deos laneos pedes. Id hîc abominatur Echion. Est autem eadem hæc formula cum illa, *melius ominare*, item *bona verba*, de qua pluribûs Brissonius. *Id.*

5. *Modo sic, modo sic,* &c.] P. & MS. *M. s. m. s. inquit. Rusticus v. p. perdiderat. quod.* Schefferus: *modo sic m. s.* nunc res sese isto habent modo, nunc rursum alio. Sed verba malè sunt distincta, &, ut censeo, sic corrigenda: *Modo sic, modo sic, inquit rusticus: varium porcum perdiderat.* Est allusio ad fabulam de quodam rustico, qui perdiderat porcum, & cùm recipere non posset, istis sese consolatus erat verbîs, quæ deinde in dicterium vulgi abivere. *porcum varium* appellat, qui est non unius coloris; joci caussâ, & quia hoc genus deterius habetur. Quasi tanta non sit hæc jactura, ut de ea tantopere queratur Ganymedes. Varro II de R. R. 4. *Qui suum gregem vult habere idoneum, eligere oportet primùm bona ætate; secundò bona formâ: ea est cum amplitudine membrorum, præterquam pedibûs, capite, uni coloris potiùs, quàm varias.*

6. *quod hodie non est,* &c.] Hæc sententia, ut & duæ aliæ secuturæ, altera *de apibus pungentibus*, altera *semper in hac re qui vincitur,* &c. habentur etiam in antè editis; ut & submonet typorum diversitas.

dici [1] posset, si homines haberet; sed laborat hoc tempore, [2] nec hoc sua. non debemus delicati esse: [3] ubique medius cœlus est. Tu, [4] si aliubi fueris, dices hic [5] porcos coctos ambulare. Et ecce habituri sumus munus [6] excellens inter duo, die festa, familia non [7] lanistitia, sed plurimi liberti. Et Titus noster magnum animum habet, & est [8] caldior, ebrius; aut hoc, aut illud [9] erit: quod utique: nam illi domesticus sum. non est [10] mixias. Ferrum optimum daturus est, sine

1. *posset, si homines haberet,*&c.] pro MS. & Patav. *potest, s. h. h.* Hoc est, annonæ difficultatem, sterilitatem, impietatem in dubium vocare seu negare nequeo; res enim ipsa clamat. Sed certum est, si homines probitati studerent, *patria dici melior* i. optari felicior *non posset*, &c. *Nec* tamen *debemus* desperare seu nimis *esse delicati ubivis cœlum medium est*, seu providentia Dei juxta mores incolarum proventus dispensat, fortuna variat. At Schefferus: *si homines haberet.* Illud *homines* significanter ponitur, pro iis, qui probe ac humaniter cum aliis versantur. Hoc vult, non potest dici patria melior fuisse superioribus temporibûs, quàm nunc est. Eadem manet cœli indoles, eadem terræ fertilitas, si modò homines humano viverent modò, nec ut feræ se mutuò per avaritiam, & rapiendi libidinem dilaniarent. Ita suprà, *discordia, non homo.*

2. *nec hoc sua*] sc. *culpâ.* pro MSi, & P. *n. hæc sua.* Schefferus: *nec hæc sua.* videtur deesse quidpiam. Fortè scripsit noster: *nec hoc sua culpa.*

3. *ubique medius cœlus est*] h. e. eodem ubique modo sese habent res humanæ, frustraque conquerimur de molestiis in hac aut ista regione; sicut, ubicúnque fuerimus in toto terrarum orbe, cœli mediam partem supra nos esse intelligemus. *Schefferus.*

4. *si aliubi*] pro MSi, & Patav. *si alicubi.* Schefferus: *si alicubi fueris.* Mallem ego, *aliubi.* Puto autem esse hanc sententiam verborum: Tu si veneris alium in locum, perinde illum reprehendes, uti hunc reprehendis, & præ isto miris modis hunc attolles.

5. *porcos coctos ambulare*] Ita loquuntur de terra seu regione beata. Volant ibi assæ aves, natant pisces tosti, flumina vehunt mella & vina, &c. *Scheffer.*

6. *excellens*] pro MS. & P. *excellente.* Schefferus: *excellente inter duo.* Corruptum hoc est, & scribendum, *excellens.* Illud *inter duo,* censeo sic dictum, sicut dicimus *inter paucos disertus.*

7. *familia lanistitia*] Sic appellat eam, quam habebant lanistæ emptam & suam ad hos ludos, quæ conditionis fuit servilis, & instituta tali fine. Suetonius in Augusto cap. 42 *lanistarum familiam* appellat. *Schefferus.*

8. *caldior*] pro MSi, & P. *caldicer.* Schefferus: *est caldicer, ebrius.* Suspicor, scribendum, *caldior*, quod habet Varro quoque, pro *calidior*, & expono, *vehementior*, qui non facilè remittit quod proposuit. Vide infrà ad, *caldus.* Reinesius: *caldicer, leg. caldicor,* caldicors, caldicordis; θερμοκάρδιος, ὀξύθυμος, ὀξύχολος (*qui subita & acri ira excandescit*).

9. *erit*] esse oportet. Ita Phædrus noster III, c. II. *Erit ille notus, quem per te cognoveris.* Plautus Mostell. II, scen. I. Phil. *Vbi ego ero?* Tr. *Vbi maximè esse vis.* Scheffer.

10. *mixias*] pro MSi, & Patav. *mixcix.* Schefferus: *mixcix.* Nescio an non scribendum sit, *mittix,* quomodo dicitur *plix*, unde *complix*, item *pendix*, & *pernix*, & intelligendus is, qui mittit

[1] *ſine fuco; carnarium* [2] *in medio, ut amphitheatrum videat:* [3] *& habet unde. Relictum eſt illi ſeſtertium trecenties;* [4] *deceſſit illius pater. Male ut quadringenta impendat non ſentiet patrimonium illius, & ſempiterno nominabitur.* [5] *Iam mannos aliquot habet, &* [6] *mulierem*

mittit facilé. *Mittere* namque propriè dicimur gladiatores, cùm diſcedendi eis concedimus libertatem, nec depugnare ad mortem cogimus. & ſequitur ſtatim de ferro optimo, itemque carnario, unde haud difficulter iſta conjicias. Num potiùs faciendum *mixias*. Heſychius: Μιξίας, *ὁ μιγνύων (miſcens)*, quaſi qui nil miſceat, ſed aut hoc velit, aut illud. Reineſius: *Non eſt mixcix.* Novato vocabulô deſcribit hominem inſociabilem, madcommodum, incompoſitum, ſingularem, ſui ſensûs & juris, quem Græci eleganter *ἄμικτον, ἀνάρμοστον, ἀσύμβατον, ἀσύμπλοκον, ἀκοινώνητον*, & *ἔκθεσμον* adpellant. Malim autem pro monſtroſo iſto reponere *mixtilis* vel *miſtilis*: *x* enim huic ſcribæ pro *s* pingi ſolet. Quod autem ſimul pro vocula triſyllaba diſſyllabum dedit, factum eſt ab eliſu literæ *i* in ultima, quæ cùm in uno brevi vocabulo ter occurreret, ſemel ab incurioſo neglecta eſt; rectè autem, ut puto, revocata. *Miſtile, mixtile*, ut textile, textile, nexile, mictile, flexile. Sin librario de ejecta ſyllaba nihil imputari debet, utique nec neceſſe id eſt, *τὸ mixcix* commodè exponam per *miſcus*, qui & *miſcuus* & *miſculus*, i. e. vulgaris, *κοινὸς*, popularis: non miſcus, *ἀκοινονόητος*, non ſentiens cum reliquis, non ſtudens in commune, ſed ſibi ſuiſque. Contra *κοινονομοσύνη* ea modeſtia, moderatio & virtus eſt, quâ quis communi cum cæteris jure cenſeri æquo animô patitur.

1. *ſine fuco*] pro MSi, & Patav. *ſ. fuca.* Schefferus vult, *ſ. fuga*, propter oblatum antè *mittix*, ſic enim: *ſine fuca.* Suſpicor, ſcribendum eſſe, *ſine fuga*, ut ſit ſenſus, non fore locum fugæ, omnibus pugnaturis ſine miſſione ad mortem. Senec. Contr. 29. *Abſciſſa miſsione gladiator, quem armatus fugeret, nudus inſequitur.*

2. *in medio*] Ordo: ut amphitheatrum videat carnarium in medio. *Amphitheatrum*, pro iis, qui ſpectant in amphitheatro. *Schefferus.*

3. *& habet unde. Relictum*] Breviter dictum, pro, habet unde ſumptum faciat in illud munus. Terentius ſimili modô in Adelph. I, ſcen. 2. *eſt, dis gratia, & unde hac fiant.* Plaut. Captiv. IV, ſcen. 2. *Scis bene eſſe, ſi ſit unde.* Idem.

4. *deceſsit illius pater. Male ut*] pro MSi, & Patav. *d. i. p. male: ut.* Schefferus: *deceſsit illius pater male.* Hæc perperam diſtincta puto, & ſic emendanda: *deceſsit illius pater. Male ut quadringenta impendat. Male ut impendat*, licèt impendat malè, & in re non uſque adeo commendabili pecuniam iſtam inſumat.

5. *Iam mannos*] *manni* equi breviores. Sic pro MSi, & Patav. *manios.* Schefferus: Quid hoc eſt, *manios?* an ſcribendum *manias?* Aſinius Capito apud Feſtum: *Mania dicuntur deformes perſonæ.* Sed *maniæ* propriè, quæ & *larvæ.* Martianus lib. II de lemuribus loquens: *Si autem depravantur ex corpore, Larvæ perhibentur ac Maniæ.* Quare ſuſpicor, ſcribendum, *nanos.* Et habebant aliquando tales. Statius in Domitiani ludis Sylv. I, VI (Kal. Dec. Saturnal.):

Hic audax ſubit ordo pumilorum,
Quos Natura brevi ſtatu peracto,
Nodoſum ſemel in globum ligavit:
Edunt vulnera, conſeruntque dextras.

Adde Lipſium Saturn. II, cap. 4. Reineſius:

rem essedariam, & dispensatorem Glyconis, qui deprehensus est, cum [1] *dominam suam delectaret. videbis populi rixam inter zelotypos, & amasiunculos. Glyco autem,* [2] *sestertiarius homo, dispensatorem ad bestias dedit. Hoc est, se ipsum traducere. Quid servus peccavit, qui* [3] *coactus est facere? Magis illa* [4] *matella digna fuit, quam* [5] *taurus jactaret. Sed qui asinum non potest,* [6] *stratum cædit. Quid autem*

nesius: Manios, leg. *mannos*; i. e. equos minores sive pumilos ob ea quæ sequuntur, *mulierem essedariam*; talia enim divitibus delicias faciebant. Vocabulum à Gallis acceptum *Horatio, Senecæ, Plinio. Hieron. in Eccles. c.* 10; *& Paulinus ep. ad Severum* de Melania, vulgò *buricos* vocari scribunt. Burichus autem est βειϰὸς: ita Cyrenæos asinum vocare adnotavit *Hesychius*: hoc ab Ebr. ברקום *bricom*: inde βϰ́ειχος (*equus*) inferioris Græciæ, non πύῤῥιχος (quod communiter est *rufus*), ut putat Vir magnus: & βϰῤῥιχάλια, pro stratis equorum mannorumve, in *testam. Greg. Naz. & Chron. Alex.*

6. *mulierem essedariam*] ex esseda (vehiculum id fuit bellicum) pugnaturam. Vide Lips. in Saturn. ubi simul habes plura de *mulieribus* gladiatoriis. *Schefferus.*

1. *cum dominam suam delectaret*] In MS. est, *cum dominam suam delectaretur*, compendiô omnia 4 verba scripta; interque ea, τὸ *ur* τοῦ *delectaret* affictum potiùs, quàm duo præcedd. *m*. In sententia quæ jam sequitur, pro *qui asinum*, scripsit *quia sinum*. Vnde difficillimum est, ex tam infelici manu auctori solœcismos, ac barbarismos impingere. Patavina editio dedit: *cum domina sua delectaretur*. Sed si nequiter est faciendum, servi potiùs *delectare*, quàm -*ri*. & de hoc disertè in seqq. quòd *coactus* fecerit. Schefferus: *domina suâ delectaretur*. i.e. rem cum ea haberet. *Delectari* verbum pertinens ad rem veneream. Apulejus IX As. *puer adhuc adulteros ipse delectans*. Petronius ipse alibi: *At ipse non indelectatus nequitia meâ*. Atque hinc *deliciæ*, apud Catullum & alios sæpissime. *Oblectari* sensu parili usurpavit Terentius.

2. *sestertiarius homo*] Sic existimo vocare eum, qui censum habet, sive patrimonium, mille nummos; ita dictum, sicut suprà *centenarius*, à sestertio non nummo, verùm pondere, quod valebat nummos mille. Quæ summa cum sit planè vilis, isto titulo hominem & inopem, & in illa paupertate mirè arrogantem ac superbum indigitare existimo. *Sestertiarii* vocabulum habes & in Glossis Tironis, p. 67. *Scheffer.*

3. *coactus est facere*] Habet in animo simile quid illi, quod Haterius apud Senec. præf. IV Contr. dixit, cùm libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quòd patroni concubinus fuisset: *Impudicitia in ingenuo crimen est, in servo necessitas.* Noster infrà in simili argumento: *nec turpe est, quod dominus jubet.* Illud *facere* sensum habet ambiguum, ut ferè solet noster tali modô ludere, & propiùs spectat ad hoc negocium. Alio loco apud nostrum: *pungere me manu cœpit, & dicere, quare non facimus.* Item: *si quid vis, fac iterum.* Schefferus.

4. *matella*] Sic appellat propriò conviciô impudicam mulierem, quasi quæ subdat se cujuslibet libidini excernendæ. *Idem.*

5. *taurus jactaret. Sed*] juxta MSm, pro Patav. *t. jactaret? sed*, Schefferus: Etiam hoc est ambiguum. *Iactare taurus* dicitur, quod cornibûs in sublime

 me

autem Glycon putabat [1] Hermogenis filiam unquam bonum [2] exitum facturam? [3] Ille milvo volanti poterat ungues resecare. [4] Colubra restem non parit. Glyco, Glyco, [5] dedit suos! itaque, quamdiu vixerit, habebit [6] stigmam, nec illam [7] nisi Orcus delebit. sed sibi quisque

me tollit ac projicit: habebantque pilas in theatris eo fine. Martialis in Spectac. Dom. 21.

> *Namque gravem gemino cornu sic extulit ursum,*
> *Iactat ut impositas taurus in astra pilas.*

Cæterum ut pilas istas, sic sæpe feras alias secum commissas jactabat, ut testatur Martialis idem in eo ipso libro. Quia igitur præcessit apud nostrum, dispensatorem dedisse ad bestias, i. e. certamen cum bestiis in amphitheatro, ideo hîc subditur, mulierem istam impudicam meruisse potiùs ejusmodi supplicium. Est tamen quoque *taurus* inter improba vocabula. Diomedes lib. II. *Amphibologia fit & per homonymiam, cùm dicimus taurum, & nescias, utrum de armento, an obscœnam corporis partem dicamus.*

6. *stratum cædit*] vestem aut pellem, quæ insternebatur equis, ante usum sellarum. Plin. VII, cap. 56. *Frænos & strata equorum Peletronium invenisse dicunt.* Est autem proverbium in eos, qui alios puniunt, alios pœna illâ digniores à delinquendo quærunt absterrere. *Io. Schefferus.*

1. *Hermogenis filiam*] quam nempe Glyco ille habebat in matrimonio, ipsa ista, quæ se servo suo subjecit, modò descripta. *I. Schefferus.*

2. *exitum facturam*] bene ac honestè ad finem se gesturam, & iccirco ei eventura omnia feliciter ac decoré. Seneca Epist. 105. *Exspectarent viderentque, quem admirator auri exitum faceret.* locutio verè Petroniana. Sic enim statim ab initio: *Pictura quoque non alium exitum fecit.* Schefferus.

3. *Ille milvo*] Hermogenem intelligit. Est autem dictum, ut opinor, in eos, qui nimiùm arti ac ingenio suo fidunt, & ob id facturos quidvis se, etiam quod impossibile est, putant. Ideo existimo, post *resecare*, punctum interrogationis esse scribendum, quasi diceret: num putavit se facturum id, quod fieri ratione nulla potuit? *Scheffer.*

4. *Colubra non parit*] i. e. non est dissimilis filia parentibus. Convenit dictum Theognis: *è squilla rosa non nascitur, aut hyacinthus.* Adde Horatium in Odis. Schefferus. *Colubra restem non parit.* leg. *piscem:* hoc enim poscit oppositio duorum inter se aliquà similium; eademque est apud Matth. VII, 10. Reinesius. Etiam inter *restim* & *colubrum* est oppositio similium à forma petita extrinseca, non ad usum cibi, ut piscis, sed alium.

5. *dedit suos! itaque*] locô MSi, & Patav. *d. suas;* (MS. punctulum habet) *i.* Schefferus: *dedit suas.* Puto planè, legendum, *suos.* Intelligit enim & dispensatorem ejus, & unà cum ipso conjugem, quorum illum quidem dedit ad bestias, hanc verò ad perpetuam apud omnes infamiam. Sic enim dedisse hîc intelligendus est.

6. *stigmam n. i.*] Sic MS. non Patavinum *stigma, nec illam.* Schefferus: *nec illam.* puta *stigmam.* quomodo suprà, *scenas.* Sic Laberius: *Pythagoream dogmam.* Tilebomenus: *nec illam nisi Orcus delebit.* Scribe: *nec illud nisi Orcus delebit.*

7. *nisi Orcus*] Pluto, sive mors. Et paulò pòst: *nec illam, nisi Orcus delebit.* Petron. in edit. *postquam nos auferet Orcus.* Inscriptio Gruteriana pag. 689, 4. *Orcus eripuit mihi.* Schefferus.

1. *eripiat*

que peccat. Sed subolfacio, quod nobis epulum daturus est Mammea; binos denarios mihi, & meis. Quod si hoc fecerit,[1] *eripiat Norbano totum favorem: scias oportet, plenis velis hunc*[2] *vincturum. Et revera, quid ille nobis boni fecit? Dedit*[3] *gladiatores sestertiarios, jam decrepitos,*[4] *quos si sufflasses cecidissent; jam meliores*[5] *bestiarios*[6] *vidi. occidit de lucerna equites. putares eos*[7] *gallos gallinaceos: alter*

1. *eripiat Norbano*] fortè rectiùs, *eripiet*. Hoc vult, non sic porrò publicè amatum iri Norbanum, ut hactenus, si tali liberalitate commendare sese valet Mammea. *Schefferus.*

2. *vincturum*] aut *victurum*. pro MSi, & Patav. *vinciturum*. Ratio mutationis levitac descriptoris. Salvo tamen ac patulo semper in Notis fonte, donec inter viros Doctissimos cuncta transacta fuerint. Qua de re sæpius in seqq.

3. *gladiatores sestertiarios*] Paulò aliter ponuntur hîc, *gladiatores sestertiarii*, ac suprà *sestertiarius homo*. Sunt enim plane hîc, opinione mea, *sestertiarii gladiatores*, qui *sestertio*, vel mille nummîs vendunt suam operam in arena. Vbi simul, quia hos ceu pessimos vilissimosque exagitat, nonnihil de ipsorum precio conjectari potest. *Idem.* Sestertium pro mille capi, oportuit ostendere. bina quidem sestertia (per imperitiam primùm vulgi, pro bina sestertiûm, scil. millia) totidem millia notare novimus.

4. *quos si sufflasses*] spiritu vehementiore paulò adflasses. Loquitur ad illum pæne modum, quo apud Plautum Artotrogus: *quojus tu legiones difflavisti spiritu, quasi ventus folia.* Scheffer.

5. *bestiarios*] Hinc ergo scire licet, deteriores habitos bestiarios, quàm gladiatores. *Schefferus.* Legendumne putes, *bustuarios?* non abnuo tamen, *bestiarios.* Tilebomenus. *bestiarios.* Leg. *bustuarios*, qui ante sepulcra virorum illustrium placandis eorum manibus dimicabant die inferiarum. *Reinesius.*

6. *vidi. occidit de lucerna equites. put.*] Sic planissimè juxta MS. pro Patav. *vidi. O. d. l. equites: p.* Vt illud *o.d.l.e.* intra ( ) quasi ceu sensu ambiguum capiatur. Schefferus: *de lucerna.* Hoc dictum censeo, pro, *ad lucernam*, quomodo Plautus Mostellariæ a. III, scen. 2, *de exemplo ædificare* dixit, quod vulgò *ad exemplum* solemus. Sic *de tertia vigilia* habet Livius IX, c. 44. ubi vide Cl. Gronovium. Intelligit autem eos adhibitos in convivio, quomodo Horatius, exponente Lipsio:

Cædimur, & totidem plagis consumimus hostem
Lento Samnites ad lumina prima duellô.

Quod addit de *Equitibus*, manifestè tangit Neronem. Vide Suetonium in vita ejus cap. 12. *Reinesius: occidit de lucerna equites.* Quomodo qui gladiatores sua impensâ dederat, eosdem occiderit? Imò sequitur *omnes postea sectos fuisse.* Legendum igitur, ut in membro præcedente *Dedit*, ita hîc *Addidit*, *Addixit:* vel quod scripto propius *Exhibuit.* Arenæ vel gladiaturæ verbum est *addicere*, pari notione cum verbis *dedere, tradere, caput in mortem & funus arenæ: Suet. Ner. c. 12.* hoc idem dixit, *exhibere ad ferrum.* Istud *de lucerna* capiamus interim de tempore, quo nim. lychni solebant inferri, & de convivio. *Equites* quid hîc faciant non adparet, præsertim qui pro *gallis gallinaceis* pugnantibus *haberentur:* sunt à librario; vera scriptura *pedites:* per hos autem secutorem & retiarium, vel Threcem & murmillonem, (hæc enim genera gladiatorum solebant in arena committi) intelligimus, quos in plano consistentes, erectos, inclines, subsidentes depugnasse notum est. Hunc

 sensum

alter [1] *gurdus atta, alter loripes:* [2] *tertiarius, mortuus pro mortuo, qui* [3] *habuit nervia præcisa. Vnus alicujus* [4] *flaturæ fuit Thrax, qui & ipse*

sensum esse φράσεως Petronianæ, manifestissimum adparet ex iis, quæ de atta & loripede, nim. malè pedatis sequuntur. Decepit autem librarium conceptus ille quo putabat Neronem Equites Rom. occidentem à Scriptore hîc tangi: quod secus est.

7. *gallos gallinaceos*] pugnantes inter se, quod frequentissimum fuit apud veteres spectaculum. *Schefferus.*

1. *gurdus atta*] pro Patav. & MSi *burdubasta*; servanda τȣ̃ *burdubasta*, aliorumque in margine, aut Notis memoriâ perpetuò, si quid melius occurrerit, & ut constet de origine. Schefferus: *burdubasta.* Num scribendum, *buttubata?* Festus, *Buttubata Nævius pro nugatore posuit, hoc est, nullius dignationis.* Reinesius: *Alter* è gladiatoribus munerariis *burdubasta, alter loripes.* Vera lectio fuerit, *gurdus atta.* Subsannant gladiatores pugnæ in arena, ad quam emti erogatique fuerant, ineptos ideo, quia essent malè pedati; nim. alter *atta*, voce vetere Sabina, ἀπὸ τȣ̃ ἄττειν (*à subsiliendo*), qui primis plantîs vel etiam talîs ambularet, & cùm terram leviter attingeret, eo ipso subsiliret; alter loripes, qui crura potiùs traheret serperetque, quàm graderetur; quæ crurum vitia ὀρθοστάδην *erectum* & firmiter insistere solo impediunt, gradu a. facilè moveri, quod imprimis cavendum gladiatoribus, quippe ut ἀνέξωστοι (*tales qui locò non dejicerentur*), essent unicè curantibus, faciunt. De attis ista docent *Festus* & Grammatici veteres alii: etiam *Casaub. ad Suet. Tit. c.* 1. de loripede nota res est neque restat, quicquam rectè sic emendatum esse Petronium eique suam ex Antiquitate elegantiam redditam, dubii. Quod autem simul adpellat *gurdum* eo animi vitium opprobrare ei videri potest; gurdos enim pro stolidis accipere vulgus ait *Quinctil. l.* 1, *c.* 9. & ex Hispania ducere originem, idque haurire potuit è Laberii mimo Cacomnemone, quem laudat *Gell. l.* 16, *c.* 7. *Isid. in Gl. Gurdus, lentus, inutilis*; &, *Brutus, gurdus. Notæ Tironis: Fatuus, morio, gurridus*, extenso vocabulô.

2. *tertiarius mortuus*] Dabantur, ut nos docet Lipsius, gladiatores, quorum alter succedebat alteri interfecto. Hinc *tertiarius*, qui succedit cæsis aliis duobus. Glossæ: ἔφεδρος *tertiarius.* Et quoniam succedit cæso ante se, hinc ait fuisse illum *pro mortuo*, substiturum scilicet; sed & ipsum mortuum, propter ignaviam, & id, quod sequitur. *Scheffer.*

3. *habuit nervia præcisa*] *Habuit* pro Patav. & MS. *habet.* Schefferus: *nervia præcisa*, i. e. nervos. Verùm vide, num legendum, *nervias præcisas.* Varro: *scientia doceat, quemadmodum in psalterio tendamus nervias.* Item alibi: *ejus nervias tractare solebat.* Ego nil decerno. Nam in Nonii codicibus quibusdam pro *nervias*, *nervia* est reperire in Varronis hisce verbis. Pro *habet*, *habuit* scribendum. *Idem.*

4. *flaturæ*] Sic MS. nec Patav, aliter excudit. *Flatura* Grammaticè à *flator* quomodo tibicen antiquis vocabatur; sed & auri, argentique sunt flatores. *Flaturæ* voce utitur Iul. Firmicus: *Falsarios qui pecunias publicas, aut flaturarum adulteros artifices imitentur.* Plinius *conflaturam* habet. Schefferus: *alicujus flaturæ fuit.* non hîc de proceritate corporis accipio *staturam*, sed de statu, quem observabant gladiatores, ut *staturæ esse* hoc in loco sit, constantem esse, stare posse. Nam opponit hunc primum illi, cujus erant nervia præcisa, ut stare non posset; deinde cæteris, de quibus sequitur, *fuga meræ.* Itaque *staturæ alicujus esse*

ita

ipse [1] ad dictata pugnavit; ad summam, omnes postea [2] secti sunt, adeo de magna turba [3] ac hebete accesserant, plane [4] fugæ meræ. Munus tamen, inquit, tibi dedi. Et [5] ego tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam accepi. [6] manus manum lavat. Videris mihi Agamemnon dicere: Quid iste argutat molestus? Quia tu, [7] qui potes loqui, non loquere. Non es [8] nostræ fasciæ, & ideo [9] pauperum verba derides.

ita dictum, sicut *indolis bonæ esse. Statura* idem est, ac *statio*, sicut *scriptio* & *scriptura, mensio* & *mensura.* Io. Schefferus.

1. *ad dictata*] h. e. ut opinor, non sponte sua, sed prout imperabatur ipsi à spectatoribus, quod fuit proprium gladiatorum ignavorum. Vide Lips. II Sat. c. 22. *Schefferus.*

2. *secti sunt*] Quid hoc est? num idem, ac, *vulnerati sunt?* num legendum, *interfecti sunt?* Placet alterum: sic enim propriè locuti de gladiatoribus videntur, eratque proprium huic ludo, ut post *sectionem* istam impetrarent veniam. Iuvenal. II Satyr.

— *Sergiolus jam radere guttur*
Cœperat, & secto requiem sperare lacertô. Idem.

3. *ac hebete accesserant*] Pro Patavino & MS. *adhebete acceperant.* Schefferus: *adhebete acceperant.* Suspicor, scribendum esse, *ac hebete accesserant.* Dicit, non fuisse gladiatores selectos, sed vulgares ex turba gladiatorum, eosque pessimos. Reinesius: *de magna turba adhebete acceperant.* Legendum, *athletæ accesserant.* Præpositio de sæpe abundat in oratione purè Latina; sic in isto *Ter. Ad. a.* 5, *sc.* 3. *id de lucro esse.* Sic apud *Lucretium* frequenter & *Catullum, Apulejum, Lampridium, Prudentium, Symmachum.* Omnium frequentissimè apud medicos semipriscos *Theodorum Priscianum, Marcellum Empiricum, Guarimpotum*, qui æquivalentem Præpositioni *cum* instrumentali solent adhibere.

4. *fugæ meræ*] h. e. qui nil possent, nisi fugere. Sic Cicero *nugas meras* dixit, lib. VI Att. Epist. 3. *Quid est igitur, quod laborem? amicos habet meras nugas.* Schefferus.

5. *ego tibi plodo*] applaudo, Liquet autem ex hoc loco, in muneribus plausu prosequi consuevisse munerum illorum auctores. *Scheffer.*

6. *manus manum lavat*] Ab Epicharmo, vel Menandro τὸ Χεὶρ χεῖρα νίπτει· Χεὶρ χεῖρα κνίζει (*Manus manum lavat, manus m. fricat*), accepit: etiam eadem ætate *Seneca in ludo de morte Claudii.* Hujus usûs gratiâ *Galenus* I de usu Part 5, σύμμαχον ἑκατέρη τῶν ἑτέρων χεῖρα ἡ φύσις ἐποίησεν, inquit. ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γεγόνασι καὶ πάντη πεφύκασιν ἴσαι (*Manus natura ad mutuam sibi navandam operam fecit; altera enim alterius gratiâ, & penitus inter se æquales*). Th. Reinesius.

7. *qui potes loqui, non loquere*] Pro MS. & Patav. *q. p. loquere, non loqui.* Schefferus: *qui potes loquere non loqui.* Ordo verborum à librario supinè est turbatus. Scribo, *qui potes loqui, non loquere.* Schefferus.

8. *nostræ fasciæ*] Sic proverbiali genere vocat eum, qui est alienus ab ipsorum consortio. *Vnius fasciæ* dicuntur generis unius, unius societatis, forsitan, quod in militia signum militare esset fascia, quam deinde bandum appellarunt, sociique forent ac conjuncti inter se, qui sub eodem militabant signo. Vide tamen, num legendum sit, *farinæ.* Persius V, ℣. 115.

— *cùm fueris nostræ paulò antè farinæ.*

Scheffer. *Non es nostræ fasciæ*, i. e. nostræ sor-

rides. Scimus te [1] *præ literis* [2] *fatuum esse. Quid ergo est? Aliqua die* [3] *te persuadeam, ut ad villam venias, & videas casulas nostras; inve-*

ſortis, genituræ & educationis; tractum à more infantes faſciîs involvendi, vel appenſis crepundiîs inſigniendi. Græcè ἐκ σπαργάνων, quod eſt apud *Philonem de libert. & de Abrah.* i.e. *à faſciis*, à bulla inde; idem cum illo ἀπὸ βρέφους, à teneris, à cunis; ab ipſa cunabulari vita, ut loquitur *Dudo Quint. præf. Norm.* ὁμογάλακτοι, ὁμοτίτθιοι, collactii, qui idem lac ſuxerunt, ὁμοσπάργανοι, (σπάρξαι enim de re eadem eſt apud *Hom. H. in Apollinem*). iiſdem faſciîs involuti, iiſdem crepundiîs ornati, iiſdem cunîs agitati. *Reineſius.*

9. *pauperum*] Pro Patav. *pauperorum*. In MS. enim eſt *paupererum*. Sed & pauciſſimis abhinc lineis pro *diſſipare paravit*, in MS. exſtat *diſpare pallavit*, quæ talia centena Varietas lectionum ob oculos ſtatuit, ut quiſquis ea viderit, vel invitus largiturus ſit, vix quidquam ex hujus manu contra auctorem quà dicendi artem firmiter poſſe concludi; à qua ſuſpicione ſi eum liberemus, mitius cum Fragmento agetur; præſertim habita ratione dicentium, hominum ex Aſia, nuper ſervorum, & ejus commatis, aliarumque circumſtantiarum, ut forſan in progreſſu magìs enucleabitur. Tilebomenus: *Pauperorum*, nil mutandum: Ita enim loquebantur veteres. Scheſſerus: Mallem ego, *pauperiorum*.

1. *præ literis*] Patav. editio, *præ litteras*. MS. *pre litteras*. Scribo autem *literis, tamquam*, &c. premendo in talibus veſtigia priorum editionis Gabbem. ſeu Gonſalii, ne vel hac parte inconſtantia ac lubricitas deſcriptoris, me adjutore & traduce quaſi Auctori obſit. quamquam in talibus mirè varietur, etiam in eadem editione. Scheſſerus: Scribendum eſt, *præ literis*.

2. *fatuum eſſe*] Ludit ambiguitate vocis, more ſuo. Dixerat ſuperiùs ad Agamemnonem, poſſe loqui, etiamſi non loquatur. Id repetit hoc loco, addita cauſſâ, quia ſit inſtructus literìs, & doctus. Sed repetit vocabulo ambiguô. *Fatuus* enim eſt, & qui fari poteſt, & qui eſt ineptus ſtoliduſque. Omnino enim *fatui* vox honeſta fuit, itaque omnes dicti ſunt initiô *vates*, nec hi tantùm, ſed & pueri, qui didiciſſent fari. Volunt verba Varronis lib. v de L. L. *Fatur is, qui primùm homo ſignificabilem ore emittit vocem. Ab eo, antequam ita faciant, pueri dicuntur infantes, cùm id faciunt, jam fari: cùm hoc vocabulum à ſimilitudine vocis pueri, ac fatuus, fari ſit dictum.* Ita ſcribo, non *fari id dictum*, ut eſt in vulgatis. Sententia eſt iſta, puerum infantem dici, quamdiu non loquatur, poſtquam loqui ac fari didicerit, vocari fatuum. Fatuus ergo, qui ſcit loqui. Donatus ad Eunuch Terent. A.v, ſc. 8. *A fando, fatuus dicitur.* Sed quia ferè, qui loquuntur multum, ſunt inepti ſtolidique, hinc de ipſis quoque uſurpatum hoc vocabulum. Quo proinde ludit noſter, nec modò literatos loqui multa poſſe innuit, ſed ex literis quandoque ſtolidos fieri. Id quod proverbiô circumlatum intelligimus etiam ex iſto Feſti ad Paulum Actor. cap. 26. *Inſanis Paule, multæ te literæ ad inſaniam convertunt.* Scheſſerus.

3. *te perſuadeam*] Ennius apud Servium P. Danielis. *Quis te perſuaſit?* Vide Merulæ Fragm. p. 39. Apulejus lib. IX. *Tunc uxorem ejus ſuaſi, ac denique perſuaſi, ſecederet paululum.* Idem paulò pòſt: *identidem ſuadebat maritum, temporius quieti decedere.* Non obſervârunt etiam recentiſſimi editores, ideoque poſt *ſuadebat*, perperam poſuere comma. Ad eundem modum verbo

inveniemus quod manducemus : pullum , ova. [1] *Belle erit ; etiamſi omnia hoc anno tempeſtas diſſipare paravit.* [2] *Inveniemus ergo unde ſaturi fiamus.* [3] *Etiam tibi diſcipulus creſcit Cicaro meus,* [4] *jam quatuor partis dicit; ſi vixerit* [5] *habebis ad latus ſervulum. Nam, quidquid illi vacat,* [6] *caput de tabula non tollit : ingenioſus eſt,* [7] *& bono filo ,*

verbo ſimplicî eſt uſus Tertullianus in de hab. Mul. *Tu es , quæ eum ſuaſiſti , quem diabolus aggredi non valuit.* De Eva loquitur , cui manducationem pomi diabolus perſuaſerat. Noſter infrà iterum : *perſuadeo hoſpitem noſtrum.* Cæterùm , *perſuadeam* videtur poſitum , ut apud Symmachum , *exhibeam* ; apud Sidonium , *taceam , indulgeam , gaudeam , ſtudeam* , & id genus , de quibus conſulendus Voſſius III Annal. c. 34. Niſi quis exiſtimet, poſt, *noſtras*, collocandam eſſe interrogationem , id quod mihi non diſpliceret. *I. Schefferus.*

1. *Belle erit*] ſc. nobis. vivemus jucundè ac hilariter. *Schefferus.*

2. *Inveniemus ergo*] Illud *ergo* non placet. forſitan ſcribendum atque diſtinguendum eſt : *inveniemus, large unde ſaturi fiamus.* Sed nihil definio. *Schefferus. Ergo* , refertur ad præcedentia: *pullum , ova. Belle erit.* Etiam paulò aliter diſtinxi.

3. *Etiam tibi diſcipulus creſcit*] Ita ſuprà : *Etiam videte , quàm porcus ille comederit.* Plaut. Aulul. II, ſc. 75. *Quid nunc ? etiam mihi deſpondes filiam ? Creſcit tibi* , ut mox evadat tuus , ut tu eum habeas diſcipulum. Noſter in in jam editis : *Paſcitur gallina tibi, gallus ſpado.* Plautus Bacch. III, ſc. 3. *Mihi diſcipulus, tibi ſodalis periit.* Scheffer.

4. *jam 4 partis d.*] *partis , parteis , partes.* MS. & Patav. *j. 4 parti d.* Infrà , *centum partes dico.* & , *decem partes dicit.* Nec refert , quòd hîc *partis* , ibi *partes* ; quia intra regulas variare licet : & diverſi loquuntur. Schefferus : Infrà : *decem partes dicit.* Itaque hîc ſcribe , *partis* , i. e. *partes* , quomodo ſolet etiam in aliis. Sed quænam ſunt hæ partes quatuor ? Exiſtimo de partibus Grammaticæ ſermonem eſſe , quas fuiſſe quatuor apud veteres docet nos Gerh. Voſſius. Reineſius: *Iam quatuor partes dicit.* Loquitur de Cicaronis ſui apud magiſtrum Latinum literas diſcentis in Grammatica profectu. Sic infrà de alio puero : *decem partes dicit : librum ab oculo legit :* itemque *partes centum dico.* Hinc interpretor inſcriptionem apud *Gruterum* 8 DCXXV, quæ eſt de C. Terentii Fructi ATTICÒ : LITERATUS. GRÆCIS ET. LATINIS. LIBRARIUS PARTES (ſic emendo quod edidêre PONTES : haberéque ita ſchedas *Verderii* annotant) DIXIT. CCC. Per *Partes* non intelligi poſſunt partes Grammaticæ vel etiam Orationis : ſed ſententiæ particulares & γνωμώδη ῥινὰ Latinis verbîs expreſſa, quæ tironibus pro exercitio Græcæ Linguæ ediſcenda proponi ſolebant. Idque adparet è *libris de tota re Grammat. Doſithei magiſtri tribus* , uti dixi in *Defenſ. Variarum contra cenſuram Poetæ L. p. 96.*

5. *habebis ad latus*] Hoc ita dicitur, ut, *habebis ad manus.* Bene autem, *ad latus* , ſic enim propriè de diſcipulis. Cicer. in Lælio : *Ego à patre ita eram deductus ad Scævolam , ſumpta virili togâ,ut quoad poſſem & liceret,à ſenis latere nunquam diſcederem.* Schefferus.

6. *caput de tabula non tollit*] Per proverbii modum de aſſiduo uſurpatur , tabulam ſeu librum continuo inſpicit. Similiter *manum de menſa tollere* dixit Varro II Prometh. *Idem.*

7. *bono filo*] Bona ſpecie ac forma. Lucret. IV.

Sunt

filo, [1] *etiamsi in nave* [2] *morbosus est. Ego illi jam* [3] *tres cardueles occidi*, [4] *& dixi, quod* [5] *mustela comedit; invenit tamen* [6] *alias nervias; & libentissime pingit. Cæterum jam Græculis* [7] *calcem impingit, & Latinas cœpit non male appetere, etiamsi magister ejus sibi placens sit. Nec uno loco consistit*, [8] *sed venit, dem literas, sed non vult laborare. Est & alter, non quidem doctus*, [9] *sed curiosus, qui*

Sunt igitur jam formarum vestigia certa
Quæ vulgò volitant subtili prædita filô.

Plautus Merc. IV, f. 4. *Satis scitum filum mulieris.* Confer Gellium I, c. 9; & XIV, c. 4. *Io. Schefferus.*

1. *etiamsi in nave morbosus est*] scilicet *quando mecum fortè mare ingreditur.* Erant enim mercatores hi liberti, qualis ipse olim Trimalchio fingitur: & ubi hæc contigerunt, in colonia intra Italiam Græca, urbs maritima fuit Ancon, aut Neapolis. Vt in veteri Satyrico interpretes docent. Sic verò pro Patavino, *etiamsi tum naves*; & MSi, *etiamsi in naves.* Schefferus: *etiamsi tum naves.* Corrigo: *etiamsi tam navus.* Sententia, licet sit tam diligens & assiduus in libris, tamen bono filô est. Attendit ad id, quod vulgò lucubrationes nimiæ pertinaxque studium pallidos & macilentos reddit. Reinesius: *etiamsi tum naves morbosus est.* Leg. *etiamsi cùm nauseat m. e.* Bona corporis constitutione & firma eum esse dicit; sed cùm nauseâ & inadpetentiâ laborat interdum, morbosi quid & suspecti ostendere.

2. *morbosus est*] An hîc abest negatio, *non morbosus est?* Schefferus.

3. *tres cardueles*] Patavin. & MS. *cardeles.* Schefferus: Vix dubito, quin rectum sit, *tres cardueles.* Sanè *cardueles* etiam apud veteres Romanos fuisse in deliciis, artes varias efficere, & imitari voces edoctas, licet facilè ex Plinio colligere. Vide lib. VII, c. 42.

4. *& dixi, quod must.*] Optimè. Consule Vossium in de Constr. c. 62. *Scheffer.*

5. *mustela*] Pro MS. & Patavin. *mustella.* Schefferus: *mustella.* Felis, ut quidem putat Rigaltius ad Phædrum. Sed possumus de *mustela* vera hîc accipere. *Mustela* dico. Sic enim malo, quam *mustella*, ut hîc legitur.

6. *alias nervias*] i. *fides, chordas.* MS. & ed. Patav. *a. nervas.* Tilebomenus: leg. *nervias.* Schefferus: *alias nervas, & libentissime.* Corrigo: *alias novas:* puta, *cardueles.* Sequitur deinde nova periodo: *Et libentissime pingit*, ubi *Et*, est *Etiam.*

7. *calcem impingit*] dimittit eas à se: quasi jam satis didicerit. Est enim hæc per fastidium rejicientis quidpiam consuetudo. *Schefferus.*

8. *sed venit, dem literas*] Subintelligendum: *sed venit* (petens) *dem l.* Tilebomenus: *sed venit dem literas: sed non vult laborare.* Sic lege & distingue: *petit, dem literas, sed non vult laborare.* Schefferus: *sed venit dem literas.* Mutilus hic locus est, nec divinando facilè restituetur. Tamen nescio annon id ipsum continuerit, quod sequitur, *sed non vult laborare.* Mihi certè glossam sapit, vel propter istam inconcinnam conjunctionis ejusdem repetitionem. Ex verbis igitur Tilebomeni (etiam mente Schefferi) sic foret legendum: *Nec uno loco consistit; petit dem literas, sed n. v. l.* Quod placet; sed tantum mihi in hac prima politura non sumo, qui præter significantia verba, & qualem qualem sensum ferè nihil specto.

9. *sed curiosus*] Delectatur voce hac Petro-

qui plus docet, [1] *quam scit. Itaque feriatis diebus solet domum venire, & quicquid dederis contentus est. Emi ergo nunc puero aliquot* [2] *libros rubricatos, quia volo illum, ad domus rationem, aliquid de jure gustare.* [3] *Habet hæc res panem. Nam* [4] *literis satis inquinatus est; quod si resilierit,* [5] *destinavi illum artificium docere, aut tonsorium*

Petronius frequenter, etiam in editis. Vnum locum adducam, nostro non multùm absimilem: *neque est, quod curiosum aliquem extimescat.* Est hîc *curiosus*, qui novisse quærit facta ipsorum. Sic in nostris, qui non quidem doctus, scire tamen multa & recondita, disceréque paratus est. *Io. Schefferus.*

1. *quam scit*] hæc jocô dicuntur, ab homine ebrio. *I. Schefferus.*

2. *libros rubricatos*] pro MSi, & Patav. *libra rubricata.* Schefferus: *libra rubricata.* Corrige: *libros rubricatos*, vel *rubricatæ*, ut subaudiatur, *legis*, sitque ita dictum, sicut apud Juvenalem Sat. XIV, ℣. 192, ponuntur *rubræ leges.*

---- *Scribe puer, caussas ago, perlege rubras*
Majorum leges. ----

Porro *rubricatæ leges*, vel *libri rubricati* dicti sunt, quia capita & tituli librorum juris miniô fuerunt notati. Vnde rubricarum frequens mentio, & apud Persium Sat. V, *Rubrica Masuri*, scripta Consultissimi ejus viri Iuridica.

3. *Habet hæc res panem*] Ad eundem modum istoc dicitur, ut *res habet offensionem, periculum, precium, usum*, & id genus. Sidonius V Car. *Otia frigus habent.* Schefferus.

4. *literis*] Peculiari notione, prout notant scientiam nonnullam scribendi ac dicendi, ex qua *literarum* nomen, oppositum *eruditorum* nomini. Sueton. in lib. de Ill. Gramm. cap. 4. *Cornelius Nepos in libello, quod istinguit literatum ab erudito, literatos vulgò ait appellari eos, qui aliquid diligenter & acutè scienterque possint aut dicere, aut scribere.* Idem.

5. *destinavi illum artificium docere, aut tonsorium*] MS. & Patavin. *d. i. artificii d. a. constreinum.* Tilebomenus: *constreinum.* scribe, *tonstrinam.* Schefferus: *artificii -- constreinum.* Hæc verba satis depravata sunt, &, ut censeo, sic emendanda: *destinavi, illum artificium docere aut tonstreinum, aut præconem*, &c. *Destinavi, docere illum*, est, destinavi, ut doceat illum. nam *destinare* hic est absolutè positum, pro *constituere apud se.* Quomodo Vellejus II, cap. 110. *pars suis sedibus præsidium esse, destinaverat.* Sed quid illud, *tonstreinum?* Puto esse à *tonstrinus*, & intelligi tonsorem, quem sic censeo vocatum, quod sit in tonstrina. Sicuti *cupidicinus* est in glossis pro eo, *qui cupidè est in cœnis.* Martialis lib. IV Ep. ad Lupum, ratione non multùm dissimili: *Artes discere vult pecuniosas; Fac discat citharœdus, aut chorautes.* Reinesius: *destinavi illum docere artificium aut tonstreinum aut præconem.* Videtur peccâsse librarius transpositu vocalium *e* & *i*, legendumque *tonstrineum*, subintelligendo artificium: tonstrineus à tonstrina, ut spineus à spina. *Tonstrinum* pro tonsore dici & accipi posse dubito. Sed mihi nec *tonstrinæ*, nec *tonstrineum* placuit: illud ideo, quòd difficile hîc sit locum pro arte capere, tum quòd subitò desultaret constructio intuitu ejusdem à casu gignendi in accusandi, cùm tamen utrobique possit esse alter horum: hoc verò quia artificium tonsorium non est tonstrineum, i. e. ad tonstrinam pertinens, sed tonstrina pertinet ad artificium, estque ipsa tonstrina concretum q. ex arte tonsoria, ut animal ex anima, homo ex huma-

sorium, aut præconem, aut certè [1] *causidicum, quod illi auferre non possit nisi Orcus.* [2] *Ideo illi cotidie clamo: Primigeni, crede mihi, quicquid discis tibi discis. Vides Phileronem causi dicum, si non didicisset, hodie famem à labris non abigeret. Modo, modo collo suo* [3] *circumferebat onera venalia: nunc etiam adversus Norbanum* [4] *se extendit. Literæ* [5] *thesaurum est, & artificium nunquam moritur.* † *Ejusmodi* [6] *fabulæ vibrabant, cum Trimalchio intravit, &* [1] *detersa*

† *Encolpius.*

humanitate, & innumera alia. non sic spina & spineum; nec sic tonsor & ars quemadmodum tonstrina & ars, quippe ars & tonsor (unde Grammaticè tonsorius, a, um) subjectô sunt idem.

1. *causidicum*] Distinguit enim Fabius l. XII, c. 1, forensem atque mercenariam litium advocatorum & causidicorum vocem, seriò, à scientia & virtute Oratoris. *Docere* autem *præconem, causidicum* ita dicitur, quemadmodum *discat citharœdus, aut choraules* ex Martiali proximè adductum.

2. *Ideo illi cotidie clamo*] i. e. frequenter dico, inculco, ἀειλογῶ. *Sen. Ep. 27. Sic itaque me audi, tanquam mecum loquar,* &c. *Clamo mihi ipse.* Th. Reinesius.

3. *circumferebat onera venalia*] Quænam erant illa onera? Puto ego bajulum fuisse circumforanei alicujus, ejusque res venales circumtulisse per plateas. Nisi malis, *olera venalia*; nam *onera* non satìs placet. *Schefferus. Modo collo suo circumferebat onera venalia.* i. e. erat in ordine infimo laturariorum, φορτοβαστάκτης, ὁ τὰ ἀγώγιμα ἐκ φορτίων κερδήσας, quæstum faciens bajulandis mercibûs. *Onera venalia* sunt fasces, sarcinæ, , scorteæ, manticæ, valisiæ, & quælibet volucra; nobis *Ballen:* collô vel loris collô dependentibûs ferri solita. *Reinesius.*

4. *se extendit*] Puto divitem, multisque agrìs instructum innuere. nam *extendere se* hoc loco, sicut ego arbitror, *proferre res suas & amplificare. Adversum Norbanum* accipio, pro è regione ejus, ex adverso prædiorum Norbani, vicini fortassis hujus Phileronis, atque divitis. *Io. Schefferus.*

5. *thesaurum est*] An hoc retinendum? Plautus Aulul. II, sc. 2.

Credo ego jam illum inaudisse, mihi esse thesaurum domi:
Id inhiat.

Scio, Vossium censere, illud *Id* hìc poni pro *ideo*, ut sit alio loco, verùm haud satisfacit. Adscribam, quod observat Barthius lib. XXXI Adver. c. 6. Dicit ibi, codicem se habuisse Plauti Ms. qui Taubmanni quondam fuerat, ex eo ita notat: *Auri thesaurum clam omnis, in medio foco. Ms. glossam istam præfert: Nota, thesaurum neutro genere dici. Sanè futilem non esse puto, & respexisse ad illud, quod sequitur: Nunquam indicare id filio voluit suo. Sed & tertio locô, ubi vulgò legitur; quam eum thesaurum commonstraret filio. Ms. quam id thesaurum. Quod ego interpolatum ab iis arbitror, qui versum in veteri scriptura claudicare putaverunt. Cùm verius sit, more Plauti M, & Comico non elidatur.* Hæc, ut dixi, Barthius, quæ non parum nostra firmant. *Schefferus.* Certè in nostro protographo finale compendium hìc non aliud quàm *m.*

6. *fabulæ vibrabant*] Tilebomenus: scribe, *fabulas vibrabant.* Schefferus: *vibrabant* neutraliter, pro, hinc inde jactatæ sonabant. Elegans & appositum verbum, unde *vibrans oratio* apud Fabium. Sed & noster adhibet in talibus, ut constat ex jam ante publi-

[1] *detersa fronte unguento, manus lavit, spacioque minimo interposito:* ‡ *Ignoscite mihi (inquit) amici, multis jam diebus* [2] *venter mihi non respondit:* [3] *nec medici se inveniunt. profuit mihi tamen* [1] *mali-*

‡ *Trimalchio.*

publicatis. Et in re alia parili modô, *pilæ inter manus lusu expellente, vibrabant.*

1. *detersa fronte unguento, manus lavit*] Non satis hoc intelligo. Quomodo enim frons detergitur unguentô? Alibi fit spongiâ, vel palliô apud nostrum, non unguentô. Credo scripsisse, *deterso fronte unguentô.* Deterso fronte, est, terso de fronte. Quomodo in editis: *Pierio defundes pectore verba*, pro, fundes de pectore Pierio. Item, *detraxit humeris laciniam*, pro, traxit de humeris. *Schefferus. detersa.* Constructio indicat aliter hoc verbi legendum quàm positum. an acumine Hebræorum, aliis punctîs signantium secus quæ legi volunt? Nimirum *detersa* i. *purgata f.* (ab) *u.*, idque ob excessum unguenti, & in odium; ac sequitur, *manus lavit.*

2. *venter mihi non respondit*] non fecit officium suum, non exsolvit debitum suum. Tracta ratio loquendi à debitoribus, qui cùm omittunt facere, quod debent, *non respondere* dicuntur. Cic. XVI Ep. 2. *Fit sæpe, ut ii, qui debent, non respondeant ad tempus.* Quia itaque venter ei erat lubricus, nec continebat cibos, sicut oportuerat, non respondisse dicitur. Atque ita fortè non incommodè explicare licet ista verba. Magis tamen inclino, ut existimem hoc ita positum, ut apud Suetonium, *villa non respondet.* Extant verba vitâ Iulii c.46. *Villa non tota ad animum ei responderat.* Fuscus apud Sen. Cont. 9. *Quòd pius sim, ad manum argumentum est, nempe quia abdicanti respondet.* Enodius I Epist. 6. *non respondentia cultoribus arva.* Schefferus.

3. *nec medici se inveniunt*] Bene; opinor. Medici se non inveniunt; cùm quærunt mederi alicui, sed medicinam nullam reperiunt efficacem ac idoneam. Nam vocabulum *medici* significanter ponitur, & cum efficacia pro iis, qui re vera medentur, non solùm illis, qui medendi profitentur artem. Quasi diceret, quæsivisse quidem satisfacere nomini ac professioni suæ, voluisseque ipso opere medicos esse, sed non præstare id potuisse. Sic hunc locum explico. Petronius in de bello Civ.

—— *quærit se natura, nec invenit.*

Ovid. Epist. Sapphûs. *Postquam se dolor invenit.* Sic enim ibi habere Mss optima, Gronovius docuit. Ruricius II Ep. 9. *cùm me in me non inveniam.* Schefferus. *nec medici se inveniunt.* Vim elegantiæ istius optimè intelligemus ex hisce *M. Senecæ præfat. l. 3 Contr.* ubi de declamatoribus in ludo tironibus: *Velut adsueta clasi & dilectæ umbræ corpora sub dio stare non possunt, non imbrem ferre, non solem sciunt: vix se inveniunt.* i. e. cùm diserti suo arbitriô essent intraque septa scholæ ventilantes magnum spirarent, nihil minùs quàm disertos se esse agnoscunt, & vix mutiunt rhetorisci, cùm in forum venerint pugnaturi. Hic *medici se non invenire* dicuntur, qui cùm medici esse & stare primo locô vel à seipsis vel à vulgo putarentur, in arenam, in ægrorum clinas protracti λογοθεώρητοι (*in verbis adspectabiles*) sunt & cum impostoria sua loquentia promissorumque multa caligine & ambage involutorum vanitate non expediunt, quod ægrotis sit usui, nullos explicant. Verbum *invenire* eadem venustate de inanimatis dixere quoque veteres: *dolorem se invenire* de eo, qui cùm antè non sentiretur, emicare incipit & gliscere, *Ovid.* XV, *Ep.*

[1] *malicorium, & tæda, ex aceto. Spero tamen jam ventrem* [2] *pudere, ni sibi imponit; alioquin circa stomachum* [3] *mihi sonat, putes taurum. Itaque, si quis vestrum voluerit* [4] *sua re causa* [5] *facere, non est, quod illum pudeat. Nemo nostrum* [6] *solide natus est. Ego nullum puto tam magnum tormentum esse,* [7] *quam continere. Hoc solum vetare, ne Iovis potest. Rides Fortunata? quæ soles me nocte* [8] *desomnem facere. Nec tamen in triclinio ullum vetui facere, quod se juvet*

Ep. Her. transsumtáque est ista Latinitas in nostram etiam popularem, cùm eum se invenire dicimus, qui quod antè nescire videbatur, ejus nunc se satis scium esse ostendit; & cùm qualitatem v. g. *saporem*, *odorem*, *bonitatem*, *malitiam*, *se invenire*, quæ antè non observata nunc se erigit, exserit & erumpit. *Th. Reinesius.*

1. *malicorium*] Pro MS. & Patav. *maleicorum*. Schefferus: *maleicorum, & tæda, ex aceto*. Scribe, *maleicorium*. *Tædæ* decoctæ in aceto meminit Plinius, sed contra dentium dolores, non hunc morbum.

2. *pudere, ni sibi imponit*] pro MS. & Patav. *pudorem sibi i.* Tilebomenus: *Spero tamen jam ventrem, pudorem sibi imponit.* sic lege. *Spero tamen quòd jam venter pudorem sibi imponat.* Schefferus: *pudorem sibi imponit.* Suspicor, *pudere, ni sibi imponit.* Illud *pudere*, positum est absolutè, ut in illo Ciceronis I de Orat. *Quem non pudet, hunc pœnâ dignum judico.* Sibi imponere ventrem dicit, quando non continet; quia novis aliis atque aliis, ipsíque ingratîssimis remediîs ac potionibûs onerabitur.

3. *mihi sonat, putes taurum*] scilicet, *sonare*, & mugitum edere. Nisi velis legere, *putes esse taurum*, & potuit ob literarum similitudinem excidisse ista vocula. Cæterùm sic Plautus, *crepitat mihi venter vacuus, crepant tibi intestina.* Schefferus. *putes taurum. Itaque.* legendum: *putes taurum mugire. Itaque.* Io. Cai. Tilebomenus.

4. *sua re caussa*] Illud *causa*, glossema videtur. *Sua re*, est *ex sua re*, omissa præpositione. vide infr. *Io. Schefferus.*

5. *facere*] scilicet, quod natura exigit. Sic infrà: *cœpit ad stellas facere.* Suspicor sic usurpasse Plautum IV, sc. 7, ℣. 81, ubi ait:

— tunc etiam cubitare solitus es in cunis puer?
SI. Scilicet. B.A. etiamne facere solitus es, scin' quid loquar?

Novi, aliter hoc explicare doctos, scilicet ut turpiculum quid denotet; nec repugno. Tantùm illa ipsa verbi ambiguitate puto ludi, ut non infrequens est Plauto. Conveniunt utique, cubitare in cunis, atque *facere* illo, quo dicebam, sensu. *Schefferus.*

6. *solide natus est*] sic compactè, ut nihil intus sit spirituum, qui subinde desiderant exire. Verè Petronianum. Sic enim in editis: *Ita verò, inquam ego, tanquam solidos alligaturus, quibus non soleat venter injuriam facere.* Scheffer.

7. *quam continere*] absolutè. Ita mox: *medici vetant continere.* Sic *continentiam* absolutè posuit Suetonius in Claudio cap. 32. *Dicitur meditatus edictum, quo veniam daret flatum crepitumque ventris in convivio emittendi: cum periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperîsset.* Idem.

8. *desomnem facere*] Eripere mihi somnum, bombis tuîs. Sic *depilis*, *deplumis* exstat apud alios. *Idem.*

1. *omnia*

vet. Et medici vetant continere; vel, si quid plus venit, [1] *omnia foras parata sunt:* [2] *aqua, lasanum, & cætera minutalia. credite mihi,* [3] *anathymiasis si in cerebrum it, in toto corpore* [4] *fluctum facit. Multos scio sic periisse, dum nolunt* [5] *sibi verum dicere.* † *Gratias agimus liberalitati, indulgentiæque ejus, & subinde* [6] *castigamus crebris potiunculis risum. Nec adhuc sciebamus nos in medio lautitiarum,* [7] *quod ajunt, clivo laborare.* [8] *Nam tum mundatis ad sympho-*

† *Encolpius.*

1. *omnia foras*] Ita suprà: *Domi leones, foras vulpes.* Et in jam editis. *G. noster foras cœnat.* Io. Schefferus.

2. *aqua, lasanum*] pro MS. & Patav. *a. lassant.* Tilebom. *lassant.* L. *lana.* Schefferus: *aqua, lassant, & cætera minutalia.* Scribe, *aqua, lasanum, & cætera minutalia.* Per *minutalia* intelligit cùm alia, tum lignum, cum adhærente spongia, de qua Seneca Ep. 70. *Lignum, quod ad emundanda obscæna adhærente spongia positum est, totum in gulam farsit.* Sunt autem *minutalia* dicta à *minutal*, quod significat minutum qualecunque. habesque *minutalia* etiam in Glossis Tironis cap. 10, pag. 51.

3. *anathymiasis si in cerebrum it, in toto*] MS. *anathimiam is si in cerebrum it in toto.* Patav. edit. *anathimia is si i. c. it, & in toto.* Schefferus ad Patavinam: Mirè hæc corrupta sunt. Scribe confidenter cum Cl. Gronovio, *anathymiasis in cerebrum it.* Ἀναθυμίασις Græce, vapor est, & exhalatio quæ hîc de ventris flatibus intelligenda. *In cerebrum it*, ad eundem modum, sicut suprà, *vinum mihi in cerebrum abiit.* Reinesius: *anathymiasis si in cerebrum it.* Græci hoc dicunt βλαπτεσθαι ἀπὸ τῆς τοῦ οἴνου ἀναθυμιάσεως (*lædi ab anathymiasi vini*), *Athen. l. 2. Anathymiasis* verò pro vapore seu exhalatione medicorum Latinitatis corruptæ vocabulum est. *Octav. Horat. l. 2 Euporist. c. 1. Quibus ex anathymiasi caput fuerit inquietatum. Guarimpotus* Petro Damiani æquali seculo undecimô, *l. 1 Passionarii, cap. 2,* sic: *Quod si ex stomacho fuerit anathymiasis in cerebro;* & *l. 2, c. 18. Anathymiasis est stomachi resolutio ex fumositate.* Et seculo tertiô decimô *Matth. Silvaticus med. de Salerno Pandect. c. 43. Anathymiasis, antimiasis, delatio fumi sursum à stomacho ad corpus.* Paulò doctius proximus ab hoc *Ioh. Anton. Campanus l. 9, Ep. 44. Dicunt medici, ægrotare me stomachi fumô, quem & Græci anathimiasin vocant.*

4. *fluctum facit*] ita eleganrer illos flatuum discursus cum boatu seu mugitu, fluctuum, instar, describit. *I. Scheffer.*

5. *sibi verum dicere*] Quid? an scribendum *dici:* Sed existimo cohærere, *nolunt dicere verum sibi.* Illud *sibi* eleganter ponitur pro eo, quod ad usus commodáque eorum valet. Sensus est; etiamsi sentiant, quid exigat natura, nolunt tamen illud fateri, ac sic palàm dicere verum, quod ipsis tamen foret utile. *Schefferus.*

6. *castigamus crebris potiunculis risum*] Erumpentem coërcemus atque impedimus. Eleganter Statius lib. IX Theb. de equo loquens: *nodis & castigata jubarum libertas.* Idem.

7. *quod aiunt clivo*] Pro MSi, & Patav. *quo ajunt divo.* Schefferus: *quo ajunt, divo:* N. Heinsius: *quod ajunt, clivo.* rectissimé. Porro *laborare in medio clivo rei*, ille dicitur, cui pars illius maxima superest conficienda.

8. *Nam tum*] Pro MS. & Patav. *Nam cum.* Schefferus: *Nam cum mundatis.* Perperam. Legendum, *namque mundatis*, aut quid simile. Proximè

ſymphoniam menſis [1] *tres albi ſues in triclinium adducti ſunt,* [2] *capiſtris, &* [3] *tintinabulis culti, quorum unum bimum nomenculator eſſe dicebat, alterum trimum, tertium vero jam ſenem. Ego putabam petauriſtarios intraſſe, &* [4] *porcos, ſicut in circulis mos eſt, portenta aliqua facturos. Sed Trimalchio exſpectatione diſcuſſa:* ‡ *Quem, inquit, ex eis vultis in cœnam* [5] *ſtatim fieri? Gallum enim gallinaceum,* [6] *phaſiacum, & ejuſmodi nænias ruſtici faciunt: mei coci*

† *Trimalchio.*

abierimus à ſcriptura veteri, ſi legamus, *tum.*

1. *tres albi ſues*, &c.] Etiam hoc pro ſupercilio Trimalchionis rem magnificat: tali enim colore fuiſſe ſuem Calydonium eſt in Cleomenis Meleagro apud *Athen. l.* 9. Varicolores habebantur pro deterioribus. Cæterùm pompa iſta *ſuum* tintinnabulatorum an ſit è veteribus Romanis una neſcio; poterat videri ad XII illos D. AntonI dictos, cum tintinnabulis per vicos Lutetiæ liberè vagantes, conficta eſſe; nihil tamen adfirmo. *Th. Reineſius.*

2. *capiſtris*] Ad ora revinctîs, quibûs poſſent, quò eſſet lubitum, deduci. Martial. lib. 1 Epigr. 84.

Paret purpureis aper capiſtris. Io. Schefferus.

3. *tintinabulis*] Ad collum adpenſîs, quibûs ad ſpectaculum ipſarum vulgo traherentur. Hunc enim puto fuiſſe ſcopum iſtorum tintinabulorum. Ita habes aſinum, *tintinabulis perargutîs exornatum* apud Apulejum lib. x. *Schefferus.*

4. *porcos, ſicut in circulis mos eſt, portenta aliqua facturos*] Ludos, & cumprimis ſaltus admirandos per rotas, & id genus, quod alias petauriſtæ ipſi facere conſueverunt, & ſurſum deorſum per aëra ſe librare, volitantium inſtar, perque orbes cito ſaltu ſe tranſmittere. De quo Manilius lib. v.

Ad numeros etiam ille ciet cognata per artem
Corpora, quæ valido ſaliunt excuſſa petauro,
Alternoſque cient motus: elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille.
Membrâque per flammas, orboſque emiſſa flagrantes
Molliter ut liquidis per humum ponuntur in undis.
Delphinumque ſuo per inane imitantia motu
Et viduata volant pennîs & in aëre ludunt.

Hæc ergo talia interdum & quadrupedes docebant facere, populoque in circulis oſtentabant, quæ res duravit ad noſtra uſque tempora, meminimuſque nos equulei, capræ, catulorum, qui hac arte plebem oblectarent. *Idem.*

5. *ſtatim fieri*] Grandius, pro parari, mactari. quomodo victimæ dicuntur *fieri*, cùm mactantur diis. vide Briſſon. Niſi malimus, culinare verbum eſſe, propriéque de præparatione ciborum uſurpari, quod mihi placet. Vt intelligatur, *coctum fieri*, quod uſurpat noſter in frequentibus. Plautus Aulul. III, ſc. 3. *Coquite, facite, feſtinate nunc jam, quantum lubet.* Malè corrigunt nonnulli, *farcite.* Martialis XIII, Ep. 54 de perna:

Ceretana mihi fiet, vel maſſa licebit
De Menapis; lauti de petaſone vorent. Idem.

6. *phaſiacum*] Vt hoc è tribus pro MS. & Patav. *penthiacum* eligerem, permovit comma in MS. poſt *gallinaceum.* Tilebom. *penthiacum.* lege, *pen-*

coci etiam vitulos [1] *æno coctos solent facere.* † *Continuoque cocum vocari jussit, & non exspectata electione nostra maximum natu jussit occidi: & clara voce.* ‡ *Ex quota* [2] *decuria es?* † *cum ille ex quadragesima respondisset:* ‡ *Emptitius* [3] *an, inquit, domi natus es?* † *Neutrum, inquit cocus, sed testamento Pansæ tibi relictus sum.* ‡ *Vide ergo, ait,* [4] *ut diligenter ponas; si non, te jubebo in decuriam viatorum conjici.* † *Et quidem cocum* [5] *potentiæ admonitum in culinam obso-*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Cocus.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.*

pentaplum (πενταπλόος, --- πλοῦς, quintuplus, quintuplex). Schefferus: *penthiacum.* Hoc quid sit, non assequor. Putes, *penthicum* scribendum, & gallinaceo jungendum esse, ut sit πενθικὸς (*lugubris*) gallinaceus, fortè quia Nocti sacer. Reinesius: *Gallum enim gallinaceum, penthiacum, & ejusmodi nænias rustici faciunt.* Superbus jactator suæ culinæ lauticias extollit, quæ in aliorum, etiam Regum, mensis è remotis locis petita ponuntur, conspuit & depreciat. Quem *penthiacum* dicit, eum *h* trajectâ *phasiacum* esse putem, sc. gallum: æquantur enim phasiani generi gallinaceo alendi facultate, sapore præstant. Idem *Petronio* in editis quoque celebratur *ales Phasiacis petita Colchis.* Quod propiùs absit à scripto; quàm quod dedi, excussis omnium Cœnarum elenchîs, vix reperietur.

1. *æno coctos*] Pro MS. & Patavin. *eno cocto.* Tilebom. & Schefferus, hujus verba: *æno cocto solent facere.* Perperam. Scribendum: *ænô coctos solent facere.* Sic in sequentibus: *ænô coctus fieret.* Illud *æno*, est *æeno*, vel *ahenô.* Quanquam & in Isidori libris occurrat *enulum*, *e* simplici, ab hoc *eno* sive *æno.* Schefferus.

2. *Ex quota decuria es? cùm ille se ex quadragesima respondisset.*] Artificum Collegia habebant suos Patronos, Quinquennales, qui & Magistri: Decuriones: uniuscujusque etiam eorum Corporati in Decurias distributi erant: quo de plura *ad Inscr.* 19 Cl. I. Transferri verò ex una in aliam modò honorificum & lucrosum; modò ignominiosum non minùs quàm si militi gradus mutaretur, ut è digniore loco ad statum Equitis seu Tironis retrojiceretur; eodemque modo minatur hic Trimalchio coco suo, si diligenter non posuerit, se eum in *decuriam Viatorum* conjecturum. Censenda autem ista sunt ad morem Vrbis, in qua tot coquorum Decuriæ; in Colonia, ubi reliqua agi fingit Petronius, Corpora tot capitum, quæ quadraginta Decurias implerent, fuisse non potuerunt. *Reinesius.*

3. *an, inquit*] MS. *an inquit.* Patav. edit. *inquit, an.*

4. *ut diligenter p.*] *ut d.* sic MS. Pat. edit. *ut* omisit. Schefferus: *diligenter ponas.* Etiam hoc culinare verbum, pertinetque ad coquos, præparantes cibos. Mart. lib. XI Ep. 86.

Hinc exit varium coco minutal,
Vt lentem positam, fabamque credas.

5. *potentiæ admonitum*] MS. & Patav. edit. *potentia.* Tilebomenus: *Et quidem cocum potentia admonitum.* scribe. *Tum quidem coquus potentia admonitus.* Schefferus: *potentia admonitum,* h. e. potenter, validè, vehementer, ut sit ablativus. Verùm ego mallem, *potentiæ admonitum*, isto sensu: fuisse coquum admonitum per ista heri verba potentiæ, quam herus in ipsum haberet, metuque ejus adactum, ut summa cura expediret mandata ejus. Cic. in Top. *ut veni Veliam,*

obſonium duxit. Trimalchio autem miti [1] *ad nos vultu reſpexit:* † *Et vinum, inquit, ſi non placet mutabo, vos illud oportet* [2] *bonum faciatis. Deorum beneficio non emo, ſed nunc quicquid ad ſalivam facit in ſuburbano naſcitur eo, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine eſſe* [3] *Taracinenſibus, & Tarentinis; nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut cum* [4] *Africam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi Agamemnon, quam controverſiam hodie declamaſti.* [5] *Ego autem* [6] *ſi cauſas non ago, in diviſione tamen literas didici; &* [7] *ne mi putes ſtudia faſtidita, tres bibliothecas habeo, unam*

† *Trimalchio.*

liam, tuáque & tuos vidi, admonitus hujus æris alieni, nolui deeſſe ne tacitæ quidem flagitationi tuæ.

1. *ad nos vultu reſpexit*] Petronianum. Vt in editis: *reſpiciens ad Eumolpum.* Io. Schefferus.

2. *bonum faciatis*] Sic & Martialis lib. v Epigr. ad Turanium:

Vinum tu facies bonum, bibendo.

Formula eſt, modeſtè excuſantis tenuitatem rei appoſitæ. *I. Scheffer.*

3. *Taracinenſibus*] MS. *tarracimenſibus.* Patav. ed. *Tarracinentibus.* Schefferus: *Taracinentibus.* Num legendum, *Taracinenſibus?* Pomponius Mela II, cap. 4. *Sinueſſa, Liris, Minturnæ, Formiæ, Fundi, Taracina, Circes domus.* De Neronis profuſione in prædiis inſtruendis dilatandiſque, qua de agitur hoc loco, Suetonius abunde, & plerique veteres.

4. *Africam ire*] Vt Argum. Phorm. *Chremes clam habebat Lemni uxorem.* & Cæſar: *Pompejus Cypri viſus eſt.* Iuſtinus: *Cypri exulare.*

5. *Ego autem*] Hîc *autem*, eſt *enim.* Quale quid & apud veteres Iuriſconſultos obſervaſſe ſe Briſſonius commemorat. Infrà noſter: *In anguſtiis autem amici apparent.* Schefferus.

6. *ſi cauſas non ago, in diviſione*] Non exiſtimo ſe bene hæc habere. Quid enim, *in diviſione?* Scio, diviſionem partem eſſe declamationis, exercitiive apud Rethores, & jam pridem dixi aliqua in opuſculo de Stylo. Verùm ea non pertinet ad literas, ſed cauſſas. Puto igitur oportere diſtingui: *ſi cauſas non ago in diviſione, tamen literas didici.* Cauſas agi in diviſione puto, cùm ad diviſionem factam ſingulæ illarum explicantur partes. *Schefferus.* Ego, *in diviſione*, ſi id aliquomodò analogia phraſeωs ferret, ut dicimus *in otio, in progreſſu,* &c. facilè pro *carptim, in tranſitu*, ſimilive caperem. ut eſſet ſenſus: quantum per ætatem & ſtatum licuit, ſtudia attigi, non faſtidivi. Vel etiam: *Ego ſi cauſas non ago*, aptus tamen agere, ſive in foro, ſive in ſchola; *in diviſione namque literas didici*, h. e. (partem præcipuam ponendo pro toto) Rhetorice operam aurium & linguæ locavi, declamavi, eoſque progreſſus feci, ut intelligam quid in controverſia ſit, quid proponendum: hoc enim eſt *diviſionis*, ut habet auctor ad Herennium. & *literas didiciſſe*, propriè eſt acute ſcienterque dicentium, aut ſcribentium, ut Cl. Schefferus paulò antè ex Sueton. docuit. Sed jam habito MSô, video nullum eſſe comma inter *ago* & *in*, poſſuntque hæc pro cujuſque captu intelligi, atque diſtingui. Vtrum accipias, *in diviſione agere*; aut *diſcere*, parum ad guſtum. Nam *cauſas agere*, planè includit omnes partes declamationis, *&c.*

7. *ne mi putes ſtudia faſtidita*] pro MSi, & Patav. *n. me p. ſ. faſtiditum. mi,* eſt *mihi.* ut ſæpe. Mutavi, quòd deſcriptori

unam Græcam, [1] *alteras Latinas. Dic ergo, si me amas,* [2] *peristasin declamationis tuæ.* † *Cum dixisset Agamemnon.* ‡ *Pauper, &* [3] *dives inimici erant; ait Trimalchio,* † *Quid est pauper?* [4] *Vrbane, inquit Agamemnon, & nescio quam controversiam exposuit. Statim Trimalchio: Hoc, inquit, si factum est, controversia non est; si factum non est,* [5] *nihil est.* ‡ *Hæc, aliaque cum effusissimis prosequeremur laudationibus,* † *Rogo, inquit, Agamemnon mihi carissime, numquid duodecim ærumnas Herculis tenes, aut de* [6] *Vlyxe fabulam, quemadmodum illi Cyclops pollicem* [7] *penicillo extorsit? Solebam hæc*

† *Encolpius.* ‡ *Agamemnon.* † *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.*

ptori tantum difficile tribuam: quem novimus, & in progressu melius noscemus.

1. *alteras Latinas*] pro MS. & Patav. *alteram Latinam.* Schefferus: *alteram latinam.* Mallem, *alteras latinas,* quia sermo est de bibliothecis tribus. Tilebomenus: *tres bibliothecas habeo.* lege. *duas bibliothecas habeo.*

2. *peristasin declamationis*] MS. *peristasim.* in marg. *circumstantiam.* Schefferus: περιστάσεις, quas & *attributa,* & *elementa* vocant, sunt ea omnia, quæ ad personam, rem, locum, tempus, modum, caussam pertinent alicujus facti, ut ostendimus in Notis ad Anonymi Rhethorica. Ergo, *dicere peristasin declamationis,* nil est aliud, quàm explicare seu enarrare factum, cum omnibus suis circumstantiis, de quo habenda declamatio. Ideo & statim pòst sic incipit Agamemnon: *Pauper & dives inimici erant.* Vult narnare factum, & sic tradere argumentum declamationis.

3. *Pauper & dives inimici erant*] Frequentissimè in hoc argumento, inimicitiarum Divitis & Pauperis experiri consueverunt Rhetores: sic *Quintil. declam.* VII, IX, XI. Ista nostri referam ad *M. Senecæ* 5 *Controv.* secundam, vel etiam quintam. *Th. Reinesius.*

4. *Vrbane*] quid ita? quia per hoc, dum nescire sese ait Trimalchio, quid sit pauper, divitias suas insinuat, quæ scilicet non sinant eum hoc novisse. *Io. Schefferus.*

5. *nihil est*] controversia nempe. Nam si revera ita factum, sicut tu nunc memoras, quis erit locus controversiæ. Postulat enim ea rem dubiam, sive in persona, sive in tempore, sive in loco, sive in re quapiam alia. At tu ista profers, tanquam indubia. Hunc puto esse loci sensum. Plaut. Captiv.

At nihil est, ignotum ad illum mittere, operam luserit. Scheffer.

6. *Vlyxe*] Sic MS. & infrà, editi *Vlyxes pro ariete.* non ut hîc Patav. *Vlisse. s* enim mutatur in *x*, ut *Ajax,* ex Αἴας; *&c.*

7. *penicillo*] MS. & Patav. ed. *poricino.* Schefferus: *poricino.* Vlysses *poricinus* hic est, opinor, ab antiquo *porico,* pro quo deinde dixerunt *porigo,* & *porrigo*; quanquam fortè rectius sit *poricivo*, quomodo à *cado,* est *cadivus,* atque ita accipi de eo potest, qui porrexit quidpiam Cyclopi, vinum fortè: nam fabula, quam respicit, ignota est, nec apud Homerum exstat, quod cum his conveniat. Postremò credi potest, tale quid finxisse Trimalchion, ut solent præfidentes, & jactabundi, licet imperiti rerum, nam & quod sequitur de Sibylla Cumana, aliàs non legitur, & mox *insolentia* Trimalchionis expressè notatur. Tilebo-

hæc ego puer apud Homerum legere. Nam Sibyllam quidem Cumis ego ipſe oculis meis vidi [1] *in ampulla pendere; & cum illi pueri dicerent,* [2] *Sibylla ti thelis? reſpondebat illa,* [3] *apothanin thelo.* ‡ *Nondum efflaverat omnia, cum repoſitorium cum ſue ingenti menſam occupavit. Mirari nos celeritatem cœpimus, & jurare ne gallum quidem gallinaceum tam cito percoqui potuiſſe; tanto quidem magis, quod*

‡ *Encolpius.*

lebomenus: *Illi Cyclops pollicem porricino extorſit*, ſcribendum ex Homeri ipſius Odyſſ. 9. *ille Cyclopi Polyphemo oculum extorſit.* Reineſius: *Tenes de Vlixe fabulam, quemadmodum illi Cyclops pollicem poricino extorſit. Solebam hæc ego puer apud Homerum legere.* Petronio præ Homericis reliquis placuit fabula de Cyclope & Vlyſſe, ut patet ex editis olim. Et cum ignota ſit iſta de *poricino*, difficilis quoque & lubrica circa eam erit divinatio noſtra; quam ideo cum venia proponimus. Vlyſſes ad Cyclopem *ἄνδρα πελώριον (virum immanis magnitudinis)* & monſtroſæ vaſtitatis, *modicè humiles collectus in artus ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς (exiguus, nullus, non viribus ullis)*, *Hom. Od.* 10, res contemtibilis; Ei igitur Cyclops *pollicem extorſit*, i.e. luxavit, ejecit, non vecte, contô, fuſte, *ῥοπάλῳ* ſive clavâ, quam Polyphemo geſtamen tribuit Poëta l. d. ſed *penicillô* i. e. aſſulâ, virgula vel feſtucâ, *χειρωδίῳ Polluc. lib.* 5 *περὶ ἐσιάρχων*, *(de cuſtodibus domuum)*. Peniculus quicquid dependet, velut extremum rei; leve ideo & violentis ictibus inferendis minimè aptum. *E poricino* verò facere *penicillo* non eſt violentia, ſi præſertim lineas duas breves, è quibus litera *n* conſtat, in duas longiores *ll* extendi cogites. Hic fortè ſenſus eſt fabulæ inter ſe batuentium Vlyſſis & Cyclopis, quam præter Poëtas ludens confinxit narrator jactanticulus, & in oculis ſuis ſapiens.

1. *in ampulla pendere*] Adſcribam verba Iuſtini Martyris de hac Sibylla, ut oſtendant hominis libertatem loquendi. Exſtant in Cohortatione ejus iſto ſenſu: *Hanc Sibyllam Babylone ortam ad Campaniæ oras neſcio quomodo perveniſſe ferunt, ubi reſponſa dedit, in urbe, cui Cumæ nomen eſt, ſexto à Bajis lapide. Vidimus ſanè, ea in urbe cùm eſſemus, locum quendam, ubi Baſilicam ingentem uno fabrefactam ſaxo conſpeximus. In media baſilica nobis oſtenderunt tria ſolia, ex eodem exciſa lapide, quibus aquâ repletis laviſſe ibi eam, & ſtola ſumptâ in penitiſſimam ſe baſilicæ ædem, eodem exſtructam ſaxo abdere, atque in media ea æde ſuper ſublimiore gradu & throno conſidere ſolitam, & ſortes ad eum modum promulgâſſe dixerunt.* Hic planè nulla mentio ampullæ. Neque ſcio, quomodo pependerit in ampulla, niſi fortè, ſicut cineres in urnis, ſuſpenſa fuerit in ea ad tectum illius baſilicæ, quam Iuſtinus deſcribit. *Schefferus.*

2. *Sibylla ti thelis*] Pat. ed. *S. tethilis; ſed* MS. *ſibilla tethilis*, ad marg. (pro *tethilis*) *ti thelis. i. quid vis.* Schefferus: *Σίβυλλα, τί θέλεις; Sibylla quid cupis?* Tilebomenus: *Sybilla thetilis*, ſcribe. *τί θέλεις.* Hîc, hîc eſt ubi videas planè, quod in *Iudicio* antè noſtro attigimus, ammanuenſem nempe, multos errores infudiſſe in hanc ludicram Petronii Arbitri cœnæ Trimalchionis Diſpunctionem; ut qui neque Græcè, neque Latinè bene ſciret.

3. *apothanin thelo*] ed. Patav. *apothan in helo.* Aſt MS. ad *m. apothani thelo. i. moriar.* Scheff. & Tilebom. *ἀποθανεῖν θέλω*, h. e. *mori deſidero.*

1. *voca*

quod longe major nobis porcus videbatur esse, quam paulo ante aper fuerat. Deinde magis, magisque Trimalchio intuens eum : † *Quid? Quid, inquit, porcus hic non est exenteratus? Non mer-Hercules est. Voca,* [1] *voca cocum in medio.* ‡ *Cum constitisset ad mensam cocus tristis, & diceret se oblitum esse exenterare.* † *Quid oblitus? Trimalchio exclamat : putes illum piper, &* [2] *cuminum non conjecisse? despolia.* ‡ *Non fit mora : despoliatur cocus, atque inter duos tortores mœstus consistit.* [3] *Deprecari tamen omnes cœperunt, & dicere :* [4] *Solet fieri, rogamus mittes; postea si fecerit nemo nostrum* [5] *pro illo rogabit.* [6] *Ego crudelissimæ severitatis non potui me tenere, sed inclinatus ad aurem Agamemnonis : Plane, inquam,* [7] *hic debet servus esse nequissimus;* [8] *aliquis oblivisceretur porcum* [9] *exenterare? non*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

1. *voca cocum in medio*] Valesius in dissertat. Omitto solœcismum insignem : *Ego puto medicum & numularium : medicus qui scit*, pro medicum: item alium ei similem, *ærumnosi, quibus præ mala sua cornua nascuntur*, id est præ malis suis : necnon *nummos in publico effundere, in solio descendere, vocare cocum in medio*; pro *in publicum, in solium, in medium.* Quis in Arbitro toleret, &c. De medico habebimus in seqq. ubi recordandum, *medicus* ibi non respicere præcedens *puto*, sed inchoare perfectam orationem. q. d. *medicus* est talis *qui scit* & quæ seqq. *præ mala* suprà jam explicuimus. Ad reliqua respondent : Liv. 4, d. 4. *In sua matrefamil. jus retinere* (pro *in suam*), &c. Ovid. 13 Metamorph.

Nec vos audistis in illo crimina.

i. *in illum.* Id. 4 Fast. *Venerem — in gente receptam.* pro *gentem.* Plaut. Aulul. a. 3, scen. 5. *Intromisisti in ædibus* 500 *cocos.* & similia.

2. *cuminum non conjecisse*] absolutè, pro conjecisse in porcum coctum. Hoc autem volunt ista verba, coquum hoc excusare per oblivionem suam, quasi res sit minuta, quæ oblivioni possit tradi, ut si piper omissum esset, aut cuminum. *Io. Schefferus.*

3. *Deprecari*] Petronius in editis : *dispensatoremque deprecati sumus, servo remitteret pœnam.* I. Schefferus.

4. *Solet fieri*] Rursum Petronius alio loco : *Solent, inquit, hæc fieri, & præcipuè in hac civitate.* Seneca in Apoc. *Hoc fieri solet?* Martial. VI Epigr. ad Tuccam :

Tucca, solet fieri, denique Tucca licet.

Schefferus.

5. *pro illo rogabit*] Optimé. Phædrus noster lib. III, cap. 3. *Damnum haud recusant, tantùm pro vita rogant.* Vbi vide, quæ notavi. *Scheffer.*

6. *E. crudelissimæ severitatis non potui me tenere*] Et hoc bene, nam subaudiendum, *causâ*; quasi diceret propter severitatem illam crudelissimam non potui. Sallustius : *Exercitum opprimendæ libertatis habet.* Cic. 2 de Or. *Cùm ille se custodiæ diceret in castris remansisse.* Idem.

7. *hic debet servus esse nequissimus*] Ita solet Petronius, etiam in editis. Vt : *hic nescio quid boni debet esse.* Pro, est sine ullo dubio. Sulpitius Severus Ep. I. *Hic homo debet homicida esse.* Id.

8. *aliquis oblivisceretur*] Eleganter, omissa interrogationis particula, *an.* Vide infrá. *Idem.*

9. *exenterare*] pro MSi *exinterare*, & Pata-

non me-Hercules illi ignoscerem, si piscem præterisset. At non Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu: † Ergo, inquit, quia tam malæ memoriæ es, palam nobis illum exentera. ‡ Recepta cocus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem [1] *hinc, atque illinc timida manu secuit. Nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus,* [2] *tomacula cum botulis effusa sunt. Plausum,* [3] *post hoc automatum familia*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

Patavino hîc *extenterare.* Schefferus: *extenterare.* Corrige, *exenterare*, ut suprá.

1. *hinc atque illinc*] ab hac atque illa parte. Florus IV, c. 2. *Trecenta ampliùs millia hinc vel illinc, præter auxilia Regum.* Schefferus.

2. *tomacula cum botulis*] MS. *thumatula cum botulcus.* Patav. ed. *tomacula c. betulcus.* huic Schefferus: Corrige, *cum botulis*; vel *botellis.* Botuli ex inteſtinis. Itaque præbebant ſpeciem porci non exenterati. Erant autem in deliciis apud veteres, ut notum. Paulus Frambottus Patav. in præfatione: Ioanne Sarisberienſi auctore porcus Trimalchionis aliis animalibûs, atque eſcîs gravidus, in hoc fragmento lepidiſſimè deſcribitur. Tilebomenus: *porcique ventre tomacula cum botulis effuſa.* Porci iſtius, ut ita vocem, Trojani, qui Trimalchionis menſæ apponitur, meminit Ioannes Sarisberienſis, Epiſcopus quondam Carnotenſis, Ludovico VII in Galliis rerum potiunte, Policratici ſui libri octavi, capite ſeptimo, his verbis: *Cœnam Trimalcionis apud Petronium, ſi potes ingredere, & porcum ſic gravidari poſſe miraberis: niſi fortè admirationem multiplex ignota & inaudita luxuria tollat.* Ioa. Lud. Praſchius in epiſt. ad Chr. Arnoldum: quod ajunt, *narrationem caſus infelicis illius, vitreorum vaſorum artificis, & porcum Trimalchionis aliis animalibûs atque eſcis gravidum, his contineri; quæ à Ioh. Sarisberienſi accepimus Petroniana eſſe:* facilè vel ex *Gellio* ſcias, *lib.* III *Noctium*, *c.*III, quæ ſit vera in his talibus *judicii norma.* Dein, quis malit hinc efficere, non fefellit, quàm cautè fefellit? Quaſi legiſſe Sarisberienſem non queat ſimia, &c. Reineſius in præfatione: Saresberienſem alio ſaltem exemplari ſive Gallicô ſive Anglicanô, non hoc Trugurianô, quod putant & ſupponunt Viri docti, uſum eſſe tandem deprehendo. Nam lib. 8 c. 7 eum qui de porco Trojano, aliis animalibûs gravido, luxûs causâ parato & illato menſis, doceri velit, *cœnam Trimalchionis apud Petronium ingredi* jubet; at ejus generis porcum neque editiones Petronii, neque Fragmentum hocce uſquam vel nominant, vel deſcribunt: quod tamen perſuadere nobis voluit *Frambottus:* nimirum botulos habens pro animalibus, & turdos vivos tantiſper clauſos in ventre porci pro hujus fartura. Idem in ſcholiis: *tomacula cum botulis effuſa ſunt.* Porcus botulîs farctus, itemque aper ſuprà in cujus ventre turdi vivi clauſi fuerunt, non eſt porcus Trojanus Quiritium, de quo providit Lex Fannia, v. *Macr. l.*3 *Sat.*13, ſed inſtar ejus; neque idem cum iſto χοῖρος ὀπτὸς τὴν γαστέρα δεικνὺς ἄνω πλήρη οὖσαν πολλῶν ἀγαθῶν (*porcus aſſus pronum ventrem multorum bonorum plenum oſtentans*) ex Hippolochi Macedonis epiſtola, qua Carani nuptiale epulum deſcripſit apud *Athen.* 4, *cap.* 1; neque ille ſemiaſſus, ſemielixus, ἄσφακτος γεμιστὸς χοῖρος (*injugulatus, gravis porcus*), apud eundem lib. IX. Eſt enim inter hoſce & iſtum Romanorum veterum pluſculum differentiæ; id quod fraudi fuit curioſitati *Saresberienſis*, qui *l.* 8 *Polycrat. cap.*7, de porco in cœna Trimalchio-

familia dedit, & [1] Gajo feliciter conclamavit: nec non cocus [1] potione

chionis sic loquitur, tanquam Trojanus iste fuisset. Quod si cui durum videtur ei memoriæ erratum imputare, alienum & quidem integrius exemplar, quo Trojanum istum repererit, eum lectitasse, probabiliter adfirmari potest. *De ansere, qui intra se capit cupedia*(ita l. pro *cupia* & *aucupia*) *prandii*, i. e. olus, isiciatum, turdum, turturem, alias aves, Poëta anonymus:

Plura saginato conclusit fercula capsô
Cupedia & pulpas ducere docta manus. &
Vna capit totas anseris arca dapes.

Vix ferò animadverto Dn. Reinesium efficacissimè huic Fragmento patrocinari. In seqq. enim dicet: *verba nostri ex Sarisberiense esse substricta.* Ergo noster Sarisberiensem legit, verba & res inde mutuavit, ut suum interpolaret. Quî igitur fit, quòd Sarisberiense porcum nobis Troianum tot aliis animalibûs gravidum in cœna Trimalchionis promittente; hic duos quidem apponat porcos, sed priorî vivîs tantisper turdis clausis usquedum voluptatis causâ erumperent & triclinium pervolitarent: altero botulîs solùm distento. Næ si noster Sarisberiensem legisset, aliter vel alterutrum farsisset porcum. Vnde mihi firmiter persuadeo, ei nunquam Nugas Cur. Sarisberiensis visas. Quidquid etiam sit. Et Raschius: *cautè* inquit *fefellit*. Stolidi hoc esset non cauti, verba exscribere, & materiem sub qua tutissimè latere possis susque deque habere. Quò ex Gellio tendit, an fragmentum moribus ingenii atque linguæ Petronii consentiat, ad talia passim respondetur; nec non paulò infrà, vel ob summam æqualitatem styli, verba fragmenti ex Sarisberiense non esse sublecta.

3. *post hoc automatum*] Sic MS. *automatum*, non Patav. — *aton.* Schefferus: Optimé. Intelligendum autem est *automaton* de facto coci, quod ipse proprio instinctu, nemine petente, aut suggerente susceperat. Glossæ veteres eruditissimæ, αὐτόματος, *per se, injussus, sponte.*

1. *Gajo feliciter*] Schefferus: Bene precantur Trimalchioni, hoc enim prænomen ejus fuit. Neque aliter habent pridem editi. Inscriptio postis triclinaris, suprà memorata. G. POMPEIO. Item paulò pôst: G. NOSTER (ita habent libri veteres consensu maximo, non ut noster, CN.). Semper prænomen ejus per G. signatur, quod *Gajum* denotat. Vide Probum à Cl. Ernstio publicatum. Putat quidem Ianus Douza 1 Præc. 14, CN. utrobique oportere scribi, quia *Cneus* fuerit Pompei Prænomen. Sed non magis *Cnei*, quàm *Gai*, sive *Cai* dicti sunt Pompei, uti liquet ex Inscriptionibus apud Gruterum satìs multis. Quare frustra hîc de mutatione cogitatur. De *Feliciter*, Brissonius videri debet, & Phædrus noster v, cap. 2. *Gajo feliciter conclamavit.* Statilius in Apologia: Satìs liquet, P. C. ex iis quæ hactenus disputavimus, quanti sit ad sententiam de hujus fragmenti statu ferendam, quòd mendîs & barbarismîs, & cæteris sermonis vitiis inquinatum ac deformatum est, cùm partim ea vitia de industria adhibita, partim fortuitò illapsa ostendimus. Age vicissim, quæ integra hîc videmus, quæ castigata, quæ urbanitatis, & elegantiæ plena, & ad Petroniani palati saporem perfecta, num à barbaro & inconcinno illorum seculorum excogitari ac fingi potuerunt, quorum si placet nonnulla insigniora in medium proferam. Omisîs quæ doctissimus Schefferus (suprà) recensuit, addo *cœnam liberam, pueros capillatos, canes laconicos, ferrum Noricum, titulum auctionis, cisternam frigidariam; sponsionis provocationem, si prasinus proximis Circensibûs*

[1] *potione oneratus est, etiam* [2] *argentea corona,* [3] *poculumque in lance accepit*

bus primam palmam; monumentum quod hæredem non sequeretur, in fronte pedes centum, in agrum ducentos pedes porrectum; adde *morem ultimo supplicio in servos animadvertendi*, & quod *genio Domini, maledicere capitale fuerit*. Quid illæ notiones vocum ex intimo Latinitatis penu depromptæ? *familia* pro servis, *contubernalis* pro uxore servi, *malignè* pro parum, *pro reliqua sua insolentia*, non juxta rel. s. i. *duravi interrogare* pro sustinui cum Tacito (de Augusto, *in nullius unquam suorum necem duráſſe*); *præconis artificium* pro re quæstuosa cum Martiale, *artes* enim, ait ille, *discere vult pecuniosas, præconem facito vel architectum*; *fortunæ filius* cum Horatio; *imperare* pro exercere cum Virgilio, ubi ille,

Exercetque frequens tellurem atque imperat arvis.

In signo Piscium natos obsonatores futuros, eruditionem non vulgarem sapit; obsonium pro piscibus quasi per antonomasiam. Iam *proscribere*, i.e. venum exponere; jam *castigare crebris potiunculis risum*, & non potiùs coërcere; & *interpellare* pro impedire; *subornatus* pro instructus; *supremum diem obire pro mori*, ad summum enim barbarus obire simpliciter dixisset; *offendere* pro displicere. Quid illa? *secundum literas, secundum statuam, ab hoc epigrammate poëtarum cœpit esse mentio*; *ab hoc ferculo Trimalchio ad lasanum surrexit*; nonne in medio Latio videntur nata? &, *odi pessime*, non potiùs odi maximè. Quid illæ aliæ formulæ minimè vulgares, *& facinus indignum, aliquis ovillam esset tunicam habet?* ubi notabilis est antiquorum lanæ frequentior, quàm lini usus, & ipse non admodum vulgò notus: Item, ubi Trimalchio in coquum excandescens *Oblivisceretur*, inquit, *aliquis porcum exenterare*: in quibus ego formulis Maronianam musam elegantissimè hunc ipsum affectum exsequentem agnosco, cùm ait,

Tunc pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad limina surgere vitæ.

Iam illæ transitiones lepidissimæ *Quid multa? ne multis vos morer.* it. ubi convivas oscitantiam coci damnantes inducit, quòd porcum non exenteraverit, ipseque dicit, *non mehercules illi ignoscerem, si piscem præterisset*, statim subjicit; At non Trimalchio, qui relaxato ad hilaritatem vultu, *Ergo, inquit, quia tam malæ memoriæ es, palam nobis illum exentera.* affine huic illud Virgilii,

Hæc Proteus, & se jactum dedit æquor in altum,
Quamque dedit spumantem undam sub vertice torsit.
At non Cyrene, namque ultro affata timentem:
Nate licet tristeis, &c.

Audite reliqua hujus narrationis, & nisi lepidissima sunt, & verè Petroniana, me licet impostorem, & planum, & hoc fragmentum suppositium, & adulterinum judicate. *Recepta coquus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem timida manu secuit; nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus tomacula cum botulis effusa sunt. Plausum post hoc automaton familia dedit, & Gajo feliciter conclamavit.* Quid elegantius, quid expressius, quid lepidissimo scriptori convenientius? sexcenta sunt hujusmodi, P. C. quæ si velim enumerare singula & laudare pro merito, nullum dicendi finem faciam, &c.

1. *potione oneratus*] mallem ego, *honoratus*, hoc enim quærebatur potione ista, non ut ebrius evaderet. Petronius in editis: *Apollo lyram modo nato flore honorabat.* Vereor, ne hoc vitium recurrat inferiùs, ubi legitur: *oneratusque aliquot coronis.* Quia sequitur *unguento fluente*, ceu illo ipso tempore. *Schefferus. oneratus.* Præstat de servis

accepit Corinthia, quam cum Agamemnon propius consideraret, ait Trimalchio: † Solus sum, qui vera Corinthia habeam. ‡ Exspectabam, [1] ut pro reliqua insolentia diceret, sibi vasa Corintho adferri. Sed ille melius: Et † forsitan, inquit, quæris quare solus Corinthia vera possideam? quia scilicet ærarius, à quo emo Corinthus vocatur; quid est autem Corinthium, [2] nisi quis Corinthum habeat? Et, ne me putetis [3] nesapium esse, [4] valde bene scio, unde primum Corinthia

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.*

servis *oneratus*, quàm honoratus; & hic non solùm potione, sed & aliis, ut sequitur, acceptus.

2. *argentea corona*] Quæ habebat folia ex argento. Plinius XXI, cap. 3. *Crassus dives primus argentô aurôque folia imitatus, ludis suis coronas dedit.* Schefferus.

3. *poculumque*] potionem. Lamprid. in Heliog. *Denique hæc genera poculorum ante Heliogabalum non leguntur.* De masticato, pulejato, & similibus vinis loquitur. Est verè Petronianum. Sic enim in fragmentis editis: *ad libidinis incitamentum myrrhinum se poculum bibisse.* Idem.

1. *Exspectabam, ut*] Prorsùs eleganter. Senec. Ep. 96. *Expecto jam, ut manducata ponantur.* Idem.

2. *nisi quis Corinthum*] Puto emendandum, *nisi quia Corinthum.* non aliam ob causam vas dicitur Corinthium, nisi ob eam, quia quid habet ex Corintho. Terent. Eunuch. v, sc. 5. *Non dubium est, quin mihi magnum ex hac re sit malum, nisi quia necesse fuit hoc facere.* Schefferus. *Quid est autem Corinthium, nisi quis Corinthum habeat.* lege. *quid est Corinthus, nisi qui Corinthium habeat.* Cæterùm cùm mecum ipse reputo hunc locum Petronii, atque cum his comparo, quæ Marcus Antonius Muretus enarrat de ære Corinthio, variar. Lectio. Libri tertii, capite quinto: libenter contenderem, hûc illum mentem & oculos advertisse, ac novum istud Fragmentum aliàs consuluisse. *Tilebomenus.* Cui suprà *in unius ostiarii cella plus repositum est argenti, quàm quisquam in fortunis habet*; qui *tot pedibûs stat, tot terrâ marique possidet*; cui infrà, *superflui uno die in arcam infertur sestertiûm centies, boves domantur quingenti*; qui *Siciliam* (esto per jocum, ut Satyræ ratio non abnuit) *suis agellis conjungit, ut cùm Africam libuerit ire is per suos fines naviget*; & jam olim *plus habuit quàm tota patria*, Quidni, inquam, is quoque *Corinthum* se *habere* dicat, aut certè sic intelligi velit? Hæcque μεγαλοπρεπῶς, magnifico sensu, capienda. *Quid est habere Corinthium*, sive à fabro, sive ab urbe sic dictum, *nisi quis Corinthum*, Corinthosve ærarios, vel æquipollens *possideat, aut verò multò magis opes urbi Corintho pares.* Et hoc est illud *melius (Sed ille melius)* quod præmittitur. Dicerem quidem simpliciter intelligi Corinthum urbem; quòd hîc haud dubiè sub nomine Trimalchionis de Principe agatur, Nerone, aut Claudio: id verò dramatica tractandi ratio scire, non sic efferre permittit. Nec tamen cui officiant quæ præcedunt, & sequuntur: *pro reliqua insolentia. à quo emo Corinthus vocatur*: quæque *de Annibale, & ære Corinthio* admiscentur. inter hæc enim Ille tegitur aut detegitur, estque aurum æri proximum.

3. *nesapium*] Insipientem: sicut dicitur, *nescius, nefarius*, & similia. Laudat Salmasius in Exercitationibus Plinianis hoc vocabulum, sed scribit, *nesapus.* Atque ita Scaurus: *Ne, pro non, positum est apud antiquos, ut*

thia nata sint. Cum Ilium captum est, Annibal homo vafer, & [1] magnus scelero omnes statuas æneas, & aureas, & argenteas in unum rogum congessit, & eas incendit; factæ sunt in unum æra miscellanea. Ita ex hac massa fabri sustulerunt, & fecerunt catilla, & paropsides, [2] statuncula. Sic Corinthia nata sunt ex omnibus [3] in unum, nec hoc, nec illud. Ignoscetis mihi [4] qui dixero: ego [5] malo mihi vitrea. certe nolunt. Quod si non frangerentur, mallem mihi quam aurum; nunc autem vilia sunt. † Faber fuit, qui [6] vitrea vasa fecit tena-

† *Historia Fabri vitri ductilis ex Ioanne Sarisberiense, à Iano Dousa Satyrico dudum edito inserta.*

ut nefrendes porcos, qui fabam frendere non possunt, nesapus, qui non sapit. Sed hoc puto minùs analogiæ convenire, imò *nesapius* legi oportere. *Io. Scheferus.*

3. *valde bene scio*] Cic. XV Ep. 20. *De ingenio ejus valde existimavi bene.* I. Scheffer.

1. *magnus scelero*] Pro MS. & Patav. *m. scelio.* Tilebomenus: *m. scelio.* Haud memini me unquam apud bonos auctores, quidquam simile huic voci visisse, sic ut arbitrer, vice *schelio*, scribendum esse, *ardelio.* Nam quod de voce *schetlius* somniabat quidam, minùs placet. Schefferus: *magnus scelio.* Magnus prædo. *Scelio* Græce σκυλᾶν, à σκυλάω *(prædor).* Nisi mavis à σκύλος, *præda.* Quomodo ab αὐλὸς tibia, factus est *aulio*, tibîcen, quod in Glossis legitur. Reinesius: *Scelio*, leg. *scelero* quod *Ciceroni ad Atticum* restituerunt. Terent. in Eun. a. 4, sc. 7.

Hic nebulo magnus est.

2. *statuncula*] Scribe, *& statunculas.* Nam in feminino genere extulit & Cyprianus. Potuitque facilè deleri litera postrema, propter similem subsequentem. Video tamen citatum Vossio in Gloss. ex vita S. Concordii: *Venientes ad eum satellites cum statunculo Iovis.* Vt hîc fortè nil mutandum sit, nec rejiciendum id vocabulum; de nique in nominativo ejus non *statunculus*, in masculino genere, quod facit Vossius, sed *statunculum* in neutrali pronunciandum. *Schefferus.* Vt à statua est *staticulum*, Tertull. adv. Gn. *Comminuetis staticula eorum*: sic, & magis *statunculum.*

3. *in unum*] Puta, mixtis vel confusis: ut paulò antè, *facta sunt in unum.* Senec. Epist. 59. *Coguntur in unum sapores.* Schefferus.

4. *qui*] pro MS. & Patavin. *quid.* Schefferus: *ignoscetis mihi, quid dixero.* Vix dubito, scripsisse nostrum, *qui dixero.* Adhæsit litera postrema, ex proximo vocabulo.

5. *malo mihi*] Tertull. de Resurr. c. 8. *Malo mihi salutem peccatoris.* Scheffer.

6. *Faber fuit qui vitrea,* &c.] Hæc narratio eodem cum Satyrico charactere in editione Gabbemiana legebatur, at diverso in Schonwetteriana, & Frelloniana, omnibus tribûs absque titulo, unde fluxerit. Quo de conqueror in progressu. Hîc verò connexionis, ultra superiora, meminisse iuvabit. Octava & penultima portio Fragmenti nostri incipiebat proximè post verba; *tenebras esse credet.* Post hæc, sublatis non-Petronianis, Sariberiensis illis tribus lineîs: *Cœnam Trimalchionis si potes ingredere*, &c. micantibus aliquot defectûs stellulîs, sequitur in editis: *Comprobamus factum, varioque sermone garrimus, & poëtarum cœpit esse mentio,* &c. Subjiciuntur versus, quorum primus: *Luxuriæ rictu Martis* & reliq. ultimus

tenacitatis tantæ, ut non magis, quam aurea vel argentea, frangerentur. Quum ergo phialam hujusmodi de vitro purissimo, & solo, ut putabat, dignam Cæsare fabricasset, cum munere suo, Cæsarem adiens admissus est. Laudata est species muneris, commendata manus artificis, acceptata devotio donantis. Faber, ut admirationem intuentium verteret in stuporem, & sibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæsaris phialam recepit, eamque validius projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec solidissima & constantissima æris materia maneret inlæsa. Cæsar autem ad hæc non magis stupuit, quam expavit. At ille de terra sustulit phialam; quæ quidem non fracta erat, sed conlisa, ac si æris substantia vitri speciem induisset. [1] *Deinde martiolum de sinu proferens, vitrum correxit aptissime, & tamquam conlisum vas æneum crebris ictib. reparavit. Quo facto* [2] *se cœlum Iovis tenere arbitratus est, eo quod fami-*

timus ∴ *Palam prostare nebula linea.* Tuncque multis signatis asteriscis lacunarum notis, incipit: *Faber fuit qui* &c. Quæ verò sic in prioribus, à verbis: *Comprobamus factum*, &c. Historiam hanc ductilis vitri antecedunt, ea in codice Tragur. multis interjectis, eam sequuntur, ut mox lectio deteget. Gabbema: Plin. lib. XXXVI, cap. XXVI tradit, *Tiberio imperante excogitatum fuisse vitri temperamentum, ut flexibile esset, & totam officinam artificis ejus abolitam, ne æris, argenti, auri metallis, pretia detraherentur.* non officinam modò, sed & artificem sublatum ferunt alii: Inter illos Isidorus l. XVI, c. XV: Dion. lib. LVII, cujus vestigiis inhærens Xiphilinus, verba ejus in Epitomen suam iisdem ac totidem verbis transtulit in vita Tiberii. Fragmentum hoc Arbitri exstat apud Sarisberiensem in opere Polycratico.

1. *Deinde martiolum*] al. *marculum*; quo modo legend. est, vel *martellum*, quod in Gloss. Benedicti σφυρὸ, vel, *malliolum*, pro, *malleolum*. Iungermannus. Probo, *martillum*. nam *martellus*, mediocris malleus exponitur à Papia. & in Gloss. Franco-Lat. *Martel, martellus*. Hinc & Karolo Karoli M. Augusti avo nomen *Martello* fuit, quod hostes suos in prælio, ut ferrum faber in incude: domaret. Goldast. Alamann. rer. tom. I. in Glossario ad Burckhardi Sanctgallens. Casus c. 14. *Erhardus:* Confer quæ de his mox recurrent. Decepti tantumnon interpretes, existimarunt se Petronium seu Petronian. vocem propugnare, etiam Karoli M. avum in subsidium accersientes.

2. *se cœlum Iovis tenere arbitratus*] Addenda est ista proverbialis locutio similibus ab Adagiographis jam congestis. *In cœlum abire, in cœlo esse*, &c. de homine supra modum felici usurpatis. Sic suprà ipse Petronius de uxore Trimalchionis, & infrà de Encolpio sive Polyæno: *ut me in cœlo positum ad inferos traheres.* idem contigit misero illi artifici, sed quidem immeritò. Sic principes Latini sermonis illo ævo loquebantur. inquit Seneca lib. I de Benef. c. XIII. De Alexandro: *Tamquam cœlum, quod mente vanissima complectebatur, teneret.* Ios. Ant. Gonsalius.

1. *Admis-*

ſamiliaritatem Cæſaris & admirationem omnium ſe promeruiſſe, credebat. Sed ſecus accidit. Quæſivit enim Cæſar, an alius ſciret hanc condituram vitrorum? Quod quum negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens: quia ſi hoc artificium innoteſceret, aurum & argentum vileſcerent quaſi lutum. † *Fuit tamen faber qui fecit phialam vitream, quæ non frangebatur.* [1] *Admiſſus ergo Cæſarem eſt cum ſuo munere. deinde* [2] *fecit reporrigere Cæſarem, & illam in pavi-*

† *Eadem hiſtoria de Fabro, prout legitur in Fragmento hoc Tragurienſi, Patavii A. 1664 primùm in lucem edito.*

1. *Admiſſus ergo Cæſarem*] An ſcribendum *ergo ad Cæſarem eſt?* Non opinor. Ita enim ſolent veteres, omiſſa præpoſitione, quæ eſt in verbo. Vt Horatius II Sat. 3.

Abſtinuit vim uxore & natô ---

Lucilius XXVI. *Suſpendatne ſe, an gladium incumbat.* Plautus in Pſeud. *Nunc adeo hanc edictionem niſi animum advortitis omnes.* Adde Schoppium ſuſpect. Lect. III, Ep. 15. *Io. Schefferus.*

2. *fecit reporrigere Cæſarem*] Pro MS. & Patav. *Cæſari.* Schefferus: *fecit reporrigere Cæſari.* Emenda, *reporrigere Cæſarem.* Plautus Trucul. I, ſc. 2. *corda amare facitis amantes.* Idem Epid. III, ſc. 3. *Vt ille fidicinam fecit naſcire prorſus, ſe eſſe emptam tibi.* Illud *reporrigere* dictum eſt, ut apud Ciceronem, *repromittere*, apud Iureconſultos veteres, *reconducere, redaportare*, & ſimilia. Tilebom. *deinde fecit reporrigere Cæſari.* An civiliùs ſcribendum? *Deinde petiit ut reporrigeret Cæſar.* Ante hoc tempus, ductilis, & flecticerei Vitri iſtius Petronii hiſtoriam, ſtudio & operæ Iani Douſæ, ex Sarisberienſis Policratico eam adducenti debebamus. Nunc (quod Majoribus imputare jure poſſumus) nobis ex ipſo fonte licet haurire. Reineſius in præfatione: Ex eo, quòd hiſtoriam de fabro vitreorum metalli duritie & ductilium *Ioh. Saresb. Præſul. Carnot. l.4 Polycrat. c. 5* è Petronio repetit, non ſatisfirmiter colligitur, hoc ipſum Fragmentum viſum Carnotenſi fuiſſe: quin verba noſtri ex iſtius effuſis ſubſtricta contractáque non eodem tenore elegantiâque decurrere, ſed archaiſmô barbariſmôque inquinata & recentioris ſeculi auctoriſque eſſe, cuivis comparanti innoteſcit. Non ſollicitabo fidem relationis, etſi de ejus veritate dubitet ipſe; nam & apud *Iſidorum l. 16 Orig. c. 15. & Petrum Damiani l. 4 Ep. ult. pag. 385*, diſſimulato tamen nomine PetronI (fortaſſis, quòd à quibuſdam ſeveræ frontis ob nudas nequitias & accuratam ſpurcitiem damnatum norant) legitur. Sarisberienſem alio ſaltem exemplari uſum deprehendo. Nam lib. 8, c. 7, eum qui de porco Trojano, &c. ut habetur paulò antè hîc in Notis. Quoque minùs concedam, ῥῆσιν hujus narratiunculæ ad Sarisberienſis effigiatam, ac noſtra ſubſtricta & contracta eſſe ex ipſius effuſis, ſed illum potiùs ſentiam, luxuriaſſe, verbáque auctorum cum aliis (in quorum ſubinde manus noſter incidit) inſtar nummorum ex ſui temporis uſu æſtimaſſe, ac pro priſca auctoritate novam non raiò annumeraſſe, facit æquabilitas ſtyli Fragmenti hujus per totum, ubi ubi Trimalchio, collibertive loquuntur, brevis, & trivialis. Concludit Reineſius: Sed de hoc ſentiat quiſque quod volet, ἀμφοτερίζει γὰρ ἡ λέξις τοῦ Πολυκρατικοῦ (*propendet enim dictio Polycratici in utramque partem*). Schefferus in Diſſertatione: Sed nec quæ

pavimentum projecit. Cæsar [1] *non pote validius, quam expaverit; at ille sustulit phialam de terra: conlisa erat, tamquam* [2] *vasum æneum. Deinde* [3] *martulum de sinu protulit, & phialam* [4] *otio belle cor-*

quæ de vitreorum tenacissimorum hìc artifice habentur, magnificè attollam. Quanquam ea Sarisberiensis consuetudo sit, ut bonafide aliorum pleráque, ipsis etiam retentis verbis, transferat in suos usus. Cujus rei si quis testimonium requirat, matronæ Ephesinæ factum ex hoc ipso desumptum apud eum legat, & cum Arbitri narratione conferat. Neque multum discrepat etiam Isidorus, eandem memorans artificis prædicti historiam, siquæ habet, ubi contra Sarisberiensem convenit cum nostro, ea ferè meliora sint, & à Sarisberiense malè immutata.

1. *non pote validius, quam expaverit*] *expaverit*, pro Patav. *expavit*, MS. est. Schefferus: *non pote validius, quam expavit.* Ellipsis elegantissima, pro: *non pote est validius quem expavescere, quam expavit.* Non pote est, i. e. impossibile est. Varro in Manius: *viget, veget, ut pote, plurimum.* Terent. Eunuch. v, sc. 8. *Non pote satis narrari.*

2. *vasum æneum*] Plautus Trucul. 1, sc. 1. *aut aliquod vasum argenteum, aut vasum ænum aliquod.* Sic Lucretius, Cato, alii. *I. Scheffer.*

3. *martulum*] pro MS. & Patav. *martiolum.* Cùm neminem contradicentem experiamur, historiam hanc ductilis vitri esse Petronianam; sed aliis atque aliis verbis & stylo referentes utantur, hic *malleum*, iste *martiolum*, & *marculum*, alius *vasculum*, &c. habet: miror summo viro I. Dousæ redigenti in ordinem Satyrici absque titulo & præfatione, præmissam historiam fabri ex Sarisberiense, vocem prorsus dubiam, quæ apud nullum præter Sarisberiensem, aut vix ipso ante seculum ... adulto jam Hispanismô, præstantiorem occurrit, placuisse. mihi commutanda visa: qui talia seqq. temporum idiotismis, ac apographis tribuo. Audiamus, ultra superiora, sententias. Schefferus ad MS. & Patav. *martiolum*: Ita planè legitur in Sarisberiense, licèt ibi notent, in nonnullis aliis haberi, *marculum.* Quanquam verò ratio analogiæ postulare videatur, *marteolum*; cùm legatur, *martellus*: tamen ego nihil censeo mutandum. Reinesius: *martiolum de sinu protulit. Isid. 16 Orig. c. 15*, malleum vocat: martiolum *Saresb. l. 4. c. 5.* è cujus ῥητῷ (*dictione*) effigiatam esse nostram prorsus adparet. Veteres marculum dixere: *Plin. l. 7, c. 56: Mart. l. 12, Ep. 57 ærariorum marculi. Isid. 19 Orig. c. 7. Marcus, malleus major: marcellus, mediocris: Marculus, malleus pusillus.* Martellorum vox seculo septimô recepta fuit; ad cujus formam fecerunt *martiolos. Petrus* tamen *Damiani* in eadem historia *vasculum* dixit, *l. 4 Ep. ult.* ubi *marculum* rectè reponemus. Vossius: *Martulus, malleus fabri ærarii*, quem uti & forcipem, vectem ac incudem, in insula Cypro, invenit Cinyras, Agriopæ filius: uti testatus Plinius lib. 7 N.H. c. 56. Quanquam apud eum in libris quibusd. est *marculum.* Sed rectè vetus Mediolanensis *martulum*: nec disconveniunt, in quibus est *martellum.* Sanè convenit lingua Gallica, in qua vocatur marteau, & propiùs etiam Hispanica quæ appellat *martillo*, & proximè Ital. ac Lusitana, ubi vocatur martello. Et verisimile est sic dici ab inventore. Nam & Caper extremo lib. de Orthogr. *Martulus*, inquit, à *Marte.* Io. Lud. de la Cerda in adornato suo Calepino: *Marculus*, diminut. à *Marco*, inquit Festus. Est etiam nomen instrumenti, quo

correxit; hoc facto putabat [1] *se cœlum Iovis tenere. Vtique, postquam illi dixit. Numquid alius scit hanc* [2] *condituram vitreorum?* [3] *Vide modo. Postquam negavit, jussit illum Cæsar decollari;* [4] *quia enim*

quo fabri ærarii uti solent. Plinius lib. 7, &c. Et tamen Caper Grammaticus scribit *Martulus* à *Marte*, non *marculus*. Ergo illo auctore *martulus* dicendum pro malleo, quod vulgaris lingua retinet. Iam, si vel analogiam & significationem ab Isidoro, ac Papia suprà suppeditatam sequamur, ut *Marcus* dat *marcellus* malleum minorem, & hic *marculus* malleum minimum: Sic *Mars, martellus, martulus*. Vbi hîc martiolus? Nisi quis Erhardi *martillum* pro *martellum* forsan apprehendat, indéque quoquo modo *martiolum* formet: Sed quamdiu præter Hispan. *martillo*, neminem vett. Romanorum audimus, Erhardum hîc non audimus. versamur quippe contradicente Reinesio in terminis strictissimis, ac separamus nova, cavemus suspecta.

4. *otio*] pro *in otio, per otium*. quomodo versum Phædri nostri lib. 1, cap. 25 putabat emendandum Rigaltius, *quamlibet lambe otio*. Sed ignoro, annon & hîc rectiùs legatur, *ocyus*. Quale enim possumus hic intelligere *otium*, in præsentia Imperatoris, eventus expectatione suspensi; Potiùs festinavit ille, quisquis denique, monstrare artem suam. Et usurpat illud *ocyus* noster alibi, in editis: ut, *ocyùs foras exi*, &c. Nihil tamen apud nostrum muto. Pæne enim ad eundem modum Apulejus x As. *Non ulla tamen ego ratione conterritus, otiosè grandissimum illum calicem uno haustu perhausi:* Pricæus eo loco. *Otiosè*, ἠρέμως, *securè*, quod est rectissimum. *Schefferus.*

1. *se cœlum Iovis tenere*] MS. *celum*. Patav. editor *coleum*. huic Scheffe-rus: Corrige, *cælum*; ita enim apud Saresberiensem legitur. Seneca 1 Benef. 13, *cœlum tenere, mente complecti.* Cicero, *cœlum attingere*. ut in v Tusc. *Alia enim divina illa longè latéque se pandunt, cœlumque attingunt.* & 11 Attic. Ep. 1. *Nostri autem principes digitô se cœlum putant attingere, si nulli barbati in piscinis sint.* Confer quæ suprà ad hoc idem Gonsalius.

2. *condituram vitreorum*] puta, vasorum. Ita suprà: *ego mihi malo vitrea.* Sed Isidorus, apud quem leguntur cætera, habet hîc, *vitrorum*. Verba ita sunt: *Hoc facto Cæsar dixit artifici: numquid alius scit hanc condituram vitrorum.* Etiam apud Saresberiensem ita legas: *Quæsivit enim Cæsar, an alius sciret hanc condituram vitrorum.* Verùm utrobique forsan *vitreorum* est scribendum. Petronius in pridem editis: *an audirem sententias, id est, vitrea fracta, & somniorum interpretamenta?* Porrò *condituram* Isidorus in prædicti loci verbis præcedentibus vocat *temperamentum*, h. e. succum, sive aliud quodcunque denique, quo imbuebant vasa ista, ut lentescerent. Vox ex medica culinarive re desumpta. Columella. xii, c. 7. *Hæc omnia una conditurâ commodè servantur.* Schefferus.

3. *Vide modo*] Verba sunt Cæsaris comminantis, monentisque, ne quid dicat præter verum. Plaut. Merc. v, sc. 4. Ly. *at quæso hercle, etiam vide.* Eu. *Non mihi credis?* Cœlius viii Ep. 2 ad Ciceronem. *Vide modo; inquis. Non mehercules.* Idem.

4. *quia enim*] Plautus in Amphitr. ii, sc. 2. AM. *Qui tibi istuc in mentem venit?* SO. *quia enim serò advenimus.* Ita sæpe. *Idem.*

1. *si*

enim [1] *si scitum esset,* [2] *aurum pro luto haberemus.* [3] *In argento plane studiosus sum. Habeo scyphos* [4] *urnales plus minus, quemadmodum Cassandra occidit filios suos, & pueri mortui* [5] *jacent sic, uti vere putes. Habeo* [6] *capidem,* [7] *quam reliquit patronus meus, ubi* [8] *Dædalus Nioben in equum Trojanum includit.* [9] *Nam Hermerotes*

1. *si scitum esset*] si divulgatum fuisset, & eandem artem didicissent alii. Terent. Adelph. 1, sc. 1. *Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet.* Io. Schefferus.

2. *aurum pro luto haberemus*] Similiter Isidorus: *ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur.* Sic in superioribus, ubi vide. Saresberiensis interpolavit clariore, ut putabat, sententia: *aurum & argentum vilescerent, quasi lutum.* I. Scheffer.

3. *In argento plane studiosus sum*] pro, *studeo illi.* Bene. Quomodo Gellius: *si quis in ea re studebat.* Schefferus.

4. *urnales plus minus*], qui urnam circiter capiunt magnitudine sua. *Scheffer.*

5. *jacent sic, uti vere*] pro MS & Patav. *j. sicuti v.* Schefferus: *jacent, sicuti vere putes.* Corrige, *jacent sic, uti vere putes*, scilicet, jacere. Cornelius Nepos vita Dionis IX. *his dat negotium, ut ad Dionem eant inermes sic, ut conveniendi ejus gratiâ viderentur venire.*

6. *capidem*] Meminerunt hujus vasculi præter Festum, Plinius & Livius, quorum Livius quidem jungit lituo, & sic ad sacra pertinuisse demonstrat; Festus autem poculum appellat. Est autem omnino hæc *capis*, illa Neronis, de qua Plinius l. XXXVII, cap. 2. *Sed Nero, ut par erat principem, vicit omnes, CCC sestertiis capidem unam parando. Memoranda res, tanti imperatorem patremque patriæ bibisse.* Patet ex his verbis, poculum intelligi apud nostrum oportere. *Schefferus.*

7. *quam reliquit patronus meus*] Quis satis miretur strophas Dalmatæ nostri? pro *quam--patronus*, pinxit, *quas patronorum.* & paulò antè, *expavit* duplici suprà compendiô exornavit, ut ipso non contradicente possis legere, *expaverit*, expapaverit, vel experiaverit, aut si quid simile in mentem veniat; quale quidem vix rarissimè observo, compendiis consignificantibûs. Hæc verò ad cognitionem nostri protographi faciunt.

8. *Dædalus Nioben*] Dixi antè, Trimalchionem hîc nugari, meráque commenta sua proferre, per & insolentiam, quod noster ipse notaverat, & ebrietatem. Itaque hîc frustra quidquam exigas ad narrationes aliorum. *Schefferus. Dædalus Nioben in equum Trojanum includit.* Sine dubio Trimalchio hic nugator decumanus est, & fabulas ineptioribus fabulîs farcit. Scriptor respexit id quòd heroum pateris & poculis varia antiqui operis insculpi consueverint. Herculei crateris quæ fuerint anaglypha enumerat *Papinius l. 6 Theb. v. 335, & seqq.* nim. sigilla exstantia Centaurorum, & Lapitharum in nuptiis Pirithoi super mero pugnantium: In Adrasti phiala Perseus cum capite Gorgonis fictus erat: Nestoris poculum cum clavis aureis adactis & infixis quatuorque cum columbis describit *Hom*er. Il. λ, explicantque Grammatici apud *Athen. l.* XI. nonnullorum aliis signîs fuere charaxata. Aliorum etiam exemtilibus emblematibûs seu insertîs ornata. Vlysses & Diomedes erant in phialæ emblemate Palladium surripientes; fecerat Pitheas: *Plin. l.* 33, *c.* 12. Neroni scyphi duo, in quibus cælata carmina Homeri: *Suet.* Reinesius. Id.in præ-

rotes signa essent veritatis in poculis. Habeo omnia ponderosa; [1] *meum enim intelligere nulla pecunia vendo.* † *Hæc dum refert, puer calicem projecit; ad quem respiciens Trimalchio:* ‡ *Cito, inquit,* [2] *te ipsum cæde, quia* [3] *nugax es.* † *statim puer* [4] *demisso labro orare.*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.*

At

præfat. Facilè credidero Petronio, etsi minimè omnium nugaci, censori autem nugarum & vitiorum acriculo, excidere potuisse aliquot insulsos frigidosque jocos, petitos è trivio, nullâ eruditione condítos, ineptas recitationes & ἀνιστορησίας (*historiarum ignorationes*), *de Niobe equo Trojano inclusa à Dædalo*, *de origine æris Corinthii sub Annibale*, *Mathematicen Trimalchionis*, *Philosophiam ejus*, hysicen ejusdem περὶ πορδῆς (*de crepitu*), narrationes ridiculosas *de mensura sui ad candelabrum & unctione labri de lucerna* ad barbam celeriùs producendum, *de facto ex homine lupo*, *de strigarum maleficiis circa cunas infantiles*, *de Homeristarum argumento*, *de esu ursinæ carnis*. Inducere enim hominem insubidissimum, decumanum λαπιστὴν (*jactatorem*) Trimalchionem, nequam servos & mulierculas ejusdem farinæ, à quibus in vino & joco nihil serii, honesti, comti & docti expectari posset, proposuerat; at παροιμιωδῶν (*parœmiacorum*, aut *parœmialium*) in brevi scripto &c. (ut suprá.)

9. *Nam Hermerotes signa essent veritatis in poculis*] pro MSi, *nam hemerotis pugnasset petranctis in poculis*; Patav. N. h. *pugnassent petraitis.* Schefferus: *Nam hemerotes pugnassent petraitis in poculis.* Hæc verba desperatè sunt corrupta. Neque fatigabo me in suspicionibus, quales manebunt tamen, cujuscunque generis fuerint. Reinesius: Hæc prodigiosè corrupta sunt, fortassis insuper etiam mutila; extundam, quod verosimile videri possit & rem exhibeat. Legerim, *nam hermerotes signa essent veritatis in poculis.* De hermerósi ne tantillum quidem dubito; nim. simulacrum Mercuri & Cupidinis ab artificibus jungi solebat: sic ut Mercurii cum Minervæ in dicto Hermathena Ciceronis. Hermerotas Taurisci Tralliani statuarii laudat *Plinius l.* 36, *c.* 5. In poculorum igitur ornatus & cælaturas adsumi potuisse mirum non est. Sed cùm ignoremus quid potissimùm illa Mercuri & Cupidinis conjunctione spectârint veteres, neque enim licet hìc comminisci quicquid velis; neque ludatne scriptor hìc an seriò rem agat, divinare facile sit: istud *veritatis* quod literarum in scripto ductus & familiaris huic librario literarum trajectio suppeditat, tolerari interim potest, dum aptius aliud excogitetur. Fortassis in ista cælatura hermerotum sensus profunditas hæc, ut significaretur vulgare istud, *In vino veritas: Plin. l.*14, *c.* 22. *Athen. lib.*2. Hermerotes Reinesii ab Ἑρμῆς Mercurius, & ἔρως, ωτος, amor, Cupido. Apud Plinium, de Operibus loquentem artificum in mar. more, vetustæ edit. Egidii de Gourmont sic lego: *Oceanus & juppiter Enthochi: Hippiades Hermorothes Taurisci Tralliani. Hippiades* sunt statuæ mulierum equestres.

1. *meum enim intelligere*] Sicut Persius: *scire tuum.* item: *velle suum cuique est.* Schefferus.

2. *te ipsum cæde*] verbera; num potiùs, occide? Puto tamen alterum, quia sequitur, *suadeo, à te impetres, ne sis nugax.* Quis enim suadendi locus apud occisum? Noster in editis: *omniáque infra umbilicum cœpit lenta manu cædere.* Idem.

3. *nugax*] putris, putidus, ineptus. Glossæ Philoxeni: *nugax*, σαπρός.

Aliæ

At ille, † *Quid me, inquit, rogas?* [1] *tamquam ego tibi molestus sim: suadeo à te impetres, ne sis nugax.* ‡ *Tandem ergo exoratus à nobis* [2] *missionem dedit puero. Ille dimissus circa mensam percucurrit, &,* [3] *Aquam foras, vinum intro clamavit.* [4] *Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes Agamemnon,* [5] *qui sciebat, quibus meritis revocaretur ad cœnam. Cæterum laudatus Trimalchio, hilarius* [6] *bibit. Etiam ebrio proximus,* † *nemo, inquit, vestrum rogat Fortunatam meam, ut saltet? credite mihi,* [7] *cordacem nemo melius ducit.* ‡ *Atque ipse erectis supra frontem manibus Syrum histrionem exhibebat, concinente tota familia:* [8] ‡ *Ma Dia, perite! ma Dia*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Familia.*

Aliæ glossæ: σαπρὸς, *nugatorius, nugax, fœdus.* Io. Schefferus.

4. *demisso labro orare*] pro Patavin. *d. labrare.* In MS. est *labrore*, vel *labvore*, similisve menda. Schefferus: *demisso labrare.* Credo scripsisse, *demisso labro orare.* Nempe solent tristes & vultum, & oculos, & os dimittere. Porrò *labrum*, pro *labium*, sæpe apud nostrum, cùm est sermo de hominibus. Plinius XI, cap. 37, de ranis: *inferiore labro demissò ululatus ejicitur.* Tò *demisso* ita habes etiam apud Terentium Eunuch. II, sc. 3. *tremulus, labiis demissis, gemens.*

1. *tamquam ego tibi molestus sim*] Petronius in editis: *tanquam intersit, periturum corpus quæ ratio consumat. Tanquam meliùs ignis accipiat.* Etiam illud *molestus* alibi sic ei usurpatur, pro eo, qui malum aut damnum infert, ut, *junctis viribûs molestum contempsimus.* Schefferus.

2. *missionem dedit*] dimisit, impunitum videlicet. Iterum noster in editis: *jussit infelicibus dari missionem.* Scheffer.

3. *Aquam foras*] Hanc puto fuisse formulam solennem, cùm ad potiones meracas se mutuò invitarent. *Idem.*

4. *Excipimus*] auscultamus. Petronius in editis: *Conversus ad eum, ut plurima exciperem.* Idem.

5. *qui sciebat quibus meritis revocaretur ad cœnam*] *Revocari* est iterum vocari, altera vice invitari. *Exceperant*, i. e. laudaverant urbanitatem jocantis Trimalchionis convivæ, inprimis Agamemnon, qui adulatione gratiam hospitis obtineri & obsequiô noverat; exspectabatque sic alio quoque tempore invitari. Alio sensu *Phædrus fab. 26,* dixit *revocare* de eo, qui antè vocatus & hospes fuerat; quod Græce ἀντικαλεῖν, contravocare. *Th. Reinesius.*

6. *bibit. Etiam ebrio proximus, nemo*] pro MSi, & Patav. *h. e. e. proximus. Nemo,* Schefferus: *etiam ebrio proximus.* Non puto ista bene distingui, sic enim suspicor scribenda. *Trimalchio hilariùs bibit. Etiam ebrio proximus, nemo, inquit, vestrum,* &c. Illud *Etiam* sic usurpat quoque alibi, in superioribus: *Etiam tibi discipulus crescit. Etiam videte, quàm porcus ille comederit.*

7. *cordacem*] Saltationis genus lascivum, & ideo probrosum, nec ferè usurpatum, nisi ebriis. Vide Meursium in Orchestra. *Schefferus.*

8. *Ma Dia, perite! ma Dia*] pro MSi, & Patavin. *madeia, perimadeia.* Schefferus: *madeia, perimadeia.* Corrige, *ma deia, peritè, ma deia.* Græcum est, μὰ δία, h. e. per Iovem. Demosthenes: ὦ μὰ τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεάς

Dia. ‡ *& prodiſſet in medium, niſi Fortunata* [1] *ad aurem acceſſiſſet : & , credo , dixerit non decere gravitatem ejus tam humiles ineptias. Nihil autem tam inæquale erat : nam modo Fortunatam* [2] *ſuam reverebatur , modo ad naturam. Et plane interpellavit* [3] *ſaltationis libidinem actuarius , qui tamquam Vrbis acta recitavit.* † *VII Kal. Sextiles in prædio Cumano, quod eſt Trimalchionis, nati ſunt* [4] *pueri XXX , puellæ XL : ſublata in horreum , ex area , tritici millia modium quingenta : boves domiti quingenti. Eodem die Mithridates ſervus in crucem actus eſt, quia Gai noſtri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum eſt, quod* [5] *collocari non potuit, ſeſtertium centies. Eodem die incendium factum eſt in hortis Pompejanis , ortum* [6] *ex ædibus nocte villici.* ‡ *Quid ? inquit Trimalchio : Quando mihi Pompejani horti empti ſunt ?* [7] *Anno priore , inquit actuarius , & ideo in rationem nondum venerunt. Excanduit Trimalchio : & Quicumque , inquit , mihi fundi empti fuerint , niſi intra ſextum menſem ſciero , in rationes meas inferri veto.* † *Iam etiam edicta Aedilium recitabantur : & ſaltuariorum teſtamenta, quibus Trimalchio*

‡ *Encolpius.* † *Actuarius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.*

θεᾶς (*non per Deos & Deos*). Illud , *peritè* , ſolenne verbum eſt applaudentium. Reineſius : *Madeia , peri , madeia.* leg. *ma Dia , perii ! ma Dia.*

1. *ad aurem acceſſiſſet: & credo, dixerit*] Similimum illi , in pridem editis : *ad aurem ejus Pſyche ridens acceſſit , & quum dixiſſet , neſcio quid.* Schefferus.

2. *ſuam reverebatur : modo ad naturam*] ſcil. *revertebatur.* pro MS. & Patav. *ſuam revertebatur , m. a. n.* Schefferus : *revertebatur , modo ad naturam.* Omiſſum aliquid hoc loco. Scribe : *Fortunatam reverebatur , revertebatur modo ad naturam.* Similitudo utriuſque vocabuli effecit, ut alterum omitteretur. *Reverti ad naturam* , pro , ad indolem animumque ſuum , ſicut Cicero x Epiſt. 28. *ad illum animum meum reverti priſtinum.* Traducitur hoc loco mirum Neronis ſtudium ſaltandi , de quo Dio , & Suetonius prolixè.

3. *ſaltationis libidinem actuarius*] Poſt *libidinem* poni debet aſteriſcus , eſt enim hiatus hic verſuum nonnullorum. *Schefferus.*

4. *pueri eo die 30 , puellæ 40 nati*] Verè Naturæ conſultum egit Petronius , dum iſtud in Actis privatis hominis ſui Trimalchionis perſcriptum fuiſſe finxit. Perpetuum enim eſt, plures naſci femellas , quàm maſculos. *Th. Reineſius.*

5. *collocari non potuit*] impendi ad uſus villæ neceſſarios. Tacit. VI Ann. 45. *Millies ſeſtertium ea munificentiâ conlocatum.* Scheffer.

6. *ex ædibus nocte villici*] Tranſpoſitio ingrata , mallem *villici nocte. Nocte* , pro , *de nocte*, i. e. nocturno tempore. Noſter in editis : *fugere nocte in publicum voluiſtis.* Ita ſæpe. *Idem.*

7. *Anno priore*] quàm nempe fuit illud incendium. Cicero I Epiſt. 9. *Quod de Q. Fratris negocio ſcribis , de priore æſtate quòd morbô impeditus in Ciliciam.*

chio[1] *cum elogio exheredabatur: jam nomina villicorum: & repudiata*[2] *à circumitore liberta, in balneatoris contubernio deprehensa: atriensis Bajas relegatus: jam reus factus dispensator: &*[3] *judicium inter cubicularios actum. Petauristarii autem tandem venerunt:*[4] *baro insulsissimus*[5] *cum scalis constitit, puerumque jussit per gradus, & in summa parte*[6] *odaria saltare;*[7] *circulos deinde ardentes transire, & dentibus amphoram sustinere. Mirabatur hæc solus* Tri*malchio, dicebatque*[8] *ingratum artificium esse. Cæterum duo esse in rebus humanis, quæ libentissime spectaret, petauristarios, &*[9] *coturnices:*[10] *reliqua animalia & oramata tricas meras esse.* † *Nam & comœ-*

† *Trimalchio.*

liciam non transierit, conficere non potuisse. Io. Schefferus.

1. *cum elogio exheredabatur*] Quintilianus VII, c. 4. *Nonnunquam etiam reus hîc totius summam constituit, si exhæredatum à se filium pater testatus fuerit elogiô.* Est autem *elogium* quæcunque denique exhæredationis caussa, scriptô significata, & hoc quidem loco ea, quæ ad laudem Trimalchionis pertinebat. Quales interdum proponi consuevisse ex eopse Fabio aliisque notum, pridemque observatum est. *I. Schefferus.*

2. *à circumitore*] Puto hîc intelligi custodem villæ, ad exemplum eorum, qui circuire urbem solebant. *Schefferus.*

3. *judicium inter cubicularios actum*] Ita Plin. IX, c. 35. *Postero die, quo judicium agebatur.* Scheffer.

4. *baro insulsissimus*] *Baronem*, pro stolido usurpavit Cicero & Persius. *Idem.*

5. *cum scalis constitit, puerumque jussit*] Conveniunt his versus Martialis lib. II Epigr. 85.

Quid si per graciles vias petauri
Invitum jubeat subire Ladam? Idem.

6. *odaria saltare*] Quomodo Ovidius V Trist. 7.

Carmina quòd pleno saltari nostra theatrô.

odarium, à Græco est. Glossæ: *ὠδάριον, cantilena.* Id.

7. *circulos deinde ardentes transire*] Convenit Manilius V.

Membráque per flammas, orbesque emissa flagrantes. Idem.

8. *ingratum artificium*] Quomodo? cùm mox idem dicat, se hos artifices libentissimè spectare. Credo *ingratum* hic activè accipiendum, quod gratiam non referat auctori suo, tantam puta, quantam Trimalchio volebat promerere, qui transiliendo istos circulos, immittat se in discrimen vitæ manifestum. Sidon. IV Ep. 11. *Huic jam, ut est illud Maronianum, cineri ingrato, id est, gratiam non relaturo, næniam condidimus.* Id.

9. *coturnices*] pro MSi, & Patav. *cornices.* Schefferus: *cornices.* Num scribendum, *cornicines?* non arbitror, quandoquidem præcedit, *spectaret.* At cornicines non spectantur. Quid, si *cernices?* ut sint à *cernix*, pro quo vulgò *cernuus.* Ita suprà fuit, *mixcix*, vel ut ego putabam, *mittix.* Puto planè *coturnices* scribendum. De coturnicum certamine, sicut gallinaceorum, docet nos abunde Pollux, & nec Romanis ignotum fuisse testatur Herodianus. Ovid. II Amor. 6.

Ecce, coturnices inter sua prælia vivunt.

10. *reliqua animalia, & oramata, tricas meras esse*] vice MSi, & Patav. *r. a. & cromataricas* (MS. Cr.) *m. e.* Ὁράματα, *res quæ videntur, spectacula.* Asperum

initiô

comœdos, inquit, emeram, & malui illos [1] *Atellanam facere, & choraulem meum jussi Latine cantare.* ‡ *Cum maxime hæc dicente* [2] *Gajo* * *puer Trimalchionis delapsus est. Conclamavit familia, nec minus convivæ, non propter hominem tam* [3] *putidum, cujus etiam cervices fractas libenter vidissent, sed propter malum exitum cœnæ, ne necesse haberent* [4] *alienum mortuum plorare. Ipse Trimalchio cum graviter ingemuisset,* [5] *superque brachium tamquam læsum incubuisset, concurrere medici, & inter primos Fortunata crinibus passis, cum cypho, miseramque se, atque infelicem proclamavit. Nam puer quidem, qui ceciderat circumibat jam dudum pedes nostros, &* [6] *missionem rogabat.* [7] *Pessime mihi erat, ne his precibus periculo aliquid* [8] *catastrophæ quæreretur. Nec enim adhuc exciderat cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumspicere*

‡ *Encolpius.*

initiô spiritum non expressi, imitatus Æolas, incolasque magnæ Græciæ teste Quinctiliano, ubi ferè versamur ac convivimus. Schefferus: *cromataricas.* Hoc verò monstrum verbi quid sibi velit, ego non excogito. An scribendum: *animalia ac acroamata tricas meras?* Tricæ, sunt res viles. Martialis XIV.

Sunt apinæ tricæque, & si quid vilius istis.

1. *Atellanam*] pro MSi, & Patav. *Attellam.* Schefferus: *Attellam.* Scribe, *Attellanam,* seu *Atellanam*, & intellige, fabulam. De *Attellanis* habes prolixè apud Vossium in Inst. Poët. Porrò *facere Atellanam,* sicut apud Lucretium *facere ludum*, h. e. ludere & agere. *Io. Schefferus.*

2. *Gajo * puer*] * defectûs. pro MS. & P. *Gajo, p.* Tilebom. *Cum maxime hæc dicente Gajo, puer. dicente Gajo.* scribe, *diceret Gajus.* Schefferus: Post *puer*, puto deesse aliqua, quæ significabant lapsum ejus pueri in brachium Trimalchionis. Est enim ille puer, qui suprà jussus est *in summa scalarum parte odaria saltare.* A quibus hîc delabitur.

3. *putidum*] pro Patav. *perditum.* MS. *puditum.* ad marg. *putidum.*

4. *alienum mortuum plorare*] Lucilius Sat. 22 de Præficis eodem modo: *conductæ flent alieno in funere.* Statius quoque in Epicedio Patris: *non sua funera plorant.* Scheffer.

5. *super brachium tamquam læsum incubuisset*] Petronius in editis: *Non frueris hac præda, super quam solus incumbis.* Idem.

6. *missionem rogabat*] Vt suprà: *missionem dedit.* Sed cur *missionem* rogat is, qui delapsus erat? An, quòd isto casu suo læserat Trimalchionem? At de ea re præcedit nihil. Quare puto inter ista duo vocabula, *dicente Gajo,* aliquid abesse, uti dixi. *Idem.* Satìs sequentia indicant occasione *pueri* Trimalchionem læsum. nec hujus causâ asteriscus antè positus, sed ipsa ibi constructio fatiscit.

7. *Pessime mihi erat, ne*] Metuebam. *Schefferus.*

8. *catastrophæ*] pro MS. & Patav. *catastropha.* Schefferus: *catastropha.* Lego, *aliquid catastrophæ.* Sensus est: timebam, ne ideo instituerentur hæ preces, ut earum occasione periculum imminens mutetur in haud opinatum gaudium, sicut antè acciderat.

1. *conchy-*

cere triclinium cœpi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique postquam servus verberari cœpit, qui brachium domini contusum alba potius, quam [1] conchyliata involverat lana. Nec longe aberravit suspicio mea, in vicem enim [2] cœnæ venit decretum Trimalchionis, quo puerum jussit liberum esse, ne quis posset dicere, tantum virum esse [3] à servo læsum. [4] Comprobamus *nos* factum, & *quam in præcipiti*

1. *conchyliata lana*] i. e. conchylio marinô, murice, purpurâ tincta. Noster sup. *culcitas habere tomentum conchyliatum*; scil. tanquam preciosius. *Cic.* 4 *Verr. nihil nisi conchyliô tinctum: Plin. lib.* 12, *c.* 7, *conchylio infectam lanam*: *& Suet. Iul. c.* 23 *conchyliatam vestem* dixit. Seculo quartô usurpavit id voculæ *Plin. Valer. l.* 1, *c.* 9: factis infusionibûs in auriculas dolentes, *mox*, inquit, *lanâ conchyliata obturandæ sunt.* Sequitur hunc *Marcellus Burdegal.* quem Empiricum vulgò adpellant, c. 9 jubens *aurem conchyliata lanâ claudere:* mox, *lana purpurea:* item *purpurâ*; & *lana marino conchyliô infecta.* Quòd *conchyliata tapetia* è Plauti Pseud. a. 1, scen. 2, v. 14 petere posse videntur, id verò nihil est. A *Camerarii* enim conjectura venerunt; veteres verò mscr. membranæ eò ducunt, ut potiùs legamus *consuta:* quod etiam *Sticho a.* 4, *scen.* 3 de re eadem Editiones veteres servant, probatumque à *Grutero* & rectè receptum à *Taubmanno* amplectimur. Iam quòd conchyliatâ potiùs quàm albâ, nigra, vel pulla lana brachium læsum involvi Tryphon voluerit, eâ ratione factum, quod isti colori magnam adeò autoritatem in curandis morbis perhiberent; quæ vanitas nec dum exolevit. Audias enim medicastras, etiam in aulis, promittere credulis podagrarum solutiones, si textis è filo laneo lineove purpureo tibialibus crura obducantur: & putari majoris efficaciæ emplastra si corio purpureo vel rubro instrata adplicentur ægrotis: qui error è non intellecta *ῥησ.* *Scribonii Largi medic.* 267, etiam *Hier. Mercuriali* obrepsit, ut *l.* 2. *Varr. c. ult. Fœnicium* Interpretaretur de aluta coloris punicei, cùm *Fœnicium* eo loco sit *φοινίκειον*, *φοινικήϊον δέρμα*, (*Phœnicium corium*), quod à Phœnicibus seu Pœnis paratum erat. Pœnorum enim Libyum & Carthaginensium *βυρσοδεψικῆς* (*coriaria*) opera maximè probabantur: probavi de Græcis in *de Lingua Punica* cap. 11, n. 8, & 9. *Th. Reinesius.*

2. *cœnæ*] Sic & MSm (*cene*). Sed planè leg. puto *pœnæ*. Patet ex præcedentibus *missionem rogabat. pessime mihi erat.* nec *cœna*, sed *pœna*, & *libertas* opponuntur.

3. *à servo læsum*] pro MSi, & Patav. *liberatum*, summorumque virorum *vulneratum*, aut mutatione præcedentis *puerum* in *servum*. Placuit autem *læsum*, quod antecedit, ut & *contusum*: quæ quidem facilè in tam delicato patiente in vulnus coire poterant. *Servus* verò *unde dominum liberavit?* non à vulnere: nec saltem à contusione: quia hoc quidquid erat, servus non abstulit, sed obligando modò curare cœpit. atque id imperitè *lanam albam* pro *conchyliata* applicando, unde etiam vapulavit. Nec scio, an unquam turpe fuerit habitum, etiam ipsis Stoicis, dominum in discrimine constitutum à servo liberari; certè *lædi*, deseri, prodi, crimini semper datum, summumque fuit nefas. Et quorsùm *concurrêre medici* nisi quantum pote ut liberarent, dominum non per modum beneficii, sed ministerii. Quamquam nec medici per se à mor-

præcipiti res humanæ essent vario sermone garrimus. † *Ita, inquit Trimalchio, non oportet hunc casum sine inscriptione transire;* ‡ *statimque codicillos poposcit, & non diu cogitatione distorta hæc recitavit:*

† *Quod non exspectes ex transverso fit,*
Et super nos fortuna negotia curat.
[1] *Quare da nobis vina falerna puer.*

‡ *Ab hoc epigrammate* cœpit [2] poëtarum esse mentio, diuque

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

à morbo liberent, sed per accidens; docente Aristotele, & usu. Schefferus: *à servo liberatum.* Quomodo, *liberatum?* Puto, *vulneratum* oportere scribi, nam de eo præcedit. Primam syllabam absumpsit ultima in vocabulo, *servo.* Idem video & N. Heinsio placere. Reinesius: *venit decretum Trimalchionis, quo puerum jussit*, &c. *esse à servo liberatum.* De *puero* ista non possunt intelligi; nec enim adparet. quî puer dominum liberaverit. Viri summi ut de puero exponere possent, legere maluerunt *vulneratum*; atqui nec hoc adparet: non enim, quod videntur putâsse, in dominum ex alto ceciderat puer, multò verò minùs vulneraverat; Sed Trimalchio pueri præcipitantis casu consternatus *super brachium tanquam læsum incubuerat*. Quid igitur? Fiat via; legamus, *servum jussit liberum esse*; nim. eum qui medicus domino fuerat, lanâque brachium ejus involverat. Quod autem ista manumissione tumultuaria cavere se existimavit, ne à servo beneficium accepisse dici posset, hoc à Stoa decerptum est; inter cujus placita etiam hoc, servum eo loco conditionem suam posuisse, ut nihil eorum, quæcunque præstat, superiori imputetur; ministeria esse servi, non beneficia, non officia; nisi cùm plus præstat quàm à servo exigi solet, & in adfectum amici transiit. Accuratè excutitur ista κυρία (*auctoritas*) à *L. Sen. lib. 3 de Benef. cap. 18, & seqq.* Reinesius.

4. *Comprobamus* nos] Hæc in antè editis, tum & fragmento Tragur. priori sic leguntur: *Comprobamus nos factum, varioque sermone garrimus, & poëtarum cœpit esse mentio, diuque summa carminis penes Mopsum Thracem memorâta est: donec* & quæ sequuntur, coincidentia cum Traguriensi fragmento posteriori usque ad verba: -- *nudam in nebula.* diversæ lectiones notabuntur. Commentarium habebimus Variorum.

1. *Quare*] Heic loci inter *Quare*, & præcedens *curat.* Patavinus inseruerat: Disticon Trimalcionis est cum elego suo: *Quare*, &c. Quæ quidem verba etiam in MSo, sed tamen ut quale quale scholion intra parenthesin leguntur. Schefferus: *Disticon.* Hæc verba sunt delenda, irrepserunt enim è margine in textum. Reinesius in præfat. Stupor etiam ibidem notari potest descriptoris, qui gnomen allatam pro disticho, & pentametrum pro elego commendat; neque advertit ῥῆσιν istam, *Distichon*, &c. in autographi margine jacuisse, ad orationis verò seriem nihil facere: Idemque alibi quoque patratum esse liberè suspicari licet. *Distichon* tolerabile; dicitur enim στίχος vel στίξ de quolibet *ordine*, militari, plantarum, linearum seu versuum in libris, peculiariter metricorum. In suo *elego* involvit argumentum, *Quod non exspectes*, &c.

2. *poëtarum cœpit esse mentio*] Persius Sat. I. -- *Ecce*

que ſumma carminis [1] penes Mopſum [2] Thracem [3] memorata eſt; donec Trimalchio: † Rogo, inquit, [4] magiſter, quid putas inter Ciceronem, & Publium intereſſe? Ego alterum puto diſertiorem [5] fuiſſe, alterum [6] honeſtiorem. Quid enim his melius dici poteſt?

‡ *Luxuriæ* [7] *rictu* [8] *Martis marcent mœnia.*
[9] *Tuo palato clauſus pavo paſcitur,*

† *Trimalchio.* ‡ *Verſus ex Publio Syro mimographo.*

-- Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ ſaturi quid dia poëmata narrent.

Iuvenal. Satyr. 6.

-- cùm diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium. Ga. Barthius.

1. *penes Mopſum Thracem*] Al. *Morſum.* Sunt qui legant *Marſum*, & intelligunt Domitium Marſum, cujus Ovid. & Sueton. meminere, & de quo Martialis eſt verſus:

Quam levis in tota Marſus Amazonide.

Conrad. Geſnerus in Bibliothecæ Epitoma. *Ge. Erhardus.*

2. *Thracem*] MSSa fragmenta ambo *trachem.*

3. *memorata eſt*] Lege *immorata eſt.* Lipſius Epiſtol.quæſt.lib.3,ep.2.fort. *remorata eſt*, ut habet vetus codex, probo ſenſu. *G. Erhardus.*

4. *Rogo, inquit, magiſter*] Indubiè alloquitur Grammaticum criticum. Nam Grammaticos *Magiſtros* & *Profeſſores* appellari ſolitos docent veteres inſcriptiones, & illa apud Sueton. de Illuſtr.Gramm. in Palæm. *Vis tu magiſter, quoties, feſtinantem aliquem vides, abligurire?* Et in Probo: *Nunquam ita docuit, ut magiſtri perſonam ſuſtineret.* Wouweren. Polymath. cap.4. *Idem.*

5. *fuiſſe*] ſic & Fragmentum poſterius, prius *eſſe.*

6. *honeſtiorem*] elegantiorem, meliorem, tertiorem. Columbanus --- *ſermonis honeſti.* ubi Goldaſtus in Notis. *Erhardus.*

7. *Luxuriæ rictu*] Sic ſuperiores. Tragur. *ritu.* Verſus Publii Syri Mimographi in luxum Romanorum. Scaliger in Catalect. Invehitur in Romæ luxus. H. Iunius Animadverſ. lib. 6, c. 15. Iuvenalis:

--- Quis feret iſtas
Luxuriæ ſordes? quanta eſt gula, quæ ſibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum?
Pœna tamen præſens, &c.

Vnde Varro quoque Satyram περὶ ἐδεσμάτων (*de eduliis*) ſcripſit. Puteanus Genialium Sermonum librô. *Erhard.*

8. *Martis marcent mœnia*] Nemo ex interpretibus vidiſſe videtur *mœnia* veteri ſcriptura *munia* hoc loco ſignificare, ut queratur Publius *Martis munia* Romanis antehac decus & gloriam facientia, luxuriæ viribûs proruta torpere. Si ergo illud vulgare magis arridet *Martis mœnia*, nulli dubium quin *Romam* ſignificet. Sic & Iuvenalis Satyr. 6.

Paupertas Romana perit ---

Barth. ablegmin. Critic.l.2,c.18; cujus poſteriorem explicationem comprobamus. *Idem.*

9. *Tuo palato clauſus pavo paſcitur*] Tragur. cod. pro *paſcitur*, habet *naſcitur.* Erhardus: Leg. *lautus pavo naſcitur.* Scalig. in Catalect. vel, *Samius pavo paſcitur.* Cùm de iis ſermonem inſtituerit Publius, quæ procul allata, deque longinquis regionibus accerſita luxuriam Romanorum inſtruebant, convenienter *Samium pavonem* nominat; eos autem ab Samo petitos facilè fidem fecerit Varro de re

 Ruſt.

¹ *Plumato amictus aureo* ² *Babylonico :*

¹ *Gallina*

Ruft. lib.3, c.6. Barth. acutiùs, quàm probabiliùs; nam pavones olim caveis inclusi, ut hodie anseres in Germania, pascebantur, quos cùm Romani in deliciis quidem, sed extra cibum, initiô haberent, ut nos hodie psittacos, primus mensæ inferre ausus est Hortensius. Tertull. de Pallio : *Præcidam gulam, qua Hortensius Orator, primus pavum cibi causâ potuit occidere.* Gabbema in 2. edit. *clausus pavo pascitur.* Malunt alii, *Lautus pavo, nascitur*; vel *oculosus pavo*, vel *Samius pavo :* nempe quia è Samo (ubi in templo Iunonis Samiæ alebantur) in alias transferrentur terras; ut à Menodoto Samio apud Athenæum refertur. Malui nihilominus retinere lectionem editionis principis: puta Parisinæ anni CIↃ IↃ XX [*clausus pavo pascitur*] quæ MSum fide optima expressit, ac sui castigationem reliquit eruditis. Planéque censeo, respici à Publio ad ornithonas; in quibus aluere *pavones*, turtures, turdos : ut indicat Varro lib. III de R. R. cap. III. Vossius.

1. *Plumato amictus aureo Babylonico*] In Tragur. est *auro*. Gabbema : Eò jam processerat superbiæ modus, ut ex plumis avium conficerent vestes, quæ delicatioribus in usu. Tertull. de Pall. *Pavo pluma vestis, & quidem cataclitis, imò omni conchyliô depressior, qua colla florent, & omni patagiô inauratior, quà terga fulgent.* Prudent. in Hamartig.

> --- *hunc videas lascivas præpete cursu*
> *Venantûm tunicas, avium quoque versicolorum*
> *Indumenta navis texentem plumea pennis.*

Erhardus : *Plumatas* igitur vestes innuit, quarum artifices *plumarios* vocant, qui ex *plumis* avium vestimenta conficiunt, aut acu variegatim pingunt. Pancyrol. de Magistratibus municipal. c. ult. Weitzius Not. in Prudentii Hamartig. vers. 294. *Aureum*, pro pulchro & splendido; unde χρυσῆ Ἀφροδίτη, *aurea Venus.* Sed & *plumæ* pavonis ejaculantur splendorem planè *aureum.* Et *aureum*, esse pavi epitheton, ex Officina Ravisii Textoris didicimus. Gabbema in secundò editis : Vide G. I. Vossium lib. III cap. LXXX & cap. XCVII de origine & progressu Idololatriæ; Salmasium in notis ad Vopisci locum: *tunicæ. micantes purpurâ, plumandi difficultate perncbiles.* ubi multa præclarè de hac arte. Porrò, *pavoni* inter volucres formæ palmam non solùm natura dedit, sed & intellectum ejus, gloriamque : laudatus enim gemmantes pennas explicat, adverso maximè sole, quia sic præcipuè radiant, ut graphicè Ovidius :

> *Laudatas homini volucris junonia pennas*
> *Explicat, & formâ multa superbit avis.*

Petronius Arbiter, hujus volucris versicolorem pulcritudinem, paucis verbis eleganter exprimit. *Tuo palato-pavo,* &c. Hanc alitem cùm apud Indos Alexander Magnus primùm vidisset, admonirione commotus, gravi pœna vetuit ne quis pavonem occideret, ut refert Ælianus lib. XIII de nat. Animal. Ex Barbaris ad Græcos venêre, in Samo autem primi fuerunt editi & educati; hinc in alias Europæ regiones deducti; qua de caussa Samios monetam signasse *pavone*, auctor est Athenæus, ut in Græcia mea nuper docui. Iunoni autem sacravit vetustas opulentiæ Deæ, aureum hoc alitum genus, unde in antiquis numismatis Iunonis signum est *pavo*, cum lancea & patera. Ptimus Q. Hortensius, *pavonem* Augurali Aditiali cœna posuisse, auctor est Varro, quod protinus factum, tam luxuriosi, quàm severi boni viri laudabant : quem citò sequuti multi, extulerunt eorum pretia, ita ut

ova

[1] *Gallina tibi* [2] *Numidica, tibi* [3] *gallus ſpado,*

Ciconia

ova denariis veneant quinîs, ipſi facilè quinquagenîs. Macrobius ad ingens hoc pretium exclamat lib. III Saturn. cap. XIII. *Ecce res non admiranda ſolùm, ſed pudenda, ut ova pavonum quinis denariis veneant, quæ hodie non dicam viliùs, ſed omnino nec veneunt.* Sed tunc temporis tanta gulæ erat inſania, ut refert idem Varro, *M. Aufidium Lurconem ſupra ſexagena millia nummûm, in anno ex pavonum grege cepiſſe.* Hoc eſt mille & quingentos aureos coronatos, ut Aldus Manutius ſupputat: nam qui ad Millionem refert, nimis extra oleas abit. nec nimis hoc mirandum in illo ſeculi luxu; primus etiam ille, ſaginam eorum inſtituit, circa Pyraticum bellum noviſſimum. Sed non caret admiratione: placuiſſe adeò Romanæ luxuriæ hanc avem, cùm ejus caro dura, & fibroſa ſit: quare ſcitiſſimè ab Horatio dictum:

Vix tamen eripiam poſito pavone, velis quin
Hoc potiùs, quàm Gallinâ tergere palatum,
Corruptus vanis rerum, quia veneat aurò
Rara avis, & pictæ pandit ſpectacula cauda.
Tanquam ad rem attineat quicquam, num veſceris illa
Quam laudas plumâ? cocto num adeſt honor idem?

Galenus etiam III de Aliment. facult. gallinis duriorem eſſe *pavonis* carnem, fibroſam, & ad coquendam difficilem. Vnde Iuvenalis Satyr. I queritur, ex ſimilibus epulis repentinas mortes induci, quòd non concoquantur in ſtomacho.

Pœna tamen præſens; cum tu deponis amictum,
Turgidus & crudum pavonem in balnea portas;
Hinc ſubitæ mortes & inteſtata ſenectus.

Itaque natura quidem iis pennarum pulcritudinem tribuit; carnis bonitatem negavit. Simeon Sethi, difficilis concoctionis, & mali etiam ſucci eſſe aſſerit, jus tamen illorum peculiari proprietate pleuriticos ſanare, præſertim ſi pingue ſit. quare prudentiores æſtate triduô antè jugulari jubent, ut tenerior *pavonum* caro evadat, hyeme verò quatriduum, aut eò ampliùs, ſimulque pendentium pedibus, lapidum onus appendunt; eo pondere duritiem carnis tenereſcere; raro noſtra tempeſtate menſas ſubeunt, niſi ſolennibus epulîs, idque magis ad oculorum pompam, quàm ad placandum famem, raro aſſi vel elixi (niſi fortè pullîs quis veſcatur) plerumque aromatibûs conditi, artocreis includuntur, quòd ita teneriores evadant, & aromatum beneficiô, fibroſa illa caro tenerior reddatur. *Nonnius.* Vide Voſſium lib. III de Origine & progreſſu Idololatriæ, cap. XCII.

2. *Babylonico*] Plin. lib. VIII, cap. XLVIII. *Colores diverſos picturæ intexere Babylon maximè celebratur.* & maximè Babylonii hoc artificio nobiles. Hinc Tertull. de hab. mul. c.1. *Mileſii oves tonderent, & Seres arbores nerent, & Tyrii tinguerent, & Phryges inſuerent, & Babylonii intexerent.* Lucret. lib. IV.

Tum Babylonica magnifico ſplendore rigantur.

i. ſtragulæ veſtes, vela, tapetia diverſi coloris filô texta. Eleganter varios colores in cauda pavonis *Babylonicum*, vocat elegantiarum Arbiter Petronius hoc loco. *S. A. Gabbema.*

1. *Gallina tibi Numidica*] Tria gallinarum genera enumerantur à Varrone de re Ruſt. lib.3, c.9. *villaticæ, ruſticæ* ſive agreſtes, & *Africanæ*. *Numidia* autem eſt pars *Africæ*, inter Cæſarienſem Mauritaniam & Carthaginienſem regionem. *Gallina* igitur *Numidica*, eadem eſt, quam Varro prædictus

dictus *Africanam* vocat. Sic autem dictæ, quòd primùm in Italiam ex Africa sunt translatæ. Hæ, ut loco citatô ait Varro, grandes sunt, variæ, gibbosæ, & à Græcis *meleagrides* appellantur. Vulgus hodie vocat *gallinas* Indicas. Videndus Vlysses Aldrovandus Ornitholog. lib. 14, c. 4. *Anonymus.* Inter peregrinas volucres, annumerandæ sunt etiam *gallinæ Numidicæ* vel Africanæ, Gallis, *poulles de Guine* dicuntur, quarum olim Romæ magna gratia, hodierna die raro inveniuntur. Varrone teste, erant grandes, variæ, & gibberæ; gallinas corpore vix excedunt, sed longiora illis crura, plumis variîs, quasi guttis distinguuntur, quod Martialis breviter & eleganter expressit.

Et picta perdix, Numidicæque guttæ.

Sunt enim pennæ ejus nigræ, albis guttis conspersæ, tanta elegantiâ ut spectatores ad se rapiat. inter lautos cibos, nescio an ob novitatem, vel saporis gratiam referebantur, unde Plinius sui ævi gulam reprehendens, quod obviis & præsentibûs contenti non essent, aves ultra Phasidem amnem, & è Numidia petere dicit. hinc Martialis sub lemmate Numidicæ:

Ansere Romano quamvis satur Hannibal esset,
Ipse suas nunquam barbarus edit aves.

Multi easdem, meleagrides vocari credunt, quod ex Varrone colligunt: *Gallinæ Africanæ sunt grandes, variæ, gibberæ, quas* μελεαγρίδας *appellant Græci, hæ novissimæ in triclinium ganearium introierunt è culina, propter fastidium hominum, veneunt propter penuriam magno.* Columella tamen manifestò, meleagridas à gallinis Aphricanis distinguit lib. VIII, cap. II. Viri docti mendum esse in Varronis verbis credunt, atque interpunctione sola legitimum sensum eruunt: *Gallinæ Africanæ, sunt grandes, variæ, gibberæ: quas meleagrides appellant Græci, hæ novissimæ,* &c. Sed Plinius videtur mihi commodissimè totam litem componere; is enim statuit meleagrides genus esse Africanarum gallinarum, quæ nihil commune habent cum Numidicis; nam quo loco agit de meleagridibus, ne verbum de Numidicis. Ita enim lib. x, cap. XXVI. *Simili modô pugnant, meleagrides in Bœotia. Africæ hoc est gallinarum genus gibberum, variis sparsum plumis; quæ novissimæ sunt peregrinarum avium, in mensas receptæ, propter ingratum virus.* Itaque non agit Varro citato locô de *gallinis Numidicis*; non enim sunt grandes & gibberæ: sed solùm de Africanis, quas meleagrides Græci vocant, ut disertè monet Plinius. *Numidicæ* etiam non sunt grandes, vix enim majores sunt vulgaribus gallinîs. sed meleagrides grandes sunt, & gibberæ, &c. Vide Lud. Nonnium de Re Cibaria lib. II, cap. XXV. *Gabbema in denuo editis.*

2. *Numidica*] Sic & Tragur. Fragment. posterius, prius *numida.*

3. *gallus spado*] Capus. H. Iunius in Nomencl. Hîc nonnulli confundunt capum cum *gallo*, cùm tamen, teste Varrone, in gallinaceo genere villatico, *capi semimares* dicantur, quòd sint castrati. Vnde non simpliciter *gallus* à Petronio usurpatus, sed cum additione dictionis *spado.* Vlyss. Aldrovand. Ornitholog. lib. 14, c. 17. Posterius enim vocabulum tollit prius, sicut cùm dicimus, *virgo corrupta, nummus adulterinus.* Erhardus. Quia salacissimum animal [*gallus*] raro pinguesceret, posteri castrare illud aggressi sunt, libidinis abolendæ caussâ, & semimares capos effecerunt, qui maximam gloriam in mensis passim obtinuerunt. Martial. lib. XIII Ep. 63.

Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus,
Amisit testes, nunc mihi Gallus erit.

Petronius Arbiter *spadones* vocat. Martialis lib. III Epigr.

Alius coactos non amare capones,
Et dona matrum vimineo ferunt textô.

Quia enim castrati sunt, usum veneris nesci-

[1] *Ciconia etiam grata,* [2] *peregrina, hospita,*
[3] *Pietaticultrix, gracilipes,* [4] *crotalistria,*

[1] *Avis*

nesciunt. Castratione enim, caro illa fibrosa & dura, humida & tenera efficitur, adeò ut exuta calida & sicca temperie, acquirant temperamentum prorsus æquabile. Vide Ludov. Nonnium de Re Cib. lib. II, cap. XXII. *Gabbema in recusis.*

1. *Ciconia etiam grata*] Scaliger in Catalect. edidit, *Græca*; ad simplicitatem priscam dictum, quæ omnia transmarina. *Græca* putabat: placet tamen vulgaris lectio. Barthius Ablegm. Critic. l. 2, c. 18. *Erhardus. Ciconiis* nostro ævô nemo vescitur, ob pastum, quem ex ranis, lacertis & serpentibus capiunt. Thessali etiam quondam illîs abstinebant, sed alia de caussa, quam aperit Plinius lib. X, cap. XXIII. Honos iis serpentum exitiô tantus, ut in Thessalia capitale fuerit occidisse, eademque legibûs pœna, quæ in homicidam. Principatu Augusti inceperunt Romani iis vesci, & gruibus prætulerunt, ut auctor est Cornelius Nepos apud Plin. citato locô, cujus rei auctorem, ferunt virum Prætorium fuisse, quem aliqui Sempronium vel Asellium, alii Ruffum vocant. Horat. lib. II Sat. II.

Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nidô.
Donec vos auctor docuit Prætorius.

Porphyrion scholiastes, refert Ruffum Prætorium instituisse ut *ciconiarum* pulli manderentur, illumque, cùm repulsam in Prætura tulisset, tale epigramma meruisse:

Ciconiarum Ruffus iste conditor.
Hic est duobus elegantior Plancis,
Suffragiorum puncta non tulit septem,
Ciconiarum populus ultus est mortem.

Sed brevi illarum gratia deflagravit; nam ætate Plinii, nemo illas in triclinium recepit; carnes enim concoctu sunt difficiles malíque succi, quidam & pestilentes esse judicarunt. *Nonnius.* Idem.

2. *peregrina, hospita*] Sic & Phædrus vocat ciconiam *peregrinam volucrem* lib. I fab. 26; quam Varro advenam dicit de re Rust. l. 3, c. 5. Rittershus. in not. Barth. Ableg. crit. lib. 2, c. 18. leg. *grata peregrino, hospita.* Ravis. Textor in Epithet. vel sine distinctione, *grata peregrino hospita.* Crinitus de honest. Discipl. lib. 4, c. 13, Dousa hoc loco, Rob. Tit. Assert. l. 1, c. 5. Sed prorsus ineptè, ait *Erhardus.*

3. *Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria*] In componendis dictionibus nimiò plùs sibi indulserunt veteres. Hinc *incurvicervicum* pecus, & *rudentisibilus* apud Pacuv. *repandirostrum* & *cortinipotens.* apud Lucil. Laber. de Ariete: *reciprocornem, lanicutem, vestitrahum.* Nævius in Alcesti, *trisæclisenem, dulcioriloquum,* Nestorem adpellat. *Camphippelephantocamelos* dixit Lucilius, transverso ordine, ex *hippocampo,* elephanto, camelo. neque ab loco alienum est Hegelandri antiqui poëtæ Epigramm. in sophistas.

Ὀφρυανασπασίδαι, ῥινεγκαταπηξογένειοι,
Σακκογενειοτρόφοι, καὶ λοπαδαρπαγίδαι.
Ἱματανωπεδίλαλοι, νηλιποκαμβλεπέλαιοι,
Νυκτιλαθραιοφάγοι, νυκταπατοπλάγιοι.
Μειρακιεξαπάται, καὶ συλλαβοπευσιλαβεταὶ
Δοξοματαιόσοφοι, ζηταρετησιάδαι.

Quod hoc modo vertit Scaliger:

Silonicaperones, vibrissasperomenti,
Manticobarbicolæ, exterebropatinæ,
Planipedatquelucernitui, suffarcinamicti,
Noctilatentivori, Noctidolostudii,
Pullipremoplagii, sutelocaptiotricæ,
Rumigeraucupidæ, nugicanoricrepi.

Laurenb. *Pietaticultrix* dicitur, sicut *nemoricultrix* Phædro, *sylvicultrix* Catull.

Ritters-

[1] *Avis exsul hiemis,* [2] *titulus tepidi temporis,*
[3] *Nequitiæ* [4] *nidum in* [5] *cacabo fecit meo.*
Quo [6] *margarita cara* [7] *tribacca Indica?*

An

Rittershus. Not. in Phædr. De *pietate ciconiæ* S. Epiphan. Physiolog. c. 25: τὸ γὰρ ὄρνεον τοῦτο τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ εὐσεβείᾳ θαυμασίᾳ γηροβοσκεῖ (*Hæc avis patrem & matrem admiranda pietate in senectute alit*). Barthius Ablegm. Crit. lib. 2, c. 18. Non desunt apud veteres, qui referant ipsam ciconiæ imaginem exsculpi olim tolitam super sceptris Regum, quo eorum pietas atque justitia indicaretur. Illud enim de ingenio atque pietate ciconiæ erga parentes vulgatum est; quod etiam D. Ambrosius confirmat lib. 5 Hexaëmer. *Romanorum usu pia avis vocatur, & quod vix uni Imperatori Senatus consultô delatum dicitur, hoc istæ aves in communi meruerunt.* Adde Cœlium Rhodiginum lib. 23, cap. 34. *Ge. Erhardus.*

4. *crotalistria*] A *crotalis* sic dicta, quorum strepitum imitatur, *crepitante ciconia rostro*, ut Ovid. 6 Metam. scribit, & Iuvenal. Satyr. 1.

> *Quæque salutato crepitat Concordia nidô.*

Vbi *Concordiæ* nomine, *coconiam* intelligit Satyricus poëta. Existimo autem ætate Iuvenalis, in fastigio templi Concordiæ nidum *Ciconiarum* fuisse: ut & hac ætate, in quibusdam templis aliquando Lutetiæ vidimus. *Erhardus.*

1. *Avis exsul hiemis*] Leg. *exulhiemis* in nominandi casu, ut ciconiam appellârit *exulhiemem* una dictione, sicut & *pietaticultricem*. Crinit. de honest. Disc. lib. 4, c. 14. *Idem.*

2. *titulus tepidi temporis*] Ita Iunius emendavit, cùm antea esset *trepidi temporis*. Animadvers. lib. 6, c. 15. Veris enim nuncia *ciconia* est. Ambros. Hexaëm. lib. 5, c. 14. Cassiodor. l. 2, c. 14. Claudius Mamercus de statu Animæ, lib. 1, c. 21. Sidon. l. 2 Ep. 14: ubi Savaro, *titulum* pro indicio posuit. *Id.*

3. *Nequitiæ*] Luxuriæ in epulis: aliàs in venere. *Erhard. Nequitiæ*, dandi casu positum videtur. *I. Dousa MS.*

4. *nidum in cacabo fecit tuo*] Satyrice dictum adversus luxum Romanorum; namque aliàs ciconiæ in altis turribus nidum ponere solent. Ovid.

> *Gloterat immensô de turre ciconia rostrô.*

Et Cœlius Calanus Dalmata in Hist. de Attila Hunnorum Rege: *Ciconiæ, quarum natura est summis in urbium mœnibus nidificare*, &c. &; *Conspexit ciconias, quæ in altis urbis turribus nidificaverant ex more, reportantes pullos suos*, &c. Erhard. *De ciconiarum conditura*, vide quæ ad Horatium notavimus, *Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido Donec, &c.* Dousa. MS.

5. *cacabo tuo*] Tragur. *meo* Tertull. de Iejuniis: *Apud te agape in cacabis fervet.* Paul. L. 18 D. de Instructo vel instrum. leg. *Nec multùm refert, inter cacabos, & ahenum quod supra focum pendet: his aqua ad potandum calefit, in illis pulmentarium coquitur.* Ex quibus verum ejus usum haurimus. *I. à Wouweren.*

6. *margarita cara*] Nam circa margaritas ardebat insana mulierum superbia, de qua re Rigaltius ad Phædr. lib. 3 fab. 51. *Erhard. Margarita* hîc in plurali accipio, à margaritum veteribus. *Dousa.*

7. *tibi bacca*] Sic juxta utramque edit. Gabbem. quæ tamen in Notis referunt *tribacca*, & Frellon. cum Lotich. Sed Wouwer. alii, codexque Tragur. *tribacca*. Et Tornæs. in-m. *tibi bacca*. idque versum meliùs expedit, quàm *trib.* Hadr. Iunius in Notis Gabbemæ: *tribacca. Tribaccam* dixisse videtur margaritam, quæ tribus *bac-*

cis

An ut matrona ornata [1] phaleris [2] pelagiis
[3] Tollat pedes indomita in strato extraneo?
Smaragdum ad quam rem, viridem, pretiosum vitrum?
Quo [4] Carchedonios optas [5] ignes lapideos,
Nisi ut [6] scintillent? [7] probitas est carbunculos.
[8] Æquum est induere nuptam ventum textilem,

[1] Palam

cis unionibusque inauri insertis constabat: solebant enim binos ternosque elenchos (ita vocant margaritas in longum fastigiatas) aurea bracteâ conjunctos auribûs suspendere. Quod non reticuit Plinius, quum lib. IX, c. XXXV sic ait: *Hoc digitis suspendere & binos ac ternos auribûs fœminarum gloria est.* At *baccarum* appellatio pro unionibus, vel in illo Virgilii elucescit: *collôque monile baccatum.* Wouweren:

Diluit insignem baccam. -- Horat. l. 2 Sat. 3. Erhardus:

Nec tibi transfossis fixerunt auribûs aurum,
Quæ compensarent pendentes vulnera baccæ.

Alcimus Avitus de laudibus Castitatis.

1. *phaleris pelagiis*] Hieron. *Vt taceam de inaurium preciis, candore margaritarum, rubri maris profunda testantium, smaragdorum virore, cerauniorum flammis, hiacynthorum pelago,* &c. *Barthius. Phaleræ pelagiæ*, ornamenta marina. *Gloss. Petron.*

2. *pelagiis*] Manil. l. 5.

Vix quisquam est locuples, oneratur terra profundô.

Barthius. *Profundo*, id est, *mari*. Anonym.

3. *Tollat pedes indomita in strato extraneo*] Dousa P. *indomita*, i. necdum domita, vel satiata saltem tot ac tam assiduis libidinibûs; haud quidem in lecto maritali, sed verò in strato extraneo, id est, apud adulteros. Barthius: *Indomita*, id est, ob libidinem equæ indomitæ similis. Horat. de eadem libidine:

Indomitam properat rabiem sedare.

Iterum Dousa: *Pedes tollere*, idem quod Mart. lib. XI Ep. LXXII.

Protinus] accedunt medici, medicæque recedunt,
Tolluntur que pedes: ô medicina gravis. Et:

--- Ille pedem sustulit, hic tunicam.

Cic. Ep. II ad Atticum: *Noli, inquam, de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas.*

4. *Carchedonios*] Ex Africa, Carthaginienses. Καρχηδών, όνος, Carthago.

5. *ignes lapideos*] Fulgores gemmarum. Claudian.

--- acies stupet igne metalli.

Martial.

Miratur Scythicas virentis auri.
Flammas Iupiter. Barthius.

Manil.

-- Phœbeis certantia lumina flammis,
Gemmarumque illi radiantes lucibûs ignes.

Claudian. in IV Hon. Conf.

Quis junxit lapides ostro? quis miscuit ignes?
Sidonii rubrique maris? ---

Hieronym. ad Demetriadem. *Ardentes gemmæ redduntur scriniis.* Wouweren.

6. *scintillent*] Tragur. cod. *scintillet.*

7. *probitas est carbunculos*] *carbunculos.* Sic & Fragment. prius; posterius--*us*. Theogonetus: σοφία δὲ κρύσταλλος (*Sapientia crystallus*). & ipse Publius: *Frugalitas est inserta fama bona. Inserta*, ἔμβλημα. Erhard.

8. *Æquum est induere nuptam ventum textilem*] Sic Gabbema, seu quem

[1] *Palam prostare nudam* [2] *in nebula linea?*

Quod autem, inquit, putamus secundum literas difficillimum esse artificium? Ego puto [3] *medicum, & nummularium. medicus, qui scit quid homunciones intra præcordia sua habeant, & quando* [4] *febris veniat.* [5] *Etiamsi illos odi pessime, qui mihi jubent sæpe* [6] *anatinam*

quem is quoad textum secutus Don Iof. Anton. Gonsalius de Salas, I. à Wouweren, & reliqui. Tornæs. legit, *Æ. e. enim ducem n. v. t.* in marg. *Æ. e. inducere n. v. t.* Pithœus. Sicut Pith. c. etiam Fragment. Tragur. prius, alterum pro *ventum* habet *ventrem.* I. Sambucus: *induere nuptam.* Ita leg. suadet ratio carminis. vulg. *inducere.* Ergo *inducere* antiqua lectio; nec ratio carminis obstat, sunt enim jambici Comici. Vt prol. Andriæ:

Poëta cùm primum animum ad scribendum appulit. &c. in quibus -*vv*, *vv*-, pedes alii tralatitii. Wouweren: *Ventum textilem.* Pro *tenuissima veste.* Hieronym. ad Helvid. *Ingrediuntur expolitæ libidinum victimæ, & tenuitate vestium nudæ oculis ingeruntur.*

1. *Palam prostare nudam nebula linea*] En mulier cum veste nuda, adeò amicula olim fuere rara, adeò pellucida. Bellè Athenæus initiô lib. 14. Καὶ σαμβυκίστριαί τινες Ῥόδιαι, ἐμοὶ μὲν γυμναὶ δοκῶ, πλὴν ἔλεγόν τινες ἔχειν χιτῶνας. *Et Sambucam pulsantes Rhodiæ quædam mulieres, quæ mihi quidem videbantur nudæ: ajebant autem nonnulli, tunicis indutas fuisse. Vitream togam*, inquit Varro. Talis vestis antiquitus ἀραχνώδης dicebatur Græcis, id est, aranearum telas quæ imitaretur. Observa ad Eustachium lib. 11 de Amor. Ismen. ubi temperantiæ describit imaginem: Ἀραχνώδης ὁ χιτὼν τῇ παρθένῳ τὸ χρῶμα λευκός (*Tunica virgini aranea coloris albi*). & l. IV. Ait igitur nudas prostare vestibus illis, quod & meretricum fuisse vulgò est. *I. A. Gonsalius.*

2. *in nebula linea*] Sic vet. lib. vulg. *lunæ.* I. Sambucus. *In neb. lunæ* habet & Fragm. Tragur. Sed hac regione quantitas forsan obest. Tornæs. & Lotich. *in n. linea.* Gabbem. seu Gonsal. Wouwer. alii absque *in.* Sequor hîc quod est fonti pròpius licèt non lîmpidius. *Nebula linea*; pro tenui amiculo lineo, quod nec panni crebritatem, nec telæ densitatem, sed nebulæ raritatem æmulatur Turneb. Adv. 1, 15. *Erhard.* Fulgent. Myth. 1. *Astiterant itaque syrmate nebuloso lucidæ ternæ viragines.* Io. à Wouweren.

3. *medicum & nummularium*] puta, *artificium.* Io. Schefferus.

4. *febris veniat*] Celsus III, cap. 12. *Incertum est, quando febris ventura sit.* Plaut. Capt. III, sc. 4. *Illic isti, qui sputatur, morbus interdum venit.* Idem.

5. *Etiamsi illos* (medicos) *odi pessimè, qui jubent anatinam parari*] Lege, *anatinam parare*, id est, jusculis ex anatum carne conficiendis operam impendere. Plutarchus in Catone Majore, notat illum familiam suam, ubi ægrotaret, ex anatum, palumborum & leporum carne salubriter alere consuevisse, quam ajebat κοῦφον εἶναι καὶ προσφέρειν ἀσθενοῦσι (*levem, & convenientem infirmantibus*). In quo etiam Catoni cum Medicis male conveniebat, qui asserunt id genus cibi mali esse succi; durum ac stomacho alienum. Nisi reposueris: Ægrotantibus ideo prodesse, quia parum nutriat, nec per copiam naturæ negotium facessat. *Tilebom.* Abhorrent plerique medicos, quod tetri saporis medicamenta propinare ægrotis soleant, ex absinthio, centaurio,

tinam parari. nummularius, qui [1] *per argentum æs videt.* [2] *Nam mutæ bestiæ laboriosissimæ boves, & oves: boves, quorum beneficio panem manducamus: oves, quia* [3] *lana illæ* [4] *nos gloriosos* [5] *faciunt. Et facinus indignum! aliquis ovillam est, & tunicam habet.* [6] A-pes *enim ego divinas bestias puto,* [7] *quæ mel vomunt, etiamsi* [8] *dicuntur*

rio, gentiana, aloë, colocynthide. Ex istis etiam Trimalchio adsuetus dulcibus mellitisque, osor amarorum, etsi salubrium, corrupto judiciô. Velim igitur, quod ex edito commodissimè exit, legere *aloëtinam* vel *aloëticam*, & subintelligere *potionem*. Aloën enim in usu quotidiano habitam olim haberique conservandæ sanitati, roborando tono viscerum, humorum vitiis corrigendis, & putredinibus quibusvis prohibendis & expiandis notum est: V. *Gal. l. 6 de simpl. Med. fac. Paulus l. 7, c. 3, & 4; Minder. in aloëdario: Freit. l. 2 auroræ Med. c. 5.* Th. Reinesius.

6. *anatinam*] Hoc suspectum mihi. Scio quidem apud Plautum *anatinam fortunam*; verùm quid huc faciat, non video. Magis forsan est, ut accipiamus de medicamento ad tenendum anum, sive alvum. Nam de eo fuit quidpiam in præcedentibus. *Io. Schefferus.*

1. *per argentum æs videt*] Novit nummum probum discernere ab improbo & subærato. *Idem.*

2. *Nam*] lege, *Sunt.* Io. Caj. Tilebom.

3. *lana*] casus ultimus, cum lana, per lanam, i. e. vestes è lana. *Schefferus.*

4. *nos gloriosos faciunt*] faciunt gloriari nos illîs atque superbire. Plautus Pseud. A. 11, sc. 3. *Atque ego nunc me ut gloriosum faciam.* Idem.

5. *faciunt. Et facinus indignum! aliquis ovillam est, & tunicam habet*] pro MSi, & Patav. *faciunt, & f. indignum a. o. esset t. b.* Schefferus: *ovillam esset tunicam.* Scribe totum locum isto modo: *Et, facinus indignum! aliquis ovillam est, & tunicam habet.* Dicit; rem indignam esse, quòd in cibum abutamur ovibûs, cùm illæ vestes nobis præbeant.

6. Apes *ego divinas bestias puto,* &c.] Hæc si compares cum verbis, quæ velut ex naufragio erepta & malè disposita, infrà leguntur in Fragmento veteri & jamdudum vulgato Petronii. Vbi postquam dixit: *Quod non exspectas, ex transverso fit, & super nos Fortuna negotium curat.* subdit: *Apes ideo pungunt: Quia ubicunque dulce est, ibi & acidum invenies. Semper in hac re qui vincitur, vincit,* &c. Hæc inquam si conferas, non dubitabis profectò prædicare ilico, non alterius Scriptoris, quàm hujus ipsius hoc opusculum esse & haberi debere. Tilebom. Præter Aristotelem & scriptores de re rustica apum naturam diligentissimè executus *Plinius l. xj, capp. quindecim:* post hunc infiniti alii. *Quintilianus* Petronio φυσικολογοῦντι περὶ μελισσῶν *(de natura apum statuenti)* proximè accedit, *Declam. xiij. Cùm ingenia nostra, quæ nos scilicet ambitiosi nostri æstimatores proxima divinis credimus, ad percipiendas disciplinas multo labore desudent, nulla apis nisi artifex nascitur: quid credas aliud quàm divinæ partem mentis his inesse? & quid non divinum habent, nisi quòd moriuntur?* Reines.

7. *quæ mel vomunt*] Plinius xI, cap. 12 de Succo, unde mel conficitur. *In uterculos congestus apum (ore enim vomunt) ad hæc succô florum corruptus,* &c. *Schefferus.*

8. *dicuntur*] MS. *dicitur.* Quæ talia Patavinæ editioni plurima debemus. Vbi verò nihil interesse videtur, nec verbô moneo.

cuntur illud [1] *à Iove adferre;* ideo *autem* pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies. † *Iam etiam philoſophos* [2] *de negotio dejiciebat, cum pittacia in ſcypho circumferri cœperunt. Puerque ſuper hoc poſitus officium* [3] *apophoreta recitavit:* [4] *Argentum ſceleratum: adlata eſt perna, ſupra quam acetabula erant poſita, cervical,* [5] *offla, colaris. Adlata eſt* [6] *ſeriſapia, &* [7] *contumelia ærophagiæ, ſimul datæ ſunt & cenchrides cum malo,*

† *Encolpius.*

1. *à Iove adferre*] Pertinet huc illud Virgilii initiô IV Geor.
Protinus aërii mellis cœleſtia dona
Exequar. Columella IX, cap. 2. *Echemerus poëta dicit, crabronibus & ſole genitas apes; quas Nymphæ Phryxonides educaverint, mox Dictæo ſpecu Iovis extitiſſe nutrices, eaſque pabula munere Dei ſortitas.* Io. Schefferus.

2. *de negotio dejiciebat*] Non permittebat eis ſuum facere negocium, ſed id ſumebat ſibi. Reſpicit quæſtiones modò à Trimalchione allatas, de quibus Philoſophi agere debebant potiùs, ut ad quos propiùs pertinerent. Dictum autem hoc, quomodo apud Ciceronem, *dejicere de ſermone.* Schefferus.

3. *apophoreta*] MS. ad marg. *i. refutata.* Schefferus: *apoph.* munera, nominata in iſtis pittaciis, quæ non ſolùm in feſto Saturnaliorum, ſed & aliàs, quotiens magnum haberetur convivium dabantur. D. Ambroſius in Exhort. ad Virg. *Qui ad convivium magnum invitantur, apophoreta ſecum reportare conſueverunt.* Idem.

4. *Argentum ſceleratum*] ſic fuit inſcriptum uni ex pittaciis illis, titulus apophoreti, quo ſignificabatur id, quod ſequitur, perna ſcilicet, & cætera; ſed obſcure, ac ambiguè: ut ſolebat aliquando in talibus. Sueton. Auguſt. cap. 75. *Saturnalibùs, & ſi quando aliàs libuiſſet, modò munera dividebat, veſtem, & aurum, & argentum: modò nummos omnis notæ, etiam veteres regios & peregrinos: interdum nihil, præter cilicia, & ſpongias, & rutabula, & forpices, atque alia id genus, titulis obſcuris & ambiguis.* Id.

5. *offla, colaris*] Sic Pat. edit. MS. abſque(,). *Offla*, eſto pro offula ab *offa* fruſtum carnis, jus, pultem, maſſam ſignificante. *Colaris*, avis ululæ aliiſque rapacibus inimica. Exſculpat quod quis valet. Cogitaveram alias *collariam* vinculi genus, à *collum.* Plaut. Captiv. *Hoc quidem haud moleſtu'ſt jam, quòd collus collariâ caret.* Schefferus: *offla.* Ita mox: *offlam & tabulas.* & aliquantò inferiùs, *crucis offla.* Num utroque loco corrigendum, *offula? colaſis* κόλασις *(caſtigatio).* Sic enim putet aliquis ſcribendum, quanquam in ipſo codice ſit *colaris*, non *colaſis.* Vt valde dubitem; cùm præſertim hi tituli ſic ſint formati obſcurè, ut nil certi de iis dici queat. Κόλασις, caſtigatio, peculiariter refrænatio affectuum.

6. *ſeriſapia*] Conjecto vilem potum *ſeri lactis* innui: dictum, ut ſuprà *ſeriſapius* pro inſipido. *Seriſapia* verò potus, reſpondet appoſitæ *contumeliæ arophagiæ, edulio* ſcilicet *ex lolio.* Sic pro Patav. *ſeri ſapia:* in MS. enim uno verbo poteſt legi. Schefferus: *ſeri ſapia.* Suſpicor, ſcribendum, *ſeria ſapæ.* Seria, vas eſt vinarium, cujus meminit Terentius, Columella, alii. De ſapa Varro I de Vita P. R. *Sapam appellabant, quod de muſto ad mediam partem decoxerant.*

7. *contumelia ærophagiæ: ſimul datæ ſunt & cenchrides*] pro Patav. *aecrophagiæ, ſæledatæ ſunt, & cenſus.* & MSi, *aecrophagiæ ſæeldate ſunt, & centus.* Quid *arophagia*, proximè dictum. *Cenchrides*

malo, porri, & persica, flagellum, [1] *& cultrum.* [2] *accepit passeres, & muscarium, uvam passam, & mel Atticum,* [3] *cœnatoria &* [4] *forensia, offlam, & tabulas: accepit canalem,* [5] *& pedale: lepus, & solea est*

des genus accipitrum, aliàs *tinnunculi*, & *tristunculi*: nec his cum *flagello*, *litorali mure*, *rana*, &c. ut sequitur, malè convenire existimo. Est verò aliquid ponendum pro nihilo, ut sic via fiat, & tristis desperatorum vox deinceps non toties audiatur. Nec invideo gloriam, quibus ad talia, habituris juxta tot Interpretum sententias, nobile jam adminiculum collationis MSi, & edit. Patav. plus mediorum, & temporis suppetit. Schefferi, quod is suppeditaturus, cerasum pro *census* vix serò in Lipsiensi editione, cùm ego Vpsaliensi antè uterer, expressum animadverti. Sed nec constructio favet, licet *simul data* legamus; sentioque verbo numeri multitudinis nomen subjectum plurale fuisse, tantò magis quod *cerasa* voluit dicere non cerasum, (quomodo si quis emendare audeat, simulque *malis* per me licet) ac in MS post *malo* (.) sit. deinde obscurum quid lateat sub *malo*, acriculis *porris*, & *persicis* seu Persarum angariis. Cenchrides verò antè & pòst consimiles sibi paratas quasi harpyias inveniunt. Tilebom. *acrophragiæ sæledatæ sunt*. An non legendum *ærophagiæ simul datæ*, vel *acræpalæ?* Schefferus: *& contumelia.* Quid hoc loco facit, contumelia? Num legendum, *centum melcæ?* Melca sanè genus est lactarii operis, notissimum quondam apud Romanos, ut ex Galeno, Paulo Ægineta, aliisque novimus. Sed nîl definio. *aecrophragiæ*, *sæledatæ*. In his rursum latêre titulum novi apophoreti existimo. Ac primùm illud *datæ sunt*, distinctim à cæteris videtur scribendum, ut respondeat superiori, *allata est*. Pro cæteris verò nescio, àn legi possit, *acrophagias hyle*, vel potiùs, *acrophagia*, seorsum, ut illud *sæle* sit, nesció quid, quod titulus iste innuebat dandum. *& census.* Fortè legendum, *cerasum.*

1. *& cultrum*] Ergo *cultrum* quoque rectum est in neutro. Citant sanè Lexicographi hoc fine versum Propertii ex lib. IV El. 5.

Cùm fallenda meo pollice cultra forent.

Sed pro *cultra* apud Gryphium est *claustra*. Alii habent *clatra*, quod & Scaliger retinuit, qui in MS. suo legi ait *culta*. Denique vix cultris locus est in illo versu, ut hoc testimonium non multùm valeat. Observo tamen in antiquis glossis: titulô de Ferramentis: *Cultrum*, μάχαιρα. & in Glossis aliis: μαχαίρια κȣρέως, *cultra (tonsoris)*. Habet quoque Glossarium Tyronis & Senecæ, ut appellant. Schefferus. *cultrum.* Id cohæret cum *accepit* in MS. absque distinctione. post accepit (.), & antè nihil usque ad (.) post *malo*: sed punctula in MS. & (:) & (,) significant. quorum vix ullum post *accepit* locum habet.

2. *cultrum. accepit passeres*] Non habet illud *accepit*, quo possit referri. Ergo mutilum & hunc, & sequentem alium huic similem existimo locum. *Schefferus.* Suffeci pro Patavin. (:), punctum. in MS. ut jam dixi, distinctio nulla est.

3. *cœnatoria*] sc. vestimenta. Petron. in editis: *cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti sumus.* Adde Martial. Apoph. 135. *Schefferus.*

4. *forensia*] Et hîc vestimenta sunt intelligenda. Sueton. Aug. 73. *Et forensia autem, & calceos nunquam non intra cubiculum habuit.* Adde & Calig. 17. & Columell. XII, c. 3. *Idem.*

5. *& pedale*] MS. & Patav. *e. pedalem. Pedale* ποδεκμαγεῖον, πόδιον. Gloss. Philox. i.e. quo pedes extergunt. In Gloss. Cyrilli: ποδεκμάγιον *pedale.*

est adlata : murænam, & [1] *litoralem murem cum rana adligatum, fascemque betæ, diu risimus : sexcenta hujusmodi fuerunt, quæ jam* [2] *ceciderunt memoria mea. Cæterum Ascyltos intemperantis licentiæ, cum omnia sublatis manibus eluderet, & usque ad lacrumas rideret, unus ex conlibertis Trimalchionis excanduit, is ipse, qui supra me discumbebat : &,† Quid rides, inquit,* [3] *berbex ? an tibi non placent lautitiæ domini mei ? tu enim* [4] *beatior es, &* [5] *convivare melius soles. Ita* [6] *tutelam hujus loci habeam propitiam, ut ego, si* [7] *secundum illum discumberem,* [8] *jam illi alapam dum duxissem.* [9] *Bellum pomum,*

† *Conlibertus.*

pedale. Pedale est socculus qui pedi inducitur. Cornel. Fronto de Vocabul. differ. *Pedale* mensura est pedis. Pedule verò quod pedibus præstat utilitatem, ut scabellum, pedules fasciæ. De la Cerda. Schefferus : *& pedalem.* Quid ? *pedalem.* An rectiùs, *pedulem*; est enim hoc inter tegumenta pedum. Cætera, quæ sequuntur, plane mutilata sunt.

1. *litoralem*, &c. *adligatum*] pro MS. & Patav. *litteram. —- atam.* Reinesius : *literam murem cum rana alligatum.* leg. *litoralem :* hoc enim genus ranis vicinum est. Alludere autem ad βατραχομυομαχίαν *(ranarum & murium pugnam)* Homeri voluisse institutô hujus apophoreti, nec ipsum incredibile est.

2. *ceciderunt memoria mea*] Hoc Patavinus finxit è MSi, *ceciderunt memorie mee.* An ut dicimus *cadere causa,* i. à causa, sic *cecid. memoria*, pro è memoria ? vel potiûs legend. *excid. memoriæ meæ, vel memoria meâ ?*

3. *berbex*] MS. in marg. *i. vervex.* Schefferus : *berbex*, hoc est, *vervex.* Glossæ : προβάτιον, *berbex.* Hinc habes *berbicem*, pro *vervecem* in libris optimis Vopisci, vitâ Aurel. in fine, quod Salmasius notavit.

4. *beatior*] opulentior, ditior. Vt apud Martialem x Ep. 73.

Sed si non fias, quadrante beatior uno.

Item,

Certent muneribûs beatiores.

Seneca Ep. 45. *Beatum vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit.* Io. Schefferus.

5. *convivare melius*] Tilebom. leg. *convivari.* Schefferus: *convivare melius,* convivia lautiùs facere, & plus impendere in ea soles. Ennius in Sat. *Malo Hercle suô magnò convivat, sine modo.* Sic & alii. *Schefferus.*

6. *tutelam hujus loci*] Deum tutelarem. Est autem *tutela loci* dicta, ut *tutela navigii* in editis. Inscriptio vetus apud Gruterum, pag. 105.

DEO. TUTEL. GENIO. LOCI.

Idem.

7. *secundum illum*] juxta, apud illum. Petronius in editis; *deinde ut remotis omnibûs secundum invitantem consedi.* Id.

8. *jam illi alapam dum duxissem*] pro MSi, & Patav. *j. i. balatum d.* Schefferus : *jam illi balatum duxissem.* Corrige : *jam illi alapam tum duxissem*, vel *dudum duxissem. Ducere alapam*, habes apud Phædrum nostrum v, cap. 4, cæterosque, quos ibi notavimus.

9. *Bellum pomum*] Suspicatur N. Heinsius, *promum.* placet ut sit respectus ad liberalitatem ampliorem, de qua suprá. *Schefferus. Bellum pomum, qui rideat alios,* φυτὸν, *plantam*, hominem dici : ut & dialecto nostra εἰς ψόγον *(vituperandi animô)*, fructum, *eine frucht :* sed hîc præferam legere χλευαστικῶς *(ad ludibrium)* prolatum, *Bellum Momum !* q. d. redivi-

pomum, qui rideat alios. [1] *larifuga nescio quis nocturnus, qui* [2] *non valet lotium suum. ad summam, si* [3] *circumminxero illum, nesciet qua fugiat. Non* [4] *me-Hercule soleo cito fervere,* [5] *sed in molli carne vermes nascuntur. Ridet. quid habet, quod rideat? Numquid* [6] *pater fœtum emit? Lamia, eques Romanus es.* [7] *& ego Regis filius. Quare ergo servivisti? quia ipse me dedi in servitutem; & malui civis Romanus esse, quam tributarius: & nunc spero me sic vivere, ut* [8] *nemini jocus*

divivum Momum, cui quosvis carpere & ridere solens, *& quavis adspergere cunctos.* Th. Reinesius.

1. *larifuga*] Mallem, *lucifuga*, ut *transfuga.* Nisi quis existimet, *larifugam* accipiendum, pro desertore laris domusque suæ, vagabundo, errone. *Io. Schefferus*

2. *non valet lotium suum*] Optimè: quomodo Varro IV de L.L. *denarii, quod denos æris valebant.* Est autem quasi proverbiali genere dictum de homine nullius precii. *Schefferus.*

3. *circumminxero*] Paulò pòst: *at ille circumminxit vestimenta sua.* Sic enim conjunctim lego ibi, ut hoc loco. Nam & in pridem editis Petronius ad hoc exemplum usurpavit *circumamictus, circumtonsus, circumtumulatus*, &c. Scheffer.

4. *me-Hercule*] Occurrit in MSo *mehercules*, & *mehercule*: quemadmodum & ap. Cic. qui tamen posterius præfert, de Oratore: *Libentiùs dixerim Mehercule*, quàm--*les.*

5. *sed in molli carne vermes nascuntur*] h. e. si nimiùm sumus remissi languidique, perdimur. *Mollis caro*, est flaccida, & humoribûs abundans. Quomodo *corpus molle* Celso usurpatur. Vt lib. II, cap. 2. *subeunt lippitudines, tormina, febres, maximéque in mollioribus corporibus, ideoque præcipuè in mulieribus.* Eodem modo *pecus mollissimum*, oves appellavit Columella lib. VII, cap. 2. *Idem.*

6. *pater fœtum emit. Lamia, eques Romanus es &*] Patav. edit. *p. f. e.? Lana eques R. es, &.* MS. supra *lana* habet, *vel lena.* Schefferus: *pater fœtum emit? lana.* Prava est hæc distinctio. quid enim, *lana eques es?* Itaque illud *lana* conjungendum antecedentibus. Porrò *fœtum lanâ emere* hic ponitur pro, rem facere ineptam ac ridiculam, credo, quòd lanarum caussâ fœtus habeantur educenturque. hic enim fructus est ovilli pecoris, ut notum. Tilebom. *fœtum* leg. *fœnum.* Reinesius: *Lana Eques Romanus es.* leg. *Lamia*, & sic infrà: ubi *desero lana.* Lamia cognomen Æliorum, à Lamo rege, qui Formiis & Minturnis imperavit, descendentium: Horat. l. 3 Od. XVI. *Lamia.* Interlinearis MSi lectio *leva* (forsan *lana*) super *lana*, emendationem hanc non sistit; nam infrà in simili, pro *lana*, nec *læva*, nec *lana* locum habet. videnturque non unius esse hæ tales notæ, quæ non semper sibi constant, ut conferenti patebit.

7. *& ego*] Ista mihi lectio non placet. Scribo: *At ego Regis filius.* Sententia: Tu gloriaris, esse te Romanum equitem, ego vero nihilô sum minor, cùm sim regis filius. Sed objicies fortassis, atque dices, si es regis filius, quare ergo servivisti? Hoc factum eò, quia civis esse malui Romanus, quàm rex tributarius. *Schefferus.*

8. *nemini jocus sim*] Horatius II Satyr. 5.

--- *Hæc mea cura est*
Ne quid tu perdas, neu sis jocus ---

Cicero Off. pro Flacco: *Num illos putatis, quibus jusjurandum jocus est.* Idem.

jocus sim. Homo [1] *inter homines suos* [2] *capite aperto ambulo :* [3] *assem ærarium nemini debeo.* [4] *constitutum habui nunquam : nemo mihi in foro dixit ,* [5] *Redde quod debes.* [6] *Glebulas emi ,* [7] *lamellulas paravi :*

1. *inter homines suos*] Scribendum arbitror, *inter homines vos.* sensus est, non minùs homo sum, quàm vos estis. Illud *homo* significanter de libero est positum ; ut suprà, *me hominem inter homines voluit esse.* Servos olim vix in hominum numero habitos, non uno loco Seneca conqueritur. & adde Macrob. 1 Sat. c. 11. *Schefferus*

2. *capite aperto*] liberè, ut me conspicere possint atque contueri omnes. Plaut. Captiv. III, sc. 1. *In tribu aperto capite sontes condemnant reos.* Vult, condemnare liberè, absque verecundia vel metu. Solebant nempe flagitiosi, præsertim verò servi, ob flagitia notati in fronte, velare se, quoquo possent modo. Ita Giton & Encolpius finguntur aluisse crines isto fine, in jam publicatis. Hinc Eumolpus : *Quia nocentes, horridosque habebant capillos, jussi squalorem damnatis auferri, simul ut nota quoque literarum, non adumbrata comarum præsidiò, tota ad oculos legentium accederent.* Advocati apud Plautum faciunt id veste, a. III sc. 4 Pœnuli : Ag. *Adeste quæso.* Ad. *quippini ? quin si volet Operire capita, ne nos leno noverit, Qui illi malæ rei tantæ fuimus illices.* Idem.

3. *assem ærarium*] MS. pro Patav. *a. æratium.* Schefferus : *assem æratium.* Hoc non intelligo. Suspicor scribendum, *assem, ceratium*, quasi diceret, non assem, imò ne ceratium quidem. De ceratio nummo habes apud Hottomannum Rei Num. p. 115. Imò potiùs, *assem ærarium*, arbitror legendum. *Assis ærarius* dicitur, (ut apud Ciceronem pro Quintio, *æraria ratio*) is, qui est æris alieni : unde *ærati & obærati* dicimur. Ciceronis verba hæc sunt : *Hoc eò per te agebatur, quod propter ærariam rationem non satis erat in tabulis inspexisse, nisi ad Castoris quæsisses, quantum solveretur.* Sicut hîc *ratio æraria* illa est de alieno ære, quantum solvendum : sic *assis ærarius*, qui de ære alieno, pecuniaque mutuo accepta.

4. *constitutum habui nunquam*] puta, diem, quo cui litem intenderem. Cic. in Ep. ad Marium : *Si quod constitutum habes cum podagra, fac in alium diem differas.* Schefferus.

5. *Redde quod debes*] Reinesius : Formula est apud *Senecam 3 de Benef. c. 14. Æquissima vox est, jus gentium præ se ferens, Redde quod debes.* item Ep. 18. Apud *eundem l. 7, c. 21*, Pythagoricus ad sutoris cui quatuor denarios debebat mortui tabernam reversus. *Ille tibi vivit*, inquit ad seipsum, *tu illi redde quod debes*, inseruitque per clostrum denarios, exigens à se pœnas improbæ cupiditatis, ne alieno adsuesceret. Vsus eadem servus, reposco acerbior, apud *D. Matthæum cap. 18, 28.* ἀπόδος μοι ὅ, τι ὀφείλεις (*redde mi quod debes*).

6. *Glebulas*] agellos. Iuvenalis Satyr. XIV.

--- *Saturabat glebula talis Patrem ipsum* ---

Apulejus IX As. *Iamque totum frugalitate spoliatum, ipsis etiam glebulis exterminare gestiebat.* Schefferus. *Glebulas.* i. e. terrulas, *l. 6 C. Th. de patrocin. Vic. & l. 51 C. Th. de Oper. publ.* Gr. γήδια, possessiones, tenementa : nobis *landerey*. Inde glebalis functio, præstatio, pensio, munus glebale, i. e. onus quod sequebatur glebam in Legibus Codicum ; Vetus enim Ius Romanum ignorat hoc vocabuli eâ significatione. Græci etiam mediorum seculorum βῶλον appellunt ; unde in *Iuliani Ep. xj; & Synesii Ep. 38* πατρῷα βῶλος i. e. prædium seu casamentum paternum. Antiqui glebam

paravi : [1] *viginti ventres pasco ,* [2] *& canem : contubernalem meam redemi ,*

glebam dixerunt, terram ligatam seu cespitem cum herba. *Versificator lexicus manuscr. de Verbis raris : Isidorus glebam terram vocat ; inde glebones :* i. e. γηπόνοι, terricolæ, rustici, aratores. *Th. Reinesius.*

7. *lamellulas paravi*] Has ego lamellulas hìc non intelligo. An scripsit, *etiam cellulas paravi ?* Num potius legendum, *famellulas ?* ut sit diminutivi *famella* diminutivum, quomodo mox *pedicellum* usurpat. *Schefferus. lamellulas paravi.* Dediminutivum *lamellula* à lamella, lamula ; hoc à denominativo *lama* ; lama verò lacus, fossa, aquarum conceptaculum, vel collectaculum. In fundorum censu etiam lacus, piscinæ, vivaria erant. In antiquis piarum Traditionum chartis simul exprimuntur *areæ vel ariales terræ , terræ araturiæ cum campis , jugeribus , huphis , de pratis carradæ cum cultis & incultis , viis & inviis , exitibus & reditibus , pascuis , silvis , aquis , aquarumque decursibus ; molinis ; cum domibus , ædificiis cum omnibus adjacentiis , tum mancipiis & omni eorum supellectile :* hæc enim sunt quæ villam fundumve perficiunt. Glebulis igitur vel terris emtis etiam lamas adjecit Trimalchio. More suo, quo frequenter Diminutivìs utitur, de quo suprà. etiam hìc dicit *glebulas, lamellulas*, & mox *pedicellum.* Eum verò è Stoicorum schola accepisse videri potest, qui ut rerum mediarum contemtum aliis persuaderent, etiam ea quæ magna putarentur τοῖς πολλοῖς (*multitudini*) & expetibilia, adpellationibus minutivìs extenuabant. Hinc illa apud *Epictetum , & in libris Marci Imp.* ψυχάριον, σωμάτιον, αἱμάτιον, σαρκίον, ἀγρίδιον, οἰκίδιον, ἱππάριον, δουλάριον, δοξάριον (*animula , corpusculum , sanguiculus , caruncula , agellus , domuncula , equuleus, servulus, gloriola*). Aliud spectavit *Aristoteles* jubens in talibus τὸ μέτριον παρατηρῆσαι (*medium servare*), 3. *Rhet.* 2. nim. dum format Oratorem. *Reinesius.* De lama seu lamis unde Dn. Reinesius *lamellulas* deducit, & nescio quibus non promptis formularibûs ac Legendis fragmentum hoc passim in discrimen non necessariò adducit, sic Vossius in Etymol. *Lamæ* πηλώδεις τόποι, ut interpretantur Glossæ Philoxeni. Similiterque Festus : *Lacuna*, inquit, *aquæ collectio , quam alii lamam alii lustrum dicunt.* De ead. voce sic vetus interpres ad illud Horat. Epist. 13, l. 1.

Viribus uteris per clivos , flumina , lamas.

Lamæ, inquit, *lacunæ majores continentes aquam, pluviam*, &c. Ennius :

Silvarum saltus , latebras , lamasque lutosas.

Sed mihi non videntur *lamellulæ* nostræ esse à lama, sed potiùs à *lamina*, unde *lamella*, hinc *lamellula* ; lamina autem quemvis metalli fructum bracteâ crassiùs in latitudinem ductum significat, possentque hìc *lamellulæ* pro argenteis, æreis, & id genus vasis ac supellectili accipi. Quintil. l. 4, cap. 2. *Tenuem laminam ducere quam cælatura altior rumpat.* Vitruv. l. 3, c. 3. *Speculum argenteum tenui lamella ductum.* Sen. *Majorem diei partem in æruginosis lamellis consumit.* Neque hìc Trimalchio loquitur, ut Reinesius tradit, sed alius Sevir : quanquam par omnium ratio seu stylus.

1. *viginti ventres pasco*] Plautus Persâ A. 1, sc. 2. *Nunquam quisquam meorum fuit , quin parasitando paverint ventres suos.* Sen. Ep. 17. *Facile est , pascere paucos ventres.* Schefferus. *Viginti ventres pasco.* hoc de se jactitat, qui herè servus fuerat; aliquà similis Demetrio Pompeï Magni Liberto, qui τότε πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώπων εἰς Πομπήιον ἀποβλεπόντων, ἐθεράπευε παρ' ἀξίαν, μέγα παρ' αὐ-

redemi, ne quis in illa manus tergeret: mille denarios pro capite solvi: [1] *Sevir gratis factus sum:* [2] *spero sic moriar, ut mortuus non erubescam. tu autem tam laboriosus es, ut post te non respicias? in alio* [3] *pediculum vides, in te* [4] *ricinum non vides? tibi soli ridiculi videmur?*

τῶ δυνάνδρος (*tunc unus, ut ita dicam, omnium hominum Pompeium suspicientium, immeritò eum colebat, magna sibi tribuens*). *Plut. Cat. min. de quo Seneca de Tranquill. an. c.8. numerus illi quotidie servorum, velut Imperatori exercitus referebatur, cui jamdudum divitiæ esse debuerant duo vicarii, & cella laxior.* Id. Ep. XVII. *Turba servorum, ad quos pascendos transmarinarum regionum est optanda felicitas. Facile est pascere paucos ventres & bene institutos, & nihil aliud desiderantes quàm impleri.* Reinesius.

2. *& canem: contubernalem* &c. *ne quis in illa* --] *In illa*, seu *eo quod est corporis, juxtave corpus ejus.* MS. & P. *& canem contubernalem n. q. in illius.* Schefferus: *in illius manus tergeret.* Abest quidpiam. Quid? si legamus, *in villis illius manus tergeret?* Illud *villis* potuit omissum esse ob similitudinem sequentis vocabuli, *illius.* Et villos memorat in cane Columella VII, cap. 12, laudatque eum, qui est *amplo villosoque pectore.* Porrò crines vice mantilium fuisse constat vel ex alio nostri loco statim initio, ubi ait: *digitosque paululùm adspersos in capite pueri tersit.* Reinesius: *canem contub.* &c. Mirum si *contubernalem* iste *canem* habuit, in cujus villis manus tergeri possent. A librario istud est; nos legamus, *Canim contubernalem* habuisse, eam redemisse, *ne quis in illius capite manus tergeret:* (hoc enim solebant domini, hocTrimalchio in pueri capite fecerat supra), mille denarios pro ea solvisse: nim. *τὸ capite* loco suô exciderat, in eumque revocandum est. *Canis*, Κανὶς autem q. d. *Novella*, muliebre nomen ex historia sumtum. Fuit hoc nomine Liberta Antoniæ eique à manu, dilecta Vespasiano, *Suet. c. 3, 21; & Domit. c. 12.* παλλακὴν (*concubinam*) adpellat *Xiphilinus.* In lapidibus notavi Cænidas, *Æliam, Asiniam, Aureliam, Flaviam, Viniciam. Viginti ventres pasco & canem*, i. ultra 20 homines, etiam canem, seu tot canes: jactanter & Thrasonicè dictum. Quamquam in MS. *canem* cum *contubernalem* connectatur, sic (ut præposui): *canem contubernalem.* Distinctionum verò calamitas in hoc MS. est omnium maxima, ut iis non aliter quàm si id contextus jubeat fidendum. Sic ante, *lana. credrae. piper lacte gallinaceum.* & quis agmina dinumeret. Quod hîc denuo erat monendum.

1. *Sevir gratis factus sum*] Quo respexit Mamert in Paneg. *Refertur nuntius, Consulem me creatu sine impendio.* Anonym, in litt. Lucii Româ.

2. *spero sic moriar*] pro, *spero, quòd sic moriar*, per ellipsin. Terent. Heaut. III, sc.2. *Non usum veniet spero.* Schefferus.

3. *pediculum*] pro MSi *pediclum*, & Patav. *pedicellum.* Schefferus: *pedicellum.* minimum pediculum. Sic à *catinus* est *catinulus*, contractè *catillus*, indéque *catinellus.*

4. *ricinum*] priori utraque correpta, pro MSi & Patav. *ricium.* Reinesius: *in alio pedicellum vides, in te ricium non vides.* Vt ratio oppositionis sibi constet leg. *ricinum*, quod insectum canibus eorumque plurimùm auriculis pertinaciter inhæret & sanguinem ligurit, tinea canis. *Oct. Horat. l. de Phys. sc.* ex emendatione nostra. Græcis κρότων: *Aristoteli 5 H. An. c. 26* κυνορραίσταις, (ῥαίνουσι γὰρ

τοὺς

mur? Ecce magister tuus, homo major [1] *natu; placemus illi:* [2] *tu lacticulosus, nec mu nec ma argutas? vasus fictilis, imo* [3] *lorus in aqua, lentior non melior.* [4] *tu beatior es? bis prande, bis cœna. Ego fidem meam*

τὰς κύνας πίνοντες τὸ αἷμα αὐτῶν [*perfundunt enim canes sanguinem ipsorum bibentes*]. *Schol. Hom. ad Od.12).* Infestat etiam pecus armenticium, majus fœdiusque pediculô; eóque significatio proverbii eadem, quæ illius apud Scriptores sacros *Matth.7, & Luc. 6* de festuca & trabe in oculo, ubi κάρφος *(festuca)* de minore, δοκὸς *(trabs)* de grandiore vitio dicitur. *Horatius* eodem sensu *verrucas* & *tubera* opposuit: *Seneca l. de Vita bea. papulas* & *ulcera.* Idem 2 *de Ira*, 8. *aliena vitia in oculis habemus; à tergo nostra nobis sunt:* quæ φιλαυτία *(æstimatio amorve sui)* hominum est.

1. *natu*] MS. *natus.*

2. *tu lacticulosus, nec mu nec ma, argutas? vasus fictilis*] pro MSi & Patav. *tu læticulosus, nec munecma arguta suasus fictilis.* Tilebom. An non legendum (pro *munecma) Menechma?* Schefferus: *læticulosus.* An ut à *metus*, *meticulosus*, ita & à *lætus*, *læticulosus?* non existimo, nec est similis analogia, præterea sensus quoque inconveniens. Cur enim Ascyltos dicatur hic libenter lætari? Puto planè *lacticulosus* esse scribendum. Glossæ veteres: λειπογάλακτος *lacticularius, lacticulosus.* Philoxenus: *lacticulosus*, λειπογάλακτος: Est autem λειπογάλακτος, sicut λειποτάρχος, quem recens nuperque lac destituit, qui ab uberibus cœpit submoveri, erratque Laurenbergius, quando exponit *subrumem* in glossario, cùm hoc contrarium denotet. Quanquam eum huc induxerit Philoxenus, apud quem *lactigulosus*, pro *lacticulosus* legitur. Quod cùm fiat C in G mutatô, sicut sæpe solet, ipse vocabulum à *lacte* & *guloso* compositum putabat. Schefferus. *læticulosus.* Sensus quidem non esset inconveniens, si analogia responderet; nam hic Ascyltos. *sublatis manibûs illusit, ad lacrymas usque ridens.* & dum hæc aguntur, *Giton risum diu compressum, tandem effundit.* Vt patet ex antec. & seqq. Placet tamen *lacticulosus*, ob præcedens *magister*, & *major natu.* Pergit Schefferus: *nec munecma.* Scribo divisim, *nec mu, nec ma*, & expono de eo, qui nîl possit, nîl valeat: quasi diceret, tu qui puer es, & vix ablactatus, nec vales quidquam, audes hæc ridere. *Mu* & *ma* sunt syllabæ sic à sono formatæ, quas infantes primùm edunt. Hinc *mu facere*, quod Charisius exponit *mutire.* Lucilius; *non laudare hominem quenquam, neque mu facere unquam. arguta suasus fictilis.* Corrige: *argutas? vasus fictilis.* Illud *argutas*, hîc est ab *arguo*, pro, traducis & accusas. Nævius: *quando ad ludos venit, alii cùm tacent, totum diem argutatur, quasi cicada.* Plaut. Amph. III, sc. 2. *Stupri, dedecoris à vino argutam meo.* At *vasus*, habes in antiquis glossis *s* σκεῦος. *vasus, vasum, vasa.*

3. *lorus in aqua, lentior non melior*] MS. *locus i. a. lentior, n. m.* Schefferus: *lorus i. a.* Petronius in editis: *lorum in aqua, non inguina habet.* Glossæ veteres: ἱμάς, *habena, lorus, corrigia, hoc lorum.*

4. *tu beatior es? b. p. b. c.*] Sic præter (?), juxta MS. pro Patav. *t. b. es, bis prandebis c.* Schefferus: *bis prandebis cœna.* Perperam. Emenda: *tu beatior es? bis prande, bis cœna.* Si tu, ait, es beatior & opulentior, ergo bis prande, bis cœna; quod nempe fieri non potest. Videtur in animo habere illud Horatii 1 Sat. 1.

Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plùs, quàm meus. ---

 1. *quis-*

meam malo, quam theſauros. ad ſummam ; [1] *quiſquam me bis popoſcit ? Annis quadraginta ſervivi, nemo* [2] *tamen ſcIt, utrum ſervus eſſem, an liber ; & puer* [3] *capillatus in hanc coloniam veni : adhuc Baſilica non erat facta. Dedi tamen operam, ut domino* [4] *ſatisfacerem,* [5] *homini maliſto, & dignitoſo,* [6] *cujus pluris erat unguis, quam tu totus es : & habebam in domo, qui mihi* [7] *pedem opponerent hac, illac*

1. *quiſquam me bis popoſcit*] Poſt, *popoſcit*, punctum interrogationis eſt ſcribendum. *Quiſquam* eſt, quiſquamne ? an quiſquam ? Virgilius lib. XI. *quiſquam merito fœdiſsimè pulſum Arguet ?* Illud *poſcere* abſolutum eſt, pro pecuniam, aut nummos poſcere ; quod uſurpavit Cicero in Verrinis : *Magiſtrum Sicyonum nummos popoſcit.* Io. Schefferus.

2. *ſcIt*] pro priori *ſcit*. Schefferus : *tamen ſcit.* mallem, *ſcIt*, h. e. *ſciit, ſcivit.*

3. *capillatus*] Videtur hic, quicunque denique, probare velle, domi quoque pro ingenuo ſe habitum. Nam vulgò ſervus nutrire comam nefas fuit, quod jam alii notârunt. Subeſt tamen id quoque, quod ſic ejus erga Trimalchionem officium declaretur, quando *capillati* ferè, qui erant in deliciis. *Schefferus.*

4. *ſatisfacerem*] Latet nequitia, de qua antè. Petronius, in editis : *rogare cœpi, ut pateretur ſatisfieri ſibi, & cætera, quæ libido diſtenta dictat.* Noſter infrà : *ipſi meæ dominæ ſatisfaciebam.* Idem.

5. *homini maliſto, & dignitoſo*] pro MSi & Patav. *h. mali iſto & dignitoſſo.* Tilebom. corrige, *magnifico & digniſſimo.* Schefferus: *homini mali iſto.* Hoc corruptum eſt. Suſpicor, ſciipſiſſe, *maliſto*, i. e. maximo, à *μάλιστος*. *dignitoſo.* Philoxenus : *dignitoſus*, *ἀξιωματικός* (*in dignitate conſtitutus*). Reineſius : *homini mali iſto & dignitoſſo.* Iſta ſervus de domino ſuo : intelligemus quid dicat, ſi legerimus *macariſto.* *Μακαριστὸν* vocat opulentum & Fortunæ bonîs ornatum abundantemque, & ea re ab omnibus prædicandum beatum. Talis *Xenoph. in apol. Socr.* *ἀξιομακαριστότατος*. *Dignitoſus* eſt qui aliis *dignitarius axiomaticus*, *ὁ ἐν τέλει*, *ἀνὴρ τῶν λογάδων*. Vtitur *Aldhelmus de laude Virginit. c.* 28 pro eximio, ſingulari ; *dignitoſa innocentiæ palma* ; ubi de Abele. Vt à vocabulo *dignitas dignitoſus* ſequioribus ſeculîs ; ita à *dignus dignoſus*, *à dignatio dignatioſus* formavere dixeréque pro æſtimato, honorato, culto, *τιμῆς μεστῷ*. Dignatio verò pro precio, æſtimatione, honore, gradu dignitatis, auctoritate, puræ latinitatis vocabulum eſt apud *Cicer. ad Att. Plin. lib.* 14, *c.* 7; *l.* 35, *c.* 10 : *Sen. Contr.* 2: *Tac.* 1 *Hiſtor.* 53, 3, 81: *Sueton. Galbâ cap.* 7: *Symm. l.* 2 *Ep.* 62, 67: *l.* 9 *Ep.* 110. *Ennod. l.* 11, *Ep.* 18. *Pro dignitoſſo* bene reponi poſſet *digniſſimo.* ſed inducias facit Grammaticus Alexandrinus, laudatus Scheffero, Philoxenus.

6. *cujus pluris erat unguis quam, &c.*] Simile huic iſtud Rabbinorum priſcos ad novos æſtimantium *in l. Ioma*; *melior eſt unguis priorum, quàm venter poſteriorum.* Th. Reineſius.

7. *pedem opponerent*] ſupplantare me ſtuderent. Ovidius IV de Ponto, El. 6.

Perſtat enim Fortuna tenax, votiſque malignum
Opponit noſtris inſidioſa pedem.

lac, tamen (genio illius gratias) enatavi. [1] *Hæc est vera: athletam in ingenuum nasci tam facile est,* [2] *quam accede istoc. Quid nunc stupes,* [3] *tamquam hircus mercurialia?*

† *Post hoc dictum* [4] *Giton, qui ad pedes stabat, risum jam diu compressum etiam indecenter effudit; quod cum animadvertisset adversarius Ascylti, flexit convitium in puerum: &* ‡ *Tu autem, inquit, etiam* [5] *tu rides cæpa cirrata? O Saturnalia!* [6] *Rogo, mensis December*

† *Encolpius.* ‡ *Conlibertus.*

1. *Hæc est vera: athletam in ingenuum nasci*] pro Patav. *Hæc sunt vera, athlanam i. i. n.* & MSi, *hec est vera. a. i. i. n.* Schefferus: *Hæc sunt vera, athlanam.* Scribe: *Hæc sunt vera athla. Nam,* &c. ἆθλα, munera, quæ victoribus certaminum publicorum dabantur. Nam præcesserat, de supplantatione. *in ingenuum nasci.* Nescio, an prius *in* abundet. Nam & Tertull. de Carne Chr. c. 3. *Deus nasci in carnem erubescit?* Suetonius hac forma *subjici in servos* dixit, vitâ Titi cap. 8. *Hæc est vera* scilicet *sententia, ratio, narratio,* similéve quid. Vt suprà, *quibus præ mala sua* (sc. *sorte*) *cornua nascuntur.* &, *laborat hoc tempore patria; nec hoc sua (culpa).* Quæ hujusmodi vocum detentiones & intempestivæ ellipses idiotis propriæ, ut perbellè in Thrasone apud Terentium observare est, notante Farnabio. *Athleta*, hîc quilibet certator, homove gnavus. Suidas: ἀθλητὴς πολέμων, *qui bellô decertat.* Qui in aliquibus rebus, cæteris antecellit, ut probat Victorius l. 24, c. 9 ex Varronis 2, & 3.

2. *quam accede istoc*] Puto corrigendum, *quam accedere istoc.* Schefferus. *Tam facile est, quàm accede istoc*, i. dicere *accede istoc.*

3. *tamquam hircus mercurialia*] pro MSi, & Patav. *merculia.* Schefferus: *tamquam hircus merculia.* Quid hîc est, *merculia?* Subdubito annon fuerit, *Mercurialia.* Invenio enim *Mercuriale,* pro eo, quod Græci vocant ἑρμεῖον, acervumque lapidum significat in via publica, vel saxum, quo indigitatur rectum iter. Sic proverbium erit de eo, qui ad rem ignotam stupet.

4. *Giton*] γείτων, *vicinus.* pro MS. & P. aliorumque *Gyton.*

5. *Tu autem i. etiam t. rides cæpa cirrata*] pro Patav. *T. a. i. e. t. r. cepa pirrata?* & MSi, *T. a. i. etiam turdes cepa, pirrata. Cæparum* sunt capillamenta, seu cirri: *cæpæ* mordaces: hinc duplex convitium. Tilebom. *pirrata,* leg. *pyrrhata.* Schefferus: *tu autem rides.* Apulejus IX. *tu autem, inquit, tam mollis ac tener, mulieres appetis? cepa pirrata.* Hoc est precii nullius. An scribendum, *cepa capitata?* Plinius 19, cap. 6, ubi loquitur de cepis: *Alterum genus capitatæ, quæ ab æquinoctio auctumni seritur.* Num potiùs *pirra*, à Græco πυῤῥά h. e. *rufa.* Mallem ego *cepa piperata.* Reinesius: *cepa pirrata.* Trajectus consonantium *c* & *p* in vocula dissyllaba factus à librario est; Petronius scripserat, *pica cirrata,* quòd est convicium geminum in puerum jactum ab irato; alterum à moribus, quòd esset garrulus & importunus blatero; alterum à cultu seu habitu, quòd cirros gestaret: utrumque adolescentibus scholasticis proprium. Ἀδολεσχοῦσιν *(loquaces)* enim & libenter nugas garriunt. *Martialis* hoc dicit de *matutini magistri cirrata caterva* lib. 9 Epigr. 30. Iidem φιλόκομοι & φιλόκοσμοι, cirros amabant; & sic distinguebantur ab ignobilibus, vulgaribus: ideo *cirratos*, dixit *Persius Sat.* I, *v.* 29. Sunt autem cirri crines plexi tortique in botryonem collecti & nodô invertice religati. Græci hoc ornatûs

cember est? [1] Quando vicesimam numerasti? [2] Quid faciat crucis offla? corvorum cibaria. Curabo jam tibi [3] Iovis iratus sit, & isti, qui tibi non imperat. Ita satur pane fiam, ut ego istud [4] conliberto meo dono; alioquin jam [5] tibi depræsentiarum reddidissem. [6] Bene nos

ornatûs capillitii genus μαλλὸν, in fœminis κ϶.υμϐον, in viris κρώϐυλον, in pueris σκόρπιον nominarunt.

6. *Rogo, December est*] Decembri Saturnalia agebantur, quæ nihil aliud erant quàm privatæ publicæque epulæ, & continuæ inter omnem licentiam lasciviamque comessationes. *Sen. Epist.* 18. *December est mensis, quo maximè Civitas desudat. Ius luxuriæ publicæ datum est: ingenti adparatu sonant omnia.* Servi tum liberrimè agebant: V. eundem Ep. 47. *Th. Reinesius.*

1. *Quando vicesimam numerasti*] Quænam hæc vicesima? num mensis Decembris, de quo antecessit? Puto planè, quia illa die Saturnalia finiebantur. Vt sit sensus: quando tibi tandem desinunt esse Saturnalia? *Io. Schefferus.*

2. *Quid faciat crucis offla* &c.] Patav. edit. *Q. f.c. o.c. cibaria?* MS. citra (?). Schefferus: Nescio, an rescribi debeat: *quid facias crucis offla? corvorum cibaria? offla.* Id est, *offula.* Reinesius: *crucis offla, corvorum cibaria?* Convicia sunt in hominem perditum perdendumque: an à nostris accepta, qui talem patibulo victimam & corvis escam destinari dicunt? *Plautus* tamen ferè talibûs usus est. Alioquin ista mastigiæ temulenti invectiva rustica, insulsa prorsus & illiberalis est, jocîsque ad obscœnitatem usque petulans: spargit simul ænigmata, nim. cùm rhetoricari incipit suprà, quibus quærendus Oedipus, si tanti visa fuerint. Ad ea vero ulcera, quæ sanis librarius adfricuit, alius pelvim & spongiam posceret, ne ita malè cohærentibus diffluxis & diffractis concinnandis operam ponere cogatur.

3. *Iovis*] MS. *yovis nominat. casus.* in margine. Schefferus: *Iovis*, ita Plautus, Apulejus, Martianus, alii. Vocabularium vetus, titulô, Deorum nomina. *Iovis, Ζεύς.*

4. *conliberto*] pro MSi, & Patav. *cum liberto.* Schefferus: *cum liberto meo dono.* Scribe, *conliberto meo dono.* i. e. ipsius gratiâ te nunc non accuso, apud Iovem. i. e. Herum. Noster in jam editis: *quicquid ergo est, dono vobis.*

5. *tibi depræsentiarum*] pro MS. & Patav. *de præsentiarum.* Tilebom. *Voce unica & adverbialiter sumpta hoc intelligendum. Sic apud Æmil. Probum, seu Cornel. Nepotem, quem Muretus appellat mundißimum & castigatißimum Scriptorem, in Vita Hannibalis,* inpræsentiarum *sumitur.* Cùm hoc, inquit, exhaustis jam patriæ facultatibûs, cupiunt inpræsentiarum bellum componere, quò valentior postea congrederetur. *Et ita Cornelius Tacitus, Aul. Gellius, Alii.* Schefferus: Quid est, *de præsentiarum?* an formatur ita, ut, *impræsentiarum?* num scribendum, *tibi idem præsentarium reddidissem?* Plautus Mostell. 111, scen. 3. *nunc ferat sex talenta magna argenti pro istis præsentaria.* Ita alibi. Sed *de præsentiarum* habes & inferiùs, ut nil temere sit mutandum.

6. *Bene nos non habemus, aut isti Getæ*] pro Patav. & MSi, *B. nos. h. a. i. genge* (MS. *geuge*). Schefferus: *bene nos habemus.* Suspicor abesse quippiam, & scribi oportere, *bene nos non habemus, aut.* Quomodo Martial. 11 Epigr. 4. *Ne valeam, si non,* &c. formula comminantis: aut male agetur nobiscum, aut hoc efficiemus. Seneca Epist. 24, de Scipione: *ferro se transverberavit, & quærentibus, ubi Imperator esset: Imperator, inquit, bene se habet. Bene nos non habe-*

nos non habemus, aut isti Getæ, qui tibi non imperant. plane, [1] *qualis dominus talis & servus. Vix me teneo; & sum natura* [2] *caldus: ciceræ jus cum cepi matrem meam dupondii non* [3] *facio. Recte; videbo*

habemus, hìc asseverantis est cum stomacho. Porrò Schefferus: *genge.* Hoc quid sit, haud excogito. convitium latere aliquod videtur. Priusquam de MSo constaret, post Schefferum: *genge.* Num *gangrana?* aut servile apud Athenienses nomen *Getæ?* an verò propter risum, unde hoc convitium procederet, quasi *gengibiæ?* Gloss. *Gengibiæ*, ἄλα ὀδόντων, *extima pars dentium.* γίγγιδιον *agreste oleris genus staphylino seu pastinacæ similis.* γιγγίλεξ, *mus agrestis.* γίγγρη *tibia stridula, atque mœsta.* striduli cùm riderent, mœsti cum increpiti silerent. Conjectiunculæ sunt, ut aliis rimandi ansa præbeatur. Reinesius: *isti genge, qui tibi non imperant.* Minatur non puero corrixanti tantùm, sed & dominis ejus, quos ironicè vocat *gennæos*, γενναίους: nisi Pluralis jacet pro Singulari. Legendum enim, *aut isti gennæi, qui tibi non imperant*, i. e. qui non prohibent, qui indulgent tibi, ut te mihi opponas. Γενναῖοι, Γεννάδαι, (*generosi*) dicuntur cum sale, ut Egregii: eademque figura qua θαυμάσιον (*admirandum*) *Synesius*, & θεσπέσιον (*divinum*) *Theophyl. Dimoc. in Epp.* καλὸν (*bonum*), & δαιμόνιον (*beatum*) alii, quem derisum, carptumque volebant, adpellarunt. *Getæ*, h. e. servilis ac stupidi ingenii. & subintellig. *sunt.*

1. *qualis Dominus*] Vide Sidon. II Epist. II, ibique Savaronem. *Schefferus.*

2. *caldus: ciceræ jus cum cepi*, &c.] pro Patavino, *cicer ejus cum cœpi*; MSi, *c. e. c. cepi.* Schefferus: *caldus.* iracundus. Horatius I Sat. 3.

Caldior est: acres inter numeretur. -- *cicer ejus cum cæpi.* De cicere sic Plinius lib. 18, cap. 12. *Ciceris natura est, gigni cum salsilagine, ideo solum urit.* An, quia hoc proprium ciceris, ut *solum urat*, ideo hìc, *cicer capere*, est materiam irarum habere? Vix persuadeo mihi, & de lectione ista vehementer dubito. *matrem meam dupondii non facio.* neminem respicio aut curo, ne ipsam quidem matrem meam. Ita Plautus Captiv. 3. I. *neque ridiculos jam teruncii faciunt.* Reinesius: *Vix me teneo; & sum natura caldus: cicer ejus cum cœpi matrem meam dupondii non facio.* Prædicat homuncio sui animi generositatem, τὸ ἀπότομον, strenuitatem & fervorem in omnibus, etiam τοῖς ἀνοήτοις (*stultis*), quem crescere sibi dicit à sumto jure ciceris; hoc enim sic incalescere, ut neminem timeat, respiciat neminem, ne matrem quidem suam. Sic igitur constituenda lectio est: *Ciceræ jus cùm cepi.* (accepi.) Cicer, cicera, δίκλιτον (*duplicis inflexionis*), πληθυντικῶς (*in plurali*) cicera, ciceres. Τῷ *cicera* ἑνικῶς (*in singulari*) utitur *Colum. lib. 22, c. 11.* & servarunt *Ruellius lib. 2 de nat. Stirp. 36: Bruyerin. 7 de re Cib. c. 5: L. Nonn. I, c. 10.* Ejus facultates præter cætera, generare flatus, valde nutrire, esse ζημωτικὴν τῆς σαρκὸς, i. e. facere ut intumescant carnes, secundum Dioclem apud Athen. in 2; augere proventum genituræ, & Venerem stimulare. Ideoque perorigæ cicer solent objicere equis admissariis ἐν ὥρῃ ὀχείας (*in æstu*), ut eo cibatu roborati operi sufficiant: notavit Galenus I de Alim. facultat. Satis pellucet ex Arbitri genio hujus cœni nequitia: non opus est rimatu.

3. *facio. Recte; videbo te in publicum: mus, imo terræ tuber*] pro Patav. *facio: recte videbo te stu . . . . publicum mus, imo terræ t.* MS. *facio recte. videbo te in publicum mus ymo terre t. in publicum.* Pro, in publico. Plaut. Mostell. *in pectus consilia instituì.* i. *in pectore.* vel etiam

debo te in publicum : mus , imo terræ tuber. Nec ſurſum [1] *nec deorſum creſcam , niſi dominum tuum in rutæ folium conjecero : nec tibi parſero, licet me-Hercules* [2] *Iovem Olympium clames : curabo,* [3] *longe*

etiam aliquid ſubintelligi poteſt, *prodeuntem,* &c. Tilebom. *rectè videbo te ſtu ** publicum Mus : Imo terræ tuber.nec.* Sic putârim id eſſe legendum. *rectè videbo te ſtupere , publicè mus , imò terræ tuber. Nec.* Schefferus : *terræ tuber.* fungus. Petronius alibi : *at nunc lævior ære,vel rotundo horti tubere.* Martiali memorantur frequentiſſimé. Reineſius : *Rectè videbo te ſtu . . . publicum, mus, imò terræ tuber.* Lego. *Rectè ridebo te , ſtuprum publicum.* Culcitam vulgarem & muliebris patientiæ maſculum ſcortum dicit ; tum *mus* , etiam hoc in contemtum:*mures* enim opici & curantur à nemine ; tantùm ſunt ut obterantur ; liceat tamen etiam interpretari lutum , limum : *mus* enim terra : *Iſid. Orig.* 20 , *c.* 3. *terræ tuber* , vel pro fungo , qui terræ ἔκτρωμα (*abortivum*) potiùs quoddam eſt, quàm verum ἀπογέννημα (*germen*) : vel pro vomica & abſceſſu, qui corporis naturalem ὄγκον (*gravitatem*) & habitum deformat & vitiat, capi poteſt.

1. *nec deorſum creſcam , niſi dominum tuum in rutæ folium conjecero : nec tibi parſero , licet*] pro Patav. & MSi , *nec deorſum non creſco , niſi d. t. in r. f. non conjecit : nec tibi par ero , licet.* Schefferus : *nec deorſum non creſco.* rurſum formula , ſub execratione ſui comminantis. Itaque negativè debet accipi. Vt in illo Virgilii Ecl. IV. *Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus. non conjecit.* Senſus poſtulat, *conjeci. nec tibi par ero.* Interrogationis ſignum hîc ponendum poſt *ero*.Quid,ait,ego, qui dominum tuum coërcui , & obſequentem mihi ad omnia feci, an te compellere ad officium nequeam ? Tilebom. *Rutæ folium non conjecit : nec tibi par.* ſcribas velim : *rutæ folium conjeceris. nec non tibi par.* Reineſius : *nec tibi par ero.* Lego *nec tibi parſero*;omnia enim iſta minantis ſunt.

2. *Iovem Olympium*] Sic MS. pro Patav. *Olympum.* Schefferus : *Olympum.* Olympum aliquando pro Iove poni notum eſt , ſed hîc lege , *Olympium.*

3. *longe tibi ſit comula iſta betalis*] Schefferus : *longe tibi ſit.* abſit abs te, eâ careas , eâ priveris. Martialis l. 1 Epig. 87, de Novio :

Tam longè eſt mihi, quàm Terentianus,
Qui nunc Niliacam regit Syenen.

Iſta betalis. hoc quid ſibi velit , aliis cogitandum relinquo. *Betalis*, an denominativum à *beta ? betizare* apud Suetonium in Auguſt. c. 87. *langueſcere , effeminari* ; & *betæ* homines *molles* atque *cinædi* Diogeni. Vnde Catullus :

Languidior tenerâ cui pendens ſicula beta.

Nam *betaceus* , quod hodie adjectivum , pro *parva beta* ſubſtantivè uſurpatum. G. I.Voſſ. ex Chariſ. & Priſc. *De Dupondiario*,quod ſequitur,habuimus ſuprà,& recurret in Fragm. fine. Reineſius : *curabo longè tibi ſit comula iſta betalis :* i. e. faciam, comatule calamiſtrate, ne ultrà tibi ſic placeas vel ſuperbias ob *comam* iſtam tuam ſimilem *betæ* ; poſſumus intelligere vel criſpam (confundit n. hic ſcriptor, quas medici accuratè diſtinguunt , *betam* & braſſicam : hujus ſpeciem quandam criſpam vocant ob folium, *Plin.lib.*19, *c.*8. vel mollem,diffuſam, & pendulam ; quo ſenſu *Tibullus* 2 *El.* 3, molles capillos : & *Mart. lib.* 4 *Ep.*42 molles comas dixit.*Betæ* etiam virtus primaria mollire. Sin legamus *pedalis* , promiſſam illam & muliebrem interpretabimur.

1. *Rectè*

ge tibi sit comula ista betalis, & dominus dupondiarius. [1] *Recte venires sub dentem; aut ego non me novi, aut* [2] *non deridebis* [3] *licet barbam auream habeas.* [4] *Sagana tibi irata sit curabo, & qui te primus* [5] *condocefecit: non didici* [6] *geometricas, criticas, & alogus nænias, sed* [7] *lapidarias*

1. *Recte venies sub dentem*] Illud, *rectè*, est verè, omnino, penitus. Vt in illo Plauti Bachid. 2, scen. 2. *Ille est oneratus rectè, & plus justô vehit.* At *venire sub dentem* ille intelligitur, qui incidit in iratum, & mordentem. Penè illo modo, quo Augustus *esse sub maxillis* dixit apud Sueton. in Tiber. c. 21. *Miserum populum Romanum, qui sub tam lentis maxillis erit.* Io. Schefferus.

2. *non deridebis*] absoluté. Terentius Adelph. v, scen. 3. Mic. *Derides fortunatus, qui istoc animo sies.* Schefferus.

3. *licet barbam auream habeas*] i. e. deus sis. Nam deorum simulacris barbas addere solebant aureas. Sic habes barbam auream Æsculapii apud Val. Maximum lib. 1, cap. 2; Iovis, apud Sueton. Calig. cap. 52. Persius communiter commemorat in omnibus, si quid fecissent gratum & honore dignum Sat. 2, v. 58.

Præcipui, ait, *sunto, sitque illis aurea barba.* Idem.

4. *Sagana*] pro MS. & P. *Satana*, quod irrepsit quemadmodum pro *venabulis*, *venerabilis*, pro *ab asse*, *abbas*; aliáque forsan similia ecclesiastica. Schefferus: *Satana.* nomen mulieris. Reinesius: *Satana tibi irata sit curabo.* Stupor Librarius Satanam cogitavit, fortassis parum meminens Dei, & penè nobis, ut Petronium hunc inter Christianos numeraremus, persuaserat. Sed bene habet mala ejus scriptura; satis intelligimus artes, quas ubique prodit. *Saganam* debuit dare. Minatur servus alteri iras & maleficia Saganæ, quæ venefica erat, potens nimirum *carminibus versare atque venenis humanos animos*, ipsis quoque corporibus inferre noxas: traxit hoc Petronius ab *Horatio*, qui Saganam Canidiæ sagæ non minùs famosæ & terribili sociam jungit 1. Sat. 8; & Epod. 5.

5. *condocefecit*] pro Patav. *decero defecit*; & MSi *deuro d.* Schefferus: *& qui te primus decero defecit.* Hæc sunt pessimè corrupta, nec quid sibi velint, nunc excogito. Reinesius: *qui te primus decero defecit.* leg. *& ei qui te primus condocefecit.* Præcipuè enim, ut patet è seqq. magistro hujus discipuli indignatur, ut qui talem formasset cum inconcinnis moribus & petulante lingua. Est autem Verbum istud dignum Petroniô, quippe *Ciceroni in 4 Tusc. & 1 de nat. D.* usurpatum, relatumque *à Nonio M. c. 2.* quod librarius corrupit sic, ut tamen veræ lectionis manifesta vestigia in depravata observari possent. *& qui te primus condocefecit.* τὸ ei, ante *qui* non est usus, affectus irati absorpsit.

6. *geometricas, criticas, & alogus nænias*] pro Patav. *geometras, cretica, & alogias menias.* & MSi, *geometrias* (vel *geometricas* (compendio enim quodam τὸ i suprà sistitur) *c.e.a.m.* Schefferus: *geometras, cretica, & alogias menias.* Quid hoc est verborum? An legendum, *geometricas, creticas, & alogus nænias.* De Geometrarum paradoxis res est nota. Cretensium fabulæ mendaciáque proverbiô circumferuntur. Tilebomenus: *Geometras, cretica, & alogias menias*, lege: *Geometriam, criticen, & alogias meras.* Vbique & veteris & novi hujusce Fragmenti, sui semper similis existit Petronius, ætatis suæ barbariem seu ingenuarum disciplinarum contemptum, adeóque mores ab antiquis mutatos pessimè, persequendo atque

pidarias ſcio, [1] *partes centum dico,ad æs,ad pondus,ad nummum.* [2] *ad ſummam :* [3] *ſi quid vis, ego & tu, ſponſiunculam ecce defero, Lamia.*

Iam

atque deprimendo : Illic, poſtquam Eumolpus pulcherrimarum Artium vicem doluit,ita emovetur & quærit: *ubi eſt Dialectica ? ubi Aſtronomia ? ubi Sapientiæ conſultiſſima via? Quis unquam venit in templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perveniſſet ? Quis ſi Philoſophiæ fontem inveniſſet ? Nec mirum : cùm iis omnibûs formoſior maſſa auri videtur,* &c. Hîc verò, hoc eſt in Novo, eaſdem Artes ſubſannat puer ſeu ſervus, atque Geometriam & Criticen, ac gloriatur ſe *lapidarias tantùm ſcire literas*, parteſque centum ad æs dicere, ad pondus, ad nummum. Ita ſcilicet & eo fine ni fallor, fiebat, uti Principis & Amicorum ſuorum vitia laterent, *Literæ enim* (quemadmodum referebat quidam vir doctus, Majorum temporibûs) *ſunt quædam veluti ſpecula, quibus Malorum vita obverſa atque admota, cùm eſt turpis, flagitioſa, & ſcelerata; talis etiam conſpiciatur. Hoc eos malè habet : atque hoc potiſſimùm nomine Literas & Literatos non modò dente rodunt; verùm etiam omnibus machinis expugnant. Nam viri boni & abſtinentes, & juſti & innocentes, & integri & puri literas amant atque amplectuntur : Literatis favent ac ſuffragantur. Improbi, injuſti, prædones, ſicarii, avari, ſacrilegi, impuri,*

Omnes hi metuunt verſus, odere Poëtas,

inquit Horat. Omnes hi literis & doctis hominibus bellum inexpiabile ſemper indicunt. Quò magìs, inquit *Tacit. Annal.* 4 *ſocordiam eorum irridere lubet, qui præſenti potentia credunt extingui poſſe etiam ſequentis ævi memoriam. Nam contrà punitis ingeniis gliſcit auctoritas : neque ii, qui malè vixerunt, aliud niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam peperere.* Porrò Critice, cujus hîc meminit Petronius, ad Grammaticam pertinet; cujus quidem tres ſunt Partes : prima *τεχνικὴ (artificialis)* vocatur : *ἱστορικὴ (hiſtorica)* autem ſecunda : tertia *ἰδιαιτέρα (magis propria).* Et illa non omnium, ſed pauciorum eſt. Neque in quibuſlibet auctoribus verſatur, ſed in nobiliſſimis, ut alicubi diſputat eruditorum ocellus Iuſtus Ioſephus Scaliger.

7. *lapidarias literas*] Eas, puto, intelligit, quas lapidarii incidunt ſaxis ac lapidibus. *Schefferus.* Per *lapidarias literas* quid velit hîc Auctor ſi quærat aliquis, dicam, meo quidem judiciô; nihil aliud nempe, quàm Baſilicas, Domos præclaras, Inſulas, Villas ruſticas, Nummos & ſimilia id genus, illum innuere. *Io. Cai. Tilebomenus.*

1. *partes centum dico, ad æs, ad pondus*] Integra hæc eſſe vehementer dubito, ſenſum certè extrico nullum. *Schefferus.* Repete quæ ſuprà Reineſius ad verba, *jam 4 partes dicit.*

2. *ad ſummam*] Familiare hoc noſtro, cùm claudere vult ſermonem & præmiſſis cumulum addere, repetit *ad ſummam. Plin. l.* 5 *Ep.* 6. *In ſumma :* Marc. *Empir. cap.* 9 *ad ſummam :* itaque *Sen. Ep.* 31. *τὸ δ' ὅλον Theophr.* 2 *Hiſt. plant. c.*1: *ὅλως Ariſtot.* 2 *Rhet. Lucian. in bis Accuſ.* item *καθόλου, τὸ τελευταῖον· συνελόντι· ἐν ἐπιτομῇ.* Th. Reineſius.

3. *ſi quid vis,ego & tu, ſponſiunculam ecce defero, Lamia*] pro Patav. *ſi q. vis ego, & tu, ſponſiunculam exi de fero lana.* Sic & MS. niſi quod *lanna*, vel *lamna* poſſit legi, compendio incumbente ſuper *n.* Tilebom. *Ego & tu ſponſiunculam exi defero lan.* Hîc neque pedem neque caput animadverto. Confuſa omnia. Eritne aliquid lucis, ſi legas ? *Exi tu & ego ſponſiunculam defero, Lana.* Qui *ἀγχινοίᾳ (propinquitate mentis, & ſollertia)* præpollent vegetiore atque præſentiore, ſummam adhibeant. Schefferus :

Iam scies patrem tuum mercedes perdidisse; quamvis & Rhetoricam [1] *scio. Ecce quidem nobis longe nemo: late venio. Solve me, dicam tibi, qui de nobis currit,& de loco non movetur: qui de nobis crescit, & minor fit. Curris, stupes, satagis, tamquam mus in* [2] *matella. Ergo aut tace, aut* [3] *meliorem noli* [4] *molestare,* [5] *qui te natum non putat;* [6] *nisi si me judicas* [7] *anulos buxeos curare,* [8] *quos amicæ tuæ involas-*

ferus: *si quid vis ego, & tu.* Corrige, ac distingue: *si quid vis, ego & tu, sponsiunculam ecce defero. Sanè, jam scies.* Si, ait, vis, certabimus ego & tu inter nos, defero sponsionem. *Deferre sponsionem* puto dici, ut *deferre optionem.* Alterum habet Plautus Aulul. II, sc. I. *impera, si quid vis.* Item *si quid vis, roga. Lamia* Reinesii est, & habuimus suprá.

1. *scio. Ecce quidem nobis longe nemo: late venio. Solve me, dicam*] juxta MS. pro Patav. *scio: e. q. vobis longe venio, l. venio, solve me: d.* Verba gloriosi & Thrasonicè sua prædicantis,

An nescis longas regibus esse manus?

Horat. Schefferus ad Patav. *ecce quidem vobis.* Non placet illud *quidem.* Suspicor scribendum, *Ecce, qui dem vobis, longe venio.* Illud, *qui dem vobis,* ponitur ambiguè, quoniam præcesserat & de sponsione, & de pœnis; nam & pecunia, & malum dicitur cui dari. *longe venio.* ut *longè sum,* apud Cæsarem, Virgilium, Ovidium, alios. Vide Muretum x Var. cap. 4. *Solve me: dicam tibi.* Etiam hæc valde sunt obscura. Puto autem ante illud *solve,* punctum oportere scribi, & mox comma. *Solve me, dicam,* pro, solve me, & dicam; si tu me solves, dicam. *Solvi* dicitur hoc loco, ut opinor, qui cùm antè teneret se, nec loqueretur, provocatur quacunque de caussa ad sermonem. Ita *solvere ora* dixit Ovid. I Met. v. 181.

Talibus inde modis ora indignantia solvit.

2. *matella*] Nonius in de generibus Vasorum: *Matella, aquarium vas.* Io. Schefferus.

3. *meliorem*] fortiorem, valentiorem. Tac. Ger. 32. *Excipit filius, non ut cætera, maximus natu, sed prout ferox bellô, & melior.* I. Schefferus.

4. *molestare*] Vsurpatur hoc in fragmento testamenti veteris, quod laudat Modestinus lib. x Responsorum. Vide l. 20 ff. de Liber. legat. Glossæ ὀχλῶ, *inquieto, molesto.* Schefferus.

5. *qui te natum non putat*] i. e. qui te hominem non curat, non æstimat. *Natum* pro homine posuit & Plautus in Pseud. I, sc. 3. *qui suum repetunt, alienum reddunt nato nemini.* At *putare* pro æstimare habet Cicer. pro Rosc. *Neminem præ se putat.* Noster ipse in jam editis: *nemo cœlum putat.* Scheffer.

6. *nisi si*] Terentius Andr. sc. 3. *Nisi si id est, quod suspicor,* Et sic alibi. Tertull. de Fuga in Pers. c. 5. *Nisi si vis confiteri, pati non vis.* Idem.

7. *anulos buxeos*] *anulos.* Sic veteres. i. *annulos.* Schefferus: Ita per contemptum, *annulos buxeos* puto nominare aureos, quia *buxei* sint coloris. Quomodo Varro in Sexages. anates appellat, *buxeis rostris pecudes.* & Martialis, putidos dentes, *buxeos.*

8. *quos amicæ tuæ involasti*] eripuisti, subduxisti. Glossæ veteres: *Involo,* κλέπτω, *furor, involo.* Schefferus. *annulos quos amicæ tuæ involasti.* Sic infrà, *Iam strigæ puerum involaverant.* Catullianum est hoc verbi à vola manûs deductum furandi significatione: extitit & apud Vitruvium proœm. l. VII; sed corruperunt in editionibus; legamus posthac: *qui invidis*

involasti. [1] *Occuponem propitium! eamus in forum, & pecunias mutuemur. jam scies* [2] *hoc ferrum fidem habere. Vah! bella res est* [1] *volpis*

invidis moribus aliena scripta involantes gloriantur; paulò antè *furantes* dixerat. *Reinesius*.

1. *Occuponem propitium*] Primo aspectu mihi visus est ἀνίατος (*immedicabilis*) hic locus: Sed cùm postea mente revolverem, quanta semper fuisset Petronio proclivitas ad nova verba cudenda, statim putavi distinctione tantùm levi opus esse. ita legendo: *ô Occuponem propitium! eamus.* Tilebom. *Occuponem propitium.* sc. *tibi opto.* quomodo cui optabant Iovem propitium. Porro *Occuponem* hîc accipio pro Deo eorum, qui quid occupant, forsitan & acquirunt furtô, videturque hoc cognomento celebratus Mercurius, furum deus, velut mitiore ac honestiore. Ac quia furtô alter annulum subduxerat, hic ei optat propitium Mercurium Occuponem, ut prodesse illi faciat, usumque ipsius prosperè succedere. *Schefferus. Occuponem propitium.* Certum est Mercurium, qui foro & mercimonio præesse, furum etiam artes fovere & provehere credebatur, hîc designari; sed *Occuponem.* dictum fictumque à Petronio vix credidero. Est enim hoc verbi perinde ut simplex *capere* honestius & de licitis plerumque intelligitur, eoque actum vitiosum & infamen furti non repræsentat. Existimem autem Petronium in cujus omni sermone πολλὴ χάρις καὶ Ἀφροδίτη ἐπανθεῖ (*multa gratia & Venus efflorescit*), à Latino Verbo *clepere* venustè formato nomine *Cleponem* dixisse, quem Græci Κλῶπα & κλέπτην (*furem*). Mercurio enim Deo sive furatrinæ sive furatrino hanc adpellationem imposuisse Græcos, vel inde patet, quia Pana, quòd Mercurio satus haberetur, κλωποπάτορα (*furum patre satum*) vocavit *Theocritus*. Et legam igitur, *ô cleponem propitium!* Certè exclamatio abesse non potest, & orationem mirè perficit & exornat. Si quis autem *cleponem* accusare velit tanquam vitiô creatum, ei alia ejusdem formæ à verbi Præsente ducta, propria, ornatissima & optima, bonis autoribus usurpata indicando, puto, satisfecero. Dixerunt *appetones*, *coambulones*, *celones*, *comedones*, *convivones*, *fabulones*, *incubones*, *lurcones*, *machinones*, *manducones*, *nugones*, *palpones*, *rapones*, *reposcones*, *susurrones*, *verberones*, *vituperones.* Ipsum Verbale nomen *clepo* non ignorasse Latinos sive veteres sive medios è seculi undecimi Grammatico Gallo *Petro Helia* audire jucundum erit. Ejus in Lexico metrico manuscr. hic versus est: *Vult clepo furari: clepo, clepsis, clepsidra dici*, in quo Nomina à Verbo manantia tria; primum hoc ipsum Petronianum est; sed quod in vulgatis seculo decimo quarto Dictionariis malè, ultima vocali in sibilum corruptâ, in *cleps* mutarunt, fortassis habito ad τὸ κλὼψ Græcum respectu. *Reinesius. Occuponem* hîc licèt non pro infamis & vitiosi actus præside, sed in b. partem accipiamus; qui utrique periculum facturo mutuò à monetario sumendæ pecuniæ, illi ad suum aureum annulum, huic ad fidem ferrei propitius optatur. Sic textus servatur, & analogia voci favet.

2. *hoc ferrum fidem habere*] Per *ferrum*, annulum intelligit ferreum, quem habebat in manu, eum comparat cum annulo alterius aureo. Plinius XXXIII, cap. I. *memoriâ avorum multi, Præturâ quoque functi, in ferro consenuerunt.* Et aliquantò antè: *sinistræ maximam auctoritatem conciliavere aurô, non quidem Romani, quorum more ferrum id erat.* Ita habent libri veteres. *Fidem habere* intelligit apud men-

[1] *volpis uda. ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret, nisi* [2] *te toga ubique perversa fuero persecutus. Bella res & iste, qui te hæc docet,* [3] *mustum non magister.* [4] *didicimus;* [5] *dicebat enim* [6] *magister, sunt vestra: Salve, recta domum, cave*

menſarium, qui in foro expoſitos habebat nummos, ut daret mutuò, accepta ſyngraphâ, quæ ſubſignabatur annulô. *Schefferus.*

1. *volpis uda*] pro Patav. *volpiſuda.* & MSi, *vol piſuda.* Tilebom. *volpis.* Scribes *volpes,* pro *vulpes.* Schefferus: *volpiſuda.* Divide *volpis uda,* i.e. madida vulpes. Sic autem, velut proverbiô vocat eum, qui ab adverſario malè eſt habitus, victuſque erubeſcit, & quærit latebras. *Volpis,* pro *volpes* (ſeu *vulpes*) *e* tranſeunte in *i.* Forſan ut olim in ſingulari *canes,* non *canis,* docente Varrone 6 de L. L. & alia quæ congeſſit Voſſius in Etymologico.

2. *te toga ubique perverſa fuero perſecutus*] Quænam hic eſt *toga perver a?* Mentio fit *veſtis perverſæ* apud unum Senecam lib. 1 de Ira, cap. 16. Vbi de adminiſtratione ſuppliciorum: *Etſi perverſa induenda Magiſtratui veſtis, & convocanda claſſicô concio eſt; procedam in tribunal non furens.* Hoc loco variè exponunt veſtem perverſam; Muretus accipit de prætexta inverſa, Lipſius, Faber, & alii, de veſte plebeja, tunica, toga ſordida & pulla. Quoquo autem modo accipias, non video, ut huc pertineat. Nam nec inverſa, nec ſordida pulláve veſtis quicquam facit ad perſecutionem. Adde, quòd hic Aſclyti adverſarius non videtur fuiſſe in Magiſtratu, & conlibertus dicitur, in præcedentibes Trimalchionis. *Schefferus.* Hîc notandum Aſcylti adverſarium fuiſſe *Sevirum, gratis factum,* ut habetur in antecedd. Cætera facilè componuntur.

3. *muſtum non magiſter*] pro MSi, & Patav. *mufrius* (ſic, non *muſtius*) *n. m.* Schefferus: *muſtius.* Hoc quale ſit, haud ſanè dixerim. Reineſius: *muſtius non magiſter.* Si editionem hîc ſibi relictam & uti optima maxima eſt ſequamur, recipiamuſque *muſtium,* fieri aliter non poteſt, quàm ut pericopen hanc à Veneti vel Dalmatæ, unius ex illis, qui de Turcarum religione ritibuſque undecunque aliquid cognoverant, manu eſſe adfirmemus. Verùm abſit ea ſimplicitas, ut fucum luſcitioſi Librarii non agnoſcat. Vnius negativæ trajectu in ſuum locum rem compoſuero, nim. ſi legero, *qui te hæc docet, non muſteus magiſter,* i. e. non novicius ἢ νεανικῶν, non imperitus, vulgaris, & pergulanus; ſed veteranus, trebax, ἐμπειρόχειρος. Valeat tantundem hæc conjectura, quantum mereri videbitur; mihi nec temere ea nata eſt, nec facilè dimittetur: Petronium enim mihi reddit, quem à Librarii illiberali facinore amiſeram. *muſtum n. m. Muſtum,* non ſolùm vinum, verùm novellum quidquid eſt. Nonius. opponiturque hic magiſter (ipſe f. Agamemnon) in ſeqq. ironicè intelligendis, quaſi non ea dictaſſet diſcipulo quæ officii ratio exigebat, ceu recentior & ineptus ipſéque tiro, veterano & ſubacto ac idoneo magiſtro.

4. *didicimus*] Puta, ex hoc facto tuo, te non habuiſſe idoneum magiſtrum. Sic accipere verbum iſtoc licet. Quanquam mihi locus iſte totus valde ſit ſuſpectus. *Scheffer.*

5. *dicebat*] Suſpicor, *docebat.* Idem.

6. *magiſter, ſunt veſtra: Salve,* &c.] pro Patav. *magiſter:* (MS. [.] habet) *ſunt v. ſalva: recta* (MS. *ſ. recta:*) *domum: c. c-as: c.* Schefferus: *ſunt veſtra ſalva.* Puto verbis iſtis contineri

 præ-

ve circumspicias, cave [1] *majorem maledicas,* [2] *aut numeres mapalia.* [3] *Nemo dupondium evadit. Ego, quod me* [4] *sic vides, propter artificium meum Diis gratias ago.* † *Cœperat Ascyltos respondere convitio,* [†] *sed Trimalchio delectatus conliberti eloquentia:* ‡ *Agite, inquit,* [5] *scordalias de medio;* [6] *suaviter sit potius, & tu Hermeros parce adulescentulo:* [7] *sanguen illi fervet, tu melior esto.* [8] Semper in hac re qui vincitur

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

præcepta Magistri, quæ dare quotidie discipulis solebat. Ergo scribo: *Sunt vestra, Salve*, h. e. vestrum officium est, occurrentibus dicere, Salve, nec stare ac nugari diu, verùm rectà contendere domum. *Salve*, &c. Non tam hæc præcepta Magister hujus opinione tradebat, quàm debebat, fuitque inidoneus, ut agnitum.

1. *majorem maledicas*] Petronius in editis: *maledic illam versibûs, ut habeat pudorem.* Imitatus quoque est Tertullianus lib. adverf. Praxeam: *Nos autem dicentes Christum crucifixum, non maledicimus illum.* Io. Schefferus.

2. *aut numeres mapalia*] pro Pat. & MSi *aut numera m.* Schefferus: *aut numera mapalia.* Suspicor scripsisse, *haut numera mapalia.* i. e. ne singulas pergulas in via inspice, velut numerum omnium deberes inire. Glossæ: *Mapalia, καλύβαι.* Alio loco: *καλύβη, casa, tugurium, pergula.*

3. *Nemo dupondium evadit*] pro Patav. & MSi *n. dupondum e.* Schefferus: Lego, *nemo dupondium evadit.* Postquam retulisset hactenus, quæ sint præcepta probi Magistri, & quomodo ad ea se componant discipuli idonei, subdit, neminem posse evadere puerum nullius precii, qualis nempe sit Giton, qui risu ac contumeliis omnes afficiat. Sic Plinius, *evadere sermonem malignorum*, usurpavit in Epist.

4. *sic vides*] Plautus Amph. II, sc. I. *Sic sum, ut vides.* Terent. Hecyr. III, sc. 5. *Qui sic sunt, haud multum haredem adjuvant.* Schefferus.

5. *scordalias*] rixas & contentiones fœdas, quales esse solent nautarum, est enim à σκόροδον, *allium*, quo frequenter nautæ utebantur. Petronius in editis sic usurpavit *scordali* voce: *redditaque scordalo vice.* Glossæ Petronianæ: *Scordalus, homo alliatus, & illuvie squaloréque fœdus, sordidus, impurus.* Bene *alliatus*, ut dixi, & vocabantur ita cùm alii, tum præsertim nautæ, qui cùm asperis essent moribûs, hinc *scordali*, ferociores quicunque ac contentiosi. Isidori Glossæ: *Scordalus ferox.* Ad eundem modum aliud Glossarium, Turnebo laudatum. Cumprimis verò eos denotat, qui litigant inter pocula. Vide Senec. Epist. 56, & 83. itemque Senecam Rhetorem Suasoria ultimâ, & quæ ibi Lipsio, & Scriverio notantur. *Scheffer.*

6. *suaviter sit potius*] Sitis potiùs hilares. *Idem.*

7. *sanguen illi fervet*] Iracundus est. Cicero v Fin. *Quotusquisque est, cùm mors appropinquat, cui non fugiat timido sanguen.* Id.

8. *Semper* &c.] Quàm bene hic quadret & aptè locata sit; atque ex diverso in Satyrico vetere, quàm malè aberret hæcce sententia Trimalchionis dum considero: mihi nullatenus in animum inducere queo, eruditos fore unquam, qui negent amœnissimam pariter & elegantissimam illam, quam excutimus, cœnæ Trimalchionis descriptionem, nostro Arbitro acceptam esse referendam. *I. C. Tilebomenus.*

citur, vincit. *Et tu,* [1] *cum esses capo, coco, coco. atque cor non* [2] *habeas. Simus ergo, quod melius est,* [3] *apprime hilares, &* [4] *Homeristas speremus.*† *Intravit* [5] *factio statim,* [6] *hastisque scuta concrepuit: ipse Trimalchio in pulvino consedit, & cum Homeristæ Græcis versibus* [7] *colloquerentur, ut* [8] *insolenter solent, ille canora voce Latine legebat librum. Mox silentio facto.* ‡ *Scitis, inquit, quam fabulam agant?* [9] *Diomedes, & Ganymedes duo fratres fuerunt: horum soror erat Helena. Agamemnon illam rapuit, & Dianæ cervam subjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter se pugnent Trojani, &* [10] *Parenti-*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

1. *cum esses capo, coco, coco*] Lege, *capo, coco, cocio*, quam postremam vocem habes apud Sextum Pompeium *in Arilator.* Tilebom. *coco, coco.* Cùm esses alterius ætatis generisque, tuo isto tunc ingeniô vivebas. *Capo* est, quem Petronius in editis appellat *gallum spadonem.* Is voce utitur non gallinacei sonô, sed gallinæ, quem refert illud *coco.* Subest porrò quid turpiculi his verbîs; ostendunt enim licentiam ejusmodi concessam pueris, qualis Ascyltos hic fuit. *Io. Schefferus.*

2. *habeas*] scribe, *habebas.* Tilebom. Sed, *atque cor non habeas*, ellipticè dictum, pro, *& quasi cor n. h.*; hoc, *ac si tu vir non sapcres supra adolescentulum. Cor* sapientiæ sedes existimatum.

3. *apprime hilares*] pro MSi, & Patav. *à primitis h.* Schefferus: *à primitis hilares.* Hoc *primitis* est nihil. Suspicor, *apti, mites, hilares.* Probè, *apti*, h. e. sociales, qui se jungere aliis, vivereque conjuncti possunt. Cic. in Cornif. *O hominem semper quidem mihi aptum, nunc verò etiam suavem.* Tilebom. *A primitis*, leg. *à primitus*, eodem modo ac suprà *de præsentiarum* & *in præsentiarum.*

4. *Homeristas speremus*] MS. pro Patav. *H. spectemus.* Schefferus: *Homeristas.* Hi sunt, qui carmina Homeri recitare voce canora solebant in conviviis, *Rhapsodi* etiam vocati, ut ex Athenæi lib. XIV, cap. 3 colligitur. Diomedes lib. III. *Rhapsodi, quòd partes Homerici carminis in theatralibus circulis cum baculo, id est virga pronunciabant, qui ab eodem Homero dicti sunt Homeristæ.*

5. *factio*] caterva, multitudo, bono sensu. Festus: *Factio, & factiosus, initiò honesta vocabula erant, unde adhuc factiones histrionum & quadrigariorum dicuntur.* Schefferus.

6. *hastisque scuta concrepuit*] Livius præpositionem addit lib. XXVIII, cap. 29. *Exercitus gladiis ad scuta concrepuit.* Schefferus. Sed Ovid. 5 Fast. planè ut hîc usurpat:

Rursus aquam tangit: Temesæaque concrepat æra:
Et rogat ut tectis exeat umbra suis.

7. *colloquerentur*] Frustra forsan hæc exigimus ad consuetudinem Homeristarum, quando hi alio fine fuerunt adducti, ut liquet facilè ex sequentibus. *Scheffer.*

8. *insolenter*] raro. Cic. de Inv. I. *Evenire vulgò soleat, tu insolenter & raro.* Idem.

9. *Diomedes & Ganymedes*] Sunt hæc rursum superioribus similia, nec cum historia convenientia, eam ob causam, quam antè dixi. *Id.*

10. *Parentini*] Mallem, *Tarentini.* Schefferus. *Tarentum* magnæ Græciæ in Italia urbs. *Parentium* unde *Parentini*, Istriæ civitas. Ptol. lib. 3, cap. 1. Istria autem & ipsa Italiæ regio, Illyrico contermina.

 1. *Vicit*

rentini. [1] *Vicit ſcilicet, & Iphigeniam filiam ſuam Achilli dedit uxorem; ob eam rem Aiax inſanit, & ſtatim argumentum explicabit.* † *Hæc ut dixit Trimalchio, clamorem Homeriſtæ ſuſtulerunt,* [2] *interque familiam diſcurrentem* [3] *vitulus in* [4] *lance decumana elixus adlatus eſt, & quidem galeatus. Secutus eſt Aiax, ſtrictoque gladio, tamquam inſaniret, concidit, ac modo* [5] *verſa, modo ſupina, geſticula-tus*

† *Encolpius.*

1. *Vicit ſcilicet*] Quis? An Agamemnon? Num deeſt vocabulum illius, qui victoriam obtinuit? *Io. Schefferus.*

2. *inter familiam diſcurrentem*] Sicut Phædrus noſter: *inter manus ſublatus.* Schefferus.

3. *vitulus*] Quid? vitulus, & is elixus hîc apponitur? Atqui viri docti notant, apud veteres fuiſſe rariorem vitulinæ uſum. Extitit profectò olim Conſtitutio Valentis, qua prohibebatur populis Orientis. Hieron. cont. Iov. II. *Imperator Valens, nuper legem per Orientem dederat, ne quis vitulorum carnibus veſceretur, utilitati agriculturæ providens.* Sed hæc ipſa Conſtitutio ſubinnuit, non fuiſſe penitus ignotum, ſaltem per Orientem. Cicero quoque mentionem facit vitulinæ, licet aſſæ. Ita enim lib. IX Ep. 20. *Itaque uſque ad aſſum vitulinum opera perducitur.* Et in veteri colloquio nominatur *vitulinum*, *μόσχειον*. Denique apud Plautum habes in macello, unde comparare ſibi quærit Euclio ad filiæ ſuæ nuptias. Verba ſunt in Aulularia II, ſc. 8.

Venio ad macellum, rogito piſces. indicant
Caros; agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam, —

Idem.

4. *lance decumana*] *Decumanus* magnus; ut, *decumana ova*, *decumanus acipenſer*, &c. Sic pro Patav. *clunaria*, & MSi, teſtante ſimul Varietate lectionum Romà miſſa *dunaria*, incumbente inſuper ultimo *a* compendiolo q. dunariam legendum ſimilive modo ampliandum, nec tamen ſuper τῷ *i* punctulo conſpicuô. Tilebom. *In lance clunaria*, ſcribe: *in lance culinaria.* Schefferus: *lance clunaria.* Quænam eſt hæc *lanx clunaria?* num à *clunibus* ſic dicitur? At quæ derivationis & denominationis hujus ratio? Suſpicabar, *clumaria*, quaſi qua cluma ſeparari poſſit à frumento, vanni inſtar. Nam & apud Nonium eſt *cluma* locô *glumæ*, ut à *cluma* ſit *clumarius*, quemadmodum à *pluma*, *plumarius.* Quin imò apud Philoxenum reperio *clunar*, κελύφης λέπυρον (*gluma hordei*), quod cum lectione prima quadrat optimé. Sed vereor, ne & hîc *clumar* ſcribi debeat. Denique apud ipſum Petronium in editis eſt *lanx argentea in qua purgatur piſum*, fortè non multùm diſſimilis ab hac noſtra. Reineſius: *vitulus in lance clunaria elixus allatus eſt.* Scriptuæ compendiô factum *Clunaria*, exprimendum lectione *Centenaria.* Nim. C librario hîc eſt nota numeri. Omnes aliæ ariolationes vanæ ſunt præ lectione data. Ante bellum Syllanum lances è centenis libris argenti ſuper quingentas fuiſſe in Vrbe auctor *Plinius l.* 33, *cap.* II. Elagabalum vaſa (coquinaria ſeu eſcaria) centenaria argentea habuiſſe, *Lampridius.*

5. *verſa, modo ſupina, geſticulatus murone, fruſta collegit*] pro Patav. *v. m. ſpuma geſticulatus, mucrone fruſta c.* MSi, *verſa modo ſpuma geſt. mucrone fruſtra c.* Tilebom. *ſpuma.* leg. *palma.* Schefferus: *modo ſpuma.* Emenda, & diſtingue ſimul: *modo verſa, modo ſupina,*

tus mucrone frusta collegit, mirantibusque vitulum partitus est. Nec *diu mirari licuit tam* [1] *elegantes strophas, nam repente lacunaria sonare cœperunt, totumque triclinium intremuit. Consternatus ego exsurrexi, & timui ne per tectum petauristarius aliquis descenderet: nec minus reliqui convivæ mirantes erexere vultus, exspectantes quid novi de cœlo nuntiaretur. Ecce autem* [2] *diductis lacunaribus subito circulus ingens, de cupa videlicet grandi excussus demittitur, cujus per totum orbem coronæ aureæ, cum alabastris unguenti pendebant. Dum hæc apophoreta jubemur sumere, respiciens ad mensam, jam illic repositorium cum placentis aliquot erat positum, quod medium Priapus à pistore factus tenebat,* [3] *gremioque satis amplo omnis generis poma, & uvas sustinebat, more vulgato. Avidius ad pompam manus porreximus, & repente nova ludorum remissio hilaritatem hic refecit. Omnes enim placentæ, omniaque poma, etiam minima vexatione contacta, cœperunt effundere crocum,& usque ad nos molestus humor accedere. Rati ergo* [4] *sacrum esse fericulum tam religioso apparatu perfusum, consurreximus altius, & Augusto patri patriæ Feliciter diximus: quibusdam tamen, etiam post hanc venerationem, poma*

pina, gesticulatus mucrone, frusta collegit. Collegit frusta, quæ jacebant, alia versa, alia supina, mucrone cultri, quem flectebat in gyros, atque huc illucque movebat. *Colligere,* opinor, hîc est *struere,* i. e. congerere decenter partes, & cuique suas præbere, unde & *structores*, quos in editis facere alios à scissoribus Petronius videtur.

1. *elegantes strophas*] quibus sub persona Ajacis introductus in triclinium Scissor est. *Schefferus.*

2. *diductis lacunaribus*] pro MSi & Patav. *deductus l.* Schefferus: *deductus lacunaribus.* Corrige, *diductus lacunaribus.* Tangi videtur illud, quod est apud Suetonium Neronis c. 31. *Cœnationes laqueatæ tabulis eburneis versatilibûs, ut flores; fistulis ut unguenta desuper spargerentur.* Tilebom. *lacunaria.* scribe. *laquearia.*

3. *gremioque satis amplo*] Meminit & Phurnutus Priapi, *gestantis omnium fructuum miscellaneam sinu.* Et apud Pisonem in de Nummis antiquis Gallicè conscripto commentario habes effigiem ipsius propriè ac peculiariter huc facientem. *Scheffer.*

4. *sacrum esse fericulum*] pro MS. & Patav. *s. e. periculum. Fericulum,* pro *ferculum*, noster etiam alibi usurpat. Schefferus: *sacrum esse periculum.* Hoc non assequor. Puto planè vocem *periculum*, præcedentis *sacrum* glossema esse. Horatius II Sat. 3.

--- *metuensque velut contingere sacrum.* Schefferus.

Rati ergò sacrum esse periculum tàm religioso adparatu perfusum. Petronio, quippe φιλαρχαίῳ (*antiquitatis amanti*) convenit ut scripserit *fericulum*: ex hoc pòst fecerunt κτ̀. συγκοπὴν (*per concisionem*) *ferculum.* Sanè *placentæ & poma* quæ exhibebantur pro ferculo erant. *Sacrum* verò dicit ob

 crocum,

poma rapientibus, & [1] ipsas mappas implevimus. Ego præcipue, qui nullo satis amplo munere putabam me onerare [2] Gitonis sinum. Inter hæc, tres pueri [3] candidas succincti tunicas intraverunt: quorum duo [4] Lares bullatos [5] super mensam posuerunt: unus pateram vini circumferens, Dii propitii, clamabat. Ajebat autem unum [6] Cerdonem, alterum Felicionem, tertium Lucronem vocari. Nos etiam [7] veram imaginem ipsius Trimalchionis, cum jam omnes basiarent, erubuimus præterire.

Postquam ergo omnes, [8] bonam mentem, bonamque valetudinem

crocum, cujus usus in sacris & ad pulvinaria Deorum ob fragrantiæ excellentiam. *Th. Reinesius.*

1. *ipsas*] MS. *ipsius.*

2. *Gitonis sinum*] Sic Patav. ex MSi *Gytonis unum.*

3. *candidas succincti tunicas*] Ovid. x Met. 536.

Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ. Io. Schefferus.

4. *Lares bullatos*] Quasi *lares* ipsi culti bullis fuerint. Sane bullas laribus suspendi solitas docet Persius v, ℣. 31.

Bulláque subcinctis laribus donata pependit. Idem.

5. *super*] MS. pro Patav. *supra.*

6. *Cerdonem*] A Græco *κέρδος*, arbitror, quod significat *lucrum.* At verò sequitur *Lucronem.* Quid igitur, si scribamus *Certonem*, à certando formatum, quia certavit velut Trimalchio cum aliis, quos deinde superavit felicitate, atque lucrô, unde facta nomina sequentia. Quæ cùm sint Latina, vix hoc Græcæ originis erit statuendum. *Schefferus. Cerdonem.* ἀπὸ *κέρδους* (*ἀ κέρδος, lucrum*). Mox alius hujus farinæ *Lucro* vel *Lucrio*, eadem significatione. Nihil impedit autem ejusdem domini servos alterum Græco, alterum Latino vocabulô fuisse; eóque nihil mutandum est. Quin etiam fratribus Græca & Latina cognomina imposita legimus eadem potestate, ut alter Eutyches esset, alter Felix. De cognominibus *Cerd.* & Lucr. est in *Eponymologico.* Reinesius.

7. *veram imaginem*] Cùm non nisi veri & ad vivum expressi effictique vultus dominorum in armariis disponi, tum promi, exhiberi & circumferri in conviviis solerent, inepta locutus fuerit *Petronius*, si lectionem editam sequamur. Necessum ergo eam corrigi; veriusque videtur, in vocabulo *veram* latere nomen materiæ, è qua formata imago; nim. scripsit, puto, *Petronius: Nos etiam ceream imaginem ipsius Trimalchionis, cùm eam omnes basiarent, erubuimus præterire.* Ejusmodi thoracæ, *θωρακίδες*, *στηθίεια* s. *προτομαὶ* thoracetenus effigiatæ è cera comitari solebant funera gentilitia, & semper defuncto aliquo totus familiæ ejus, qui unquam fuerat, cum celebri pompa populus aderat. *Reinesius.* Existimo tacitum convitium latere in *τῷ veram.* Neque enim de Trimalchione perinde honorificè noster loquitur; habuimus: *Nondum efflaverat omnia. pro reliqua insolentia.* habebimus: *diduxit usque ad cameram os ebrium. ebrietate turpissima gravis.* & erat deformis Trimalchio: suprà in dudum editis, *puer vetulus, lippus, dominô T. deformior.*

8. *bonam mentem*]. Sic solebant veteres in fine convivii. Notavit strictim Ursinus in Appendice ad Ciacconium

nem sibi optarunt, Trimalchio ad Nicerotem respexit: & † Solebas, inquit, [1] *suavis esse in convictu; nescio quid nunc taces, nec mutis. Oro te, sic felicem me videas, narra illud, quod tibi usu venit.* ‡ *Niceros delectatus affabilitate amici:* † *Omne me, inquit, lucrum transeat, nisi jam dudum* [2] *gaudimonio dissilio, quod te talem video. Itaque* [3] *hilaria mera sint,* [4] *etsi timeo istos scholasticos, ne rideant. Viderit.*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Niceros.*

conium de Triclinio p. m. 187, ed. Sanctandreanæ, quam iccirco vide. *Schefferus.*

1. *Solebas, inquit, suavis esse* &c. *nunc taces, nec mutis*] Pro MSi, & Patav. *S. i. suavius esse* &c. *nec taces, nec mutes.* Tilebom. *suavius esse.* Leg. *suaviorem esse.* Schefferus: *Solebas, inquit, suavius esse.* Istæc puto sic legenda: *Solebas, inquit, suavis esse in convictu. Nescio quid nunc taces, nec mutis.* Nescio, quæ sit causa, cur nunc sic taceas, ac ne mussites quidem. Infrà: *& solebas suavis esse, canturire.* Reinesius: *Solebat, inquit, suavius esse in convictu.* Non fastidiam hanc lectionem in scriptore archaismorum & rariorum quorumvis amante & curioso. Ejus enim formæ Adjectiva *δίκλιτα* (*duarum terminationum*) observamus esse; hinc suavis, suavius (dixere etiam *suavionem*, sed substantivè, alioque sensu) industris, apud Dudonem in Norm. aliquoties, *Ælnotum de vita & pass. S. Canuti cap. 26. Mich. Scotum physiog. c. 10.* industrius: limis, *apud Amm. M. l. 20, limibus oculis*, limus: dapsilis, dapsilus: lepidis, lepidus: putris, putrus: opiparis *apud Apul.* opiparus: scelestis *apud Paulin. Aquil. l. 2 cont. Felicem Vrgel. Ep.* scelestus: austeris, *in Notis Tiron.* austerus.

2. *gaudimonio dissilio*] Illud *dissilio* accipio pro, hinc salio, ut *discedo*, velut durare nequeat in eo loco, sed cogatur exsilire. Apul. *vertibulô ossa dissilierant.* Sic nonnihil inferiùs: *Felicitate dissilio.* Etiam Isidorus posuisse pro mobili videtur lib. x, voce *gravis*, ubi ait: *Gravis pro consilio & constantia dictus, quia non levi motu dissilit, sed fida constantia gravitate consistit.* Nisi malis poni pro *rumpor*, quomodo Terentius dixit, *risu emorior. Gaudimonium* sic est dictum, ut *querimonium.* Hieron. in proëmio Proph. *Gaudimonium ejus erit in luctu.* Scheffer.

3. *hilaria mera sint*] Puto *mera* hîc valere *vina.* Schefferus. Ego *hilaria* (*orum*, plur. propriè festa Matris deûm) synecdochicè capio pro gaudiis; sic & infrà: *interdiu severa, nunc hilaria. hilaria mera* intelligo gaudia pura, his adversatur quod sequitur *ne rideant.* Ἔστι γὰρ γελοῖον τοῦ αἰσχροῦ μόριον, καὶ ἁμάρτημά τι οὐ φθαρτικόν. *est enim ridiculum aliquo pacto peccatum, & turpitudo innoxia.* Aristot. Poët. 5. Ergo sic rideri est turbari, & *metuere* hîc *ne rideant*, idem valet quod ne mera gaudia turbent. Differuntque hoc pacto *rideri*, & *derideri* tanquam magis, & minus. Quibus nihil obest, quod Cl. Schefferus in seqq. notat. Nam quidni *favor* etiam ex turpitudine innoxia oriatur, & erratum voluptate compensetur.

4. *etsi timeo istos scholasticos, ne me rideant. Viderit*] MS. *& si t. i s. n. m. derideant. v.* edit. Patav. *& si t. i. scholasticos, ne derideant. Viderint.* Tilebom. *ne derid.* legend. *ne rideant.* Schefferus: *& si timeo..* Iunctim est scribendum, *etsi timeo.* Petronius: *nec minùs liber sum, quàm vos, etsi pauperem pater me reliquit. ne derideant.* Sequentia ostendere videntur, quòd hîc rectum simplex sit, *rideant. ne me rideant. Ridere aliquem*, communiter est, *deridere,*

derit. Narrabo tamen, [1] *quid enim mihi aufert, qui ridet? Satius est* [2] *rideri, quam derideri.*

† *Hæc ubi dicta* [3] *dedit* ----

talem fabulam exorsus est.‡ *Cum adhuc servirem, habitabamus in vico angusto (nunc Gavillæ domus est) ibi,* [4] *quomodo Dii volunt, amare cœpi uxorem Terentii coponis: noveratis Melissam Tarentinam, pulcherrimum* [5] *basiballum. Sed ego* [6] *non me-Hercules corporaliter,* [7] *aut*

† *Encolpius.* ‡ *Niceros.*

propter

dere, aliquando tamen sensu medio capitur, ut idem sit quod *facetè* alicujus *dicta arridendo excipere.* Plaut. Capt. sc. 1, a. 4. *Quasi muti sedent, neque me rident. Viderit*, id est, si vel unus eorum nequiore sensu rideat, caveat.

1. *quid enim mihi aufert*] nocet. Petron. *Nemo ausus est artem damnare, nihil auferentem.* Io. Schefferus.

2. *rideri, quam derideri*] Differunt hæc duo, quia prius fit ex voluptate, posterius ex aversatione eorum, quæ dicuntur, habetque alterum favorem, alterum contemptum ejus, ob quem ridemus. De voce *derideri* notum est, & docent veteres Grammatici. *Rideri* verbô ita usus est Quintilianus lib. 1, cap. 3, ubi agit de noscendo ingenio discipularum: *Non*, ait, *dabit mihi spem bonæ indolis, qui hoc imitandi studiô petet, ut rideatur.* I. Schefferus.

3. *Hæc ubi dicta dedit*] Est hemistichion Petronianum; sic enim edita:

Hæc ubi dicta dedit, dextræ conjungere dextram
Conatus. ----

Quanquam ante eum usurparit jam Lucilius, ut ex Nonio, voce *Pausa*, novimus. Ergo mallem seorsum, ad modum hemistichii scribi. Puto autem planè ex Virgilio desumptum, qui sic lib. 1 Æn. *Hæc ubi dicta*, &c. *Schefferus.*

4. *quomodo Dii volunt*] facetè, ac cum risu quodam illa hîc adhibita est formula. Suprà: *quomodo dicunt.* inf. *quomodo nostri.* Idem.

5. *basiballum*] pro MSi *bacci ballum*, & Patav. *baci ballum.* Tilebom. *Baci ballum*, leg. *Bacellum.* Sed quid per *bacellum* intelligat, ut aliàs sæpe non exprimit, nec credo *bacelum* velle, quod passim habemus, explanatum. Schefferus: *baci ballum.* Hoc quid sibi velit, aliis relinquo cogitandum. Reinesius: *baciballum.* lego gemino *ll* in *di* mutatô *casalbadium* i. e. scortillum. Κάσσα, κάσσα, κασσωρὶς, κασωρὶς κασαύρα, κασαυρὶς, apud *Aristoph.* in Ἐκκλησιαζ. κασαλβὰς, apud *Suidam*, scortum significat; ejus diminutivum κασαλβάδιον ut τοῦ λαμπὰς, λαμπάδιον (*parva lampas, facula*) τοῦ παλλὰς, παλλάδιον (*palladium*) τοῦ εἰκὰς, εἰκάδιον (q.d. *vicesimula*, à numero vicenario) *Icadium* in saxis mulieris proprium nomen, τοῦ λοπὰς, λοπάδιον (*patella*, it. *ollula*). Fortassis etiam à μαχλὰς, δρομὰς, τελβὰς, κυκλὰς formata fuêre μαχλάδιον (*mulier lascivula*), δρομάδιον (*cursitor*, it. *erroneum scortillum*), τελβάδιον (*frictrices*, indomitæ libidinis mulierculæ), κυκλάδιον (*rotundulum, orbiculus*): Puto veram lectionem dedisse, nec ut ad istud in *Not. Tir. fascinabulum, fascinabellum*, quamvis nec ineptum huic loco, transeamus necessarium esse. *Basiballum*, vel *basibolum. Basibolum* dictum est, ut κατάβολον locus unde, aut quò trajicitur, λαγωβόλον lignum quo lepores feriuntur, δροσοβόλος rorem spargens seu fundens, & similia. Βασιβόλον à βάσις fulcimentum, & βάλλω

propter res venerias curavi; sed magis, quod bene morata fuit. Si quid ab illa petii, nunquam mihi negatum fuit : [1] *assem, semissem, habui ,* [2] *in illius sinum demandavi;nec unquam* [3] *fessellit usum.Hujus contubernalis*

λω figo , jacio , pono, immitto, condo. Pulcherrimum basibolum , idonea subjici. Eandem verò & propiùs *basiballum* dicere liceat , etsi analogia non perinde favet ; in hoc tamen qui *scholasticos forsan risuros* præfatus , talia ferenda. Quamquam *caballus* à Gr. καβάλλης, hoc à καταβάλλω , seu Dorico καββάλλω descendat. Vossius.

6. *non me-Hercules corporaliter , aut propt. res venerias curavi; sed magis quod b. morata fuit. Si*] pro MS. *non meh. c. autem , aut p. r. venerarias c. s. m. q. b. moriar fuit , si.* & Patav. *n. mehercule c. aut p. r. venerar. c. s. m. q. b. moriar f. Si.* Schefferus : *corporaliter.* Vsurpavit hoc Vlpianus , licèt sensu nonnihil diverso. Etiam Arnobius lib.v. *Corporaliter prohibet universa nos exsequi.* & Tertullianus de Carne Chr. 11. *nisi corporaliter exhiberetur. res venerarias.* Scribendum , *res venerias* , ut liquet. *quod bene moriar fuit.* Totus hic locus pessimè distinguitur. Sic autem emendari debet : *sed magis , quod , bene moriar, si quid ab illa petii, nunquam mihi negatum fuit.* Illud *bene moriar* , formula jurantis est. Sic paulò antè: *ita bene moriar , aut populus per exitum meum juret.* Reinesius : *propter res venerarias.* Res venerariæ, ἡδέα Κυπρογενοῦς ἔργα, in ἀδεσπότῳ, *(incerti auctoris) lib.* 3 *Anthol. t.*11. de Patrophila : jucundæ Veneris res, *Luc. lib.*4. Non sollicitanda est scriptura ista *venerarias* , nec eximenda syllaba *ra.* Est enim cadentis Latinitatis verbum *venerare* , pro eo quod verecundè *cognoscere* dicunt ut Latini , sic Græci & Orientales. Est apud *Higynum,* quem glossematis magistrorum seculis inferioribus fœdatum esse scimus, *Fab.* 75 Tiresiam pastorem dracones venerantes baculô percussisse;eos *Apollodor. lib.* 3 ὄφεις συνουσιάζοντας , *Phlegon θαυμασ. cap.* 4 ὄφεις ὀχεύοντας *(serpentes coëuntes)* dixit. *Sixtus* 11 *Pont. R. serm. de Divitiis : Avaritia eò ab his*(amatoribus suis*)magìs diligitur, quò magis augetur , & cum suis amatoribus venerata fuerit. Gl. Latino-G.*Haganoënse , *Puber est puer ; qui jam habet pubem, vel qui jam venerare potest.* Sublectum tamen hoc è *Balbi Catholico,*in quo meliore sensu *generare* legitur. *venerarias.* Si hæc, similisque scriptura non est sollicitanda,jam Fragmentum hoc iis in partibus deseritur , & fenestra tantumnon ad rejiciendum totum aperitur. Quandoquidem verò Dn. Consul , narrationem ipsam totque alia in præcedentibus enumerata,Petroniana esse credit;tum suprà ex *martiolo,* pro martulo, aut marculo posito constet , talia salva historiæ substantiâ in Arbitrum , haud forsan absimili multùm ratione,atque glossemata magistrorum in fœdatum Hyginum irrepsisse : quid causæ cur hîc, alibive ruentis Latinitatis charactere, facili ratione eluendo, clienti , reique communi tam graviter præjudicemus ? quum utique Arbitrum non tam ex singulis verbis , (nimium quantum lubricitati librariorum , ut vel ex hac ipsa notatione videre est , sciolisque obnoxiis) quàm integris periodis , aut saltem phrasibus , sicubi hæ illo , loquentibûsque indignæ , ac librarii vitio imputari , aliterve fraus detegi , & sana à læsis discerni nequirent , à pluribus justo temporis spatiô judicari , h. e. supposititia , siquæ talia , à genuinis hac ratione separari cupiamus.

1. *assem,semissem habui*]pro,*si assem, si semissem habui.* Bene. *Schefferus.*

2. *in illius sinum demandavi*] Rarum genus locutionis,de quo ampliùs deliberandum. *Schefferus.* Placet , deliberan-

bernalis, [1] *ad villam supremum diem obiit. Itaque* [2] *per scutum, per ocream ego agitavi quemadmodum ad illam pervenirem :* [3] *in angustiis autem amici adparent. Forte Dominus* [4] *Capuam exierat ad* [5] *scruta scite expedienda. Nactus ego occasionem, persuadeo hospitem*

berandum. *In sinum alicujus confugere*, Ciceronianum est. Valesius in dissertat. sua illud *ad se fecerunt*, suprà, explicat, *in sinum suum coniecerunt*. similesque forsan alibi analogæ phrases reperientur. *Demandare*, est *committere*.

3. *fefellit usum. Hujus contubernalis ad villam*] pro Patav. *fefellitus sum hujus contubernalis. Ad villam.* & MS. *fefellitus* (in marg. *fefelitus*) *sum, h. c. A. v.* Schefferus: *fefellitus sum hujus.* Scribendum, ac distinguendum est: *fefellitus sum. Hujus contubernalis.* Verùm illud *fefellitus* haud mihi quidem placet. Quid, si legatur, *fefellit usum?* puta ejus assis, vel semissis, i. e. fecit dolô, ut, cùm necesse esset, uti eô non possem. *Fallere usum*, ut *fallere spem, fallere judicium*, & similia. *fefellit usum.* Huic emendationi obstare videtur, qui in margine adscripsit, *fefelitus*. Sed si is ut putamus, qui infrà pro *assentem*. seu *assentemur*, in margine alios *absentem* legere testatus, nobisque idem, ut facere solet, saltem verisimiliter persuasum it, ne is oppidò fallitur, ut suo locô liquebit. Sic in textu *perveneris*, item ad m. *perveneris*, nisi quod utrobique diversis compendiis. in textu, *pittratia. jovis.* in m. *pittracia. yovis.* aliáque, ut etiam in *lana leva* suprà tactum.

1. *ad villam*] in villa. Cic. Philipp. 2. *Pecunia utinam ad ædem Opu maneret.* Idem Or. pro Roscio: *An amandarat hunc sic, ut esset in agro, ac tantummodo aleretur ad villam.* Varro 2 R. R. 11. *Ad casas instrumentum servare possunt.* Asconius ad Cicer. Divin. *Ad urbem, in urbe.* Schefferus.

2. *per scutum, per ocream ego agitavi*] pro MSi & Patav. *egraginavi.* Tilebom. *egraginavi.* Lego, *egraminavi* *Plaut. Varro.* idest, à mensura & recta via discessi, uti interpretatur Georgius Alexandrinus. *per ocream.* scribe, *per ocreas.* Schefferus: *per scutum, per ocream egraginavi.* Quid sit illud *egraginavi*, non excogito. An scribendum: *ego agitavi?* Curtius lib. VIII, cap. 5. *Quonam modo cœlestes honores usurparet, cœpit agitare.* Reinesius: *Itaque per scutum per ocream egraginavi, quemadmodum ad illam* (amicam) *pervenirem. Scutum* & *ocrea* non minùs quàm peræ, baculus, ampulla & zona, *Plaut. Mercat. a.* 5, *scen.* 2, *v.* 84, 85 sunt vasa & in apparatu itinerantium. Tum lego, *ego aginavi*, i. e. properavi quàm potui maximé. *Gl. Latino-G. Aginare, festinare.* Idem, *Agenator ille est qui rem suam celeriter peragit.* Formarunt è Græcis ἀγίνειν, ἀγινεῖν, ἀγινέσκειν, quæ sunt παρεκτατικὰ vel paragogica τοῦ ἄγειν (*agere*).

3. *in angustiis*] rebus angustis. Cic. in Læl. *Amicus certus in re incerta cernitur.* Scheffer.

4. *Capuam*] pro MS. & Patav. *Capuæ.* Schefferus: *Capuæ exierat.* Mallem, *Capuam exierat*; nam loquitur de suo domino. Is autem eopse commorabatur in oppido, ubi tum sermones habebantur. Quod liquet, quoniam præcedit, *habitabamus in vico angusto.* Posset hîc *exierat* absolutè intelligi; ita ut non *Capuam* dominus exierit, sed ut *Capuæ* aliquid fieret.

5. *scruta scite*] pro MS. & Patav. *s. scita.* Schefferus: *scruta scita expedienda.* Scribe *scruta scitè expedienda* Porrò *expedire scruta*, est, venalia proponere. Ovid. 1 Am. 421.

Institor ad dominam veniet discinctus emacem,

Expe-

ſpitem noſtrum, ut mecum [1] *ad quintum milliarium veniat: erat autem miles fortis, tamquam* [2] *Orcus. Apocalemus nos circa gallicinia, (lunâ lucebat tamquam meridie) venimus inter monimenta.*

Homo

Expediet merces teque ſedente ſuas,
Quas illa inſpicias, ſapere ut videare, rogabit. Schefferus.

1. *ad quintum milliarium*] Suet. Fl. Veſp. cap. 1. *ad ſextum milliarium à Nurſia Spoletum euntibus.* Idem.

2. *Orcus. Apocalemus nos circa gallicinia, (lunâ lucebat tamquam meridie) venimus*] pro MSi. *orchus apoculanius, nos circha gallicinia (luna l. t. m.) venimus.* & Patav. *orcus apocul. Nos circa gallicinia, Luna l. t. meridie, venimus.* Tilebom. *apoculanius.* Per antiphraſin hoc dictum exiſtimo; aut certè demenda eſt particula *a.* Sic ut legendum ſit *orcus poculanius.* quod non malè à Gallis noſtris verteretur *un ſac à vin.* Niſi velis hîc ſcribi: *Orcus epulonus, Feſtus in Epolonos.* Schefferus: *apoculanius.* Hoc quid ſit, non aſſequor ſatís. Suſpicor nihilominus, locum totum ita oportere ſcribi, *tamquam Orcus. Apoculamus non circa gallicinia (Luna lucebat tanquam meridie) venimus inter monumenta.* Illud, *apoculàmus nos*, ſic dicitur, ut paulò pòſt: *ego me apoculo. Apoculo*, eſt Græcum ἀποκυλίω, *avolvo, amoveo, removeo.* Livius ſic latinè uſurpavit lib. 1, c. 47. *faceſſe hinc Tarquinios, aut Corinthum: devolve te retro ad ſtirpem.* Ita cenſeo legendum, non *devolvere*, quod parum convenit cum præcedentibus. Horatius pro eo poſuit, *removeo*, l. 2, Sat. 6, iſto verſu:

Ergo ubi me in montes, & in arcem ex urbe removi.

Removi, eſt ἀπεκύλισα, *apoculavi.* Adde eundem 2 Sat. 1. *luna lucebat tanquam meridie.* Hæc verba parentheſi includenda. Senſus eſt, lunæ lumen feciſſe tam clara omnia, tanquam merus eſſet dies. De phraſi tamen cogitandum, quando luna utique meridie non lucet. Puto *luna* eſſe ablativum cauſſæ, ac *lucebat* poni abſolutè. Reineſius: *fortis, tanquam Orcus apoculanius.* Comparat conviatorem ſuum militem Orco: & cùm Orcus, qui & Plutus, fingi ſoleat cæcus, vocat *apoculanium* i. e. oculis captum; talem *Petrus Bleſſ. Serm.* 18, & 43 *abocellum* dixit, ἀνόμματον, quem imitatus noſter non hoc ſolùm, ſed & verbum, uti videri poteſt, *apoculo* infrà finxit: quanquam in phraſi, *ego me apoculo*, quam adhibet pro *abeo*; *ſemoveo me, è conſpectu me ſurripio*, ellipſis verbi intelligi poſſit. *Ego me ab oculo* ſc. moveo: ut *amici de medio*, ſcil. fugerant. Infimæ barbariei iſta ſunt & ſuaviludium Petroniaſtrum ſapiunt. Idem pòſt in Addendis: *apoculanius. Nos.* Satius videtur iſta ſic diſtinguere: *Apoculamus nos* i. e. diſcedimus, iter inimus. Quod enim de Orco cæco putabam, nunc diſplicet. Interim iſta *abocellus* & *aboculare* ejuſdem ſeculi, ſed non Neroniani, verba eſſe conſtanter teneo. *Apocalemus nos*, ἀποκαλοῦμεν ἡμᾶς avocamus, incitamus, movemus nos; idque ideo poſui, quod in ſeqq. habituri ſimus, *ego me apocalo*, i. ἀποκαλῶ, non *apoculo*, ut ibi notabitur. Diſtinctionibus noſtri Dalmatæ, vix tantillum fidendum. Quod non intellexit, aut nunquam audivit, retro locavit, à voce cognita in cepturus, *nos circha.* Sic paulò antè: *diſſileo* pro *diſſilio*, *ſcrophas* pro *ſtrophas*, *eſigeniam* pro *Iphigeniam*, &c. perditio hæc literarum! egregium verò ſuaviludiorum Petroniaſtrûm, barbarorum, τῶν τε ἀκαταλλήλως τεταγμένων, *ordine vacillantium, ſolœciſmorum*, notatorem.

1. *ſed*

Homo meus cœpit ad ſtellas facere, [1] *ſed ego cantabundus; & ſtellas numero. deinde ut reſpexi ad comitem, ille exſuit ſe, omnia veſtimenta* [2] *ſecundum viam poſuit. Mihi in animo, in naſo eſſe: ſtabam tamquam mortuus. at ille* [3] *circumminxit veſtimenta ſua, & ſubito lupus factus eſt. Nolite me jocari putare; ut mentiar, nullius patrimonium tanti facio; ſed, quod cœperam dicere, poſtquam lupus factus eſt, ululare cœpit, & in ſilvas fugit. Ego primitus neſciebam* [4] *ubi eſſem: deinde acceſſi, ut veſtimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta ſunt. Qui mori timore, niſi ego? Gladium tamen ſtrinxi, &* [5] *matavita tau umbras cæcidi, donec ad villam amicæ meæ*

1. *ſed ego cantabundus*] Suſpicor ſcribendum, *ſedeo ego contabundus*, i.e. expecto ipſum. *Schefferus*. Patavinus poſt *cantabundus*, inciſum (,) omiſerat, poteſtque jam intelligi *ſedeo, ſto*, vel *incedo*. Sed vix ſedebat; ſequitur enim *ſtabam*. Reineſius: *ego cantabundus & ſtellas numero*. Proverbii vim habet & capitur de hominis otioſi labore inutili, & in quo nihil proficiant; ſuprà dixerat hoc, *numerare mapalia*, quod *Perſius* corvos, aves, ſectari. Græcè τὸν πετώμενον διώκειν (*volantem perſequi.*) Corœbus quòd fluctus maris numeraret, traductus inter ſtultiſſimos: *Serv. ex Euphorione.*

2. *ſecundum viam poſuit. Mihi in animo in naſo eſſe: ſtabam*] pro MSi & Patav. *ſecundum jam poſuit mihi i. a. in n. eſſe. Stabam.* Tilebom. *ſecundum jam poſuit mihi in animo in naſo eſſe.* Senſus nullus. Vnde ſic libenter legerem. *Secundum jam poſuit. Is mihi in animo, in naſo eſſe videbatur.* Schefferus: *ſecundum jam poſuit.* An, *ſecundum viam poſuit? mihi in animo.* Ante hæc verba cenſeo abeſſe quædam, quæ oſtendebant mutationem ejus. *ſtabam.* Virg. in Ætna

Et Mavors ſævus, & cætera turba deorum

Stant utrinque metu. --- Reineſius: *mihi in animo in naſo eſſe.* Perfecta oratio eſt, nec cogitandum de ſupplemento. Hoc vult, *Mihi in animo* erat (ἐν θυμῷ εἶχον, ἐνεθυμήθην, ἐλόγιζον, ὑπήρχετό μοι, putabam) *inſanum eſſe*; nim. colligebat hoc ex abſurdis ejus actionibus. *Mihi in animo, in naſo* (ſcilicet *ægrè*) *eſſe cœpit*, vel *M. i. a. i. naſo ægrè* (ſc. *eſſe cœpit*), etiamſi ſic τὸ *eſſe cœpit* planè abforet; proverbii habet ſpeciem: à quo non multùm abludit Germanorum: *Es wurdt mir gar kalt zur naſen*, &c. Quæ abſurdæ actiones? una modò; quòd ſe clam comite noctu ſub dio exſuerit. terror verò Panicus hunc noſtrum occupabat ex inſolito hoc uno facto, ut is rigeret, mortuoque ſimilis fieret. *Ægrè eſt mihi*, pro dolet mihi, aut malè me habet, frequens ap. Plautum. Si quis malit abſque *in*, poteſt dici τὸ *in* vacare, ut ſæpe. Gellius l. 1, c. 21. *In memoria noſtra doctiſſimus.* Id. lib. 15, c. 4. *In eo tempore.* Sueton. Caligul. c. 52. *in crepidis* (pro *crepidis*) *calceatus.*

3. *circumminxit*] pro MS. & Patav. *circum m.* Schefferus: Mallem junctim ſcribere, *circumminxit*. Sic eſt, *circumamicire, circumtondere*, apud eund. Petronium.

4. *ubi eſſem*] Terent. Heaut. 2, ſc. 2. *Vbi ſim neſcio.* Schefferus.

5. *matavita tau umbras cæcidi*] Sic planè MS. edit. Patav. *mataritata u. c.* Tilebom. *mataritata.* Sua tulit etiam Latina

meæ pervenirem. [1] *Ibi januam intravi; pene animam ebullivi: ſudor mihi* [2] *per biſurcum colabat: oculi mortui:* [3] *vix unquam refectus ſum. Meliſſa mea mirari cœpit, quod tam ſero ambularem: &, Si* [4] *ante, inquit, veniſſes, ſaltem* [5] *nobis adjutaſſes; lupus enim villam*

Latina lingua, quamvis gravis, fictitia effutitiáque verba: Quæ aliquando quidem lætitiam & animi exhilarationem ſignificabant, ut duobus in locis expreſsè noſter Petronius per voces *madia*, *perimadia*, & ſuam infrà *gingilipho* geminatam: Non ſecus ac Plautus, per ſuum *lyralyra*. Aliquando verò, referunt ſonum, aut imaginem rei quam gerimus; & actûs quem agimus: ut cùm tubæ clangorem Ennius ſuo *taratantara:* & hîc noſter nudum enſem motitando, voce *mataritata*. Schefferus: *mataritata*. Vocabulum peſſimè corruptum. An ſcribendum, *male vitatas umbras?* num potiùs, *male irritatas umbras*. Reineſius: *Mataritata umbras cecidi*, reſolutâ *m* exit præpoſitio *in*; & lego igitur, *in alacritate:* excogitavi, puto, quod in rem erat, neque fallor. Habet autem Præpoſitio h. l. periphraſin Adverbii qualitatis; ut apud Ebr. τὸ ב & τὸ ἐν apud Græcos. *In alacritate*, i. e. alacrè, alacriter; ut ἐν δυνάμει, potenter: ἐν δόξῃ, glorioſè: ἐν ἀγαλλιάσει, exultanter. *matavitatau* ſonat quaſi μοὶ, τὰ, βῆτα, ταῦ, intellectu Latino: *Profectò tua (res agitur,) vita tau*, ſcil. litera τ in militia vitalis, ut ϑ mortis index. Quæ ſimul congruerent ſententiæ Tilebomeni, & magìs ſi μοὶ per aphæreſin pro ἐμοὶ accipias; intelligeretur enim: *mea, tua (res ſcilicet periclitatur,) vita* τ.

1. *Ibi januam intravi*] pro MSi, & Patav. *In larvam i.* Cic. ad Qu. Fr. *qui in tuam familiaritatem penitus intravit.* Noſter mox, *lupus villam intravit.* Schefferus: *In larvam intravi.* Scribo, *januam intravi.* Petronius in editis: *heſterno die mulier quædam haud inculta januam intravit.* Adde Phædrum noſtrum. Reineſius: *in larvam intravi.* leg. *Ibi januam intravi.*

2. *per biſurcum colabat*] pro MS. & Patav. *p. b. volabat.* Schefferus: *Biſurcum* eſt, quicquid in partes duas, velut furcam eſt diviſum. Quomodo Columella lib. 3, cap. 18. *paſtinum* appellat *ferramentum biſurcum.* At hoc neſcio quid faciat iſto loco. Ideoque cenſeo deeſſe quidpiam, præſertim cùm nec verbum *volare* conveniat ſudori. Reineſius: *ſudor mihi per biſurcum volabat.* A concepto terrore ſubitaneo, à labore etiam, ſudor manare ſolet. *Biſurcum* verò adpellat utráque femora & crura, quæ in homine furcam adſimulant. Tum lego *colabat*, i. e. ſtillabat, defluebat ex habitu tanquam per colum tranſmiſſus. Eſt enim hoc Verbi liquidorum proprium, ut cribrari aridorum. Colabat autem pro colabatur, Activo pro paſſionis ſignificationem habente Verbo: de quo elegantiæ genere *Gellius lib. 18, c. 12: Schopp. 2 Veroſim. 2: Iuretus ad Symm. lib. 8 Ep. 42: Ego Variar. lib. 3, c. 11, p. 516, 526.*

3. *vix unquam*] vix tandem. Illud *unquam* ita uſurpari apud alios non recordor. Noſter infrà rurſum: *vix oculo mortuô unquam illum emi.* Schefferus. *Vnquam*, ullo ſeu aliquo tempore.

4. *ante*] priùs, citiùs. Terent. Andr. 1, ſcen. 5. *Nonne oportuit præſciſſe me antè.* Schefferus.

5. *nobis adjutaſſes*] Pacuvius in Chriſe, citante Donato ad Terentii Adelph. Prolog. *Adjuta mihi.* Schefferus. *nobis adjutaſſes.* Archaiſmo iſto, à Pacuvio indè, uſum fuiſſe Petronium, præſertim ludentem, facilè adducor ut credam. Obſervans enim veteris

villam intravit, [1] *& omnia pecora: tamquam lanius ſanguinem illis miſit. nec tamen deriſit, etiamſi fugit; ſervus enim noſter lancea collum ejus trajecit. Hæc ut audivi,* [2] *operire oculos amplius non potui, ſed luce clara* [3] *huc noſtri domum fugi, tamquam* [4] *copo compilatus: & poſtquam veni in illum locum, in quo lapidea veſtimenta erant facta, nihil inveni, niſi ſanguinem. Vt vero domum veni, jacebat miles meus in lecto, tamquam* [5] *bovis, & collum illius medicus curabat. Intellexi illum* [6] *verſipellem eſſe, nec poſtea cum illo panem guſtare potui;* [7] *non ſi me occidiſſes. Viderint,* [8] *qui hoc de aliter*

veteris Romæ cum Ennio, Catone, & Comicis iſtius ſeculi libenter loquitur. Eundem amárunt ſeculis incomtis malè-Latinîs; ſic *Alcuinus lib. 2 adv. Eliphanti epiſtolam f. 949. edit. Pariſ. In tantam ignorantiæ caliginem errabundus devolveris, ut ea quæ tuis ſine dubio ſenſibus contraria ſunt, tuis etiam partibûs adjuvare æſtimaveris.* niſi vernaculæ ſuæ Latinam attemperaſſe in talibus potiùs dicendi ſunt; nam & in noſtrâ puriore tertium caſum adſciſcit Verbum *helffen*. Th. Reineſius.

1. *& omnia pecora: tamquam --- illis miſiſſet*] pro MS, & Patav. *e. o. pecora, tanquam* (ſæpiſſime etiam *tamquam*, ut proximè *t. Orcus*) --- *illis miſit*. Tilebom. *& omnia pecora tanquam lanius.* ſcribe. *& omnia pecora turbavit, ac tanquam lanius.* Schefferus: *omnia pecora, tanquam lanius.* Poſt *pecora* ſcribendam ſtellulam puto, deſunt enim aliqua. niſi mavis illa, tanquam minus auſpicata, reticeri, quod mihi rectius videtur, atque ideo mox, *miſiſſet*, ſcribi oportere. Porrò *ſanguinem miſiſſe* dicitur, quia non necavit ſed vulneravit morſu: ſicut ſolent lupi, cùm in gregem veniunt, neminem invulneratam relinquunt. Facilè ignoſcet noſter notator; paulò enim antè pro *ſed, quod cœperam.* habet, *ſed quod quod cep.* & pro *ebullivi, ebulivi.*

2. *operire oculos*] claudere, contrarium τȣ̃ *aperire*. Petronius in editis: *oculis opertîs bona ſua computant.* Io. Schefferus.

3. *huc noſtri*] pro MS. & Patav. *hac n.* Schefferus: *hac noſtri domum.* Suſpicor ſcribendum, *huc.*

4. *copo compilatus*] *copo*, eſt *caupo*, atque ita etiam apud Ciceronem habent veteres membranæ non uno loco. Philoxenus: *Copo & caupo,* κάπηλος. At *compilatus* dicitur, qui furtô læſus eſt. Nonius in voce, Suppilare. *Suppilare eſt involare, vel rapere, à pilorum raptu, unde & furtum paſſi, compilati dicuntur.* Solent autem hi curſu ſtudioque perſequi ſummô, quos ex hoſpitibus manè cognoverunt furtum feciſſe. Quò reſpicitur hoc dicto. *Schefferus.*

5. *bovis*] MS. ad m. *Nominat. caſus.* Schefferus: Scaliger ad Feſtum voce, Aſſeres. *Axis, Axeris, ut ſuis, ſueris; Iovis, Ioveris; bovis, boveris.* Adde Varronem lib. 7 de L.L. unde ſua Scaliger deſumſit.

6. *verſipellem*] Propriè ſic appellat, qui ex homine fieri ſolet lupus. Plinius 8, cap. 22. *Homines in lupos verti, rurſumque reſtitui ſibi falſum eſſe, confidenter exiſtimare debemus. Vnde tamen iſta vulgo infixa ſit fama in tantum, ut in maledictis verſipelles habeat, indicabitur.* Philoxenus, *verſipellio,* χαμαιλέων καὶ λυκάνθρωπος *(chamæleon & homolupus).* Scheffer.

7. *non ſi*] Terent. And. 4. *Non ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos omnes homines.* Id.

8. *qui hoc de aliter in opinione ſunt: ego*]

aliter in opinione sunt: ego si mentior, Genios vestros iratos habeam. † *Attonitis admiratione universis:* ‡ *Salvo, inquit, tuo sermone, Trimalchio, siqua fides est, ut mihi pili inhorruerunt; quia scio* [1] *Nicerotem nihil nugarum narrare. imo certus est, & minime* [2] *linguosus; nam & ipse vobis rem horribilem narrabo.* [3] *Asinus in tegulis: Cum adhuc capillatus essem, (nam à puero vitam chiam gessi) ipsus nostri delicatus decessit, me-Hercules margaritum,*[4] *eccritus, & omni-*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

ego] pro MSi & Patav. *q. h. de alibi exopinissent: e.* Tilebom. *alibi exopinissent.* Libenter ex Festo, *in postliminio*, scriberem: *aliter in opinione sunt.* Schefferus: *qui hoc de alibi exopinissent.* Hæc corrupta sunt, nec quid sibi velint, satis dispicio. Reinesius. *Viderint qui hoc de alibi exopinissent.* leg. *Viderint, qui hoc de alio esse opiniscent.* Latino-Barbarum est *opiniscere*, *opinissere*, (& *opinissare* paragogicum τȣ *opinari*:) è quibus illud Desiderativis, hoc Meditativis adscribendum. Bene tamen Latina hujus formæ & antiqua sunt, *petisso, expetisso, incipisso.*

1. *Nicerotem*] pro MSi, & Patav. *Niceronem.* Sic Tilebomenus. favetque etymologia à νικὴ victoria, & ἔρως, ωτ@, amor; nisi hîc malis à ν. & εἴρων, ων@, dissimulator, qui aliter loquitur ac sentit: *Nicerotem* habuimus in præcedentibus.

2. *linguosus*] garrulus, λάλ@. Vsurpavit hoc vocabulum Hieronymus tali sensu sæpe, ut docet Casaubonus in Characteribus Theophrasti. *Io. Schefferus.*

3. *Asinus in tegulis: Cum adhuc* &c.] pro MSi, & Patav. *A. i. tegulis, cum adhuc capillatus essem, nam à puero vitam chiam gessi i p i m mostri delicatus.* Tilebom. *Asinus in tegulis,* &c. Sic distinguendum atque legendum esse arbitror huncce locum, *Asinus in tegulis. Cùm adhuc capillatus essem. (Nam à puero vitam Chiam gessi) ipse noster delicatus decessit, mehercules, margaritum.* Schefferus: *vitam chiam*, delicatam intelligo, mollem, jucundam; quomodo & *risus chius* dictus est proverbiô, de quo, qui Adagia compilârunt. *gessi.* Puto scribendum: *gessi ipsimi.* Τὸ *ipsimi* usurpat etiam in sequentibus: *femina ipsimi domino fui,* ubi vide. *Gessi,* est *egi.* Quomodo B. Cyprianus in orat. sub Martyrii horam: *Tibi gratias & laudem gero Deus.* Livius 39, c. 54. *Neque illos rectè gessisse, quum in Italiam veniret.* Ita Optimus Gronovius lib. 4 Obs. c. 14, ubi vide plura. Plautus Pseud. 1, scen. 2. *Sed tace, atque hanc rem gere. mostri delicatus.* Scribo, *nostri delicatus.* Quomodo apud Spartianum in Adria. c.4, *delicati Trajani,* hoc est, οἱ ἐρώμενοι (*amasii*). Vide Casaubonum eo loco. Reinesius: *Asinus in tegulis.* Ita præscribit proverbio fabulam, quam narraturus est; nim. rem novam, insolitam, simul horribilem de strigibus παιδοπνικτρίαις (*puerorum suffocatricibus*). Videri tamen etiam scholion marginale potest: quale etiam hoc, *Ecce, alius ludus*, infrá.

4. *eccritus*] pro Patav. *cacritus*, & MSi *caccitus* vel *carritus*, *cc* vel *rr* ultra alias literas æquali ductu in sublime procurrentibus. posteriores tamen Dn. Lucii, & collatio cum protographo Romæ iterata confirmant *cc.* Schefferus: *cacritus, & omnium numerum.* An legendum, *caritus, & omnium numerum?* Posset *caritus* accipi pro eo, qui ex cera est formatus, ut sic notaretur pulchritudo ejus. Num potiùs *cirratus*, quod inversè positæ fuerint litteræ? ut intelligatur cincinnatus, comptulus. Tales enim amabant.

Q Vide

& omnium numerûm. Cum ergo illum mater misella plangeret, & nos tum plures in [1] *tristimonia essemus, subito striges cœperunt, putares canem leporem persequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum,* [2] *valde audaculum, & qui* [3] *valebat Iovem iratum tollere. Hic audacter stricto gladio extra ostium* [4] *percucurrit involuta manu sinistra* [5] *curiose, & mulierem, tamquam hoc loco,* [6] *(salvum sit quod tango) mediam trajecit. Audimus gemitum;* [7] *at plane (non mentiar) ipsas non vidimus: baro autem noster* [8] *intro versus*

Vide Senec. Epist. 95. *Numerûm*, est *numerorum*. Omnium numerorum esse dicitur, qui habet omnes numeros, i. e. perfectus atque absolutus est: sicut esse bonæ indolis, & habere bonam indolem usurpamus. Cicero de Offic. I. *Illud autem officium, quod rectum appellant, perfectum atque absolutum est, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* Noster infrà: *Duo tamen vitia habet, quæ si non haberet, esset omnium numerorum.* Sic enim legendum ibi, non *nummorum*. Reinesius: *cacritus*.leg.*eccritus*. ἔκκριτος, pro selecto, eximio, egregio. *Philo* aquilarum pullos eos qui contra solem tuentur vocat φιλτάτους καὶ ἐκκρίτους *(carissimos & selectos).Schol.Rhet.Arist. l. 1.* οἱ ἔκκριτοι τῶν Αἰτωλῶν sunt proceres, selecti Ætolorum. *Heliod. lib 9 Æthiop.c.3* dixit ἄνδρα ἔκκριτον καὶ τοῦ σώματος ἰσχὺν ἐπίλεκτον *(virum selectum, & robore corporis eximium)*.

1. *tristimonia*] In vicem MS. & Patav. *tristimonio*. Schefferus: *in tristimonio*. Scribe, *tristimonia*. Nævius apud Festum in Colace: *Tristimoniam deturbat ex animo*.

2. *valde audaculum*] repono, *valde audacem*. Io. Ca. Tilebomenus.

3. *valebat Iovem iratum tollere*] MS. *valebat, poterat jovem i. t.* Quod est manifestum scholion in textu deprehendisse. Sic etiam actum cum aliis. si quæ purioris latinitatis difficiliora iis visa, simpliciusve sonuere, substituta in margine, obvia, barbara, quæ deinde textum nivaserunt. Scimus quid in hac ipsa editione, quam cætera sequimur, Arbitro quà historiam Fabri verbis Sarisberiensis introductam affictum fuerit. Schefferus: *Iovem tollere*. sicut *taurum tollere*, Petronius in editis.

4. *percucurrit*] *Percurro*, occurro, &c. nunquam aut raro prim. præteriti simpl. ap. alios geminant. Vossius in Grammat.

5. *curiose*] diligenter. Petronius in editis: *detersisque curiosè manibus inclinavit se in lectum*. Loquitur autem de manu involuta veste, clypei locô. De qua consuetudine Petron. *Intorto circa brachium palliô, composui ad præliandum gradum*. Io. Schefferus.

6. *salvum sit, quod tango*] Formula est ejus, qui avertit omen, quod in se ex narratione mali alieni valere posse pertimescit. Itaque hîc parenthesi debet includi. Nam præcedens *hoc loco* demonstrativè debet intelligi, quia simul cum his verbis intenderat digitum in sui propriique corporis eum locum, in quo corpus mulieris fuerat vulneratum. *Idem*.

7. *at plane (non mentiar) ipsas*] pro Patav. *& pl. n. mentiar, i.* MS. *& pl. n. mentiar) i.* Schefferus: *& plane non mentiar*. Mallem scribere ac distinguere, *at plane, non mentiar, ipsas non vidimus*.

8. *intro versus*] Ita MS. Patav. e. *introversus*. Schefferus: *introversus*. Divide, *intro versus*, nempe intra ostium, extra

sus se projecit in lectum, & corpus totum lividum habebat, quasi flagellis cæsus, quia scilicet illum tetigerat [1] *mala manus. Nos cluso ostio redimus iterum ad officium; sed dum mater* [2] *amplexat corpus filii sui, tangit, & videt* [3] *manuciolum de stramentis factum: non cor habebat: non intestina: non quicquam:* [4] *scilicet jam striges puerum involaverant; & supposuerant stramentitium* [5] *vacuum. Rogo vos, oportet credatis, sunt mulieres plus* [6] *sciæ, sunt* [7] *nocturnæ, &* [1] *quod*

extra quod cucurrerat anté. quomodo *retro versam aciem* dixit Horatius.

1. *mala manus*] venefica, magicáque arte armata. Sic *malum carmen* habemus apud Plinium & alios isto sensu. Inscriptio vetus apud Gruter. pag. 586. QUO. TEMPORE. VIVERE. DEBUIMUS. A. MALA MANU. DISPARATI. SUMUS. Plaut. Amphitr. II, sc. I. *Huic homini nescio quid est mali mala objectum manu.* I. Scheffer.

2. *amplexat* &c.] pro MS. & Pat. *amplexaret.* Cætera bene habent; primùm inopinatò *tangit*, deinde *videt manicillium.* Schefferus: *amplexaret.* Puto meliùs sic scribi: *dum mater amplexat, & corpus filii sui tangit, & videt* &c. Illud *amplexare* activè sic posuerunt alii quoque, interque illos ipse Cicero.

3. *manuciolum*]puto fasciculum denotari, nec esse multùm *à manicillio* diversum, quod in Glossis legitur, Græcéque χειρέλιον redditur, hoc est nescio quid, repurgandis pavimenti parietumque sordibus accommodatum,uti à Polluce docemur. *Schefferus.*

4. *scilicet jam striges*] Sic & paulò antè lego *subito striges*, pro MS. & Patav. *s. j. strigæ.* & *s. strigæ.* MS. utrobique *strige.* Tilebom. *strigæ.* Lege, *striges.* Discrimen enim luculentum est referente Scaligero, inter striges & strigas, licèt plerique illa confundant & promiscuè usurpent. Schefferus: *scilicet jam strigæ.* Meminit Petronius in editis: *Quæ striges commederunt nervos tuos?* Porrò ex hoc loco suspicor, scribendum esse *striges.* Quanquam & Philoxenus: *Striga, γυνὴ φαρμακίς (mulier venefica).* De strigibus hisce habes aliàs non pauca huc spectantia apud Apulejum lib. II Asini. cui potest addi Plautus Pseud. II, sc. 2.

5. *vacuum*] pro MSi *vacuatonem*, & Patav. *vaccatonem.* Schefferus: *vaccatonem.* Sic fortassis à vacando dictum, quod esset vacuus inanisque, ac destitutus intestinis. Licèt vocabulum hoc aliàs non lectum nobis sit. Reinesius: *Vaccatonem*; leg. *vacantonem.* Vacanto fascis, manipulus, cento, volucrum corpore alio vacuum: vacantivus, βακάντιος, vacans. Fortassis rectiùs dixerimus *Vacantionem* à Partic. act. ut *Crescentionem, Servantionem, Valentionem.* vaccatonem. βακκάντιος. Hîc plenis velis in Barbariam navigatur; sed dixi, supra, propter singula verba Fragmentum hoc non posse destitui, qui hoc agit integras sententias & narrationes proscribat, me minùs pugnaturo quàm pro singulis verborum. Video MSm: deprehendi fabricatorem, & promotores Hisp. *martilli* seu *martioli* (dolus autem vel q. quo subtilior verique magis speciem præbet, eò odiosior) pro *marculo* aut *martulo*, quid ni ead. viâ *vaccatonem* productum statuam? Quæ mea mens de singulis.

6. *sciæ*] scientes, doctæ. Pacuvius, citante Prisciano: *neque quemquam invenit scium.* Glossæ veteres: εἰδώς, *scius.* Nempe sicut dicuntur *sagæ*, à sagiendo, quòd multa sentiant intelli-

[1] *quod ſurſum eſt deorſum faciunt. Cæterum baro ille longus, poſt hoc factum, nunquam coloris ſui fuit; imo poſt paucos dies phreneticus periit.* † *Miramur nos, & pariter credimus;* [2] *oſculatique menſam rogamus nocturnas, ut* [3] *ſuis ſe teneant, dum redimus à cœna. Et ſane jam* [4] *lucernæ mihi plures videbantur ardere, totumque triclinium eſſe mutatum, cum Trimalchio:* ‡ *Tibi dico, inquit,* [5] *Plocrime nihil narras?* [6] *nihil nos delectaris?* [7] *& ſolebas ſuavis eſſe,* [8] *canturire, belle* [9] *deverbia adIcere, melica. Heu, heu, abiſtis dulcis* ca-

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

telligantque, ita *ſcia*, quòd multa ſciant. A *ſcio* eſt diminutivum *ſciolus*. Io. Schefferus.

7. *nocturnæ*] Sic appellat, propter ſacra magica, quæ noctu ſolent celebrare, artemque ipſam, quam exercent noctu. *Scheffer.*

1. *quod ſurſum eſt deorſum faciunt*] Græciſmô dixit. *Mneſimachus in Hippotropho apud Athen. l. 9.* πάντες δ' ἔνδον τὰ κάτωθεν ἄνω, ſcilic. ποιοῦσι (*omnes domeſtici, quæ ſurſum, deorſum faciunt*). de familia diſcurſante in domo & ſatagente. *Seneca* ex parte Ep. 44. *Omnia iſta longa vetuſtas miſcuit, & ſurſum deorſum Fortuna verſavit.* Th. Reineſius.

2. *oſculatique menſam*] velut rem ſacram. Sic enim habitas fuiſſe docent paſſim veteres. *Schefferus.*

3. *ſuis ſe teneant*] puta, *finibûs*. Cicero III Fin. 3. *Quare illam quidem dimittamus, & ſuis ſe finibus tenere jubeamus.* Idem.

4. *lucernæ mihi plures videbantur ardere*] hoc eſt, ebrius eram. Ita enim fit in ebrietate. Horat. II Sat. I.

—ſaltat Milonius, ut ſemel icto
Acceſſit fervor capiti, numeruſque lucernis.

Habes ſimilia apud Lucretium atque Iuvenalem. *Id.*

5. *tibi dico Plocrime*] *tibi dico.* Formula excitantis. Terent. Hecyr. IV, ſcen. I.

Quid ais, Myrrhina? heus, tibi dico.

Schefferus. *Plocrime.* leg. *Plocame* adpellatio ſervi hæc eſt verè Romana, nota è lapidibus: doceo *in Epon.* Reineſius.

6. *nihil nos delectaris*] *Delector* nonnulli deponens crediderunt, quia non admittat ablativum cum præpoſ. à, vel ab, omnibus paſſivis communem. *Nos delectaris*, ego tolerabile judicem conſtructione & ellipſi Græca. Nîl *nos delectaris?* i. περὶ ἡμῶς, *propter nos*, vel cauſâ noſtri, nobîs, qui & ipſe *ſolebas ſuavis eſſe*, ut ſequitur, *canturire*, &c. ἥδεσθαι περί τι, *delectari aliqua re.*

7. *& ſolebas*] Mallem: *at ſolebas.* Schefferus. *&.* Id eſt, *nam, quia.* Vîrgil. in Bucol.

Audieras, & fama fuit. ---

8. *canturire*] facilis eſſe ad cantus, Philoxenus: *canturit*, ψιθυρίζει. Schefferus.

9. *deverbia adIcere, melica. Heu*, &c.] pro MSi, & Patav. *d. adicere, melicam heu heu! ab iſtis. adIcere* eſt adjicere, abIſtis, abjiſtis, *partis*, parteis, vel partes. Schefferus: *deverbia.* Hunc totum locum ſic conjicio legendum: *belle deverbia dicere, melicave. Heu, heu! abiſtis dulcis carica?* Quærit, *an abiviſtis caricæ dulces? Carica*, pro re quavis grata & ſuavi, quia *caricarum* apud veteres longè maxima æſtimatio. *Dulcis*, eſt pro *dulces*, ſicut ſolet locis aliîs. *Abiſtis* pro *abiviſtis*, deſiſtis, ceſſaſtis eſſe. Cicero in Epiſtol. *Illa mea, quæ ſolebas antea laudare, abierunt. Deverbia* ſunt Comœdiarum partes, quales recitare conſueverunt in convivio. Diomedes lib.

caricæ. † *Iam, inquit ille, quadrigæ meæ* [1] *decucurrerunt, ex quo podagricus factus sum, alioquin cum essem adulescentulus cantando pene phthisicus factus sum. quid saltare? quid deverbia? quid* [2] *tonstrinam? quem parem habui, nisi unum* [3] *Apelletem?* ‡ *oppositaque ad os manu* [4] *nescio quid tetrum exsibilavit, quod postea Græcum esse adfirmabat: nec non Trimalchio ipse, cum tubicines esset imitatus ad delicias suas respexit, quem Crœsum adpellabat. Puer autem lippus,* [1] *sordi-*

† *Plocrimus.* ‡ *Encolpius.*

lib. III. *Diverbia sunt partes comœdiarum, in quibus diversorum personæ versantur.* De Comœdiis per partes recitari solitis in convivio, res nota est. *Melica*, Lyrica sunt carmina. Reinesius: *solebas canturire, belle deverbia adjicere, melicam, heu! ab istis dulcis carica.* Legam, *melitari: heu, heu! abistis dulces caryca!* *Melitari* factum è Græco *μελετᾶν* (*meditari*): *μελέται* verò sunt exercitationes rhetorum, declamationes; Inde *melitari* idem quod perorare, declamare, recitare. *Diomedes l.* I *è Plinio* (eundem laudat *Charisius in primo:* ejus librum tertium Artis Gramm. *Gregor. Turon. præf. l.* I *Vit. Patr.* & *Salamon Ep. Constantiensis* in *Lexico* passim) docet *meditantem esse secum cogitantem*; *melitantem voce dicentem.* In reliquis deplorat se jucundis ejus narrationibus nunc carere: q. d. ἔῤῥετε, ὀλώλατε ἀστεϊσμοὶ συμποτικοὶ καὶ διηγήματα παιγνιώδη γελοῖα; periistis, quæ nos exhilarare solebatis. Vocat autem id genus per metaphoram *carycas*, i. e. scitamenta conditanea. Propriè Καρύκη, καρυκεία, καρύκευμα. *Hippocrati* & *Galeno* est edulium, intritum, seu mistella è variis condimentis delicatis adparata, ἐκ πλειόνων ἀρτυμάτων συντεθειμένον ὑποτρίμματος εἶδος. *Erot.* Lydorum inventum esse è Timonis Sillis refert *Athen. l.* 4, & 12, & scriptoribus τῶν ὀψαρτυτικῶν (*artis coquinariæ*) celebrari: nominat *Lucianus in Conv.* χυμοὺς καὶ πέμματα καὶ καρυκείας (*sapores & missus & caryceas*): *Maxim. Tyrius diss.* II, ἡδύσματα, τροφὴν ποικίλην, καρυκείαν (*condimenta suavia, nutrimentum varium, caryceam*): *Basilius Cæsariensis* apud *Theodor* 4, *hist. Eccl.* 19, præpositum culinæ: Σόν ἐστι τὸ τῶν ζωμῶν καρυκείας φροντίζειν. *tuum est jusculorum condituras curare:* & *Nilus Constantinop.* mensam ἄκαπνον, simplicem, ἀδαπάνητον, solis oleribûs radiculîs & horariis fructibûs constantem dixit ἀκαρύκευτον καὶ ἄτεχνον (*conditurâ & arte carentem*). Poteram etiam de *caricis*, quæ sunt siccatæ ficus, ἰσχάδες, dulci sapore commendabiles maximè, & inter mitiores cibos primæ omnium receptæ à mortalibus, exponere: sed quod dixi videtur elegantius & Petronio φιλελληνικωτάτῳ (*Græci sermonis amantissimô*) dignius.

1. *decucurrerunt*] *Decurro*, procurro, præc. excurro, *decucurri*, & decurri, &c.

2. *tonstrinam*] commemorem scilicet, aut tale quid subintelligendo. In locum Patav. *tonstrinum*, quomodo & MS. nisi sit *tonstinum*. Schefferus: *Tonstrinum*, in quo garruli ac loquaces solebant convenire. Docuit pridem Casaubonus ad Theophrasti Charactêres p. m. 243. Nos quoque olim ea de re egimus ad Æliani nostri lib. VI Var. Hist. c. 12.

3. *Apelletem*] Lege *Apellem*, si velis. *I. C. Tilebom.*

4. *nescio quid tetrum exsibilavit*] Viden' Arbitrum in oratore suo tetrum sibilum notare, alios risum Agamemnonis ægrè ferentem, scholasti-

[1] *sordidissimis dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem* [2] *prasina involvebat fascia, panemque semissem ponebat supra torum, atque* [3] *hoc, nausea recusantem saginabat; quo admonitus officio Trimalchio* [4] *Scylacem jussit adduci, præsidium domus, familiæque. Nec mora, ingentis formæ adductus est canis catena vinctus, admonitusque ostiarii calce ut cubaret, ante mensam se posuit. Tum Trimalchio* [5] *jactans candidum panem: Nemo, inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus puer, quod Scylacem tam effuse laudaret, catellam* [6] *in terra deposuit, hortatusque ut ad rixam properaret: Scylax,* [7] *canino scilicet usus ingenio teterrimo latratu triclinium implevit,* [8] *Margaritamque Crœsi pene laceravit. Nec intra rixam tumultus*

lasticorum præcaventem introducere, &c. Nunc attendesis, ipse ad nos verba faciet, desideraturusne quid facile, utut sic fractus & luxatus, vernulam ejus eloquentiam?

1. *sordidissimis dentibus*] pro MSi, & Patav. *sordidissimus d.* Schefferus: Scribe, *sordidissimis dentibus*, & de puero intellige.

2. *prasina*] MS. in m. *i. viridi*.

3. *hoc*] sc. *pane*, vel *hanc* nimirum *catulam*, pro MSi & Patav. *hac*. Schefferus quid hic velit, non satis assequor: Ratio, inquit, requirit, ut (pro, *hac nausea*) scribatur, *hæc nausea*, panem nempe istum. Puto autem hic deesse ea, quibus saginaverit catellam, & iccirco post *recusantem* asteriscum oportere scribi. *Sagina Margaritæ* (hoc catellæ nomen) erat panis, sed forsan autopyros, poteratque accedere jus; qua ratione invitatus Trimalchio, mox *Scylacem* siligineo excepit pane.

4. *Scylacem jubet adduci, præsidium domus familiæquæ*] Et mox de eodem, *nemo me plus in domo mea amat. Theoph. in Charact.* hominem rusticum describit, quòd vocato cane & rostro ejus prehensô, ὅτ☉ φυλάοσ͵ τὸ χωϱίον ϰαὶ τὴν οἰϰίαν, ϰ̀ τοὺς ἔνδον (*hic locum, domum, & domesticos custodit*), dicat. Expressit istam adversus canem, comitem domini & socium in venatu, humanitatem *Nonnus l.* 16 *Dion.* ubi Liber suum prædicans:

Εἰσι, inquit, ϰαὶ ἐν σϰυλάϰεσσιν ἐχέφρονες, οἷσι Κρονίων
Ἀνδρομέην φρένα δῶϰε, ϰ̀ οὐ βροτέην πόρε φωνήν.
(*Est quoque mens catulis animum queis Jupiter ipse*
Humanum dedit, humana sed voce negata). Th. Reinesius.

5. *jactans candidum panem*] Phædrus noster lib. III, c. 8. *frusta jactat familia.* Dicam ibi amplius in curis secundis. *Io. Schefferus.*

6. *in terra*] Patavina edit. MS. *in terram.*

7. *canino scilicet*] MS. pro Patav. *c. subiret.* Schefferus: *canino subiret usus ingenio.* Lego *Scylax canino subirate usus ingenio*, i. e. nonnihil fuit iratus pro ingenio canino, sicut solent canes præsertim tales faciles irasci. *Usus ingeniô*, ut apud Petronium vulgatum, *usus beneficiô, consiliô, viribûs.* Curtius VIII, cap. 8. *Qui mihi permittunt uti ingenio meô.* Reinesius: *subiret.* Emendo conversa syllaba *ret*, & leg. *subiter*, i. e. subitò. Adverbium enim istud sub eadem significatione terminationis geminæ, uti alia plura.

8. *Margaritamque*] catellam pueri. *Schefferus.*

1. Non

tumultus constitit, sed candelabrum etiam supra mensam eversum, & vasa omnia crystallina comminuit, & oleo ferventi aliquot convivas respersit. Trimalchio, ne videretur jactura motus, basiavit puerum, ac jussit supra dorsum adscendere suum. [1] *Non moratus ille, usus equo, manuque plena scapulas ejus subinde* [2] *verberavit, & inter risum proclamavit: bucca, bucca, quot sunt hic? Repressus* [3] *ergo aliquamdiu Trimalchio* [4] *camellam grandem jussit misceri, potiones dividi omnibus servis, qui ad pedes sedebant, adjecta exceptione:* † *Si quis, inquit, noluerit accipere caput illi perfunde. interdiu severa,* [5] *nunc hilaria.*

‡ *Hanc humanitatem insecutæ sunt* [6] *matteæ, quarum etiam recordatio me, siqua est dicenti fides, offendit. Singulæ enim gallinæ altiles*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.*

1. *Non moratus ille, usus*] Sic MS. & Patav. *N. m. i. u.* Schefferus: *non moratus ille usus equo.* An scribendum, *non moratus ille, & usus equo?* equum intelligo Trimalchionem, quia jusserat puerum supra dorsum suum ascendere.

2. *verberavit, & inter risum proclamavit: bucca, b.*] pro Patav. *verberavit, interque r. p. Bucca b.* & MSi, *v. inter quem, r. preclamavit. b. b.* Tilebom. *Bucca, bucca:* arridet mihi: *Buco, buco.* Schefferus: Puto innui genus ludicri, quod hodieque passim frequentatur pueris. Clauduntur uni oculi, cæteri palmis feriunt scapulas, mox digitum imponunt, jubentque divinare, quis sit, pollexne, an index, num alius quispiam. Sed pro eo, quod hîc digitus imponitur, veteres micando usi videntur; id est, sic protensis digitis, ut nunc hunc, nunc alium referrent numerum, quem cogebatur divinare is, qui oculos habebat tectos. Cæterùm illud *bucca* quid sit, non definio. Potest vox formata jocô esse, ut in talibus consuevit. Potest & scurram denotare. Quomodo apud Iuvenalem Sat. XI. *Curtius & Metho buccæ* leguntur. Nisi putes *bucco* scribi oportere, accipique pro stulto. Quomodo apud Plautum in Bacchid. V, scen. 1. sunt *stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.* Existimo auctorem verecundè id dicere; puerum non solùm scapulas Trimalchionis plena manu pulsâsse, sed & buccam tetigisse, simulque interrogâsse: *bucca* (quia in buccis lingua) *quot sunt hic?* Vnde & (?) post *hic* apposui.

3. *ergo aliquamdiu Trimalchio*] MS. pro Patav. *ergo Trimalcio.*

4. *camellam grandem jussis miscere*] Tilebom. Consentaneum magis: *jussit afferri.* Schefferus: *jussit misceri.* Compleri vinô. Virgil. 1, Georg. 9.

Poculáque inventis Acheloïa miscuit uvis.

Martialis lib. XI Ep. 6.

Misce dimidios puer trientes.

Et lib. VI Ep. 54.

Misceri sibi protinus deunces
Sed crebros jubet deunces ----

5. *nunc hilaria*] MS. ad marg. *al. nunc ilaria.*

6. *matteæ*] bellaria. Meminit & Suetonius in Cajo cap. 38. Nam cùm vulgò ibi legant *mactea*, Memmianus aliique libri rectiùs habent *matteæ.* Schefferus.

tiles pro turdis [1] circumlatæ sunt, & [2] ova anserina pileata, quæ ut comessemus [3] ambitiosissime à nobis Trimalchio petiit, dicens [4] exossatas esse gallinas. Inter hæc triclinii valvas lictor [5] percussit, [6] amictusque veste alba, cum ingenti frequentia comissator intravit. Ego majestate conterritus Prætorem putabam venisse. Itaque [7] tentavi assurgere, & nudos pedes in terram deferre. Risit hanc trepidationem. Agamemnon, † & Contine [8] te, inquit, homo stultissime. [9] Habinnas

‡ *Agamemnon.*

1. *circumlatæ*] MS. pro Patav. *circulatæ*. Schefferus: Scribe, *circumlatæ sunt*. Quanquam isto modo & infrá.

2. *ova anserina pileata*] Quomodo, *pileata*; An, ut suprà *aper pileatus* est appositus? At hoc vix convenit in ova. Suspicor hic mendam latere, aut etiam abesse quidpiam. Sed sic habes quoque infrà, ut sit ampliùs cogitandum. *Schefferus*. *Ova pileata*, explicabit Reinesius pulcrè de albumine, vitello, & farina in modum *pileoli* coagulatis, inferiùs.

3. *ambitiosissime à nobis*] pro MS. & Pat. *ambitiosissime n*. Schefferus: *ambitiosissime nobis Trimalchio petiit*. Suspicor, abesse præpositionem, scribique oportere, *ambitiosissime à nobis*. Ellipsin profectò talem observare non recordor.

4. *exossatas*] Lucretius lib. IV.

Atque exossato ciet omni pectore fluctus. Io. Schefferus.

5. *percussit*] virgâ, ex more, ad significandum magistratus publici adventum. Habes latiùs apud Lipsium 1 Elect. 23. *I. Schefferus*.

6. *amictusque veste alba*] Comissator Habinnas, Sevir ejus Coloniæ, ut mox audiemus, veste alba amictus, propter festum, cui interfuit, convivium. Horatius:

Ille repotia, natales, aliosque dierum
Festos albatus celebret. ---

Cicero Or. in Vatinium. *Quum ipse epuli Dominus Q. Arius albatus esset*, &c. Est autem *alba vestis*, recens, nova, nec sordibûs maculata. Vide Lipsium 1 Elect. cap. 13, & quæ nos olim ad Pacati cap. 37. *Schefferus*.

7. *tentavi assurgere*] Alibi: *tentavit muliercula dare cibum*. *Assurgere*, est, locô cedere honoris gratiâ. Quod sic absolutè usurpavit quoque Cicero de Senect. *Hæc enim ipsa sunt honorabilia, quæ videntur levia atque communia; salutari, appeti, decedi, assurgi*. Scheffer.

8. *& Contine te*] i. e. mane. Bene autem *contine*, quia volebat surgere, & sic contra priorem voluntatem illam manebat. Terent. Phorm. II, sc. 1. *Ruri ferè se continebat*. ubi Donatus: *Continere se dicitur, qui contra voluntatem se continet*, Idem.

9. *Habinnas Sevir*] MS. pro Patav. *Habinna S.* Schefferus: *Sevir*. Qualis fuit & Trimalchio, ut inscriptio ipsius triclinii postibus affixa docet in jam editis. Fuerunt porrò *Seviri*, magistratus colonici, sacris in honorem Augustorum faciendis præfecti, atque ob id *Augustalium* elogiô ornati, creati à Decurionibus, sicut docent veteres apud Gruterum inscriptiones. Et quia magistratus erant, habent lictores suos, sicut hic Hannibas, & in præcedentibus Trimalchio. Ad lictores enim referendi fasces illi cum securibus in postibus prædictis. Quanquam hoc ab ipsis arroganter magis, quàm ex jure factum fuerit, ut in antè indicato Electorum loco Lipsius testatur. *Idem*.

binnas Sevir est [1] *idemque lapidarius,* [2] *qui videretur monumenta optime facere.*

‡ *Recreatus hoc sermone reposui cubitum, Habinnamque intrantem cum admiratione ingenti spectabam.* [3] *Ille autem jam ebrius uxoris suæ humeris imposuerat manus, oneratusque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente,* [4] *Prætorio loco se posuit, continuoque vinum, & caldam poposcit. Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipse capaciorem poposcit scyphum, quæsivitque quomodo acceptus esset?* † *Omnia, inquit, habuimus, præter te, oculi enim mei*

‡ *Encolpius.* † *Habinnas.*

1. *idemque lapidarius*] Erant enim *Seviri*, & *Decuriones* à quibus illi creabantur, in Coloniis & municipiis infra *Duumviros*, hi demum quod Romæ Consules seu summi magistratus, Decuriones idem quod in urbe Senatores. Anonym. in litt. Io. Lucii Româ: Honores quandoque cum artis professione fuisse conjunctos, habemus in lapidum memoriis ap. Grut. 1067, 8. ubi pariter de Augustali, qui *vestiarius* tenuiarius fuerat. Vide tamen ibi seriem, in Atellano lapide.

2. *qui videretur*] Puto, *videtur*, scribendum. *Io. Schefferus.*

3. *Ille autem jam ebrius uxoris suæ humeris imposuerat manus*] Thesmopolin philosophum convivio interfuturum, ἐπερειδόμενον καὶ τοῖς οἰκέταις (*suffultum à famulis*) fingit *Lucianus*. id verò è senio & νοσηλείᾳ (*ratione valetudinis*). In fœminarum rei lautæ famulitio erant ἐπωςείδες, *Athen. lib. 6.* vel quod verius videtur ἐπωμιςείδες, ἐπωμίςειαι, quæ dominabus terga humerosve supponerent; succollatrices. *Eustath. l. 10 de amor. Ism. Sostrati filiam Ismenes* ancillæ *manibûs innixam venisse narrat.* Th. Reinesius.

4. *Prætorio loco*] Schefferus: Summo, quem occupare Prætor in Colonia solebat, si quando esset præsens, qua de re suprà quoque dixi; quanquam nihil tale observârim apud alios, quod recorder. Gronovius per epistolam, *locum prætorium* inepta imitatione *loci consularis* ap. Plutarch. arbitratur dictum. *Prætorio loco.* Agitur de inepta fictione *loci prætorii*, quo concesso plura forsan ruerent. Videndum igitur, an non locus prætorius saltem in Coloniis idem qui summus, seu in urbe sic strictè dictus consularis. Initiô, *Prætores* omnes magistratus dicti à præeundo: sic jam synecdochê generis pro specie *locus prætorius* pro consulari subsisteret. Deinde coloniæ ex urbe à Magistratu traducebantur; qui magistratus sive unus, sive plures, sive collegæ, sive diversi, non alio aptiùs nomine memoriam Coloniæ relinquere poterant quàm *Prætorum*, quòd capita & Duces Coloniæ fuerint: unde *Prætores* sæpe pro Ducibus, & Imperatoribus: indéque cohors *prætoria*, i. Principis exercitûs, seu Imperatoris. Ita Græcis *Prætores*, Ἄρχοντες, & Στρατηγοί. Porrò fuit tempus, cùm post captam primo bellô Pun. Sardiniam tot Romæ essent *Prætores* quot provinciæ, qui in locum Consulum rebus partim urbanis, partim provincialibus superessent, jus dicentes. Hi *Prætores* si in Coloniam aut provinciam venirent, quid ni *locum* habuerint suo quod. jure summum, indéque *prætorium* dictum.

mei hic erant : & me-Hercules [1] *bene fuit.* [2] *Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo miſello faciebat,* [3] *quem mortuum manumiſerat : &* [4] *puto cum viceſimariis magnam mantiſſam habet.* [5] *quinquaginta*

1. *bene fuit*] ſcil. *nobis*, quomodo apud Plautum Merc. II, ſc. 2. *bene ſit tibi*, quanquam ibi formula ſit abeuntis & valedicentis. *Schefferus.*

2. *Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo miſello f.*] pro MSi, *ſciſſa laucum novendialem* --- & Patavin. *S. lacuum --lem.* --- Tilebom. ſcribes, *Sciſſa*, ſeu potius, *Sylla ſacrum novendiale ſervo ſuo.* Schefferus : Cenſeo ſcribendum, *Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo faciebat.* De ſacro novendiali in honorem defuncti habes abunde apud Kirchmannum. *miſello.* Hoc credo ſervi nomen fuiſſe. Exiſtimem ſubeſſe ironiam ; quia ſequitur, *quinquaginta millibûs exiſtimant mortuum.* Cic. ad Attic. *Meum Ciceronem, cui nihil miſello relinquo præter invidiam & ignominiam nominis mei, tuere quoad poteris.* Sed Reineſius : *Sciſſa lacum noven-dialem ſervo ſuo miſello fecerat.* leg. *Scilla*, vel *Sylla* ; ſacrum novendiale cum *Myſtillo :* hoc apud *Mart. l.* I *Ep.* 51.

3. *quem mortuum manumiſerat*] Cui autem fini hoc, cùm nec dominus Patroni nomen adipiſci ſic poſſet, niſi quadam fictione, nec ſervus ſentire beneficium ? an cenſendum cum reliquis quæ magno numerô nugantur iſti convivatores moribus Romanis inſolentia ? Cùm ſuum à manu Demetrium moribundum manumiſit *Martialis lib.* I *Ep.* 102, inde & è domino Patronus factus eſt alter, alter è ſervo Libertus mori potuit. *Reineſius.* Videor mihi ingenium Arbitri noſtri, hîc videre ; luſum. *Manumiſit* ; quia mortuus. *viceſimarias accepit* ; quia peculium tot millium ad dominum devolutum. *Mantiſſa*, ad reliqua affingitur ; vultque dicere, peculium hoc planè liberum ad dominum rediiſſe, nullis Actionibûs gravatum. Certè manumiſſio mortui ne quidem fictionis, niſi fictio inter vivos retraheretur ; nec tamen ſic aliis ullum jus pareret, priuſquam dominus per epiſtolam, inter amicos, ſimilive modô id ſe feciſſe & facere ratumque habiturum teſtaretur. Id verò Arbitri non erat, ſic nudè proponere. Bene autem *manumiſerat* pluſquamp. quia à domino hoc non perfectum. Niſi ſenſus ſit : quem *manumiſerat* manumittendo in articulo mortis, nunc *mortuum.* nam ſi planè ad jocum hæc ſpectarent, puto dixiſſet *mortuum manumiſit* ; ſi vera & propriè loqui voluiſſet, dicendum fuiſſet *moribundum* vel *moriturum manumiſit*, vix manumiſerat. Hæc ſic in utramque partem ; quia video Dn. Reineſium tantùm de altera cogitaſſe.

4. *puto cum viceſimariis*] pro MSi, & Patav. *p. c. vicenſimariis.* Schefferus: Iſta lego ad hunc modum, *& puto, cum viceſimariis.* Intelligo de Sciſſa, eum ait habere viceſimarias, & una cum illis mantiſſam magnam, puta ex bonis manumiſſi Miſelli. *Viceſimarias* expono pecunias, quæ dependebantur patronis ab illis, qui erant manumiſſi. Quomodo & apud Livium occurrit *aurum viceſimarium.* At *mantiſſa* eſt, quidquid additur rei principali, ut hoc loco alia quævis, præter debitas illas pecunias.

5. *quinquaginta millibus exiſtimant m.*] putant defunctum tot millia poſſediſſe. *Exiſtimant*, eſt *æſtimant*, *cenſent.* Cicero de Orat. *Nonnulli dum operam ſuam magnam exiſtimari volunt.* Schefferus. *quinquaginta millia* ſcil. ſeſtertiûm, efficiunt Philippéos 1250. Hoc circiter fuit peculium ſervi, cujus intuitu ceu ſui juris contrahebat, remque Domini augebat.

1. *Tamen*

ginta enim millibus, existimant mortuum. Sed [1] *tamen suaviter fuit, etiamsi coacti sumus dimidias potiones* [2] *super ossicula ejus effundere.* † *Tamen, inquit, Trimalchio, quid habuistis* [3] *in cœna?* ‡ *Dicam, inquit,* [4] *si potero: non tam bonæ memoriæ sum: ut frequenter nomen meum obliviscar. Habuimus tamen* [5] *in primo ferculo porcum coronatum, & circa* [6] *lucanicam, &* [7] *gigeria optime facta,* [8] *& certe betam, &* [9] *panem autopyrum de suo sibi, quem ego malo, quam*

† *Encolpius.* ‡ *Habinnas.*

1. *tamen*] optimé. Senec. Ep. 96, initiô. *Tamen tu indignaris aliquid.* Schefferus.

2. *super ossicula*] MS. vice Patav. *supra o.* Legeram antè in MS. *ossuncula,* putabamque ab antiquo *ossum*; sed secunda collatio Rom. dedit *ossicula.*

3. *in cœna*] MS. *in cœnam.*

4. *si potero*] pro MSi, & Patav. *si potuero.* Video enim in hac ipsa pagina *scribilita* pro *scriblita, frustrum* pro *frustum* &c. scripsisse; quidni *potuero,* pro *potero?* Tilebom. *si potuero: non.* Lege *si potero: Nam.*

5. *in primo ferculo porcum coronatum*] pro MS. & Patav. *i. primo porcum poculo c.* Schefferus: *in primo porcum poculo.* Scribe: *in primo porcum ferculo.* nam sequitur mox: *Sequens ferculum fuit.*

6. *lucanicam*] pro MSi, & Patav. *saucunculum.* Hoc quid sit, ægrè divinavero. *Scheffer. Saucunculum.* Diphthongus jacet pro simplice: *au* pro *u* vel *o*: imò in pronunciando sic confundebant; indè *Claudius, Clodius: Aulus, Olus.* Leg. *laucunculum, lucunculum,* i.e. lucanicam. Alias lucunculus est γλυκαντὴς (*dulciarius*) scilicet ἄρτος (*panis*) vel πλακοῦς (*placenta*). *Apul.* 10 *Metam.* pones crustula, lucunculos. *Reinesius. Lucuntem* (edulii id genus erat) ita dixere, λουκοῦντα, vel λουκουντῆρα, quia farina, quæ *alba* est, adspergeretur. Meminit ejus Varro apud Nonium. Indéque *lucunculus.* Afranius Fratriîs apud Nonium:

Pistori non: at cur non scriblitario,
Ut mittat fratris filio lucunculos?

Legas & apud Tertullian. de Spectacul. *Vossius.* Si cui non placet *lucanica,* quam Dn. Reinesius suggessit, is aliquando aliud, modò in legitima sua significatione substituat, *lucunculum* verò opus pistorium huc vix facere video, cogitaveram aliàs ex Catonis c. 84 de *saviolo* seu *savillo.*

7. *gigeria*] pro MSi, & Patav. *gizeria.* Schefferus: *gizeria.* Mallem, *gigeria.* Nonius: *Gigeria, intestina gallinarum, cum issitiis cocta.* Festus: *Gigeria, ex multis opsoniis decerpta.* Quod non puto repugnare, falsumve esse, propter issitia, ceu putabat Scaliger.

8. *& certe betam*] Sub isto *certè* latet vox alterius cibi. *Schefferus.* Post enarrata tria præstantiora primi missus obsonia, pergit ad ultimum, ipsumque tandem panem, qualis is fuerit, tradit; atque ait: *& certè betam, & panem autopyrum.* q. d. *& quidni habuerimus betam?* cibum non minùs communem, quàm suavem, præsertim juxta assaturam (*porci*), languidum, & tenerum? ac tandem his respondentem mandimus panem, ex tritico sibi relicto, furfure non adempto. Reinesius: *& certe betam.* Sub isto *certe* latere vocem alterius cibi rectè vidit Notator doctissimus. Imò verò latet, sed sub utroque, *certe betam*: è quibus junctis & à librarii corruptela, vindicatis exit mihi *cicerbitam.* Ita adpellant sonchum quem inter ἐδώδιμα (*esculenta*) reponit *Gal.* 8 *de simpl. Med. fac.* χλωρὸν ἔτι καὶ ἁπαλὸν (*viridem adhuc & tenerum*); & *Plin. l.* 22, *c.* 22

Theseo

quam candidum, & vires facit, & cum mea re causa facio non ploro.

Sequens

Theseo peregrino ab Hercale hospita Attica adpositum fuisse scribit. Est autem σέγχ@- veterum, quæ hodie lactucella, à succo quo scatet, inter cichoracea *Gu. Rivus ad Dioscor. lib.* 2, *c.* 130 de endivia Officinarum exponit. *Ruellius l.* 8 *de nat. Stirp. cap.* 20; & *l.* 2, *c.* 63, sonchum adpellatione *cicerbitæ* in Hetruria hodieque notum, *neque à Latinis eam usurpari, nec legitima moneta percussam, nec è prisco Latinitatis penu depromptam esse* scribit: quæ fortassis non scribere melius erat. Extat enim in *Nothis Dioscoridæ*, quæ vocant, id est Synonymis herbarum Dioscoridis libro ante aliquot secula adjectis, Romanos sonchum asperum nominare κικέρβιτζαν ἄσπερον: & recepta fuit à nobilissimis Botanices scriptoribus Cordo, Manardo, Cornario, Matthiolo, Amato Lusitano, Lobelio, Bauhino, Bodæo, Marcellus quoque Virgilius Florentinus, *Comm. ad Dioscor. l.* 2, *c.* 118, à suis *cicerbitam* vocari scribit; sed non esse id ejus antiquum nomen: in quo sine dubio fallitur. Seculo enim quartô cognitam habuit *cicerbitæ* nomenclaturam *Marcellus* d, *Empir. c.* 8; qui ad dentium dolorem leniendum commendat masticatum radicis *cicerbitæ* (male in Edit. legitur *cucurbitæ*) *quam Græci sonchon adpellant*: præstaréque id potest vi, quæ ipsi tribuitur subadstringente. Etsi verò *Notha* illa ἀδέσποτα sint & incerta ætate scriptoris Græci cum genuinis Dioscorideis præpostero hominum studiô confusa fuerint olim, qua de re queruntur *Marc. Verg. & Dion Corronius præf. in Dioscor.* non prorsus tamen, postquam separata hodie ea legimus, reprobanda sunt, quod in iis multa serventur, quæ ipsis verbis apud *Plinium*, *Appulejum herbarium* & *Oribasium* reperiuntur; agnosci quoque potest, ea subinde ab Arabibus *Serapione*, *Rhase*; *Sim. Ianuense* etiam & *M. Silvatico* laudari, ut ante hosce elaborata fuisse necesse sit, esséque vetustiora quàm vulgò putantur, & cognitu digna, etsi fastidiosa & gregaria ingenia in summo natantium οὐκ εἰς βάθος ὁρώντων, οὐδὲ φιλοκρινούντων τὰ τοιαῦτα (*non in profundum intuentium, neque è sua tribu talia dijudicantium*) ferè negligant.

9. *panem autopyrum* &c.] Locus hic perobscurus. Vt igitur lucem aliquam illi commodem, sic legendum puto. *& panem autopyrum quem ego malo, quàm candidum: Hic & vires facit, & cum mea rem causa, facio, non ploro.* Fallitur porrò hic Habinnas dum putat, viribus comparandis autopyrum panem candido, seu siligineus ille sit, seu similaceus, præferendum esse: contra communem Medicorum omnium sententiam, qui mordicus tenent non tantæ firmitudinis alimentariæ autopyrum esse quàm sit siligineus aut similiaceus. Confirmat hoc Cornel. Celsus de re Medica. *lib.* 2, *c.* 17. *Ex tritico firmissima siligo, deinde similia, deinde cui nihil ademptum est, (quod αὐτόπυρον Græci vocant) infirmior est ex polline, infirmissimus cibarius panis.* Ita enim qui laborat in editis, Celsi locus, sanandus est. *Tilebomen. Panem autopyrum*, factum ex farina, cui nil furfuris est detractum. Meminit Plinius, & quandoque fermentatum fuisse ostendit lib. XXII, cap. 25. *Ad omnia autem hæc fermentatus, qui vocatur autopyros, utilior. de suo sibi.* Sic Apicius L. 5. *Suffundis jus de suo sibi.* Item: *suo sibi jure pertangis.* & sic alibi. *Schefferus.* Poterat videri scholion τοῦ *autopyrum.* Provehitur Schefferus: *cum mea re causa facio.* Suprà: *si quis vestrum voluerit sua re causa facere*; ubi nihil corrigendum liquet ex hoc præsenti loco. *Mea re causa*, est *è mea re, velut causa.*

1. *cal-*

Sequens ferculum fuit scriblita frigida, & supra mel [1] *caldum infusum excellens & Hispanum. Itaque de scriblita quidem non minimum* [2] *edi. De melle melius. Quæ tetigi circa, cicer, & lupinum, Calvæ arbitratu, & mala singula; ego tamen duo sustuli, & ecce* [3] *in mappa adligata habeo: nam si aliquid muneris meo vernulæ non tulero,* [4] *habebo convitium. Bene* [5] *me admonet domina mea:* [6] *inprospectum habuimus ursinæ frustum, de quo cum imprudens Scintilla gustasset, pene intestina sua vomuit. Ego contra plus libram comedi, nam ipsum aprum sapiebat. Et si, inquam, ursus homuncionem comest, quanto magis homuncio debet ursum comesse?* [7] *In summa: habuimus*

1. *caldum infusum excellens & Hispanum*] Sic & MS. absque incisione; lectio verò Patavina: *caldum, infusum excellente* (cum MS.), *Hispanum.* Schefferus: *excellente Hispanum.* Ratio postulat, ut scribatur, *excellens & Hispanum.*

2. *edi. De melle melius. Quæ tetigi circa, cicer, & lupinum, Calvæ arbitratu, & mala singula; ego tamen*] pro MSi, & Patav. *edi, de melle me usque tetigi circa cicer, & lupinum, c. a. & m. singula: e. t.* Hujus loci eluminationem, otio majore fruentibus, & literarum flumine ampliori inundatis, relinquo. *Tilebomen.* Forsan hæc tam corrupta, sic restituenda sunt. *De melle melius. Quæ tetigi circa, cicer & lupinum, Calvæ arbitratu, & mala singula.* De melle, ait, meliùs aliquantò edi, quàm de scriblita; nempe quia excellens fuit: quæ tetigi ex cibis circa positis, cicere videlicet ac lupino, feci arbitratu Calvæ, quæ me orabat, non quòd mihi placerent. Nempe inter viliores erant cibos. Vide Martialem lib. v Ep. ad Turanium. Ne ergo videretur dedignari, Calva sic oravit. *Schefferus. mala singula.* Id est, singulatim, unum non plura simul.

3. *in mappa*] Martialis lib. 11 Epigr. 30.

Hæc cùm condita sunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.

Schefferus.

4. *habebo convitium*] convició me prosequetur. Petronius: *Propter morum differentiam odium habet.* Livius 1, c. 50. *Ni pareat patri, habiturum infortunium esse.* Plaut. Amph. 11, scen. 2. *Tu magnum malum habebis.* Scheffer.

5. *me admonet*] Mallem, *admonuit,* ut referatur ad Scintillam, quæ jusserit eum ista capere hoc fine. Nam Scintilla *domina* Habinnæ, id est, uxor, uti liquet ex sequentibus. Vxores enim appellasse dominas, eruditi pridem docuere. Quanquam & servata scriptione veteri, possit intelligi de præsenti admonitione, qua rogabat Habinnam Scintilla narrare, quæ sequuntur de carne ursina. *Schefferus.* Iuvi distinctione (:) ante *in.*

6. *inprospectum*] pro MS. & Patav. *in prospectu.* Schefferus: *inprospectu habuimus.* Suspicor, *inprospectum* conjunctim scribi oportere, ut sit, *improvisum.*

7. *In summa: habuimus caseum mollem -- & sapam, & cochleas singulas, & chordæ frusta, & epatia -- & ova pileata -- & sinapi, & catillum congiarium, pax Palamedes! & in alveo circumlata sunt oxygonia, unde quidam -- nos pugno sustulerunt: nam pernæ missionem*] pro Patav. & MSi: *In summo h. c. m. -- & sapa, & cocleas s. & corde f. & e. -- & o. p. -- & senape, & c. concagatum* (MS. *congagatum*) *p.p. & in a. circulata* (MS. *circum-*

habuimus caseum mollem, & sapam, & cochleas singulas, & cordæ frusta, & epatia in catillis, & ova pileata, & rapam, & sinapi, & catillum

circumlata) s. *oxicomina.* *Vnde quidem* (MS. *unde quidam*) -- *n. p. sustulerunt, nam perna emißionem.* Quæ meæ de his conjecturæ fuerint, priusquam MS. sortirer, ostendent sequentia. Nunc inter cætera pro *congagatam* elegi *congiarium*, ne à notis literarum longiùs recederem. Existimo autem *catillum* hîc minimè talem, sed vastum catinum signari. Quum & aliàs Petronio deminutîs pro primis uti familiare, ut infrà *cerebellum* pro *cerebro*, & plura alia, quæ pleraque congessit suprà Reinesius. Quippe alveo imposita *circumlata* fuere, pluráque plures inde ceperunt; & novimus ostreacea majus ferè spatium occupare. *unde quidam. Quidam*, i. e. ex oxygoniis illis *murices, echini*, &c. (per Synthesin generis, non ad vocem, sed sensum respiciendo) utque q. intento digitô hos monstret. Potuisset etiam manere *quidem*. Salva semper meliore sententia, in his omnibusque aliis. *sapa.* Scribe, *sapam. pax, Palamedes.* lucem nullam hîc video: sed ne adhibeo, ampliandum. *perna emißionem.* mendum typographi sic tolles, *pernæ mißionem.* Tilebom. *sapa.* Plinius lib. 23, cap. 3. *Vino cognata res sapa est, musto decoctô, donec tertia pars superfit.* Sed quomodo hîc sapa inter cibos? Mallem legere, *rapa*, nisi & de his mox sequeretur. Fortè fuit sapa inter imbammata quoque, non sola poculenta. *corde frusta.* lego, *cordis frusta. epatia.* Horum meminit Lucilius lib. 8. *Gigeria sunt, sive adeò hepatia.* Puto ita dicta, quòd ex hepate fierent. *concagatum, pax palamedes.* Ex his nil idonei exculpo, nisi quòd id *pax Palamedes*, referam inter exclamationes, putemque hîc adhibitum propter artem & ingeniosam cibi præparationem. Palamedem inventorum raritate celebrem fuisse apud veteres vel ex proverbio est notum. Hinc ergo *pax palamedes* fuerit, pro *pax sit Palamedes*, hoc est, pace tua fiat, pace tua dixerim: Cicero in Somnio: *Ne me è somno excitetis, & pax sit rebus.* Schefferus. *Catillum concagatum* tantisper intelligo *congiarium*. Neque quem terreat deminutivum *catillum*. Nam si *catinum* Glossæ est vas escarium immensum, quidni catillus congiarius? Tres verò *congios* uno haustu siccavit Novellius Torquatus, spectante Tiberio. Plin. lib. 4, c. 22. Aut *conchatum.* potuit enim fieri, ut saltem in margine varia arte esset incurvatum: quemadmodum videmus, vasa, à proposita forma, quoad exteriora, miris flexibûs sæpe recedere: sicque unà via ad conjecturam Cl. Schefferi, quod sequitur *oxygonia* pro *oxycomina* legentis muniretur, quippe τῷ *conchatum* alluderetur simul ad formam, & ad cibum. Novimus enim tot ludentis in conchis naturæ figuras orbiculatas, mucronatas, cuniculatas, reticulatas, de quibus Plin. lib. 9, c. 33. vel simpliciùs *concharum*, quarum delicias describit Athenæus lib. 3. In quibus omnibus locus ingenio Palamedis, is adeò & mensurarum repertor creditur. Hæc sic in rapido transcursu ab occupatissimo. Expectô verò novos Machaonas, Dousas, Wouwerios, Erhardos, &c. qui post præclaram Cl. Schefferi operam idem in tergendo hoc Fragmento præstituri, quod illi in parte Satyrici dudum edita. Hîc enim plurima laureola reposita. Reinesius: *caseum mollem, & corde frusta.* Cas. mollem, i. e. χλωρὸν *Aristophani* : *Gal.* 10 *de Alim. fac.* νέος est: *Paulo l.*3 νεοπαγὴς καὶ μαλακὸς, item πρόσφατος lib. 1: recens, viridis, qualem maximè probabant. Tum leg. *chordæ.* Χορδὴ inter cibos apud *Athen. l.*3, *ex Antiphane*;

catillum congiarium, pax Palamedes! & in alveo circumlata sunt oxygonia, unde quidam etiam improbiter nos pugno sustulerunt: nam

tiphane; & l.9, ex Epicharmo. Chorda proprie *intestinum*, ut χορδαὶ ἐρίφων, ilia hœdorum, eund. ap. eund. Athen. l.7. deinde *fides* ex intestino illo contorto & arefacto. Pergit Reinesius: *ova pileata*; quæ & suprà, interpretor de ovis pertusis sic ut vitellus unà cum albumine effusus, insperso farinæ momentô, circa putaminis globum exteriùs cocturâ cogatur & concrescat, ipsique putamini uti pileolus insideat, idque contegat ambiatve. Alio sensu *aprum pileatum* dixit suprà. *catillum concagatum pax Palamedes.* malim legere *congelatum per pelamidas*. Gelatinæ culinariæ artis nostris quoque mensis notæ sunt, tàm è carnibus & trunculis, quàm è piscibus factæ. Πηλαμὶς è thynnorum genere thynnis, è qua delicatissimi cibi parari solebant, *Athen. l.7. 8.* *oxicomina.* Schefferus: *oxicomina.* Suspicor, *oxigonia*, & de nescio quo aculeato genere cibi, quale est, quod *tribulus* vocatur, accipio. *Tribulus*, herba aculeata duplicis generis; de altera Ovid. lib. 5 Metam.

--- lolium tribulique fatigant
Triticeas messes.

Et Virg. 2 Georg.

- Lappa tribulique interque nitentia culta,
Infelix lolium, & steriles dominantur avenæ.

Alterum nonnisi in amnibus nascens, & aculeos condens. Nec credo inter lautitias quæ hoc catillo ostenduntur, habere locum. Consuli Plin. lib.21, c.16; & Dioscorid. lib.4, c.15. nisi per *tribulos murices* intelligamus, murices non eos quos Græci à trinis cuspidibus τριβόλȢς nuncupant, machinulas videlicet ferreas quaqua sui parte porrectas tres aculeos protendentes, sed *murices concharum genus*, qui & buccina. Vossius in Etymol. Plin. lib.9, c.36, & c.33. Reinesius: *oxycomina.* legendum, *sycamina*; ea verò mora sunt. de iis *Theophr. 6 hist. Pl.7; & Athen. lib. 3.* *pugno nos sustulerunt.* Schefferus: *pugno n.s.* Puto innuere, tactu prædicti cibi quosdam fuisse læsos. Verba quomodo emendem haud invenio. *Murices*, conchæ aculeatæ; à quibus prædictæ machinulæ ferreæ sic nominatæ. Innuunt id verba Plinii de conchis loquentis lib.9, c.33. *Quibusdam vertex* muricatim *intortus, margine in mucronem emisso.* Idem de pernæ concharum genere lib.32, c. ult. *Cibum venantur, dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos.* Et notum quid de Lacone Ælianus lib. 3 echinum unà cum aculeis deglutiente, & conquerente referat: *O scelestum*, exclamabat, *edulium, neque ego nunc te ceu mollis animi dimittam, nec posthac iterum sumam.* Non igitur frustra concharum ostreorumve species unguium, pectinum, pinnarum, muricum, erinaceorum, & id genus nominibûs insignitæ; nimirum, quòd quasi pugnô imperitè aut avidè vescentes *tollant* & repellant. *Cochleæ* quæ præcedunt ex genere sunt concharum, domiciliô sese jam exserentium, duobus corniculis protensîs, jam condentium. Plin. lib.9, c.32, 33. *Limaces* dicuntur Varroni lib. 5 de L. L. & Colum. lib. 1. Aliis limaces nudæ sunt, non conchis inclusæ. Etiam infrà in antè editis earum mentio *fiet*; quin & in hoc Fragmento in epidipnide Trimalchionis: *Ingeniosus cocus in craticula argentea cochleas attulit. Ostrea* (in quibus forsan *echinus* seu erinaceus), & *conchæ*, differunt tantùm testis asperîs, & glabrîs, utraque dura, & generaliter idem. Ovid.

Ostreáque in conchis tuta fuere suis.

Glossæ: *Ostreum, conchylium* (à *concha*) murex,

nam pernæ missionem dedimus. Sed narra mihi Gai, rogo, Fortunata quare non recumbit ? ‡ *Quomodo nosti, inquit, illam Trimalchio, nisi argentum composuerit, nisi reliquias pueris diviserit, aquam in os suum non conjiciet. Atqui, respondit Habinnas, nisi illa discumbit, ego me* [1] *apocalo : & cœperat surgere, nisi signo dato Fortunata quater amplius à tota familia esset vocata. Venit ergo* [2] *galbino succincta* [3] *cingillo, ita ut infra* [4] *cerasina adpareret tunica, & periscelides tortæ,* [5] *phœcasiaque inaurata. Tunc* [6] *sudario manus tergens,*

‡ *Encolpius.*

murex, purpura. Reinesius: *Vnde quidem etiam improbiter nos pugno sustulerunt.* leg. *unde quadam* nim. de moris, *etiam improbiter nos pugno sustulimus. Improbiter*, i. e. avidiùs & rapidiùs, quàm modestos convivas decebat. *Pugno* i. e. *πυγμῇ* : quantum pugnô, *δακτύλων συγκλεισθ*(*confractis digitis*), comprehendere poteramus. *perna emissionem.* Schefferus: *perna em.* lege, *pernæ missionem.*

1. *apocalo*] de quo suprà ; sic juxta MS. pro Patav. *apoculo*. Tilebom. *me apoculo*. Verbum hoc novum est, juxta cum multis, quæ habentur apud Petronium. Quo quidem significatur, recedo à mensis & à poculis. Cæterùm quid mirum, si Romano maximè vigente sermone ausus sit, *Signatum præsente nota producere nomen ?* Sed obaudio quosdam hîc aliter sentire, & de una voce duas facere, cum Ellipsi, ut loquar cum Grammaticis, nempe figura, Arbitro nostro perfamiliari.

2. *galbino*] viridi, luteo, *χλώρῳ*. Hinc apud Iuvenalem, *aut galbina rasa*. Salmasius prolixè de colore hoc in magno opere. *Io. Schefferus.*

3. *cingillo*] Philoxenus. *Cingillus*, *στρόφιον, ζώνιον*. Aliud Lexicon vetus. *Cingillum*, *ζωνάριον*. Legitur & in Glossis Tullii Tyronis p. 158. Habes ad hoc exemplum *vascillum*, apud Macrobium, pro parvo vase. *I. Schefferus.*

4. *cerasina*] Sic in editis est *cingulum cerasinum* ostiarii. *Cerasinus* autem color à ceraso, ut à cera cerinus: à praso, prasinus. est verò dilutè ruber. *Schefferus.*

5. *phœcasiaque inaurata*] pro MS. & Patav. *-- iaq -- atæ*. Schefferus : *phœcasiáque aurata*. Mallem, *phæcasiáque aurata*. Græcum enim genus calciamenti est. At his est *φαικάσιον*, ut ex Hesychio, Polluce, etiam Plutarcho novimus. Qui postremus facilè ostendit, non modò rusticum, quod Hesychius volebat, sed & civicum urbanumve fuisse, quando tribuit Antonio per Gymnasia unà cum pallio ambulanti. Seneca commemorat in philosopho, eoque Pythagorico 7 Benef. cap. 21. Appianus in Sacerdotibus Alexandrinis, ut virile magìs, quàm muliebre fuisse appareat. Quo cum convenit, quod in Petronii excusis legitur.

6. *sudario*] Quæ hîc de *periscelidibus*, & *sudario* contra hoc Fragmentum objiciuntur, quasi ex his impostura, & ignorantia moris Rom. eluceret, eis sic obvio. *Periscelides* illæ amplitudine sua utique poterant esse fasciæ, & nihilominus crispulæ & tortæ ; quæ talia, credo, Italici, Gallicanive ingenii inventiones, in mundo muliebri hodienum facilè conciliarent. Sed, non est opus eò recurrere. Quidquid latum est, & cedit, id si forsan sub manibus plùs minúsve torqueas, & sic adhibeas, eatenus est *tortum*. Tales fuerint hæ periscelides, longitudine compensante latitudinem,

tergens, quod in collo habebat, adplicat se illi toro, in quo Scintilla Habinnæ discumbebat uxor, osculataque plaudentem, Est te, inquit, videre? Eo deinde perventum est, ut Fortunata armillas suas [1] *crassissimis detraheret lacertis, Scintillæque miranti ostenderet. Vltimo etiam periscelides resolvit, & reticulum aureum,* [2] *quem ex obrusso esse dicebat.* [3] Notavit hæc Trimalchio, *jussitque adferri omnia: &,* † *Videtis, inquit,* [4] *mulieris compedes? Sic nos baceli despoliamur. Sex*

† *Trimalchio.*

nem, ut sic crura tam commodè, quàm ornatè more Rom. & Græco involvi tegique potuerint. Refert enim Dn. Valesius, cujus hæc est objectio, Græcorum Romanorumque periscelides non ut hodie Gallicanarum matronarum tortas fuisse, quibûs hæ poplites subligant, sed fascias queîs crura involvebantur ac tegebantur. Quòd verò eadem Fortunata libertate usa matrisfamilias, lautitiasque ipso aditu suas ostensura sociæ Scintillæ, *sudario* è collo pendente manus lotas dignata sit, quasi dicere vellet, eodem pretio manus suas & collum haberi, hocque facto procul dubio mantile id pedissequæ reddiderit, aut alia fini circa mensam habuerit, nihil est absoni. Sed tamen recolendum, Arbitrum hæc, aliaque multa non tacturum fuisse, si more communi contigissent, nec specialem luxus observationem extorsisset.

1. *crassissimis*] Suspicor scribendum, *crassissimas*, ut respiciat, *armillas*, maximè cùm mox sequatur de pondere. *Schefferus. crassissimis lacertis.* Quid ni talibûs? ambubaja, quam de mactra depsentem Trimalchio consortem assumpsit. Vt in fine Fragmenti liquebit.

2. *quem ex obrusso*] pro Patav. *q. e. sobriissa.* & MSi, *sobrussa. reticulum quem*, quia antiquis dicebatur *retis* tam m. quàm f. genere. Vossius. Vt ut verò suprà habuerimus *retia picta*, non potest tamen scriptor stringi ut eadem semper chordâ oberret, quod quidam suis objectionibûs velle videntur. Sic Plautus dixit *rete*, & *retis*, alia alibi. *Reticulum*, est operimentum capitis muliebre textum. Schefferus: *ex sobriissa.* Lego, *ex obrusso*, id est, *obryzo.* Auri obryzi, velut optimi purissimique mentio frequens apud idoneos auctores.

3. *Notavit hæc Trimalchio*] Prorsus Petronianum hoc significatione spectandi, observandi, animadvertendi. Sic infrà, & in editis, *non notavi mihi Ascylti fugam.* Ita *Valer. Fl. 2 Argon. v.* 312.

-- *procul validis Lemnon tendentia remis*
Arma notant.---

Cic. 3. de Orat. lib. 9 Ep. ad Pætum 16. de Devinat. Gell. l. 18. cap. 14. Reinesius.

4. *mulieris compedes? Sic nos baceli despoliamur*] pro MSi & Patav. *mulieres c. s. n. barcalæde spoliamur.* Corrige, *mulieris compedes. Sic nos baceli despoliamur.* De voce *baceli* aliàs dixi. *Despoliari* quoque notum Petronio. Sic enim in editis: *despoliatus ergo retro ad diversorium tendo.* Per *compedes* indignabunda ironiâ intelligit annulos dictos. Manilius:

Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla.

Schefferus. *Baceli*, magnæ quidem staturæ, sed stulti & mulierosi. it. impotentes, aut castrati. Suid. & Hesych. Reinesius: *Sic nos barcalæde spoliamur.* Trajectionem syllabæ *be* commisit librarius, ut frequenter, & è venusto eruditoque monstruosum effecit. Vera scriptura *berbeculi*: q. d. Trimalchio: Sic nos simplices & mulierarii à domina-

Sex pondo, & selibram [1] *debet habere, & ipse nihilominus habeo decem pondo armillam, ex* [2] *millesimis Mercurii factam.* † *Vltimo etiam, ne mentiri videretur, stateram jussit adferri, &* [3] *circulatum adprobari pondus. Nec melior Scintilla, quæ de cervice sua* [4] *capsellam detraxit aureolam, quam Felicionem adpellabat, inde duo* [5] *crotalia protulit, & Fortunatæ invicem consideranda dedit: &, Domini,*

† *Encolpius.*

minabus nostris, immodicorum semper affectuum, superbis & sumtuosis illudimur & emungimur: adi *Phædrum Fab.* 33. Quin ad augendam turpitudinem nomine fœminini generis *berbeculæ* usus videri potest; prorsus ut Poëta Ἀχαιΐδας οὐκ ἔτι Ἀχαιοὺς (*Achaidas, seu Achæas aut Græcas mulieres, non jam Achivos*); Sossius Antigonum regem ignavum victum & supplicem Ἀντιγόνην (*Antigonam*), & *Horat.* 1 *Sat.* 8 Pedatium Equitem mollitie infamem *Pedatiam* adpellavit. *Vervex, berbex, verveculus berbeculus*, suprà, εἰς ἐξουθενισμὸν (*extenuandi, & in contemptum*) denominatio est, ut & *pecus*, obliviosi, stupidi & stolidi. Talis apud *Plautum* in *Persa a.* 2, *scen.*2. *verveceum caput.* Adhæc habet etiam significationem mulierosi, exoleti tamen & inefficioli, quo sensu *Plautus in Casina a.* 3, *scen.* 2 *verveces vetulos* dixit; *Arnob.lib.*5 Iovem verveceum, cùm libidinosum & stuprorum adulteriorumque flagitiis intentum vellet, notavit. *mulieris compedes. Philostr. ep. ad uxorem:* Ὁ γὰρ καλλωπισμὸς ἐπαγωγικὸν (*cultus in amorem trahit*). & αἱ χρυσαῖ πέδαι Θαΐδος, καὶ Ἀρισταγόρας, καὶ Λαΐδος φάρμακα (*aureæ pedicæ Thaidis, Aristagoræ, & Laidis venena*).

1. *debet habere*] Superiora requirunt, ut legamus, *debent.* Schefferus. Loquitur *de armilla* in singulari, utut forsan collectivè. docent sequentia.

2. *millesimis Mercurii*] Hæ an alibi millesimæ occurrant, ego me nescire fateor. Deliberent hîc eruditi. *Schefferus. ex millesimis Mercurii.* Mercurio inprimis devotus erat Trimalchio; patet ex superioribus, ubi Cleponem propitium sive invocat, sive optat. Exercebat enim mercaturam & fœneratoriam, infrà. Illæ igitur millesimæ Mercurii rectè exponentur de usuris infra unciarias, seu minimo fœnoris modô, eo nim. quo millesima sortis pars quot mensibûs solvitur, ut in centesima pars capitis centesima die menstrua præstatur à δανειζομένῳ (*usuras pendente*), i. e. duodeni annui pro centenis. *Seneca* 3 *de Ira, c.* 33 *usuram haud millesimam* dixit, quæ millesimam non attigisset, essetque ideo omnium levissima. Quia verò armillam, & quidem decem pondo è millesima parte sortis confectam esse jactat, eo ipso summæ capitalis pecuniarum aliis creditarum immanis dominum se ostentat. Cui enim è millesima usuræ, quæ in mille mensibus sortem æquat, decem pondo exierunt, ei è centesima, quæ in *centum mensibus* par sit sorti, mille pondo auri provenient. Hoc de millesimis Mercurii apud me certum est, de eo existimet tamen quisque, ut lubet, licet. *Reinesius.*

3. *circulatum*] Hîc egregiè falsus sum, aut vice *circulatum* poni debet, *singulorum.* Tilebom. *Circulatum*, rotundum, circuli in modum formatum; vix puto hîc *circumlatum* legendum.

4. *capsellam*] capsulam, sic dictam, ut apud Plautum *cistella*, unde nomen *Cistellaria* est factum. *Capsellas* habes apud Vlpianum lib. 12 ff. de Inst. vel Instr. leg. *Schefferus.*

5. *crotalia*] Ornamenta margaritarum,

Domini, inquit, mei beneficio nemo habet meliora. † *Quid? inquit Habinnas,*[1] *excatarrizasti me, ut tibi emerem*[2] *fabam vitream. Plane,*[3] *si filiam haberem, auriculas illi praeciderem. Mulieres si non essent, omnia pro luto haberemus. nunc hoc est caldum mejere, & frigidum potare.* ‡ *Interim mulieres*[4] *sauciae inter se riserunt, ebriaeque junxerunt oscula: dum altera diligentiam*[5] *matrisfamiliae jactat: altera delicias, & indulgentiam viri. dumque sic*[6] *cohaerent, Habinnas furtim consurrexit, pedesque Fortunatae*[7] *correctos super lectum immisit.*[8] *Au, au! illa proclamavit,*[9] *aberrante tunica super genua*

† *Habinnas.* ‡ *Encolpius.*

rum, quae collisu sonum generant. vid. Plin. lib. 9, c. 35.

1. *excatarrizasti*] pro MSi *excatarissasti* ad m. *excatarizasti.* & Patav. *excattarissasti.* à καταῤῥιζόω radicibûs firmo, vel, à κατάῤῥους defluxio, καταῤῥοίζομαι catarrhô laboro. Potest verò utrumque habere locum & excatariss. & excatarriz. illud origini propius, hoc fit mutatione τοῦ ζ in ss, ut à πατρώζω (patrem imitor seu) patrisso, ab ἀττικίζω Atticisso, & alia. Tilebom. *excattarissasti.* Verbum Petronii. *i.* Obtudisti, catarrhum induxisti importunis tuis petitionibûs. Quidam fortasse vellent, *excarnificasti,* Comicis poëtis verbum familiare: Aut, *exanimasti*, tuis scilicet querelis. Schefferus: *excattarissasti me.* verbum hoc, ut suspicor, formatum est à καταῤῥιζόω, id est, radices ago, ut *excatarrissare* sit, radices extrahere, hocque velit locus, tu hoc impendio, quod faciendum mihi fuit in ista crotalia, omnes pecuniarum vires absumsisti mihi. Nisi malis derivare à καταῤῥέω (*defluo*), quasi diceret, omnem succum & humorem irriguum abstulisse. Reinesius: *excattarissasti me.* Familiare hoc habet scriba Dalmata x pro c, cc, s, ss, pingere: sic sup. *mixcix,* &c. Hîc igitur legam, *Ecce battarisasti me.* Βατταρίζειν est impeditè loqui, garrire, effutire, quae tegere oportebat: utitur *Cic. 6 Attic. 5.* quod antè dixerat ἀλογευόμενον παραφθέγξασθαι, inconsideratè eloqui: significat etiam fraudulenter agere. Βάσταρος, βασταρεὺς, vulpes. Hoc autem dicit Habinnas; importunis tuis flagitationibûs extorsisti, Plautino verbô, exterebrasti, vel etiam lingua assentatrice, adulatoria tua arte eò me perpulisti, ut emerem tibi ista κορεύματα (*puellarum ornamenta*) nugalia, preciosum vitrum, superiùs; margaritas, quas à pertuso auriculae lobo suspenderes. Vid. *Sen. 7 de Benef. c. 9.*

2. *fabam vitream*] Sic per indignationem quasi vocat *crotalia* priùs dicta, nimirum margaritas, quae collisu sonum edebant. *Io. Schefferus.*

3. *si filiam haberem, auriculas illi praeciderem*] nim. onerosae sumtu futurae, si auriculis utrinque bina vel terna patrimonia, secundum mores publicos volet dependêre. *Th. Reinesius.*

4. *sauciae*] vinô, an, quòd magis credo, his Habinnae dicteriîs tactae laesaeque. *Schefferus.* Aut etiam *sauciae* amore.

5. *matrisfamiliae*] pro MSi, & Pat. *matrifamil.* Tilebom. & Schefferus.

6. *cohaerent*] Petronius in editis: *ne sic cohaerentes malignior fluctus distraheret, utrumque zona circumvenienti cinxit.*

7. *correctos*] Scribe, *correptos.* Schefferus. *collectos.* Io. Cai. Tilebom.

8. *Au, au! illa proclamavit*] MS. pro Patav. *An, an.* Schefferus: Corrige, *Ah, ah!* Habes saepe apud Comicos.

genua composita. Ergo in gremio Scintillæ indecens [1] *imam rubore faciem sudario abscondit. Interposito deinde spatio, cum secundas mensas Trimalchio jussisset adferri, sustulerunt servi omnes mensas,& alias attulerunt,* [2] *scrobemque croco,& minio tinctam sparserunt,&, quod nunquam ante videram, ex lapide speculari pulverem tritum. Statim Trimalchio:* † *Poteram, inquit, hoc ferculo esse contentus, secundas enim* [3] *habetis mensas; si quid belli habes, adfer.* ‡ *Interim puer Alexandrinus, qui caldam ministrabat luscinias cœpit imitari,* [4] *clamante Trimalchione subinde: Muta. Ecce alius ludus: Servus, qui ad pedes Habinnæ* [5] *sedebat, jussus, credo, à domino suo proclamavit subito, canora voce:*

† *Interea medium Aeneas jam classe tenebat.*

‡ *Nullus*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Servus.*

micos. *Au* interjectio est exclamandi, & silentium imponendi. Terentius usurpat in Andr. & Eunuch.

9. *aberrante tunica,* &c.] Tilebom. *aberrante tunica.* Leg. *aberratne tunica* &c.

1. *imam rubore faciem*] Tò *imam* pravum est. *Schefferus.* Forsan *imè* i. intimè *rubentem.* Possetque etiam sic per Enallagen intelligi. Procederet verò magis sensus, si legeretur: *Ergo in gremio Scintillæ indecens imè rubentem faciem sudariô* aut *sudans abstergit.* vel etiam *abscondit.* Reinesius: *indecens imam.* leg. indecentissimam, i. e. deformem, aliamà nativa ob intensum ruborem ἀπρεπῆ (*inconvenientem*). Quid si incensissimam vel intentissimam?

2. *scrobemque*] Legendum, *scobemque.* Lampridius in Heliogab. cap. 31. *Scobe auri porticum stravit & argenti, dolens quòd non posset & electri: idque frequenter, quacunque fecit iter pedibus.* Io. Schefferus.

3. *habetis mensas; si quid*] Post, *mensas*, pingendus est asteriscus. Desunt hîc enim aliqua. *Schefferus.* Possunt hæc satis intelligi, ut patebit infrá.

4. *clamante*] Puero imitanti luscinias adclamat ut hortator simul & correptor, ut canat meliùs φιλομελικώτερον muta, i. e. emenda fac meliùs. Sic *Horat.* 1 *Sat.* 10.

Nil comis Tragici mutat Lucilius Atti?

ubi *Porphyrion: Mutat pro emendat.* Th. Reinesius.

5. *sedebat*] At servorum proprium fuit, *stare.* Sen. 3 de Benef. *Servus, qui cœnanti ad pedes steterat.* Sed nimirum inter ebrios hîc omnia confusa, servique liberorum morem induunt, de quo Ciacconius prolixé. *Schefferus.* Anonymus Italici soli in litt. Lucii: *ad pedes sedebat.* Quòd retro & ponè convivantes dominos sive *ad pluteum,* ut loquitur Sueton. Cal. c. 26, aut posticam lecti partem præstò essent, ideo *ad pedes* vocari. Subjiciam hîc ejusdem judicium de hoc Fragmento. Esto nasutiorum de h. fr. judicium, quod non pauci minantur: ego interim ajo, pleraque illic auctorem prodere, suumque referre genitorem Petronium. Talia ipsi lineamenta, tales ductus in Satyrico reliquo. sed multa quoque fateor dissimilia, quæ à mala forsan manu, &c. Italicum spirantia genium sermonis. Sed recordemur, &c. paucissima quæ addit. *Italica.* Forsan, *unus servus Agamemno-*

‡ *Nullus sonus umquam* [1] *acidior percussit aures meas. nam, præter errantis barbariem, aut abjectum, aut diminutum clamorem, miscebat* [2] *Atellanicos versus;* [3] *ut tunc primum me* [4] *etiam Virgilius offenderit. Lassus tamen cum* [5] *aliquando desisset, adjecit Habinnas:* † *Et numquid didicit?* [6] *Sed* ‡ *ego: ad circulatores eum mittendum audiebatur. Itaque parem non habet, sive muliones volet, sive circulatores* [7] *imitari.* * *desperatus valde ingeniosus est.*

‡ *Encolpius.* † *Habinnas.* ‡ *Encolpius.*

memnonis. medici se non inveniunt. Verùm ad talia suis locis respondetur. Neque tamen omnia Petronii ori tribuimus, utut forsan calamo, alterius subinde depravata. Porrò, *ad pedes sedebant.* Valesius: Sueton. Claud. *Ad fulcra lectorum liberos suos cum pueris puellisque nobilibus vescentes habebat.* stomachaturque nimis in dissertatione, quod hîc *servus sedeat.* Sed non tam referre videtur, subsederintne aliquando servi, præsertim in Coloniis, ac municipiis, addo etiam recubuerint, aversa lecti parte humi, an erecti plerumque steterint, quàm quòd sic ponè excubantes ad nutum dominorum præstò semper fuerint, ut Anonym. proximè innuebat. Quin etiam non interruptæ ac legis vim obtinenti Consuetudini hæ tales circumstantiæ derogarent: *dominus ebrius, servus domini amasius, quem paulò pòst basiat, & caligis donat.* Sic infrà, *servi Trimalchionis, omnes in casum mortis domini testamentô ejus statuliberi, jure quasi liberæ cœnæ confruuntur, domino præ felicitate ac gaudio dissiliente, ipsumque Scylacem (canem) invitante.* imò, si Reinesio standum, servorum manumissionis gratiâ hæc *cœna libera* dicta, &c. *Qui initiò cœnæ convivis ab astu servorum cavens singulis suam mensam assignari jubet, nunc servos non solùm sedentes, sed discumbentes fert,* movet Valesius. Quid stupendi? cum ebrietas, & gaudium homines sic immutet, ut vel ex hoc quidam nuperrimè, dum hæc Amstelodami scribo, Bruxellis obtenta causa judiciali subita morte sit abreptus. Miror hujusmodi dubia Doctos fatigare.

1. *acidior.*] Petronius in editis: *paratissimus puer non minùs me acido canticô excepit.* Schefferus.

2. *Atellanici versus*] fabularum propriè Atellanicarum, res serias in exodiis in risum vertentium, sic dictarum ab *Atella* Oscorum civitate, in qua primùm cœptæ. *Corn. Serevelius* ad Iuvenal. ex Lubino, aliis.

3. *ut tunc primum*] Petronius iterum: *Itaque tunc primùm Dorida vetus amator contempsi.* Alibi: *tunc primùm bona fide puero basium dedit.* Scheffer.

4. *etiam*] MS. *&*.

5. *aliquando desiisset*] pro MS. & Patav. *a. dedisset.* Schefferus: *aliquando dedisset.* Corrige, *desiisset*, vel *desisset.*

6. *Sed ego: ad circulatores eum mittendum audiebatur*] pro Pat. & MS. *Sed ego ad c. e. mittendo audiebant* (MS. *audiebatur*). *eum mittendo.* Hæc corrupta sunt. Quid? si: *Sed ego, ad circulatores eum mitte.* Cætera non eluo & sequentia testantur, esse mutila. *Circulatores* sunt, qui clamore magno in circulis multitudinis carmina recitant, aut res venditant. Glossæ: *circulator*, ὀχλαγωγὸς, ἀγύρτης. Schefferus. ὀχλαγ. turbæ concitator, agyrta. Existimem sic distinguendum, & legendum. *Sed ego: ad circulatores eum mittendum audiebam. Itaque,* &c. Quæ est responsio Encolpii. Sic ego antequam MSm Româ afferetur.

7. *imitari.* * (defectûs) *desperatus*] pro MSi *imitari d.* & Patav. *imitari. d.* Puto, *Desperatus* servi esse no-

est. † idem sutor est, idem cocus, idem pistor, [1] *omnis Musæ mancipium. Duo tamen vitia habet, quæ si non haberet, esset* [2] *omnium numerorum:* [3] *recutitus est, & stertit;* [4] *nam quod strabo est, non curo.* [5] *sicut Venus spectat, ideo nihil tacet: vix* [6] *oculo mortuo unquam*

† *Habinnas.*

men. *Schefferus.* Est abusio vocis *desperatus*, pro *immoderatè* aut effusè, hujus rursus pro *vehementer*; *vehementer* verò *valde* est pleonasmus. Subest tamen ironia licèt ex mente Habinnæ qui hîc loqui denuo incipit, vel pergit, non tam sit nequam quod reliqui dicunt, quàm ingenioso propior & domino carus. Nomen hujus servi *Massa*, ut infrà advertit Cl. Schefferus.

1. *omnis Musæ mancipium*] Sicut suprà, *omnis Minervæ homo*, de eo, qui facilè artes discit quasvis. *Scheffer.*

2. *omnium numerorum*] *o. nummorum* MS. & Patav. Schefferus: Scribendum est *numerorum*, ut jam monui superiùs.

3. *recutitus*] Cui glande resecta cutis; quales Iudæi. Dicuntur quoque sic *rupti* & *exulcerati*. Martial. lib. 9. *nec ruptæ recutita colla mulæ.* *Intercutiti* verò, sunt valde cutiti seu vehementer *stuprati*: mares stuprum passi, Festus. Reinesius: *recutitus*. Non habet locum inter morbos mancipii esse recutitum; quod gentile Iudæorum nationi; nec de *intercutito* cogitandum est. Legerim *& cerritus est & stertit*: quo posteriori alludit jocô vitium prius. Cereriti, Cerriti, à Cerere irata percussi, fanatici, & commotæ mentis. Ceres autem eadem quæ Ἐριννὺς, Furia. *Nonius: Cerriti & larvati, malè sani & aut Cereris irâ aut Larvarum incursatione animô vexati.* Vtitur *Plautus Amph. a. 2, scen. 2, v. 144*; in *Men. a. 5, scen. 4*, inter morbos recenset, larvatum, cerritum esse, veternum, aquam intercutem: item *Cic. 8 ad Att. 5: Horat. 2 Sat. 3.*

4. *nam quod strabo est*] pro MSi, *n. q. strabonus e.* & Patav. *namque strabonus e.* Quî enim agnoscerem huic straboni strabonus? cujus tot aliæ ead. p. deprehendo *mus emancipium* pro *musæ m. vina* pro *vitia: preter errantis barbarie: indiligentiam mariti*, pro *indulgentiam m.* &c. Schefferus: *namque strabonus est.* Lego, *nam quod strabo bonus est, non curo.* Strabo est, cujus oculi sunt distorti, ut notum. Reinesius: *namque strabonus.* Leg. *nam quod strabonus est.* Non habet pro morboso, & qui ideo redhiberi possit servum strabonem, sed comparat eum Veneri, scil. quæ pæta fingitur. Idem verò de isto oculorum vitio responderat ICtus Trebatius, referente *Vlpiano in l. qui clavum D. de Ædil. ed.* *Strabus*, & *strabo.*, inter δίκλιζα *(ea quæ 2 declinationum)*; Strabax Comica licentiâ fictum; & κατ' ἐπέκτασιν *(per extensionem) strabonus.* Seculo Carolinô solebant nomina in *o* purum masculina augere syllabâ; hinc qui antè *strabus* & *strabo*, factus *strabonus*: Sic *Othlonus, Ebbonus, Babonus, Drugouus, Walonus*, qui concisiùs *Odilo, Ebbo, Babo, Druogo, Walo*; ad eandemque formam similia propria nomina plurima. Tamen antiquos etiam ita consuevisse in quibusdam arguendum indè, quòd *Centurionus, Curionus, Decurionus* antea dictus fuit, ut testatur *Festus*, qui nunc *Centurio, Curio, Decurio.*

5. *sicut Venus spectat*] Habet oculos Veneri similes. Nempe Venus quoque putabatur straba, quam tamen honoris gratiâ dicere malebant pætam. Ovidius Artis amat. v. 659, ubi agit de vitiis oculorum:

Siqua straba est, Veneri similis; si rava, Minervæ.

Sic enim versum eruditè corrigit N. Hein-

quam illum [1] *emit trecentis denariis. Interpellavit loquentem Scintilla, & :* † *Plane, inquit,* [2] *non omnia artificia servi nequam narras.* [3] *agaga est ; at curabo* [4] *stigma habeat. Risit Trimalchio,* ‡ *&* [5] *Adcognosco, inquit,* [6] *Cappadocem :* [7] *nihil sibi defraudat : & meHercules laudo illum,* [8] *hoc enim nemo parentat : tu autem Scintilla*

† *Scintilla.* ‡ *Trimalchio.*

N. Heinsius, quem & de straba Venere agentem pluribûs ibi vide. Varro apud Prisc. lib. 6. *Non hac res de Venere pæta, strabam facit* ἑτερόφθαλμον *(variè oculos torquentem, & quasi una tantùm fenestellâ lumen excipientem).* Io. Schefferus.

6. *oculo mortuo*] cæco, nil vidente. Sic, *lacerti senis athletæ mortui*, apud Ciceronem in de Senect. *Schefferus.*

1. *emit trecentis*] pro MS. & Patav. *e. retentis.* Idem.

2. *Plane non omnia artificia servi nequam narras*] Servum qui ad magistrum mittebatur *Paulus* 3 *Sentent.* 7, imò *L.* 78 *D. de Legat.* 3, dicit studendi gratiâ aliò transferri, deque artificio ejus, uti & peculio, ut pluris venderetur, non licebat venaliciario mentiri : id. lib.2, t.17, Quicquid dominus præstare servo debet, non est beneficium ; sed cùm indulsit, liberaliter educavit, artes, quibûs erudiuntur juvenes, tradidit. Sen. 3 de Beneficiis, c. 21. *Th. Reinesius.*

3. *agaga*] An potiùs, *harpaga.* Tilebom. Suspicor scribendum, *apaga est*, ab ἀπάγειν, pro, fur est, aufert, abducit secum, quod potest. Nisi malis *agapa*, ἀγάπη *(amor)*, quia sequitur statim apud nostrum, *Scintilla noli zelotypa esse.* Porrò sic innueretur domino suo fuisse in deliciis subinde. *Schefferus.* Invenio in Glossario Plantin. ἀγάγης, *sua sponte subjectus, adducens.* ἀγάγεσθαι (Attica reduplicatione pro ἄγεσθαι) *conducere.* Quæ huc quadrant, ut ex seqq. liquet. Reinesius : *agaga est.* intelligit πανοῦργον *(callidum)* & veteranum mancipium, omniumque numerorum, & consummatæ malitiæ. *Isidoro agagola, agagula* est lenocinator, pantomimus. *Sweertio* 1 *Analect.* 8, placuit esse Germanicum *gauckeler* ; sed veriùs est formasse hoc è Latino *joculator* majores nostros. In Constitut. Caroli M. *cocloarii*, item *caucolatores* cum maleficis & incantatoribus nominantur.

4. *stigma*] MS. *stigmam.*

5. *Adcognosco*] Philoxenus : *Adcognoscit*, ἐπιγινώσκει. Schefferus.

6. *Cappadocem*] Synecdochicè pro *venali mancipio.* Cicero post reditum in Senat. *Cappadocem aliquem abreptum de grege diceres.* Horat.

Mancipiis locuples eget æris Cappadocum rex.

Cappadocum rex i. mango mancipiorum. Plaut. Curcul. *Cappadocem* pro *lenone* dixit. *Cappadoces* item perjuriìs & infidelitate infames. Vnde tria pessima *K. Kres, Kappadox, Kilix.* C. Schrevel.

7. *nihil sibi defraudat*] *nihil*, i. e. *non*, adverbialiter. Terent. in Andr. *nîl me fallis. Sibi*, dativ. est personæ nulli non Verbo aptus. Posueram antè, *se defr.* sed nulla necessitas cogit, nimirum pro MSi, & Patav. *nihil sibi defraudit.* Schefferus : *nihil sibi defraudit.* Hoc verò est nullius precii. An scribendum, *nihil sibi detrahi audit?* Audit laudes suas sine fuco plenè integréque celebrari. Sic jocô potuit dictum esse.

8. *hoc enim nemo parentat*] *Hoc*, scribe *huic.* Tilebom. Quid hîc est *parentat?* Legerem divisim, *par exstat*, hoc est, hac re nemo est par, illi nempe Cappadoci. Schefferus. *hoc e. n. parentat. Hôc* est ablat. causæ, valetque *propterea.* Nimirum, *ei qui se de-*

tilla noli zelotypa esse. Crede mihi, & vos novimus. Sic me salvum habeatis, ut ego sic solebam ipsum Ammeam [1] *debatuere, ut etiam dominus suspicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed* [2] *tace lingua, dabo panem.* † *Tamquam laudatus esset nequissimus servus lucernam de sinu fictilem protulit, & amplius semihora tubicines imitatus est, succinente Habinna, & inferius labrum manu deprimente. Ultimo,* [3] *etiam in medium processit, & modo arundinibus quassis choraulas imitatus est, modo lacernatus cum flagello* [4] *mulionum fata egit; donec vocatum ad se Habbinas basiavit, potionemque illi porrexit,* ‡ *&,* [5] *Tanto melior, inquit,* [6] *Massa dono tibi caligas.* † *Nec ullus tot malorum finis fuisset, nisi* [7] *epidipnis esset adlata,*

† *Encolpius.* ‡ *Habinnas.* † *Encolpius.*

se defraudat inopsque decedit, non est qui justa persolvat. aut: *non se solet defraudare, qui alteri parentat.*

1. *debatuere*] pro MS. & Pat. *debattuere.* Schefferus: Gladiatorium est *batuere*, fitque baculis per imaginarium certamen. Sueton. Calig. 32. *Mirmillonem è ludo rudibûs secum batuentem.* Hinc ergo *debatuere*, ut *depugnare, debellare*, ac similia.

2. *tace lingua*] pro MSi, & Patav. *t. linguam.* Tilebom. *Tace linguam*, lego, *sed tene linguam.* Schefferus: Ratio postulat, *tace lingua.*

3. *etiam*] MS. *&.*

4. *mulionum fata egit*] i. *fortunam vitaque genus ceu fabulam repræsentavit.* Sic pro MSi, & Patav. *molionum fata* (Patav. *fato*) *egit.* Schefferus: *molionum fato egit.* Suspicor, *mulionem fato egit.* Illud *fato* explico, sermone, loquelâ, clamore, nisi malis, *fatu.* Mulas voce agi notum est, & docet eleganter istos mulionum clamores vel unicus Claudianus, in Epigr. de mulabus Gallicis:

Absentis longinqua valent præcepta magistri,
Hæc sistit rapidas, hæc properare facit.
Læva jubet; lævo deducunt limite gressum:
Mutavit strepitum, dexteriora petunt.

5. *Tanto melior*] Terent. Heaut. III, sc. 2. *Tanto hercle melior.* Schefferus. *Tanto melior, inquit.* Laudandi formulam hanc primus apud Ovid. 14 Metam. v. 657, observavit exactissimus *Gronovius*, & simul inepto distichô, quod nullus manuscriptorum agnoscebat, Poëtam exoneravit *l. 2 Observ. c. 21.* Adhibuit eandem *Seneca l. de Tranq. an. c. 15. Laudemus toties dignum laudibûs, & dicamus, Tantò fortior, tantò felicior! effugisti casus humanos, livorem, morbum.* Idem *Ep. 31. admirabor & clamabo, Tantò melior: surge & respira.* Reinesius.

6. *Massa*] pro MS. & Pat. *massa.* Schefferus: *Massa.* servi nomen.

7. *epidipnis*] ultima pars cœnæ. Martialis XI Ep. 52.

Hinc seras epidipnidas parabit.

Schefferus. Reinesius in præfat. Perpensiùs cogitandum propono Doctis, quod observare videor in oeconomia sive dispositu Cœnæ hujus; esse in ea alia quædam, quæ Arbiter ne quidem somniare potuit. Post recensita à vetere Petronio fercula, tanquam soluta cœnâ, *aper primæ magnitudinis* adponitur, mox *sus ingens tomaculis & botulis fartus*, tùm *apophoreta*, ad hæc *vitulus elixus*, & *matteæ*, & *secundæ mensæ*. Cùm autem matteæ ultimum cœnæ conficerent, post tertium missum,

lata, [1] *turdis siligine, uvis passis, nucibusque* [2] *fartis. Insecuta sunt Cydonia etiam mala spinis confixa, ut echinos efficerent; & hæc quidem*

sum, ὕστατον ἐπὶ πᾶσιν εἰσφερόμενα (*& postremæ omnium inferrentur*) ut ex *Athen. lib.* 14 notum est; indéque Molpis Lacedæmonius ματτύας exponit ἐπιδειπνίδας; quî factum ut (hîc) *epidipnis è turdis fartis siligine, uvis passis, & nucibûs; è cydoniis confixis spinis, ansere altili, circáque pisces & omnium avium genera* demum adferatur? Non cadit in Petronium ea inscitia (nisi si eam simulare dicere lubeat, cùm omnia hîc sub fictione agantur) ut tres παραθέσεις seu missus cujusque cœnæ, & præter hos epidipnida, quod patet è *Mart. lib.* 8 *Ep.* 32, mattyas autem & epidipnida easdem esse ignoraret; sunt ista ab interpolatore, vel semidocto vel φιλοπαίγμονι (*ludos amante*) &c. Respondeo. Quamquam apud Ælianum Molp. Lacedæmonium ματτύας, ἐπαΐκτων bis l. 4, c. 8 exponentem legam. l. 14 μετὰ τὸ δειπνῆσαι, τράπεζαι δεύτεραι, ἐπιφορήματα, τρωγάλια, &c. synonymicè pro *mensa secunda*, vix ἐπιδειπνὶς, occurrunt. Quidquid tamen ejus sit, est discrimen *mattyarum*, & *epidipnidis* saltem conceptûs; illîs materies, hac tempus indigitatur. Res verò ita se habet. Accedente de cœna sacri novendialis magna cum frequentiâ novo hospite Seviro Habinna collega & familiari Trimalchionis, habita secum scintillâ, cùm jam cœna libera ad apophoreta, & mattyas seu mensas secundas, imò ipsum discessum & valedictionem osculumque imaginis Trimalchionis esset perducta: invitatur, post pauca, in horum gratiam Fortunata conjux Trimalchionis quæ hactenus non accubuerat, datur non exiguum tempus mutuis colloquiis, ostentandis lautitiis, & poculis, usquedum Trimalchio *mensas secundas* (non alias, novas) i. mattyas seu bellaria juberet adferri. Sic apud Virgil. 1 Georg.

Non ego te Diis & mensis accepta secundis
Transierim Rhodia.

Horat. 2 Serm. Sat. 2.

-- tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas cum duplice ficu.

Cic. ad Attic. l. 14. *Hæc ad te scripsi apposita secunda mensâ.* Plin. l. 9, c. 35. *inferri mensam secundam jussit.* Et ap. Ælian. *matteæ* & *mensæ secundæ* semper æquipollent. Docta familia, quia mattyæ jam antè obtinuerant, & pars forsan in repositoriis ante oculos adhuc stabant, *altilium nimirum gallinarum pro turdis*, & *ovorum anserinorum pileatorum*, *mensas secundas* hoc est novas mensas sublatis prioribus omnibûs adfert, & insuper *scrobem miniô ac crocô tinctam humi spargit.* Ibi Trimalchio: *Poteram*, inquit, *hoc ferculo* (altilium gallinarum, & ovorum pileatûm) *esse contentus, secundas enim* (revera in jam mutatis, & antè appositis bellariis) *habetis mensas: attamen coque*) *si quid belli habes adfer.* Sicque in secundis mensis, nova quasi, esto in uno missu, in honorem maximè novi hospitis instruitur cœna. Tandem sequitur *epidipnis*, quæ quòd reapse ultima pars cœnæ, ac renovatæ consectarium esset, inque multam noctem protracta, ac longè prioribus tragematis magnificentior, id nominis meritò præ illis meruit. Sic ego, ubi Dn. Reinesius inscitiam fodicat, tantumnon summam artem ipsissimumque Petronium invenio.

1. *turdis siligine*] pro MSi, & Patavin. *t. iligine.* Tilebom. Schefferus, & N. Heinsius.

2. *fartis*] MS. *farsis* antiquè, unde *farsura*; nisi potius pætulo librario

dem tolerabilia erant, si non [1] *ferculum longe* [2] *monstruosius effecisset, ut vel fame perire* [3] *maluissemus. Nam cum positus esset, ut nos putabamus, anser altilis circaque pisces, & omnium genera avium, inquit Trimalchio :* † *Quicquid videtis hic positum, de uno corpore est factum.* ‡ *Ego, scilicet homo prudentissimus, statim intellexi quid esset, & respiciens Agamemnonem :* [4] *Mirabor, inquam, nisi omnia ista defricta sunt, aut certe de luto : vidi Romæ Saturnalibus ejusmodi cœnarum imaginem fieri. Nec dum finieram sermonem, cum Trimalchio ait :* † *Ita crescam patrimonio, non corpore, ut ista cocus meus de porco fecit. Non potest esse pretiosior homo. Volueris,* [5] *de vulva faciet piscem, de lardo palumbum, de perna turturem,* [6] *de colo suis gallinam; & ideo, ingenio meo, impositum est illi nomen bellissimum, nam Dædalus vocatur : & quia bonam mentem habet,*

† *Trimalchio.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.*

rio nostro debeatur, cujus *calligas, bassiavit, zelotipa* nunc viso.

1. *ferculum*] MS. *fericulum.*

2. *monstruosius*] Varro apud Gellium III, cap. 16 dicit, *non recepisse hujusmodi quasi monstruosas raritates.* Sic enim ibi habent, teste Vossio, libri veteres, & confirmat meus in membrana. Glossæ τερατώδης, *monstruosus, portentuosus.* Tertull. de Resurr. c.9. *de posteritate monstruosum.* Apulejus *mirati monstruosas asini delicias.* Schefferus.

3. *maluissemus*] pro MS. & Patav. *malemus.* compendium modò suprà in MS. deficit.

4. *Mirabor i. nisi,&c.*] MS. pro Patav. *Mirabar.* Schefferus : *mirabar, inquam.* Hæc sic lego : *mirabor, inquam, nisi omnia ista de fricta sunt.* Plaut. Amphit. I, scen. I. *Mira sunt, nisi invitavit sese in cœna plusculúm.* Petronius similiter, quanquam sensu contrario : *non miror, si te populus lapidibûs prosequitur.* De *fricta*, puta *re*, quanquam mallem *fricto*. Glossæ: τηγανιστὸν, *frictum.* Philoxenus: *Fricta*, τηγανιστά. *defricta.* Vno verbo à *defrico* fricando purgo, ἀποψήχω. At MS. in m. *al. defuncta.* i. *de cadavere*, pars pro toto : nam *defunctum*, more Græcorum, substantivè *cadaver.* Sen. *defuncta nullis planctibûs revocantur.*

5. *de vulva*] pro MSi, & Patav. *bulla.* Schefferus : *de bulla.* Quomodo, *de bulla?* Puto fuisse, *de bulba*, hoc est, *de vulva.* Ita suprà fuit *berbex*, seu *bervex*, pro *vervex.* Nempe vulva porcæ in precio apud veteres; & hîc omnia de porca in sequentibus, lardum, perna, &c.

6. *de colo suis*] i. *intestino crasso s.* pro MSi, & Patav. *d. colæpio.* scribe, *coliphio.* Tilebom. *de colæpio.* Hoc corruptum est. Num scribendum, *de coliphio.* Coliphium est genus panis, cujus meminerunt Plautus & Iuvenalis, sicut quidem vulgò putant. At quid hîc panis? Rectiùs Salmasius, qui appellat partem animalis aridam maximè ac siccam, ut est femur, atque Græcis non κωλύφια solummodo & κωλῆνας, sed & κωλήπια dici, quod cum nostro convenit proximé. *Schefferus.* Sed cùm *perna* ex qua *turtur*, coxam utramque posteriorem & priorem, partesque suis maximè aridas & siccas complectatur, non video hîc denuo *colepium* posse repeti.

1. *attu-*

habet, [1] *attulit illi Roma unus cultros* [2] *Norico ferro;* ‡ *quos statim jussit adferri, inspectosque miratus est,* [3] *& nobis potestatem fecit, ut* [4] *mucronem ad buccam probaremus. Subito intraverunt duo servi, tamquam* [5] *qui rixam ad lacum fecissent; certe in loco adhuc amphoras habebant. Cum ergo Trimalchio jus inter litigantes diceret, neuter* [6] *sententiam tulit decernentis, sed* [7] *alterius amphoram fuste percussit. Consternati nos insolentia ebriorum, intentavimus oculos in praeliantes, notavimusque ostrea, pectinesque* [8] *è castris labentia,* quæ

‡ *Encolpius.*

1. *attulit illi Roma unus*] *Vnus* absolutè, pro quidam, aliquis. ut suprà, *unus servus.* pro MS. & Patavin. *attulit illi Romam unus.* Quamquam in MS. *m* finale τȣ̃ *Romam* non expressè, sed tenuis compendii rectæ virgulæ notulâ superne visatur, non ut aliàs indubiè *m*, aut *s* in fine flexuosè solet appingi. Tetigi autem suprà, & deinceps pluries quàm speraveram observavi, etiam compendia MSi non semper significare sed inania esse; docebit editio utriusque Fragmenti, procul dubio cum compendiis. Schefferus: *attulit illi Romam unus.* Corrige, ut volebat Nob. Heinsius: *attuli illi Roma munus.*

2. *Norico ferro*] quod effoditur ex alpibus Noricis, in quibus venæ ferri optimæ. Plinius XXXIV, c. 14. *Alicubi vena bonitatem hanc præstat, ut in Noricis.* Adde Martialem IV Ep. ad Lucium. *Io. Schefferus.*

3. *&*] MS. *etiam.*

4. *mucronem ad buccam probaremus*] Quomodo apud Suetonium in de Cl. Rhetor. cap. 6. Sextum Clodium jocatum legimus, *Fulviam Antonii uxorem, cui altera bucca inflatior erat, acumen stili tentare.* Schefferus.

5. *qui rixam ad lacum*] MS. pro Patav. *locum.* Schefferus: *rixam ad locum.* Suspicor, scribendum esse, *rixam ob lorum*, putoque *lorum* illud intelligi, quo revinctam quisque ad collum fortè habebat amphoram. Nam loris suspensa gestasse istæc onerosiora, & res docet ipsa, & exemplum lecticarum, de quibus videat Electa Lipsii, qui volet, nos quoque aliquando in de re Vehicularia monstrabimus.

6. *sententiam tulit*] sic videlicet, ut eâ se contentum redderet. Sic *ferre consilium* apud Martianum lib. 1. *Consilium vis ferre meum.*--- Scheffer.

7. *alterius amphoram fuste percussit*] Crates auditori novitio Zenoni ollam lenticula coctâ plenam ferendam per Ceramicum tradiderat; cujus ministerii cùm eum pudere animadverteret παίσας τῇ βακτηρίᾳ καταῤῥήγνυσι τὴν χύτραν (*baculô percutiens confregit ollam*), *Laërt. lib. 7. Arsen. in apophth.* Th. Reinesius.

8. *è castris labentia*] Illud *castris* hîc ineptum est. Puto *testis* scribendum. Et fuere fictiles amphoræ, ut notum. Nisi malis, *crustis.* Interpres vetus Horatii à Cruquio editus: *Crustas quando in feminino dicimus, fragmenta significamus.* Schefferus. Quæ hic de rixantibus primùm, & rejecta sententiâ Trimalchionis mox præliantibus servis narrantur, destinato sic consiliô acciderunt, ut è *castris* i. loco prælii, pro missilibus lapidum, *ostrea*, & *pectines* volitarent; potuitque fieri, ut vel instar castrorum aliquid subitò emicaret servis pugnantibûs, vel socii utrinque accurrerint. Aut si neutrum horum, nihilominus *è castris* rectè positum autumo ad significandum, sic feroci-

ter

quæ collecta puer lance circumtulit. Has lauticias æquavit ingenioſus cocus; in craticula enim argentea cochleas attulit, & tremula, teterrimaque voce cantavit. Pudet referre quæ ſequuntur: [1] *inaudito enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelvi, pedeſque recumbentium unxerunt, cum ante crura, pedeſque, taloſque* [2] *corollis vinxiſſent. Hinc ex eodem unguento in vinarium, atque lucernam liquatum eſt infuſum.* [3] *Iam cœperat Fortunata velle ſaltare: jam Scintilla frequentius plaudebat, quam loquebatur. cum Trimalchio:* † *Permitto, inquit, Philargyre, & Carrio, &* [4] *ſi praſianus*

† *Trimalchio.*

ter variaque arte pugnaſſe duos, quaſi eſſent plures, *intentatoſque* ſpectatorum *oculos* meruiſſe. Rectè etiam locus pugnæ *caſtra* dicuntur, quandoquidem hoc quidquid erat per ſpeciem rebellionis contigit, quæ non alibi frequentior quàm in caſtris, aut ſtativis. Nec refert ſi duo ſolùm fuerint; *caſtra* hæc innotuere per conflictum, eratque in conſpectu Trimalchio imperator, qui tunc partem exercitûs ſecum habebat, pars officium faciebat. *Fuſtibûs* denique & ſaxîs pugnare, antiquus bellandi modus.

1. *inaudito more* &c.] Quomodo *inaudito?* Athenis quidem mos fuit, *καὶ τοὺς πόδας τῶν τρυφώντων ἐναλείφειν μύροις* (*etiam pedes in deliciis viventium unguentîs illinere*), probatque è Cephiſodoro, Eubulo, Antiphane & Anaxandride *Athen. l.* 13 *extr.* de Arabibus, Syris, & Babyloniis alii. At etiam Romæ uſitatum id: *Vidimus* inquit *Plinius l.* 13 *c.*3, *etiam veſtigia pedum tingi* (unguentîs), *quod Othonem monſtraſſe Principi Neroni ferebant. Inauditum* igitur dixerit pro eo quod novum eo tempore & primùm receptum. *Th. Reineſius.*

2. *corollis vinxiſſent*] MS. *corolnis v.* Patav. edit. *coronis junxiſſent.* Schefferus: *coronis junxiſſent.* Scribe, etiam Nob. Heinſii ſententiâ, *vinxiſſent.* Horatius 1 Carm. 7.

Tempora populea fertur vinxiſſe coronâ.

3. *Iam cœperat Fortunata velle ſaltare*] i. e. jam ſaltare cœperat. Peculiaris Verbi *velle* ratio, ut adjunctum alteri verbo faciat pleonaſmum, & ſit ſuperfluum. *Lucretio* familiaris iſte uſus ejus: ut l. 2.

—— indicium mortalibus edunt
Inſidi maris inſidias vireſque dolumque
Vt vitare velint.

Et mox:

—— —— prædicere ut armis
Et virtute velint patriam defendere terram.

Tibullo l. 1 *El.* 2. *Vidi ego. . . . manibûs canas fingere velle comas. Macrob.* 5 *Sat.* 17, *locus dignius eſt, ut eum velimus altiùs intueri.* & *Iacobus Benevent.* c. 75, *Deus credita cùm repetit, nemo dolere velit:* nim. ut bonæ fidei debitor, reddere non doleat, aut gravetur. *Reineſius.*

4. *ſi praſianus*] MS. & Patav. *ſi praſimanus.* Schefferus: *& ſi praſimanus.* Corrige: *&, ſi praſinianus es.* Docent ſequentia abunde, ubi de praſinæ factionis victoria. *Praſinianus,* qui praſinæ favet factioni. quanquam fortè rectius ſit, *praſianus.* Antonius vita ſuâ: Τὸ *μήτε πρασιανὸς, μήτε βενετιανὸς* (*neque praſianus, neque venetianus*). Neronem mirum quantum faviſſe factioni praſinæ res eſt notiſſima vel ex Suetonio. *Io. Schefferus.*

1. *dic*

ſianus es famoſus, [1] *dic & Minophile contubernali tuæ diſcumbat.* † *Quid multa? pene de lectis dejecti ſumus, adeo totum triclinium familia occupaverat. Certe ego notavi ſuper me poſitum cocum, qui de porco anſerem fecerat, muria, condimentiſque fœtentem. Nec contentus fuit recumbere, ſed* [2] *continuo Epheſum Tragœdum cœpit imitari, & ſubinde dominum ſuum ſponſione provocare,* [3] *Si praſinus proximis Circenſibus primam palmam.* [4] *Diffuſus hac contentione Trimalchio:* ‡ *Amici, inquit,* [5] *& ſervi homines ſunt, & æque* [6] *unum*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

1. *dic M. tua*] MS. pro Patav. *d. M. tuo.* Schefferus: *dic & Minophile* Suſpicor ſcribendum, *Minophilo.*

2. *cocus continuo Epheſum Tragœdum cœpit imitari*] Librarius more ſuo tranſponens literas dedit *Epheſum:* quem ſine omni dubio Petronius omnis antiquitatis; ſi quiſquam peritus, *Theſpim* dixerat tribu Icarienſem, æqualem Soloni:

Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camœnæ
Dicitur & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis,
Quæ canerent agerentque peruncti facibus ora,

inquit *Horatius art. Poët. v.*275. Imitatus autem Theſpim cocus eò quòd eſſet perſonatus vel quovis modo velata facie: cujus rei inventor Theſpis. Perſonatus autem ideo, ut liberiùs agere poſſet cum domino, cum quo diſcubuerat. *Th. Reineſius.*

3. *Si praſinus --- primam palmam*] ſc. *obtenturus*, vel *retulerit.* Tilebomenus: In his procul dubio quidpiam deeſt. Sufficiet-ne ſi legas: *ſi Praſinus ſis, ajèbat, nonne proximis Circenſibus primam palmam habebis?*

4. *Diffuſus*] An liberior, effuſior factus, ut ad animum referatur? Sic *diffuſionem animi* dixit Seneca de Vita beata cap. 5. Inclino eò potiùs, ut accipiam pro *confuſus*, quod habet infrà in re non abſimili: *qua voce confuſus Trimalchio.* Io. Schefferus:

5. *& ſervi homines ſunt*] Si ab uno homine, quem Deus finxit, orimur, certè conſanguinei ſumus, inquit *Lact. 6 div. Inſt.* 10; *eadem omnibus principia, eademque origo, L. Sen.* 3 *de Benef.* 28: *Quintil. Decl. xiij:* & *Iulian. in Ep.* ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων πᾶς ἐστι συγγενής (*homo omnis volens nolens alteri eſt cognatus*). Hinc illæ de ſervis humanè habendis præceptiones Sapientum, *Philemonis, Catonis l.* 4 *Diſt.* 44: *S. Barnabæ in Epiſt. Sen. Ep.* 47. & Leges Poteſtatum. Aureus in hoc *M. Seneca Contr. l.* 7, *Declam.* 6: *L. l.* 1 *de Clem. c.* 18. & *Iſidorus Peluſiota l.* 1 *Ep.* 471, Τοῖς οἰκέταις χρηστέον ὡς ἑαυτοῖς. ἄνθρωποι γάρ εἰσι καθ' ἡμᾶς· ἡ γὰρ περίληψις, ἢ τύχη πολέμου, ἢ τυραννὶς ὅπλων τούτους ἐποιήσατο κτήματα. ἀλλ' οἱ πάντες ἐν ἐσμὲν καὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ μελλούσῃ κρίσει (*Servis cupiendum ut nobis ipſis; homines enim ſunt, ut nos. quos quidem occupatio, alea belli, tyrannis armorum inter poſſeſſiones deputavit: ſed, & naturâ unum ſumus, & fide, & futuræ cauſa dictione*). nimcùm ad exitum ventum eſt, omnes in æquo ſumus. Philoſophaſter Trimalchion, qui Philoſophum ſe nunquam audiviſſe gloriatur infrà, è ſchola Stoicâ iſtud ſublegit, uti & alia quædam, inprimis iſtud περὶ πορδῆς (*de crepitu*) ſuprà, quod optimè intelligi poteſt è *Ciceronis ad Pætum Ep.* 22 *lib. ix.* Reineſius.

6. *unum lactem*] Plaut. Bacch. v, ſcen. 2. *nec lactem, nec lanam ullam habent.* Schefferus.

1. *aquam*

num lactem biberunt, etiamsi illos malus fatus oppresserit: tamen me salvo cito [1] aquam liberam gustabunt. Ad summam, [2] omnes illos in testamento meo manumitto. Philargyro & fundum lego, & contubernalem suam. Carrioni quoque insulam, & vicesimam, & lectum stratum. Nam Fortunatam meam heredem facio, & commendo illam omnibus amicis meis: & hæc omnia publico ideo, ut familia mea jam nunc sic me amet, tamquam mortuum. † Gratias agere omnes indulgentiæ cœperant domini, cum ille oblitus nugarum exemplar testamenti jussit adferri, & totum à primo ad ultimum, ingemiscente familia, recitavit. Respiciens deinde Habinnam: ‡ Quid dicis, inquit, amice carissime? ædificas monumentum meum, quemadmodum te jussi? Valde te rogo, ut secundum pedes statuæ meæ catellam [3] pingas, & coronas, & unguenta, & [4] peractas omnes pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio post mortem vivere. Præterea, ut sint [5] in fronte pedes centum: in agrum pedes ducenti.

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

[1] *Omne*

1. *aquam liberam gustabunt*] liberabuntur ex servitute. Ovid. 1 Amor. El. 6.

--- Sic unquam longa relevere catenâ,
Nec ibi perpetuò serva bibatur aqua.

Schefferus.

2. *omnes illos in testamento meo manumitto*] Hæc plena libertas erat non minùs quàm illa quæ apud Consilium, aut apud Consulem, ProCos. Prætorem, Præsidem provinciæ, Legatumve Cæsaris, vel alium magistratum, cuì hujusmodi jus esset, manumissione conferebatur, *l. 5, 7 D. de Manum. vind. l. 4 C. de Vind. lib. & apud Conc. manum.* Eadem vocabatur *justa*, vindictæ impositione munita, *l. 2 C. Si adversus libert.* & quidem pro tribunali; à qua differebat *data inter amicos:* quam nominat *Cajus Inst. l. 1.* & *Sen. l. de Vita beata c. 24.* & altera *per mensam* dicta, quando libertatis capiendæ gratiâ servus convivio domini adhibebatur; & de hac explicanda sunt verba autoris initiô hujus fragmenti: *Venerat jam tertius dies, id est, expectatio liberæ cœnæ:* nim. qua dominus liberam aquam gustaturos esse hîc promittit. *Reinesius.*

3. *pingas*] Hoc suspectum est. Fuit nempe lapidarius Habinnas, uti liquet ex superioribus. at lapidarii non pingunt. An legendum, *fingas?* nil definio. *Schefferus. pingas.* Elegantiæ causâ dictum. Et sunt valde cognatæ hæ artes, fine, & forma. materiâ differunt.

4. *peractas*] pro MSi *petraitis*, & Patav. *petractis.* Schefferus: *petractis omnes pugnas.* Mallem pro, *petractis*, quod est nihili, *peractas omnes pugnas.* Quomodo apud Virgilium sunt *peractæ cædes*, apud Ovidium, *peracta bella.*

5. *in fronte*] Putes rectiùs, *in frontem*, quia sequitur, *in agrum.* Sed sic & Inscriptio vetus apud Gruterum p. 851. & Horat. 1 Sat. 8.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum.

Schefferus. Sensus verborum: Locus sepulturæ ubi tu Habinna mihi monumentum es statuturus, habeat *in fronte*

[1] *Omne genus etiam pomorum volo sit circa cineres meos, & vinearum largiter. Valde enim* [2] *falsum est, vivo quidem domos cultas esse: non curari eas, ubi diutius nobis habitandum est; & ideo ante omnia adjici volo :* HOC. MONUMENTUM. HEREDEM NON. SEQUATUR.

Cæterum erit mihi curæ, ut testamento caveam, ne mortuus injuriam

fronte i. ea parte quæ viam publicam spectat *centum*, *in agrum* i. quæ agros conjunctos habet *ducentos pedes.* Sic ferè Dionys. Lambinus ad adlata verba Horatii l. 1 Sat. 8.

1. *Omne genus etiam pomorum*] pro MSi, & Patav. *o. g. enim pomæ*, MS. *pomorum.* Reinesius: *Omne genus enim pomæ.* leg. *omne genus etiam:* quod respondet præmisso modo *præterea*, ut sit loco συνδέσεως (*conjunctionis*): nim. istud volo, & hoc quoque. Solet alias τὸ *enim abundare* cum singulari gratia sermonis; ut in istis *Plauti Persâ a. 2, sc. 2, v. 46. P. Malè operam locas. S. qui? P. Quia enim nihil amas, cùm ingratam amas.* & *Terentii Andr. a. 5, sc. 2, v. 4. Imò enim nunc quàm maximè abs te postulo atque oro.* Sed hic locum non habet ea figura παρέλκοντος (*vocis vacantis, abundantis*); sequitur enim proximo membrô orationis: *Valde enim falsum est.* Pro *pomæ* verò legendum *pomonæ.* Pomona est quod Græcè ὀπώρα, id est omnis generis fructus edules, qui autumnô maturescunt, *Solinus c.* 22 *de Thule: larga & diutina pomona copiosa est:* quod *Dicæarchus* de Bœotia esse ἐχόπωρον καὶ θερινοῖς ὠνίοις ἄφθονον dixit. Vult igitur arboretum vel pomarium circa monumentum suum instrui, esséque ibi *vinearum largiter.* Maceriis, muris, septis, sepulcra claudi, ornari etiam ædificiis pertritum est; hortos iisdem adjacere & addici adparet ex Inscr. Gratianensi 12, DCXXX. in qua Hermes quidam, *hi horti*, inquit, *uti optimi maximique sunt cineribus serviant meis: ex horum reditu Curatores vestantur natali meô, & rosam præbeant in perpetuum.* De vineis testatur lapis Sanct-Andreanus, quem V. C. *Carolus Sponius* Med. Collegiatus Lugdun. in Sequanis mihi descripsit; in eo profitetur Rufius quidam Satyrus, quòd suæ suorumque memoriæ ædificium cum vinea & muris, & ad tutelam ejus & ad cœnam omnibus incolis ponendam KL. Febr. sicuti & rudecam in opus, sc. vineæ, addiderit. Nim. fiebant ista tam in tutelam, custodiam cultumque monumenti, ut id integrum præstaretur, per sumtus refectioni necessarios, quàm ut è proventibus annuis constitutæ profusiones, erogationes, & sparsiones missilium exhiberi possent; ut pluribus doceo *Comm. ad* 112 *Class. 1.* Schefferus: *pomæ.* Suspicatur Nob. Heinsius, *pompæ.* Quid? si *pomi.* Sanè arbores ad ornatum sepulchrorum adhibuisse, docent veteres. Vide Meursium in Funere c. 41, ubi de buxo & palmite. Augusti Mausoleum circà alnos habuit, ut Strabo auctor est lib. v. Postremò Vlpianus l. æde sacra ff. de Contr. Empt. nominatim *intra maceriam sepulchrorum loca plura hortis, vel cæteris culturis servata* commemorat.

2. *falsum est*] Non concoquo! mallem, *salsum.* Cicero 11 de Orat. *Valde hæc ridentur: & hercle omnia, quæ à prudentibus, quasi per dissimulationem non intelligendi, subabsurdè salséque dicuntur.* Schefferus. *falsum est.* Id est *vanum*, quodque veram humanitatis considerationem, & prudentiam agendi *mentitur.*

1. *anulis*

juriam accipiam : præponam enim unum ex libertis ſepulcro meo, cuſtodiæ cauſa, ne in monumentum meum populus cacatum currat. Te rogo, ut naves etiam monumenti mei facias plenis velis euntes: & me in tribunali ſedentem prætextatum, cum [1] *anulis aureis quinque, & nummos in publico de ſacculo effundentem; ſcis enim, quod epulum* [2] *dedi, et binos denarios:* [3] *facias, ſi tibi videtur, & triclinia: facies & totum populum ſibi ſuaviter facientem. Ad dexteram meam* [4] *ponas ſtatuam Fortunatæ meæ columbam tenentem : & catellam cingulo adligatam ducat : & Cicaronem meum : &* [5] *amphoras copioſas, gypſatas, ne effluat vinum : & unam licet fractam ſculpas, & ſuper eam puerum plorantem : horologium in medio, ut quiſquis horas inſpiciet,* [6] *velit, nolit, nomen meum legat. Inſcriptio quoque vide diligenter ſi hæc ſatis idonea tibi videtur.* [7] C. POMPEJUS. TRIMALCHIO. MAECENATIANUS HIC. REQUIESCIT. [8] HUIC. SEVIRATUS AB-

1. *anulis*] Antiquè pro *annulis*. Veteres enim conſonantes non geminabant.

2. *dedi, & binos*] pro MS. & Pat. *d. b.* Schefferus: *epulum dedi binos denarios.* Conjuctio hîc omiſſa videtur.

3. *facias*] MS. *faciatis*; ſi non *faciatur*, quod quidem confirmat ſecunda collatio Romæ inſtituta: ſed nihil opus tantum hujus compendiis tribuere : cui ead. p. *ingemeſcente*, *gipſadas*, aliáque clarè ſcripta objiciam.

4. *ponas*] MS. Patav. *pones.*

5. *amphoras copioſas*] vinô refertas. Quomodo Petronius in editis : *Fortunam copioſam cornu abundanti* dixit. *Schefferus.*

6. *velit, nolit*] Seneca in Apol. *Velit, nolit, neceſſe eſt illi omnia videre.* Idem.

7. C.] *Cajus*, vel *Gajus*; ut patet ex ſuperioribus.

8. HUIC. S. ABSENTI] Reineſius: Titulus, quem ſepulcro ſuo imponi voluit glorioſus iſte verbero Mæcenatianus prorſus ad formam priſci ritus factus eſt, accuratus & venuſtus; at clauſula VALE ET TU teſtatur de ſeculo non optimo, ut ἐπείσακτος (*ſubintroductus*) videri poſſit; priora enim interim ipſius Arbitri ſunto; qui conſonant cum antecedentibus quibus hunc hominem deſcripſerat. Dixi quæ debebant plura *Comm. ad Inſcr.* 14 *Cl. IV.* Cæterùm τὸ PLUS (in ſeqq.) pravum eſt: leg. PIUS. FORTIS. FIDELIS. *Pietatis* laudem ſibi rapit ſcelero, cujus ne micam quidem habebat, nec enim uſquam dicitur Deos, ſacra, templa curaſſe; *fortitudinis*, nim. ejus in tricliniis & cubiculis : *in præteritos annos ſe retro agens & validus in voluptatibus quaſi juvenis exultabat :* fidelitatis, quam in cuſtodiendis, quæ domini incuriâ & ſtupore clepſerat, adhibebat, quippe παλαίτερος (*olim ſervus*). Et hæc quidem poſſunt ſub ſchemate dicta capi; iſtud autem è vero quod NUNQUAM PHILOSOPHUM AUDIVERIT: quippe oſor erat omnis liberalis doctrinæ, *literis* pueros *inquinari & fatuos reddi* delirabat, prorſus non *Mæcenatianus.*

HUIC

ABSENTI. DECRETUS. EST. CUM. POSSET. [1] IN. OMNIBUS. DECURIIS. ESSE. TAMEN. [2] NOLUIT. PIUS. FORTIS. FIDELIS. EX. PARVO. CREVIT. [3] SESTERTIUM. RELIQUIT. TRECENTIES. NEC UNQUAM. PHILOSOPHUM. AUDIVIT. VALE. ET. TU. † *Hæc ut dixit Trimalchio, flere cœpit ubertim;*

† *Encolpius.*

HUIC SEVIRATUS. Auget splendorem hominis, absenti decretum fuisse honorem, tanquam fugienti irrogassent. Eadem verò ratio Seviratûs sic collati, qui GRATUITI, i. e. gratiæ pro meritis referendæ, in lapidibus frequentissimi: ad 99 Cl. I.

1. IN. O. DECURIIS.] Intelligendæ sunt Decuriæ Quinque, in quas digesti erant, quos Prætores Vrbani è Civium potioribus, ut essent Iudices causarum planarum minutarumque legebant. Earum unam fuisse Senatoriam è *Cicer.* 1 *Verr.* observamus. Vocabantur illi ita lecti, missique in peculiare album *Selecti*, *Selecti Iudices*, *Iudices de Selectis*, *Iudices Selecti* ex v Decuriis; ut ostendo ad *Inscr.* 113 *Cl.vj.* In saxis multa eorum mentio est; in libris, nisi si apud Ciceronem & Senecam non ferè reperiuntur. In Coloniis & Municipiis legisse tales videntur Duumviri consensu Populi; vel etiam argumento 3 CCCCLXXV; & 2 MXCIX apud *Gruterum*, Ordo Decurionum, Augustalium, & Plebs universa. *Th. Reinesius.*

2. NOLUIT. PIUS. FORTIS] Sic nimirum Dn. Reinesius, pro priori: NOLUIT. PLUS. FORTIS. FIDELIS. EX. Nec MS. errore hîc caret, ubi sic legitur: *esse, tamen voluit plus fortis fidelis ex.*

3. SESTERTIUM. R. TREC.] Divitiarum famam aucupabantur etiam vilia capita. Sup. de servo, *quinquaginta millibus existimant mortuum.* Stolidum autem maximè, quòd summam patrimonii titulis sepulcralibus inseri curarent. Fecerat nostro similis Staberius, qui testamentô id cavisse, constituta in hæredes pœnâ ni parerent, & quantum quisque accepisset in marmore faterentur, dicitur. Præstat de eo audire *Horatium* 2, *Sat.* 3 ita philosophantem:

--- --- *quid ergò*
Sensit, cùm summam patrimonI insculpere saxo
Heredes voluit: quò ad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium & cavit nil acriùs, ut si
Fortè minùs locuples uno quadrante periret
Ipse videretur sibi nequior. ---

nim. solum divitem clarum, fortem, justum, sapientem & regem, & quicquid volet, futurum; in pauperem ista nequaquam cadere existimaverat. *Reinesius. Trecenties Sestertium,* i. e. trecenties centena millia sestertiûm, seu Philippicorum 750000. I. Lips. Hæc verò summa nequaquam respondet schemati ejus eorumve quos in Satyrico Arbiter principaliter exagitat, ut tot locis animadvertere fuit, quorum aliquot tetigi ad verba, *nisi quis Corinthum habeat.* Et *sestertiûm trecenties* trullam myrrhinam Arbiter moriturus fregit, quò mensam Neronis exheredaret, ut prima p. habuimus; sestertiûm trecenties etiam Titus, suprà in Fragmento hoc, filio suo reliquit; sestertiûm trecenties, infrà, commune ditescere cupientium votum fuisse, totidemque Eumolpum

tim; flebat & Fortunata: flebat & Habinnas. tota denique familia, tamquam in funus rogata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam cœperam etiam ego plorare, cum Trimalchio: ‡ Ergo, inquit, cum sciamus nos morituros esse, [1] quare non vivamus? Sic vos felices videam, [2] conjiciamus nos in balneum, meo periculo non pœnitebit. Sic calet tamquam furnus. † Vero, [3] vero, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil malo: ‡ nudisque consurrexit pedibus, & Trimalchionem [4] gaudentem subsequi. Ego respiciens ad Ascylton: Quid cogitas? inquam; ego enim, si videro balneum, statim exspirabo. [5] Assentemur, † ait ille, & dum illi balneum petunt, nos in turba exeamus. ‡ Cum hæc placuissent, ducente per porticum Gitone ad januam venimus: ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Ascyltos etiam in piscinam ciciderit: nec non ego quoque ebrius,

‡ *Trimalchio.* † *Habinnas.* ‡ *Encolpius.* † *Ascyltos.* ‡ *Encolpius.*

pum in Africa fundîs habuisse, quin Trimalchionem uno naufragio trecenties HS. amisisse, nec sensisse deprehendemus, ut taceam Senecæ mensas. Sic verò exacta arte hæc celantur. Dicemus tamen *Sestertiûm Trecenties reliquisse*, poni pro perfectissimis divitiis quales votis Trimalchionis mortalium ditissimi respondebant, ut patet ex jam dictis.

1. *quare non vivamus*] Petronius in editis:

Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus:

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Schefferus. Vibius Gallus Rhetor apud *Senec. Contr.* 14. *Conviva certè tui dicunt, Bibamus: moriendum est.* Th. Reinesius.

2. *conjiciamus*] Petron. in editis: *in eundem locum me conjeci.* Schefferus. A cœna Trimalchion ad convivas dicit; *conjiciamus nos in balneum.* Est contra morem Romanorum hoc, qui loti cœnitarunt: Suprà. Sed meminerimus à Petronio hîc describi hominem ἐξάνθρωπον, παράνομον, ἀντίνομον, αὐθάδη, ἄμικτον (*non-hominem, præter & contra communem morem agentem, sibi placentem, aliis misceri nolentem*) & prorsus sui sensus. *Reinesius.*

3. *vero &c. nihil malo*] Scio, apud Ciceronem in de *L L.* 1; *& Terent. Adelph.* III, *sc.* 2, illud *vero* poni etiam ab initio periodi; sed hîc vel repetitio demonstrat, esse legendum, *vere, vere.* Respondetque hoc superiori, *non pœnitebit. nihil malo.* Suspicio est, scripsisse nostrum, *nihil metuo*, i. e. non metuo, non adversum mihi est. Sic Terentius, *nihil audio ipsum.* Schefferus. *Verò*, hîc est verè. Gellius: *Veróne an falsò, incertum.* & refertur ad præcedens, *quare non vivamus?* hoc sensu: *Verè, verè: cùm sciamus n. m. q. n. vivamus?* ego certè meo locô *nihil malo* quàm tecum, ô Trimalchio! *de una die duos facere.*

4. *gaud. subsequi*] *gaudentem* L. leg. *gradientem*, gradus moventem ad balneas. *Reinesius. Subsequi*, puto rectè se habere, ponique pro *subsequi cœpit*, vel *subseqnebatur*, notissima narrantium figurâ. *Io. Schefferus.*

5. *Assentemur*] MS. in marg. *assentem. al. absentem.* Id verò est quod in præcedentibus monui, notas hujus

ebrius, qui [1] *etiam pictum timueram canem, dum natanti opem fero, in eundem gurgitem tractus sum. Servavit nos tamen atriensis, qui interventu suo, & canem placavit, & nos trementes extraxit in siccum. Et Giton quidem, jam dudum* [2] *se ratione acutissima redemerat à cane; quicquid enim à nobis acceperat de cœna* [3] *latranti sparserat, at ille* [4] *avocatus cibo furorem suppresserat. Cæterum cum algentes utique petissemus ab atriense, ut nos extra januam emitteret:* † *Erras, inquit, si putas te exire hac posse, qua venisti.* [5] *Nemo unquam convivarum per eandem januam emissus est. alia intrant, alia exeunt.* ‡ *Quid faciamus? homines miserrimi, & novi generis labyrintho inclusi, quibus lavari jam* [6] *cœperat notum esse. Vltro ergo* [7] *rogamus, ut nos ad balneum duceret. projectisque vestimentis, quæ Giton in aditu siccare cœpit, balneum intravimus, angustum scilicet, & cisternæ frigidariæ simile, in qua* [8] *Trimalchio rectus stabat;*

† *Atriensis.* ‡ *Encolpius.*

jus non perinde magni faciendas.

1. *etiam*] MS. pro Patav. *&*.

2. *se ratione*] pro MS. & Patav. *servatione*. Schefferus: *servatione acutissima*. Puto hîc, *se ratione acutissima*, scribendum esse. Sane *se* requirit sequens *redemerat*, quod cum altero vocabulo malè junctum peperit præsentem lectionem.

3. *latranti sparserat*] cani objecerat. Horat. III Carm. 15: *Desine.*

— stellis nebulam spargere candidis.

de *latrante* diximus ad Phædrum nostrum. *Io. Schefferus.*

4. *avocatus*] MS. pro Patav. *evocatus*. Schefferus: *evocatus cibô*. invitatus, allectus. Ita Silius lib. VII.

Evoca tè liquidis piscem penetralibus escâ.

Reinesius: *Evocatus*, leg. *revocatus* à lacratu, demulsus offarum jactu.

5. *Nemo convivarum per*] Reinesius: Veteribus Sapientibus est traditum, *Portam ingredi nefas qua exieris*; apud *Cœl. l.* 4 *Ant. c.* 7. alio verò sensu. Neque in balneo licebat exire quâ ingressi fuissent. *Luc. in Hippia* Λουσαμένῳ ἔνεστί σοι μὴ τὴν διὰ τῶν οἴκων αὖθις ἐπανιέναι (*loto tibi non licet eadem domûs parte egredi*).

6. *cœperat notum esse*] Credo quia in piscinam ceciderant. Sed non dissimulabo, videri legendum, *votum esse*, propter algorem nempe, ut se balneô calfacerent. *Schefferus. Quibus lavari jam cœperat notum esse.* Mens est: Quid faceremus, labyrintho inclusi, casu paulò ante lavati & adhucdum algentes, balneum ultro intramus sic jubente necessitate. Hoc nondum est *votum*: obstat enim vel dimidia parte *miserrimos* dici, quòd non potuerint emitti.

7. *rogamus*] MS. *rogavimus*.

8. *Trim. rectus stabat; ac ne sic quidem* &c.] Locus sanè obscurus; quem tamen distinctione juvi, cætera sine mutatione sic capiam: *Trimalchio rectus* nimirum nudus *stabat*, àc *ne sic quidem* insuper (vel juxta, æquè, &c.) *put. e. a. l. effugere* i. evitàre. *Actionem* hic licet generalissimè accipiamus prout etiam verba complectitur, ut in *gratiarum actio*. Cic. pro Planco: *Quamquam à te nullam gratiarum actionem exspectabam.* & ipsum *agere*, est

S 2 gerere.

bat ; ac ne ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit effugere : Nam nihil melius eſſe dicebat , quam [1] *ſine turba lavari. & eo loco* [2] *ipſi aliquando piſtrinum fuiſſe. Deinde , ut laſſatus conſedit , invitatus balnei ſono diduxit* [3] *uſque ad cameram os ebrium , & cœpit Menecratis cantica lacerare , ſicut illi dicebant , qui linguam ejus intelligebant. Cæteri convivæ circa labrum manibus nexis currebant , &* [4] *gingiliſmo ingenti clamore exſonabant : alii autem, aut reſtrictis manibus anulos de pavimento conabantur tollere : aut poſito genu cervices poſt terga flectere , & pedum extremos pollices tangere. Nos dum alii* [5] *ſibi ludos faciunt ,* [6] *in ſolio , quod Trimalchioni parabatur*

gerere. Reineſius : *ac ne ſic quidem.* Senſus poſcit ut deleamus negativam & legamus : *ac ſic quidem put. ei act. licuit effingere :* nim. quòd nudus in turba ſtaret & lavaret. Habebatur hoc autem inter Romanos flagitium , *Cicer. 9 Ep. 22 ad Patum.*

1. *ſine turba l.*] Nimirum quaſi *erectus* & nudus *ſtans* , tamen in turba lavari erubeſceret. Hæc eſt illa *put. actio.* Reineſius : Senſus poſtulat etiam hîc, ipſáque ratio fabulæ , ut legamus , *in turba*; vocaverat enim convivas ſuos ad balneum , habebatque inde συλλȣτρȣ̃ντας *(ſimul lavantes)* plures.

2. *ipſi*] MS. & Pat. *ipſo.* Scheſſerus : *eo loco ipſo.* Mallet Nob. Heinſius , *ipſi.*

3. *uſque ad cameram. & cœpit Menecratis*] Camaram ſup. dixit pro tecto , laqueari, ſeu tabulato ſupero triclinii : hîc oris pars ſuperior θολωτὴ convexa ſeu fornicata intelligenda eſt, quam Græci οὐρανὸν , *Poll. l. 2* , & ὑπερῷον , Latini palatum vocant. Cæterùm inter characteres ruſtici habet *Theophraſtus c. 5* τὸ ἐν βαλανείῳ ᾄδειν *(in balneo canere).* Vidimus nos , qui ſub novacula modò caneret modò ſibilaret , aſſo ſcil. ore ; erat autem quinquaginta annorum puer. De Menecrate citharœdo , caro Neroni Aug. *Suet. cap.* 30 nihil curandum eſt ; Mæcenatis, qui mollitiem veſtitu ; inceſſu , victu cæterîſque etiam in ſtilum admiſerat , carmina intelligenda ſunt ; quorum aliquot libros conſcripſiſſe ferunt ; qui fragmenta ejus cùm ſolutæ tum ligatæ orationis collegerunt ; extant multa apud *Senecam* , qui in hominem ambiguus eſt : Ep. 19, 101, 114, 120. Benè , *Mæcenatis cantica blateravit* ἀπόνȣ *(rejecti)* & interfecti pudoris nebulo , qui Mæcenatianum ſe quoque præſcripſit in tabula , quæ ſuprema ejus contineret , cùm tamen Mæcenati literatorum fautori eſſet diſſimilimus. *Reineſius. Menecrates* , poëta Comicus. Suidas.

4. *gingiliſmo*] pro MSi , & Patav. *gingilipho.* Schefferus : *gingilipho.* Suſpicor *gingiliſmo* ſcribi oportere. Heſych : γιγγλισμὸς , γαργαλισμὸς ἀπὸ χειρῶν , γέλως *(gingiliſmus , titillatio ex manibus , riſus).*

5. *ſibi ludos faciunt*] Verſus vetus apud Varronem , citante Nonio in Cernuus. *Sibi paſtores ludos faciunt cernui.* Io. Schefferus.

6. *in ſolio quod T. parabatur*] MS. & Patav. edit. *i. ſolo q. T. periiapatur* , ſed MS. in m. *al. parabatur. Solium* eſt vel thronus , vel vas balneare ; de utroque inferiùs, priore quidem ſignificatu hîc in Fragm. de poſteriore in editis ad verba , *circa ſolium ſedentibus.* Poſſis in utravis accipere ſignificatione , propendeo tamen ad priorem.

Deſcen-

tur descendimus. [1] *Ergo ebrietate discussa in aliud triclinium deducti sumus, ubi Fortunata disposuerat lauticias; ita ut supra, lucernas,* [2] *æneolosque piscatores notaverim: & mensas totas argenteas, cali-*

Descendimus in solio, i. in loco h. e. locum qui solium continebat, ut Virgil. *vina coronant* i. crateres: metonymiâ contenti pro continente. Schefferus: *in solo, quod Trimalchioni periiapatur.* Videtur corrigendum: *in solio, quod Trimalchioni per duos aptatur, descendimus.* Illud *in solio descendimus*, simile est *in balneo sequi*, quod initiô habuimus. *Per duos* autem censeo, quia post *per* in voce *periiapatur* sequuntur duo *i*, quæ puto esse numeralia. *Solium aptatur*, ut *convivium aptatur* apud Pomponium Nonio teste. *Naves aptantur* apud Sueton. Tib. 94. Reinesius: *In solio quod Trimalchioni periiapatur.* Vera scriptura, *pyriabatur*, i. e. calefiebat, accendebatur pro Trimalchione. Πυριᾶν & πυριάζειν, ἀπὸ πυρὸς (ὰ πῦρ *ignis*) Græci dixere pro eo, quod Latini fovere, fomentare, calorem exterius inducere. Πυρρεῖν suffire, suffo- πυρίασις fomentum sive siccum, sive care. Πυρία & humidum, una θεραπειῶν medicarum & multi usûs. Vetus & bonum istud Græcum Latino-Barbari suum fecerunt, dixeruntque pro sumta licentia *pyriare.* Sylvat. Pand. c. 578. *Pyriare, fomentare, evaporare*, (in edit. *pyriase* fortè è πυριάσει) *pyriasis fomentatio, evaporatio.* Vocarunt etiam *stuffam* cùm membra suffumigantur vel fumum & calorem per embolum excipiunt: est apud *Guain. tr. de ægr. matr. cap.* 5, 17, 22. *& l. de baln. c.*4. indéque verbum *stufare*, id est, vaporare. *Gilbertus Pract. P.*7. *de hydr. matr. Stuphetur cum decocto diversarum herbarum:* quod Græcis θυμιᾶν & ὑποθυμιᾶν. Per *solum* autem vel *solium*, quod pyriabatur Trimalchioni, intelligenda est cella sudationis assæ, in quam loti se conferebant, ut vaporis calidi adpulsu corpora exsuctis humoribus otiosis deplerentur & ad convenientem siccitatis temperiem redirent; eadem *vaporarium, æstuarium*; veteribus *Celso* & *Vitruvio Laconicum*, etiam *caldarium*; *Luciano* in *Hippia*, ubi de partibus balnearum, ἠρέμα θερμὸν οἴκημα (*cella leviter calida*).

1. *Ergo ebrietate discussa*] Hiant ista, quia desunt quæ in pyriaterio, in quod descenderant, contigerint & quomodo exierint. Ea verò ipsa quoque supplere debuit ille, qui integrum cum suis fabulis, ludis, & lavationibus convivium nobis dare posse existimavit, & Petroniano texto suos subinde pannos non quidem vetustate commendabiles illos, sed novitate barbara solùm spectabiles adsuit. *Reinesius.* Fallitur subinde, quod pace venerandi senis dixerim, ut vel ex præcedente Nota liquet.

2. *æneolosque piscatores*] Quid hîc faciunt piscatores? num & illi inter lautitias muliebres? Fateor me hæc non expedire. *Schefferus.* *Lautitiæ* sunt munditiеs, aut magnificentia in vestitu, ac epulis. Festus, Vossius, alii. Notavit hîc Encolpius *suprà, lucernas, & æneolos piscatores, & vinum in conspectu saccô defluens.* Videtur igitur saccus aut colum hoc, ceu canalis protensus è lacu superne vinifluo, in quo *piscatores.* Tale quid suprà, ultra 4 *Marsyas garum piperatum fundentes*, habuimus etiam in *circulo cupæ*, de quo apophoreta pendebant, lacunarî tanquam cœlô demisso. Et noti sunt pensiles veterum horti, totæque ferè Ægyptiæ Thebæ. Reinesius: *æneolosque piscatores.* Quid *piscatores* faciant inter utensilia muliebria, reposita in cubiculo, nemo facilè dixerit. Legendum putabam *na-*

 scatores.

calicesque circa fictiles inauratos : & vinum in conspectu sacco defluens. Tum Trimalchio : † Amici, inquit, hodie servus meus [1] *barbatoriam*

† *Trimalchio.*

scatores. Medici Latini ex Italicismo *nascalia, nastalia* vocant. *Silvat. Pand. c.* 562. *Guilb. Varign. l.* 16, *c.* 4. *Anton. Guainer. tr. de ægrit. matr. cap.* 13, 17, 34. quæ *Hippocrates* προσθετὸς, προσθέματα τὰ πρὸς τὴν μήτραν, *Paulus* κάθετα : alii πεσσοὺς, *pessos, pessaria.* Sunt autem pessi in coni seu cunei formam è speciebus medicamentosis coactis, effigiati, teretes, certæ longitudinis & crassitiei magdaleones qui serico, *petiave* lineâ obducti loculis mulierum uterô laborantium intruduntur; differunt autem pro ratione morbi, ut sint alii emollientes, alii adstringentes, alii aperientes, *Paulus l.* 3, *cap.* 62; alii abstergentes, alii anodyni : *V. Nicol. Alex. antidotar. sect.* 83. Etiam πεσσὸν φθόριον qui fœtum corrumpere & abortum accersere potest, nominat *Hippocrates* ἐν Ὅρκῳ (*in Iuramento*). Eos à similitudine & usu duciculorum seu ducillorum, qui cunei sunt lignei æneive doliorum foraminibus obdi soliti, οἱ κοινολεκτοῦντες (*vulgari nostrâ*) adpellant *Mutter-Zapffen.* Pudeat efferre clariùs, cui fini inter scruta & mundum scil. suum habuerit Hippia ἀνδρομανὴς (*viros insanè appetens*) & pruriens ejusmodi pessulos; nefanda nequissimarum τριβάδων (*frictricum*) chirurgia è spurcalibus Gentilium nota est Eruditis. Superest tamen de isto loco aliud quoque suspicari, sed tendens eódem; fortassis τὰ *piscatores* è Græco *priapiscatos* corrupisse descriptorem. Inter μοτῶν linamentorum, tentarum seu turundarum quæ vulnerum ulcerumque cavis induntur à chirurgis, species est etiam μοτὸς ὁ πελατισκωτὸς *Galeno in Isagog. c. ult.* i. e. in formam fascini virilis fastigiatus, & indè τὸ *aneolos*, subintellecto substantivô, referetur ad materiam; τὸ *priapiscotos* formam indicabit; tale quid fuit id quod Fortunata inter lautitias suas habuisse h. l. dicitur, i. e. *aneoli priapisci.* Et hoc probabilius est priore illo de *nascatoribus*; quod non esset Petronianum, quippe seculis natum proximis; *priapiscotum* autem vetus & Petronio summo Græcanicæ doctrinæ cupitore & felicissimo imitatore dignum.

1. *barbatoriam*] pro MSi, & Patav. *babatoriam.* Etiam hoc aliis explicandum relinquo. Puto tamen, *barbatoriam* scribendum. Glossæ Philoxeni : *Barbatoria,* πωγωνοκουρεία. Intelligo hoc autem, de solenni *barbæ rasura*, cùm primùm ponitur, & consecratur deo, quod verosimile est factum cum pompa & convivio. Imò docet apertè Iuvenalis Satyr. III, v. 186.

Ille metit barbam, crinem hic deponit amati
Plena domus libis venalibûs. ---

Adde ibi interpretes, & quæ de ritu hoc notavit Hottomannus in de Barba, cap. 6. *Schefferus. Servus meus barbatoriam facit.* In optimarum vocum censum *barbatoriæ* dictionem reponunt Glossæ veteres bonæ notæ, quam aliubi præterea frustra quæsieris. Hanc porrò, declinante tandem cum Imperio, linguæ Romanæ proprietate atque nitore, sequioris ævi scriptores *barbitondiô* expresserunt. Porrò barbatoriam facere idem sonat ac barbam facere. Ita Plautus unguentariam, ita Tullius naviculariam facere, pro unguenta & naves facere dixerunt. Barbatoriam exercendi seu faciendi munus servi tantùm implebant apud Romanos. Vt enim apud eos personæ splendidæ utebantur servis ad omne genus officii, Pignorio, & T. Popma referentibûs ex professo : Sic etiam ad barbam,

batoriam facit, homo, præfiſcini, frugi, [1] *& mi carus. Itaque* [2] *tangomenas faciamus, & uſque in lucem cœnemus.* † *Hæc dicente eo gallus gallinaceus cantavit, qua voce confuſus Trimalchio vinum* [3] *ſub menſam juſſit effundi, lucernamque etiam mero ſpargi; imo anulum* [4] *trajecit in dexteram manum, &,* ‡ *Non ſine cauſa, inquit,* [5] *hic buc-*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

bam, ex quo Mena venit in urbem, annô CCCCLIIII Vrbis conditæ, velut in fine libri 3 R. R. Varro author eſt. Nec debet vox iſta intelligi tantùm de prima barbæ raſura, quæ fiebat quidem ritu exquiſitiore; ſed & de cæteris, quas quoties luberet (lubebat autem ſæpiſſime) inſtituebant: Præcipuè verò, cùm apud ſuos hoſpitari, aut cum illis aliiſve recumbere, convivari atque gaudere volebant. *I. C. Tilebom.*

1. *& mi carus*] pro MSi, & Patav. *micarius*. Suprà in editis: *Nec victoria mi placet parata.* Schefferus: Suſpicor ſcribendum, *& mi carus. Mi* pro *mihi*. Reineſius: *micarius*. Lego, *amicarius*, & interpretor προαγωγὸν, προαγωγία, cui ſtudium & artificium eſt amicas amatoribus conciliare & vetitarum conventionum internuncium agere: ille ipſe ſcilicet quem ſuprà *agagam* vocavit, i. e. lenocinatorem, lenatorem. Exercebant enim lenoniam præ reliquis ſervi; & lenones ipſi quid aliud quàm fæx ſervilis? teſtis vetus tam Græca quàm Latina Comœdia. *Diomedes l. 1 Grammat.* ἐρωμενοπαίδαρχος ἐρωμενοπώλης, ἐρωμεναγγελιαστής, *amicarius*: poſſis πορνοκάπηλον, πορνοτελώνην, πορνοκόπον, ut *Menander*, dicere. Verbo *Amicare* pro placare, amicum reddere utitur Papinius 3 Theb. v. 470. *M. Alanus Inſul. in de planctu Nat.* ſæpiſſime; *ſumma de arte prædic. c. 28. quos honeſtis ſermonibus amicare debebas, venenô detractionis eis inimicare ſtudes: lib. 4 anti-Claud. c. 8. inimicum ſidus amicat.* Verſificator Lexicus manuſcr.

Cautus amicat eum, quem munere reddit amicum.

Si quis amicatur nobis, fit noſter amicus.

Contrarium *inimicare* legimus apud *Horat. l. 4 C. ult. Auguſtin. 1 Confeſſ. c. 18. Sidon. l. 5. Ep. 19. P. Bleſenſem ſerm. 51. qui fideli animæ inimicantur: & M. Alanum l. d. frequenter, inprimis f. 319, a, edit. Antv. Ex oppoſito, veritati falſitas inimicans ſtabat attentior.*

2. *tangomenas f.*) Tilebom. opinatur, hic, & ſuprà leg. *tingomenas f.* à tinguendo terram, ſeu pavimentum merô, ut Horatiana, *ait*, pulſat canitque lyra, *Od. 14. lib. 2* Carminum:

— — & mero
Tinget pavimentum ſuperbô
Pontificum potiore cœnis.

3. *ſub menſam*] Pro MS. & Patav. *ſ. menſa.* Facilis lapſus, emendatio juſta.

4. *trajecit in dexteram manum*] tranſtulit. Cornel. Nep. vitâ Att. c. 3. *Ac ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, (*Athenas*) magnam partem fortunarum trajecit.* Io. Schefferus.

5. *hic buccino*] ablativ. à *bucinus*, vel *buccinus* (canor buccinæ) quod Patav. dederat. in MS. eſt *bucinuus*, poſtremum tamen *us* in tenui compendio, ut vel plus, vel minus forſan indè poſſis elicere; ſed proximè ſic conjicio, *bucinuus*. Schefferus: *hic buccinus*. Adſcribam, quod habet Barthius lib. 39 Adver. 6 ex Iſidori libro MSſ. Differentiarum: *Mirum*, ait, *unde habeat, quòd buccinum, clangorem dicat.* Subdit deinde verba Iſidori. *Buccina, eſt tuba, qua ſignum datur in hoſtem; buccinus eſt ipſe clangor.* Cogitent hîc eruditi. Nam apud noſtrum *buccinus* non

 eſt

buccino ſignum dedit; nam aut incendium oportet fiat: aut aliquis in vicinia [1] animam abijciet. Longe à nobis; itaque quiſquis hunc indicem attulerit corollarium accipiet. † *Dicto citius de vicinia gallus allatus eſt, quem Trimalchio juſſit, ut [2] æno coctus fieret. [3] Laceratus igitur ab illo doctiſſimo coco, qui paulo ante de porco aves, piſceſque fecerat in cacabum eſt conjectus; dumque Dædalus potionem ferventiſſimam haurit, Fortunata mola buxea piper trivit. Sumptis igitur [4] matteis reſpiciens ad familiam Trimalchio:* ‡ *Quid vos, inquit, adhuc non cœnaſtis? abite, ut alii veniant ad officium.* † *Subiit igitur alia claſſis, & illi quidem exclamavere,* ‡ *Vale Gai: hi autem, Ave Gai.* † *Hinc [5] primum hilaritas noſtra turbata eſt; nam cum [6] puer non inſpecioſus inter novos intraſſet miniſtros, invaſit eum Trimalchio, & oſculari diutius cœpit. Itaque Fortunata, ut [7] ex æquo jus firmum*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.* ‡ *Familia.* † *Encolpius.*

eſt canor, verùm cantor, ſive is, qui canit. Sanè cum legatur *buccina*, & *buccinum*, uſurpeturque de re, non videtur repugnare *buccinus*, de perſona. Niſi planè putemus, ſcripſiſſe noſtrum, *hic buccinio ſignum dedit*, quod videtur rectius.

1. *animam abjiciet*] ſe ipſum ſpoliabit vitâ. Ita *vitam expellere* dixit Tacitus 16 Ann. c.19. *Schefferus.*

2. *æno coctus fieret*] Et ſuprà, *mei coci etiam vitulos aheno coctos ſolent facere.* Valeſius in diſſertat. *coctum facere*, pro *coquere* barbarum eſt. Quid verò? *facere gratum*, pro *gratificari*. Terent. *facere ſcriptum*, pro *ſcribere, ſcribamve eſſe.* Gell. *facere fortunatum*, pro *fortunare, augere*, &c. Plaut. Cogitandum.

3. *Laceratus*] Sciſſus in partes. Suprà: *Cæterum ad ſcindendum aprum non ille Carpus acceſſit, qui altilia laceraverat.* Et ſic Petronius in editis: *Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium.* Scheffer.

4. *matteis*] vel potiùs *mattyis* ex Græco ματτύη, omnis cibus pretioſus. *matteas* tamen uſurpat Seneca, ac procul dubio Sueton. & Arnob. adducente corruptam lection. *mactea* Voſſio. Sic verò *matteis* pro MS. & *P. matheis*. Schefferus: Suprà, *matteis*. mattyæ, ut jam dixi, pretioſa quævis epula, Suidæ, & Athenæo tragemata, menſæ ſecundæ, &c.

5. *Hinc pr.*] Scribo, *Hic primum*. Schefferus. Quidni *hinc*, complectens ſimul cauſam, & tempus. Nec proin *primùm* abundat, hoc enim totum antecedens cœnæ tempus reſpicit.

6. *puer non inſpecioſus*] Novè, ſed invenuſtè & infabrè formavit: (*Papinius*, indecorem: *Tacitus* indecorum dixiſſet τὸ δυσειδῆ, δύσμορφον) prorſus, ut incupidum *Afranius*, inſtudioſum pro ἀμαθεῖ, καὶ ἀμελεῖ *Appul.* inſincerum *Cyprianus*, inactuoſum *Auguſtinus*, inpromtum *Cœl. Aurel.* & illa ſemi-Latinorum, *ineloquens, indeficuus, incurialis, infinibilis, infertilis, irruinabilis*, ejuſque monetæ alia. *Reineſius.* *Inſpecioſus*, mihi ſpecioſius videtur quàm *inſpeciatus* Tertulliani, cujus tamen emuncta Latinitas ſcimus quanti fiat.

7. *ex æquo*] Sic quidem nunc juxta MSm, & tertiam Romæ collationem, in litt. Dn. Lucii, pro Patav. *ex quo*, quod mihi tunc multò meliùs placebat, & jam placet, ut apparebit ex notula

firmum adprobaret, maledicere Trimalchionem cœpit, & purgamentum, dedecusque [1] prædicare, qui non contineret libidinem suam. Ultimo etiam † adjecit, [2] canis. ‡ Trimalchio contra [3] confusus, offensus convitio calicem [4] in faciem Fortunatæ immisit. Illa tamquam oculum perdidisset exclamavit, manusque trementes ad faciem suam admovit. Consternata est etiam Scintilla, trepidantemque sinu suo texit: imo puer quoque officiosus [5] urceolum frigidum ad malam ejus admovit, super quem incumbens Fortunata gemere, ac flere cœpit. Contra Trimalchio: † Quid enim, inquit, [6] ambubaja [7] non me misit, si de mactra illam sustuli, hominem inter homines feci? at

† *Fortunata.* ‡ *Encolpius.* † *Trimalchio.*

notula post Schefferianam; præsertim cùm videam quàm exiguô literulæ mutatio, trajectio, defectus, abundantia in hoc MS. constent: sic mox habebimus, *urceolum frigidum*, MS. *in cœlum f. dipondiarius*, MS. *depund. immo. efundi*, &c. *Ex quo jus firmum. ex æquo jus firmum* legit Heinsius, i. e. ut probaret, id demum firmum esse jus, quod sit æquum. *Schefferus.* Non video quid hîc sit difficultatis. Fortunata ex subitaneo complexu & osculis pueri, firmiter sua opinione probavit, i. *approbavit*, jus consuetudinis inter Trimalchionem & cinædum. Vel, immota statuit *firmum jus* durare inter pathicum hunc & maritum. *ut*, hîc est *quippe*; similesque prorsus modi loquendi, apud Quintil. *Nec ignoro quos transeo, nec utique damno*, ut *qui dixerim in omnibus esse utilitatis quid.* Cic. *Hoc quia perspicuè verum est, nihil attinet* approbari.

1. *prædicare*] compellare, vocare, dicere. Plaut. Pseud. 1, scen. 2.

Vt civitas nomen mihi commutet, meque ut prædicet.
Lenone ex Ballione, regem Iovem.

Io. Schefferus.

2. *canis*] i. e. impudens. Terent. Eunuch. IV, scen. 7. *Ain vero, canis? siccine agis?* I. Schefferus.

3. *confusus, offensus*] Hoc *offensus* glossam puto esse τȣ̃ *confusus.* Schefferus.

4. *in faciem Fortunatæ immisit*] conjecit. Petronius in de Reip. statu turbato:

In medias immittite lampadas urbes.

Scheffer.

5. *urceolum frigidum*] Suspicabar primò, *urceolo frigidam.* Nunc nîl muto. Admovet frigidum urceolum ad malam, ut tumorem deprimat, quem immissus faciebat calix. Nos hoc fine cultrum frigidum imponere solemus. *Idem.*

6. *ambubaja*] *Ambubajas*, mulieres fuisse impudicas & infames, suspicari licet: & ita putat Porphyrio, quem plerique secuti sunt. Sic dictæ, vel ab *am* seu *an* circum significante, & *Bajarum* loco amœnissimo voluptatumque pleno: vel à Syriaco *ambub, tibicen.* Sueton. in Nerone: *Cœnitabat nonnunquam & in publico, naumachia præclusâ, vel Martio campo, vel Circo maximo, inter scortorum totius urbis, ambubajarumque ministeria.* Lambinus. Acron.

7. *non me misit, si de mactra illam sustuli*] pro MSi, & Patav. *n. m. m. se de machillam illam s.* Tilebom. sic restituo hunc locum sanè corruptissimum. *sede maxillam illi sustuli. hominem inter homines feci.* Schefferus: *non me misit.* Scribo pro his valde corruptis: *Quid enim, inquit, Ambubaja, non me misit, si de mactra illam sustuli; hominem inter homines feci.* Dicit, sustulisse illam

at inflat ſe tamquam rana, & [1] in ſinum ſuum conſpuit; [2] codex, non mulier. Sed hic, qui in pergula natus eſt ædes non [3] ſomniat. Ita Genium meum propitium habeam, [4] curabo domata ſit [5] Caſſandra caligaria. Et ego, homo [6] dipondiarius, ſeſtertium

illam *de mactra*, quòd paupercula fuiſſet antè, ipſeque eam feciſſet divitem. Nam mulieres plebejæ ipſæ conficiebant panem. Plin. lib. 18, c. 10. *Ipſi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat ſicut etiam nunc in plurimis gentibus.* Imò erant inter ſervitia, *mulieres, quæ panem coquunt*, uti novimus ex Vlpiano lib. 12 ff. de Inſt. vel inſtrum. leg. Qualis erat fortè hæc ipſa Fortunata. *Miſit*, eſt, *omiſit, miſſum fecit*, ut ſæpe. *Si*, eleganter, pro *ſiquidem*. Virg. 1 Georg.

Liber & alma Ceres, veſtro ſi munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit ariſta.

Servius ibi: *Si, ſiquidem.* Adde cætera. Reineſius in ſuis addendis poſt illa ſuperiùs, ad verba, *ſed hæc eupatria providet omnia.* adducta: *ſi de mactrilla illam ſuſtuli.* De *mactrilla* ſatis, puto, liquidum feci; ſed nec premendum videtur quod interea cogitanti & recogitanti occurrit. Fortaſſis Petronius Græcum *ματρυλλεῖον* adhibuit, legendumque *de matrylléo*. *Ματρυλλεῖον* autem locus *ἐν ᾧ γραῖες διατρίβουσαι ἐδέχοντο τοὺς βουλομένους καὶ μεθυσθῆναι*, *Suidas*: i.e. ganea, taberna, ubi eſtur & potatur. Specialiùs *Heſychio ματρυλλεῖον τόπος τῶν πορνευόντων, τουτέστι πορνεῖον, ὅπου μαστρωποὶ, ἢ οἱ μαυλισταὶ διέτριβον* (*matrylleum locus ſcortantium, i. e. lupanar, ubi lenones commorabantur*). & utroque prior *Pollux. lib.* 7. *πορνεῖα, οἰκήματα, ματρυλλεῖα* (*lupanaria, cellulæ, matryllea*). Vtramvis ſignificationem, utramvis lectionem recipiamus, conditio infelicis iſtius Fortunatæ nim. fuiſſe alumnam fornicis, extractamque è lupanari, notabitur.

1. *in ſinum ſuum conſpuit*] maledicendo marito. Dicitur de eo, qui ſe ipſum lædit in aliis, qui ſibi ipſi nocet. *Io. Schefferus.*

2. *codex*] ſtipes, ſtulta. Terentius Heaut. *Quæ ſunt dicta in ſtultum, caudex, ſtipes, aſinus, plumbeus.* Schefferus.

3. *ſomniat*] pro MSi, & Patav. *ſomniatur.* Si enim prævaricatori noſtri calamo ſtandum, etiam *vinus*, & *faciatur* Patavinus debuiſſet imprimere. Schefferus: *ſomniatur.* Deponenter, pro *ſomniat.* Sed hoc nuſpiam eſt obſervatum. Quare ſuſpicor, poſtremam Syllabam malè adglutinatam eſſe, & fortaſſe fuiſſe: *ſomniat. Ac ita.* Reineſius: *hic qui in pergula natus eſt, ædes non ſomniatur.* à contrario ſenſu, *neminem excelſi ingenii virum humilia delectant & ſordida*: *Sen. Epiſt.* 39.

4. *curabo*] *domata ſit.* Hoc anomalon, ut & præcedens *ſomniatur*, non abſolvi poſſent barbariſmô, niſi Florus *domaverunt*, & Tertullianus *edomator* dixiſſet. Habere tamen utrumque intra calcata & obſoleta rectum eſt. *Th. Reineſius.*

5. *Caſſandra caligaria*] Caſſandra ob proterviam notata apud veteres, & eſt Triphiodorus, poëta, cui propterea *κυνομυῖα* (*impudens ut canis & muſca*) dicitur in Excidio Trojano, ut alicubi notavit Iunius. Itaque ſic vocat Fortunatam per convitium Trimalchio. *Caligariam* autem dicit, locô *militaris*, quaſi quæ ornata ſit caligîs, proprio militum calciamentô. *Caligarius* aliàs eſt apud Plinium lib. 34, cap. 14. *Schefferus. Caſſandra caligaria.* Convitium à ſtomachante marito jaci in uxorem intelligimus; at quid ſignificet, & unde tractum, minùs: neque enim antonomaſia hîc locum habet, ut Caſſan-

tium centies accipere potui. Scis tu me non mentiri. [1] *Agatho unguentarius* [2] *here* [3] *proxime seduxit me, &, Suadeo, inquit, non patiaris*

Cassandræ, quæ fuerat filia Priami, virgo, σύνδυνος ἐδενός, παρθένος ἁγνὴ (*nulli concumbens, virgo intacta*), ut est in Characteribus Trojanorum *Is. Porphyrog.* nomine eam adpellaverit. Quod autem Cassandram pater Priamus apud *Tryphiodorum* in Il. ἁλώσει (*excidio*) vocat κακόμαντιν θρασυλέαιν κυνομυῖαν, *vatem malam; audacem, impudentem*), ob vaticinii ingrati, & quod falsum vellet, libertatem eam corripit, & ἐπιθετίζει (*sic depingit*), nec inde sequitur ipsum Cassandræ proprium nomen ea figurâ, qua Vlyssem pro vafro, Nestorem pro prudente, Catonem pro serio, Tanaquilem pro imperiosa fœmina, Ædonem pro παιδοφόντῃ (*liberorum interfectore*) dixerunt, ad improbis moribûs mulierem torquere voluisse Petronium. Librarii inscitì est, qui pro eo, quod non intelligebat scripsit aliud notum sibi, & autoris elegantiam hac sordicula suâ fœdavit. Primæva scriptura, *casauras alicaria.* Κασαύρα, κασαυρὰς, κασωρὶς prosedam lupam significat, dixi suprà. Alicaria, quòd vel pistrino obnoxia fuisset, ut modò; vel eo sensu quo apud *Festum alicariæ mulieres* exponuntur prostibulæ. Data jam vera lectione non opus ultrà habemus fingere, *caligariam* dici, quod *caligis*, habitu militari, *fuerit ornata* Fortunata. Imò suprà ejus venientis in triclinium phæcasias in auratas fuisse dixerat Petronius; qui ipse *in Editis olim p.* 33 Lugd. militibus removet *phæcasiatos esse*; & à Fortunata igitur etiam removendum caligatam fuisse. Simul è Petronio corrigendus error *Dousæ*, qui *l.* 1. *Præcidan. cap.* 20 phæcasia muliebris calceamenti genus fuisse negat. *Reinesius. Cassandra caligaria. Cassandræ*, quantum mihi constat, binæ celebrantur; *altera* Priami & Hecubæ filia, quæ capto Iliô, occisoque sponsô, vitiata est ab Ajace Oileo in templo Minervæ: in prædæ verò divisione Agamemnoni cessit, cumque eo Clytemnæstræ & Ægisthi insidiis occisa: *altera* Iobate nata, Bellerophontis conjux. Possuntque hæc variè torqueri. Nam, utræque fuerint castæ & extra animi maculam, tunc sensus foret: *tu Cassandra vis videri deberesque esse, sed quæ illis caligæ gregariorum in bello i. mores culpandi minimè adhæserunt, tibi oppidò hærent, ut vel ex hoc caligario tuo ausu, & invectiva in me videre fuit.* Collineo autem in *Cassandra* ad antiphrasin (q. parum aut minimè talis), non ad antonomasiam. In MSo sic legitur: *curabo domata si Cassandra caligaria.*

6. *dipondiarius*] à *dipondio*, id est, assibus duobus, quod in veteribus Petronianis legitur. Sic *sestertiarius*, sic *centenarius* in superioribus. *Schefferus. Dupondiarius*, vel *dipond.* hîc est duorum assium possessor: nam æris pondo antiquitus as erat, ferebaturque æs & crumena non zonâ, sed in humeris, ut hodienum in Suecia fit. Hoc igitur Trimalchio vult dicere: ego cùm vix ultra duos asses adscenderem, poteram tamen nancisci uxorem *centies sestertium*, i. 250000 Philippeorum.

1. *Agatho unguentarius*] MS. *agato u.* Patav. editio: *Agato, unguentaria.* Schefferus: *unguentaria.* Vnguentariam memorat Plinius 8, c. 5. Reinesius: *Agato.* leg. *Agatha* vel *Agathosa*, Agathusa: dixi de tali nominum forma *in Eponymol.* lit. A.

2. *here*] heri. Ita Plautus locis pluribûs, Iuvenalis, alii. *Schefferus.*

3. *proxime seduxit*] abduxit seorsum in proximum. Petroniana edita: *seduxit me paululum à turba.* Idem.

1. *At*

tiaris genus tuum interire. [1] *At ego, dum bona huic ago, & nolo videri levis, ipse mihi asciam in crus impegi. Recte curabo* [2] *me unguibus quæras: &, ut depræsentiarum intelligas quid tibi feceris: Habinna, nolo statuam ejus in monumento meo ponas, ne* [3] *mortuus quidem lites habeam. Imo, ut sciat me posse* [4] *malum dare, nolo, me* [5] *mortuum basiet.* † *Post hoc fulmen Habinnas rogare cœpit, ut jam desineret irasci:* ‡ *&,* [6] Nemo, *inquit*, nostrum non peccat; homi-

† *Encolpius.* ‡ *Habinnas.*

1. *At ego, dum bona huic ago, & nolo videri levis*] MS. *a. e. d. bonatus a. & n. v. l.* Patav. editio pro *levis*, *lenis. dum bonatus ago.* Hoc desperatè corruptum est. *nolo videri lenis.* Haud dubie corrigendum: *& volo videri lenis.* Schefferus Ergo: *At ego dum bene huic ago, & volo videri lenis. Ago* pro *facio* apud Plaut. sæpe, & alios. Id est, dum è re quod hujus est facio, & lenitati studeo, asciam mihi, &c. An etiam *at ego dum blandus ago, & nolo videri levis, ipse mihi*, &c. *quemadmodum dicimus nudus ago*, &c. Reinesius: *bonatus. asciam.* Queritur de infelici matrimonio & incommoda uxore. Velim legere: *At ego dum aporiatus ago* i. e. dum in angore animi & tristitia vivo. Ἀπορία est in re difficili inopia consilii & περὶ πόρου, de evasione, dubitatio, sollicitudo, perplexitas & ad hanc proxima desperatio. Ἀπορεῖν, ἐξαπορεῖν, est ambigere, nescire quî se malo circumstante quis expediat. Verbô *aporiari* hoc sensu usus est vulgaris interpres Esa. 59, v.16: & 2 ad Cor.4,8. *Order. Vital. l.* 10 *hist. Eccl. Isti nimiam egestatem in itinere pertulerunt & pœnè usque ad mortem aporiati sunt: & lib.* 13. *nimia penuriâ & fame antequam proprios lares contigissent, aporiati sunt.* Verbo *aporiare* significatione depauperandi (pauper n. Latinis, qui Græcis βάπορος, ἄπορος, πανάπορος) usus est *Petrus Bles. serm.* 22. *Vernaculos & domesticos tuos aporiabis*; & *Philippus rex Franciæ in testamento an.* 1190, *apud Rigordum: qui per tallias nostras aporiati sunt.* Proverbiô verò dicit se suo sibi jumentô malum accersivisse, & unde commoda sperabat ex eo contra animi sententiam accepisse damnum. *M. Seneca* 3 *Contr.* 5. *in securim incurris, & carnificem ultro vocas.* Illud tractum ex fabula de Lycùrgo Rege Edonorum in Thracia, qui cùm odiô Bacchi vineta exscinderet immisso furore à Libero *unum sibi pedem amputavit*, *Hyg. fab.* 132. Variant, ut in talibus amat fieri; nam sunt qui filio Dryanti crura obtruncasse, etiam qui interfecisse narrant: *Apollod. l.* 3 *Comm. mythol. lib.*5, *c.*13, *p.*485, 503. De hoc ipso Lycurgo proverbium aliud Petronii, *Lycurgo crudelior*, exponendum est. Sævitiæ enim ejus modum, quod viatores hospitesque comprehensos εἰς μέσον ἕλκειν, mactare, eorumque capita manus pedesque portis suis præfigere soleret, graphicè depingit *Nonnus Dionys. lib.* 20. Sed hæc sunto locô παρεισορήματος (*delibatæ vix obiter historiæ*).

2. *me unguibus quæras*] omissa est conjunctio *ut*, sicut solet sæpe in talibus, *unguibus* porrò *quærit*, qui unguibûs studet eruere ac effodere sepultum è terra. *Schefferus.*

3. *mortuus quidem*] etiam post mortem. *Scheffer.*

4. *malum dare*] Ita Plautus, Terentius, alii. *Idem.*

5. *mortuum basiet*] Quod aliàs faciebant conjuges, cognati proximi, amici in signum pristini amoris. Confer Kirchmann. 1 Funer. c. 5.

6. *Nemo nostrum non peccat*] MS. *nemo*

homines sumus non Dii. † *Idem & Scintilla flens dixit, ac per Genium ejus,* [1] *Gajum adpellando, rogare cœpit,* [2] *ut effrangeretur. Non tenuit ultra lacrymas Trimalchio, &* ‡ *Rogo, inquit, Habinna sic peculium tuum* [3] *fruniscaris, si quid perperam feci in faciem meam inspue. Puerum basiavi frugalissimum, non propter* [4] *formam, sed quia frugi est.* [5] *decem partes dicit: librum* [6] *ab oculo legit:* [7] *pretium sibi de diariis fecit:* [8] *arcisellium de suo paravit, & duas trullas.*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.*

mo non n. p. Schefferus: Hæc sententia pridem ponitur in editis.

1. *Gajum*] Sic & suprà familia & actuarius, non *Cn.* aut aliter.

2. *ut effrangeretur*] MS. *ut effrangeret.* Schefferus: *effrangeretur.* Mitigaretur, & pateretur se per tot preces superari. Ovidius simplici sic usus est 8 Met. v. 508.

Nunc animum pietas, maternáque nomina frangunt.

Pariter Lucanus 1, v. 364.

--- pietas patriique penates
Quanquam cæde feras mentes animasque tumentes
Frangunt. Io. Schefferus.

3. *fruniscaris*] pro *fruaris*, antiquè, & cum accusat. Fuit & suprá.

4. *formam, sed*] MS. pro Patav. *f. ejus, s.*

5. *decem partes*] Suprà, *partes centum. partes* 4. ubi vide.

6. *ab oculo*] à primo aspectu. *Schefferus.*

7. *pretium*] locô MSi, & Patavini *thretium.* Schefferus: *thretium sibi de diariis fecit.* Lego, *pretium sibi de diariis fecit.* Littera initialis in voce *thretium* malè ex fine præcedentis vocabuli adglutinata est. sequens vero est inversa illa, quam substituimus. *Pretium facere de diariis*, pro *pretium diariorum facere*, quod dicitur, ut *pretium facere laboris*, *operæ* ac similium. Ovid. 1 Amor. 10.

Et pretium, quanti gaudeat, ipsa facit.

Diaria, sunt unius diei alimenta tenuia servorum, ut Petronius usurpavit in pridem editis. Horum fiunt pretia, cùm venduntur. Quod solebant servi frugi, genium defraudando suum. Vide Terent. Phorm. 1, sc. 1.

8. *arcisellium de suo par. & 2 trullas*] *Arcisellium* exigua est sella arcuata, ab *arcus*, & *sella*, arcus, ûs, &, i Varroni. dictum ut *bisellium*, *subsellium*. Quod *arcisellium* in honorem domini servus fabricâsse existimandus: est enim sella arcuata, thronus, h. e. solium, sella augusta (Glossæ.), qualis Trimalchionem decebat, & habuimus paulò antè aliquid *de solio*, *quod Tr. parabatur.* Sic pro MS. & P. *artissellium.* Schefferus: *artissellium.* Prodigiosa vox, de qua quid faciam, ignoro. Suspicabar, *arcisolium*, intelligebamque instrumentum, solis radiis arcendis, quod est aliàs *umbraculum.* Nunc relinquo aliis cogitandum. Reinesius: *artissellium.* Laudat artificium servi, quòd in opere lignario excellat. leg. *arcisellium*; arcuata sella est. *Arnob. lib.* 2, *arquata sellula, acus, strigil, pollubrum, siliquastrum, trulla, lancicula.* De enallage literarum *c* & *t* modò dictum. Formârunt autem ut *bicellium*, quod pro domo duas habente cellas dixere, & ut *bisellium*; quod pro sella duplice vel duobus sedilibûs, prorsus ut Græci δίφρον, currum, q. δίφορον, quòd in eo duo veherentur; extatque *in Notis Tir. & Sen. Comm.* 4, *t.* 3, procul dubiô acceptum ex Inscriptionibus. Ex his enim didicimus HONOREM BISELLII proprium fuisse Coloniarum & Municipiorum, virisque bene meritis ab Ordine & Populo conferri consuevisse. Hinc in Suessa-

trullas. Non est dignus, quem in oculis feram? sed Fortunata vetat. ita

Suessana 3, CCCCLXXV, C. Titio Chresimo AUG. Liberto Ordo Decurionum & Augustalium & Plebs universa honorem Bisellii quo quis optimo exemplô in Colonia habuit, decrevit, quòd pro salute Imperatoris munus gladiatoriæ familiæ de pecunia sua secundum dignitatem Coloniæ ediderit: & in Abellana 2, MXCIX, Cn. Prætorius Sevir Augustalis adpellatur BISELLIARIUS; quòd in publico vel bigîs vehi, ut volunt quidam, vel sella duorum capace, vel duabus sellîs uti, i. e. duobus locîs ipsi, beneficiô Ordinis, spectare liceret. Ab isto more Laberius jocum in M. Tullium, quòd duabus sellîs sedere soleret, traxit: est in *M. Sen. Contr. declam.* 3. *Macrob. lib.* 2 *Saturn.* 3; *& lib.* 7, *cap.* 3. *& duas trullas.* nim. è ligno tuticulas, quarum agitatu in ollis cibi conteruntur, & commiscentur, Græcis τυρύναι sunt κινητήρια τ̃ χύτρας. Alias significationes, quæ plures sunt & relatæ *à Dalech. ad Plin. lib.* 34, *cap.* 2, nihil huc faciunt; uti nec illa è gemma pergrandi excavata cum manubrio aureo Antiochi regis Syriæ potoria apud *Cicer.* 4 *Verr.* Anonymus in litt. Dn. Lucii ex Italia: *artissellium de suo paravit, & duas trullas.* Loquitur de servo frugi, qui genium suum defraudans, ac de quotidiano demensô comparcens, paupertinam sibi paraverat supellectilem. Inaudita vox *artissellii*, ut multæ aliæ in hoc scripto. Quodsi *artiselium* rescribamus, pronum mox erit pro *arta sella*, & angusta, atque humili, qualis servum non dedecebat, interpretari. Nisi aliud ulcus hîc subest, & ἀπὸ τῦ ἄρτυ, à pane, deducta sit vox. Cùm enim jungat mox *duas trullas*, vasa scilicet vinaria, id primùm curæ esse debuit servo non improvido, servandi panis, vinique instrumenta parare: ac *artiselium* hîc idem sit quod panarium, vel arca, aut repositorium panis, ἀπὸ τῦ ἄρτυ (*à pane*) & συλᾶν (*prædari*), *artisylium*, *artiselium*, quia illic colligatur panis veluti furtivus ac diariis detractus. *Artophorum* reperio ap. Athen. 4, i. e. genus instrumenti aut repositorii in quo panem gestabant, plexis constans viminibûs aut virgîs; nobis esset *gerla*, quam ita pariter dictam autumo, sicuti artophorum à gerendo pane, quasi *gerulam*. V. de veterum sellis, Marmor Pisanum de honore Bisellii Val. Chimentelli, nuperr. Bononiæ edit. Non displiceret *artiselium* pro artisylium si vel ap. Latinos, vel Græcos (quorum Æoles ferè υ in ω, η, ι mutant) exempla facilè transeuntis y in e suppeterent. nisi forsan apud Latinos *mattea*, ex ματτύη, pro quo tamen ap. Suetonium, alios, corruptè mactea, & juxta Græcum, *mattyas* legas. Trullas hîc capio pro affabrè factis vasis ligneis, latis & profundis, ex quibus utut parum aptis potabant. Iuvenal. Satyr. 3.

Si trullæ inverso crepitum dedit aurea fundô. & Horat. l. 2 Sat. 3.

Qui Veientanum festis potare diebûs
Campana solitus trullâ vappamque profestis.

Vbi Dionys. Lambin. *trulla* genus est vasis, seu poculi vinarii, ut declarat hic locus ap. M. Tullium 4 de Accus. *Erat etiam vas vinarium ex una gemma pergrandi, trulla excavata cum manubrio aureo.* Adi Varron. l. 4 de L. L. Nec video, cur non huc magis quadret, ac laudi detur, juxta *thronum*, quem, H. Grotius ad Macrob. arcuatam sellam ex Glossis (sic quidem interpretamenta vocant, & Lexica) exponit, *vas* mensæ *potorium* ex arte fecisse, quàm culinarium tudiculæ instrumentum, *cochlear*.

1. *ful-*

ita tibi videtur [1] *fulcipedia? Suadeo* [2] *bonum tuum concoquas milva, & me non* [3] *facies ringentem, amasiuncula;* [4] *aliquando experieris cerebrum meum. Nosti me, quod semel destinavi* [5] *clavo trabali fixum est. Sed* [6] *vivorum meminerimus. Vos rogo amici, ut vobis suaviter sit; nam ego quoque tam fui, quam vos estis, sed virtute mea ad hoc perveni.* [7] *corcillum est quod homines facit, cætera* [8] *quisquilia omnia.* [9] *bene emo, bene vendo. alius alia vobis dicet. felicitate*

1. *fulcipedia*] Etiam, quid hoc sit, non dispicio. Pars posterior convenit cum Græco παιδεία (*institutio, disciplina*). Num scribendum, *dulcis pedia*. Schefferus. *Fulcipedia*, credo quasi *pedibûs fulcienda*, propter vitium continuum, vel temporaneum. Erat verò paulò antè Fortunata unà cum Scintilla ebria, & vix nunc ebrietatem discusserant, ut ex superioribus constat. *Fulcipedia*, ut stapes, -- pia, à sto & pes. Reinesius: *fulcipedia*. Lego, *falcipedia*. Trimalchion iratus invehit in uxorem à pedum vitio captata occasione, nominatque falcipediam, δρεπανόποδα, ἁρπήποδα, h.e. cui essent *crura simulent quæ cornua Lunæ*, ut jocatur *Mart.* 2 *Ep.* 35; vel quòd crura in orbem panderet, ut loquitur *Petronius*, poplites habens divaricatos infrà coëuntibus talîs: adpellant tales valgos, βλαισοὺς, *krumbein*. Analogia excusabit τὸ *falcipedia*, etsi nusquam præterea legeretur. Est enim apud *Festum acupedius, acuipedius, aquipedius, acipedius, cui præcipuum in currendo acumen, & acupes*, è Græco ὠκύπους. Item *quadrupedius*, quod est *in Gloss. Latino-Germ. Haganoënsi*. Et *tripedia*, τελπόδης, τέλπους, scabellum tripedaneum: sellulam rusticanam adpellat *Sulp. Severus Dial.* 2, quam Galli *tripediam*. Fortassis *Falco* apud Romanos cognomen etiam à crurum falcatorum forma, q. Falcipes, falcipedius.

2. *bonum tuum concoquas*] felicitate tua utaris, eaque vivas contenta; illam patiaris. Ita Cicero τοῦ *concoquere* utitur. *I. Schefferus.*

3. *facies*] Lege, *facias*. Tilebom.

4. *aliquando*] MS. pro Patav. *alioquin*.

5. *clavo trabali*] pro MSi, & Patav. *c. tabulari*. Schefferus: *clavo tabulari*. magno, firmo, quo in conjungendis tabulis ligneis utimur. *Tabulare* namque, quod ad ligneas spectat tabulas, habesque hoc vocabulum apud Plinium lib. 34, c. 9. Videtur in animo habuisse, quod legitur in Cicerone Verr. 5. *Vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clavô figeret.* Quanquam cùm hîc sit *trabalis clavus*, non *tabularis*, cogitandum fuerit, an se rectè habeant nostra. Nam & Horatius 1 Carm. de Fortuna:

> *Te semper anteit sæva Necessitas*
> *Clavos trabales, & cuneos manu*
> *Gestans aëna.* ---

6. *vivorum meminerimus*] Cicero de Fin. 5. *Veteris proverbii admonitu, vivorum memini.* Schefferus.

7. *corcillum*] pro MSi, & Patav. *coricillum*. Tilebom. *coricillum*. scribe, *corycillum*. Schefferus: *coricillum*. Hoc non assequor: mallem, *corculum*. Plinius 7, cap. 31. *Cato corculos apud Romanos nominatos refert, qui sapientiâ præpollebant.* Nisi vis, *corcillum*, ut sit, *cor, corculum, corcillum*, sicut *os, osculum, oscillum*. Tilebomeni *corycillum* est à corycus. Hesych. κώρυκος, θυλάκιον, i. e. sacculus. Diminutivum κωρύκιον, parva bulga. Quid jam innuat T. intelligere pronum.

8. *quisquilia*] Glossæ Philoxeni: *Quisquilia*, σκύβαλα, (*reijcula, purgamenta*). Scheffer.

1. *bene*

felicitate dissilio. Tu autem [1] *sterteraetiamnum ploras? jam curabo fatum tuum plores. Sed, ut cœperam dicere, ad hanc me fortunam* [2] *frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Asia veni, quam hic* [3] *candelabrus* [4] *est. Ad summam, quotidie me solebam* [5] *ad illum metiri, & ut celerius* [6] *rostrum barbatum haberem, labra de lucerna*

9. *bene emo*] peritè, doctè. Sic, *assimulare bene*, apud Terent. in Andria. *Schefferus.*

1. *stertera*] Hoc quid sit verbi planè ignoro. Probarem potiùs: *Tu autem stercoraria.* seu mavis, *quercera:* quomodo vocatur febris quartana. *Iactas me*, inquit Lucilius, *ut febris quercera* sive *querquera.* Tilebomen. *stertera.* Convitium est, extempore per iram formatum, ut solet in talibus, & apud Plautum frequens est, à *stertendo*, quasi quæ ignava sit, & somnolenta. *Schefferus.* Non video Fortunatam ignaviæ posse insimulari. In antè editis Encolpius: *Cœpi sciscitari, quæ esset mulier, quæ huc atque illuc discurreret.* quæque ibi, & in Fragmento sequuntur. Paulò suprà Trimalchio: *Nisi argentum composuerit, nisi reliquias pueris diviserit, aquam in os non conjiciet.* Ejus tamen mox *Habinnas furtim consurgens ebriæ pedes corrigit, & super lectum immittit.* A balneo ipsa *mola piper trivit*, ut non dispiciam *sterteram* aliò quàm ad somnolentiam ex potu trahi posse. Reinesius: *stertera.* Huic nec analogia favet, nec autoritas. *Arbiter*, puto, dixisset *stertoram* vel *stertorosam*, i. e. vel somniculosam & ignavam, vel cum ingrato & crepero pectoris stridore sonitu & roncho sive dormientem sive respirantem, sive loquentem. Κέρχνοι & κερχνασμοὶ apud *Hipp.* & *Galenum* sunt soni in thorace ac stridores reddentes respirationem difficiliorem; quæ inde κερχνώδης ἀναπνοὴ: ipsi, qui ita laborant, κερχνώδεες & ῥεγχώδεες. Ejus formæ bene Latina plura laudari possent; sed hæc nunc malui exhibere: canorosus, clamorosus, colorosus, dolorosus, fœtorosus, fragorosus, livorosus, nidorosus, pudorosus, rigorosus, saporosus, sonorosus, squalorosus, timorosus, valorosus, vaporosus, vigorosus. *stertera.* Multa sunt in L. L. quorum terminatio vix exacta analogiâ subsistit; ut, *mulciber* à *mulceo*, non sic *tuber* à *tumeo*; *faber* à *facio*, non sic *sartor* à *sarcio*, &c. In subitaneis igitur suffecerit evidens significatio, & qualisqualis analoga terminatio, ut *gibbera, crepera, armigera*, sic *stertera.* Estque aliud originatio, aliud derivatio.

2. *frugalitas*] probitas, innocentia.

3. *candelabrus*] Cæcilius apud Nonium. *Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.* Scheffer.

4. *est. Ad summam*] pro MSi, & Patav. *est ad summa. q.* Tilebom. lege, *ad summam.* Schefferus: *ad summa.* Lege: *Ad summam*, & à præcedentibus separa per punctum. Non est alia frequentior formula in Petronio, etiam olim divulgato. Cæterùm hoc vitium paulò post recurrit.

5. *ad illum metiri*] MS. & Patav. *a. i. me uri.* Schefferus: *ad illum me uri.* Corrige: *ad illum metiri*, candelabrum scilicet, ac sic explorare incrementa meæ staturæ.

6. *rostrum*] os. Plautus Menæch. 1, scen. 1. *Apud mensam plenam homini rostrum deliges.* Varro Peripl. 2. *Itaque videas barbato rostro illum commentari.* Similiter Lucilius Sat. 9. vide Nonium in *Rostrum.* Schefferus. *rostrum barbatum. lucernam.* Ex antiqua Cosmetice hoc est, dignumque *Arbitrô*, qui de Medicinæ peritia subinde tàm jocô quàm seriò ostentata nobis cognitus,

na ungebam. tamen ad delicias femina [1] *ipſimi domino annos quatuordecim fui;* [2] *nec turpe eſt quod dominus jubet. Ego tamen, &* [3] *ipſi meæ dominæ ſatisfaciebam. ſcitis quid dicam. taceo quia non ſum* [4] *de glorioſis. Cæterum, quemadmodum Di volunt, dominus in domo factus ſum; & ecce cœpi ipſimi cerebellum. quid multa? coheredem me Cæſari fecit,* [5] *& accepi patrimonium laticlavium.* [6] *Nemini tamen nihil ſatis eſt: concupivi negotiari. Ne multis vos morer, quinque naves ædificavi:* [7] *oneravi vinum,* [8] *& tunc erat auro*

gnitus, ut docuimus paſſim horum Scholiorum. Deoleo verò lucernario eſt apud *Aetium Tetr.* 1, *ſcen.* 1, *lit. E.* id curandæ τριχοῤῥοίᾳ & alopeciæ, producendiſque pilis adhibuiſſe veteres teſtatur compoſitio medicamenti ex adipe urſino, adarce, muſcerda, pice liquida, & oleo è lucerna, apud *Alexandrum Trall. lib.* 1, *cap.* 1. Th. Reineſius.

1. *ipſimi*] pro *ipſi mihi*, hoc eſt, in utilitates meas, ad mea commoda. Sic exponit illud *mihi* ſcholiaſtes vetus Barthio laudatus ad 3 Theb. Statii. ubi ſic poëta, v. 14.

--- *raperent mihi funditus Argos.*

Mihi, ait, *meo commodo.* Schefferus. In MS. eſt, *ipſi mi domini.*

2. *nec turpe eſt quod dominus jubet*] Sup. 69. *Quid ſervus peccavit, qui coactus eſt facere?* Hauſit ab Oratore Q. Haterio, qui in defenſione libertini, domino morem gerentis, dixerat, *Impudicitiam in ingenuo crimen eſſe, in ſervo neceſſitatem, in liberto officium.* Reineſius.

3. *ipſi meæ dominæ ſatisf.*] Honeſto vocabulô rem turpem eloquitur: ſic in editis ſuprá. Eadem verecundiâ ex ore Pythagoræ εἴδειν (*ſcire, cognoſcere*) dixit *Iambl. in* 1, *c.* 9: ſcire, Pollio de Zenobia, & χρησιμεύειν (*utendum ſe præbere, morem gerere*) de infando pueri miniſterio è Diocle Laërtius in Cratete. *Reineſ.*

4. *de glorioſis*] *De* pro *ex* poſuit: ita *Sen. præf.* 5. *non ſum de judicibus ſeveriſſimis*; ita *Cicero, Orator non ſanè de minoribus.* ita autor ſuprà: *de una die duos facere nihil malo: Cocus de porco aves piſceſque fecerat: & athletæ de magna turba*, quanquam hoc aliter quoque interpretari liceat. *Idem.*

5. *& accepi* &c.] MS. & Pat. *& accepit.* Schefferus: *& accepit patrimonium laticlavium.* Poſſis ad præcedens, *cerebellum* referre. Mihi tamen rectius videtur, *accepi.* Patrimonium *laticlavium* eſt, ſenatorium, quod ante Senatorii fuit. Cæterùm qui fuerint hi Senatorii, aliàs & Laticlavii vocati, docet prolixè Caſaubonus ad Suetonii Auguſtum cap. 38, cui ſimul addi poteſt Neronis cap. 26. Puto autem hoc velle, factum officioſitate ſua, ut poſt mortem domini, ſubſtitueretur ipſe à domina, fieret maritus ejus, & mox hæres una cum Cæſare bonorum anteceſſoris ſui ſimul atque domini, qui fuerit laticlavius.

6. *Nemini nihil ſatis eſt*] Repete hîc quæ Schefferus ſuprà ad, *nihil boni,* ſeu *nemini nihil boni facere oportet*, ex Plauto, & Lucilio adduxit. Reineſius: *Nemini tamen nihil ſatis eſt.* Sen. conſol. ad Helv. cap. 11. Cupiditati nihil ſatis eſt; Naturæ ſatis etiam parum.

7. *oneravi vinum*] Et mox, *oneravi vinum, lardum,* &c. pro, *oneravi naves vinô, lardô.* An dicemus Trimalchianam eſſe hypallagen, ut Virgiliana *dare claſſibus auſtros*, pro *claſſes auſtris* ſive *ventis*? Miror Dn. Schefferum qui primam fregit glaciem, hujus rigorem non ſenſiſſe. Dn. Valeſius hyemi Gallicæ tribuit. Videant qui Romanos

auro contra : misi Romam. putares me hoc jussisse : omnes naves [1] *naufragarunt. Factum, non fabula : uno die Neptunus trecenties sestertium devoravit. Putatis* [2] *me defecisse ? non me-Hercules mi hæc jactura* [3] *gustui fuit ; tamquam nihil facti. alteras feci majores, & meliores, & feliciores : ut nemo non me virum fortem diceret. Scis, magna navis* [4] *magnam fortitudinem habet. oneravi rursus vinum, lardum, fabam,* [5] *seplasiaria, mancipia.* [6] *Hoc loco Frtunata rem piam*

nos soles huic Fragmento mecum non invident, tenebras depellant, frigida dissolvant.

8. *& tunc erat auro contra*] pro MS. & Patav. *& t. e. contra aurum.* Existimo enim dupondii alicujus esse transpositionem. Qui certè supra nostrum scribam sapuit, cujus hoc lepidum colophonis locô attexam: pro *porticus marmoratas duas*, ut juxta Pat. edit. mox habebimus, scripsit, *porticus marmoratis duos.* Schefferus: *& tunc erat contra aurum.* hoc est, vænibat contra aurum, erat tam carum, ut compararetur æquale. Suspicor tamen scripsisse nostrum, *erat contra auro*, ultimamque litteram ex sequenti voce malè ad hanc esse translatam. Plautus Epidicô, 3, scen. 3. *Non caru'st auro contra.* Sic idem in Curcul. *Auro contra cedò modestum amatorem.* In Milite: *Cedo treis mihi homines orichalco contra cum istis moribus.* In Pseudolo: *orichalco contra non carum fuit meum mendacium.*

1. *naufragarunt*] naufragium fecerunt. Sic Sidonius 4 Ep. 21. *minùs naufragat.* Io. Schefferus.

2. *me defecisse*] vires omnes amisisse, factum esse pauperem, post tot nummorum jacturam. Sic Petronius in vulgatis de lumine: *Defecerat positum in monumento lumen.* Schefferus.

3. *gustui fuit, tamquam nihil facti*] pro MSi, & Patav. *gusti f.t.n.f. Gustui*, i. gustatui, aut gustationi pro gustandi actu. *facti nihil*, ut *nil falsi*. Terent. Andr. *nihil censi, nihil judicati.* Gloss. Isid. Schefferus: *gusti fuit.* Puto, *gustui fuit*, h. e. non gustavi. *tanquam nihil facti.* An scribendum, *tanquam nil factum*, puta, *mihi sit*, tanquam nihil mihi acciderit, nullus casus me afflixerit?

4. *magnam fortitudinem habet*] Ludit ambiguitate. nam *fortitudinem habet*, est idem, ac, *fortis est.* Vt, habet dignitatem, favorem, honorem, & similia; juxta verò significat & adjunctam habet fortitudinem, sic ut oporteat eum esse forti animô ac magnô, qui ædificare cupit magnam navem. *Scheffer.*

5. *seplasiaria*] Neutrô, & substantivè, pro MS. & Pat. *seplasium.* Schefferus: *seplasium.* Hoc non assequor. Video quidem Vossium in Glossario seu Lexico Originum sic scribere: *Est seplasiarii vox à seplasia, vel seplasium; quomodo vocari solent aromata, & simplicia medicamenta, ac unguentorum deliciæ. Ita usi Varro, Plinius, & Ausonius.* Sed haud persuadet: omnes enim hi de loco, ubi talia venduntur, non de rebus ipsis mercibusve agunt. Varro: Ἀνθρωπόπολις: *Doti dato insulam Chium, agrum Cæcubum, Seplasia Capuæ.* & in Synepheb. *Hic narium Seplasiæ.* Plin. 34, cap. 11. *Credunt Seplasiæ, omnia fraudibus corrumpenti.* item, *fraus Seplasiæ sic quæritur eis.* & lib. 16, cap. 10. *& inde fraus Seplasiæ.* Ausonius.

Ære Seplasia decipiare cave.

Sed & cæteri, qui voce hac utuntur, nullum alium ejus norunt sensum. Vnde adducor, ut existimem, apud nostrum esse compendium scripturæ, legique debere, *seplasiariam*, ut subintelligi

piam fecit; omne enim aurum suum, omnia vestimenta vendidit, & mi centum aureos [1] *in manu posuit: hoc fuit peculii mei fermentum.* [2] *cito fio, quod Dii volunt: uno cursu centies sestertium* [3] *corrotundavi.*

telligi possit *rem.* Est enim *seplasiaria res*, ut *seplasiarius homo*, significatque illud omne, quod primis temporibûs in *Seplasia*, Capuæ foro vendi solebat, ut sunt pigmenta, thura, pharmaca, aromata, & id genus varia, quæ una voce specierum hodieque appellantur.

6. *Hoc loco*] Senec. Epist. 16. *Hoc loco dicet aliquis, liquet immundissimos fuisse.* Sic alii sæpe. *Schefferus.*

1. *in manu posuit*] dedit. Convenit Plautinum illud in Asin. 1, scen. 1. *Tene ego defraudem, quoi ipsi nihil est in manu.* item scen. 3. *Si mihi dantur duo talenta argenti numerata in manum.* Terentius quoque in Phorm. 4, scen. 3. *eho dic, quid vis dari tibi in manum?* Idem.

2. *cito fio quod Dii vol.*] Corrige, *cito fit.* Schefferus. Non video necessitatem: *quod* hîc referri potest ad qualitates & accidentia, non ad subjectum aut hominem, subintelligendo *id*, ad modum illius, Cic. in Catil. *Est locus in carcere quod Tullianum appellatur.* Quamquam planius, & proverbio magis congruat, *cito fit.*

3. *corrotundavi*] conglomeravi, conglobavi. Horatius sic usum simplici lib. 1 Ep. 6.

Mille talenta rotundentur, totidem altera porrò.

Scholiastes Cruquii. *rotundentur, i.e. compleantur, omne enim, quod rotundum est, ab omni parte perfectum est.* Ipse Cruquius: *rotundari, ut mihi videtur, est redire in circulum, ut si dicamus mille talenta millies, aut si mavis, rotundari est, in se redire, ut unitas in se redit ad numerum denarium.* Puto, nihil horum velle Horatium. Potius, quia speciem rotundam habet acervus omnis, ideo, quicquid in acervum congeritur, *rotundari* dicitur, & *corrotundari*, non secus atque *conglobari*, quod à globo, pariter rotundo, proficiscitur. Adde quæ superiùs dixi ad verba, *corrotundata terra mater tanquam ovum.* Schefferus. *Corrotundare* h. l. est corradere, coacervare, adquirere, respectu habito ad formam nomismatis rotundam. Propriè loquitur *Seneca* cum 7 *Natural.* 26, *corpus Cometarum corrotundari, splendorem autem longum adparere* dicit: id Græci efferrent, *συστρογγύλεται* vel *συστρογγυλοῦται* & *συσφαιροῦται*. Activô *συστρογγύλειν* utitur *Alexis in Phædro* apud *Athen. l.* 4, de eo qui patrimonium dissiparat & in ventrem condiderat; *σφαῖραν ἐποίησε τὴν πατρῴαν οὐσίαν. οὕτω συνεστρόγγυλεν ἑτοίμως καὶ ταχύ·* i. e. in rotundam s. pilæ formam redegit substantiam paternam; adeò impudenter & celeriter corrotundatam deglutiit. Et *Nicomachus apud eundem l.* 2, abliguritorem rei paternæ hæc de se loquentem introducit:

Οὐσίδιον γὰρ καταλελειπότος μοι πατρὸς
Οὕτω συνεστρογγύλικα κἀξεκόκκισα
Ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ᾠόν τις ῥοφῶν.

i. e. rem quam pater mihi reliquerat sic corrotundavi & egranavi paucis mensibûs, ac si quis ovum exsorberet, in quo nimirum à sorbitione nihil remanet. Τὸ *ἐξεκώκυσα* quod legit *Scal. ad Varr.* nec satis explicat, non intelligo; *ἐκκοκκίζειν* verò quod est *egranare, exacinare, grana eximere* rem planam reddit; quæ enim granîs; ceu medullâ & farturâ spoliantur ea relinquuntur inania. Et hoc insinuat glossa apud *Varinum: ἐκκοκκίσας, ἐρημώσας* (*qui privavit*). Κόκκος granum, semen imprimis

 glo-

davi. Statim redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant. ædifico domum. venalitia coëmo jumenta. quicquid tangebam crescebat tamquam favus. Postquam cœpi plus habere, quam tota patria mea habet, manum de tabula, sustuli me de negotiatione, [1] *& cœpi libertos fenerare. Et sane nolente me* [2] *negotium meum agere,* [3] *exoravit mathematicus, qui venerat forte in coloniam nostram,* [4] *Græculus, Serapa nomine,* [5] *consiliator Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quæ oblitus* [6] *eram, ab acia & acu mi omnia exposuit,* [7] *intestina mea noverat,*

globosum: *κοκκία*, globuli, pilulæ, corpora minuta. Inde *κόκκυ, τὸ ἐλάχιστον (minimum), Hesychius* interpretatur; *Varinus, τὸ ὀλίγον (exiguum)*. Et ab eo formarunt Latini *ciccum* quo utuntur pro te levi, & nihili, qualis floccus, *κροκὺς*, fili retrimentum, pluma, achne, hitta, *παιπάλη (pollen*, it. *nix minutatim cadens)*, & quodvis *λεπτὸν ξύσμα (exile strigmentum*, aut *ramentum, scobs)*. Reinesius.

1. *& cœpi libertos fenerare*] Puto planè pro *cœpi* scribendum *coëgi*. Schefferus. *Fenerare* est mutuare, fenorive dare. Vtut verò Accusativ. personæ rarò occurrat, est tamen in illo Martialis:

Hæc sapit, hæc omnes fenerat una Deos.

i. ab ipsorum gratia quasi fenus levat. Sic etiam hîc dictum puto, *fenerare cœpi libertos*, pecuniam à negotiatione in fenerationem translatam, cumprimis libertis hoc est ut tales evaderent, vel jam libertis ut rem facerent, nundinatus sum, iis sic revera meo magno cum quæstu beneficium feneratum præstando.

2. *negotium meum agere, exoravit*] Distinctio est supervacua. Hoc ait, obtinuisse precibûs Mathematicum, etiam ab invito, ut in rem alterius multa diceret. Sed sic scribendum erit: *nolentem me* exoravit, non *nolente*. Schefferus. *Nolente me negotium agere, exoravit* nolentem *mathematicus*. Quidni sensus & distinctio bona. cùm nil facilè mutandum.

3. *exoravit*] MS. in m. *al. exortavit.*

4. *Græculus Serapa nomine*] malim duo contrahere & leg. Serap-Ammon. Amarunt è duobus Numinum composita nomina Ægyptii & *Αἰγυπτιάζοντες (Ægyptios imitantes)* Græci: indè Hor-Apollon, Phœb-Ammon, Herm-Ammon, Heracl-Ammon, Herm-Apion, Herm-Eraclas. *Reines.*

5. *consiliator*] MS. pro Patav. *conciliator*. Schefferus: *conciliator deorum*. Non placet. Lego, *consiliator deorum*, & accipio de eo, qui consilia deorum exquirit, hoc est, qui ex astris & similibus colligit divinam voluntatem. Nam & hoc veteribus *consiliare*. Hinc *consiliantes divi*, apud Horatium, quorum alter alterius expetit consilium. Cicero sic usurpavit *consiliarii* vocem lib. III, de Leg. c. 19, ubi de Augure. *Est autem boni auguris meminisse, Iovi optimo maximo se consiliarium atque administrum datum.* Habes aliàs *consiliatoris* vocem apud Phædrum nostrum, atque alios. *Schefferus.*

6. *eram, ab acia & acu mi omnia exposuit*] pro MSi, & Patav. *eram abacia, & acumi o. exposcit.* Tilebomeus: *abacia & acumi omnia*. Lege, *abace & acumine omnia. acumine, i.* ingenii perspicacitate, ut boni quique loqui amant auctores. Schefferus: *abacia, & acumi omnia exposcit.* Scribo: *Ab acia & acu mi omnia exposuit. Acia*, est filum in acu. Titinnius apud Non.

Reli-

noverat, tantumque [1] *non dixerat,* [2] *quid pridie cœnaveram. putasses illum semper* [3] *mecum habitasse. Rogo Habinna, puto interfuisti:* [4] *tu dominam tuam de rebus illis fecisti: tu parum* [5] *felix in amicis es: nemo unquam tibi parem gratiam refert: tu latifundia possides: tu* [6] *viperam sub ala nutricas. Et* [7] *cur vobis non dixerim, etiam*

Reliqui acus aciasque hero atque heræ nostræ. Glossæ veteres: ῥάμμα, *acia.* Eodem modo & Philoxenus. *Mi*, est *mibi.* Suprà: *non mehercules mi hæc jactura gusti fuit.*

7. *intestina mea*] intima, secretissima cordis mei cogitata. *Io. Schefferus.*

1. *non*] MS. in m. *mihi.* quod f. τῷ *non* præponendum.

2. *quid p. cœnaveram*] *Cœnare adulteria.* Plaut. Curc.

3. *mecum habitasse*] Pers. Sat. IV. *Tecum habita.* Schefferus.

4. *tu dominam*] Sunt hæc verba Græculi illius, memorantis, quæ Trimalchio fecisset olim secretò. ut hîc: effecisti ob res illas, ut domina, uxor tua evaderet. Hic enim verborum sensus; & confer præcedentia. *Scheffer.*

5. *felix in amicis es*] MS. & Patav. *f. in amicos es.* Schefferus: Lego, *felix in amicis es*, i. e. inis amicitias infeliciter, cum eis scilicet, qui adversus te non ita sese gerunt, ut amicos decet.

6. *viperam sub ala nutricas*] Credo, alludere ad id, quod est de Nerone apud Suetonium cap. 8. *Fabula exorta est, deprehensis in lecto ejus circum cervicalia serpentis exuviis, quas tamen aureæ armillæ ex voluntate matris inclusas dextro brachiô gestavit aliquamdiu.* De serpentibus, quas in deliciis habuere, docet alioquin Seneca II de Ira, c. 31: Martialis lib. VII Ep. (de Se) 86. *Schefferus. viperam.* Petronium ad id, quod de serpentis exuviis repertis in lecto Neronis pueri refert *Sueton. cap. 8*, alludere nunquam credam; neque ut istud eò trahatur tria helciariorum paria conficient: Hoc ergò abierit. Vno verbo; verba sunt Serapammonis mathematici vaticinati de conjugio incommodo illo, ut suprà observari potuit, à Fortunata Trimalchioni, scil. serpentem in sinu foturo cum eventu, quem ille Æsopi frustifissor fuerat expertus: notat *Sen. Ep.* 42. h. e. habituro refractariam, oblatratricem, exitialem, pestem: ea Trimalchion hîc repetit ad Habinnam. *Reinesius. viperam sub ala nutricas.* Ex Phædri, scriptoris mehercule perpoliti & Petroniô ætate paulò superioris, hoc acutè dictum sive dicterium Trimalchio expiscatum ivisse videtur. Sic autem ille, libri suarum fabularum quarti, *Fab.* 77.

Gelu rigentem quidam colubram sustulit,
Sinuque fovit; contra se ipse misericors:
Namque ut refecta est, necuit hominem protinus. I.C. Tilebomenus.

7. *cur vobis non dixerim, etiam nunc*] MS. *& quod vobis n. d. & n.* Reinesius: *cur vobis non dixerim, etiam nunc mi restare.* Nim. ariolus ille genethliacus ita viderat scriptum in diphthera Iovis, vel tamen in Ὁράσεσι (*visionibus*) sic repererat, quod de longitudine vitæ promitteret sciscitatori; eique igitur fidem non immeritò habuit homo φιλόψυχος (*nimiùm vitæ cupidus*) vanus & stolidus. Similem tamen sibi & in eodem curiositatis credulitatisque luto hærentem habuit post aliquot secula MARTINIANUM quendam EX-PROTECTORIBUS, qui cippo quem sibi posuit inscripserat, VIXISSE. IN SECULUM. ANN. LXI. ET. SPERARE. SE. VIVERE. ADHUC. ANN. LXXXXIX.

etiam nunc mi restare vitæ annos triginta, & menses quatuor, & dies duos? præterea cito accipiam hereditatem. [1] *Hoc mihi dicit fatus meus; quod si contigerit* [2] *fundos Apuliæ jungere,* [3] *satis vivus pervenero. Interim dum Mercurius vigilat ædificavi hanc domum: ut scitis casa erat, nunc* [4] *templum est. habet quatuor cœnationes, cubicula viginti, porticus marmoratas duas,* [5] *susum* [6] *cellationem,*

LXXXXIX. MENSES. VI. DIES. III. ET. H. DECEM. è Codice *Alciati* summa fide descriptum *à Placido Puccinellio* monacho Cassinensi recenset *Octavius Boldonius l. 2 Epigraphices, f.* 349; inde acceptum repeto & interpretor *n.* 446, *Classis xx Syntagmatis Inscriptionum.*

1. *Hoc*] MS. pro Patav. *Hæc.*

2. *fundos Apuliæ*] Inprimis studuerunt οἱ πλουτοῦντες (*opibus crescentes*) ut fundos fundîs aggerarent & fines promoverent, & latifundiîs censerentur. Idem Trimalchio de se sup. *nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut cùm Africam libuerit ire, per meos fines navigem.* De eodem studio *Horat. 2 Ep. 2. Calabris saltibus Lucanos adjici* dixit. *Th. Reinesius.*

3. *satis vivus pervenero*] leg. *satis dives p. An divum* se nominat pro beato? *Reinesius. Satis vivus pervenero.* i. abunde scopum desideriorum vivus attigero.

4. *templum*] Abusivè, propter magnificentiam & splendorem, qualis esse templorum solebat. *Io. Schefferus.*

5. *susum*] In superiori parte ædium. Varro 1 de R. R. c. 6. *Qui colunt deosum, magìs æstate laborant, qui susum, magìs hyeme.* Sic in decreto veteri de finibus inter Genuates & Veiturios apud Gruter. pag. 204, in Pandectis Florentinis sæpe, quod jam docti viri annotârunt. *Schefferus.*

6. *cellationem*] Valde mihi hoc suspectum est vocabulum. Quod enim? cellæ ne in superiori ædium parte? *Schefferus. Cella* à celando dicta, Festus, Vossius. Videturque res celanda ad se trahere cellæ locum. Sic *cellæ* vinariæ ferè hycogæa sunt, non sic caldaria illa qua de C. Plin. L. 5 Ep. 6, cui sol plùs quàm benignissimè præstò erat, ac ne quidem penuaria, lignaria, farinaria, libraria, casearia, &c. *Cellulas* verò columbarum, de quibus Columella, etiam altissimo videmus locô. Et *cellæ* hodie claustralium quidni in superiore ædium parte, cellæ verò olim meretricum ferè tantùm in fornicibus. utrobique personæ celantur, sed impari modo & fine. Itaque *cellatio* saltem pro conditoriis divitiarum & supellectilis, quæ sic commode & sicca alibi servari non poterat, hîc posset accipi. Reinesius: *sursum cellationem.* Vix præstem sanum hoc esse, quod Verbi, unde desumere potuerint, nullus unquam fuerit quantum memini usus: nec facile reperias à Nominibus formari ejusmodi quæ Verbalium appellatione communiter adficiuntur. Leg. igitur *cellariolum*, i. e. reliquiarium, promtuarium, vulgariter *dispensa*, ταμιεῖον· cujus structura commode in superioribus ædium, loco perflabili & siccô; in subterraneis enim conditoriis pleræque species & pars penoris madore corrumpuntur. Si quis maluerit *cellarionem*, ei plura demonstranda erunt fortassis non ita facilia, *cellatio* Quasi verò non constaret, *cellam* olim fuisse dictam *celam*; antè enim Ennium consonæ non geminabantur: *cela* verò ab ipso themate, *celo*. Cùm igitur fingeret noster *cellatio*, in mente erat: *celo*, dat *cela*, ergo *celatum*, *celatio*: liberetque nobis

tionem, cubiculum in quo ipſe dormio, [1] *viperæ hujus* [2] *ſeſſorium, hoſtiarii cellam* [3] *perbonam,* [4] *hoſpitium M hoſpites capit ad ſummam, Scaurus cum huc venit, nuſquam mavoluit hoſpitari, & habet ad mare paternum hoſpitium, & multa alia ſunt, quæ ſtatim vobis oſtendam. Credite mihi:* [5] *aſſem habeas, aſſem valeas:* [6] *habes, habeberis.*

bis antiquario hîc modô ſcribere *cellatio*. Nec tamen actum ſignificaturi, ſed locum: quia quemadmodum *præſens* locum dedit, ita ead. cogitanti dicentique etiam *ſupinum*, ac puto una cellatione plures cellas comprehendi. Vbi rurſum non tam exacta omnibuſque communis analogia, quàm analogia latè ſpectanda. Sunt tamen plura hujus generis, ut quod præceſſit proximè *cœnationes* pro *cœnaculis*. Voſſius: Ejuſdem ſunt originis *cœnatio*, & *cœnaculum*. Vtrumque locus fuit in quo *cœnabatur*; ſed *cœnatio* erat divitum. Dicebaturque *cœnatio* ea formâ, qua *ambulatio* vocatur locus, in quo *ambulare* ſolent; & *geſtatio*, locus in quo ſanitatis causâ *geſtabantur*.

1. *viperæ hujus ſeſſorium*] Viperam appellat Fortunatam per indignationem & iram, quia exſibilare ipſum ſolebat. Germanus ad Varum apud Florum lib. IV, cap. 12. reciſa priùs linguâ ejus: *tandem vipera ſibilare deſiſte.* Schefferus.

2. *ſeſſorium*] ſedes, habitatio, conclave. Sed hæc vox alibi non lecta eſt, & dubito de integritate ejus. *Schefferus. Seſſorium.* Vtitur pro φορείῳ, geſtorio, δίφρῳ καθαστέγῳ, lectica, baſterna. *Cæl. Aurel.* I *Acut.* 10. *ſella bajulatoria vel quolibet ſeſſorio veheretur.* Hîc ſignificat γυναικῶνα ſeu diætam matrisfamiliæ: γυναικωνίτης, ubi prandere cœnaréque ſolebat, *Luciano in Somnio:* vel etiam ſpeciatim κλισμὸν, reclinarium, reclinatorium. *Reineſius. ſeſſorium.* Sic ut ap. Plinium *dormitorium*, locus in quo dormitur, Plauti eſt *ſeſſibulum*, id in quo ſedetur. Vitruvius habet *Deorum ſeſſimonium*, h. e. loca ubi dii q. ſedent, ſeu ſimulacra eorum reponuntur.

3. *perbonam*] Pervetus hoc eſt; nim. tractum *à Plauto, qui Moſtell. act.* 3, *ſc.* 2, *v.* 3 *prandium perbonum* dixit, & *ib. ſcen.* I *peroptimè:* quod imitatus ſcriptor ſeculi decimi quarti *Rol. Capellutus tr. de peſtil. Apoſtem. curat.* Reineſius.

4. *hoſpitium M hoſpites c.*] pro MS. & Patav. *h. h. c.* Schefferus: *hoſpitium hoſpites capit.* Scribe: *hoſpitium M hoſpites capit.* Littera numeralis ob ſimilitudinem præcedentis perperam omiſſa eſt. *Hoſpitium* locus eſt in ædibus peculiaris, excipiendis hoſpitibus deſtinatus. Hoc ſenſu Florus Oſtiam appellavit *hoſpitium urbis*, quò totius *mundi opes reciperentur.*

5. *aſſem habeas, aſſem valeas.*] Ita ſemper judicavit vulgus, omniumque primùm quæſivit de cenſu,

Quot paſcit ſervos, quod poſſidet agri
Iugera, quàm multa magnâque paropſide cœnat?

Strabo l. 9, vocat κοινὸν λόγον (*commune dictum*), alius ὑμνηθὲν πάλαι (*ab antiquo decantatum*) iſtud:

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα.
Δύναμιν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

(*Opes hominibus omnium cariſſimæ,*
Magnaſque vires in genus noſtrum obtinent).

& ab admiratore auri Tragico, apud *Luc. in Somn.* iſtud:

Ὦ χρυσὲ, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς.
Οὗτος γάρ ἐστιν ὃς βροτῶν ἔχει κράτη.

(*O luteum aurum, quantopere mortalibus*

habeberis. Sic amicus vester, qui fuit rana, nunc est rex. Interim Stiche profer [1] *vitalia, in quibus volo me efferri. profer & unguentum, & ex illa amphora gustum, ex qua jubeo lavari ossa mea.* † *Non est moratus Stichus, sed & stragulam albam, & prætextam in triclinium attulit, jussitque nos tentare an bonis lanis essent confectæ. Tum subridens:* ‡ *Vide tu, inquit, Stiche ne ista mures tangant, aut tineæ; alioquin* [2] *te vivum comburam. ego gloriosus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur.* † *Statim ampullam nardi*

† *Encolpius.* ‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.*

Cordi es! penes quos lutea massa rex potens).

itemque ab alio hoc: *Vbique tanti quisque quantum habuit, fuit.* nim. *ita Populus jussit. Sed Populi scita ex magna parte Sapientes abrogant:* etsi concedant λυσιτελῶς λιμώττειν χρυσοῦ τὸ ἀνθρώπειον γένος, *utiliter aurum esurire homines*; hinc enim artes inventas & in communem vitam inductas esse; hinc conditas urbes; hinc institutas negotiationes; in summa, omni ordine & decore careret vita isthæc, nisi aurum homines mutuis operis indigentes fecisset: ut philosophatur Hermagoras ad Sopatrum, *in Epp. Theph. Simoc.* Reinesius.

6. *habes, habeberis*] absoluté. Respexisse videtur, quod habet Lucilius I Sat. teste Schol. vet. ad Iuven. XII, isto versu:

Quantum habes, tanti ipse sies, tantique habearis. Schefferus.

1. *vitalia*] Suprà, *bene elatus est, vitali lectô*; ubi vide. *Vitalia* sic usurpasse censeo & Senecam Epist. 99. *Quàm multis cum maximè funus locatur? quam multi vitalia emunt.* Sic disertim habet meus membranaceus optimæ notæ, non *multis* & *emuntur*, unde postea in editis fecerunt *eruuntur*, ac exposuerunt vel de exentratis cadaveribus, vel de viscerum tractatione in viventibus, ut fit in ruptis. Verùm prius repugnare consuetudini Romanæ rectè Lipsius observat. Posterius haud convenit cum cæteris ejus loci, qui de morte agit, non de morbis. Igitur non aliter accipio *vitalia*, quàm quæ adornando funeri sunt necessaria. Quæ sic dicta fuerint ominis melioris gratiâ, pro *mortualibus*. Quomodo & *vitam* aliquando usurpâsse pro *morte*, docet Casaubonus ad Spartiani Hadrianum. & sunt ipsa Macrini verba apud Lampridium: *mihi non multum superesse videtur ad vitam*, quod is ipse rectè explicat, *ad mortem.* Vt sic *emere vitalia*, sit, comparare ea, quæ ad mortem funusque requiruntur. Vt sunt vestes funebres, stragula, & hujusmodi. *Scheffer.*

2. *te vivum comburam*] Minæ hæ sunt ventosi & insolentis domini, quales illæ Mercurl Plautini, *Evades nunquam quin te sacrificem. Ignis pœnam gravissimam credimus, cùm servis irascimur.* Neque enim auditum apud Romanos aliter adnimadverti in servos, quàm virgis, flagellis, fustibûs, crurifragio, cruce. *In servos quidem heris nihil non licere,* vetus dictum: vid. *Sen.* I *de Clem. cap.* 18: *& Petr. Chrysol. Serm.* 141. sed magistratus temperarunt licentiam: inprimis Athenienses super sævitia in eos cognoscere consueverunt: vid. *Athen. lib.* 6, ex Hyperide, Lycurgo, Demosthene. Et circumferuntur duo rescripta D. Antonii Pii, alterum ad Ælium Marcianum ProCOS. Bæticæ, alterum ad Alfium Iulianum, plena humanitatis, quibus atrociùs jura dominationis exercere heri prohibentur: Coll. L L. Mos. & Rom. tit. 3. *Reines.*

I. *omnes*

nardi aperuit, [1] *omnesque nos unxit : ‡ &, Spero, inquit, futurum, ut æque me mortuum juvet, tamquam vivum.* † Nam vinum [2] *quidem* [3] *in vinarium jussit infundi : ‡ & Putate vos, ait, ad parentalia mea invitatos esse.* † *Ibat res ad summam nauseam, cum Trimalchio ebrietate turpissima gravis, novum acroama, cornicines in triclinium jussit adduci, fultusque cervicalibus multis extendit se supra* [4] *torum extremum : & ‡ Fingite me, inquit, mortuum esse,* [5] *dicite aliquid belli.* † *Consonuere* [6] *cornicines funebri strepitu. Vnus præcipue* [1] *servus*

‡ *Trimalchio.* † *Encolpius.*

1. *omnes nos unxit : &, Spero* &c.] *&* MSi est, quod Patav. omiserat. Vt verba retineam, sic intelligo: Omnes Trimalchio unxit, seu ungi jussit, in memoriam communis mortis, quidque ipse de unctione etiam mortui hominis sentiret exponit, *Spero*, inquiens, *futurum* &c. An verò consuetudinis Rom. fuerit mortuos exenteratos, vel non exent. ungendi, alii disquirant. Dalecamp. ad Sen. Ep. 99, prius affirmat, septemque dies antequam cadavera cremarentur, exemptis visceribûs unctioni datos fuisse asserit; Lipsius ibid. negat, aut dubitat, quem laudat Scheffer. paulò antè ad, *vitalia.* Reinesius: *omnes unxit.* Ad quid unxisset adstantes? unctionem verò sibi ut vivo, sic mortuo profuturam sperare dicit. Elota ergò mendâ lego, *unguesque suos unxit.* At cur ungues? quia clausulæ sunt nervorum, ut loquitur Plinius: potiùs quia nervi, venæ, arteriæ, ad eos porriguntur; unde & extremorum insignis ille cum membris principibus consensus, quorum robori facere putabant inunctiones unguium. Quin eos deaurari mos quoque erat: *Serv. ad Æn.* verùm id non sanitatis, sed ornatûs causâ & luxu. Græcorum ea curiositas, quòd privatim cuique parti corporis peculiare unguentum idoneum & salubre scirent; unde apud *Antiphanem* ille crura & pedes Ægyptiô, buccas & mammas Phœnicinô, utrumque brachium sisymbrinô, supercilium & comam amaracinô, cervicem & genua serpillinô linebat. De nardini præstantia præterquam Scriptores sacri, testatur *Menander* in *Cecryphalo* apud *Athenæum l. xv. Vnctio* autem ista Trimalchionis rectè censebitur inter *crapularias*, quas parasitus Plautinus *Stich. act.* 1, *sc.* 3, *v.* 75 nominat : *ebrietate* enim *turpissima gravis* eam sibi adhibuit. *Th. Reinesius.*

2. *Nam v. q.*] *Nam* Sic cum præmisso (.) juxta MS. pro Patav. (;*nam*). quod hîc vix causale, sed pro *præterea*; ut ap. Plaut. Prol. Amphitr.

Nam cùm Telebois ---
Nam ego vos novisse credo jam ut sit pater meus; &c.

3. *in vinarium*] puta, vas; quomodo est integrè apud Ciceronem. Glossæ Cyrilli : *οἰνοφορεῖον, vinarium.* Io. Schefferus.

4. *torum extremum*] lectum funebrem intelligit, quem jam tum paratum habuit Trimalchio, ut liquet ex superioribus. *Schefferus.*

5. *dicite aliquid belli*] velut defuncti laudem: Solebant enim clamorem edere circumstantes, brevibusque dictîs virtutes defuncti celebrare, pium, bonum, benignum, & id genus nuncupare. *Idem.*

6. *cornicines funebri strepitu*] Valesius: Etiam heic ignarum moris Romani se se prodit Pseudo-Petronius, qui *cornicines* pro *tubicinibus* funeribus adhibeat. Mortui enim efferebantur ad tibiam: ut post Ovidium in lib. VI Fastorum, post Persium in Satira IV: & Agel-

[1] ſervus libitinarii illius, qui inter hos honeſtiſſimus erat [2] tam valde intonuit, ut totam concitaret viciniam. Itaque vigiles, qui cuſtodiebant vicinam regionem rati ardere Trimalchionis domum, effregerunt januam ſubito, & cum aqua, [3] ſecuribuſque tumultuari ſuo jure cœperunt. Nos occaſionem opportuniſſimam nacti Agamemnoni verba dedimus, [4] raptimque tam plane, quam ex incendio fugimus.

[1] Neque

& Agellium in lib. xx, cap. 11, verus Petronius vel ſolus ſatis docet his verbîs. *Quòd ſi idem frigus genua manuſque tentaverit tuas, licèt ad tubicines mittas.* Vbi *tibicines* ſine cauſſà legi vult Petrus Pithœus. Schefferus: *cornicines.* Ergo & hos habebant in funeribus, non ſolos *tubicines*, quod miror omiſiſſe viros doctos, qui de funeribus egerunt. Seneca in Apocoloc. *Erat omnium formoſiſſimum Claudii funus, ut ſcires Deum efferri, tibicinum cornicinumque, omniſque generis ſonatorum tanta turba, ut etiam Claudius audire poſſet.*

1. *ſervus libitinarii*] MS. & Patav. editio, *ſ. libertinarii.* Schefferus: *ſ. libertinarii.* Corrige, *libertinarii.* Vlpianus l. 5 ff. de Inſt. act. *Si libitinarius ſervum pollinctorem habuerit, iſque mortuum ſpoliaverit*, &c. Liquet, libitinarios habuiſſe ſervos ſuos, eoſque ad varia miniſteria funeris ornandi.

2. *tam valde*] Cicero in Epiſt. ad Attic. *Quid opus eſt de Dionyſio tam valde affirmare.* in de Fin.v. *tam valde perhorreſcere.* Schefferus.

3. *ſecuribuſque*] MS. *& ſecuribus* editio Patavin.

4. *raptimque tam plane* &c.] Reineſius: Finis hæc Cœnæ videbîtur cohærere Editionum iſtis; *neque fax ulla in præſidio erat, quæ iter aperiret errantibus: accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum.* Sed ſi rem rectè penſitemus, non cohæret. Cùm enim paulò antè *diſcuſſam ebrietatem* fuiſſe ſcripſerit, quomodo nunc *ebrietatem* fugitivis è domo Trimalchionis iter difficile reddidiſſe? Non poſſunt iſta ita facilè conciliari, ut Petronium unum ſobrium permodico intervallô contraria ſcripſiſſe concipiamus: Neceſſe igitur ut vel 2 ἐκδόσεις &c. ut ſuprà. *Diſcutere ebrietatem*, non eſt eam prorſus ejicere, ſed unitas ejus vires ſolùm tantiſper diſpellere, ut ſi nihil adſit quod eas rurſum colligat, ea ſic demum omnino exhalet ac cedat. Hîc verò convivæ vix in vaporoſo balneo, (niſi priùs in lavacro lacûs, Aſcyltus, & Encolpius, in quem hi inciderant) diſcuſſa *ebrietate*, denuo in aliud triclinium ubi ſaccô vinum defluebat introducti, ibidemque novo convivii titulô, *barbatoriam ſervo faciente*, excipiuntur: tandem parentalia q. agunt, œnophoréo repletô: adeò ut Trimalchio circa ipſum finem Fragmenti *turpiſſima ebrietate gravis* dicatur: qui tamen *diſcuſſa ebrietate triclinium intraverat.* Quid jam mirum, ſi ante edita ſic cohæreant? Revera talia movere eſt nodum in ſcirpo quærere, & Solem obſcurare velle. Schefferus: *tam plane.* Terent. Heaut v, ſc. 1.

Te miror, qui alia tam planè ſcias.

Atque hîc demum Lectori indicandum, nihil reſtare quod ejus notitiam morari queat, ubi Fragmentum Traguriense quà MSm, quáve editionem Patavinam, vel antè editis aliquid ſuperaddit, vel etiam in legendo diſcedit; quòd omnia non ſolùm diverſis characteribûs excuſa, ſed etiam in Notis, maximè extra ſuperiùs promiſſa, & jam inſerta, IX novæ acceſſionis loca, peculiariter ejus rei mentio facta; idque vitandæ confu-

ſionis

[1] Neque fax ulla in præſidio erat, quæ iter aperiret errantibus nec ſilentium noctis jam mediæ [2] promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura. Itaque cum hora pene tota, per omnes ſcrupos, [3] gaſtrorumque eminentium fragmenta traxiſſemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gitonis ſumus. Prudens enim pridie, quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnaſque notaverat, certaque liniamenta evicerunt ſpiſſiſſimam noctem, & notabili candore oſtenderunt errantibus viam. Quamvis non minus ſudoris habuimus etiam poſtquam ad ſtabulum pervenimus. Anus enim ipſa inter diverſitores diutius ingurgitata, ne

ſionis cauſâ, cùm Gabbemiana editio, quam nos quà Petronium dudum editum ſequimur, etiam paſſim diverſo charactere quædam notet, ceu aliena, connexionis, & ſensûs ergo recens inſerta. Vbi tamen Fragmentum *paraſsis*, & *paraſidem* habet pro paropſis vel parapſis, *calfacti* locô calefacti, talia non attendimus; nec leves forſan hujus, aut illius tranſpoſitiones, ut p. 79 *nec eam amplius*, Fragm. *n. a eam*, in rationes deduximus.

1. *Neque fax ulla in præſidio erat, quæ iter aperiret errantibus*] Bernardinus Gomeſius Opere, quod *de Sale* conſtruxit, aptiſſimè ad hunc Petronii locum interpretatur Horatii illud l. 1 Sat. v. --- *Tectum hoc* [illegible]

Præbuit, & parochi quæ debent, ligna, ſalemque.

Per *Ligna* ſcilicet non ſolum ignem ad focum intelligens, ſed cereos etiam & funalia, quæ peregrinis præberent parochi ad pernoctandum; &, ut ſuſpicari licet, commode etiam per urbem deambulandum. Quod itidem & in Vrbe factum, nihil dubium eſt. Sic apud Athenienſes cœnantibus *Oenoptæ* (genus erat magiſtratus) funalia præſtabant, & ellychnia, ut poſtea luminis præſidiô poſſent domum redire. quapropter & *oculi* ipſi vocati, ut conſtat ex Philini oratoris loco apud Athenæum lib. x. item ex Euſtachio ad lib. ζ Odyſſ. Οἱ τοῖς δειπνοῦσι λύχνους, καὶ θρυαλλίδας παρέχοντες, Ὀφθαλμοὶ πρός τινων ἐκαλοῦντο. *Qui cœnantibus candelas, aut lucernas exhibebant, Oculi dicti nonnullis.* I. A. Gonſalius.

2. *promittebat occurrentium lumen*] A cœna itidem, ut illi redeuntium. Plurimus quippe lucernarum uſus antiquitus fuit convivis domum redeuntibus, facumve, cereorum, candelarum, funalium, lampadum aut laternarum, de quo latè Athenæus opere extremo. Servi qui ea præferrent, λυχνοῦχοι, & λυχνοφόροι Græcis adpellati, etiam δᾳδοῦχοι: Latinis *prælucentes*. Idem.

3. *gaſtrorumque eminentium f.*] Leg. *glarearumque eminentium*, ut terræ petroſæ ſcrupoſæque calculi, ſeu lapilli intelligantur. cujusmodi in ripis noſtris ſpectare ac litoribus frequentes, & iter facientibus moleſtos. *Carices aliorum nullus moror. Douſa P. Gaſter*, vas fictile ventricoſum. *Gloſſar. Petronian.*

1. tabel-

ne ignem quidem admotum ſenſiſſet : & forſitan pernoctaſſemus in limine, ni [1] tabellarius Trimalchionis intervenisset x vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus ſtabuli januam effregit, & nos per eandem [2] feneſtram admiſit. * * *

Qualis nox fuit illa, dii, deæque!
Quam mollis torus! hæſimus calentes,
[3] *Et transfudimus hinc & hinc labellis*
Errantes animas. [4] *Valete curæ!*
Mortalis ego ſic perire cœpi.

Sine

1. *tabellarius*] *Tabellarii* laus eſt curſus & feſtinatio. *Tabellarii* autem, & tabelliones à tabellis ſeu tabulis ideo appellati ſunt, quòd ante chartæ & membranarum uſum, in dolatis ex ligno codicillis epiſtolarum colloquia ſcribi ſolita eſſent. Tabellio idem qui exceptor fuit, & ſcriba publicus. *Laur. Pignorius.* *Tabellarius* etiam qui tabellas i. e. literas perfert: Cic. ad Brut. *Statim extruſi tabellarios, literaſque ad lucronem, etiamſi in Italiam veniſſet, ad te rediret.* Id. ad Terentiam. l. 14. *Nos quotidie tabellarios noſtros exſpectamus.* Sed & *tabellarius* qui rationes conficit datáque & accepta in tabulas refert, λογιστής. Sidonius ad Petrejum: *Suſcipiebat hunc granditer, habens eum conſiliarium in judiciis, villicum in prædiis,* tabellarium *in tribatis, in lectionibus comitem,* &c.

2. *feneſtram*] Sic & Frellononiana editio. Sed Schonwett. Helenopol. & Lotich. *feſtram.* R. Herm. Wouwer. & Tornæſ. *terram.* Erhardus: *per eand. terram.* L. *ferram.* Pflugius. vel, *feſtram. Feſtra* eſt oſtium minutum. Schopp. Veriſimil. lib. 2, c. 18. Nihil verius vel ap. Sagram.

3. *Et transfudimus hinc & hinc labellis Errantes animas*] Infrà: *Iam adligata mutuo ambitu corpora animarum quoque miſturam fecerant.* Elegantiſſimos Platonis verſus huc facientes apud A. Gellium lib. XIX, c. XI habes interpretatos, & Macrob. lib. II Saturn. c. II. Ariſtenæt. lib. II Ep. XIX. Οὐ μόνον στέρνῳ ἁρμόζοντες, ἀλλὰ καὶ φιλήμασιν ἐπισυνάπτοντες τὰς ψυχάς. τοῦτο γὰρ φίλημα δύναται· καὶ τοῦτο ὃ βούλεται) ἀποδιδοῦσιν αἱ ψυχαὶ διὰ τῶν στομάτων πρὸς ἀλλήλας, καὶ περὶ τὰ χείλη συναντῶσιν. καὶ ἡ μίξις αὕτη γλυκεῖα γίνεται τῶν ψυχῶν. (*Non ſolùm pectore hærentes, ſed & inſuper oſculis animas conjungentes. hoc enim poteſt baſium. Quod qui agunt, feſtinant per os ad ſe mutuò animæ, in labiis ſibi obviantes, fitque dulcis ipſarum commixtio*). Phavorinus: τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσι οἱ τῷ στόματι ψαύοντες, συνάπτουσι τὰς ψυχάς; (*Quid enim aliud faciunt oſcula figentes, quàm quòd fœderent animas?*) S.A. Gabbema. Huc facit Catullus de puero Theotimo:

Aufugit mi animus; credo, ut ſolet, ad Theotimum
Devenit. ---

Et Ovidius:

Iamque viderentur animas efflare viciſſim
Alter in alterius faciem. ---

Similia his apud Ariſtenætum in Ep. Theocrit. Eidyll. l. 28; Bionem Adonide, Macrob. & Gell. *Ge. Erhardus.*

4. *Valete curæ*] Mart. lib. XI Epigr. VII.

Pallentes procul hinc abite curæ.

Et Anacreon.

Μέλετί με φροντίδες

Μηδέν

Sine causa gratulor mihi. Nam quum solutus mero amisissem ebrias manus, Ascyltos omnis injuriæ inventor subduxit mihi nocte puerum, & in lectum transtulit suum; volutatusque liberius [1] cum fratre non suo, sive non sentiente injuriam, sive dissimulante, indormivit alienis amplexibus [2] oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gaudio dispoliatum torum; siqua est amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti jungerem. Tutius demum secutus consilium, Gitona quidem verberibus excitavi; Ascylton autem truci intuens vultu: [3] quoniam, inquam, fidem scelere violasti, & communem amicitiam, [4] res tuas ocius tolle, & alium [5] locum, quem polluas,

Μηδὲν μοι καὶ ὑμῖν ἔστω.
Tu verò abito cura,
Mecum tibi nihil sit. S. A. Gabbem.

1. *cum fratre*] Glossar. Petr. *Frater* hîc, ut suprà, pro amasio.

2. *oblitus juris humani*] id est, juris gentium, quod gentes humanæ sibi ipsæ constituerunt. §. II *Inst. de Iur. N. G. & C.* Ex quo & jus humanum nominatum, quòd cum humano genere proditum, & omni generi humano commune; & naturæ humanæ sit proprium. §. II *Inst. de R. D.* & tantùm *l.* I *in fin.* ff *de I. & I.* Gabbema.

3. *quoniam, inquam, fidem scelere violasti & communem amicitiam,* &c.] Observa hîc morem & formulam rumpendæ societatis: *Sed Cæsar, missis ad Senatum litteris, disseruit, morem fuisse majoribus, quoties dirimerent amicitias, interdicere domo, eumque finem gratiæ ponere.* Tacit. lib. VI Ann. *Alteri ob ingratum & malevolum animum domo & provinciis suis interdixit.* Sueton. Aug. c. LXVI. *Ne tunc quidem ultrà progressus, quàm ut & amicitiam ei more majorum renuntiaret.* Suet. Cajo c. III. In libris Epistol. Synesii Ptolemaid. Episcopi legitur, Amasidem Polycrati feliciter adhuc agenti per præconem amicitiam renuntiasse, sic enim ille: ἀλλ' οἷς εὐτυχοῦντι κήρυκα πέμψας, τὴν φιλίαν ἀπείπατο, δῆλον ἐποίησεν ὅτι κἂν ἐδάκρυσεν, εἰ προὔλαβεν ἡ συμφορὰ τὴν ἀπόρρησιν *(Rebus adhuc prosperis misso præcone amicitiam diremit, palàm faciens, se etiam ad lacrumas paratum, si calamitas renuntiationem prævertisset).* Idem.

4. *res tuas ocius tolle*] Tralatè à LL. XII Tabb. ubi: SI. VIR. AB. UXORE. DIVORTIT. UXORI. RES SUAS. SIBI. HABERE. JUBETO. EI. QUE. CLAVIS. ADIMITO. Apùd Senec. Suas. I. refertur Atheniensium in summo dolore risus elegans: *Cum M. Antonius Triumvir se vellet Liberum patrem dici; habitu quoque & incessu eum imitaretur, occurrerunt ei Athenienses & per adulationem* Διόνυσον *(Dionysum, Bacchum) salutaverunt, addideruntque se despondere illi Minervam suam, rogantes ut duceret. ille iratus eis, quòd à partibus Pompei & postea Bruti fuissent, se ducturum ait, sed dotis nomine illis imperare mille talenta,* (hoc est 600000 coronatorum.) *Tum subscriptus est statuæ Antonii libellus his verbis:* OCTAVIA. ET. MINERVA AN-

polluas, quære. Non repugnavit ille, sed postquam optima fide partiti [1] manubias sumus: † Age, inquit, nunc & puerum dividamus. ‡ Iocari putabam discedentem. at ille gladium [2] parricidali manu strinxit, &, † Non frueris, inquit, hac præda, super quam [3] solus incumbis. Partem meam necesse est vel hoc gladio [4] contentus abscindam. ‡ Idem ego ex altera parte feci, & [5] intorto circa brachium pallio, [6] composui ad prœliandum gradum. Inter hanc miserorum dementiam infelicissimus puer tangebat utriusque genua cum fletu, petebatque suppliciter, ne [7] Thebanum par humilis taberna spectaret, ne-

† *Ascyltos.* ‡ *Encolpius.* † *Ascyltos.* ‡ *Encolpius.* ve

ANTONIO. RES. TUAS. TIBI HABE. Apul. *confestim toro meo divorte, tibique tuas res habeto.* S.A. Gabbema.

5. *locum*] Ludit dilogiâ. Isthunc autem locum Murrhedius Rhetor loco inlustrat insignî apud Senecam P. *Novimus, inquit, istam maritorum abstinentiam, qui etiamsi primam virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Est hæc Martial. sententia lib. XI Epigr. LXXIX.

Pædicare semel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima novi.

E Libero mutuatus est carmine III.

Quod virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta loci.

I. A. Gonsalius.

1. *manubiæ*] ornamenta Regum. *Glossar. Petron.* Non ad rem, *manubiæ* portio prædæ imperatoria. Ascanius. Propriè pecunia ex venditione nobilis prædæ in ærarium redigi solita. probat Gellius ex Cic. Glossæ.

2. *parricidali*] Vox proba, qua non modò Apulejus, aut Sidonius usi, sed verò & Seneca, Quinctilianus, Tacitus, alii majorum quasi gentium Scriptores. *I. Dousa. MS.*

3. *solus incumbis*] Vt draco ille in fabulis. Phædrus lib. 4. Sulpicius Severus lib. I sacr. Histor. *Inhiant possessionibus, prædia excolunt, auro incubant.* Ga. Barthius.

4. *contentus*] Mirè dictum, ac si dixerit, *in continenti, uno impetu.* Germanicus Cæsar:

Subsequitur rapido contenta canicula passu.

Rutilius lib. I.

Volvitur ipse tibi qui continet omnia,
Phœbus.--- id est, contento cursu emetitur. *Barthius.*

5. *intorto circa brachium pallio*] Pacuvius: *Chlamyde contorta clypeat brachium.* Liv. lib. XXV. *Paludamento circum lævum brachium intortô in hostes impetum fecit.* Gabbema.

6. *composui ad prœliandum gradum*] Infrà: *statum prœliantis componit.* Pugnaturi ita se constituebant, ne adversarius statum conturbare posset. Senec. cons. ad Polyb. *Vtrumne percussus arma submiseris, an in statu & gradu steteris.* Adlusit Hieronym. ad Demetr. *Quasi in procinctu & acie stemus semper ad pugnam. vult nos locô movere hostis & de gradu decedere, sed solidanda sunt vestigia.* Io. à Wouweren.

7. *Thebanum par*] κατ' ἐξοχὴν (*per excellentiam*) dictum de Etheocle & Polynice fratribus, Oedipi Regis Thebanorum filiis, ex nefando scilicet Iocastæ matris concubitu

ve ſanguine mutuo pollueremus familiaritatis cariſſimæ ſacra. Quod ſi utique, proclamabat, facinore opus eſt, nudo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiæ ſacramentum delevi. Inhibuimus ferrum poſt has preces: & prior Aſcyltos, † Ego, inquit, finem diſcordiæ imponam. Puer ipſe, quem vult, ſequatur, ut ſit illi ſaltem in eligendo fratre ſalva libertas. ‡ Ego vetuſtiſſimam conſuetudinem putabam in ſanguinis pignus tranſiiſſe, nihil timui, imo conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verum ſtatim [1] ab extrema parte verbi conſurrexit, fratrem Aſcylton elegit. [2] Fulminatus hac pronunciatione, ſicut eram [3] ſine gladio, in lectulum decidi, & [4] attuliſſem mihi damnatas manus, ſi non inimici victoriæ invidiſſem. [5] Egreditur ſuperbus cum præmio Aſcyltos, & paullo ante cariſſimum ſibi commilitonem, fortunæque etiam ſimilitudine parem in loco peregrino deſtituit abjectum.

† *Aſcyltos.* ‡ *Encolpius.*

[1] *Nomen*

bitu editis. illi nimirum ob regni ſceptrum mutuis vulneribûs confoſſi, ambo occubuere; ſimul mater, quæ ſe mediam interponebat, ne pugnarent filii. Quò etiam adluſit Propert. lib. II El. IX. *Conſalius. Thebanorum par, mortuam fabulam tranſeo.* Minut. Felix Octav. *Gabbema. par.* Sumptum à gladiatoribus, quorum *paria* dicuntur componi. *Gloſſ. Petron.*

1. *ab extrema parte verbi*] Ariſtenæt. l. 2 Ep. 7. ἅμα ἔπος ἅμα ἔργον (*ſimul dictum ſimul factum*). Apuleius L. Metam. & alibi, *cum dicto*. Ga. Barthius.

2. *Fulminatus hac pronuntiatione*] i.e. ſententiâ. Non abſimiliter Iuſtinus l. I. *Hac denuntiatione optimates territi*, &c. Et infrà Petronius: *Confuſus hac denuntiatione Eumolpus.* Erhardus. Heliodor. l. 6. ὥσπερ βέλει τῷ ῥήματι βληθεὶς (*verbô ut fulmine ictus*). Wouweren. *Fulminatus*, territus. *Gloſſ. Petron.*

3. *ſine gladio*] Senſus poſtulat, *cum gladio*. Anonym. MS. juxta m. Douſæ.

4. *attuliſſem mihi damnatas manus*] Idem ferè Plautus Caſinâ.

Si nunc ſuſpendam, meam operam luſerim,
Et præter operam, reſtim ſumptiſecerim,
Et meis inimicis voluptatem creaverim.

Gruter. Suſpic. I. c. II. *Ge. Erhardus.*

5. *Egreditur ſuperbus cum præmio*] Præmium interdum idem eſt, quod præda. Tibull. lib. I El. II.

Nec ſinit, occurrat quiſquam, qui corpora ferrô
Vulneret, aut rapta præmia veſte petat.

Virg.

[1] *Nomen amicitiæ, ſi quatenus expedit, hæret,*
Calculus in tabula mobile ducit opus.
[2] *Quum fortuna manet, vultum ſervatis amici;*
Quum cecidit, turpi vertitis ora fuga.
[3] *Grex agit in ſcæna mimum, pater ille vocatur,*
Filius hic, nomen divitis ille tenet:
Mox ubi [4] ridendas incluſit pagina partes,

[1] *Vera*

Virg. XI Æneid.

Multáque præterea Laurentis præmia pugnæ
Aggerat, & longo prædam jubet ordine duci.

Hinc *præmiari*, pro prædari apud Sueton. Tit. unde & *præmiatores* nocturnos explicat prædones Nonius apud Nævium in Agrypunt. *Nam in ſcena vos nocturnos cœpit præmiatores tollere.* S. A. Gabbema.

1. *Nomen amicitiæ -- Calculus in tabula mobile --*] *mobile.* MS. Tragur. *nobile.* Douſa MS. Horum verſuum hæc ſententia eſt, ſi amicitiam utilitate potius meriri quàm honeſtate volumus, hominum profectò vita ſimilis erit ludo calculorum, & calculi inter ſe amare videbuntur: nam in ludo tabulæ ſic diviſi ſunt calculi in duas factiones; ut inter ſe quidam velut amici ſint, quidam hoſtes, unde & Mart. lib. XIV Ep. XX ſcripſit,

Gemmeus iſte tibi miles & hoſtis erit.

Quatenus autem utile eſt ludo, iſtam calculi amicitiam ſervant fœderati inter ſe. Igitur ſi emolumentîs amicitiam ponderamus, amicitiam, cujus tanta dignitas eſt & pretium, putemus exercere calculos in tabula & eos nobile (lego, *mobile*) opus tuendæ amicitiæ ducere. Turnebus l. 1, c. 19 Adv.

2. *Quum fortuna manet, vultum ſervatis amici*] Venuſtè Ovid. 2 de Ponto, eleg. 3.

Diligitur nemo, niſi cui fortuna ſecunda eſt:
Quæ ſimul intonuit, proxima quæque fugat.

Huc etiam facit illud Boëthii de Conſol. lib. 3, proſ. 5. *Quem felicitas amicum fecit, infortunium faciet inimicum.* ubi Sitzmann. in Notis n. 677. *Ge. Erhardus.*

3. *Grex agit in ſcæna mimum*] *Gregis* nomine ludionum juxtà ac mancipiorum manipuli comprehenduntur, cataſtorum præſertim ac venalitiorum. Douſa Centurion. l. 1, c. 1. *Erhard.* Donat. in Præf. in Terent. Adelph. *Hæc ſanè acta eſt Ludis ſcenicis funebribus L. Æmilii Pauli: agentibus L. Ambivio, & L. Turpione, qui cum ſuis gregibus etiam tum perſonati agebant.* Gabbema. Ioan. Sarisber. *Ferè totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere.* Pallad. σκηνὴ πᾶς ὁ βίος καὶ παίγνιον (*ſcæna omnis vita & ludus*). Ful. *Beatinus Augur dicere ſolitus erat, diverſarum urbium honores ſomnialiter peragi urbicario mimologô*, &c. *Credo etiam quod de Theophili Philoſophi ſententia legerat, μῖμος ὁ βίος (mimus vita).* Fr. Pithœus.

4. *ridendas incluſit pagina partes*] Vetus interpres Perſii: *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, qui ridiculus foret, ut quidquid lacrymarum atque triſtitiæ coëgiſſent ex tragicis affectibus, hujus ſpectaculi riſus detegeret.* F. Pithœus. *Ridendas partes*, extremas. Wouweren. *Incluſit*, abdidit finiit. Gabbema: *Pagina* hic ſynecdochicè fabula eſt. Inſigne teſtimonium apud Donatum Argum. Adelph. *In dividendis actibus fabulæ identidem meminerimus: primò Paginarum dinumerationem neque Græcos neque Latinos ſervaſſe,*

quum

[1] *Vera redit facies,* [2] *dissimulata perit.*

Nec diu [3] tamen lacrumis indulsi, sed veritus, ne Menelaus etiam [4] antescholanus, inter cætera mala, solum me in diversorio inveniret, conlegi sarcinulas, locumque secretum, & proximum litori mœstus conduxi. Ibi triduo inclusus, redeunte in animum solitudine atque contemtu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altissimos gemitus frequenter etiam proclamabam: [5] Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? [6] Aufugi judicium, [7] harenæ imposui, hospitem occidi, ut inter audaciæ nomina mendicus, exsul, [8] in diversorio Græcæ urbis jacerem deser-

quum ejus distributio &c. Wouweren: *Pagina*, scena. Ruffinus de metris Terent. *Est in Eunucho Terentii, statim in prima pagina hic versus trimetrus, Exclusit, revocat, redeamne?* &c. Gabbema: *Partes.* Donat. in præf. de Trag. & Com. *Sed primò una persona substituta est cantoribus, quæ respondens alternîs chorô locupletavit variavitque rem musicam, tum altera, tum tertia, & postremum crescente numero* &c. *qui primarum partium, qui secundarum, & tertiarum, qui quartarum actores essent.* Idem: *In hac primæ partes sunt senis Simonis, secundæ Davi, tertiæ Chremetis, & deinceps reliquorum.* Wouweren: Asconius ad illa Cic. in Verrem. *Sæpe illum, qui est secundarum, & tertiarum partium. Comœdia 5 actus habet. Est ergo persona primarum partium, quæ sæpius de actis regreditur,* &c. Iuven. Sat. 4. *est mihi sæpe vocandus ad partes.* Commentar. *Metaphora à comœdia, quia scenici ad partes suas solent revocari.*

1. *Vera redit facies*] Seneca: *Nemo ex istis, quos purpuratos vides, felix est, non magìs, quàm ex illis, quibus sceptrum & chlamydem in scena fabulæ assignant, cùm præsente populo elati incesserunt & cothurnati simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt.* Fr. Pithœus.

2. *dissimulata perit*] Sic mei omnes, etiam c. Tragur. Sed Dousa MS. & in Præcidan. asseverat legend. *assimul.* Barthius tamen: Optimè rescribunt *assimilata.* ut ap. Plaut. *assimilatè amare.* Erhardus: Malim cum Douza *assimulata.* Bulenger. de Theatro l. 1, c. 41.

3. *tamen*] c. Tragur. *tum.*

4. *antescholanus*] Proscholus, sive subdoctor, Ausonio: unde & proscholium Dositheo magistro: *καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἐπέθηκα βίῤῥιον, καὶ κατέψηξα τρίχας* (*In proscholio birrhio impositô, crines distrinxi*). F. Pithœus.

5. *Ergo me non ruina terra potuit haurire*] *Ruinâ* ponitur pro terræ hiatu. *Ge. Erhard.*

6. *Aufugi judicium*] *Iudicium* intelligit de adulterio, quo uxorem Lichæ corruperat. *Erhardus. Aufugi,* pro *effugi.* Ge. Barthius.

7. *harenæ imposui*] Quasi damnatus in arenam fortuita pegmatis ruinâ incolumis evasisset, vitamque & libertatem populi favore (ut in talibus fieri solitum) obtinuisset. *Erhardus.*

8. *in diversorio Græcæ urbis*] *Nobilis illa Cumanorum Colonia, ac primaria Magnæ Græciæ civitas* (*Parthenopen, seu Neapolin dico*) peculiari *Græcæ urbis* appel-

desertus? [1] Et quis hanc mihi solitudinem imposuit? [2] Adulescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione [3] dignus exsilio: stupro liber, stupro ingenuus, [4] cujus anni ad tesseram venerunt, quem tamquam [5] puellam conduxit etiam, qui virum putavit. Quid ille alter, ô dii! qui tamquam [6] togæ virilis stolam sumpsit, qui [7] ne vir esset à matre persuasus est; qui opus muliebre

appellatione insignita fuit, ob *Gymnicos ludos* maximè, tum *Musicum illud quinquennale certamen* magna Græcarum urbium frequentiâ ibidem solitum celebrari. vel ob vetustissimam Græcæ prosapiæ jam indè ab ipso usque Theseo ac priscis Atheniensibus (quorum coloni Calchidenses cluebant) repetitæ altiùs originationem. Locus Taciti est, lib. 15. *Non tamen Romæ incipere scenas ausus, Neapolin quasi* Græcam urbem *delegit*. Dousa P. Cumani, de quibus Dousa, sic à Cuma urbe in Locrensi agro Asiæ minoris, Æolicarum urbium maxima & metropoli. Erhardus: *Græca urbis. Neapolim* intelligunt. atqui *Ancon* quoque *Græca urbs* Straboni, Plin. Solino, quæ *Dorica* Iuvenali, quod idem valet. Est autem & *Ancon* in litore maris.

1. *Et quis hanc mihi solitudinem*] Alii *solicitudinem*; sed multò rectius *solitudinem*. Ge. Erhardus.

2. *Adulescens omni libidine impurus*] Scilicet Ascyltos. *Idem*.

3. *dignus exsilio*]Leg. *exitiô*. I. Dousa.

4. *cujus anni ad tesseram venerunt*] Sic & alii. Tornæs. in ora, & Var. lect. Pith. leg. *venierunt*. quomodo & Frellon. Gonsalius: Reor, *annos ad tesseram venire*, illis esse puerum primos agentem annos, simili amatoria lite, commissum ad tesserarum sortem ab amatoribus rivalibus. Erhardus: *venerunt*. Leg. *venierunt*. Lips. Ep. quæst. l. 5, c. 19. *Ad tesseram venerunt*, explicare ausim ad libertatem, sive eam ætatem qua tesseris ludere mos sinebat. Nam puerorum & adolescentum nuces, virorum & senum tesseræ. Quid si etiam ætas togæ virili matura intelligatur, qui annus erat 18? An rescribi potest *cujus anni*, vel etiam *arma ante cellam venierunt*, pro obscænis? Fr. Pithæus: *anni ad tesseram*. Tale ferè illud Leucipp. l. 8. αὕτη δ' οὐχ ὑπὸ σάλπιγγι μόνον, ἀλλὰ καὶ κήρυκι μοιχεύεται (*Ipsa non solùm sub tuba, sed & præcone mœchatur*).

5. *puellam*]videtur legendum *puellum*. Ga. Barthius.

6. *togæ virilis stolam sumpsit*] Vtut ista maculosa, non dubium tamen, quin respexerit ad Cicer. Philip. 11. *Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti*. Idem.

7. *ne vir esset à matre persuasus est*] Id est, *statim à nativitate*. Iuvenal.

-- *& adhuc à matre rubentem*.

Barthius.

Femina cùm non sis, vir tamen esse nequis.

Fr. Pithœus. Videtur Ascylto idem quod Achilli evenisse, quem parens fati præscia, quòd filium ad Pergama *Troja sub mœnibus altis* oppetiturum prædidicisset, periculi hujus declinandi causâ, maternis tandem precibûs induxit, ut assumpto habitu virginali in Scyro Insula tantisper inter lanificas occultatus falleret, dum decennale bellum Trojanis obsessis positum. Sed ille virum se esse masculo facinore Deidamiæ seriò aliquando approbavit: Ascyltos contrà, accepta semel muliebris patientiæ lege, intercu-

bre [1] in ergaſtulo fecit, qui [2] poſtquam conturbavit, &c, [3] libidinis ſuæ ſolum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, & pro pudor! tamquam [4] mulier ſecutuleja, [5] unius noctis tactu omnia vendidit? Iacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forſitan mutuis libidinibus [6] adtriti derident ſolitudinem meam. ſed non impune. Nam aut vir ego, liberque non ſum, aut noxio ſanguine parentabo injuriæ meæ. Hæc locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum proſilio, furentiſque

tercutibus probrîs & diviſionibûs, ad capitis uſque injuriam flagitatus, &c. *Ia. Douſa.*

1. *in ergaſtulo*] Sic ſæpe circumloquuntur nequitias ſuas. Muſæus, Κυπριδος ἔργα (*Cypridos opera*). Erhard. Vel eſt alluſio ad Herculem captum amore Omphales. *Gloſſ. Petron.*

2. *poſtquam conturbavit*] *Conturbare*, decoquere. Servi qui dominorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. *l. v § idem Labeo. π͂ Inſtitor. l. xvj π͂ de In rem verſo.* S. A. Gabbema.

3. *libidinis ſuæ ſolum*] *Solum*, locus qui aratur: etiam pro αἰδοίῳ (*pudendo*); eodem pacto ſuprà luſit in ambiguitate verbi *locus.* Sic *arvum* quoque & *ſulcus* dicuntur muliebria, ut è contrario *vomer* virilia. Colvius, Douſa, Schoppius ad Apul. Schickkerath. in Epiſt. Crit. *Ge. Erhardus.*

4. *mulier ſecutuleia*] Quæ virum adpetat & ſectetur; ſi recta lectio eſt. Quanquam & reſpectus aliquis ad rem gladiatoriam, quia hi fugitivi, quos inducit Arbiter, olim in arena. Lipſius Satur. ſerm. l. 2, c. 7. de ſecutore. At non Giton puer in arena fuit, de quo hîc ſermo: Quare Fr. Pithœi explicatio magìs eſt. *Erhard. Secutuleia*, quæ amicum ſequitur. Virg.

-- tua cura Lycoris:
Perque nives alium perque horrida caſtra ſecuta eſt.

Propert.

-- & ignotum nonne ſecuta virum eſt?

Fr. Pithœus.

5. *unius noctis tactu*] Sic & Tornæſ. Wouwer. alii, præter Frellon. & Helenopol. edit. quæ *u. n. pactu.* Anonymus MS. ad edit. Tornæſii, intercurrente manu Douſæ, & Scriverii, his verò utríſque antiquior: F. *jactu*, pro *tactu* legend. Suprá enim *aleæ* facta mentio. I. Bourdelotius: *unius noctis tactu.* Retinuimus hanc lectionem, ſi Mſſ. ſequimur, probam; ſi ſenſum, improbam. Hiſpanus quidam (iſte eſt, *Don Ramirez de Prado.* Rutg. Hermannides) primus hanc corruperat, ignorans fortaſſe in Martiale ſuo *tactum* & *tangere* eſſe impudica. Hinc Plaut. dilog. (i. Plauti dilogia, ambiguitas) in Aulul. (a. 4, ſc. 10) Iuv. Sat. 1. Erhardus: L. *unius noctis pacto.* Apuleius, *Cum ipſo de uxoris noctu* (antiquè pro *nocte*) *paciſcuntur.* Macrob. *unius pretium noctis.* Mos & locutio vetus, *paciſci noctes.* Pontanus Notîs in Macrob. l. 2, c. 2. Ne longiùs à ſcriptura abeamus, an legend. *pactu?* Puteanus Ep. ad Goldaſt.

6. *adtriti*] *Detriti clunes* λισπόπυγοι, nimia præpoſteræ veneris patientiâ. *Erhard.*

rentiſque more omnes circumeo porticus. Sed dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam cædem & ſanguinem cogito, frequentiuſque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, ſive ille [1] planus fuit, ſive [2] nocturnus graſſator: &, † Quid tu, inquit, commilito, ex qua [3] legione es, aut cujus centuriæ? ‡ Quum conſtantiſſime & centurionem, & legionem eſſem ementitus: † Age ergo, inquit ille, in exercitu veſtro [4] phæcaſiati milites ambulant? ‡ Quum deinde

† *Miles.* ‡ *Encolpius.* † *Miles.* ‡ *Encolpius.*

1. *planus*] *Erro.* Erhard. qui diſcurrit ſine noxa aliorum. *Gloſſ. Petron.* Pro ſycophanta apud Gellium lib. XVI, c. VII. numeratur inter voces à Laberio nimis licenter fictas. Cicer. pro Cluent. *hic ille planus improbiſſimus quæſtu judiciario paſtus.* Euſtachius Homeri interpres interprete Budæo: *Planus eſt qui artem quandam profitetur imponendi etiam ſpectantibus, quales fuerunt Ciphiſſodorus, & Pantoleon, & Matreas apud Alexandriam.* hujus vocabuli etiam mentio eſt apud Arnob. lib. II. Hujuſmodi impoſtores olim Regibus chari, quod ex Plinii verbis lib. XXXV, in hiſt. Apell. ad convivium Ptolemæi à plano invitati, paret. *Gabbema. Planus* à Gr. πλάνος, vel πλάνης, erro; πλανάω, decipio. πλάνος uſurpat Moſchus: πλάνα δῶρα, fallacia dona. & alii.

2. *nocturnus graſſator*] Nam ut ille ait:

Vt jugulent homines ſurgunt de nocte latrones.

Calphurn. in Eclog.

Et mala nocturni religabat brachia Mopſi.

id eſt, *noctu mala.* Sunt autem *mala brachia nocturni Mopſi*, quibus ille noctu furabatur. Supr. Petr. *Advocati jam pene nocturni.* Gabbema. *nocturnus graſſator.* Plaut. *Qui veſperi ſuo vivit.* Philoxen. ἡμερόκοιτος, *dormitator diurnus, fur nocturnus.* Hinc Sidon. l. I Ep. 8, *vigilant fures, dormiunt poteſtates.* In Altercatione Hadriani Auguſti & Epicteti, *Quid eſt nox? Laboranti requies, graſſanti lucrum.* Savaro ad Sidon. l. I Ep. 8. *Erhard. Graſſator nocturnus* qui cædem molitur, vel ex lubidine, vel propter præmia. *Gloſſ. Petron.*

3. *legio*] Ab eligendo; quòd milites in dilectu leguntur. Veget. & Varro.

4. *phæcaſiati milites*] *Militem* non *phæcaſiatum*, ſed *caligatum* eſſe conveniebat. Neque iis adſentior tamen, qui *phæcaſia*, muliebre calciamenti, ſeu ſolearum genus fuiſſe volunt, ac tantumnon cum Sicyoniis confundunt. Perperam. *Sicyonia* enim levioris pretii, tametſi Lucretius reclamare videatur, ac duarum drachmarum opus: *phæcaſia* verò bis tanti. Et illud quidem doceo ex Dialogis Meretriciis Luciani:

Δω. Εὖγε ὦ Μυρτάλη, λογισώμεθα· ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος τὸ πρῶτον δύο δραχμῶν (*Do. Euge ô Myrtale, calculum ducamus: calceamenta primùm Sicyonia duarum drachmarum*). Alterum ex Seneca de Benef. VII, c. XXI. Ita rem iſtam computante: *Pythagoricus quidam emerat à ſutore phæcaſia (rem magnam) non præſentibus nummis.* Et paulò pòſt de eodem ad tabernam ſutoris interdiu occluſam nominis expediundi gratiâ nequicquam reverſo: *At philoſophus noſter tres, aut quatuor denarios (non invita manu) do-*

[illegible]

deinde [1] vultu, atque ipſa trepidatione mendacium prodidiſſem, ponere juſſit arma, & malo cavere. Deſpoliatus ergo, imo præciſa ultione, retro ad diverſorium tendo, paulatimque temeritate laſſata, cœpi graſſatoris audaciæ gratias agere. * * *

> [2] *Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit*
> *Tantalus infelix,* [3] *quem ſua vota premunt.*
> [4] *Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens*

Qui

mum retulit, ſubinde concutiens. Douſa P. *Phœcaſia*, videntur calcei fuiſſe homines graves decentes; de philoſophis Douſa ex Seneca. de ſacerdotibus apud Erhardum Appiani verba: ὑπόδημα ἦν αὐτῷ λευκὸν, Ἀττικὸν, ὃ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσιν φαικάσιον (*Calceamen ipſi erat album Atticum, quale Athenienſium & Alexandrinorum ſacerdotes habent, & vocant phæcaſium).* Heſychio tamen *phæcaſium* eſt tegimen pedis ruſticum. Quidquid ſit. oppoſitum id fuit caligis, caligæ verò ὑπόδημα στρατιωτικὸν, *tegumentum pedum militare,* laxum forſan ut hodie ocreæ. Voſſius.

1. *vultu atque ipſa trepidatione*] Perinde atque Atreus apud Senecam teſtatur in Thyeſte: *Multa ſed trepidus ſolet detegere vultus.* Etenim intimos conſcientiæ cruciatus proditor vultus enunciat. Ovid. Metam. lib. 2.

> *Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu.*

Weitzius not. in Prudentii Pſychomach. lib. 1, v. 702. *Ge. Erhardus.*

2. *Non bibit inter aquas poma aut pendentia carpit*] Ad illuſtrandum hunc locum producendus eſt Cicero, qui lib. IV Tuſc. Quæſt. ita: *Cui miſeriæ proximus eſt is, qui adpropinquans aliquod malum metuit, exanimatuſque pendet animi. Quam vim ſignificantes mali, poëtæ, impendere apud Inferos ſaxum Tantalo, faciunt ob ſcelera, animique impotentiam, & ſuperbiloquentiam.* Inſuper ergo additus ingens lapis Tantali imminens capiti, unde ortum, ut præ timore exanimatus poma quidem eſuriens non attingeret, aquam & ſitiens itidem non guſtaret. Pindarus Od. 1 Olymp.

> --- Κόρῳ δ' ἕλεν
> Ἄταν ὑπέροπλον,
> Τάν οἱ πατὴρ ὑπερκρέμα-
> σε καρτερὸν αὐτῷ λίθον·
> Τὸν αἰεὶ μενοινῶν κεφαλᾶς βαλεῖν
> Εὐφροσύνας ἀλᾶται.
> *(-- Sed ſatur*
> *Ingens accipit*
> *Damnum: dum Pater,*
> *Librans in caput*
> *Validum lapidem,*
> *Illum exercet.)*

Quod & adprobatur à Suida: ut & Athenæo lib. VII. *I. A. Gonſalius.*

3. *quem ſua vota premunt*] verſiculi hujus elucidatio petenda eſt ex Athenæi verbis lib. VII. ἐφ' οἷς ἀγανακτήσαντα τὸν Δία, τὴν μὲν εὐχὴν ἀποτελέσαι διὰ τὴν ὑπόσχεσιν· ὅπως δὲ μηδὲν ἀπολαύῃ τῶν παρακειμένων, ἀλλὰ διατελῇ ταραττόμενος, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἐξήρτησεν αὐτῷ πέτρον, δι' ὃν οὐ δύναται τῶν παρακειμένων τυχεῖν οὐδενός (*Tantalo in converſationem admiſsô cum diis, factaque ei à Iove optione quidquid vellet, cùm is voluptatum inexſaturabilis vitam diis ſimilem eligeret, Iupiter indignatus, quod pollicitus, præſtitit: verùm ne Tantalus frueretur, ſed continuò conterreretur, ſaxum ſuper caput ejus appendit, quo obſtante re nulla præſente potitur).* S. A. Gabbema.

4. *Divitis hæc magni facies erit*] Paulinus

Qui timet, & ſicco concoquit ore famem.

* * * * * *

† Nequaquam [1] recte faciet, qui cito credit. *

‡ Nemo cœlum putat, [2] nemo jusjurandum ſervat, nemo Iovem pluris facit: ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. * *

† Quod hodie non eſt, cras erit: [3] ſic vita truditur. * * *

‡ Quod non exſpectas, [4] ex tranſverſo fit, & ſuper nos Fortuna negotium curat. * * *

† Apes ideo [5] pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies. * * *

† Sem-

† *Phileros.* ‡ *Idem Phil.* † *Echion.* ‡ *Trimalchio.* † *Idem Thrimalch.*

linus Natali IX Fel. — *urit*

Defectus miſeri metus, & miſer ardor habendi,
Atque ita & inter opes inopes, quaſi Tantalus ille
Inter aquas ſitiunt, nec habent quod habere videntur. Ga. Barthius.

1. *Nequaquam recte faciet qui cito credit*] Erhardus: al. *Numquam.r.f.q.c.c. Nunquam* & fragm. Tragur. vide ſuprà. Gabbema: huic congruit celebre inter Arabes adagium.

مَنْ يُجَرِّبْ يَزِدْ
وَمَنْ يُؤْمِنْ يَزِدْ
غَلَطًا

hoc eſt. *Qui rem experitur ſive pertentat, auget ſcientiam; qui vero credit, ſive credulus eſt, auget errorem.* Eccleſiaſt.c. XIX. *Qui credit citò, levis corde eſt.* Calixtus ad Epiſcopos Galliæ, *Innocens dum credit facilè, citò labitur.* Sidon. lib. VIII Ep. XI. *Incautiſſimus, quia credulus.*

2. *nemo jusjurandum ſerv.*] MS. *n. jejunium s.* Tornæſius. Et ſic conſentit cum Tragur. ſuprá.

3. *ſic vita truditur*] Ad ſimilitudinem credo iſtius Horatiani: *Truditur dies die*, &c. Sententiolæ porrò iſtæ interjectis paſſim aſteriſcis, lacunaſque explentibus diſpoſitæ, uſque ad poſtremam illam. *Non multum oportet conſilio credere*, &c. ad Encolpii derelicti perſonam pertinere videntur, ſemetipſum conſolantis de vi atque injuriis, imò contumeliis ab Aſcylto ſibi illatis. *Douſa.* Sed jam ex Fragmento ſuprà Tragur. conſtat, hanc ſententiam, *Quod hodie non eſt-ſic vita truditur.* ab Echione in cœna Trimalch. fuiſſe prolatam, Sic & reliquæ, quæ ibi tot orbitatis atque exſilii ſtellulîs adhuc lucent, præter ultimam (*Non multum*, &c.), locum & auctorem ſuum non ignorant. Videre nunc, quàm ingenioſiſſimus Douſa, etiam quoad inſertionem ex Sarisberienſe, hiſtoriæ Vitriarii, in tenebris ferè palpârit. Gabbema: Inſcript. VIXI. UT. VIVIS. MORIERIS. UT. SUM. MORTUUS. SIC. VITA. TRUDITUR.

4. *ex tranſverſo fit*] Sic & Seneca quoque locutus, lib. de vita Beata: *Morbos dico, funera, debilitates, & cætera ex transverſo in vitam humanam incurrentia.* Ia. Douſa.

5. *Apes ideo pungunt*] Claud. Feſcenn.

Non

† Semper hac in re, qui vincitur, vincit. * * *

‡ Nemo noſtrûm non peccat; homines ſumus, non dii. * * *

Non multum oportet conſilio credere, quia ſuam habet Fortuna rationem. * * *

† In [1] pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem. nam & [2] Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas; & [3] Protogenis rudimenta [4] cum ipſius naturæ veritate certantia, non ſine quodam horrore tractavi. Iam vero [5] Apellis, [6] quam Græci Monocro-

† *Trimalchio.* ‡ *Habinnas.* † *Encolpius.*

Non quiſquam fruitur Veris odoribûs,
Hyblæos latebris nec ſpoliat favos,
Si fronti caveat, ſi timeat rubos;
Armat ſpina roſas, mella tegunt apes.

S. A. Gabbema.

1. *pinacothecam*] De pinacothecis adi Plin. lib. XXXV, c. 11. *Ia. Douſa.* *Pinacotheca*, ſeu tablinum, locus ubi tabulæ pictæ poſitæ. Varro de re Ruſt. lib. 1, c. 2. *Cùm ſpectatum veniunt villas, ut videant pinacothecas.* Wouweren. *Pinacothecas* templis ferè ac porticibus publicis annexas ſeu continuatas fuiſſe, credo, quò auguſtiores intrantibus ſcilicet, majoremque adeò religionis ſpeciem habere viderentur: ſimul ad frigus in umbra captandum, animi cauſâ ſub iiſdem ambulare volentibus, æſtivis præſertim caloribûs. *Douſa. Pinacotheca*, tablinum in quo tabulæ pictæ, ſtragula veſtis, & alia ornamenta reponi ſolebant. *Gloſſ. Petron.*

2. *Zeuxidos manus*] Id eſt, *picturas*. *Manus* etiam pro ſcriptura. De Zeuxide Cic. Plin. Plaut. Pœnulô, Feſtus in *Piſtor*, Valer. Max. lib. 3, c. 7. *Ge. Erhardus.*

3. *Protogenes*] ſtatuarius, & pictor nobiliſſimus, patriâ Caunus gente Rhodiis ſubjecta. Hic tabulæ picturæ Ialyſi quater colorem induxit, ſubſidio injuriæ & vetuſtatis, ut decedente ſuperiore inferior ſuccederet. Vid. Plin. lib. 35, c. 10.

4. *cum ipſius naturæ veritate*] Sic omnes, etiam Douſa. Sed Tornæſ. *cum ipſius naturæ* (in m. *ipſa natura*) *certantia.* ubi Douſa: c. M. *naturæ veritate.* f. *varietate.* Idem ad ſuam edit. in Præcidan. Quamvis *τὸ veritate*, non alienum huic loco, ego tamen aſſentationem in eam partem flecto, ut *varietate* potiùs reſcribendum exiſtimem. Erhardus: Douſa legit *varietate.* aliter quàm benè. *Veritas* opponitur rei fictæ; qualia Protogenis *rudimenta.* Opponuntur enim inter ſe *veritas*, id eſt res ipſa, & *rudimentum*, id eſt imago & ſimulacrum. Vnde Cicero pro Quinto Roſcio: *quod eſt veritate falſum.* h.e. re ipſa.

5. *Apelles*] Cous, artis ſuæ doctrinam etiam voluminibus editîs tradidit. Moriens Venerem imperfectam reliquit, quam nullus pictor auſus abſolvere. Quintil. lib. 10; Plin. lib. 35, c. 10.

6. *quam Græci Monochromon adpellant*] Sic Gabbema in textu, editioque Frelloniana. ſed in Nota Gabbema, cum Lotichio *monochromon.* Alii, *monocremon*; Tornæſ. ad marg. *monohemeron. monochrωmon. Monocremon*, unica q. pendulum lineâ. *Monohemeron*, unius q. diei opus. *monochrωmon* (μονόχρωμον, ut ἄχρωμον, δίχρωμον), vel monochromaton, unius coloris. Fr. Pithœus: *monocremon.* Sic veteres. non *monochromon*, aut *monochro-*

nocromon adpellant, etiam adoravi. [1] Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ, ut crederes etiam animorum esse picturam. [2] Hinc aquila ferebat cœlo sublimis deum. Illinc candidus [3] Hylas repellebat improbam Najada. [4] Damnabat Apol-

chromada, quod Hygemoni cognomen tribuit Plinius, qui celebriores Apellis tabulas quatuor coloribûs constitisse notat. Gonsalius: *Monochromon.* Ego libentiùs legerem, *Mocochromaton*, uti inlustres veteres loquebantur pictores. *Monochromata* enim picturæ erant *unicolores*, ut vox indicat. Plin. inquit lib. xxxv, c. III, ubi de picturæ gradibus sermo est. *Itaque talem primam fuisse. Secundam* singulis coloribûs, *& monochromaton dictam, postquam operosior inventa erat: Duratque talis etiam nunc.* Optimè ad mentem Petronii, quum etiam, postquam facta esset Pictoria ars absolutissima, pinxerunt & monochromata artifices eximii. De Apelle hîc Petronius testatur, de Zeuxide Plinius extremô cap. IX lib. xxx. Wouweren: *monocremon.* Vt intelligatur pictura Apellis, in qua *ἄνθρωπος μονόκνημος* (*unius tibiæ seu cruris*), i. pictura *λιϖτη* (*gracilis*). Ita longè corruptissimum locum rectè emendat Scaliger. At Burdelotius, *monochromon* emendationi doctissimi Scaligeri acceptum fert, in suis Notis crit. hîc Pet. Danielis: *monocremon*, f. *monogrammon*, ut sit pictura linearis Apellis.

1. *Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ*] Verbis istîs, *Extremitates imaginum præcisæ*, intelligit *Lineas* illas *extremas*, quibus omnia includuntur corpora depicta, extimumque cujusque corporis est. Summa ergo prorsus picturæ est, corpora in tabula lineis illis *tanta subtilitate præcidere*, ut quum desinere ibi corpus ipsum certum sit, visum tamen omnino fallat, & ambire sese *extremitas* ipsa videatur, & alia post se promittere, hoc est, revera id corpus eminere, & quod in superficie plana est, foras exstare. Exactè Plin. lib. xxxv, c. x. *Primus* [Parrhasius] *argutias vultûs picturæ dedit, elegantiam capilli, venustatem oris, confessione artificum, in lineis extremis palmam adeptus. Hæc est in Pictura summa subtilitas. Corpora enim pingere & media rerum, est quidem magni operis; sed quo multi gloriam tulerunt. Extrema corporum facere, & desinentis Picturæ modum includere, rarum in successu invenitur. Ambire enim debet sese extremitas ipsa, & sic desinere, ut promittat alia post se: ostendatque etiam, quæ occultat.* I. A. Gonsalius.

2. *Hinc aquila ferebat cœlo sublimis deum*] Scilicet Ganymedem. In Priapejis:

Quodque Iovi dederit, qui raptus ab alite sacra
Miscet amatori pocula sacra suo.

Ge. Erhardus.

3. *Hylas repellebat improbam Naiada*] *Hylas* Theodamantis R. filius ab Hercule raptus, eique in deliciis; cùm ab Hercule ad Ascanium fl. cum urna aquam allatum mitteretur, occasione prolapsæ in fluvium urnæ submersus. Hinc fabulæ origo Hylam à Nymphis abreptum. Gonsalius: *Naiada*, i. fontis vel fluvii Nympham, nam aquatum ivisse, quum à Nymphis raptus, omnes scriptores uno ore proferunt: Zenobio tamen exceptô, qui venatum tradidit. *Naiadas Eumenidas* ideo vocavit Ausonius Ep. XCIII, satis eleganter, nam quum puerum, ut potirentur, mergerent, quid nisi lethum illi peperit ipsarum amor?

4. Da-

Apollo noxias manus, [1] lyramque resolutam [2] modo nato flore honorabat. Inter quos etiam [3] pictorum amantium vultus, tamquam in solitudine exclamavi: [4] ergo amor etiam deos tangit? Iupiter in cœlo suo non invenit, quod eligeret, & [5] peccaturus in terris, [6] nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha prædata, imperasset amori suo, si venturum ad interdictum Herculem credidisset. Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulæ quoque habuerunt [7] sine æmulo complexus. At ego in societatem recepi hospitem [8] Lycurgo

4. *Damnabat Apollo noxias manus*] Erat illi sacer etiam accipiter propter rapacitatem, & Hyacinthinus flos, qui dicitur fuisse puer Amyclæus ab Apolline & Zephyro uno tempore amatus. At enim cum propensior in amorem Apollinis adpareret, Zephyri odium & indignationem in se concitavit. Quare cùm Apollo disci jactu se exerceret, Zephyrus discum ab Apolline missum in pueri caput convertit, quem cæsum Apollo in florem sui nominis commutavit, & ex cruore colorem indidit. *Nat. Comes.* S. A. Gabbema.

1. *lyramque resolutam modo nato flore honorabat*] Illud in more positum erat veteribus, ut quando canere desiissent, lyram, cytharam *&c.* serto aliquo circumdarent. Statius lib. VI.

Finis erat, differt avidas audire sorores:
Dumque chelyn *lauro, textumque inlustre corona*
Subligat, & picto distinguit pectora limbô.

Addit, Luctatius, Statii interpres: *Cytharœdorum disciplinam expressit, quibus moris est finito carmine coronam detractam capiti, citharæ subligare.* Idem.

2. *modo nato flore*] *hyacintho.* Elegantissimè Coluthus de Rapt. Hel. *Ga. Barth.*

3. *pictorum amantium*] Melius fortassis: *divorum amantium.* Idem.

4. *ergo amor etiam deos tangit*] Heliodor. lib. IV. Μέγιστ🙰 γὰρ Θεῶν ὁ Ἔρως, καὶ ἤδη ϰ Θεῶν αὐτῶν ποτε κρατεῖν λεγόμενος (*Maximus Deorum Amor, qui & ipsos aliquando Deos vincere dicitur*). Gabbem.

5. *peccaturus*] Adulteraturus, scortaturus. Sic *Erhardus. Peccare* enim quasi *pellicari, peccator pellicator*: ex Balbi Catholico.

6. *nemini tamen injuriam f.*] Si præcedens, *& peccaturis in terris* ( ) includatur, sensus erit planior. Iupiter in cœlo non invênit quod diligeret, sed terram petiit, nec tamen ulli injuriam fecit quia deus: sic homo peccator in terris. Sunt hæc *interpretamenta somniorum, & vitrea fracta,* ut nostri suprà verbis utar, ethnicismi. Barthius: *nemini tamen.* Leg. *talem.* cæteroqui falsissimum docent omnes fabulæ. Tunc sensus fit: homo pellicans in terris, nemini talem injuriam facit, qualem Iupiter è cœlo terras appetens.

7. *sine æmulo*] Non ut ego invenustus, infelix, desertusque, cujus amores ad se per summam injuriam translatos æmulos Ascyltos intervortit. *I. Dousa.*

8. *Lycurgo crudeliorem*] Referunt ad eum Lycurgum, de quo infrà: *Quidquid Lycurgi villa grassantibus exhibuisset.* Perperam: est enim *Lycurgus* cognomentô *crudelis.* Ammian. lib.

go crudeliorem. Ecce autem, ego dum [1] cum ventis litigo, intravit pinacothecam [2] senex canus, exercitati vultus, & [3] qui videretur nescio quid magnum promittere; sed cultu non proinde speciosus, ut facile adpareret, eum ex hac nota literatorum esse, [4] quos odisse divites solent. Is ergo [5] ad latus constitit meum, &, † Ego, inquit, poëta sum, & ut spero non humillimi spiritus, [6] si modo coronis aliquid credendum est, quas etiam

† *Eumolpus.*

lib. XXII. *Iudicibus Cassiis tristior & Lycurgis.* Et lib. XXX, circa finem: *Iudices nunquam consultò malignos elegit: sed si semel promotos agere didicit immaniter, Lycurgos invenisse se prædicabat & Cassios.* Ge. Erhardus.

1. *cum ventis litigo*] Proverbialis locutio, omnibus linguis & gentibus usurpata. Iob. 6. *In ventum verba profertis.* Eleonora Angliæ Regina, epist. ad Cœlest. Pap. apud Petrum Blesensem Ep. 145. *Sed quid talib. immoror? curro in incertum, & aëra verbero, atque in ventos nostri gemitus evanescunt.* Item Oseæ c. 9, v. 7: *virum spiritualem*, hoc est, *ventosum.* loquitur autem de vanis prophetis. *Erhardus.*

2. *senex canus & exercitati vultus*] Erhardus: Ita vocat poëtæ pallidum & macilentum vultum. Hinc & imagines poëtarum macræ pingebantur. Iuvenal. Satyr. 7.

Vt dignus venias hederis, & imagine macra.

Ob vigilias in studio. Scholiastes ib. De pallore poëtruam & studiosorum hominum ejusque causa, vide Rader. ad Martial. lib. 7 Epigr. 4.

3. *qui videretur nescio quid magnum promittere*] *Promittere* accipi potest de vultu, quasi ejus vultus aliquam eruditionem præ se ferret. Rittershusius Not. in Phædrum. *Erhard.*

4. *quos odisse divites solent*] Confer cum illis sententiam illam multò argutissimam Epist. Plin. lib. 7 de Cornelio Minutiano: *Natus splendidè, abundat facultatibus, amat studia, ut pauperes solent.* Apparet jam indè, humanitatem ac litteras odio semper divitiarum amatoribus fuisse. *Ia. Dousa.*

5. *ad latus constitit meum*] Vide ne interpretamentum sit, & scrips. Arbiter, *secundum me*, vel *propter me.* Anonym. MS. juxta man. Dousæ ad edit. Tornæs.

6. *si modo coronis aliquid credendum*] Poëtarum commissiones olim habitæ sunt in Capitolino, Domitiani, ac Neroneis agonibus. In quibus coronæ præmia victoriæ fuere. eæ variæ erant. *Querna* præmium exstitit Capitolini certaminis, nam quercus arbos Iovi Capitolino sacra, in cujus honorem ipse agon institutus. Mart. lib. IV Epigr. LIV. Coronæ Albani certaminis *Oleaceæ* fuere, nam hoc institutum etiam à Domitiano in honorem Matris Minervæ, ut narrat Tranquillus c. IV. cui oliva sacra. Itidem & *Palmæ* rami Poëtarum capita circumplexi: interdum verò, non semper *lemniscati.* Ausonius:

Et quæ jam dudum tibi Palma Poëtica pollet,
Lemniscô ornata est, quo mea Palma caret.

Musæ & ipsæ sic *palmâ* coronobantur ut ex Phornuto notum. Item *Laurô* Poëtæ redimiti. nam haud solùm Imperatoris coronâmentum. Ideo eleganter Papinius Domitiani caput Imperiali & Poëtica Lauro insigni-

etiam ad imperitos deferre gratia solet. [1] Quare ergo, [2] inquis, tam male vestitus es? Propter hoc ipsum, [3] amor ingenii neminem unquam divitem fecit.

Qui pelago credit, [4] *magno se fenore tollit;*
Qui pugnas & castra petit, [5] *præcingitur auro;*
Vilis adulator [6] *picto jacet ebrius ostro;*
Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat:

Sola

signitum l. 1 Achill. celebravit. Ex *Hedera* quoque factum Poëtarum coronamen. Apertè Plinius lib. XVI, cap. XXXIV. Itidem *Myrto* haud immeritò honorati poëtæ, præcipuè verò amatoria canentes, venereáque, Elegiographi, Lyrici. Ex *Apio* denique plectebatur poëtis redimiculum. Virgil. Ecl. VI. de Lino Apoll. filio ad quem locum exsertim Servius inquit, in Nemæo agone, qui in honorem Arcæmori institutus est, *speciatim apiô coronantur Poëtæ.* Qui præstantiores erant in hac arte plures contigit aliquando nancisci coronas. sic Papinius tres obtinuit Certaminibus Albanìs. Et Eumolpus itidem. *I. A. Gonsalius.*

1. *Quare ergo tam male vestitus es*] Martialis:

Tune es, tune, ait, ille Martialis?
Cur ergo, inquit, habes malas lacernas?

Alibi:

Insanis: omnes gelidis quicumque lacernis,
Sunt tibi, Nasones, Virgiliosque vides.

2. *inquis*] non *inquit*, est enim præoccupatio. *Ge. Erhardus.*

3. *amor ingenii neminem unquam divitem fecit*] Sic mox: *Nescio quomodo bonæ mentis soror est paupertas.* Cujus rei causam inquirit Arist. Problem. 4, sect. 29. Rittershus. Not. ad Phædr.

--- *Virtus laudatur & alget.*

Dicta in hanc sententiam venusta congessit Taubmannus Comment. in Plaut. Stich. act. 2, scen. 1. *Idem.*

4. *magno se fenore tollit*] Cassius Parmensis:

Non levis adscensus si quis petit ardua, sudor
Plurimus hunc tollit, &c. Ga. Barthius.

5. *præcingitur auro*] Rectè *aurô*: nam milites in zonis pecuniam gestabant. Sic Gracchus apud A. Gellium lib. XV, cap. IV. *Itaque Quirites, quum Româ profectus sum, zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Spartian. item in Pescennio Nigro: *Idem jussit, ne in zonis milites ad bellum aureos vel argenteos nummos portarent, sed publicè commendarent, recepturi post prælia quod dederant.* Rationem reddit in Alexandro Lampridius; *Miles non timet, nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in zona.* Ligamenta, & habenas habebant cingula & zonæ, quibûs circa ventrem cingebantur milites, in medio tamen receptaculum erat, quo nummi continebantur, haud secus ac sinum funda habet, quo conlocantur lapides. Itaque cingula illa prorsus olim fundam referebant. *S. A. Gabbema.*

6. *picto jacet ebrius ostro*] Innuit parasitos & adulatores, ad amplissimas fortunas, Principum stoliditate evectos, reliquos præ se despicere rerum successu elatos. Ita enim *ebrius* metaphoricè capitur pro dementato & mentis ob rem aliquam nimiò immodicam haud compote, quia *ebrietas* mentem alienat & expectorat ob immodicum potum. H. Iunius. Animadv. l. 3, c. 6. *Erhard.*

1. *prui-*

Sola [1] pruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas invocat artes.

[2] Non dubio ita est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitæ cœpit [3] insistere, primum propter morum differentiam odium habet (quis enim potest probare [4] diversa?) deinde, qui solas [5] exstruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent. Iactantur itaque, quacumque ratione possunt, literarum amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam positi. * Nescio quo modo [6] bonæ mentis soror est paupertas. * Vellem tam innocens esset frugalitatis meæ hostis, ut deliniri posset. Nunc veteranus est latro, & [7] ipsis lenonibus doctior. * * * In Asiam quum à Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: ubi quum libenter habitarem, non solum propter cultum ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitavi rationem, qua non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescunque enim in convivio [8] de usu formosorum mentio facta est, tam vehementer excandui,

1. *pruinosis horret facundia pannis*] Tragur. c. pro *horret*, *hæret*. *pruinosi panni*. Squalidi, horridi. Glossar. Petr. Ammian. l. 22 de Scythis: *Squalentes & pruinosas ferarum, & tetro ritu vescuntur.* Erhardus. Adde: *pruinosi panni*, frigori obnoxii, pruinam admittentes.

2. *Non dubio*] Tornæs. & c. Tragur. *n. dubie*. Erhardus: *Non dubio ita est*. al.codd. *Non dubie*; ut infrà, *Haud dubie credentibus indicavimus*.

3. *insistere*] Sic Lotichius, Gabbem. & Frellon. *insistere*. Tornæs. alii, etiam c. Tragur. *inspicere*.

4. *diversa*] c.Tragur. *divisa*. Dousa MS. c. M. *universa*.

5. *exstruere divitias*] Phædro, *exaggerare opes*. Cicer. *exaggerare rem familiarem*. Hi dicuntur *incubones*, ἐπικεκυφότες quòd toti in opes & divitias incumbant. *Ge. Erhardus*.

6. *bonæ mentis soror est paupertas*] Quæ Apuleio in Apolog. *Philosophia vernacula*. Chrysostomo in Act. Apost. *mater sanitatis*. Scipio Gentilis Comment. in Apul. Apol. num. 243. *Erhard*.

7. *ipsis lenonibus doctior*] Astutior, fraudulentior. Verbum comicum Plauto & Terentio perpetuum. Vid. Schopp. explan. in Mostell. *Idem*.

8. *de usu formosorum*] Qui usum sui dent viris. *Gloss Petron.* Salvianus l. 7 de Gub. *Quis credere aut etiam audire possit, convertisse in muliebrem tolerantiam viros, non usum suum tantùm atque naturam, sed etiam vultum*, &c. Ga. Barthius.

dui, [1] tam ſevera triſtitia [2] violari aures meas obſcæno ſermone dolui, ut me mater præcipue, [3] tamquam unum ex philoſophis intueretur. Iam ergo cœperam ephebum in gymnaſium deducere: ego ſtudia ejus ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis [4] prædator corporis admitteretur in domum. * Forte [5] quum in triclinio jaceremus, quia dies ſolemnis ludum arctaverat, pigritiamque recedendi impoſuerat hilaritas longior, fere circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque [6] timidiſſimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus, ſi ego hunc puerum baſiavero, ita ut ille non ſentiat, cras illi [7] par columbarum donabo. Audito volupta-

1. *tam ſevera triſtitia*] i.e. triſtiore & pædagogico vultu. *Barthius* ad Claudian. De hujuſmodi ſimulatoribus Sidonius Apollinaris l. 3 Ep. 13. *Faciliùs obtingit, ut quiſpiam ſeria loquens vivat obſcœnè, quàm valeat oſtendi, qui pariter exiſtat improbus dictis, & probus moribûs.* Theobaldus Epiſc. in Phyſiologo, de Syrene loquens:

Vtpote ſunt multi, qui de virtute locuti
Clunibus indulgent. ---

Ex illo Iuven. Sat. 2.

--- *Et de virtute locuti*
Clunem agitant. --- Ge.Erhardus.

2. *violari aures meas obſcæno ſermone dolui*] *dolui* & Frellon. atque Lotichius. Tornæſ. alii, *nolui*, quod probat Erhardus, adducens locum Varronis Agathone: *Virgo de convivio abducatur ideo, quòd majores noſtri virginis acerbas aures Veneris vocabulis imbui noluerunt.*

3. *tamquam unum ex philoſophis*] Pleroſque hodienum numeres,

Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia
vivunt.

Gruter. Suſpic. l. 5, c. 12. Erhard.

4. *prædator corporis*] Attentator pudicitiæ. *Erhardus.* Felis pullaria. *Ga. Barthius.*

5. *quum in triclinio jaceremus*] Locus etiam Veneris flagitiis fuit in tricliniari accubitu. Notum ex hoc Petronii loco: notum etiam ex nonnullis Scriptorum locis. Iuvenal. Satyr. 1.

Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere
naſô.

Somnum namque aucupabantur amantes obſtantium in triclinio. Diſertè Petronius: *Vt intellexi ſtertere patrem, rogare cœpi ephebum,* &c. Eadem mens Ovid. lib. 1 El. IV Amor. & lib. II El. V. Apertè Feſtus in *Non omnibus dormio.* Idem. (f. Gonſal.) S. A. Gabbem.

6. *timidiſſimo murmure votum feci*] Veterum ſuperſtitio, qua non niſi clàm, taciti, aut murmurantes, ſi quid ardenter peterent, vota faciebant. Teſtes Tibull. lib. II El. I; & lib. IV El. IV: Mart. lib. I Ep. XI: Senec. Ep. 10. Wouwer. & Gabbem.

7. *par columbarum donabo*] Adpoſitum oppidò votum. Venerem precatur, aves ſunt Veneris *columbæ*, Ælianus Animal. lib. IV, c. 11. Porrò conditio voti ſuſcepti, *ſi amaſium baſiaverit: Columbæ* adſiduè roſtrîs ſibi invicem morſicatim blandiuntur. bellè Mart. lib. XII Ep. XVI.

-- *Baſio-*

voluptatis precio, puer ſtertere cœpit. Itaque adgreſſus ſimulantem aliquot baſiolis invaſi. Contentus hoc principio, bene mane ſurrexi, electumque par columbarum adtuli exſpectanti, ac me voto exſolvi. Proxima nocte, quum idem liceret, mutavi [1] optionem: &, Si hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non ſenſerit, [2] gallos gallinaceos pugnaciſſimos duos donabo patienti. Ad hoc votum ephebus ultro ſe admovit, &, puto, vereri cœpit ne ego obdormiſſem. Indulſi ergo ſollicito, totoque corpore citra ſummam voluptatem me ingurgitavi. Deinde, ut dies venit, adtuli gaudenti quidquid promiſeram. Vt tertia nox licentiam dedit, conſurrexi [3] ad aurem male dormientis: Dii, inquam immortales! ſi ego huic dormienti abſtulero coitum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero [4] aſturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen

--- Baſioque tam longô
Blandita, quàm ſunt nuptiæ columbarum. I. A. Gonſalius.

1. *optionem*] *Optio* an hîc eſt optatio, votum? aliàs, eligendi facultas.

2. *gallos gallinaceos pugnaciſſimos*] Varro de R. R. *In certamine pertinaces & ad pugnandum maximè idonei.* Conveniens rei & voti ſponſio iſthæc. Galli quippe ſalaciſſimi ſunt ac de præpoſtera libidine ſuſpecti. Vid. Ælianum lib. xv, c. xvi. *S. A. Gabbema.*

3. *ad aurem male dormientis*] *Malè*, id èſt, *ſimulanter.* Sic infrà: *malè repugnanti gaudium extorſi.* Ge. Erhardus.

4. *aſturconem Macedonicum*] Longam diſputationem interpretis Hiſpani adverſus *Macedonicum aſturconem,* quem ille Struthione mutari velit, deſtruit Plutarch. lib. v Sympoſ. Achill. Tatius lib. 1. Quærit Hiſpanus ille, quomodo *Aſturco* poſſit eſſe *Macedonicus?* Nemo ignorat quanta in dignatione fuerint equi Theſſali. Διὸ καὶ λέγεται λόγος τοιοῦτος (*Vnde & vulgi ſermone celebratum*), inquit Euſtathius in Dionyſium, ὡς Ἀθηναῖοι μὲν περὶ ναυτικὴν ἠσχόληνται τέχνην, Θετταλοὶ δὲ περὶ τὴν ἱππικὴν ἐμπειρίαν, Βοιωτοὶ περὶ τὴν τῆς γυμνασίας ἐπιμέλειαν (*Athenienſes quidem circa artem occupatos eſſe nauticam, Theſſalos peritiæ ſtudere rei equeſtris, Bæotos verò excolere gymnaſticen*). Eaque primaria Macedoniæ regio. Qui ex altero Aſturico altero Macedonico provenit, vel ex Aſturicis in Macedonia genitus, rectè *Aſturco Macedonicus* dicitur. Hoc ſi neget Gonſalius, magna pars rerum nomina ſua amittent. Non erunt ſerica noſtra *ſerica*, quia non lecta à Seribus. Et *phaſiani* noſtri ab hoc nomine prohibebuntur, quia non Phaſe advecti. *Gronovius.* *Aſturcones*, ſic ab Aſturia regione Hiſpaniæ dicti, equi tolutarii, Græcis à vectionis facilitate εὔδρομοι, quibus non vulgaris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Plinius lib. 8, cap. 42.

men exceptione, ſi ille non ſenſerit. Nunquam altiore ſomno ephebus obdormivit. [1] Itaque primum implevi lactentibus papillis manus, mox baſio inhæſi, deinde in unum omnia vota conjunxi. Manè ſedere in cubiculo [2] cœpit, atque exſpectare conſuetudinem meam. Scis quanto facilius ſit, columbas,galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis ſpatiatus,in hoſpitium reverti, nihilque aliud quam puerum baſiavi: At ille circumſpiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit,domine, ubi eſt aſturco? * Quum ob hanc offenſam præcluſiſſem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpoſitis enim paucis diebus, quum ſimilis nos caſus in eandem fortunam retuliſſet, ut intellexi ſtertere patrem, rogare cœpi ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id eſt, ut pateretur ſatisfieri ſibi, & cætera,quæ libido diſtenta dictat. At ille plane iratus, nihil aliud dicebat, niſi hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. Nihil eſt tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit,Patrem excitabo, irrepſi tamen, & male repugnanti gaudium extorſi. At ille, non [3] indelectatus [4] nequitia mea, poſtquam diu

queſtus

1. *Itaque primum implevi lactentibus papillis manus*] *lactentibus*, al. *lactantibus*.Douſa MS. *Itaque* &c. Eundem ordinem in Luciani Amoribus reperies. *Id.* Ineptiæ amantium. Ovidius lib. 1 Amor.

Forma papillarum quæ fuit apta premi.

Lucian. ἑταιρ. διαλ. καὶ περιέβαλλον, καὶ τοὺς μαστοὺς ἔθλιβον· ἡ Δημώνασσα δὲ καὶ ἔδακνε μεταξὺ καταφιλοῦσα (*meretr. dialog. Amplexatæ mammillas mihi atterebant; Demonaſſa verò ipſa & inter deoſculandum mordebat*). Eadem Plaut. conjungit Pſeud.

Teneris labellis molles morſiunculæ.
Papillarum harridularum oppreſſiunculæ. Io. à Wouweren.

2. *cœpit*] Fortè abundat. *P. Scriverius MS.*

3. *indelectatus*] Pro, *delectatus* cujus generis contrarias notiones hujus præpoſitionis annotavit Albertus Gentilis de Latinitate Vet. Biblior. Erhard. Haud videtur. Exiſtimem, *non indelectatus* eſſe λιτότητα, *extenuationem*, qua plus intelligitur quàm dicitur, haberéque *indelectatus* vim negativam, ſed à non infractam, ut ſenſus ſit *non indelectatus*, i. e. delectatus. Nam præcedit *malè repugnanti*;

queſtus eſt, deceptum ſe & deriſum traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet cenſum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui ſimilis. Si quid vis, fac iterum. Ego vero, depoſita omni offenſa, cum puero in gratiam [1] redii, uſuſque beneficio ejus, in ſomnum delapſus ſum. Sed non fuit contentus iteratione ephebus plenæ maturitatis, & [2] annis ad patiendum geſtientibus. Itaque excitavit me ſopitum; Et, Numquid vis? inquit. Et non plane jam moleſtum erat munus. Vtcumque igitur inter anhelitus ſudoreſque tritus, quod volucrat, accepit, rurſuſque in ſomnum decidi gaudio laſſus. Interpoſita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere, [3] Quare non facimus? Tum ego totiens excitatus, plane vehementer excandui, & reddidi illi voces ſuas: [4] Aut dormi, aut ego jam patri dicam. † Erectus his [5] ſermonibus, conſulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, & quædam argumenta mihi obſcura, ſimulque [6] cauſam deſidiæ

† *Encolpius.*

ti; ut antè, *malè dormiebat*: & mox plùs nimiò nequitiâ delectatus. *At ille*, ſic cum commate legendum, & τῷ *inquit* jungendum, eritque res aliquantò planior.

4. *nequitia mea*] Deliciis & fracta mollitie. Barth. ad Claudian. num. 1491. Papias: *Nequam, qui nequit ſe continere à ſceleribus. Item nequam dicitur luxurioſus, quia incontinens eſt.* Huguitio: *Nequitia, malitia & luxuria.* Hermas in Paſtore lib. 1, cap. 1. *Adjecerunt peccatis ſuis libidines & commaculationes nequitiæ.* Hinc capiendus & interpretandus verſus:

Nequitia eſt quæ te non ſinit eſſe ſenem.

Ge. Erhardus.

1. *redii, uſuſque beneficio*] Tornæſ. edit. *redii* ** *uſque b.* Douſa MS. *redii* * *uſque.* c. M. poſt * habet *iterum.* Id. Douſa: c. M. *uſuſque beneficio ejus in ſomnum ſum.*

2. *annis ad patiendum geſtientibus*] Puellæ ἐν τῇ ἀκμῇ (*in vigore*) dicuntur *catullæ*, & *catullire.* Græcis, ὀργᾶν, σφεδᾶν, τραγίζειν (*impatienter appetere, laſcivire ut emiſſæ ſtabulô pecudes, libidine hircum referre*). Erhardus.

3. *Quare non facimus*] *Facere* notum eſt Veneris verbum: Senec. Ep. CXXIII. *Vna felicitas eſt bonæ vitæ, facere, eſſe, bibere, frui patrimoniô.* Iuven. Sat. VI. *Et lateri parcas.* Commentator: *Si parum feceris, non iraſcitur ut uxor.* S. A. Gabbema.

4. *Aut dormi, aut ego jam patri dicam*] Non abſimiliter Perſii vetus interpres: *Nutrices infantibus, ut dormiant ſolent dicere ſæpe: lalla, lalla: aut dormi, aut lacte.* Idem.

5. *Erectus his ſermonibus*] Butſchius legit, *Experrectus.* quod non placet. *Erectus*, id eſt, conſolatus ſermonibûs Eumolpi. *Erhardus. Erectus*, provocatus & familiarior redditus.

6. *cauſam deſidiæ præſentis excutere*] Plin. lib. 35, c. 2. *Ita eſt profectò, artes deſidiæ*

desidiæ præsentis excutere, quur pulcherrimæ artes periissent, inter quas Pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. † Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas [1] hæc tropica instituit. Priscis enim temporibus, quum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diu lateret. [2] Itaque, hercules, [3] omnium herbarum succos Democritus expressit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta consumpsit. [4] Eudoxus quidem in cacumine excel-

† *Eumolpus.*

desidia perdidit, & quoniam animorum imagines non sunt, negliguntur etiam corporum. Ia Dousa.

1. *hæc tropica*] Conversiones, mutationes. Dan. Heinsius. *Ge. Erhardus.*

2. *Itaque, herculès, omnium* &c.] Sic & Frellon. atque Lotichius. Tornæs. *Itaque* * *harcula* (in m. vi asterisci, *hercule.* & in Var. lect. al. *hercule*). Hinc Wouweren in priori i. Paris. edit. *Itaque* * *hercula.* in post. seu Lugdun. *I.* * *hercule.* quomodo & R. Hermann. *I.* * *hercule.* cum inani scil. ac nihil significante *. Tragur. codex: *I. genera* (compendiô, f. *generum*) *herbarum omnium.* Erhardus: *Itaque* * *hercula omnium herbarum succos.* Num, è *pergula?* ut à Democrito contemptum patrimonium, & paupertinam domum significaret. Lucianus quidem in Philopseude scribit, Democritum in monumento clusum fuisse, atque ibi admiranda illa scripsisse. Lipsius Antiq. lect. lib. 1, cap. 8. Leg. *Itaque argilla herbar. omnium succos.* id est, in testa seu vase argillaceo coxit. Schopp. Verisim. lib. 2, c. 18. in qua tamen conjectura valde nutatte: non item in ar. Crit. ubi affirmanter ex veteris scripturæ vestigiis *arcula* fecit *argilla.* Al. *harcula.* Leg. *arcula*, id est, prætorio. Euphormio Lusininus sive Guilhelmus Barclaius Pater in Satyrico. Leg. *barcula.* Nemo fuit qui daret significatum ignotiori vocabulo. Fuere qui emendarent. At ego ex Vitruvio evidenter demonstrabo, *arcam* esse machinam, qua marinus fluctus à portu reprimitur, & indè diminutum *arcula*, machina qua humor alicunde exprimitur. Schickerath in Epist. Critic.

3. *omnium herbarum succos Democritus expressit*] Plin. lib. 35, c. 1. *Ab eo Pythagoras clarus sapientiâ primus volumen de herbarum effectu composuit, Apollini Æsculapioque, & in totum Diis immortalibus inventione & origine adsignata. Composuit & Democritus, ambo peragratis Persidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptique Magis.* Quid ergò mirum si *ætatem inter experimenta consumpsisse* ab Arbitro dicatur? *Gabbema. Democritus* Abderites, Hegesistrati illius filius, qui Xerxi cum exercitu epulum præbuit. Hic bonam orbis partem peragravit, cognoscendarum rerum cupiditate accensus. Postea in patriam reversus, in hortulo juxta suæ urbis muros se ad solas rerum naturas contemplandas contulit, à quibus ne externis objectîs avocaretur, æneæ pelvis fulgore seipsum obcæcavit. Mortuus annos natus 109, cùm per festum Cereri sacrum, triduô calidi panis odore vitam prorogasset. Laërt. Diog. Cic. l. 5 Tusc. Qu. & Plin. l. 25, cap. 1, al. 2.

4. *Eudoxus*] Plures Eudoxi, omnium autem celeberrimus, cujus hic mentio.

excelsissimi montis consenuit, ut astrorum, cœlique motus deprehenderet: & [1] Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, [2] ter helleboro animum detersit. Verum, ut ad plastas convertar, [3] Lysippum statuæ unius lineamentis inhærentem inopia exstinxit: & [4] Myron, qui penè hominum animas, ferarumque ære [5] comprehenderat, non invenit heredem. At nos vino scortisque demersi, [6] ne paratas quidem artes audemus cognoscere; sed accusatores [7] antiquitatis, vitia tantum docemus, & discimus. Vbi

mentio. Cnidius nimirum Major ille est, cujusque vitam scripsit Diogenes lib. VIII. Quum verò cœli, astrorumque observationi motuum diutiùs vacasset, rectè Ἀστρολογούμενα (*Astrologica*), ut Laërtius vocat, sive Φαινόμενα (*de Adspectabilibus*), ut Hipparchus in Aratum, & Anonymus in vita ejusdem Arati, scribere potuit. Plura ejusdem opera Meursius recenset, uti & cæteros Eudoxos Commentariô in Apollonii Dyscoli Historiam commentitiam, quem vide c. XXIV. *I. A. Gonsalius.*

1. *Chrysippus*] Apollonii filius, patriâ Tarsensis, philosophus Stoicus, in Dialectica præprimis clarus, 75 voluminum scriptor. Laërt. Diogen.

2. *ter helleboro animum detersit*] De Carneade idem narrat Val. Maxim. lib. IIX, c. VII. Mos hic adeò invaluit ut vetustioris ævi Philosophi, studiorum gratiâ, ad pervidenda acriùs, quæ commentabantur, sæpius hellebori potione uterentur, adfirmante id ipsum magno Erasmo in suis Adagiis. Apud Lucianum in Vitarum auctione ipse inquit Chrysippus: Καὶ τὸ κεφάλαιον, οὐ θέμις γενέσθαι σοφὸν, ἢν μὴ τρὶς ἐφεξῆς τοῦ ἐλλεβόρου πίῃς (*Et quod præcipuum, non convenit aliquem fieri sapientem, priusquam ter helleborum biberit*). S. A. Gabbem.

3. *Lysippum*] Is fuit clarissimus statuarius, qui ad sexcenta decem opera fecisse traditur, quorum singula arti claritatem dare potuissent. Hic teste Quintiliano, ad veritatem optimè accessit, quamobrem Alexander etiam ille Magnus ab uno Lysippo se fingi voluit, & ab Apelle pingi. Horat. lib. 2 Epist. ad Augustum.

Edictô vetuit, ne quis se præter Apellem
Pingeret: aut alius Lysippô duceret æra,
Fortis Alexandri vultum simulantia.

Propertius:

Gloria Lysippo est animosè fingere signa.

Car. Steph.

4. *Myron*] Statuarius insignis, de quo Cicero Verr. 6. *Verùm ut ad illud sacrarium redeam, signum erat hoc quod dico, Cupidinis è marmore: ex altera parte Hercules egregiè factus ex ære. Is dicebatur esse Myronis.* Ex hujus operibus præcipuam laudem meruit bucula ex ære, veræ vaccæ simillima, multis poëtarum versibûs celebrata. Ovid. 3 de Ponto:

Vt similis veræ vacca Myronis opus.

Propert.

Atque aram circumsteterant armenta Myronis
Quatuor, artificis invida signa boves. Conr. Gesnerus.

5. *comprehenderat*] c. M. Dousæ. Sed Tornæs. e. & Tragur. c. *comprehendit.*

6. *ne paratas quidem artes*] Id est, jam inventas ac traditas, tantum abest ut novi aliquid indagemus. *Ge. Erhard.*

7. *antiquitatis*] c. Tragur. cum Petri Danielis *iniquitatis.*

I. *ne*

Vbi eſt Dialectica? Vbi Aſtronomia? Vbi Sapientiæ conſultiſſima via? Quis unquam venit in templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perveniſſet? Quis, ſi Philoſophiæ fontem inveniſſet? ac [1] ne bonam quidem mentem, aut [2] bonam valetudinem petunt: ſed ſtatim, antequam limen Capitolii tangunt, [3] alius donum promittit, [4] ſi propinquum divitem extulerit: alius, ſi theſaurum effoderit: alius, ſi ad trecenties H-S. ſalvus pervenerit. Ipſe Senatus, recti bonique præceptor, [5] mille pon-

1. *ne bonam quidem mentem aut valetud.*] Iuvenal.

Orandum eſt ut ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum, mentis terrore vacantem,
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat,
Naturæ qui ferre queat quoſcunque labores. Ge. Erhardus.

2. *bonam*] Hoc Douſa putat abundare propter præcedens *bonam (mentem).* Certè c. Tragur. *bonam* bis non habet, in quo legitur, ut jam dicetur.

3. *alius*] Præcedentia in c. Tragur. ſic leguntur: *Quis ſi philoſophiæ fontem attigiſſet (attigiſſet,* & Tornæſ.)? *ac ne bonam quidem valetudinem petunt, ſed ſtatim ante limen capitolii alius.*

4. *ſi propinquum divitem extulerit, ſi theſaurum effoderit*] Perſ. Satyr. 2.

Illa ſibi introrſum & ſub lingua immurmurat: O ſi
Ebullit patrui præclarum funus! & ô ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam. ---

Iuvenal. Satyr. 19.

Prima ferè vota ---
Divitiæ creſcant & opes. Io. à Wouweren.

5. *mille pondo auri Capitolio promittere ſolet*] Nihil hîc mutandum. *Capitolium* pro Iove Capitolino (*ut legendum hîc exiſtimat Sambucus*) ſæpiſſime poſitum docet Rycquius de Capit. Rom. c. v. *Promittere* in Votis, id eſt, addicere ſeu vovere. *Douſa P.* In metu aliquo publico nihil uſitatius aut crebrius, quam dona Iovi & cæteris Diis polliceri. Indè totiens apud Livium: *Conſules paludati votis nuncupatîs in provincias profecti.* Et apertè apud eumdem lib. XXXI. *Ludos Iovi, donumque vovere Conſulem, cui provincia Macedonia eveniſſet* (Senatus) *juſſit.* Formulam, qua ſolemne id votum nuncupabatur à Senatu, Pontif. Maxim. præeunte, idem ſcriptor adtulit, lib. XXXVI. SI. DUELLUM. QUOD CUM. ANTIOCHO. REGE. SUMI. POPULUS. JUSSIT. ID. EX SENTENTIA. S. P. Q. ROMANI. CONFECTUM. ERIT. TUM. TIBI. JUPITER. P. R. LUDOS. MAGNOS. DIES. X. CONTINUOS. FACIET. DONAQ. AD. OMNIA. PULVINARIA. DABUNTUR. DE. PECUNIA. QUANTAM. SENATUS. DECREVER. QUISQUIS. MAGISTRATUS. EOS. LUDOS. QUANDO. UBIQUE. FAXIT. HI. LUDI. RECTE. FACTI. DONAQUE. RECTE. DATA. SUNTO. Eò pertinet Petronii hic locus: & quod in veteri inſcriptione poſitum: JOVI. OPTIMO. MAXIMO. SENATUS. POPULUSQUE. ROMANUS. VOTO SUSCEPTO. PRO. SALUTE

pondo auri Capitolio promittere solet : & ne quis dubitet, pecuniam concupiscere, [1] Iovem quoque peculio exorat. [2] Nolito ergo mirari, si Pictura defecit, quum omnibus diis, hominibusque formosior videatur massa auri, quam quidquid Apelles Phidiasve, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula, [3] quæ Trojæ halosin ostendit : itaque conabor opus versibus pandere.

† *Iam [4] decuma mœstos inter ancipites metus*
Phrygas obsidebat [5] messis, & [6] vatis fides
[7] *Calchantis àtro dubia pendebat metu :*

† Κατακλυσμὸς Ἰλιακός (*Inundatio* h. e. excidium *Ilii*).

Quum

Imp. Cæs. quod. per. eum p. r. in. Ampliori. Atque Tranquilliori. statu est. *Iust. Rycquius.*

1. *Iovem quoque peculio exorat*] Præclarè Persius :

Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores ?

Stultos esse probans, qui frustra Diis pretiosa dona offerant, qui divitiis nec capiantur, nec utantur. Casaubon. in Pers. Satyr. 2. *Ge. Erhard.*

2. *Nolito ergo mirari, si Pictura defecit*] Sic & edit. Frellon. atque Lotichius. Wouwer. cum R. Herm. codexque M. Dousæ *Noli e. m.* -- Sed Tornæs. ac c. Tragur. *Noli e. m. s. p. deficit.*

3. *quæ Trojæ halosin ostendit : itaque conabor opus versibus pandere*] Agnosce sub Eumolpi figura Neronis ad Poëticen proclivitatem adumbratam. Inter insigniora enim poëmata Neronis *Halosis* exstitit antiquitus *Trojana.* Vbi simulatam Carminis occasionem indubiè insectatur Petronius. quæ videlicet immanissimo Principi ex Romæ incendio fuit oblata. Omnia sic veteres Historici convincunt. Sueton. c. xxxiix; Tacitus lib. xv Annal. Dio lib. lxii. Scripsit præterea Troica, ut Iuvenal. vocat Sat. viii, ccxxi : Troicon Persii scholiastes, & Troados libros vetus interpres Iuvenalis *Gonsalius. Trojæ halosis*, Τρωίας ἅλωσις *Trojæ* quasi *captura*, occupatio, excidium, Platoni. Erhardus : Tryphiodoro, ἰλίου ἅλωσις (*Ilii expugnatio*). *Halosin* etiam *Ilii* dixit Sueton. in Nerone, *Dousa MS.* Tragur. c. pro *halosin*, habet *analosin* & in *m. destructionem.* Bene.

4. *decuma*] Tornæs. & c. Tragur. Sic procul omni dubio & c. M. Dousæ : quæ hujusmodi, ultra prætacta codicis Tragur. κριτήρια (loca unde judicandi materies sumenda) & αὐθεντίας (*auctoritatis*) legitimive ortus manifestissima vestigia, meritò grata sint Lectori. Quis enim nescit editionem doctissimi typographi Io. Tornæsii hîc apicem tenere ? cui c. noster toties ferè consonat, quoties alii discordant.

5. *messis*] Annus. Sic & *aristas* pro annis posuit Virgil. *Erhard.*

6. *vatis*] Alii *votis*, quod minùs placet. *Dousa MS. votis*, & c. Tragur.

7. *Calchantis*] Calchas augur Græcus, Achilli cumprimis in obsidione Trojana charus ; ex passere cum 9 pullis à dracone devorato, decennalem urbis obsidionem, & excidium prædixit. De hoc multa Hom. Il. α. & Virgil. 2 Æn.

1. *Delia*

Quum, [1] *Delio profante,* [2] *cæsi vertices*
Idæ trahuntur; [3] *scissaque in molem cadunt*
[4] *Robora, minacem quæ figurarent equum.*
[5] *Aperitur ingens clostrum, & obducti specus,*
Qui castra caperent. Huc decenni prælio
[6] *Irata virtus abditur,* [7] *stipant graves*
Equi recessus Danai, & [8] *in voto latent.*
O patria! [9] *pulsas mille credidimus rates,*
Solumque bello liberum: hoc [10] *titulus fero*
Incisus,

1. *Delio profante*] *Delio* scilicet Apolline. *Profari*, Delphico oraculo, & vatibus verbum proprium. ait Erhardus. Lucret. L. 6.

Pythia quæ tripode ex Phœbi lauroque profatur,

2. *cæsi vertices Idæ trahuntur*] Tryphiodorus:

Καὶ δὴ τέμνετο δοῦρα, καὶ ἐς πεδίον κατέβαινεν
Ἴδης ἐξ αὐτῆς.

(*Lignáque, cædentes Idæi vertice montis,*
In campos volvunt). S. A. Gabbema. Tornæs. *Cum Delio præfante* (in m. *ferro*. Steph.) *cæsi vertices*. Tragur.c. *Cum d. presante* (i. *præfante*, *f* in *s* abiit) *ferro c. v.*

3. *scissaque*] Al. *spissaque*. Erhardus. Præstat nostrûm *scissaque*.

4. *Robora*] Quercus. Non multò pòst: *Roborea moles spirat alieno metu.* Virgilius:

Hanc tamen immensam Calchas attollere molem
Roboribus textis, cœlòque educere jussit.

Ge. Erhard.

5. *Aperitur ingens clostrum*] Sic & Frellon. verùm Tornæs. Wouweren, R. Herm. *antrum*. Lotich. & c. Tragur. *castrum*. Wouweren: *aperitur ingens antrum*. Ingens omnino moles fuit equi Duratei (*lignei*), unde mox: *& obducti specus qui castra caperent*. Et Virgil. *Et molem mirantur equi*. Et, *Immensam attollere molem*.

6. *Irata virtus*] pro *irati viri*, h. e. milites, abstractum pro concreto, & semper de militibus hominibusque bellicosis accipitur. Est autem modus loquendi hic Hæbræis familiarissimus, de quo vidend. Beza Annot. in Apoc.c.13, v.10. Erhardus. Maro:

Huc delecta virûm sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri. --- ---

Dousa MS. & in Præcidan. L. *jurata v.* id est *conjurata*.

7. *stipant graves equi recessus*] Hoc est *gravidos*. Virgilius:

--- *scandit fatalis machina muros*
Fœta armis. --- Item:
Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.

Io. à Wouweren.

8. *in voto*] In spe & calllidis consiliis. aut, equo hoc votivo.

9. *pulsas mille credidimus rates*] Tot fuere in expeditione illa testantibus scriptoribus priscis, Æschylo Agamem. Euripide Androm. Liv. lib. v, Plauto Bacchid. Seneca Tragico, Propertio, Ovidio, pluribûs. Sic itidem & Poëta antiquus:

Græcia conjurat repetendam mille carinis.
Iurata hanc ratibûs Græcia mille petit.

At ex *Homeri* catalogo l.11 Iliad. constat, naves CIↃ clxxxvi fuisse. *Gabbema.*

10. *titulus fero Incisus*] Sic & Tornæsius, alii. Stephan. & c. Tragur. *t. f. Intus*. unde in Emendationibus

Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
[1] *Iam turba portis libera, ac bello carens*
[2] *In vota properant : fletibus manant genæ,*
Mentisque pavidæ gaudium lacrumas habet,
Quas metus abegit, [3] *jamque* [4] *Neptuno sacer,*
[5] *Crinem solutus, omne* [6] *Laucoon replet*

Clamo-

Stephanus, seu potiùs Hadr. Iunius cui emendatt. illæ maximam partem debentur, pro *Intus* leg. putat *Iuratus*. Sed *Incisus* habuit & c.M.Dousæ, utut pro *fero*, *sero*: quemadmodum Tragur. pro *fero, ferro*. Gabbema : *Titulum* volunt fuisse : DANAI. MINERVÆ. ILIADI. DONO. Vel ut Huginus C. CVIII. DANAI. MINERVÆ. DONO. DANT. Sive ut Actius in Deiphobo : MINERVÆ DONUM. ARMIPOTENTI. DANAI. ABEUNTES. DICANT. Dousa : *Feros*, pro *equis* antiquitus usurpatos, haud Catulli modô, Virgiliique auctoritatibûs confirmare possis; sed & multò liquidiùs ejus epitheti contemplatione, quod Hippocentauris Lapithisque omnes uno ore contribuunt poëtæ. Etenim genus istud *semiferos* indigitant, non quidem. à *feritate* vocabuli ejus etymologia petitâ, sed verò à forma ipsa, quam feros, hoc est, equos dimidiata sui parte adsimulasse finguntur.

1. *Iam turba portis libera*] Portas enim & mœnia quoque ipsa diruerunt Trojani, quò equum admitterent. *Erhardus*. Virgil.

Nos abiisse rati ---
Ergo omnis solvit se Teucria luctu.
Panduntur portæ : juvat ire. --

2. *In vota properant*] Iungermann. leg. *In fata properant*. fortassis & fata vocare videtur illas res, quæ fatum Trojæ portenderent. Vetus codex : *Iam vota properant*, sc. cives Trojani festinant vota, id est, equum, quem Graji voverant in urbem admittere. *Ge. Erhardus*.

3. *jamque*] Sic & Frellon. cum Lotichio. Tornæsius, Wouweren, R. Herm. & c. Tragur. *namque*. præmisso (:), aut (.).

4. *Neptuno sacer*] Virgil.

Laocoon, ductus Neptuno sorte sacerdos. Wouweren.

5. *Crinem solutus*] Propter luctum patriæ : Tibull.

Et fleat effusis ante sepulchra comis. Ga. Barthius.

6. *Laucoon*] Sic & edit. Frellon. Wouwer. verò, alii Virgilian. habent *Laocoon*, quos laudo, nam versus fert. Tornæs. & c.Tragur. *Lacoon*. Sed potius duco *Laucoon* quàm *Lacoon*, pro memorato Maronis *Laocoon*, & Cointhi Smyrnæi Λαοκόων : nam si *ao* in simplicem mutandæ forent, proveniret juxta perpetuum contrahendi Græcorum morem τοῦ αο in ω, *Locoon*, non *Lacoon*. Vossius in Etymol. de Liter. permutat. Au usurpatur pro ao, ut *Laudicea* pro *Laodicea*, *Laumedon* pro *Laomedon*. Idem voce *Lautumiæ*: Addit Asconius in 3 Verr. sic linguâ Siculorum dici *lapidicinas*, i. e. loca lapidibûs exsecta. Dicitur autem *lautumiæ* pro *laotomiæ*, λαοτομίαι, quomodo Petronius dixit *Lauconte nati* pro *Laocoonte*. Et ap. Plin. Ep. 14 lib. 2. *Laudiceni* pro *Laodiceni*, ut alludatur ad *laudem*. Scaliger quoque censet vett. similiter *Laumedon* dixisse pro *Laomedon*, ad Festum. *Latomiæ* vel *lautomiæ*, etiam *latumiæ*, à λᾶας, vel λᾶς, genit. λάαος, λᾶος, lapis, & τέμνω, seco. *Laudiceni* à λαὸς, populus, & δίκη, jus; *Laodicea* (Λαοδίκεια)

Clamore vulgus; [1] *mox reducta cuspide*
Vterum notavit: fata sed tardant manus,
[2] *Ictusque resilit, & dolis addit fidem.*
Iterum tamen confirmat invalidam manum,
[3] *Altaque bipenni latera* [4] *pertemptat. Fremit*
Captiva pubes intus, &, dum murmurat,
[5] *Roborea moles spirat alieno metu.*
Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.
Ecce alia monstra. Celsa qua [6] *Tenedos mare*

Dorso

δίκεια) urbs celebris in Asia. Apud Plinium verò non *Laudiceni* patronymicum, sed *laudicœni* fictum nomen in contemptum & odium eorum qui sportulis in basilicis ac judiciis conducti parum disertos *laudibûs* evehebant, nimirum ob *cœnam* id facientes, ut de poëtis hîc passim habemus *cœnipetis*. Erhardus: *Laocoon.* v. libb. *Laucoon:* sicut *Laudice, Laumedon, Boudicea*, pro *Laodice, Laomedon, Boodicea*. Bongars. Not. in Iustin. lib. 13. sic infrà, *Lauconte*, pro *Laoconte*. sic *lautomia* non *laotomia*. Senec. *Laudicea*, pro *Laodicea*. Plin. epist. Scalig. ad Fest. *Alumentô*. Videmus & Erhardum, seu quem is citat malè adducere Plinium.

1. *mox reducta cuspide Vterum notavit*] Et paullò pòst:

Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat.

Vnde conligitur, bis fuisse Equum à Laocoonte percussum, hasta & bipenni; utero & latere. Virgil. lib. II Divini operis, utramque equi percussionem quoque exprimit ac conjungit.

Sic fatus [Laocoon] *validis ingentem viribus hastam*
In latus, inque feri curvam compagibûs alvum
Contorsit.

Gonsalius. *Reducta cuspide*, id est, nudata ex vagina, in quam ducta sive condita erat, distincta. Eodem pòst sensu dicit, *Gladios rectrectant*. Ge. Erhardus.

2. *Ictusque*] Sic ex c. Pithœi. Tornæs. *Latusque*. in m. *Lentusque*, vel *Telumque*. Dousa ibi MS. alii, *Læsusque*; quod placet. Hæc verò in c. Tragur. sic leguntur: *cuspide Vteri notavit fata. sed tradunt manus Latusque (f. Læsusque) resilit.*

3. *Altaque*] c. est Pithœi, & Tragur. Tornæsius, *Alta et.*

4. *pertemptat*] Sic & Wouweren, R. Herm. *pertemtat*, Frellon. *prætemptat*, Tornæs. *pertentat*, Lotich. c. Pith. & Tragur.

5. *Roborea moles*] Vide paulò antè, ad *Robora*.

6. *Tenedos*] Insula est notissima, in qua Græci, reditum simulantes in patriam, sese occultarunt: *Sigæis adversa littoribus:* Mela lib. II, c. VII. Nominis originem tradit Cicero lib. I cap. XIX in Verr. *Tenedo Tenem ipsum, qui apud Tenedios sanctissimus Deus habetur, qui urbem illam dicitur condidisse: cujus ex nomine Tenedius nominatur, abstulit magno cum gemitu civitatis.* Muretus lib. I Var. Lect. c. XII, altiùs originem repetit. Sic igitur ille, recitatis jam duobus locis libidinosarum fœminarum, infit: *Sed & Tenni Cygni filio, Neptuni nepoti idem contigisse memoratur: ejus enim ephebi jam & ut Græci*

 dicunt,

Dorso [1] *repellit, tumida consurgunt freta,*
[2] *Vndaque resultat scissa tranquillo minor.*
Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, quum premunt classes mare,
Pulsumque [3] *marmor abiete imposita gemit.*
Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates ut altæ, lateribus spumas agunt:
[4] *Dant caudæ sonitum:* [5] *liberæ ponto jubæ*
Consentiunt luminibus, fulmineum jubar
Incendit æquor, sibilisque undæ tremunt,
Stupuere mentes. [6] *Infulis stabant Sacri*
[7] *Phrygioque cultu gemina nati pignora*
[8] *Laocoonte, quos repente tergoribus ligant*

Angues

dicunt, ἀνδρόγπαιδος desideriô tacta noverca Phylonome, (aliis Peribœa) de stupro interpellat eum. Rejecta insimulavit eum apud patrem, eodem planè modo, quo Hippolytum Phædra. Credulus parens inclusum in capsam filium projecit in mare: tulit opem Neptunus innocenti nepoti. Delatáque est capsa ad insulam Leucophryn: quam cum incolæ aperuissent, remque cognôssent: non tantùm Tenni regnum detulerunt, sed etiam de nomine ipsius, insulam Tenedon nominârunt, quin & mortuum coluerunt pro Deo. S. A. Gabbema.

1. *repellit*] Sic Tornæsius, alii. *replevit*, c. Pithœi. malè, meo quidem animo. *Dousa* MS. *replevit* & c. Tragur.

2. *Vndaque resultat scissa tranquillo minor*] Explico: *Vnda minor resultat, quæ scissa tranquillô est*. Ge. Erhardus.

3. *marmor*] Pelagus. Manil.

Perfudit liquido Perseus in marmore corpus. Barthius. Virgilius:

Et quando infidum remis impellere marmor
Conveniat. --- Io. à Wouweren.

4. *Dant caudæ*] Sic & Frellon. atque Lotich. *dat cauda* (quod quidem versui expedit, imò necessarium) Tornæs. Wouwer. R. Herm. c. Tragur.

5. *liberæ ponto jubæ consentiunt luminibus*] Sic & Tornæs. Frellon. Lotich. *pontem*, Wouwer. R. Herm. *pontum*, c. Tragur. Gronovius: Scaliger legit, *liberæ mento*. Alii merifico versus genere *portum jubæ Conscendunt:* aut nescio quid de *ponte* explicant. Gonsalius, *liberæ ponto*. quomodo tamen olim in Catalectis edidit Scaliger. Scribe: *libere pontum jubæ*, usitatissima poëtis Synecdoche Grammaticâ. *Liberæ pontum*, quod ad pontum, exstantes pontô.

6. *Infulis stabant Sacri*] *Sacerdotes*. Paulò antè, Laocoon Neptuno *sacer*, id est, *sacerdos*. Erhardus.

7. *Phrygio cultu*] i.è. *Trojano*. Gloss. Petron. Quia Troja in Phrygia: imò Troas, Phrygia minor Ptolemæo.

8. *Laocoonte, quos repente tergoribus ligant*] Sic *Laocoonte* & Lotichius. Sed malè. bene Wouwer. Frellon. R. Hermann. *Laucoonte*. Tornæs. *Laconti*, Tragur. c. *Lacoonti*. Gabbema: Laocoon cum Antiphante ac Thymbræo filiis, eodem, qui hîc describitur modo, quondam ex uno lapide fabrefactus in Titi Imperat. domo omnium oculis

Angues corusci. parvulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Vterque fratri transtulit pias vices,
Morsque ipsa miseros mutuo perdit metu.
[1] *Accumulat ecce liberûm funus parens;*
Infirmus auxiliator; invadunt virum
Iam morte pasti, membraque ad terram trahunt.
Iacet sacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis sacris,
[2] *Peritura Troja perdidit primum deos.*
[3] *Iam plena Phœbe candidum extulerat jubar,*

Minora

oculis patebat. Dein post aliquot secula in Carinis ad aquarum receptaculum inventus, orbi terrarum redonatus est. Postea statuam hanc magnò emptam Iulius II Pontif. Max. in Belvederii viridariis exstructa cellâ dedicavit. Illud opus Michaël d'Angelo non dubitavit vocare naturæ miraculum. Lud. Demontiosius in aureo de Sculptura veterum libello, graphicè de ea sic scribit: Laocoontem illum quis saltem famâ non novit? quod etiam dum in Vaticano artis miraculum ostentatur, spectantibus horrorem incutiens, artis statuariæ cum poëtica certamen, & utriusque cum ipsa natura, palma dubiâ. Quantum enim Virgilius carmine, tantum isti marmore contendunt. Stupendum opus, ex uno lapide, parens, & liberi, horrendi draconum nexus, patris angustiæ, liberorum gemitus expressi, opus inquit Plinius omnibus & picturæ & statuariæ artis præferendum, quod de consilii sententia fecerint summi artifices Agesander & Polydorus, & Athenodorus Rhodii.

1. *Accumulat ecce liberûm funus parens*] *Quod Phryges idcirco*, verba sunt Hygini Fab. cxxxv, *factum putarunt, quòd Laocoon hastam in equum Trojanum miserit.* Aliter sensit Euphorion cujus hæc verba: *Post adventum Græcorum sacerdos Neptuni lapidibûs occisus est: quia sacrificiis, eorum non vetavit adventum. Post abscedentibus Græcis, quum vellent sacrificare Neptuno, Laocoon Thymbræi Apollinis sacerdos sorte ductus est, ut solet fieri, quum deest sacerdos certus. Hic piaculum commiserat ante simulacrum numinis cum Antiopa uxore sua coëundo. & ob hoc immissis draconibûs cum suis filiis interemptus est.* S. A. Gabbema.

2. *Peritura Troja perdidit primum Deos*] Virgil. lib. II, v. 351.

Excessere omnes, adytis arisque relictis,
Dii, quibus imperium hoc steterat.

Gabbema. Credebant Genios urbes expugnandas vel sponte deserere, ut de Troja significat hîc Petronius; vel solemni prece evocatos, ut de Vejis tradidit Livius lib. 1 decad. 1, & de prece istius evocationis sumendum illud quod sequitur de Græcis:

Contraque Troas Trojæ invocant sacra.

Formulam ex Sammonico Sereno proponit Macrob. lib. 3 Saturn. c. 9. Consule Var. lect. Mureti, & lib. 14 Adversf. Turnebi. *Ge. Erhardus.*

3. *Iam plena Phœbe*] Prolixæ sunt Scriptorum dividiæ de tempore ac Lunæ ætate, qua Troja capta. nos tantùm hîc Arbitri sententiam aliorum testimoniîs corroboraturi sumus. Sic

 Cle-

Minora ducens astra radianti face,
Quum inter [1] sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant [2] clostra, & effundunt viros.
[3] *Temptant in armis se duces, [4] ceu uti solet*
Duro remissus [5] Thessali quadrupes jugo
Cervicem, & altas quatere ad excursum jubas.
Gladios retractant, [6] commovent orbes manu,
Bellumque sumunt. Hîc graves alius mero
Obtruncat, & [7] continuat in mortem ultimam
Somnos, ab aris alius accendit faces,

Con-

Clemens Alexand. lib. I Stromat. ubi sententias recenset variorum auctorum super re eadem: Ἑλλάνικος γὰρ δωδεκάτῃ θαργηλιῶνος μηνός· καί τινες τῶν τὰ Ἀττικὰ συγγραψαμένων ὀγδόῃ φθίνοντος, βασιλεύοντος τὸ τελευταῖον ἔτος Μενεσθέως, πληθυούσης σελήνης (*Hellanicus enim ait*, id factum *duodecimâ mensis Aprilis; quidam qui Attica scripserunt, octava à descensu* solis, *regnante postremo annô Menestheo, adulta lunâ*). Idem videtur indicare parvæ Iliados auctor:

> Νὺξ μὲν ἔην μεσάτη, λαμπρὰ δ' ἐπέτελλε σελάνα.
>
> (*Cynthia tum media splendebat lucida nocte.*)

Iuvat etiam quod Ludovic. de la Cerda, ad Virgilium observat, nimirum Græcos non nisi plena lunâ pugnare consuevisse, quod & testimonió Aristidis confirmat. CXII Platonica. *I. A. Gonsalius.*

1. *sepultos nocte & mero*] Virgilius: *Invadunt urbem somno vinoque sepultam.* Io. à Wouweren.

2. *clostra-viros*] Tornæs. *claustra-v.* Tragur. c. *claustra-vires.*

3. *Temptant*] Erhardus: Encolpius infrà, --- *sumite bellum*

> *Et temptate manus.* --- Sallust. in Iug. *Arma atque tela tentate.*

4. *ceu uti solet*] Sic & Frellon. Sed Tornæs. Wouwer. alii, atque etiam c. Tragur. *ceu ubi s.* Dousa MS. *ceu solet ubi.* c. M. Sanè, *ceu ubi s.* (aut etiam, *c. solet u.*) magìs decet versum, absque synalœphe.

5. *Thessali quadrupes*] Claudian.

> -- *Gens exercita campô Thessala.*

Apud eundem similis comparatio lib. de Nupt. Hon. *Barthius. Quadrupes* synecdochicè pro *equo.*

6. *commovent orbes manu*] Vibrant gyrando gladios. *Erhardus.* Sed *orbes*, clypei sunt. Manifestè Papin. lib. II Achill.

> *At ferus Æacides radiantem ut cominus orbem*
> *Cælatum pugnis sævis*, &c.

Virgil. lib. XII.

> -- *hasta - clypei extremos septemplicis orbes*
> *Per medium stridens transit femur.*

Clypei enim rotundi erant, quod vel hinc patet, quòd Polyphemus, apud Ovidium, oculum clypeo compararit suum.

> *Vnum est in media lumen mihi fronte, sed instar*
> *Ingentis clypei.* ---- ---

Si clypeo comparatur oculus; certè rotundum clypeum esse constat, quod Virgilius aliquantò clariùs demonstravit l. III divini operis. adi Manut. P. F. l. III c. VI. *S. A. Gabbema.*

7. *continuat in mortem ultimam somnos*] Leg. *noctem ultimam*, id est, mortem. Dousa P. ac F. hic ad Catull. Ep. 5. Sed nihil mutandum. Suprà enim

[1] *Contraque Troas invocat Trojæ ſacra.*

† Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, [2] lapides in Eumolpum recitantem miſerunt. At ille, qui plauſum ingenii ſui noverat, operuit caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad litus perveni: &, ut primum extra teli conjectum licuit conſiſtere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & [3] ſæpius poëtice, quam humane locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, ut quotieſcumque cœperis à te [4] exire, ſanguinem tibi

† *Encolpius.*

enim dixit Petronius: *Somnumque morti jungerem.* qui locus opportunè admodum huic noſtro conſentit. *mors ultima*, quia omnium rerum finis. Ovidius:

-- *Mors ultima linea rerum.*

ultimum, vel *ſupremum ſupplicium*, apud Iureconſultos. *Ge. Erhardus.*

1. *Contraque Troas invocat Trojæ ſacra*] Alludit ad morem Romanis frequentatum de evocandis Dîs ex hoſtium urbe, quam obſidebant: idque certo quodam carmine fiebat: quod aut aliter urbem capi poſſe non crederent: aut etiamſi poſſet, nefas exiſtimarent Deos habere captivos. Carmen quo dii evocabantur cùm oppugnatione civitas cingeretur conſcripſit Sammonicus Serenus lib. V Rerum recondit. quod, quia majoris molis eſt, quàm ut hiſce inſeratur, lectorem ad Macrob. lib. III Satyr. c. IX relego. *S. A. Gabbema.*

2. *lapides in Eumolpum recitantem miſerunt*] Vt poëtam & recitatorem moleſtum. Ex more theatrorum, ubi mali poëtæ ſaxîs onerabantur, ſicut boni jaculô floris ſerti & ſoluti honorabantur. Ad quem alludit jocus ille in malum cytharœdum: Πολύκτορος τοῦ κιθαρῳδοῦ φακῆν ῥοφοῦντος, καὶ λίθον μασησαμένου, Οὐ ταλαίπωρε, ἔφη, καὶ ἡ φακή σε βάλλει (*Polyctore citharœdo lenticulæ pulmentum ſorbente & ad lapillum offendente, Rectè, inquit, calamitoſe! quem & lens lapidat*). Lapidationis theatralis exempla multa apud veteres, præſertim Lucianum; Caſaubon. Animad. in Athen. lib. VI, c. XI. Rader. ad Mart. lib. III Epigr. XXXIII in Ligurinum eodem vitio, quo hîc Eumolpus, laborantem. *Erhardus.*

3. *ſæpius poëtice, quam humane locutus es*] Hieron. adverſus Iovinian. lib. I. *Non eſt contentus noſtro, id eſt, humano more loqui: altius quiddam adgreditur.* Rectè; nam verbîs utuntur plerumque poëtæ ampullatîs, tumentibûſque, ut ſtilus elatè procedat, non humi repat, ut ſermo hominum eſt familiaris & quotidianus. Itaque huc facit ideo Cicer. locus lib. II de Divinat: *Vt ſi quis medicus ægroto imperet, ut ſumat terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam, potiùs quàm hominum more, cochleam.* Gonſalius. *Humanè*, & *poëticè loqui* hîc opponuntur. Poëtæ divinitus ſe afflari, & ad carmina rapi aiunt, Gloſſ. Petron. verba effari non ſua, ſed Apollinis, & Muſarum. *Erhard.*

4. *exire*] *Exire à ſe*, ſui obliviſci, furere. Gloſſ. Petr. ex Erh. *ex ſe exſtirpa-*

tibi [1] à capite mittam. Movit ille vultum, &, † O mi, inquit, adulescens, non hodie primum auspicatus sum: imo [2] quotiens theatrum, ut recitem aliquid, intravi, [3] hac me adventitia excipere frequentia solet. Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abstinebo. † Imo, inquam ego, [4] si ejuras hodiernam bilem, una cœnabimus. * mando ædicularum custodi cœnulæ officium. * * Video Gitona [5] cum linteis & [6] strigilibus [7] parieti adplicitum, tristem

† *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.*

stirpari. suum non esse. se non habere. Barth. ad Claudian. *Id. Erhard.*

1. *à capite*] c. M. è c. Dousa.

2. *quotiens theatrum, ut recitem aliquid, intravi*] Vide Bulenger. lib. I c. XXIX de Theatr. *S. A. Gabbema.*

3. *hac me adventitiâ excipere frequentia solet*] Vel adventoria, dicebatur propriè cœna, qua amicos aut hospites peregre redeuntes solebant excipere gaudium suum contestantes, ex more, quem innuit Plautus Epid. I, I, V; & Most. IV, III, XII; Bacchid. II, II, VIII: III, VII, VIII: Stich. III, II, XVII: Curc. IV, IV, VI. Nam adventores idem quod hospites: Trucul. I, II, II: & II, VII, LVI. Hinc eleganter munus, quod recens advenienti offertur dicitur adventoria. Mart. lib. XII præf. *Vt familiarissimas mihi aures tuas exciperem adventoriâ.* Intelligit hanc ipsam dedicationem vel librum quem dedicat Paulo, ut ante dixit, ab urbe advenienti. Contrarium est viatica, Plaut. Bacchid. I, I, LXII; quam discedentes exhibere solent. *Idem.*

4. *si ejuras bilem* &c.] Martial.
Tolle tuas artes, hodie cœnabis apud me,
Hac lege ut narres nîl Philomuse novi. Fr. Pithœus.

5. *cum linteis*] Seneca. Epist. XCV. *Vetemus lintea & strigiles Iovi ferre, & speculum tenere Iunoni. Non quærit ministros Deus. Quidni? ipse humano generi ministrat.* Vid. supr. *Gabbema.*

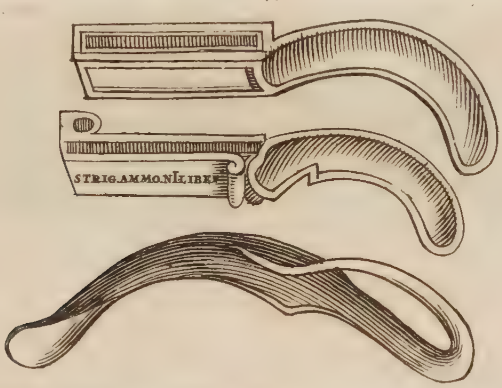
6. *strigilibus*] Hîs usi sunt veteres ad fricandum in balneis. *Gloss. Petron.* Huicque servili ministerio hîc addictus Giton. *Wouweren. Strigiles* ferrei erant, vel aurei, vel argentei, vel cornei, vel eburnei, vel ærei, quibus strigmenta & sordes exercitatorum à corporibus radebantur. Ærei strigiles erant, quorum pictura hic ponitur, quive olim inter Trajani Imperatoris thermarum ruinas inventi sunt, ex Mercuriale, queis tamen præmittam exemplum antiquæ strigilis quam ap. nob. Nicol. Fabricium vidi:

Figu-

triſtem confuſumque. Scires non libenter ſervire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, convertit ille ſolutum gaudio vultum, & † Miſerere, inquit, frater: ubi arma non ſunt, libere loquor: Eripe me latroni cruento, & qualibet ſævitia [1] pœnitentiam judicis tui puni. Satis magnum erit miſero ſolatium, tua voluntate [2] cecidiſſe. ‡ Supprimere ego querelam jubeo, ne quis conſi-

† *Giton.* ‡ *Encolpius.*

Figura ſtrigilum ex Mercurialis libro I Artis Gymnaſticæ.

Porrò declarabit nobis ſtrigilis hic typus Apuleii verba in Excerptis: *juxtaque honeſtam ſtrigileculam tecta faſtigiatione clauſulæ, flexa tabulatione ligulæ; ut & ipſa in manu capulô moraretur, & ſudor ex ea rivulô laberetur.* Per tubulationem quidpe ligulæ ſudor dilabebatur. Ligulam autem vocat partem incurvam ſuperiorem, quod ſit non abſimilis ligulæ, oblonga, fornicata, & contracta; cujuſmodi ego argenteam eleganter elaboratam Romæ ſpectavi apud Lælium Paſchalinum, inſcriptamque CRESC ☧ ENTIA. Et hac *ſtrigilis* parte videntur uſi fuiſſe aliquando & Medici. Scribon. Largus cap. XXXIX: Plinius lib. XXV, c. ult. *Laur. Pignorius.*

7. *parieti adplicitum*] & quaſi *affixum.* Val. Max. l. 2, c. I. *Iuvenes aliquem ex Patribus conſcriptis ad curiam deducebant, affixique valvis expectabant, donec reducendi etiam officiô fungerentur.* Ge. Erhardus.

1. *pœnitentiam judicis tui puni*] De quo ſuprà, cùm Aſcyltos peteret Gitoni arbitrii ſui libertatem concedi, ut ſequeretur quem vellet, inquit Encolp. *Conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem.* Vbi ponitur *pœnitentia* pro pacto pœnitendo. *Erhardus.* Potiùs nudè de pœnitendo facto Gitonis intelligerem, quàm pactum implicarem.

2. *cecidiſſe*] Mirum, ſi patheticè poſuit pro *cæſum eſſe*, h. e. *vapulâſſe.* Erhard. *Cecidiſſe* i. *occidiſſe*, per auxeſin, pro *vapulâſſe*, aut ſimili.

1. in

consilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam [1] in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gitona, raptimque in hospitium meum pervolo. Præclusis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfusum os lacrumis [2] vultu meo contero. [3] Diu vocem neuter invenit. nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo te quamvis relictus; & in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. Quid dicis [4] peregrini amoris concessio? Dignus hac

1. *in balneo carmen recitabat*] Nota decori observationem in homine nimis poëta, & quem ita recitandi morbus totum occupavit, ut nullo non tempore & loco hominum auribus argutias molestiasque vel ad fastidium, versuum suorum recitatione exhibeat. Quod genus etiam à Flacco in Satyr. (4 l. 1) urbanissimè perstrictum:

Non recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus,
Non ubivis, coramve quibuslibet, in medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi: quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus. inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno.

Lavantes, inquit, i. in balneo, & circa solium sedentibus carmina sua vel ingratiis ingerentes. Ad exemplum Eumolpi Petroniani, item Ligurini illius, cujus apud Martialem festiva mentio Lib. 3 Ep. 44.

Et stanti, legis, & legis sedenti;
Currenti legis, & legis cacanti.
In thermas fugio, sonas ad aurem.
Piscinam peto, non licet natare.
Ad cœnam propero, tenes euntem:
Ad cœnam venio, fugas sedentem.
Lassus dormio, suscitas jacentem.

Hæc sic ad edit. Tornæs. Dousa MS. Quæ in editis Præcidaneis vix paullùm variant, additurque in Præcid. Vide præterea, mi Lector, ea quæ ad superiorem Horatii locum suo in loco adnotavimus.

2. *vultu meo contero*] Spississimè basio. *Gloss. Petron.*

3. *Diu vocem neuter invenit*] Versus amantium adfectus. Eundem Propertius exprimit lib. 1 Ep. x.

Quum te complexa morientem, Galle, puellâ,
Vidimus, & longa ducere verba morâ. S. A. Gabbema.

4. *peregrini amoris concessio*] Pro amasio, qui alteri concessus. *Optio*, qui optatur. Plaut. Asin. *Sume optionem Leonidam.* Sic Bibaculo Orbilius, *literarum oblivio*, quòd scilicet literas oblitus esset. Palmer in spicileg. *Peregrini amoris concessio*, i. qui alienum secutus es, eique te concessisti. Nam *concessio* dicitur pro eo, qui conceditur. Talia apud auctores extant plurima, ubi sic adjunctorum quid pro substantia personæ ponitur. Barth. in Ceir. Virgil. num. 89. *Erhardus.* Sed Plautin. illud, *Sume optionem Leonidam.* Sic explano. Optio ibi est qui optatur seu adoptatur; talis olim accensus dicebatur, adjutor nimirum aut vicarius in militia Centurionis, ac decurionis. Veget. & Festus.

1. *Post-*

hac injuria fui? [1] Postquam se amari sensit, supercilium altius sustulit. * nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; Sed nihil jam queror, nihil jam memini, [2] si bona fide pœnitentiam emendas. Hæc quum inter gemitus lacrumasque fudissem, detersit ille pallio vultum, &, † Quæso, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuæ adpello: Ego te reliqui, an tu prodidisti? Equidem fateor, & præ me fero, [3] quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi. † Exosculatus pectus sapientia plenum, injeci cervicibus manus: & ut facile intelligeret, rediisse me in gratiam, & optima fide reviviscentem amicitiam, toto pectore adstrinxi. Et jam [4] plena nox erat, mulierque cœnæ mandata curaverat, quum Eumolpus hostium pulsat. Interrogo ego, Quot estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissime cœpi, num Ascyltos una venisset. Demum, ut solum hospitem vidi, momento recepi. Ille se ut in [5] grabatum rejecit, viditque Gitona in conspectu ministrantem, movit caput, &,

† Giton. ‡ Encolpius. † Lau-

1. *Postquam se amari sensit, supercilium sustulit, nec amoris arbitrium ad alium judicem tulit.*] Ita legendum deleto asteriscô. Hujus rei explanationem affert Plin. lib. 11, c. 37. *Frons & aliis; sed homini tantùm tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis index. In ascensu ejus supercilia homini, & pariter & alternè mobilia: & iis pars animi. Negamus, annuimus: hæc maximè indicant fastum. Superbia alicubi conceptaculum, sed hîc sedem habet.* Dousa P. Præcid. pro Catull. cap. 6. *Ge. Erhardus.*

2. *si bona fide pœnitentiam emendas*] Pœnitentia hîc ponitur pro actione pœnitudinis. Sueton. Octav. cap. 12. *Et quo magis pœnitentiam prioris sectæ approbaret, Nursinos extorres egit oppidô.* i. ostenderet quàm se pœniteret, quòd priorem sectam secutus erat. *Idem.* Confer quæ suprà Valesius prolixè de hoc, aliisque in Petronio, orationis scopulis, aut scrupulis.

3. *quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi*] *Fortior* hîc & *armati*, nupta sunt verba. Rectè ergo *armis* illis dictus *fortior* Ascyltos, ut ex narratione proximè sequenti satis constabit. Suprà idemmet *valentior* à Petronio factus, propudioso cum patrefamilias congressu. Hacce item acceptione infrà *arma* desumpta, elegantibus codicillis: *Paratus miles arma non habui.* I. A. Gonsalius.

4. *plena nox erat*] f. *plane n. e.* Anonymus ille juxta man. Dousæ, & Scriverii, quem deinceps Anonymum MS. vocabimus. Adsignavit Dousa, placet. Hic verò est MS. quem sic acriter Dousa in editis Præcidan. ob tantumnon pro contrariis *carpere* & *lacerare* habita, perstringit. Quorum patens scaturigo in MSS.

5. *grabatus*] Exiguus lectus, in quo meridiari solent. *Gloss. Petron.*

1. *Ascyl-*

‡ Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene fit. † Non delectavit me tam curiosum principium, timuique ne in contubernium recepissem [1] Ascylti parem. Instat Eumolpus, & quum puer illi potionem dedisset; ‡ Malo te, inquit, quam balneum totum: † siccatoque [2] avide poculo, [3] negat sibi umquam acidius fuisse: ‡ Nam & dum lavor, ait, penè vapulavi, quia conatus sum [4] circa solium sedentibus [5] carmen recitare. & postquam de balneo tamquam de theatro ejectus sum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte [6] juvenis nudus, qui vestimenta perdi-

‡ *Eumolpus.* † *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.* † *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.*

1. *Ascylti parem*] *Comparem, geminum moribus.* Plaut. Rud. *Et erat hospes, par illius, Siculus senex.* Palmer. in Spicileg. Erhard. *Hellespontiaco parem Priapo.* Sidon. *Ga. Barthius.*

2. *siccatoque avide poculo*] Ita loquitur Martialis lib. 6 Epigr. 91. & lib. 7 Ep. 70. *Io. à Wouweren.*

3. *negat sibi umquam acidius fuisse*] Id est, sibi pejus fuisse, quàm toto eo die, quo tot mala pertulerit. *Erhardus.* Forsan, *aridius fuisse*, i. nunquam magis sitivisse. *Anonymus* MS.

4. *circa solium*] Vas esse solium lavationi accommodatum, quod habebatur in balneis, notissimum est, præcipuè ex Plinio lib. XXXIII, c. XII. sed qua forma fuerit fabrefactum video ignorari, & à nemine quod viderim inquiri. Nam *solium* diversum erat à *labro*. *Labrum* namque vas erat longum & amplum capax cujusque jacentis hominis: sed *solium* existimo dictum à similitudine solii regii, quod erat vas amplo ac lato ore; ita ut sedentes immissis intus cruribus, pertingente aqua usque ad genua, lavari vel foveri possent: illi scilicet, qui nollent in labris mergi, neque ut aqua ventrem & stomachum ablueret. Id videor probare ex Mart. lib. II Ep. XLII; & præterea ex d. l. Ep. LXX. sed clariùs ex Epigr. LXXXI. lib. VI: sed manifestè deprehenditur ex Catonis lib. de R. R. c. X, & XI. Ergo *solium* non erat vas in quo totum corpus mergeretur. *Rycquius.* In hanc etiam sententiam it Erhardus, additque *circa solium*, i. e. in circuitu solii. Ramirez ad Martial. lib. 2 Epigr. 42.

5. *carmen recitare*] Phædrus: *Poëtæ sunt molesti.* sc. recitationibus suis, quibus frequentissimis ferè enecabant homines. Nam ut ait Horatius:

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Talis Eumolpus ille, qui in triviis; balineis, conviviis, sua hominibus quibuslibet carmina recitavit. Rittershusius ad Phædrum. *Ge. Erhardus.*

6. *juvenis nudus*] Talis & Trimalch. suprà arguitur. Erhardus: *nudus.* sc. Ascyltos. Atqui sub veste veteres lavabantur. Celsus: *Sub veste primum in balneo insudare, ibi ungi, tum transire in calidarium.* Velabantur autem obscœnæ partes. Ambros. Offic. l. 1, c. 18. *Ne quidem illic, ubi nudum totum est corpus, hujusmodi intecta portio est.* August. de Civ. Dei lib. 14. *Omnes gentes adeò tenent in usu pudenda velare, ut quidam barbari illas corporis partes nec in balneis nudas habeant.*

perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. [1] Et me quidem pueri, tamquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt: illum autem frequentia ingens circumvenit [2] cum plausu & admiratione timidissima. Habebat enim [3] inguinum pondus tam grande, ut ipsum [4] hominem laciniam fascini crederes. [5] O juvenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim invenit auxilium. [6] nescio quis enim eques Romanus, ut ajebant, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, [7] ut tam

beant. Sed Petronius describit simul & perstringit impudentiam ævi sui Neroniani.

1. *Et me quidem pueri imitatione petulantissima deriserunt*] Artemidorus Lib. 3. *Μαίνεσθαι ἀγαθὸν τοῖς παιδεύειν βουλομένοις· ἐπειδὴ καὶ παῖδες τοῖς μαινομένοις ἀκολουθοῦσι* (*Desipere facile lusum pueriliter parantibus: nam & pueri insipidos referunt*). Io. à Wouwer.

2. *cum plausu*] In balneis mutoniatis maximus fiebat plausus: sic Mart. lib. IX Ep. XXXIV.

Audieris in quo, Flacce, balneo plausum,
Mutonis illic esse mentulam scito.

S. A. Gabbema.

3. *inguinum pondus tam grande*] Vulgò *gravedinem* adpellant, à gravitate oneris. Augùst. lib. ult. de Civ. Dei, c. VIII, ubi de Miraculis agit: *Quidam ab informi pondere genitalium salvus effectus est.* In Querolo: *Da mihi psaltrias & concubinulas.* LAR. *Sume Paphien, Cytheren, Bresciden, sed pondere Nestoris.* Gabbem.

4. *hominem laciniam fascini crederes*] c. M. *h. lacunam f. c.* Dousa MS. *h. laciniam f. c.* Erat tantus Priapus, ut homo ipse appendix ejus, vel lacinia esse videretur. Id est, multò brevior erat homo, quàm suus ipsius fascinus. *Ramirez. Fascinum* est mentula. Hinc *fascinosus*, id est mentulatus. *Casp. Scioppius.*

5. *O juvenem laboriosum*] *Et labor* olim dictus de molesta coitus agitatione. Sic nunc usurpat Petronius. Sic & Mart. lib. XI Ep. LXXXII, de sene & spadone loquens:

Ergo sine effectu prurit uterque labor.

Aperit & Arbitri mentem id, quod subsequitur: *puto illum pridie incipere, postero die finire.* Pari etiam nequitia usurpat Priapus Carmine libero:

Parum, quod acta sub laboribus luce,
Parem diebus pervigil traho noctem.

Sic autem definit II Tuscul. Cicero *laborem: Est functio animi, vel corporis gravioris operis vel muneris.* Io. Ant. Gonsalius.

6. *nescio quis enim eques Rom. ut ajebant infamis*] c. M. *nescio enim quis e. R.* Dousa MS. Notare hic Afranium Quinctianum Equitem R. Arbitrum voluisse, conjectura nostra est. Audiamus Tacitum lib. XV Ann. c. XLIX. *At Flavius Scevinus, & Afranius Quinctianus, uterque Senatorii ordinis contra famam sui, principium tanti facinoris capeßivere. Nam Scevino dissoluto luxu mens, & proinde vita somno languida. Quinctianus* molli corpore infamis, *& à Nerone probroso carmine diffamatus, contumelias ultum ibat.* Idem.

7. *ut tam magna fortunâ solus uteretur*] Hac de causa fiebat, strenuorum hujuscemodi militum in balneis delectus. Senec. quæst. Nat. lib. I, cap. XVI. de Hostro quodam profligatissi-

tam magna fortuna solus uteretur. At ego ne mea quidem vestimenta [1] ab officioso recepissem, [2] nisi notorem dedissem. [3] Tanto magis impedit inguina quam ingenia fricare. ‡ Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissime vultum: injuriis scilicet, [4] inimici nostri hilaris, commodis tristis. [5] Vtcumque tamen, tamquam non agnoscerem fabulam, tacui, & [6] cœnæ ordinem explicui. * *

‡ *Encolpius.*

† Vile gatissimæ obscænitatis homine. *In omnibus*, inquit, *balneis agebat ille delectum, & aperta mensurâ legebat viros.* Item Lamprid. in vit. Elagab. *Roma*, inquit, *denique nil eget aliud nisi emissarios haberet, qui ei bene vasatos perquirerent, eosque ad aulam perducerent, ut eorum conditionibus frui posset.* Ii autem emissarii non alio quàm per balnea discurrebant. Ideo idem ipse, quò posset conditionem bene vasatorum cognoscere, lavacrum publicum in ædibus aulicis fecit, & simul & palam populo exhibuit, ut Lampridius testatur. Ac effeminatus ille apud Mart. lib. I Ep. XCVII, eosdem avidè spectabat in balneo. *Laur. Ramirez.*

1. *ab officioso*] Malim ex Paulo *l.* III *π̃ de Præf. Vig.* § *ult.* capsarium interpretari, quàm ex Seneca impudicum. Sanè quemvis ministrum *officiosum* indigitari posse nihil prohibet. Interp. hist. Apollon. *Accepto ceromate docta manu circumlevit ei, deinde in solio fovit, & exeunte Rege ab officio discessit. Rex verò respiciens ad famulum ait: Iuvenis ille, qui mihi officium fecit, vide quis sit.* Wouweren. *Officiosi*, qui in balneo vestimenta servabant, *capsarii* aliàs dicti. *Gloss. Petron.*

2. *nisi notorem dedissem*] *Notor*, qui notitiam rei aut fortunæ velut oculatus testis profitetur. *Gloss. Petron.* Vnde *notoria* est indicina, per quam res occultæ notescunt. *Marcilius.* Senec. in Lud. de morte Claud. *Ego te fortissime Deorum, speravi mihi adfuturum apud alios; &, si quis à me notorem petisset, te fui nominaturus, qui me optime nosti.* Gabbema. Idem Seneca: *qui notorem dat, ignotus est.* Fr. Pithœus.

3. *Tanto magis impedit*, &c.] Sic in textu omnes, etiam Wouweren. *impedit* autem hîc acutè dictum pro manus implet i. prodest. Erhardus: Leg. *expedit.* Wouweren, Putschius, Pflugius. Vt hoc intelligatur: ait Eumolpus, Ascylton, quòd bene vasatus esset, facilè invenisse vestes: se verò doctum & literatum suas non recepturum, nisi notorem dedisset: additque *tantò magis expedit*, peculio pensili, quàm ingenio docili præstantem esse. Barthius: Salsa ironia hîc latet.

4. *inimici nostri*] *nostri* abest c. M. *Inimici* sc. Ascylti, ad eum enim pertinere videtur hæc oratio. *Dousa MS.*

5. *Vtcumque tamen, tamquam non agnoscerem fabulam, tacui*] Ramirez legit & distinguit, *Vtrumque tamen,* &c. Hyponin. ad Martial. lib. I Ep. 100, num. 6. Fortassis non ineptè: ut τὸ *utrumque* referatur ad illa duo *injuriis -- commodis.* Et *fabulam*, id est, rem inter nos gestam. *Ge. Erhardus.*

6. *cœnæ ordinem explicui*] Explicare cœnam vocat, ita struere, ut ea quæ complicaverat & asservaverat, antè explicaret, & promeret in iis. Mart. lib. I Ep. CIV.

Explicat & cœnas unica mensa duas.

Sic *explicare convivia* dixit eod. lib. Ep.

† Vile est, quod licet, & animus errore lentus injurias diligit.

[1] *Nolo, quod cupio, statim tenere,*
Nec victoria mi placet parata.
[2] *Ales Phasiacis petita Colchis,*
Atque [3] Afræ volucres placent palato,

† *Eumolpus.* [1] *Quod*

Ep. c. *Ramirez.* Sed *Wouweren:* Dominus convivii prænunciare solebat ordinem cœnæ, h. e. quid primum, quid secundum, &c. quid ultimum coquus missurus. Hac propter domino exhibitum scedium, quo descripta ordine obsonia haberet, apud Athen. legimus.

1. *Nolo, quod cupio, statim tenere,* &c.] Hi undecim phalæcii hendecasyllabi in c. Tragur. desunt; nec sine causa: video enim non leve editionum discrimen. Nimirum Tornæs. Wouwer. Frellon. aliæ, omissis heic loci 2 prioribus metrîs quæ jam suprà p. 46 adlata, sic incipiunt:

Ales phasiacis petita Colchis,

Subjungit Tornæs.

Et pictis atagen opaca pennis,
Atque Afræ v. p. p.
Quod non s. f. at a. a.
Plebeum sapit. (Hîc P. Scriverius:
Et pictis anas enovata pennis
Plebeum s. ita Pithœi editio) *u. ab o.*
Attractus &c. usque
Vxorem: rosa cinnamum veretur:
Quidquid quæritur, optimum videtur.

Hoc est inquam, &c. Wouwer. verò Frellon. Lotich. R. Hermann. post:

--- --- Colchis,
Atque Afræ v. p. p.
Quod non s. f. at a. a.
Et pictis anas e. p.
Pl. s. u. &c. ut Tornæs.

Nolo quod cupio statim tenere. Superiùs pag. 46 commentarius erat Erhardi, & Anonymi, hîc Gabbema: Hoc non ignorans Nonius Dionys. λσ, fugiente puella amorem duplicari scripsit. Eleganter Auson. Eid.

Hanc volo, quæ non vult; illam, quæ vult, ego nolo.
Vincere vult animos, non satiare Venus.
Oblatas sperno illecebras. --- ---

Huc spectat illud Turpilii, in Demiurgo:

Ego ædepol docta dico; quæ mulier volet seibi
Souum amicom esse indulgentem & diutinum:
Modicè atque parcè ejus serviat cupidini.

Senec. Herc. Oet.

Illicita amantur, excidit quidquid licet.

2. *Ales Phasiacis*] *Aves Phasiacæ*, à *Phasi* Colchorum fluvio primùm in Græciam ab Argonautis delatæ. *Gl. Petron.* Detestanda fuit Romanorum ingluvies qui mare, qui terras alieno sole calentes, non per usum vitæ necessarium, sed per luxum animi, parata ac facilia fastidientes, per improbam satietatis lasciviam, peragrârunt, ac Romano nomini incognita dederunt edulia. Sic mensas nobis occupant, inquit Gellius, lib. VII, c. XVI. *Pavus è Samo; Phrygia attagena, grues Melicæ; hædus ex Ambrachia; pelamis Chalcedonia; muræna Tartesia, aselli Pessinuntii. Ostrea Tarentina; pectunculus Chius, elops Rhodius; scari Cilices; nuces Thasiæ, palma Ægyptia; glans Iberica.* De Phasiacis avibus etiam infra Petronius loquitur, eum locum vide. *S. A. Gabbema.*

3. *Afræ volucres*] Horatius Epod. Carm. II.

Non Afra avis descendat in ventrem meum,

 Non

[1] *Quod non ſunt faciles : at albus anſer ,*
Et pictis [2] *anas enovata pennis ,*
[3] *Plebeium ſapit. Vltimis ab oris*
[4] *Attractus Scarus, atque arata Syrtis*
[5] *Si quid naufragio dedit probatur.*
Mullus jam gravis eſt : amica vincit
Vxorem : [6] *roſa cinnamum veretur.*

[7] Quicquid quæritur , optimum videtur. † Hoc eſt , inquam , quod promiſeras , ne quem hodie verſum faceres ? Per fidem, ſaltem nobis parce, qui te nunquam lapida-

† *Encolpius.*

Non attagen Ionicus.
Acro : *Afra avis : gallina Numidica.* Varro lib. III de R. R. *Gallinæ, Africanæ ſunt grandes , variæ , gibberæ , quas* μελεαγρίδας *adpellant Græci. Hæ noviſſimæ in triclinium ganearium introierunt è culina, propter faſtidium hominum, veneunt propter penuriam magnô.* S. A. Gabbema.

1. *Quod non ſunt faciles*] Eodem ſenſu *facilis* dictum videtur quo Horat. *Namque parabilem amo Venerem facilemque.* Douſa MS.

2. *anas enovata*] fort. *enotata.* Iungermann. *Ge. Erhardus.*

3. *Plebejum ſapit*] *Plebejus* , id eſt, vilis. Infrà Petron.

--- non uſu plebejo trita voluptas.

Et Martialis :

Imbue plebejas Cluſinis pultibûs ollas.

Caſaubon. in Perſ. Sat. 3. *Erhard.*

4. *Attractus ſcarus*] *Scari,*cerebrum Iovis dicti Ennio. *Gloſſ. Petron.* Plinius lib. IX, c. XVII. *Nunc ſcaro datur principatus , qui ſolus piſcium, dicitur ruminare , herbiſque veſci , non aliis piſcibûs , mari Carpathiô maximè frequens. Promontorium Lecton nunquam ſponte tranſit. Indè advectos Tiberio Claudio Principe Optatus è libertis ejus Præfectus claſſis inter Oſtienſem & Campaniæ oram ſparſos diſſeminavit. Quinquenniô ferè cura eſt adhibita , ut capti redderentur mari. Poſtea frequentes inveniuntur Italiæ in litore , non antè ibi capti. Admovitque ſibi gula ſapores , Piſcibus ſatis , & novum incolam mari dedit , ne quis peregrinas aves Romæ parere miretur.* Gabbema.

5. *Si quid naufragio dedit*] Latin. Pacat. in Paneg. Theod. Auguſti : *Horum gulæ anguſtus noſter orbis , namque adpoſitas dapes non ſapore ſed ſumptu æſtimantes , illis demum cibis adquieſcebant , quos extremus Oriens , aut poſitus extra Romanum Colchus imperium , aut famoſa naufragiis maria miſiſſent , quos invitæ quodammodo reluctantique naturæ hominum pericula rapuiſſent.* Idem.

6. *roſa cinnamum veretur*] Optimè & hocce ad mentem carminis ; nam *cinnama* in Italia non erant , uti *roſæ* , vulgaria. Sic de *cinnamomo* Martial. lib. IV Ep. XIII.

Tam bene rara ſuo miſcentur cinnama nardo.

Roſarum verò tanta erat copia , ut fuiſſe in Calabria oppidum , Servius, ad IV Georg. tradat , *in quo uno anno bis naſceretur roſa.* Erat nimirum *Pæſtum* , eáque propter Virgil. *Biferum* vocatum. *Ioſ. Ant. Gonſalius.*

7. *Quicquid quæritur, optimum videtur*] Hoc Phalæcium in omnibus editionibus quot ad manus , meritò jungitur præcedenti verſiculo : *Vxorem: roſa* &c. *Quicquid quæritur,*- Erhardus : *Quicq. quær.* multo magno.

que

pidavimus. Nam si aliquis ex his, [1] qui in eodem synœcio potant, nomen poëtæ olfecerit, totam concitabit viciniam,& nos omnes [2] sub eadem causa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitissimus puer, & negavit recte facere, quod seniori convitiarer: simulque oblitus officii,mensam, quam humanitate posuissem, [3] contumelia tollerem, multaque alia moderationis verecundiæque verba, quæ formam ejus egregie decebant. * ‡ O felicem, inquit, matrem [4] tuam, quæ te talem peperit! [5] Macte virtute esto. [6] Raram facit misturam cum

‡ *Eumolpus, ad Gitonem.*

que labore acquiritur. Barthius ad Claud. n.175; & n.1711. Anonymus MS. ad editionem Dousæ:

Quod licet ingratum est, quod non licet acrius urit.

1. *qui in eodem synœcio potant:* De quibus infrà: *fit concursus familiæ, hospitumque ebriorum frequentia.* Philoxen. Gloss. συνοικία, *conclavia, insula.* Ergo *vicinia,* quæ mox sequitur, hîc non significat conjunctas in eadem platea habitationes atque ædes, sed conjuncta in eadem domo conclavia, quas suprà *ædiculas* dixit: eæ singulatim inquilinis locabantur, præponebaturque mulier, quæ earum curam gereret, & suprà *ædicularum custos* dicitur. Ipsa domus vocabatur *cœnacularia,* interim etiam *insula,* ut paulò pòst à Petronio hæc ipsa domus, & Henr. Steph. in thesauro ling. Græc. *Erhard.* Synœcium, *continuata in eadem domo conclavia.* Gl. Petron.

2. *sub eadem causa*] Iungermann. legit, *casa.* Sub eadem *causa,* est propter eandem causam, ob idem elogium, quasi sc. & nos omnes furemus. Erhardus. *causa,* abest à c. M. *Dousa* MS.

3. *contumelia tollerem*] Hinc debet intelligi, quid sit *contumeliosa humanitas,* apud Senec. Epist. 4. *Idem.*

4. *tuam*] Abest c. Tragur.

5. *Macte virtute esto*] Mactus verbum antiquum servatum in formula, qua virtutem alicujus insignem re bene gesta laudabant: macte virtute esto. Livius lib. IV. *Tum Dictator, macte virtute, inquit, esto Cai Servili, liberata Rep.* lib. IV. *Decius Tribunus, macti virtute milites Romani este.* Ibidemque: *Tum Dictator Manlio: macte virtute, hac pietate in patrem patriamque Titi Manli esto.* lib. II. *Iuberem macte virtute esse, si pro mea patria ista virtus staret.* Indè *mactare* in utramque partem. Infortuniô, Plautus Amph. IV, II, XIV: Bacchid. IV, VIII, XLV: Curcul. IV, III, V: Poen. III, I, I: Trinumm. IV, II, V. Sic in contrarium, Cic. in lib. de Rep. *ferunt laudibûs, mactant honoribûs.* & ex Actio citat Nonius: *Sapientiaque invictæ gratia atque honoris patera Nestorem mactavit aureâ,* id est donavit, honoravit. Verbum est proprium sacrorum. Deos enim augeri sacrificiîs putabant, quibûs eos mactare se dicebant, & inde etiam ipsa sacrificia mactare. Nam ne de hostiis solùm dictum putemus, citat Nonius ex Varrone: *Quot Kalendis Iuniis & publicè & privatim fabatam pultem Diis mactat.* Nisi tamen ibi legendum: *fabata pulte Deos mactat.* Et vinum libantes

cum ſapientia forma. Itaque, ne putes [1] te tot verba perdidiſſe, amatorem inveniſti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego [2] pædagogus, & cuſtos etiam quo non juſſeris, ſequar: nec injuriam [3] Encolpius accipit, alium amat. † Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abſtulit gladium, alioquin quem animum adverſus Aſcylton ſumpſeram, eum in Eumolpi ſanguinem exercuiſſem. Nec fefellit hoc Gitona. Itaque extra cellam proceſſit, [4] tamquam aquam peteret, iramque meam prudenti abſentia exſtinxit. Paullulum ergo intepeſcente

† *Encolpius*.

te

bantes dicebant, *macte hoc vino inferio eſto*. Feſtus: *Inferium vinum id quod in ſacrificiis intra pateræ labrum ponebatur*. Sim. Abb. Gabbema.

6. *Raram facit miſturam*, &c] Tragur. c. *raram facit*. Iac. Magni Sopholog. l. 10, c. 8 addit: *quia ſcilicet pulchritudo nihil facit ad ſapientiam*. Vide locum: Et -- *quem vultus honeſtat, Dedecorant mores*, ut ait Claudian. *Ge. Erhardus*.

1. *te*] Non inconcinnè deeſt cod. Tragur.

2. *pædagogus, & cuſtos*] Aptè ludit in *pædagogi* antiqua acceptione. Lexicon vetus: Παιδαγωγὸς, *pædagogus, pediſſequus*, Sic & Gitonem nunc perſequi pollicetur amator Eumolpus. Etiam & *magiſter* pædagogus vocatus: Donatus ad Scen. II Act. I Phorm. *Magiſtrum Latini, quem Græci παιδαγωγὸν adpellant*. Magiſter autem ipſe dictus Eumolpus. Item *cuſtos* pro pædagogo ſumitur. Ita apud Plaut. Pſeud. III, II, LXXVI. *I. A. Gonſalius*.

3. *Encolpius*] De nominibus hujus Satyrici Gonſalius in præmiſſis Præludiis. Hîc, quò veluti per transennam inſpicere liceat, qualis olim Petronius prodierit, placet ſubjicere, quæ nobis Fr. Danielis reliquit, qui legit *Eucalpius*. *Eucalpius*, inquit, vel *Enclopius*. impr. *Circlopius*: ſed eſſe hoc nomen fabularum narratoris ex aliis hîc locis manifeſtum eſt, quamquam interdum *Encolpion* dicatur. Sic paulò pòſt pro *Eumolpo*, *Eumoſpo*, & *Eumos* perperam legitur. *Encolpius* Plinio lib. 8 Epiſt. 1. *Encolpus* Martiali lib. 5 Epigr. 49. Sed in MS. Tragur. qualis Encolpius? *ei*--vel *ciclopius*, neque enim omnino prima litera diſcerni poteſt. *Eumolpus*, *eumolpus*, *Aſcyltos*, *aſcyltos*, *Giton*, *gyton*, *Lycas* (infrà) jam *liebcha*, jam *lichas*, vel *licha*, &c. De *Trimalch*. aliiſque res ex textu Fragmenti clara. Videmus ſic quædam Satyrici MSS. depravatiora fuiſſe noſtrô Tragur. ac quanto labore Augiæ repurgandum ſtabulum conſtiterit. Tornæſ. Wouwer. Frellon. Lotich. R. Herm. *Eucolpius* (Frellon. & Lotich. *Encolp.*), *Eumolp*. *Aſcylt*. *Gython* (Tornæſ. & *Githon*, Douſa ſemper *Githon*, Schonwetter. *Gnith*. Frellon. *Gnyth*.), *Lich*. *Trimalcio* (Frellon. *Trimalch*.), &c.

4. *tamquam aquam peteret*] Hoc eſt, tamquam veſicam exoneraret. Veteres *aquam* honeſtè pro urina poſuerunt. Et veteres dicebant, *ſumere ſe aquam*, quando ibant ad ſeceſſum. Ovid. lib. III de Art.

Scilicet obſtabit cuſtos ne ſcribere poſſit,
Sumendæ detur cùm tibi tempus aquæ?

Id eſt, cùm tibi tempus detur ad exonerandam veſicam. *Scaliger F.*

1. *Puta*

te sævitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejusmodi tibi vota proponas. & ego iracundus sum, & tu libidinosus. vide quam non conveniat his moribus. [1] Puta igitur me furiosum esse: cede insaniæ, id est, ocius foras exi. Confusus hac denuntiatione Eumolpus, non quæsiit iracundiæ causam, sed continuo limen egressus, [2] obduxit repente [3] hostium cellæ, meque nihil tale exspectantem inclusit, exemitque raptim clavem, & ad Gitona investigandum cucurrit. Inclusus ego suspendio vitam finire constitui: & [4] jam semicinctio stantem ad parietem spondam vinxeram, cervicesque

1. *Puta igitur me furiosum esse*] Dixerat: *ego iracundus sum.* Seneca usquequaque iram insaniam esse disputat. Horatius: *Ira furor brevis est.* Philemo: *μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζόμεθα* (Furimus omnes quoties irascimur). Wouweren. Sed & ipse amor, secundum philosophos, est species furoris. & Propert. lib. II Eleg. dicit,

--- Sine sensu vivere amantes.

Passimque poëtæ amorem insanum & furiosum vocant. Seneca in *Medea*:

Cæcus ist ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patiturve frænos,
Haud timet mortem. cupit ire in ipsos
Obvius enses.

Andr. Gail.

2. *obduxit*] Sic & Frellon. atquè Lotich. *adduxit*, Tornæs. cæteri.

3. *hostium*] Sequor libenter antiquæ scriptionis vestigia, ubi ratio subest, nec librariorum incuria in societatem vocat. *Hostium*, antiquè dictum, pro *ostium*: veteres enim, plerisque vocibus, quò sonus earum esset vividior, sive literam, sive spiritum hunc *h* addidere. Gell. lib. 2, c. 3. Exempla plura adducit Vossius Etymol.

4. *jam semicinctio* &c.] Locus non ita planus ut videtur. Wouweren legit, *semicinctio stanti ad parietem spondæ junxeram.* subjicitque: Locus desperatus, quales multi in hoc auctore, adeò ut in singulis trepidem, nec magìs certus ponere pedem, quàm ii qui in tenebris. Barthius, pro *stanti*, maluit *hianti*. Nam, inquit, interserebat collum, facilis lapsus, correctio legitima. Similia apud Apul. lib. I Met. Spondam autem pedibus subdebat, qua mox depulsa penderet furcifer. Erhardus: leg. *stanti spondæ me vinxeram*. Est autem *semicinctium* zona minùs lata. Meurs. Animadv. miscell. lib. 3, c. 7. Lectionem hanc sequitur G. I. Vossius, in Etymolog. additque in *cingo*, *semicinctium* ita dici, quòd dimidiô minùs latum sit, quàm *zona* sive *cinctus*. Sed quid dicemus de apparatione suspendii? Certum est ex sequentibus, spondam accipi pro toto quod culcitam sustinet, hocque Encolpius suspendendus erexerat. Sic ergo hæc intelligenda: *Iam semicinctii* instar laquei contorti altera parte, *erectæ ad parietem spondæ* superne *me junxeram*, *vinxeram*, aut alligaveram, *cervicesque* alterius partis *nodô condebam*, propulsurus mox sellam, illamve rem eminentiorem, cui tantisper insistebam, & sic pensurus. Si cui spondam ad id, quà longitudinem,

ceſque nodo condebam, quum reſeratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem. Giton præcipue ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, me utraque manu impulſum præcipitat ſuper lectum. † Erras, inquit, Encolpi, [1] ſi putas contingere poſſe, ut ante moriaris. Prior cœpi, in Aſcylti hoſpitio gladium quæſivi. Ego, ſi te non inveniſſem, [2] periturus per præcipitia fui: & ut ſcias, non longe eſſe quærentibus mortem, ſpecta invicem, quod me ſpectare voluiſti. ‡ Hæc locutus, [3] mercenario Eumolpi novaculam rapit, & ſemel iterumque cervice percuſſa, ante pedes collabitur noſtros. Exclamo ego attonitus, ſecutuſque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quæro. Sed neque Giton ulla erat ſuſpicione vulneris læſus, neque ego ullum ſentiebam dolorem. [4] Rudis enim novacula, & in hoc retuſa, ut pueris diſcen-

† *Giton.* ‡ *Encolp.*

quáve firmitudinem non ſuffeciſſe videatur, is *Barthium* & lectionem hanc ſequatur Gabbemianam ſeu de Salas, quo ſenſus evadat: *Spondam*, cui ceu baſi interim inſiſterem jam vinxeram, mox deferendâ ubi de tigno ſublimis penderem. Tornæſius, quod codice ſeriùs accepto, ejuſque manuductione, & tot illuſtrium in eo MSS. cum non paucis dein aliis collatione ab ovo inſtituta, hic ſubnexum relinquo, legit: *jam me hemicyclo ſtantis ad parietem ſpondæ junxeram.* Vbi Douſa: c. M. *ſemicinctio. ſpondam. Hemicyclus*, eſt ſemicirculus, formamve ejus habens. Frellon. edit. Lotich. R. Herm. ſic planè ut de Wouweren initiô Notæ. Virg. 12 Æneid.

Et nodum informem letho trabe nectit ab alto.

Sedul. carm. Paſchal.

--- nodatis faucibûs angens
Infelicem animam laqueô ſuſpendit ab alto.

adducit Erhard. ex Iureto in Symmachum.

1. *ſi putas contingere poſſe*] Sic omnes. Erhardus: Exturbandum *τὸ contingere*, nam ſententiæ officit. Palmer. in Spicileg. Nimirum ut Plaut. Pſeud. *Poteſt ut alii ita arbitrentur, ego ut ne credam tibi*, &c. & Cic. ad Lentul. *Poterat utrumque præclarè, ſi eſſet fides*, utrobique ſubintelligitur *fieri*. Sed etiam venuſtè additur, *poteſt fieri*, annon etiam *contingere*, pro poſſibilè? Certè ſententiæ *τὸ contingere* non officit, modò elenchus ſuprà permittat Valeſian.

2. *periturus per præcipitia fui*] Al. *periturus præcipitia*. Erhardus. quomodò & c. M. Douſæ, edit. Frellon & Lotich. *periturus per præc.* Tornæſ. alii.

3. *mercenariô*] mercede conducto. Erhardus. tonſori. Gloſſ. Petr. & mox Douſa. Ac claret infrà *tonſorem* intelligi.

4. *Rudis enim novacula*, &c.] Homines elegantes tonſores etiam in miniſteriis, imò in delitiis habebant, quorum frequenti opera non in tondenda coma, piliſque vellendis modò, aut barba raſitanda, æquandiſque

discentibus audaciam tonsoris daret, instruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem [1] mimicam. Dum hæc fabula inter amantes luditur, [2] diversitor cum parte cœnulæ intervenit, contemplatusque fœdissimam jacentium volutationem, † Rogo, inquit, ebrii estis, an fugitivi, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid sibi vult tam furtiva molitio? Vos, me-Hercules, ne mercedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluistis; sed non impunè. jam enim faxo sciatis [3] non viduæ hanc insulam esse, sed M. Manicii. ‡ Exclamat Eumolpus, † Etiam minaris? ‡ simulque os hominis [4] palma excussissima pulsat. Ille tot hospitum [5] potionibus liberum urceolum futilem in Eumolpi

† *Diversitor.* ‡ *Encolpius.* † *Eumolpus.* ‡ *Encolp.*

que simul, atque expungendis genis; sed verò & pygiacis sacris cynædicè de nocte administrandis utebantur. Cæterùm quoniam *mortalium nemo artifex nascitur*, antequam artis experimentum caperent, collumque novaculæ submitterent, strictim, aut per pectinem attondendi; impuratos istos veteranis tonsoribus in magisterium tradebant priùs: qui eosdem idoneos præceptis suìs redderent. Proinde quum res ea periculo non careret, tyrocinium artis, acie novacularum retusa auspicabantur, quò videlicet audaciores redderentur; nec ad strictum ferramenti mucronem, animô non minùs, quàm corpore effœminati (pueriliter, an muliebriter dicam?) de nihilo expavescerent. *Dousa P.*

1. *mimicam*] simulatam. *Gloss. Petr.*

2. *diversitor*] πανδοχεύς, hospes meritorius. *Wouweren.* πανδοχ. qui quemvis hospitiô excipit. Io. Scapul. Sed *diversor*, *oris* Cic. est qui hospitiô excipitur, opponiturque cauponi, ut lib. 1 de Invent. *Caupo cum quibusdam diversoribus*, &c.

3. *non viduæ hanc insulam esse*] Proverbialis species. Sic Terent. Heaut. v, 1, lxxx.

Non, ita me Dii ament, auderet hæc facere viduæ mulieri,
Quæ in me fecit. ---

Vbi Eugraphius ejus interpres vetus: *Facilis enim illusio est in eam quæ & mulier & vidua est.* Gabbema. *Insula* verò hìc est domus in urbe ab aliis domibus sejuncta, more insularum, de qua mox Gabbema, seu quem is nominat T. Popma fusiús.

4. *palma excussissima*] Id est, manu non languida, sed planè deducta, plenéque vim exserente. Seneca lib. 2 de Benef. c. 17. *Si cum exercitato, & docto negotium est, audaciùs pilam mittemus, &c. Si cum tirone, & indocto: non tam rigidè, nec tam excussè, sed languidiùs, & in ipsam ejus manum, remissè occurremus.*

5. *potionibus liberum urceolum*] Id est, vacuum & inanem. *Erhard. Quid si nulli vitio obnoxium, sed integrum, & illæsum? Vrceolus* hic forsan fictilis, ut verba sonant *futilis* i. e. instabilis, acuti fundi, & patuli oris, Donat. in Andr. Terent. Vossius. Neque enim in hac cella tot erant hospites, nec diversi-

Eumolpi caput jaculatus eſt, ſolvitque clamantis frontem,& de cella ſe proripuit. Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrum, [1] ſequitur abeuntem, & creberrimis ictibus ſupercilium ſuum vindicat. Fit concurſus familiæ, hoſpitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occaſionem vindictæ,Eumolpum excludo, [2] redditaque ſcordalo vice, ſine æmulo ſcilicet, & [3] cella utor & nocte. Interim [4] coctores [5] inſularii-que

verſitor vacuè acceſſit, ſed *cum parte cœnæ*. His ita ſcriptis, video Ch. Richardi Biturigis codicem habuiſſe, *Ille tot hoſpitum potionibus liber urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus eſt.* Subjungit: Editio Plantini, & Lugdunenſis (Tornæſii) *liberum*, i. e. vacuum & exhauſtum. Ita Richardus: videoque hoc *liberum* Wouweren, Frellon. Lotich. R.Herm.amplexos, qui tamen omnes, retinent *fictilem*, præter Gabbemam, quemque is ſecutus. Lector elegerit quod præſtet, obſervetque ſtylum Petronianum à varietate ingeniorum & editorum, antiquam lectionem reticentium, & novam ſubſtituentium,multùm pendere. Tornæſius: *Ille tot hoſpitum potionibus liberum* (in m. *liber*) *urceolum fictilem* &c. Sic & c.Tragur. niſi quòd pro *liberum* cum Richardi *liber* habeat.

1. *ſequitur abeuntem*] Tornæſ. omneſq; alii,& c.Tragur. *ſequiturque a.*

2. *redditaque ſcordalo vice*] Gloſſ. veteres, *Scordalus, ferox*, quæ vox hactenus non fuit intellecta. eâ etiam utitur Senec. Epiſt. lvi lib. vii. *Salmaſius. Scordalus*, vet. Lexic. *ferox*. Senec. Epiſt. 84. *Tullius Cimber erat in vivo & ſcordalus*. Fr. Pithœus. Aliter Erhardus: *Scordalum* interpretor velut *ſcorodalum*, id eſt, hominem alliatum, & illuvie ſqualoréque fœdum, ſordidum & impurum, ut de quodam ſervo apud Plaut. in Moſtell. *Germana illuvies oboluiſti allium.* Niſi fortè ab immunditia & fœtore excrementorum alvi (à σκῶρ) nomen habet. Eſt & hodie *ſcordalus* morbus in oculis equorum, in angulo creſcente caruncula. Turneb. Adverſ. l. 6, c. 4. Ramirez magìs probat, *ſcortillo*. ad Martial. lib. 1 Epigr. 107, n. 2.

3. *cella utor & nocte*] Familiaris dicendi modus, *promittere noctem, negare noctem, paciſci noctem, uti nocte*, ut honeſtè concubitus ſignificetur. Ovid. lib. 1 Amor. el. viii.

Sæpe nega noctem, capitis modò finge dolorem.

Et eadem Eleg. paulò antè:

Qui quia pulcer erit poſcet ſine munere noctem.

Et Eleg. xi ejuſdem libri.

Inque miniſteriis furtivæ cognita noctis,
Vtilis, & dandis ingenioſa notis.

Laur. Ramirez.

4. *coctores*] Coqui, uti interpretatur. *Douſa P.*

5. *inſularii*] Inſularius ſervus cuſtos inſulæ ſive domûs in urbe ab aliis domibus ſejunctæ more inſularum. Inſula enim ædificium proprio ambitu ſeparatum ab aliis. Tacitus: *Germania ſuam quiſque domum ſpatiô circumdat nullis cohærentibus ædificiis, more Inſularum.* Pompon. *l.xvj* § 1 ff *de Vſu & habitat. Dominus*,inquit,*proprietatis,etiam invito uſufructuariô,vel uſuariô, fundum, vel ædes, per ſaltuarium,vel inſularium cuſtodire poteſt. Inſularium* urbanorum numerô eſſe idem Pomponius tradit, *l. Vrbana familia* ff *D. V. S. Inſularii* etiam dicuntur viles ſervi ac peſſimi, qui ſine civitate ſunt in

que [1] mulcant exclusum, & alius veru extis stridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, [2] furca de carnario rapta, statum præliantis componit: anus præcipue lippa, sordidissimo linteo præcincta, [3] soleis ligneis [4] imparibus imposita, canem ingentis magnitudinis catena trahit

in opus publicum, cùm perpetuò dati, & in Insulam deportati. Sunt qui servos insularios putent indicatos in carmine obscæno:

Ductor ferreus insularis, æquè
Laternæ videor fricare cornu.

T. Popma. Gloss. Petr. *insularios* capit de inquilinis, nec non Scriverius MS. pro cultoribus insulæ. Et difficile est intellectu, unius insulæ & servum procuratorem (ut mox ex textu ac notis deprehendemus) & plures servos custodiæ causâ insulam inhabitantes statui. Saltem per *insularios* quivis servi, qui cum procuratore erant, hîc capiendi videntur.

1. *mulcant*] Verbum antiquum ac bonæ notæ; pro verberibus afficiunt. Plaut. Cas. arg. vers. v; Mostell. IV, II, XXIII: *ne huc exeat, qui malè me mulcet*. Mil. II, II, VIII: Trinumm. IV, II, CXLII. Cic. pro Mil. *Qua in turba C. Bivienus Senator ita est mulcatus, ut vitam amiserit*. Livius lib. XXIX. *In Legatum lictoribus priùs indignum in modum mulcatis impetum faciunt*. Tacit. lib. I Ann. c. XXXII. *Prostratos verberibus mulcant*. Sim. Abb. Gabbema.

2. *furca de carnario rapta*] *Carnarium* aliquando significat tabernas laneas ubi caro venditur, κρεωπώλιον. Plautus: *cœnam è carnario emit, jam factus satur*. aliquando *carnarium* capitur pro instrumento unco suspendendis succidiis carnive salitæ apto, quod hîc *furcam* Petronius dicit, Græc. ὑποστάτης, στήριγμα. Præcipuè verò sic nominatur locus ubi caro salsa sive pendula est, κρεμαστήριον, *ut hîc*: sive reposita, μυχὸς ἢ τόπος κρεωδόχος, quomodo suprà in Fragm. usurpatum, ibi: *& carnarium in medio*.

3. *soleis ligneis*] Sic & Tornæsius alii; sed in marg. T. *ligneis* deest in v. c. Brit. *Ligneis*, etiam in c. Tragur. abest. Wouweren: Author. Rhet. ad Herenn. *Pedibus soleæ ligneæ inductæ sunt*. Gloss. *solea* σανδάλιον. Item: σανδάλιον *Gallicula*, quæ vox etiam in Gloss. Isidori: *Calcei gallicæ militum*. Idem Glossarium: *Gallicula* προχαίς. Hesych. προχάδες αἱ σανδάλια ἀπὸ αἰγείας δέρματος (*gallicula, sandalia ex caprina pelle*). Ita leg. hunc locum. *Soleæ* igitur *ligneæ*, sunt, gallicæ, aut sculponeæ. *Soleas* dixere Romani, scribente Gellio lib. 13, c. 20, *omnia id genus, quibus plantarum calces tantùm infimæ teguntur, cætera penè nuda & teretibus habenis vincta sunt*. Eædem dicuntur *crepidæ* Gellio, & *Gallicæ* Cic. 2 Anton. differunt igitur à *calceis*, quòd hi totum calcem seu pedem imum muniant, hæ verò tantùm partem calcis solumque sive plantam pedis. Vossius. Nec quidquam video discriminis, si *soleæ* hæ (exceptis habenîs) revera statuerentur *ligneæ*, ut hodienum non tantùm quoad has, verùm integros sæpe calceos in nationibus observare est. quod Wouweren seu Gabbema qui illum sic adduxit per *caprinam pellem*, lanatasve *sculponeas*, ut has Io. Lud. de la Cerda (*calceos ex lana factos*) explicat (sed non probat), vix tangit, nisi cum Hadriano Iunio, ac Vossio per *sculponeas* calceos ex solido ligno exsculptos & excavatos intelligat; at verò *soleæ*, non sunt calcei; sint igitur hîc soleæ basin ligneæ.

4. *imparibus*] Ut notet senilis facinoris impotentiam. *Barthius*. Poterat addere, *feminei*.

1. *ansa*

trahit, inſtigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro ſe ab omni periculo vindicabat. Videbamus nos omnia per foramen valvæ, quod paullo ante [1] anſa hoſtii diſrupta laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem non oblitus miſericordiæ ſuæ, reſerandum hoſtium, ſuccurrendumque periclitanti cenſebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, ſed caput miſerantis [2] ſtricto acutoque articulo percuſſi. & ille flens quidem [3] conſedit in lecto: ego autem alternos opponebam foramini [4] oculos, injuriæque Eumolpi advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: quum Procurator inſulæ Bargates à cœna excitatus, à duobus [5] lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam [6] pedibus æger. Is, ut rabioſa barbara-

1. *anſa oſtii diſrupta*] Sic & Frellon. atque Lotich. *anſa oſtioli rupta*, Tornæſ. cæteri, codexque Tragur. Io. Alex. Braſſicanus: *Anſa* Græcis *κορώνη (cornix)*, circulus vel annulus ferreus additus oſtio, quo pulſetur.

2. *ſtricto acutoque articulô percuſſi*] Servos condylîs, colafis, talitris cædebant domini: Vnde apud Mart. *Condylus* ſervi nomen lib. IX Epigr. XCIV. Sic apud Suidam, *ὁ δ᾽ Ἡρακλῆς παῖδα νίπτρα προσφέροντα οὐ καταθύμια κονδυλίσας ἀπέκτεινε* (*Hercules puerum aquam lavandis manibus aut pedibus non ad animi ſententiam afferentem, contractis in condylos digitîs, ſeu pugnô interemit*). Iuven. Satyr. IX.

Nos colafum incutimus lambenti cruſtula ſervo.

Hîc Petron. vetus Gloſſat. *κόνδυλος*, *colafus*, *κόνδυλος ποδὸς, ἢ χειρὸς* (*junctura, tuber ſeu nodus, pedis, aut manus*), hoc *talitrum*. Nicol. Rigaltius.

3. *conſedit in lecto*] Sic juxta Tornæſ. alios, c. que Tragur. pro Gabbem. & Frellon. *conſedit in lectum*. Quomodo & c. M. habuit Douſæ; unde is ſuſpicatus legendum *conſidit*, ut feſſum capientis motus ſignificaretur. Differunt enim *conſideo*, & *conſido* ut quies, & motus.

4. *oculos, injuriæque Eumolpi advocationem commodabam,* &c.] Editt. Gabbem. Frellon. & Lotich. *oculos, injuriamque Eumolpo advocationemque c. & vel. q. c. me r. quum* (vel *cum*). Tornæſius: *oculos, injuriaque Eumolpi, veluti quodam cibo me replebam, cum.* in marg. & Var. lect. *o. injuriamque Eumolpi, advocationemque commendabam: cum.* vet. cod. Brit. Vt v. c. Brit. ita & Wouwer. R. Herm. atque c. Tragur. ſed hic mendosè: *oculos, incuriam eumolpi a. c. c.* Wouweren: Locus ſine dubio corruptus. F. *o. injuriæque Eumolpi advocationem commodabam*, id eſt, favebam. ſequentia declarant. *Scaliger.*

5. *lecticariis*] Servis qui lecticam portabant. Seneca de Conſt. c. XIV; *l. xliv π̃ de Leg. iij; l. viij § ult. π̃ de Leg. j; l. lxv de Leg. ij; l. xiij π̃ de Aur. arg.* Suet. Calig. c. LVIII: Scholiaſt. Iuven. ad verſ. CXLII Sat. IX: & ſæpe priſci lapides. *Bajuli* etiam & *geruli* dicti. Tertull. de Virg. veland. Senec. de Benef. lib. III, c. XXVIII. *S. A. Gabbema.*

6. *pedibus æger*] Sellâ ergo non *lecticâ*

baraque voce in ebrios fugitivoſque diu peroravit, reſpiciens ad Eumolpum, † O poëtarum, inquit, diſertiſſime, tu eras? & non diſcedunt ocius nequiſſimi ſervi, manuſque continent à rixa? *

[1] Contubernalis mea mihi [2] faſtum facit. Ita, ſi me amas,[3] maledic illam verſibus, ut [4] habeat pudorem. * *

‡ Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur, [5] intrat ſtabulum præco [6] cum ſervo publico, [7] aliaque ſane

† *Bargates.* ‡ *Encolpius.*

ctica geſtatus. *lecticarios* enim pro *ſellariis* promiſcuè nominabant. Vid. Lipſ. Elect. *Douſa MS.*

1. *Contubernalis*] Commodè hîc accipi poteſt de uxore *Bargatæ*; ex jure enim noſtro patet *contubernales* eſſe ſervorum conjuges. *l. xij § xxxiij π de Fund. inſtruct. l. uxorem. § concubina. π de Leg. iij. l. liberorum. § ſed & Papinius π de Verbor. ſignif.* hinc contubernium ſervile conjugium ſignificat, *Paul. l. ij Sent. tit. xx. l. xiv § ſerviles. π de rit. Nupt. l. xlix de Manumiſſ. teſt.* cur ſervi non contrahant matrimonium apud Romanos docet Nob. *D. Ioann. Steinbergius*, de quo meritò illud Ennii ecfari poſſes,

--- molta tenet anteiqua, ſepolta,

Diſſert. j θ. xxvij ad Inſt. S.A. Gabbema.

2. *faſtum facit*] Me contemnit, deſpicit, repellit. *Faſtus* pro repulſa. *Wouweren.* Tacit. lib. IV Ann. in fin. *juxtà, gratiam, aut faſtus janitorum perpetiebantur.* Curt. Pichena. Not. ad Tacit. *Erhardus.* Forſan, *facere faſtum*, pro ſuperbè agere, ut Columellæ *facere urinam*, i. mejere.

3. *maledic illam verſibus*] Nota verbum *maledicere* cum accuſandi caſu conjunctum cui reſpondet *benedicere*, eidem caſui copulatum à Tibullo verſu illo:

Sed bene Meſſallam ſua quiſque ad pocula dicat.

Douſa P.

4. *habeat pudorem*] Iuven. Sat. II.

--- habeat jam Roma pudorem.

Ga. Barthius.

5. *intrat ſtabulum præco*] *Furtum* quod à lictore aut viatore liciô præcincto, ipſo aut alio quolibet comite indicium & fidem in lance præferente, ſive hoc privata, ſive publica ex auctoritate magiſtratûs perquiſitum inventumque eſt, *per lancem & licium* conceptum videtur. Hujus rei amiſſæ perquirendæ & concipiendæ ratio etiam apud Plautum Mercat.

Certum eſt præconium jubere jam quantum eſt conducier,
Qui illam inveſtigent; qui inveniant: poſt ad prætorem illico
Ibo, orabo, ut conquiſitores det mihi in vicis omnibus.

P. Pithœus.

6. *cum ſervo publico*] *Publici ſervi* dicebantur, qui officium, & miniſterium publicum ſacerdotibus, aut magiſtratibus, & populo exhibebant, de quibus Livius lib. XXVI, Vellejus Patercul. lib. II; Val. Max. lib. II, c. V. Servos publicos alios fuiſſe à lictoribus oſtendit Senatus-conſultum vetus, quod Frontinus in lib. de Aquæd. refert: PLACERE. SENATUI EOS. QUI. AQUIS. PUBLICIS PRÆESSENT. CUM. EJUS. REI CAUSSA. EXTRA. URBEM. ESSENT. LICTORES. BINOS ET. SERVOS. PUBLICOS. TERNOS. &c. HABERE. *T. Popma.*

7. *aliaque ſanè modica frequentia*] Leg. *ſanè non modica.* Pithœus Adverſ. & ſubſec. lib. I, c. 2. Sed non placet. *Ge. Erhardus.*

1. *hac*

ſane modica frequentia, facemque fumoſam magis quam lucidam quaſſans, [1] hæc proclamavit: † Puer in balneo paullo ante aberravit, [2] annorum circa XVI, criſpus, mollis, formoſus, nomine Giton: Si quis eum reddere, aut commonſtrare voluerit, accipiet [3] nummos mille. ‡ Nec longe à præcone Aſcyltos ſtabat [4] amictus diſcoloria veſte,

† *Præco.* ‡ *Encolpius.*

1. *hæc proclamavit*: PUER. IN BALNEO] Plura hujus præconii exempla apud Lucianum multis in locis, præſertim in Fugitivis, extant. Itemque apud Senecam lib. V Controv. Sed & Apulejum lib. VI Mileſ. ſanè quàm elegans: SI. QUIS. A FUGA. RETRAHERE. VEL. OCCULTAM. DEMONSTRARE. POTERIT. FUGITIVAM. REGIS. FILIAM. VENERIS. ANCILLAM. NOMINE. PSYCHEN. CONVENIAT. RETRO. METAS MURCIAS. MERCURIUM. PRÆDICATOREM. ACCEPTURUS INDICINÆ. NOMINE. AB IPSA. VENERE. SEPTEM. SAVIA. SUAVIA. ET. UNUM BLANDIENTIS. ADPULSU LINGUÆ. LONGE MELLITUM. Mirum videri non debet Mercurium prædicatorem in lance *indicium* & *fidem* non præferre qui indicaturæ nomine nihil præter Veneris ſuavia & linguæ adpulſum polliceatur. Curius Fortunatianus I.C. lib. I Rhet. Schol. cujus ſervus fugerat, libello propoſitô, vel per præconem nuntians, dixit daturum ſe denarios mille ei, qui ad ſe ſervum perduxiſſet. *P. Pithœus.* Sic & Propertius ſcedula columnæ adfixâ amiſſas inveſtigat tabellas: lib. III El. XXI. Similiter Amorum mater ſanctiſſima Venus Amorem fugitivum quærens ſuavium promittit inventori apud Moſchum Eidyll. I. vide Caſſiod. l. II Ep. XXXV; & XXXVI. *S. A. Gabbema.*

2. *annorum circa xvj*] Al. *circiter.* Pithœus dicto locô. *Annus decimusſextus* legitima ephebi ætas. Ioſeph. antiquitat. Iudaic. lib. 15, c. 2 de Antonio Ariſtobulum Alexandri Iudæorum Regis formoſiſſimum filium in amores & delicias concupiſcente, & Herodi Regi ut mitteret mandante: *Herodes haud judicavit ætate & forma florentem Ariſtobulum (erat enim annorum ſexdecim) & genere præſtantem, mittere ad Antonium, hominem libidini deditum, & voluptates inverecundè conquirentem.* Ge. Erhardus.

3. *nummos M*] 25 Philippicos.

4. *amictus diſcoloria veſte*] Apud veteres, qui in domo alterius rem furtivam quærere volebat, nudus eam quærere cogebatur, liciô tamen, quo pudenda tegebat, cinctus erat, & lancem, quæ patina erat rotunda & ampla, ante oculos tenebat, propter matrum famil. aut virginum præſentiam. Borcholten ad § *furtorum autem Inſt. de Oblig. quæ ex delict. naſcuntur.* Imò quæſitor liciô cinctus fuit, & manu lancem tenuit, in qua pretium inventionis ſive indicium eſſet, ut ex hoc loco probat Giphanius ad § *concept. Inſt. eod. tit.* omnino hic adeundus Mynſingerus in Schol. ad Inſt. ut & Nob. D. Steinbergius, Diſſert. XXIV θ. IV. Porrò, de *diſcoloria veſte* ita Pithœus: *Diſcoloriam veſtem* dixit Arbiter, ut juris noſtri auctores *verſicoloriam*, Vopiſcus *coloriam*. *Diſcoloria veſte* uti ſolitos, qui quid publica auctoritate facerent, teſtimonio ſunt imperatoriæ conſtitutionis verba, in Cod. Theodoſ. tit. *De habit. quo intra urb. uti oportet.* Gabbema.

veſte, atque in lance argentea [1] indicium, & fidem præferebat. Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum ſubiret; annecteretque pedes & manus inſtitis, quibus ſponda culcitam ferebat: ac, [2] ſicut olim Vlyxes pro ariete adhæſiſſet, extentus infra grabatum [3] ſcrutantium eluderet manus. Non eſt moratus Giton imperium, momentoque temporis inſeruit vinculo manus, & Vlyxem aſtu ſimillimo vicit. Ego, ne ſuſpicioni relinquerem locum, lectulum veſtimentis implevi, [4] uniuſque hominis veſtigium ad corporis mei menſuram figuravi. Interim Aſcyltos, ut pererravit omnes [5] cum viatore cellas, venit ad

1. *indicium & fidem*] *Indicium* pro præmio, quod indicibus datur. Ait enim Aſcylton, qui famulum ſuum amiſerat, cum præcone circumiviſſe, & in lance indicium prætuliſſe, i. e. pecuniam, quam daturus eſſet illi, qui ſibi fugitivum ſuum indicaret. Cic. de Divinat. *Quapropter ſi tibi indicium poſtulas dari, quod tecum unà feceris.* Sic & *nuntium* apud eundem Cic. ad Attic. dicitur præmium nuntii. *Erhard. Indicium*, εὕρετρον, (*præmium inventionis*, *findt-gelt* Germ.). Gloſſ. Petron.

2. *ſicut olim Vlyxes pro ariete adhæſiſſet*] *Vlyxes*. Sic & Tornæſ. alii, præter Lorich. qui *Vlyſſes*, juxta Æol. Ὑλύσσης, pro Ὀδυσσεύς. Noſtro verò modô non ſolùm *d* mutatur in *l*, ut ſæpe, ſed & *s* in *x* quo de poſteriore etiam ſuprà in Fragm. Gabbema: *ſicut Vlyxes adhæſit.* Illud ut pateat, Homeri verba ex lib. IX Odyſſ. adducenda ſunt. — — — Αὐτὰρ ἔγωγε

(Ἀρνειὸς γὰρ ἔην μήλων ὄχ' ἄριστος ἁπάντων)
Τοῦ κατὰ νῶτα λαβὼν, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἐλυσθεὶς
Κείμην. αὐτὰρ χερσὶν ἀώτου θεσπεσίοιο
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.
— — — *Cæterùm ego,*
(Aries enim erat pecudum longè optimus omnium)
Hujus tergum adripiens (hoc eſt, *hunc ſupra dorſum* [ſcilicet meum] *aptans*, ut Volaterranus interpretatur,) *villoſum ſub ventrem delapſus*
Pendebam: cæterùm manibus lana pretioſiſſimâ
Firmiter implicitus tenebam audaci animô.

Ios. Ant. Gonſalius.

3. *ſcrutantium*] Hinc *ſcrutatores* apud Sueton. in Claudio. *P. Scriver.* MS.

4. *uniuſque hominis veſtigium*] Ariſtænetus lib. 2 Ep. 22. καὶ τὴν στρωμνὴν ἐνεθάρραξε, παντελῶς συγκέχυσαι τὸ ἔρεισμα τοῦ δευτέρου σώματος (*Strato conturbatô veſtigia alterius corporis omnino confudit*). Propertius:

Apparent non ulla toro veſtigia preſſô;
Signa voluptatis non jacuiſſe duo.

Mercerus in Not. ad Ariſtænet. *Ge. Erhardus.*

5. *cum viatore*] Columella lib. 1. *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, & cum conſilium publicum deſiderabatur, à villis arceſſebantur in Senatum. Ex quo qui eos vocabant viatores nominati ſunt.* Sunt ferè iidem cum lictoribus. Lat. Pacat. *Nec ocioſa viatoris manus plebem verbere ſubmovebat.* Sanè ſubmovendi munus lictorum notum.

ad meam : & hoc quidem pleniorem ſpem concepit, quo diligentius oppeſſulatas invenit fores. Publicus vero ſervus, inſertans commiſſuris ſecures, clauſtrorum firmitatem laxavit. Ego ad genua Aſcylti procubui, & per memoriam amicitiæ, perque ſocietatem miſeriarum, petii ut ſaltem oſtenderet fratrem; imo, ut fidem haberent fictæ preces, ſcio te, inquam, Aſcylte, ad occidendum me veniſſe: quo enim ſecures adtuliſti? Itaque ſatia iracundiam tuam: præbeo ecce cervicem, funde ſanguinem, quem ſub prætextu quæſtionis petiiſti. Amolitur Aſcyltos invidiam; &, Se vero nihil aliud quam fugitivum ſuum dixit quærere; mortem nec hominis concupiſſe, nec ſupplicis; utique ejus, [1] quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum. At non ſervus publicus tam languide agit, ſed [2] raptam cauponi harundinem ſubter lectum mittit, [3] omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, & [4] reducto timidiſſime ſpiritu [5] ipſos cimices ore tangebat.

notum. Lego in v. inſcrip. etiam *viatrices* fuiſſe. *Io. à Wouweren.*

1. *quem poſt fatalem rixam habuit cariſsimum*] De qua ſuperiùs, nam poſt illam rixam reconciliati fuerunt; quæ tamen reconciliationis narratio deſideratur. *Erhardus.* Vix ſentio reconciliationem interceſſiſſe. Quoad exteriora videtur mihi quidam congreſſus Eſavi & Iacobi.

2. *raptam cauponi harundinem*] Harundinem oſtiô appenſam adfixamque intellige: de qua planiùs idem infrà quoque: *Et harundinem ab oſtio rapuit, iterumque nihil reſpondentem mulcavit, ac niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea, caputque fregiſſet.* Ea *virga* adpellatur Senecæ, janitoris, ſive oſtiarii geſtamen l. 11 de Tranquillitate vitæ: *Ille puſilli animi eſt, qui ſibi placet, quod oſtiario liberè reſpondit, & virgam ejus fregit.* Douſa P.

3. *omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur*] Solebant veteres in perquiſitione furti vel minutiſſima quæque quamvis obſignata perſcrutari & excutere. Plato de Legib lib. 12. Apul. 9. *Immiſsis itaque lictoribus cæteriſque publicis miniſtris angulatim cuncta perſcrutari jubent.* P. Pithœus Adverſ. lib. 2, c. 19. *Ge. Erhardus.*

4. *reducto timidiſsime ſpiritu*] Ammianus lib. 19 de nocturnorum militum inſidiantium ſilentio: *Atque ipſum ſpiritum reprimentes.* Idem.

5. *ipſos cimices ore tangebat*] Tornæſius, & reliqui omnes, *i. ſcyniphes o. t.* i. *ciniphes vel cymphes.* Iſidorus Orig. lib. XII, c. ult. *Cyniphes muſcæ minutiſsimæ ſunt, aculeis permoleſtæ, & tertia plaga Ægyptiorum.* Oroſius quoque lib. 1, c. 10, *ignitos cyniphes* appellat. Apud vulgatum interpretem legas *ciniphes* per *i* & meliùs fortaſſe, nam Græcè eſt σκνίφες, κνίπες, & κνίφες, à κνιπεῖν i.

ξύειν

bat. Eumolpus autem, quia effractum hostium cellæ neminem poterat excludere, [1] irrumpit perturbatus, &c. † Mille, inquit, nummos inveni: jam enim persequar abeuntem præconem, &, in potestate sua esse Gitonem, meritissima propositione monstrabo. ‡ Genua ego perseverantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, Merito, inquam, excandesceres, si posses proditum ostendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec quò abierit, suspicari possum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Ascylto redde. Dum hæc ego jam credenti persuadeo, Giton, conlectione spiritus plenus, ter continuo ita sternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conversus, [2] salvere Gitona jubet. Remota etiam cul-

† *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.*

ξύειν radere. *Vossius.* Martialis de udonibus:

Non hoc lana dedit, sed olentis barba mariti
Cyniphio poteris planta latere sinu.

Cyniphio sinu, i. pelle hircina; respiciens f. ad originem ἀπὸ τοῦ κύων, κυνὸς (*à canis*), quòd *cyniphes* rostrum in capite habentes, eo ceu terebrâ cutem maxime canum, hircorum, & id genus perforent. Hoc de *cyniphibus*; sed planè præstat, *ipsos cimices ore tang.* Gabbema: Ita legend. monet Gonsalius, expuncta ineptissima voce *scyniphes*. Cimices in diversoriis & pauperum grabatis potissimùm inveniuntur. Facetè Mart. lib. XI Epigr. XXXIII; & LVII. sunt enim juxta Plinium lib. XXIX, c. IV *animalcula fœdissima & dictu fastidienda.*

1. *irrumpit perturbatus*] Sic omnes. Barthius: Omnino leg. *perturbaturus.* Sed, *perturbaturus*, ipse *perturbati* habitum induerat. qualis causa, talis effectus. qualis animus, talis, nisi quis celet, frons, & adspectus.

2. *salvere Gitona jubet*] De ritibus in sternutationibus observatis apud veteres multi multa scripsere; In quorum numero non ultimum promeruit locum Famianus Strada Roman. qui lib. III Prolud. Acad. Prælect. IV, cui titulus *Pistor.* Suburranus, de illis latè agit. Salmasius in Epist. Quæst. Beverovici. Martinus Schoockius in dissert. illa longiuscula de Sternutatione conscripta. Quibus commodum erit illos inspiciant; nos hìc inpræsentiarum Brissoniô contenti erimus, qui lib. I de Form. hæc: sternutantes etiam omni causa salutare moris erat, Plin. lib. XXVIII, cap. II. *Cur sternutamentis salutamur? Quod etiam Tiberium Cæsarem tristissimum (ut constat) hominum in vehiculo exegisse tradunt.* Apul. lib. IX. *Pone tergum ejus maritus acceperat sonum sternutationis: quod cum putaret ab eo profectum, solito sermone salutem ei fuerat imprecatus, & iteratò rursum & frequenter sæpius.* Quod Græcis æquè solemne fuisse Aristoteles indicat in Problemat. XXXIII. quærens, Διὰ τί τῶν μὲν ἄλλων πνευμάτων αἱ ἔξοδοι, οἷον φύσης καὶ ἐρυγμοῦ οὐχ ἱεραί, ἡ δὲ τοῦ πταρμοῦ ἱερά; (*Cur eruptio cæterorum spirituum, ut flatûs, & ructûs, sacra non habeatur, sternutamenti verò sacra sit?*) Nam postquam dixit, τὸν πταρμὸν τῆς κεφαλῆς πνεῦμα (*sternutamen-*

culcita videt Vlyxem, cui vel eſuriens Cyclops potuiſſet parcere. Mox converſus ad me, † Quid eſt, inquit, latro? Ne deprehenſus quidem auſus es mihi verum dicere? Imo, ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excuſſiſſet indicium, [1] eluſus circa popinas errarem. * ‡ Giton longe blandior, quam ego, primum [2] araneis oleo madentibus vulnus, quod in ſupercilio factum erat, coartavit; mox palliolo ſuo laceratam mutavit veſtem, amplexuſque jam mitigatum, oſculis tamquam fomentis adgreſſus eſt: &, † in tua, inquit, pater cariſſime, in tua ſumus cuſtodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle ſervare. Vtinam me ſolum inimicus ignis hauriret! utinam [3] hibernum invaderet mare! Ego enim omnium ſcelerum materia: ego cauſſa ſum. Si perirem, [4] conveniret inimicis. * *

† Ego

† *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.* † *Giton.*

tamentum capitis ſpiritum) eſſe, ſubjungit, Διὰ τὸ ἱερώτατον ὂν εἶναι τ̀ τόπον, καὶ τὸ πνεῦμα ὡς ἱερὸν προσκυνοῦσιν (*Propter ſanctitatem loci, & ſpiritum ut ſacrum venerantur*). Et mox, Εὖγε ὡς σημεῖον ὑγείας τοῦ ἀῤῥώστου καὶ ἱερωτάτου τόπου προσκυνοῦσιν, ὡς ἱερὸν καὶ φήμην ἀγαθὴν ποιοῦνται (*Rectè igitur quaſi indicium valetudinis partis teneræ [imbecillæ, ἀῤῥώστου], atque ſacerrimæ, ſternutamentum adorant, benéque augurantur.* Theod. verò Gazæ verſio hîc ſic habet: *Proinde igitur quaſi indicium valetudinis partis optimæ* [ac ſi legiſſet ἀρίστου] *atque ſac.* &c. ἀῤῥώστου adducit, qui mox ſubſcribetur, Gabbema, editioniſque etiam eſt Pariſ. A. 1654, recognitionis tertiæ Val. Du-Vallii, cui Gazæ è regione interpretatio reſpondere debebat). Idem probat Epigramma Græcum hoc verſu:

Οὐδὲ λέγειν, ΖΕΥ ΣΩΣΟΝ ὅταν πτάρῃ.

(*Et ſternutanti non dicere, SALVE*). S. A. Gabbema.

1. *eluſus circa popinas errarem*] Conſonant hi verſus:

Ego nolo florus eſſe,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos. Fr. Pithœus.

2. *araneis oleo madentibus*] Seren. Sammon.

Si verò caput infeſtus colliſerit ictus,
Ex oleo necti veſtis debebit Arachnes,
Neſciet hæc illic niſi cum ſanârit abire.

Quod exſcripſit Marcellus de Medicam. cap. 1. *Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto impoſita non recedit niſi ſanaverit.* Gabbema.

3. *hibernum*] ſævum. *Gloſſ. Petron.* Rectè autem *hibernum* per *i*, licèt ab ὑω (*pluo*) veniat, perinde ut *fio*, vel *fuo*, à φύω; talia enim ſunt verè Latina, & immemorabili uſu ab ipſis Latinæ linguæ, & literarum natalibus affinitatem commiſcuerunt, origini, quaſi, ut juris recentiores interpp. loquuntur, præſcripſerunt; *hyems*, inquit Voſſius, eſt à Grammaticis, *hie.* ſcripſere Romani vett.

4. *conveniret inimicis*] Fortè, *amicis.* Erhardus. *inimicis.* i. Aſcylto, Encolpio, & tibi Eumolpo.

1. *ut*

† Ego ſic ſemper, & ubique vixi, [1] ut ultimam quamque lucem, tamquam non redituram conſumerem. * *

‡ Profuſis ego lacrumis rogo, quæſoque, ut mecum quoque redeat in gratiam. neque enim in amantium eſſe poteſtate furioſam æmulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo poſſit offendi. Tantum [2] omnem ſcabitudinem animo, tamquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice. Incultis aſperiſque regionibus diutius nives hærent: aſt ubi ea [3] aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina dilabitur. Similiter [4] in pectoribus ira conſidit: feras quidem mentes obſidet, eruditas prælabitur. † Vt ſcias, inquit Eumolpus, verum eſſe quod dicis, ecce etiam [5] oſculo iram finio. itaque, [6] quod bene eveniat, expedite ſarcinulas, & vel ſequimini me, vel ſi mavultis, ducite.

† *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.* † *Eumolpus.*

1. *ut ultimam quamque lucem*] Ex præcepto Philoſophorum. Horatius lib. I Epiſt. ad Albinum:

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.

Avianus Boëtus de Moribus: *Omnis dies velut ultimus judicetur.* Vide quæ conſignavit Goldaſt. not ad Columban. cap. 7. Alius poëta:

Vive memor lethi, --
Extremumq; tibi ſemper adeſſe puta.

Erhard. Sic etiam Dion. Cato:

Cùm dubia incertis verſetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem quocunque laboras. Ga. Barthius.

2. *omnem ſcabitudinem*, &c.] Sic omnes. Erhardus: Leg. *ſcabritudinem.* Neurſ. Animadverſ. miſcell. l. 4, c. 6. *Scabredinem* dixit D. Hieronymus, in vita Hilarionis.

3. *aratro domefacta*] Tornæſ. al. *manſuefacta.* al. *domita.* Horum tamen noſtri neutrum, ſed junctim *domef.* Erhardus: *ar. domefacta.* Dixit quemadmodum Corn. Severus in Ætna:

-- domitis nemo cererem jactaret in arvis. Lindenbrog. not in Catal. ad Ætn.

4. *in pectoribus ira conſidit*] Attius Achille: *Cùm fervet pectus iracundiâ.* Claudian. *Iram ſanguinei regio ſub pectore cordis.* Eſt verò hoc Platonicum, qui iram ſub corde locat. Barth. ad Claudian. n. 608. *Ge. Erhardus.*

5. *oſculo iram finio*] Ex priſca amoris poſt offenſiunculas, integrandi conſuetudine quò idem quoque reſpecturus poſtea, *Et ne reſidua in animis etiam poſt jusjurandum ira remaneret, præterita aboleri oſculis placet.* Ian. Douſa P.

6. *quod bene eveniat*] Planè omnibus rebus agendis ac auſpicandis ferè ejuſmodi adhibita precatio eſt. Sic Cato de R.R. t. CXLI. Alibi & Petronius; *His ita ordinatis, Quod Bene Feliciterque Eveniret, precati Deos.* Cicero lib. IV Ep. fam. XIV. *Alteris dicebas, te velle, quæ egiſſem Bene ac Feliciter evenire.* Iterum Orat. pro Muræna: *Vt ea res mihi magiſtratuique meo, populo, plebique Rom. bene ac feliciter eveniret.* & paulò pòſt; *Vt ea res fauſtè, feliciter proſperéque eveniret.* Lib. XXI; & XXXI. *S. A. Gabbema.*

ducite. † Adhuc loquebatur, quum crepuit hoſtium impulſum, ſtetitque in limine [1] barbis horrentibus nauta. ‡ Et, Moraris, inquit, Eumolpe [2] tamquam prope diem ignores. † Haud mora, omnes [3] conſurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium ſuum, jam olim dormientem, exire cum ſarcinis jubet: Ego cum Gitone quicquid erat, in altum compono, & [4] adoratis Sideribus intro navigium. * * Moleſtum, quod puer hoſpiti placet? Quid autem, non commune eſt, quod natura optimum fecit? [5] Sol omnibus lucet. [6] Luna innumerabili-

† *Encolpius.* ‡ *Nauta.* † *Encolpius.*

1. *barbis horrentibus nauta*] Vix hominis *barba*. Silius quidem de pluribus loquens viris lib. XIII, utitur in plurali, non de uno. Et Solinus, qui mox adducetur, intelligendus de brutis, quod vel ex *armis (habent armos)* manifeſtum. Vnde Tornæſius in marg. & Var.lect.al. *verbis horrentibus.* vel leg. *barba horridus.* Gonſalius: *barbis horr. nauta.* Mirè res Arbiter exprimit, ipſas omnino intueri me Hercules facit. Habitus ille planè ruſticorum eſt incultorumque, puta nautarum, agricolarum, &c. Mart. lib. III Ep. XLVIII idem innuit:

Seras putator horridus refert uvas.

Idem Hippocentauro dedit Hieronymus in vit. Paul. primi Eremit. *Inter horrentia ora ſetis blandum quæſivit eloquium.* Graphicè Varro lib. V De L.L. *In corpore pili, ut ariſta in ſpica hordei, horrent.* Barthius: Huc facit Apul. *Capillus horrore implexus atque impeditus.* Item Solin. cap. 22. *Villoſos habent armos, & menta promiſſis hirta barbis.*

2. *Et moraris, inquit, tamquam prope diem ignores*] Expreſſit hic mores nautarum, qui, ſive ut paratos vectores habeant, ſimulant feſtinare; ſive, *quæſtus ſui causâ*, ut inquit, Cic. Ep. IX lib. XVI Fam. Nemo autem ſic ut Plautus id repræſentavit in Milite, ubi Pleuſides nautam ſimulans, ornatu exit nauclerico, urgetque Philocomaſium act. IV, ſc. VII.

Philocomaſium quærito,
A matre illius venio: ſi itura eſt eat.
Omnes moratur: navim cupimus ſolvere. Io. Ant. Gonſalius.

3. *Haud mora conſurgimus*] Medium nautæ ſermonem interrumpit, ut properans. *Ga. Barthius.*

4. *adoratis ſideribus*] ſc. Caſtore ac Polluce. quos Statius precatur l. III Silv. Prop. Metii Celeris:

— Proferte benigna
Sidera, & antemnæ gemino conſidite cornu.

Et Horat. Od. III lib. I.

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ lucida ſidera.

Et Acro, *Sidus Veneris navigationi proſperum*, adfirmat. exinde forſitan ortum, quod Varro lib. II Antiq. rer. divin. narrat: *Æneam Trojâ profectum, Veneris per diem ſtellam vidiſſe ſemper, donec in Laurentum agrum venit, ubi non eſt ampliùs viſa.* Gabbema. Placabant autem & fluctus ipſos. Vide talia apud Catull. phaſelô. Lucret. l. 5. Pacat. Panegyr. *Barthius.*

5. *Sol omnibus lucet*] Ovid. 6 Metamorph.

— — uſus communis aquarum eſt.
Nec ſolem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. — Io. à Wouweren.

6. *Luna innumerabilibus comitata ſideribus, &c.*] Toti huic narrationi convenit Epigr. 26 lib. 9 Mart. *Barth.*

1. in

rabilibus comitata ſideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formoſius poteſt? [1] in publico tamen manant. [2] Solus ergo amor furtum potius, quam præmium, erit? Imo vero nolo habere bona, niſi quibus populus inviderit. vietus,& ſenex non erit gravis: etiam quum voluerit aliquid [3] ſumere, [4] opus anhelitu perdet. Hoc ut infra fiduciam poſui, fraudavique [5] animum diſſidentem,cœpi ſomnum [6] obruto tunicula capite [7] mentiri. Sed repente quaſi deſtruente fortuna conſtantiam meam,

1. *in publico tamen manant*] Omnibus animalibus communes ſunt. Prudent. lib. 2 contra Symmach.

— *Noſtros potant animalia fontes*. Weitzius in Not. Adde l. 2 § 1 D. de Diviſ. rer. & qual. § 1 Inſtit. de Rerum diviſ. & ibi Interpretes Iuris. *Ge. Erhardus.*

2. *Solus amor furtum potius, quam præmium*] Vrbanè furto commiſit præmium; quòd alterum dolô clàm, alterum vi palam capiatur. Iam pueri nôrunt, præmiatores eſſe, qui de nocte *præmia* exterant, id eſt, prædas. Ia. Gulielm.Plaut. quæſt in Menæch. cap. 1. *Erhardus.*

3. *ſumere*] Et illud numeratur inter nequitiæ verba: Nemeſ. Ecl.III.

--- *Sic olim gaudia ſumet.*

Mart. lib.x Ep.XVIII. *Sim. Abb. Gabbema.*

4. *opus anhelitu perdet*] Tornæſ. *prodet*. Douſa: Placet legi *prodet*. &c. Senes enim aſtmatici, id eſt, anheli. Spiritus autem timidè reducendus, tam in reddendo, quàm recipiendo anhelitu, illud *reciprocando* volui dicere: præſertim ſi furti res fuat. Vnde de ſemet multis experimentis prudens Tibullus.

Nota Venus furtiva mihi eſt, ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oſcula rapta ſonum.

Aliter Iuven. Sat. VI, quum ſcribit:

--- *Nec queritur, quòd*
Et lateri parcas, nec quantum juſſit, anheles.

Ibi enim de perſeverantia in re voluptatum eſt ſermo; hîc verò de collectione ſpiritus tantùm, quem niſi intra pulmones penitiſſimos ſuſpenſum retro pertinaciter inhibeas, cum ſonitu erumpere neceſſe ſit, teque ipſum manifeſta in noxia, veluti ſoricem, tuopte indiciô deprehenſum perire. Douſa tamen ad edit. Tornæſ. adſcripſit, c. M. *perdet*. Sicque leg. Wouwer. alii. Id. D. pòſt in Præcidan. *prodet* ex MS. firmat; forſan ob fugientem ſcripturam unius ejuſdemque codicis (Rogertini), quem aliquando aliter legit.

5. *animum diſſidentem*] Quid ſi ſcribas, *diffidentem?* Douſa. Leg. *diffidentem*. Meurſ. Animadverſ. miſc. lib.4, c. 6. quod ante eum & Douſa monuit. *Ge. Erhardus.*

6. *obruto tunicula capite*] *Obruto* non placet, & fortaſſe, *obnupto* legendum, hoc eſt, velato, obtectoque antiquè. *Douſa P.* Quidni *obruto*, ut actus celeritas & vehementia ſignificetur. *obruo*, eſt cum impetu operio, à *ruo* corrado. Plaut. *æris acervos ruit*, ἐπιμετρεῖ (addit, adjicit) ſcilicet.

7. *ſomnum mentiri*] pro, ſimulare.
Horat. — *Equo Minervæ ſacra mentito.*
Virgil. -- *diſcet mentiri lana colores.*
Idem: — *clypeos mentitáque tela.*
Agnoſcunt. --- Schopp. in Miſcell. *Erhard.*

meam, ejuſmodi vox [1] ſuper conſtratum puppis congemuit: † Ergo me deriſit? ‡ At hæc quidem virilis, & penè auribus meis familiaris animum [2] palpitantem percuſſit. Cæterum eadem indignatione mulier lancinata ulterius excanduit, &, † Siquis Deus [3] manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quam bene exſulem exciperet! ‡ Vterque noſtrum tam inexpectato ictus ſono amiſerat ſanguinem. Ego præcipue, quaſi [4] ſomnio quodam turbulento circumamictus diu vocem conlegi, tremuliſque manibus Eumolpi, jam in ſoporem labentis, laciniam duxi; &, [5] per fidem, inquam, pater, cujus hæc navis eſt, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille moleſte tulit; &, † Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut ſuper conſtratum navis, occuparemus ſecretiſſimum locum, ne nos patereris requieſcere? Quid porro ad rem pertinet, ſi dixero, Lycam Tarentinum eſſe dominum hujuſce navigii, qui Tryphænam [6] exſulem Tarentum ferat? ‡ Intremui poſt hoc fulmen [7] attonitus, juguloque dete-

† *Lycas.* ‡ *Encolpius.* † *Tryphana.* ‡ *Encolpius* † *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.*

1. *ſuper conſtratum navis*] Super *conſtratis* navium olim navigantes dormiſſe, nil ambigendum, vel ipſo Petronio teſte. Næ ſuper *conſtratum puppis* cubantem etiam ponit dominum navis Lycam, in ſomniiſque (quod indubium eſt, ibi voluiſſe Petronium) loquentem ſic paulò antè: *Sed repente quaſi deſtruente fortuna conſtantiam meam, ejuſmodi vox ſuper conſtratum puppis congemuit.* Quum autem *conſtrata naves* procul dubio ſint, quas Cæſar ſæpius *tectas* vocat; cave autem credas, *conſtrata* Petronii, ſuper quæ cubilia erant, cataſtromata fuiſſe, pavimentáque ſuperiora, quibuſcum tecta nimirum foret navis illa conſtrata: nam loca illa parum etiam forent opportuna nocte ad quieſcendum. quapropter de aliis tabulatis inferioribus Petronius capiendus, quæ: quòd in illis ſtragula conſternerentur, dubio procul *conſtrata* nuncuparentur ſimpliciter, participio in nomen commutatô. *I. A. Gonſalius.*

2. *palpitantem*] M. cod. *palpantem.* Douſa MS.

3. *manibus -- exciperet*] Tornæſius: al. *navibus -- exciperem.*

4. *ſomnio q. t. circumamictus*] Tibullus:

Et cum te fuſco ſomnus velavit amictu. Douſa.

5. *per fidem*] Sanctiſſimum erat juſjurandum, de quo Heraldus Adverſ. l, 2, c. 3. *Ge. Erhardus.*

6. *exſulem*] Al. *uxorem.* Io. Tornæſ.

7. *Intremui poſt hoc fulmen attonitus*] Apul. Met, lib. IIX. *Sed Charite vocem nefandam & horruit & deteſtata eſt; & velut gravi tonitru procellâque ſideris, vel etiam ipſo Diali fulmine percuſſa, corruit corpus & obnubilavit animam.* Lat. Pacatus Paneg. *Hinc reorum uſque ad damna-*

detecto, Aliquando, inquam, totum me Fortuna viciſti. Nam Giton quidem ſuper meum pectus poſitus, animam egit; deinde ut effuſus ſudor utriuſque ſpiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, Miſerere, inquam, morientium, id eſt, pro conſortio ſtudiorum commoda manum. Mors venit, quæ, [1] niſi per te licet, poteſt eſſe pro munere. Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deaſque, ſe neque ſcire, quid acciderit; [2] nec ullum dolum malum conſilio adhibuiſſe, ſed mente ſimpliciſſima, & vera fide in navigium comites induxiſſe, quo ipſa jam pridem fuerit uſurus. † Quæ autem hic inſidiæ ſunt? inquit, aut [3] quis nobis Hannibal navigat? Lycas Tarentinus homo verecundiſſimus, & non tantum hujus navigii dominus, quod regit; ſed fundorum etiam aliquot, & familiæ negotiantis, onus deferendum ad mercatum [4] conduxit. Hic eſt [5] Cyclops ille, & [6] archi-

† *Eumolpus.*

mnationem metus, poſtea attonitus ſtupor. Cæterum de animi conſternatione ſeorſim habes apud Senecam Nat. Quæſt. lib. II, c. XXXVII. De aurium autem ſtupore Ammianus lib. XVII. Item Q. Curtius l. VIII. *Ian. Douſa F.*

1. *niſi per te licet*] Leg. *per te non licet.* Iungermann. *Erhardus. Per te licet* ſubintelligerem *vivere*, nihilque mutarem. Senſus: Tantis verſamur in anguſtiis, ut cita mors muneris eſſe poſſit locô, niſi per te vivere li-

2. *nec ullum dolum malum conſilio adhibuiſſe*] Eſt enim dolus alius bonus, alius malus. Cic. lib. III Offic. de qua doli diſtinctione eſt in *l.* 1 § *non fuit.* π̃ *de Dolo malo.* Gratioſus Epidaurita in Notis; D. M. M. L. *dolum malum multatur leges.* Vbi Goldaſtus monet eſſe legendum, *multant leges.* Mich. Caſp. Lundorpius.

3. *quis nobis Hannibal navigat*]. *quis nobis.* Sic & Frellon. al. ſed Tornæſ. *quis nobiſcum.* Erhardus: Leg. *quis nobiſcum Hannibal navigat?* Wouweren: *Annibalem* accipiens pro ferociſſimo & capitali hoſte, ut mox *Cyclop.* pro archipirata. Durant. Var. lect. lib. I, c. 13. It. Douſa: L. *q. nobiſcum.* videturque ad Punicam calliditatem Hannibalis alluſum à Petronio: qua veteranus Imp. ille, *omnibus Pœnis pœnior*, inſidias theſauris ſuis furtim comparatas vaferrimo commentô traditur eluſiſſe: non quidem ex *Harpacum theſaurariorum* manibus elapſus modò, ſed verò eos ipſos etiam probè atque ex animi ſui ſententia ultus oppidó.

4. *conduxit*] i. e. certo pretiô deferendum ſuſcepit. Cic. de Divinat. *Qui columnam illam de Cotta & Torquato conduxerat faciendam.*

5. *Cyclops & archipirata*] Præcedit *homo verecundiſſimus* de h. ipſo *Cyclope*, nimirum *Lyca.* Ergo alterutrum ironicè dictum: puto hoc, *Cyclops.* accedit *Tryphæna uxor voluptaria.* Confer tamen quæ infrà de *Lycurgo.*

6. *archipirata*] Archipiratæ cujuſdam mentio extat in fragmento Diarii antiquiſſimi, anni nempe P. R. C.

 DXXCV,

chipirata, [1] cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium feminarum formosissima, quæ voluptatis causa huc atque illuc vectatur. † Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus: ‡ simulque raptim causas odiorum, & instans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confusus ille, & consilii egens jubet quemque suam sententiam proponere: &, † Fingite, inquit, nos [2] antrum Cyclopis intrasse. Quærendum est aliquod effugium, [3] nisi naufragium ponimus, [4] & omni nos periculo liberamus. ‡ Imo, inquit Giton, persuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non sine præmio scilicet;& affirma ei,impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrumis, & vultus confusione obumbrare, ut misericordia permotus gubernator indulgeat tibi. † Negavit hoc Eumolpus,fieri posse; ‡ quia magna, inquit,navigia portibus se gravatim insinuant; nec tam cito fratrem defe-

cisse

† *Giton.* ‡ *Encolpius.* † *Eumolpus.* ‡ *Giton.*
† *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.*

DXXCV, pridie Kal. Aprileis: DEMIPHON ARCHIPIRATA. CAPTUS A. C. N. LICINIO. NERVA. LEGATO. IN. CRUCEM. ACTUS. S. A. Gabbema.

1. *cui vecturam debemus*] Leg. *invidemus*, Omnino ex sententia: Lapsus facilis: *vecturam debemus*. Barth, Vix persuadet. *Vecturam debemus*, sive pro vectione, sive pro mercede accipias, commode positum.

2. *antrum Cyclopis intrasse*] Sidon. l. 7 Ep. 14. *Vt specum Polyphemi hospes exhorruit*. Vide Hyginum ex Homero c. 125, Savaro Not. ad Sidon. *Erhardus*. De antro ejusdem Virgil.

Nam qualis, quantusque cavo Polyphemus in antro.

Lepidissima autem narratio est Magii lib. 1, c. 4, ubi de gigantum proceritate differit. Is ex Bocatio lib. 4 Geneal. id refert. Bocatius sua ætate rusticos quosdam in Sicilia, non procul à Drepano fodientes, maximum adinvenisse antrum scribit, quo sedens esset gigantis cadaver, quod lævâ contum, cujusvis navis malô majorem teneret. Quo in cineres, ut vetustissimis cadaveribus usuvenit, soluto, plumbum quod conto inerat, plusquam mille & quinquaginta libras excessisse: dentes libras novenas: cranii verò partes multos frumenti modios excepisse. Atque idem Bocat, facta supputatione, gigantis illius proceritatem ultra ducentos cubitos processisse, unde Polyphemum fuisse creditum sit. *Anonymus*.

3. *nisi naufragium ponimus*] i. e. nisi naufragium futurum statuamus. An verò *ponimus* pro statuimus? Faceret huc Scriverius MS, *ponimus* explanans *decernimus nobis*.

4. *& omni nos periculo liberamus*] F, *& periculo, omni nos periculo* liberamus. Vel, *& uno periculo om. nos periculo lib.* Anonymus MS.

1. *Vides*,

ciſſe, veriſimile erit. Accedit his, quod forſitan Lycas officii cauſa viſere languentem deſiderabit.[1] Vides, quam valde nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti poſſe curſu deflecti, & Lycam non utique circumiturum ægrorum cubilia; quomodo poſſumus egredi nave, ut non conſpiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis. &[2] quis non dare manum languentibus volet? Nudis. Et quid erit aliud, quam ſeipſos proſcribere? † Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapſi deſcendimus in ſcapham, præciſoque vinculo, reliqua Fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arceſſo. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus ſum, ſi nos deſcendentes adjuverit caſus. ‡ Non imprudens conſilium, inquit Eumolpus, ſi aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Vtique gubernator, qui[3] pervigil nocte ſiderum quoque motus

† *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.*

1. *Vides, quam -- accedere*] Leg. *Vide ſis, quàm valde nobis expediat, ultro ad dominum fugientes accedere.* Senſu commodiſſimo: Tute cogita, quàm expediat, qui dominum fugiamus, ultro ſe ei reſtituere: quod faceremus, ſi tuo conſiliô uteremur. non alia mens Petronii fuit, niſi rectum eſt *accire* pro *accedere*. Anonymus MS.

2. *quis non dare manum languentibus volet*] Notavi hunc morem in hoc ſolo lectum, ut languentibus darent manum, præſertim capite opertis, an forte legendum, *quis non adire manum l. vo.* Quomodo Plautus ſcil. officii causâ & humanitatis communis teſtandæ? Piccartus Pericul. Critic. c. 17. *Ge. Erhardus.*

3. *pervigil. nocte ſiderum quoque motus cuſtodit*] Noctu ex ſiderum motu navigationem dirigebant antiqui. Aſt interdiu? quum pyxidis nauticæ uſum non habuerint priſci. Id nos apertè docuit Leontius mechanicus in conſtructione Aretejæ Sphæræ: Καὶ γὰρ, καὶ οἱ πλωϊζόμενοι οὐ διὰ μηχανικῶν ὀργάνων, καὶ ἀκριβῶς, ἀλλὰ διὰ ψιλῆς ἀναβλέψεως, καὶ μάλιστα ἐπὶ τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν ἔμελλον ὡροσκοπεῖν (*Navigatur non ope mechanicorum inſtrumentorum, & examuſſim, ſed ad nudum ſuperiorum adſpectum; maximè verò ad poſitionem aſtrorum horas metiuntur*). Didici ex Apollonio navigationem veteres interdiu è ſolis curſu moderari conſueviſſe: ſic inquit Argon. 1, v. cv,

--- Ἐσθλὸς δ' ἀνέμοιο θυέλλας
Καὶ πλόον ἠελίῳ τε, καὶ ἀστέρι τεκμήρασθαι.

(*--- Bonus obſervare procellas,*
Et Phœbo curſum pelago ſtelliſque notare).

Vbi Scholiaſtes: Ἀγαθὸς μὲν καὶ ἡμέρας τῷ ἡλίῳ, νυκτὸς δὲ πρός τινα τῶν ἀστέρων τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ τεκμήρασθαι (*Bonus interdiu quidem ſole, noctu vero ad aliquod aſtrorum commodum navigationis*

motus custodit. Et utcumque imponi vel dormienti posset, si per aliam partem navis fuga quæreretur: nunc per puppim, per ipsa gubernacula dilabendum est, à quorum regione funis descendit, qui scaphæ custodiam tenet. Præterea illud miror, Encolpi, tibi non succurrisse, [1] unum nautam stationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in scapha, nec posse inde [2] custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri possit, interrogate audaciam vestram. [3] Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum, quod salutis spem ostendit. Nam sine caussa quidem [4] spiritum [5] tamquam rem vacuam impendere, nec vos quidem

tionis prospicere). Ideo ergo quum cœlum nubilum erat: minimè ubi versarentur sciebant, sed per vastum pelagus errabundi vagabantur. Planè id ostendit Virg. l. III. operis divini:

Tres adeò incertos cæca caligine soles
Erramus pelagô, totidem sine sidere noctes. I. A. Gonsalius.

1. *unum nautam stationis perpetuæ*] Dividebantur vigiliæ non minori cura in navibus, atque in urbibus & militia. quod & ex legibus navalibus Rhodiorum intelligitur, in quibus *præfecti vigilum* mentio fit, quem *βιγλιῶν φρουρὸν* vocant. Vnde & *ἡμεροβίγλιον* (*vigiliæ diurnæ*) apud Curopalatam, *ἀπὸ τῆς βίγλης* (ex Latio, *à vigilia*) qui ejus seculi mos erat, ducto vocabulô. Vocabantur hujusmodi vigiles *νυκτοφύλακες noctiani* ab antiquis. Hi verò qui in navibus excubabant, etiam *ναυφύλακες* & diætarii Vlpiano L. I § 3 D. Naut. caup. stab. Paulo l. 3 tit. 7 Sent. *Zetarii* (quomodo *zabulon* pro *diabolon)* vocantur, nimirum à *diæta*, quæ erat custodum non solùm in navibus, verùm & domibus. *Ge. Erhardus.*

2. *custodem*] Excubiæ & custodes in vestibulis fuere. Virgil. lib. IX Buten fidum ad limina *custodem* adpellat. Idem lib. VI.

Tisiphoneque sedens, palla succincta cruentâ,
Vestibulum insomnis servat noctesque diesque. Idem lib. VI.
--- Cernis custodia qualis
Vestibulô sedeat

Apul. lib. de Mund. *Ante fores, stipatoresque regalium laterum, tutela pervigili, custodiam per vices sortium sustinebant. Erant inter eos divisa officia in comitatu regio armigeri quidam, at extrinsecus singuli custodes locorum erant, & janitores & atrienses.* Et hinc nautam stationarium in scapha, custodem adpellat Petronius. Fuit enim scapha vestibulum navis. Hinc Diphilus apud Athenæum scriptum reliquit.

Αὐλὰς θεραπεύειν ἐστὶν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ
Ἢ φυγάδος, ἢ πεινῶντος, ἢ μαστιγίου.

(Servire atrio, videtur mihi, vel exsulis,
Cumque fame colluctantis, vel mastigiæ). Laur. Pignorius.

3. *Nam quod ad meum quidem comitatum attinet*] Id est, ad me, qui in vestro sum comitatu. *Comitatus* pro societate. *Erhardus.*

4. *spiritum impendere*] Vitam amittere. *Gloss. Petron.*

5. *tamquam rem vacuam*] pro, vilem & inutilem. *Erhard.*

quidem exiſtimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego [1] vos in duas jam pelles conjiciam, vinctoſque loris inter veſtimenta pro ſarcinis habebo, apertis ſcilicet aliquatenus labris, quibus & ſpiritum recipere poſſitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte ſervos pœnam graviorem timentes [2] præcipitaſſe ſe in mare: deinde quum ventum fuerit in portum, ſine ulla ſuſpicione pro ſarcinis vos efferam. † Ita vero, inquam ego, tamquam ſolidos adligaturus, quibus non ſoleat [3] venter injuriam facere; an tamquam eos, qui ſternutare non ſoleamus, nec ſtertere? an quia hoc genus furti ſemel mihi feliciter ceſſit? Sed finge una die vinctos poſſe durare: quid ergo ſi diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas, quid facturi ſumus? veſtes quoque diutius vinctas ruga conſumit, & [4] cartæ adligatæ mutant figuram. Iuvenes adhuc laboris expertes, [5] ſtatuarum ritu patiemur pannos & [6] vincula? Adhuc aliud aliquod iter

† *Encolpius.*

1. *vos in duas pelles conjiciam*] De hoc genere pellium Paulus l. 5 D. de Supellect. leg. Cujac. Obſerv. l. 10, cap. 12. Sic Perſ. Satyr. 5 *pellem* dicit pro mantica & involucro veſtis, ſupellectilis aliorumque utenſilium & ſarcinarum. Turneb. Adverſar. l. 14, cap. 3, *Ge. Erhardus,*

2. *præcipitaſſe ſe in mare*] Forſan, *præcipitaſſe in mare.* Anonymus MS.

3. *v. injuriam facere*] emiſſione ſtridula. *Gloſſ. Petron.*

4. *cartæ adligatæ*] Etiam hîc antiquitatis nota, *carta* pro charta, ut *Caron* antiquè pro Charon, in quibus *h* in medio abjicitur. *Voſſius.* Chartæ & ſchedulæ alligatæ ſarcinis erant, quæ indicarent cujus eſſent. *Erhardus.*

5. *ſtatuarum ritu patiemur pannos & vincula*] Velaminibus & pannîs ſimulacra induta. Lactant. lib. II, c. IV. *His peplos & indumenta pretioſa, quibus uſus velaminis nullus eſt.* Comment. ad Iuven. Satyr. X. *Tunicam Iovis togam palmatam dixit auro confectam.* Hinc in *Firmic.* Aſtron. lib. III, c. XII. *Prophetas & veſtitores divinorum ſimulacrorum.* Verum quod Artemidorus lib. IV. ὁ ἐν μαγνησίᾳ δόξας χαλκᾶ ἱμάτια περικεῖσθαι, ὀρθῶς ἀπέθανεν· ἦν γὰρ αὐτὸν τὰ περιέχοντα ἀκίνητα οἷα τοῖς ἀγάλμασι περιτίθεται (*Qui in Magneſia cenſens ænea induere veſtimenta, erectus mortuus eſt; quippe quibûs circumdabatur immobilia erant, prout ambiuntur ſimulacra*). Quia ſæpe aurea, aut argentea, vel ærea aurô inducta hæc amicula. Lactant. *Cùm Iovi Olympio aureum amiculum detraxiſſet, lanium juſſit imponi.* Iuven. Sat. XI.

--- *Nullo violatus Iuppiter auro.*

Interp. *cùm necdum aurô tectus eſſet, ſed tota fictilis Iovis compago.* Io. à Wouweren.

6. *vincula? Adhuc aliud aliquod iter ſalutis quærendum eſt*] Gabbem. & Frellon. ed. *v. A. aliud quod i. ſ. q. e.* Tornæſ.

iter ſalutis quærendum eſt. Inſpicite quod ego inveni. Eumolpus tamquam literarum ſtudioſus utique atramentum habet. [1] Hoc ergo remedio mutemus colores [2] à capillis uſque ad ungues. Ita [3] tamquam ſervi Æthiopes, & præſto tibi erimus ſine tormentorum injuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis. † Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Iudæi videamur: & [4] pertunde aures, ut imitemur Arabes, & [1] incre-

† *Giton.*

næſ. *vincula.* ** (defectûs) *Aliud* (al. *Adhuc*) *aliquod i. ſ.* Wouweren, reliqui: *v. Adhuc aliquod i.* Barthius: Leg. *Adhuc aliud aliquod.* Vetus ſcriptura: *Adhuc aliquod.*

1. *Hoc ergo remedio*] Quid? ſi deleamus, *remedio:* & ſcribamus, *hoc e. m. c. à c. hôc,* ſc. *atramento.* Anonym. MS.

2. *à capillis uſque ad ungues*] Locutio proverbialis, qua ſignificatur corpus totum, ab extremis minutiſſimiſque ejus partibus. Cic. pro Roſcio: *Nonne ab imis unguibus uſque ad verticem ſummum, ex fraude, fallaciis, mendaciis totus conſtare videtur?* Horat. lib. II Ep. II.

--- *Talos à vertice pulcer ad imos.*

Ammian. l. xxv, de Iuliano: *Ab ipſo capite uſque ad unguium ſummitatem lineamentorum recta compago.* Plaut. *Contempla Epidice, uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima.* Apul. Mileſ. III. *Ab imis unguibus ſeſe totum aduſque ſummos capillos perlinit.* Si. Abb. Gabbema.

3. *tamquam ſervi Æthiopes, & præſto tibi erimus ſine* &c.] Frellon. & Lotich. *tamquam - erimus in torment.* Erhardus: Leg. *Erimus in tormentorum injuria hilares.* Confundit Æthiopas, qui Melanoſyri cum Cappadocibus, qui Leucoſyri: de quibus Interpres Perſii Satyr. 6. *Cappadoces dicebantur habere naturale ſtudium ad falſa teſtimonia proferenda: qui nutriti in tormentis à pueritia, equuleum ſibi facere dicuntur, ut in eo ſe invicem torqueant, & cum in pœna perdurarent, ad falſa teſtimonia ſe bene venundarent.* Meurſ. Animadv. miſcell. l. 3, 7. Gabbema: De nigrore Æthiopum nota ſatìs res eſt. Scitum eſt illud Hebræorum dicterium: עשרה קבין שיחה ירדו לעולם ט נטלו נשים וכו : עשרה קבין שחרות לעולם ט נטל כושן ואחד כל העולם כולו. hoc eſt, *Decem cabi* (menſuræ Hebraicæ nomen) *garrulitatis deſcenderunt in mundum, novem acceperunt mulieres* &c. *Decem cabi nigroris deſcenderunt in mundum, novem abſtulit Cuſchan (ſive Æthiopia) & unum reliquus mundus.*

4. *pertunde aures, ut imitemur Arabes*] Familiare hoc Iudæis, Pœnis, aliis, qui Romanis barbari. Vnde Plaut. Pœnul. *Incedunt cum annulatis auribus.* Iuven. Satyr. I, verſ. CIII.

--- quamvis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtræ,
Arguerint. ---

Dion Caſſius lib. XXCIIX, de Macrino Mauro. *Lybibus* tribuit Macrob. lib. VII, c. II. *Lydis* Xenophon, Anabaſ. lib. III. Romanis hunc morem in uſu quoque fuiſſe, probari poſſe videtur ex Tertull. cap. IV de Pall. *An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibûs innocens infantia, & mali ſecularis ignara, crucietur, ut poſtea de aurium cicatricibus & cavernis pretioſa grana dependeant gravia, & ſi non ſuo pondere, mercium qualitate.* Cyprian. d. Hab. virg. *Auribus perforatis rubri maris pretioſiſſima grana ſuſpendere.* Hieron. lib. I Ep. VII ad

[1] increta facies, ut ſuos Gallia cives putet: tamquam hic ſolus color figuram poſſit pervertere, & non multa una oportet conſentiant, & non natione mendacium conſtet. Puta infectam medicamine faciem diutius durare poſſe: finge nec aquæ aſperginem impoſituram aliquam corpori maculam, nec veſtem atramento adhæſuram, quod frequenter etiam non accerſito ferrumine infigitur: age, [2] numquid & labra poſſumus tumore teterrimo implere? [3] numquid & crines calamiſtro convertere? numquid & frontes cicatricibus ſcindere? [4] numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? [5] numquid barbam peregrina ratione

VII ad Læt. de Inſt. fil. *Aurem quoque foratu effœminatus*. Arnob. l. II, *laminas pertunderent aurium*. S.A. Gabbema.

1. *increta facies, ut ſuos Gallia cives putet*] Incretare, cretâ illinere. *Gloſſ. Petron.* Ammian. lib. XV. *Candidi penè Galli ſunt omnes*. Encher. Epiſc. Lugd. lib. II, c. IV de Gent. *Galli à candore corporis primùm Galatæ appellati ſunt*. De iiſdem Liv. lib. XXXVIII. *Sunt fuſa & candida corpora, ut quæ nunquam niſi in pugna nudentur*. Iſidor. Orig. *Nonnullæ etiam gentes non ſolùm veſtibus, ſed & in veſtibus aliqua ſibi propria vendicant. Circumcidunt Iudæi præputia, pertundunt aures Arabes, Mauros habet tetra nox corporis*. Quæ Petronius hîc dicit de Gallis, non ad incretationem faciei, ſed potiùs cum Pithœo nativum Gallorum candorem, &, ut Virgilius ait, *lactea colla*, referendum cenſeo: ſicut & *Gallicos vultus*, apud Tertull. l. de veland. Virgin. *Gabbema.*

2. *numquid labra poſſumus tumore teterrimo implere?* &c.] Auctor Moreti:

Afra genus, totâ patriam teſtante figurâ.
Torta comam, labrique tumens, & fuſca colore,
Pectora lata, &c. Gabbema.

3. *numquid & crines calamiſtro convertere*] *Calamiſtrum*, hinc dictum, ut inquit Varro lib. IV L.L. quòd eo calefacto *in cinere capillus ornatur*. Aut, ut ſcribit Servius, *acus eſt major, quæ calefacta & fronti adhibita torquet capillos*. Hinc *calamiſtratæ comæ*, Cicer. pro Sext. *calamiſtratus ſaltator*, eidem in Orat. poſt red. *calamiſtratus puer*, Hieronymo ad Demetriad. & Apul. lib. II Mileſ. qui autem hujuſce rei erant opifices *cinerarii* dicti Varroni lib. IV L. L. & Catull. Ep. LVI. & *ciniflones* Plaut. Aulul. *Io. Weitzius.*

4. *numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere*] Poplites divaricatos, cruráque lunæ dividuæ in morem, ſic veluti in cornua extrorſum ſinuata intellige, infrà coëuntibus talis: vitium Æthiopum genti proprium. qui maximam ferè partem diverſas, ſeu diſplicatas habent ſuras, pravis & vitioſis talis ſubnixi, quò fit, ut cancros, ſive etiam lacertos in inceſſu imitari videantur. cujuſmodi genus hominum *valgos* Plauto indigitatos reperimus. *Douſa P.* *numquid?* Epanaphora, & elegantiſſima mimnoſis ineptiarum ac garrulitatis puerilis, ſexies repetitô *numquid?*

5. *numquid barbam peregrina ratione f.*] Sic Frellon. atque Lotich. *n. b. peregrinatione f.* Gabbem. Wouweren. R. Herm. Tornæſius: *n. barbam* (al. *barbata*) *peregrinatione* (al. *peregrina ratione*)

tione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. † Audite quid dementi succurrerit. Præligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus. ‡ Nec istud dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiatis. Imo potius facite quod jubeo: Mercenarius meus, ut ex novacula comperistis, tonsor est: [1] hic continuo radat utriusque non solum capita, [2] sed etiam supercilia. sequar ego, [3] frontes notans inscriptione sollerti, ut videamini stigmate esse puncti. Ita eædem literæ, & suspicionem declinabunt quærentium, & vultus umbra supplicii teget. † Non est dilata fallacia, sed ad latus navigii furtim processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori præbuimus. Implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus literis, & [4] notum fugitivorum epigramma per

† *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.* † *Encolpius.*

tione) f. ibi Dousa MS. L. *n. & barbam.*

1. *hic continuo radat*] Varii antiquis erant depilandi modi. Tres disticho uno comprehendit Martial. lib. VIII Epigr. lxxxvii.

Pars maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rasa est,
Pars vulsa est; unum quis putet esse caput.

Forfice ergo, sive forficulâ *tondebant*, *novaculâ radebant*, *volsellis* verò, aut *medicamentis vellebant.* Præterea forficulis *per pectinem* attondebant, *strictim* novaculâ. *I. A. Gonsalius.*

2. *sed etiam supercilia*] Capitis rasura servis omnibus semper fuit communis. At superciliorum, tantùm servi nequam, seditiosi, fugitivi. Inde & mores C. Fannii Chæreæ conligit eleganter Cic. pro Roscio comœd. *Nonne ipsum caput, & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum (siquam conjecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude fallaciis, mendaciis constare totus videtur? qui idcirco capite, & superciliis semper est rasis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur.* Idem.

3. *frontes notans inscriptione sollerti*] Hinc dicebantur *Inscripti*, Mart. lib. VIII Epigr. lxxv; & *literati:* Plaut. in Cas. & *fronte notati*, Mart. lib. III Epigr. xxi. sic Seneca lib. III de Ira. De *notis* Vlpianus intelligendus *in l.* I *§ Tamdiu. π̃ de Fugitivis. Custodiuntur autem tamdiu, quamdiu ad Præfectum vigilum, vel ad Præsidem deducantur, eorumque nomina & notæ, & cujus se quis esse dicat, ad Magistratus deferantur, ut faciliùs agnosci ac percipi fugitivi poßint. Notæ* autem verbô etiam cicatrices continentur. Illa ultima verba sic accipienda sunt: aliquando domini irati non compungebant notis servorum frontes, sed deformabant cicatricibûs. Patet hoc ex Vlpian. *l. locum π̃ de Vsufr.* & Petronio. *Laur. Ramirez.*

4. *notum fugitivorum epigramma*] Servos retractos à fuga stigmatibûs notabant. Locus inustionis frons fuit, ut monstrat Lucianus Reviviscens.

per totam faciem liberali manu duxit. Vnus forte [1] ex vectoribus, qui adclinatus lateri navis exonerabat stomachum nausea gravem, notavit sibi ad Lunam tonsorem intempestivo inhærentem ministerio, exsecratusque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus est. Nos dissimulata nauseantis [2] devotione, ad ordinem tristitiæ redimus, silentioque composito, reliquas noctis horas male soporati consumpsimus. * *

† Videbatur mihi [3] secundum quietem Priapus dicere, Encolpion, quem quæris, scito à me in navem tuam esse perductum. ‡ Exhorruit Tryphæna: &, † Putes, inquit, una nos dormiisse: nam [4] & mihi simulacrum Neptuni, quod Bajis ter stylo notaveram, videbatur

† *Lycas.* ‡ *Encolpius.* † *Tryphæna.*

scens. At quænam hæ notæ? Fuerunt qui statuerent Φ, & F. Arbitror inscriptionem fugitivorum fuisse conceptam illis verbis, quæ in earundem collaria, & æreas lamellas incisa Romæ vidi. Cum enim Constant. Aug. *l. xj C. Th. de Pœnis*, ad normam ejus humanitatis, quam profitebatur, vetuisset in facie noxiorum scribi, quòd dedeceret faciem maculari, quæ ad similitudinem pulchritudinis cœlestis esset figurata, non defuerunt lenes domini, qui obsequerentur, & frontis contumeliam in ea quæ diximus transferrent. Collaria enim fuisse aptata fugitivis, testatur Lucilius apud Nonium lib. XXIX.

Cum manicis, catulo, collarique ut fugitivum
Deportem. --- Collare vidi Romæ cum hac inscriptione: TENE. ME. QUIA. FUGI. ET. REVOCA. ME. DOMINO. MEO. BONIFACIO. LINARIO. A ☧ Ω X. *Laur. Pignorius.*

1. *ex vectoribus*] *Vectores*, qui navi vehuntur, ut & infrà, *cùm omnis vector nihil priùs quærat, quàm cujus se diligentiæ credat.* & iterum, *unus alterque infirmissimus vector.* Ge. Erhardus.

2. *devotione*] Dirarum imprecatione. Quod præcedit *nauseantis*, est vomentis. *nauseo*, vomitu infestor.

3. *Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere*] Quinque somniorum genera Macrob. designat, lib. I de Somn. Scip. c. III. Isthæc Lycæ & Tryphænæ somnia *ad tertium genus*, quod χρηματισμὸν ille vocat, id est, *oraculum*, debent referri. Sic de eo inquit ipse Macrobius: *Est oraculum quidem, quum in somnis parens, vel alia sancta gravisque persona, seu sacerdos, vel etiam Deus, apertè eventurum quid, aut non eventurum, faciendum, vitandumve denuntiat.* Eumolpus autem *ad quartum genus* trahere nitebatur, quod ἐνύπνιον, sive *insomnium* nuncupatur. *Io. Ant. Gonsalius.*

4. *& mihi simulacrum Neptuni, quod Bajis ter stylo notaveram*] Neptuno, vota ter ait Arbiter, nuncupasse Tryphænam, eáque ejus in simulacro, more antiquo exarasse. Præterea difficili in mari,

batur dicere, in navi Lycæ Gitona invenies. ‡ Hinc ſcies, inquit Eumolpus, [1] Epicurum hominem eſſe divinum, qui ejuſmodi ludibria facetiſſima ratione condemnat.

[2] Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus umbris,
Non [3] delubra Deûm, nec ab æthere numina mittunt;
Sed ſibi quiſque facit. Nam quum proſtrata ſopore
Vrget membra quies, & mens ſine pondere ludit:
Quicquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miſerandas ſævit in urbes;
Tela videt, verſaſque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuſo ſanguine campos.
Qui cauſas orare ſolent; legeſque forumque,
Et pavido cernunt incluſum corde tribunal.
Condit avarus opes, defoſſumque invenit aurum.
Venator ſaltus canibus quatit. Eripit undis,
Aut premit everſam periturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix. [4] Dat adultera munus.
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.

In no-

‡ *Eumolpus.*

mari, ſi adverſa tempeſtate jactarentur, ibi haud rarò vota itidem Neptuno nuncupabant antiqui, ſoluturi quum in portum adpuliſſent. Diſeritim indicat vetus Aræ inſcriptio Capuæ in Campania inventæ, cujus iſthæc verba adhuc legi poſſunt: NEPTUNO. SACRUM. Tres lineæ hîc ſtudio eraſæ ſunt. VOTUM. IN. SICULO. FRETO. SUSCEPTUM SOLVIT. Hoc eſt, inter Scyllam, & Charybdin, quod deorum ſtatuis cera inlitis voti ſponſiones exarârint veteres, vulgò notum eſt. ut & ſtili cuſpide ſolitum in ceratis ſcribi *I. A. Gonſalius.*

1. *Epicurum hominem divinum*] Tertull. de Anima, cap. 46. *Vana in totum ſomnia Epicurus judicavit, liberans à negotiis divinitatem.* Vide Lucian. Pſeudom. *Io. à Wouweren.*

2. *Somnia*] Et hi verſus in cod. Tragur. non leguntur. F. quòd de materia trita & vulgò nota ſe excerpenti non probarint. Gabbema: *ſomnia quæ m. ludunt.* Planè cum his congruit Claud. præf. in l. III de Rapt. Proſerp.

3. *delubra Deum*] illuc incubationes & excubationes templorum pertinent. Soliti enim erant veteres captandis rerum eventibus ſomnia quærere excubantes in delubris idolorum. *Ga. Barthius.*

4. *Dat adultera munus*] Suprà:
Et qui ſollicitat nuptas, ad præmia peccat.
De pœnis mœchis irrogatis creberrima apud Scriptores mentio. Ideo ergo nuptæ mulieres emebant futuitiones; ſive, ut Martialis loquitur, *numerabant*: nimirum ut præmiorum ſpe,

In noctis spatio miserorum vulnera durant.

† Cæterum Lycas ut [1] Tryphænæ somnium expiavit, ‡ Quis, inquit, prohibet navigium scrutari, ne videamur divinæ mentis opera damnare? † Is, qui nocte miserorum furtum deprehenderat, Æsius nomine, subito proclamat, ‡ Ergo illi, qui sunt, qui nocte ad Lunam radebantur? pessimo, me-Dius-Fidius, exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium, in nave [2] neque ungues, [3] neque capillos deponere, nisi quum pelago ventus irascitur. † Excanduit Lycas hoc sermone turbatus; & ‡ Itane, inquit, capillos aliquis in nave præcîdit, & hoc nocte intempesta? attrahite ocius nocentes in medium, ut sciam quorum capitibus debeat navigium lustrari. † Ego, inquit Eumolpus, hoc jussi; nec non eodem futurus

† *Encolpius.* ‡ *Lycas.* † *Encolpius.* ‡ *Æsius.*
† *Encolpius.* ‡ *Lycas.* † *Eumolpus.*

spe, ubi voluptas defuisset, adulteri deliniti imminentia, supplicia contemnerent. *S. A. Gabbema.*

1. *Tryphænæ somnium expiavit*] Id fiebat adspersione vini aut aquæ lymphatæ. *Gloss. Petron. ex Erhardo.* Narrasse aëri somnia docet Euripid. Iphig. & Taur. *Id. Erhardus.* Pers. Satyr. 2.

--- *& noctem flumine purgas.*

Propert. l. 4. *sæpe illa*

--- *sibi tingendas dixit in amne comas.*

Sanè quævis scelera aquâ expiabant, aut toti immersi, aut caput, manusve abluebant. *Wouweren.* Varia superstitio expiandi somnia: *rem divinam faciebant.* Tibull. lib. I El. V: *aquâ lavabant.* Pers. Satyr. II. Vid. Mart. lib. VII Epigr. LIII; Casaub. Comment. ad Theoph. Chav. περὶ δεισιδαιμον. (*De superstitioso dæmonum deorumve metu.*) Gabbema.

2. *neque ungues, neque capillos deponere*] Observatum à curiosis rerum naturalium in mari per naufragium jactatis & si evadant, ungues à digitis recedere & extremitates tabescere. Vnde Propert. lib. III El. V.

Huic fluctus vivo radicitus abstulit ungues.

Causam reddunt salsuginem maris; quò pertinet, quòd Solinus observat, cùm salsiores escas intemperanter edat gravida unguiculis carere partum. Cæterùm cùm illud videret superstitiosa antiquitas, duplicem indè religiosum ritum effinxit: nam & in summo periculo constituti naufragii, ungues præscindebant, & capillos præsecabant, inque mare abjiciebant, velut hoc damno corporis iratum mare placaturi. Scaliger ad Propert. lib. 4. Erhardus. Gabbema.

3. *neque capillos deponere, nisi cum pelago ventus irascitur*] Artemidorus lib. I, c. XXXIII adfirmat, *Rasuræ somnium portendere, nautis quidem naufragium: ægrotis verò extremum vitæ discrimen:* idque hanc ob caussam, *quòd naufragi & à diuturno morbo se recolligentes radi consueverint, eò periculi magnitudinem aliis testatam facientes.* Rasos autem naufragos fuisse indicat Iuven. Sat. XII.

Tum stagnante sinu gaudent ibi vertice raso,
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Et Nonius: *Qui liberi fiebant, ea caussâ calvi erant, quò tempestatem servitutis*

 vide-

turus navigio, auſpicium mihi feci; quia [1] nocentes horridos longoſque habebant capillos, ne viderer de nave carcerem facere, juſſi ſqualorem damnatis auferri: ſimul ut notæ quoque literarum, non adumbratæ comarum præſidio, totæ ad oculos legentium accederent. Inter cætera [2] apud communem amicam conſumpſerunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentiſque perfuſos. Ad ſummam, adhuc patrimonii mei reliquias olent. ‡ Itaque [3] ut Tutela navis expiaretur, placuit [4] quadragenas utriſque plagas imponi. Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, temtantque viliſſimo ſanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas [5] Spartana nobilitate concoxi: Cæterum

‡ *Encolpius.*

videbantur effugere, ſicut naufragiô liberati ſolent. Ioa. Kirchmannus.

1. *nocentes horridos longoſque habebant capillos*] Rei capillum barbamque ſummittebant Cic. IV in Verr. Liv. lib. II, decad. II: & lib. IV, decad. V: Valer. lib. I, c. VII: & lib. VI, c. IV: Plin. lib. VII Ep. XXVII. Tertull. de Anima: *totum caput reatu vovere*, eſt comam reorum promittere. Fortunatus de ſancto Martino lib. IV.

--- Et longa cathena reorum,
Accreſcente coma. ---

Vt ſcilicet hoc habitu ſuffragatores conciliarent, inimicos permulcerent, judices temperarent. Siſenna Hiſtor. lib. III. *Cùm complures menſes barba immiſsâ, intonſo capillô, lugubri veſtitu, vicatim flens unà cum liberis circumiret.* Plut. rer. Rom. c. XIV: Oroſius lib. V, c. XVII. *Ioa. Savaro.*

2. *apud communem amicam conſumpſerunt pecuniam meam*] *Communis* quæ ſit *amica*, docet Mart. lib. XI Epigr. lxxxII. Alfenus *l. xvj π̃ de Serv. corrupt. Dominus ſervum diſpenſatorem manumiſit, poſtea rationes ab eo accepit; & cùm de eis non conſtaret, comperit apud quamdam mulierculam pecuniam eum conſumpſiſſe.* Martial. lib. V Ep. xlIII *S. A. Gabbema.*

3. *ut Tutela navis expiaretur*] Navium proris effigiata aut picta deorum, quibus ſe mancipabant, ſigna impoſita, idque *Tutela* Latinis. Gloſſ. *Tutela* παράσημον τοῦ πλοίου, (*inſigne navis*). rectè. Nam & navigio nomen imponebat. Lucian. Navig. τὴν ἐπώνυμον τῆς νεὼς ἔχουσα, τὴν Ἶσιν, (*navem habens cui nomen ab Iſide*). Statius Theb. VIII.

--- Solus ſtat puppe magiſter
Pervigil, inſcriptâque Deus qui navigat alnô.

Luctatius: *Tutelam navis intelligimus cum gubernatore navigare. Habent enim pictos præſules, quorum nominibûs nuncupantur & naves.* Perſius Sat. VI.

--- Iacet ipſe in litore, & unà
Ingentes de puppe Dei ---

Gloſſ. *navium tutelam dicit, quam in puppibus habent vel pingunt.* Io. à Wouweren.

4. *quadragenas utriſque plagas imponi*] Vtpote ſervis. nam verbera, *pœnæ* ſunt *ſerviles* Petron. Bongarſ. Not. in Iuſt. lib. I. *Quadragenas*, inquit: nec enim olim arbitriô carnificis, ſicut hodie fit, flagellabantur condemnati ad flagra aut fuſtes. *Ge. Erhardus.*

5. *Spartana nobilitate concoxi*] Cic. l. II Tuſcul. *Spartæ pueri verò ad aram ſic verberibûs accipiuntur, ut multis è viſceribus*

Cæterum Giton ſemel ictus tam valde exclamavit, ut Tryphænæ aures notiſſima voce repleret. Non ſolum ergo turbata eſt, ſed ancillæ quoque omnes familiari ſono inductæ ad vapulantem decurrunt. Iam Giton mirabili forma exarmaverat nautas, cœperatque etiam ſine voce ſævientes rogare, quum ancillæ pariter proclamant; † Giton eſt, Giton, inhibete crudeliſſimas manus; Giton eſt, Domina ſuccurre. ‡ Deflectit aures Tryphæna jam [1] ſua ſponte credentes, raptimque ad puerum devolat. Lycas, qui me optime noverat, tamquam & ipſe vocem audiſſet, accurrit: & nec manus, nec faciem meam conſideravit, ſed continuo ad inguina mea luminibus deflexis, [2] movit officioſam manum: &, † Salve, inquit, Encolpi. ‡ Miretur nunc aliquis, Vlyxis nutricem poſt viceſimum annum cicatricem inveniſſe originis indicem, quum homo prudentiſſimus confuſis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam docte pervenerit. Tryphæna lacrumas effudit, decepta ſupplicio: vera enim ſtigmata credebat captivorum frontibus impreſſa, ſciſcitarique ſubmiſſius cœpit, [3] Quod ergaſtulum intercepiſſet errantes?

† *Ancillæ.* ‡ *Encolpius.* † *Lycas.* ‡ *Encolpius.*

ſceribus ſanguis exeat: nonnumquam etiam, ut quum ibi eſſem, audiebam, ad necem; quorum non modò nemo exclamavit umquam, ſed ne ingemuit quidem. Iterum Tuſc. v. *Pueri Spartiatæ non ingemiſcunt, verberum dolore laniati.* Tertull. ad Martial. c. IV. *Nam quæ hodie apud Lacedæmonas ſollemnitas eſt maxima, Διαμαστίγωσις, id eſt, flagellatio, non latet. In quo ſacro ante aram nobiles adoleſcentes flagellis adfliguntur.* Illius ſacri ſollemnitatem apud Plut. habes in vit. Lycurg. cujus inſtituti originem ac rationem docet Philoſtr. lib. VI. Hinc etiam patet cur Plautus dixerit Capt. act. III, ſc. I. *Laconas Plagipatidas.* Gabbema. *Spartana* igitur *nobilitate*; notatur ſumma patientia, & animi firmitudo, more Spartanorum, in ſufferendis plagis. *Gloſſ. Petron.*

1. *ſua ſponte credentes*] Martial.
Quiſnam damnet ſua vota libenter.
Douſa MS.

2. *movit officioſam manum*] Interpres ſit Senec. Rhet. præf. lib. IV epit. Contr. Vbi loquitur de Q. Haterio oratore eximio: *Memini illum (quum libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quòd patroni concubinus fuiſſet) dixiſſe: Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſervo neceſſitas, in liberto officium. Res in jocos abiit: non facis mihi officium, &, multum ille, & hic in officiis verſatur: ex eo impudici, & obſceni aliquandiu officioſi vocati ſunt.* S. A. Gabbema.

3. *Quod ergaſtulum intercepiſſet errantes*] *Ergaſtulum* ſervorum carcerem fuiſſe, ubi vincti operabantur, nemo

 neſcit.

tes? aut cujus tam crudeles manus in hoc ſupplicium [1] duraſſent? Meruiſſe quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona ſua veniſſent. Concitatus iracundia proſiliit Lycas, &, ‡ O te, inquit, feminam ſimplicem! tamquam vulnera ferro præparata literas biberint. Vtinam quidem hac ſe inſcriptione frontis [2] maculaſſent! haberemus nos extremum ſolatium. Nunc mimicis artibus petiti ſumus, & adumbrata inſcriptione deriſi. † Volebat Tryphæna miſereri, quia non totam voluptatem perdiderat: Sed Lycas memor adhuc uxoris corruptæ, contumeliarumque; quas [3] in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius vultu proclamat: ‡ Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexiſti, ô Tryphæna! nam imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium, & quid feciſſent, admonuerunt pari ſomniorum conſenſu. Ita vide ut proſit, illis ignoſci, quos ad pœnam ipſe Deus deduxit. Quod ad me adtinet, non ſum crudelis, ſed vereor ne, quod remiſero, patiar. † Tam ſuperſtitioſa oratione Tryphæna mutata negat ſe interpellare ſupplicium, imo accedere etiam juſtiſſimæ ultioni: nec ſe minus grandi vexatam

‡ *Lycas.* † *Encolpius.* ‡ *Lycas.* † *Encolpius.*

nefcit. Aſt quî quæſo *ergaſtulum intercepiſſet liberos, ingenuoſque*, quod Tryphæna ſuſpicabatur? Dicat. Sueton. in Aug. c. XXXII. *Rapti per agros viatores ſine diſcrimine liberi, ſervique, ergaſtulis poſſeſſorum ſupprimebantur.* In illa igitur & liberi immitti ſoliti, per vim tamen aut fraudem, quod etiam Lipſius vidit. *Viatores* Tranquillus adpellat, quos Petronius, *errantes.* Sic iterum in Tiberio c. VIII. *Curam ſuſtinuit repurgandorum tota Italiâ ergaſtulorum, quorum domini in invidiam venerant quaſi exceptos ſupprimerent, non ſolùm viatores; ſed & quos ſacramenti metus ad hujuſmodi latebras compuliſſet.* Exceptos ita illos, credidit Tryphæna, & in ergaſtulum fuiſſe conjectos. *I. A. Gonſalius.*

1. *manus duraſſent*] deſtinatæ perſeverâſſent, inhumanæ & quaſi inſenſibiles occalluiſſent. Cæterùm, *durare* variæ ſignificationis apud Latinos. Lucret. lib. 5.

Atque opere in duro durarent membra, manuſque.

Vegetius: *corpus, membra ad laborem durare.* IC. *durare corpus in tormenta.* Stewechius ad Veget. Tacit in Auguſto: *in nullius unquam ſuorum necem duravit.* Ge. Erhardus.

2. *maculaſſent*] Variâſſent. Pflugius. *Erhardus.*

3. *in Herculis porticu*] Ergo hæc in urbe Roma patrata ab Encolpio. Romæ enim porticus Herculis. *Varior. obſerv. ex Douſa.* F. Pithœus: Fuerunt & alibi porticus Herculis templi, veluti

xatam injuria, quam Lycam, [1] cujus pudoris dignitas in concione proſcripta ſit. * *

‡ Me utpote hominem eon ignotum elegerunt ad hoc officium, petieruntque ut ſe reconciliarem aliquando amiciſſimis. * [2] Niſi forte putatis juvenes caſu in has plagas incidiſſe, quum [3] omnis vector nihil prius quærat, quam cujus ſe diligentiæ credat. Flectite ergo mentes [4] ſatisfactione lenitas, & patimini liberos homines ire ſine injuria, quo deſtinant. Sævi quoque implacabileſque domini crudelitatem ſuam impediunt, ſi quando pœnitentia fugitivos reduxit; & [5] deditiis hoſtibus parcimus. Quid ultra petitis? Aut quid vultis? In conſpectu veſtro ſupplices jacent, juvenes, ingenui, honeſti, &, quod utroque potentius eſt, [6] familiaritate vobis aliquando conjuncti. Si, me-Hercules, intervortiſſent pecuniam veſtram, ſi fidem proditione læſiſſent; ſatiari tamen potuiſſetis hac pœna, quam videtis. [7] Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria pœnarum lege proſcriptos. † Interpellavit de-pre-

‡ *Eumolpus.* † *Encolpius.*

uti Tiburi. Suet. *Tibur, ubi etiam in porticibus Herculis templi perſæpius dixit.*

1. *cujus*] Refertur ad Tryphænam. *Ge. Erhardus.*

2. *Niſi forte putatis juvenes caſu in has plagas incidiſſe*] Quæſtionis ergo potiſſima pars, An *caſu* Encolpius, & Giton in navem venerint; an *ultro?* Eumolpus patronus negat, *caſu incidiſſe*, ut non cura, ac ſtudium videretur illud fuiſſe Deorum, qua præcipuè ratione illi periclitabantur; imò potiùs ſponte ſua Lycæ ſeſe credidiſſe, *Quum omnis vector nihil prius quærat, quàm cujus ſe diligentiæ credat.* Opponit ergo Petronius inter ſe *caſu incidiſſe, & ultro veniſſe.* Paulò infrà ait Lycas: *Ac primùm omnium, ultro venerunt, cur nudavere crinibùs capita?* & inferiùs: *Ex quo adparet, caſu incidiſſe noxios in plagas.* Fortaſſe etiam Arbiter opponere amavit, *caſu veniſſe & divinitus:* nam id curæ diis fuiſſe, pluribùs palàm facere conatur Lycas. Sic Inquit paullò anteriùs: *Deos immortales rerum humanarum* &c. relege uſque ad, *ipſe Deus adduxit.* I. A. Gonſalius.

3. *omnis*] Monachi manum olet. *Anonym.* MS. Rectè, verùm & Cic. Tironi ſuo perſuadet, ut nonniſi exploratô naviget. *Douſa* MS.

4. *ſatisfactione lenitas*] Cic. ad Treb. lib. 7. *Hìc tu me etiam inſimulas, nec ſatisfactionem meam accipis.* Vellejus: *In accipienda ſatisfactione facillimus.*

5. *deditiis*] ſupplicibus. *Gloſſ. Petr.*

6. *familiaritate conjuncti*] turpi illa, & non dicenda. Iuſtin. lib. 27. *Opera cujuſdam meretricis adjutus, quam familiarius noverat.* Erhardus.

7. *Servitia*] ſervos. *Gloſſ. Petr.*

precationem ſupplicis Lycas, &c, ‡ Noli, inquit, cauſam confundere, ſed [1] impone ſingulis modum. Ac primum omnium, ſi ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim, qui permutat, fraudem parat, non ſatisfactionem. Deinde ſi gratiam [2] à legato moliebantur, quid ita omnia feciſti, ut quos tuebaris, abſconderes? Ex quo adparet, caſu incidiſſe noxios in plagas, & te artem quæſiſſe, qua noſtræ animadverſionis impetum eluderes. Nam quod invidiam facis nobis, ingenuos, honeſtoſque clamando, vide ne deteriorem facias confidentia cauſam. Quid debent læſi facere, ubi rei ad pœnam confugiunt? At enim amici fuerunt noſtri; eo majora meruerunt ſupplicia. Nam [3] qui ignotos lædit, latro adpellatur: qui amicos, paullo minus quam parricida. † Reſolvit Eumolpus tam iniquam declamationem, &c, ‡ Intellego, inquit, nihil magis obeſſe juvenibus miſeris, quam quod nocte depoſuerunt capillos: hoc argumento incidiſſe in navem videntur, non veniſſe. Quod velim, tam candide ad veſtras aures perveniat, quam ſimpliciter geſtum eſt. Voluerunt enim, antequam conſcenderent, exonerare capita moleſto & ſupervacuo pondere, ſed celerior ventus diſtulit curationis propoſitum. Nec tamen putaverunt ad rem pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legem navigantium noverant. † Quid, inquit Lycas, adtinuit ſupplices radere? niſi forte [4] miſerabiliores calvi ſolent eſſe. Quamquam quid attinet,

‡ *Lycas.* † *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.* † *Lycas.*

1. *impone ſingulis modum*] Elegantiſſimè exprimit Græcum ἀφορίζειν, διορίζειν, deſignatè dicere & præcisè; Ciceroni *præcidere,* quod eſt deſignare quotumquemque articulum, quotumquodque caput oppugnare velit litigator: ne in univerſum admiſſus evariare poſſit. *Ge. Erhardus.*

2. *à legato*] per legatum. *Erhardus.* Aut, propter.

3. *Qui ignotos lædit, latro--quàm parricida*] Apul. *Crimine latrocinii in hoſpitem mihi cariſſimum poſtulabar. Quod crimen non modò latrocinium, verùm etiam parricidium quiſque rectiùs nominaret.* Fr. Pithœus.

4. *miſerabiliores calvi ſolent eſſe*] In luctu potiſſimùm funebri antiquis in uſu fuit abraſio capillorum: Sed clariſſimè de hoc ritu Herodot. lib. II. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἱκνέεται (*Cæteris verò hominibus mos, ſimul atque luctus funebris ingruerit*

attinet, veritatem per interpretem quærere? Quid dicis tu latro? quæ [1] Salamandra ſupercilia tua excuſſit? [2] Cui Deo crinem voviſti? [3] Pharmace, reſponde. † Obſtupueram ego ſupplicii metu pavidus, nec quid in re maniſeſtiſſima dicerem, inveniebam. Turbatus, & deformis præter ſpoliati capitis dedecus, ſuperciliorum etiam æqualis

† *Encolpius.*

rit capita tonderi, queis id maximè convenit). Eadem tradit Athenæus lib. xv de coronis: Διὸ καὶ περὶ τὰ πένθη τοὐναντίον παρασκευάζομεν. Ὁμοιοπαθεῖς γὰρ τοῦ κεκμηκότος, κολοβοῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς τῇ τε κουρᾷ τῶν τριχῶν, καὶ τῇ τῶν στεφάνων ἀφαιρέσει *(Ideoque in luctu, adverſo modò procedimus. Sortem enim imitantes ejus qui defecit, mutilamus nos ipſos tonſurâ crinium, & coronarum ablatione).* Tangit & Senec. lib. v de Benef. c. vi. *Si* (Socrates) *Regem in luce media errantem ad rerum naturam admiſiſſet, uſquè eò ignarum, ut quo die ſolis defectio fuit, regiam clauderet, & filium, quòd in luctu ac rebus adverſis moris fuit, tonderet.* Kirchmannus. Nam calvities erat certiſſimum miſeriarum ac calamitatum indicium. Videndus hîc Had. Iunius lib. de Coma c. xi. *S. A. Gabbema.*

1. *Salamandra*] animal lacerti figura, cujus ſanie illiti crines ſtatim defluunt. *Gloſſ. Petr.* Sammonicus.

Seu ſalamandra potens, nulliſque obnoxia flammis
Eximium capitis tactu dejecit honorem.

Wouweren. *Salamandra* oleô condita crines exſtirpat. Dioſcor. l. ii, c. liv. *Ga. Barthius.*

2. *Cui Deo crinem voviſti*] *Capillum* diis conſecrabant aut fluminibus. Pollux: ἔτρεφον δέ τινες κόμην ποταμοῖς ἢ θεοῖς *(Alebant verò quidam comam fluviis aut diis).* Diis *Herculi* & *Apollini. Herculi* vulgus Athenienſium; *Apollini* ſortis majoris. Plut. Theſ. Quod *fluminibus*, ſcholiaſtes Pindari: τὰς μὲν γὰρ πρώτας κόμας τοῖς ποταμοῖς ἀποκείρειν, σύμβολον τοῦ ἐξ ὕδατος εἶναι πάντων τὴν αὔξησιν *(Primam comam fluminibus detondent, ceu ſymbolum ex aquis omnium eſſe exercitium, ſeu omnia vegetari).* Vovebant autem ſacrum crinem prima conſtitutione infantis ſuper terram, aut cùm nomina imponebantur. Lucian. de Dea Syria: τοῖσι δὲ νέοισι, πλοκάμους ἱροὺς ἐκ γενετῆς ἀπιᾶσι *(Pueris cincinnos ſacros ab ortu demitunt).* Omnino videndus Tertull. de Anima, c. xl. Quin in nuptialibus ſacris comarum primitias *Iunoni*, & *Dianæ* obtulerunt virgines. Pollux l. iii. Sed & juvenes quoque. Lucian. De Dea Syria. *Wouweren.* Statius:

Accipe laudatos juvenum Phœbeje crines,
Quos tibi Cæſareus donat puer, accipe lætus.

Fr. Pithœus.

3. *Pharmace*] Φαρμακός, inquit, Suidas, μυρεψός· καὶ ὁ σκευάζων δηλητήρια φάρμακα *(Pharmacus, unguentarius. & ille qui venenata medicamenta componit).* Aptè ergo *Pharmacus* ille, qui eximius technarum ac fraudum artifex habebatur. Sive aliter: Φαρμακὸς, rurſus, aït Suidas, ὁ ἐπὶ καθαρμῷ τινι πόλεως ἀναιρούμενος, ὃν λέγουσι κάθαρμα. *Pharmacus, qui propter aliquam urbis luſtrationem interficitur, quem vocant* κάθαρμα, id eſt, *piaculum.* Multis Tzetzes Chil. v Hiſt. xxiii. Itaque ipſum vocavit *Pharmacum*, ut indicaret in animo habere, ejus capite velle navem luſtrare. Prædixerat enim ipſe Lycas: *Adtrahite ocyùs nocentes in medium, ut ſciam quorum*

æqualis cum fronte calvities, ut nihil nec facere deceret, nec dicere. Vt vero ſpongia uda facies plorantis deterſa eſt, & liquefactum per totum os atramentum, omnia ſcilicet lineamenta [1] fuliginea nube confudit, in odium ſe ira convertit. Negat Eumolpus paſſurum ſe, ut quiſquam ingenuos [2] contra fas legemque contaminet, interpellatque ſævientium minas, non ſolum voce, ſed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & unus, alterque infirmiſſimus vector, ſolatia magis litis, quam virium auxilia. Nec quicquam pro me deprecabar, ſed intentans in oculos Tryphænæ manus, uſurum me viribus meis clara liberaque voce clamavi, nî abſtineret à Gitone injuriam mulier damnata, & in toto navigio ſola verberanda. Accenditur audacia mea iratior Lycas, indignaturque, quod ego relicta mea cauſſa tantum pro alio clamo. Nec minus Tryphæna contumelia ſævit accenſa, totiuſque navigii [3] turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tonſor ferramenta ſua nobis, & ipſe armatus, diſtribuit: illinc Tryphænæ familia [4] nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem deſtituit, [5] uno tantum gubernatore relicturum ſe navis miniſterium denunciante, ſi non deſinat rabies libidine perdi-

rum capitibus debeat navigium luſtrari. Gabbema. *Pharmace*, i. ſacrilege, ſceleſte, piacularis, ſacer. Vtitur ea voce in βατράχοις (*Ranis*) Ariſtoph. p. 159. *Douſa MS.*

1. *fuliginea nube*] Atro colore. *Gloſſ. Petron.*

2. *contra fas legemque*] *Fas* ad religionem ſpectat, *legem* ad jus humanum. *Ex Erhardo:* qui optaret legi *contra fas, juſque.*

3. *turbam diducit in partes*] factiones adverſas. Lucanus lib. 7.

Prima velim caput hoc funeſti lancea belli,
Si ſine momento rerum, partiſque ruina
Caſurum eſt, feriat. ---

Barthius ad Claudian. n. 1896. *Ge. Erhardus.*

4. *nudas expedit manus*] Erhardus: *nudas*, h. e. inermes, *mit bloſſen truckenen fäuſten.*

5. *uno tantum gubernatore*] Ergo alius *patronus* navis, alius *gubernator*. *Patronus* eſt dominus, qualis Lycas: *gubernator* ſummus nautarum, à patrono navi præfectus, qui & *magiſter*. Vtráque vox Petronio frequens. Sic alius eſt *exercitor*, qui eſt dominus navis; alius *magiſter*, qui ab exercitatore præpoſitus eſt navi. § 2 Inſt. Quod cum eo qui in al. pot. l. 1, & l. 4 D. de Exercit. act. Reuſnerus ad Brachylog. lib. 4, c. 25, § 5. *Erhardus.*

1. no

perditorum conlecta. Nihilominus tamen perseverat dimicantium furor; illis pro ultione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo utrinque semimortui labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex prœlio pedem: nec tamen cujusquam ira laxatur. Tunc fortissimus Giton ad virilia sua admovit [1] novaculam infestam, minatus [2] se abscissurum tot miseriarum caussam: Inhibuitque Tryphæna tam grande facinus, non dissimulata missione. Sæpius ego cultrum tonsorium super jugulum meum posui, non magis me occisurus, quam Giton, quod mirabatur, facturus. Audacius ille tamen tragœdiam implebat, quia, sciebat, se illam habere novaculam, qua jam sibi cervicem præciderat. Stante ergo utraque acie, [3] quum adpareret, futurum non stlatarium bellum, ægre

1. *novaculam infestam*] Sic censet Anonym. MS. ad editionem Dousæ. amplexáque edit. Frellon. & Gabbema. Tornæsius verò, & Dousa legerunt, *n. insertam (*al. *infectam)*. ubi Anonym. noster MS. quamquam sic mutato charactere, ut jurares alium; sed is ipse est; habeo certissima τεκμήεια (signa, argumenta): Hanc novaculam *rudem* vocavit suprà. Quantò ergo rectiùs hîc est, *infectam? Infectam*, i. imperfectam, rudem: estque ea ipsa, qua antè cervicem sibi nequam præciderat. ut jam sequetur.

2. *se abscissurum tot miseriarum caussam*] Latet hîc aliquid spurci, & ad *caudam* alluditur. Scribendum autem est, *abscisurum*, quod ἐνεργητικώτερον *(significantius)*, quàm illud alterum. Balbus Catholicô; *Cædo componitur cum am, quod est circum, & dicitur ancido*, m *mutato in* n, *id est*, *circumcirca cædere: & cum abs, & dicitur abscido: it. cum ad, & dicitur accido, i. e. juxtà vel valde cædo*. D. Viglius lib. 1 contra Eutych. *Aut quibuscumque aliis membrorum abscisionibûs multaretur*. Ibidem; *Cùm hominis manus absciditur*. ita utrimque legit Goldasti MS. Rectè itaque Calepinus illud Ioann. 18 *Abscidit auriculam ejus dextram*, ad præsens *abscido*, non *abscindo* fecit, quum retulit: Calepinus ille verus & vetus, non qui hodie sub ejus veste circumfertur. *Ge. Erhardus.*

3. *quum adpareret futurum non stlatarium bellum*] *stlatarium* Tornæsii est, quem & Frellon. atque Lotich. secuti. *tralatitium*, edit. Pith. Wouw. & R. Herm. Tragur. verò codex sic habet: *cum a. futurum bellum*. Richardus: Ego quidem *tralatitium* non reprehendo. Sed tamen V.C. lectio, *stlatarium*, ipsa vocis novitate se mihi commendat, *bellumque stlatarium*, lentum dici videri potest, à *stlata* genere navigii, cui latitudo nomen dedit, auctore Festo. Ita enim à lembo sive stlembo, equum gravem & tardum, pedibûs *stlembum* Lucilius vocavit. Nec dissimile illud in Plauti Pœnulo:

Tardiores quàm corbitæ sunt in tranquillo mari.

ac paullò pòst:

Obsecro hercle, operam celocem hanc mihi, ne corbitam date.

Imò *stlatarum bellum* & *tralaticium* idem

ægre expugnavit gubernator, [1] ut caduceatoris more Tryphæna inducias faceret. [2] Data ergo, acceptaque, patrio more, fide, [3] protendit ramum oleæ à Tutela navigii raptum, atque in conloquium venire auſa:

† *Quis furor,* [4] *exclamat, pacem convertit in arma?*
Quid noſtræ meruere manus? [5] *non Trojus hoſtis*

† *Tryphæna.*

Hac

idem ferè eſt, ludicrum videlicet certamen, ut vis quædam feſtucaria. Nam in vetere gloſſario, *ſtlatarius*, exponitur, Ἐργόμωκος (*opus ludicrum referens*). Coinciditque ſic *ſtlatarium*, cum tralatitium ludicrum hîc ſignificante etiam Gl. Petroniano, forſan ex hoc rivo. Verùm iſto ſenſu vix apud noſtrum occurrit, ac hîc non neceſſariò torquetur. *Tralatitiam propinationem*, paulò inferiùs, pro officio ſimulato, ac ficta humanitate non ineptè forſan exponitur; propius verò eſſet, ſi intelligeremus morem inter omnes receptum, nulli ferè ætati, ac ne infimis quidem incognitum. Etenim *tralat.* apertiſſimè habemus pro communi, vulgato, infrà, *tralatitia humanitate*, i. communi jure humanitatis, more non tam aſſumpto, quàm retento, ac nobiſcum quaſi nato: ſermo enim de funerandis. Sic mox, non *tralatitia deformitate*, i. non vulgari. Heic *tralat. bellum* ſufficeret exponere, haud ſegne, haud lentum, remiſſum, languidum, idque magis congrueret origini, quaſi quod *aliunde*, aut alii (agendum) *transfertur*; vel abſolutè *transfertur*, de loco in locum tranſportatur, aut circumportatur.

1. *ut caduceatoris more Tryphæna inducias faceret*] Id enim munus quondam caduceatoris erat. Curt. lib. IV, c. VII. *Alexander quum & claſſem procul haberet, & longam obſidionem magno ſibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, miſit.* Gabbema. *Caduceator*, legatus, qui pacem petit. *Gloſſ. Petr.*

2. *Data ergo acceptaque, patrio more, fide*] Sic factum cum fœdera icere contingebat. Id etiam inter Romulum & Tatium interceſſiſſe ex Ennio conſtat. I Annal. quum inquit,

Accipe, Daque fidem; fiduſque ferei bene firmum.

Cic. lib. V in Verrem res illas videtur referre, quæ viciſſim accipiebantur, & quibus fœderum fuit fides obſtricta: *Vbi Fides? ubi execrationes? ubi dextra? complexuſque?* Oſcula etiam nonnunquam adhibita fuere. Mactabant interdum victimas, ſacráque faciebant. *Gabbema.* Erhardus: *patrio more.* Formabam *pacis amore*; ſed inutili conjectura. *Patrium morem* ſimpliciter hîc capio, pro bono & priſco, & majoribus uſurpato. Putean. epiſt. ad Goldaſt.

3. *protendit ramum oleæ*] Plin. lib. XV, c. XXX. *Laurus pacifera, ut, quam prætendi etiam inter armatos hoſtes, quietis ſit indicium.* Bene autem qui *ex oleæ ramo*, quem in manu aut capite haberet inſertum compactum, Palladem augurantur navigii hujus fuiſſe tutelam. *Gabbema. protendit ramum oleæ.* Sunt hujus moris apud Virgilium alioſque auctores multa veſtigia. Quamobrem etiam *pacales oleæ* dicuntur, & oleagina coronâ uti non ſolebant, qui in prælio fuerant. *Fr. Danielis. Ramum oleæ protendere*, habitus ſupplicum, & pacem petentium. *Gloſſ. Petron.*

4. *Quis furor, exclamat*] Expoſtulatio. Scalig. in Catalect. *Ge. Erhardus.*

5. *non Trojus hoſtis*] Tornæſ. vet. cod. Brit. *n. T. heros*, hoc modo & c. Tra-

Hac in classe vehit [1] *decepti pignus Atridæ ;*
[2] *Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat.*
[3] *Sed contemptus amor vires habet, & mihi fata*
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis ?
Cui non est mors una satis ? ne vincite pontum,
Gurgitibusque feris altos immittite fluctus.

† Hæc ut turbato clamore mulier effudit, hæsit paullisper acies revocatæque ad pacem manus intermisere bellum : Vtitur pœnitentiæ occasione dux Eumolpus, & castigato ante vehementissime [4] Lyca, tabulas fœderis signat, queis hæc formula erat : [5] Ex tui animi sententia, ut tu, Tryphæna, neque injuriam tibi factam à Gitone quereris, neque si quid ante hunc diem factum est, objicies, vindicabisve, aut ullo alio genere persequendum curabis : & ut nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, non coitum Venere constrictum,

† *Encolpius.*

c. Tragur. *heros.* Erhardus: *n.T.hostis.* i. e. Paris.

1. *decepti pignus Atridæ*] Helenam Agamemnonis filiam, Menelai conjugem. *Ge. Erhardus.*

2. *Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat*] *Absyrtum* intelligit, quem soror Medea necavit, & articulatim discerpsit, ea gratiâ ut dum *sparsum pontô corpus* pater conligere studet, *ipsa interim effugeret*, cum suo Iasone. *At Iupiter*, inquit Apollodorus lib. I, *ob Absyrti cædem iratus, ingente immissa tempestate Argonautis errores injicit.* I. A. Gonsalius.

3. *Sed contemptus amor vires habet*] Ex persona Triphænæ secund. Maronianum illud :

--- *Spretæque injuria formæ.*

Quò pertinet & illud : *Ergo me derisit?* &c. *Dousa P.*

4. *Lyca tabulas fœderis signat*] Sic & Frellon. Cæteri, *Lica.* Tornæs. *Licha.* Tragur. c. *Liebba.* in m. *licha.* Gonsalius: *tabulas f. signat.* Adludit ad morem illum sua ætate repertum ; de quo ita Seneca Petronio coævus lib. III de Benef. c. XV. *Vtinam nec pacta, conventáque impressis signis custodirentur: fides potiùs illa servaret, & æquum olens animus.* Rectè uterque, quum hocce in Nerone retulerit Suetón. c. XVII. *Adversus falsarios tunc primùm repertum, ne tabulæ nisi pertusæ, ac ter lino per foramina trajectô, obsignarentur.* Pleniùs illum obsignandi ritum edocet Iul. Paulus, Sentent. *lib. v tit. xxv ad L. Cornel. de test.*

5. *Ex tui animi sententia*] *Ex animi sui sententia*, pro ut se res haberet, jurare profitebantur. Quod Cicero comprobat in Academ. *Quam rationem etiam majorum diligentia comprobat, qui primùm*, jurare ex animi sui sententia, *quemque voluerunt. Deinde ita teneri*, si sciens falleret. Idem l. III Offic. Animadvertit hoc pridem Cujacius lib. I Observ. cap. XXI. adde & Quintil. lib. VIII, cap. V; lib. VI, c. III de Risu. Censores etiam agentes sollemne jusjurandum de uxoribus, ita interrogasse accepimus, *Ex animi tui*

ſtrictum, niſi pro quaque re præſentes numeraveris [1] denarios centum. Item Lyca, ex tui animi ſententia, ut tu Encolpion nec verbo contumelioſo inſequêris, nec vultu, neque quæres, ubi nocte dormiat; aut ſi quæſieris, pro ſingulis injuriis numerabis præſentes denarios ducentos. In hæc verba fœderibus compoſitis arma deponimus : & ne reſidua in animis etiam poſt jusjurandum ira remaneret, [2] præterita aboleri oſculis placet. Exhortantibus univerſis [3] odia detumeſcunt; [4] epulæque ad certamen prolatæ [5] conciliant hilaritate convivium. [6] Exſonat ergo cantibus totum navigium, & quia repentina

tui ſententia tu uxorem habes? A. Gellius lib. IV, c. ult. *Barnab. Briſſonius.*

1. *denarios c.*] fac. 4 aureos; ſeu 10 Philippicos.

2. *præterita aboleri oſculis placet*] Petrus Ravennas ſerm. 93. *Oſcula ſunt reconciliationis indicia.* Petron. ſuprà : *Ecce etiam oſculô iram finio.* Et iterum : *Exoſculatus pectus ſapientiâ plenum, injeci cervicibus manus*, &c. Plaut. Pœnul. *Non ſum irata.* AG. *Da ergo, ut credam, ſuavium.* Sidon. lib.4 Ep.23. *Cùm paternis pedibus affuſus, ex illo ore læſo, ore terribili convitium expectant, oſculum exceperit.* Artemidorus lib. 2 cap. 2 de Somn. Savaro ad Sidonium lib. 4, c. 23. *Ge. Erhardus.*

3. *odia detumeſcunt*] Plaut. Caſin. *Nunc in fermento tota eſt, ita turget mihi.* Gruter. Suſpic. lib. 8, c. 8. Barth. ad Claudian. num. 611, & n. 1761. *Tumidus*, pro irato. Et odia dum gliſcunt, dicuntur *intumeſcere* : cùm ſedantur, *detumeſcere.* Erhardus.

4. *epulæque ad certamen prolatæ*] *ad* pro poſt Turſellinus de Particul. ling. Lat. An *ad certamen* eſt, cùm certaturi vel præliaturi eramus? quia pugnaturi cibum capiebant ad reficiendas corporis vires. Suprà : *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires.* Id. Erhard. *Ad* pro *poſt* Ciceroni ad Attic. 12 uſurpatum: *Neſcio quid interſit, utrùm illic nunc veniam, an ad decem annos.* Sed enim an non potiùs *ad* ſimilitudinem hîc ſignificat, ut in illo Plauti Mercat. *Ad iſtam faciem vinum quæro :* vel ſumitur pro *uſque ad :* ut dapſiles epulæ & conferentium ſtudium ad concertationem uſque, novique in modum prælii ſignificetur?

5. *conciliant hilaritate convivium*] Tornæſ. *c. h. concilium* (al. *convivium*). Wouwer. cæteri, *c. h. concilium.* Erhardus : Leg. *convivium.* Iungermannus : *Concilium*, pro turba, conventu, cœtu. Valer. Max. l. 5, c. 1, exempl. 5 de L. Paulo, qui Perſen Regem, *introductum in tabernaculum, lateri ſuo proximum in concilio ſedere juſsit, nec honore menſæ indignum judicavit.* Ierem. 6, v. 11. *Effunde* (ſc. bilem Dei) *ſuper parvulum foris, & ſuper concilium juvenum ſimul.* Petronius infrà de Socrate : *Nec ullius turbæ frequentioris concilio oculos ſuos crediderat.*

6. *Exſonat ergo cantibus*] Sic & Frellon. ac Lotich. *E. cantibus*, Wouwer. R.Herm. Tornæſius: *Exonerat cantus*, v. c. Brit. *exſonat ergo cantibus* lege *perſonat cantus.* Erhardus : *Exſonat cantibus.* v. C. *exonerat cantus.* Leg. *exſonat cantu.* Sic ſuprà, *omnia nimio riſu exſonuerant.* Gruter. Suſpic. lib. 6, c. 15. nimis otioſé. Sic Ethardus. Sed, *exſonat* habet etiam c. Tragur.

1. *alius*

tina tranquillitas intermiſerat curſum, [1] alius exſultantes quærebat fuſcina piſces: alius hamis blandientibus convellebat prædam repugnantem. Ecce etiam per antemnam [2] pelagiæ conſederant volucres, quas tectis harundinibus peritus artifex tetigit. [3] Illæ viſcatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus. [4] Tollebat plumas aura volitantes, pinnaſque per maria inanis ſpuma torquebat. Iam Lycas redire mecum in gratiam cœperat; jam Tryphæna Gitona [5] extrema parte potionis ſpargebat, quum

1. *alius exſultantes quærebat fuſcina piſces*] Sanè in plurimis quæ tamen non eſt neceſſum ſemper tangere, Tragur. codex cum exemplaribus convenit quæ ſecutus Io. Tornæſius, quorum 6 in præfatione numerat. Vt paulò antè Tornæſius legebat: *niſi pro qua* (al. *hac*) *re*, jam *alius exultantes* (al. *exultans*) *quærebat.* Sic & Fragment. Tragur. *pro qua re. alius exultans.* Wouwer. it. cæteri, *exultans.* Frellon *exultantes.* Douſa MS. *exultantes* habet c. M. & rectè. propriè enim de piſcibus dictum quum ſubſiliunt. Gonſalius: Quatuor piſcationis inſigniora genera tradiderunt ſcriptores priſci. Sicea Ælianus memorat, l. XII de Nat. Anim. c. XLIII. Δικτυΐα, κύρτωσις, καὶ κωρτία, καὶ ἀγκιστρεία προσέτι. *Fit enim vel retî, vel conto, vel naſſa, vel hamo.* Habuit ab illo Oppianus, Ἁλιευτ. (*de Piſcat.*) IV. Qui verò Æliano *contus*, τριόδους *tridens* Oppiano eſt, Polluci τρίαινα, & hîc Petronio *fuſcina.*

2. *pelagiæ conſederant volucres*] Marinæ aves. Sic, *pelagiæ purpuræ.* Apud Plinium, quòd purpura ex marinis conchis conficeretur olim. Sup. *pelagiæ phaleræ.* Aliter Plinius aves illas, *aquaticas volucres*, vocat extremo lib. XVIII. Earum autem multiplex genus eſt Ariſtotel. lib. VIII de hiſtor. Anim. cap. III. Sextuplex Oppiano lib. I Ἁλιευτ. Nempe, *lari*, *halcyones*, *aquilæ marinæ*, *lolligines*, *accipitres*, *hirundineſque marinæ.* Aſt Æliano lib. IX, c. LII, triplex tantùm, quæ eædem cum tribus Oppiani ultimis. *I. A. Gonſalius.*

3. *Illæ viſcatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus*] Mart. l. IX Ep. LIV.

Aut creſcente levis traheretur arundine præda,
Pinguis & implicitas virga teneret aves.

In eo aucupii genere, quod calamîs peragebatur, arundo ad arundinem ſic adtexi conjungique conſueverat, ut tacitè ac ſenſim creſceret, donec alitis ejus, quæ captabatur alas viſcô tangeret. Hinc arundo creſcens adpellatur. Martial. lib. XIV Ep. CCXVI: Silius lib. VII, v. DCLXXVIII. adludit eò Plautus Bacchid. I, I, XVII. *S. A. Gabbema.*

4. *Tollebat plumas aura volitantes, pinnaſque per maria inanis ſpuma torquebat*] c. Tragur. *T. p. a. v. pennaſque p. m. inani ſ. t.* Gloſſar. Petronianum: *Pinna*, conchæ genus, aliàs nacra. Sed errat Gl. Naſcitur *pinna* in limoſis, nec unquam ſine comite eſt qui pinnothetes, vel pinnophylax. Plinius, Cicero. *pinnæ* verò hîc ſunt duriores volucrum pennæ. Gabbema: Expreſſum hoc locô tempeſtatis prænuntium. Plinius extremô lib. XVIII, ſigna tempeſtatem præſagientia referens, addit: *Lanugo populi, aut ſpinæ volitans, aquiſque pluma innatans.*

5. *extrema parte potionis ſpargebat*] Forſi-

quum Eumolpus & ipſe vino ſolutus [1] dicta voluit in calvos [2] ſtigmoſoſque jaculari: donec conſumta frigidiſſima urbanitate, rediit ad carmina ſua; cœpitque capillorum [3] elegidarion dicere.

† *Quod ſummum formæ* [4] *decus eſt,* [5] *cecidere capilli:*
Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.
Nunc umbra nudata ſua jam tempora mœrent:
[6] *Areaque attritis ridet aduſta pilis.*
O fallax natura Deum! quæ prima dediſti
Ætati noſtræ gaudia, prima rapis.

† *Eumolpus.*

[1] *Inſe-*

Forſitan hic Cattabi luſum Arbiter innuere diſcupiit, de quo Athenæus initiô lib. xv. Sive jocum illum pervetuſtum Romanis conviviis frequenter uſurpatum, ſpargendi nimirum circumſtantes poculo reſiduô. Illud tamen præ omnibus adriſit nobis magìs, ſcilicet Gitoni feminam porrexiſſe prægustatum poculum, quod indicium amoris haud fallax. Apud Curium Fortunatianum quærunt amantes: *Meretrix ex tribus amantibus, alium oſculata eſt, alii* reſiduum poculum *dedit, alium coronavit: contendunt quem magis diligat.* Illud Græcis προπίνειν dicebatur, & Romanis exin *propinare.* Hinc *propinatio:* Cur ea amatoribus magno ſit in pretio cauſam edit Lucianus, Dialogô Iunonis & Iovis. *Ioſ. Ant. Gonſalius.*

1. *dicta jaculari*] Iocularitet perſtringere. *Gloſſ. Petron.*

2. *ſtigmoſos*] Famoſos, nocentes queîs ſtigmatum notæ inuſtæ. *Idem.*

3. *elegidarion*] Idem quod elegidion, hoc eſt, minuta elegia, ac non magni momenti opuſculum. Elegîs conſtat Eumolpi hocce, & Hendecaſyllabîs. Vtroſque ſanè aptè vocavit *elegidion* ſive *elegidarion.* Etiam Plinius lib. iv Ep. xiv, quoſdam Hendecaſyllabos *elegidia* adpellavit. *Gonſalius.*

4. *Quod ſummum formæ decus*] Alii *quod ſolum,* ſed perperam. *Douſa.* Ambroſ. Hexaëm. lib. 6. *Comam,* inquit, *reverendam eſſe in ſenibus, venerandam in ſacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adoleſcentibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata eſt: tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flacceſcit.* Ph. Camerar. Horar. ſubciſiv. cent. 3, c. 96. *Ge. Erhardus.*

5. *cecidere capilli*] Tota hac periocha calvos vocat, qui tantùm raſi, & promiſcuè poëtæ *raſô*, pro calvo, & viciſſim utuntur, etiam Petronius de Trimalchione. Yvo Villiomarus Anim. in Rob. Titium lib. 3, cap. 17. *Erhardus.*

6. *Areaque attritis ridet aduſta pilis*] Leg. *A. a. nidet a. p.* Anonym. MS. Atque ita Palmerius. Virgilius: *ære renidenti.* Douſa MS. Martial. lib. 5 Epigr. 49, ad Labienum:

Nudum eſt in medio caput, nec ullus
In longa pilus area notatur.

Vt areæ domorum graminibûs, ita calvi carent capillìs. Raderus ad Martial. lib. 5 Epigr. 48. Leg. *nidet ad. p.* Lævia enim & glabra quæ ſunt, nident (*nitent, ſplendent*) Palmer. in Spicileg. *Ridere* eſt nitere, vel lætum hilaremque eſſe, ut apud Horat. *Ridet argentô domus.* Quod de raſis ſive ϛιλπνοῖς (*nitidis, ſplendidis*) uſurpat Petronius. Robert. Titius Locor. controverſ. l. 3, c. 17. *Ridere* non eſt nitere, ſed potiùs Græcorum σεσηρέναι.

quo

[1] *Infelix, modo crinibus nitebas,*
[2] *Phœbo pulchrior, & sorore Phœbi:*
At nunc lævior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda,
Ridentes fugis, & times puellas.
[3] *Ut mortem citius venire credas,*
Scito jam capitis perisse partem.

† Plura volebat proferre, credo & ineptiora præteritis, quum ancilla Tryphænæ Gitona in partem navis inferiorem ducit, [4] corymbioque dominæ pueri adornat caput. Imo [5] supercilia etiam profert [6] de pyxide, sciteque

‡ *Encolpius.*

quo verbo utuntur pro *denudatione.* & tamen *σεσηρέναι* propriè est *rictum diducere.* Villiomarus Animadvers. in Rob. Titium l. 3, c. 17. Defendit se Titius l. 3, c. 17. sed Villiomari expositio (*ridere pro σεσηρέναι, sic denudatum esse, ut quasi rictum calvities diducat*) magis est; nisi fortè ex v. c. leg. *aret adusta*, i. arefacta & glabrata, q. d. *ξηρὰ ξηραίνεται ξηρανθεῖσα* (*arida aret arefacta*). hinc & *ξηρασία* defluvium capillorum, species nimirum alopeciæ; licèt aliter de *ξηρασίᾳ* auctor Definit. medicinal. *Ge. Erhard.*

1. *Infelix modo* &c.] Discernit hosce phalæcios, à prioribus intervallô Tornæs. & c. Tragur.

2. *Phœbo pulchrior & sorore Phœbi*] Concinna conlatio cum insigniter crinitis, hoc est, Cynthia, & Apolline. Iste ideo *Intonsus* vocatur, *Auricomus, Comatus, Pulcricomus, Camosus, Criniger, Crinitus, Ignicomus:* Græcis, Ἀκερσεκόμης, Εὐχαίτης, Χρυσοκόμης, Χρυσοχαίτης, Χαιτήεις, Ἁβροχαίτης. Illa *ἀκτινοβόλος radians*, hoc est, capillos effundens, spargensve; *εὐπλόκαμος, pulcros cincinnos habens.* S. A. Gabbema.

3. *Ut mortem citius* &c.] Verticem eorum qui in vicinia mortis, credebant veteres radi à Proserpina: eò adlusit Petronius. Virgil. Æneid. IV, difficilis ait obitus Didonis, quia:

Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem,
Abstulerat, Stygioque caput damnaverat Orcô.
Ergo Iris croceis per cœlum roscida pennis
Devolat; & supra caput adstitit, hunc ego Diti:
Sacrum jussa fero, teque isto corpore solvo:
Sic ait, & dextrâ crinem secat. -- --

Servius: *Traxit hoc de Alceste Euripidis, qui inducit Mercurium comam secantem, quia fatô peribat mariti.* Cui Macrobius lib. V, c. XIX suffragatur. *Io. à Wouweren.*

4. *corymbioque dominæ pueri adornat c.*] *Corymbus* sic redimiculum muliebrum comarum, *ut crobylus* virorum; *scorpius* puerorum intelligitur: à Grammaticis Græcis implicatio comarum in acutum desinens explicatur. -- *Crines nodantur in aurum.* cùm Maro canit Æneid. 4, Servius. *crobylon* interpretatur. Sed hîc *comæ* sunt *adpositititiæ*, quales flavas plerumque mulieres mentito decore formam quærentes, præsertim in Aulis, sibi adjiciunt. Nam cui circumponitur *corymbion*, is rasus novaculâ fuerat. Turneb. Adverf. l. 4, c. 19.

5. *supercilia etiam profert*] *Callioblephara*

que [1] jacturæ lineamenta ſequuta, totam illi formam ſuam reddidit. Agnovit Tryphæna, verum Gitona: [2] lacrumiſque turbata tunc primum bona fide puero baſium dedit. Ego, etiamſi repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam, abſcondebam tamen frequentius vultum, intellegebamque me [3] non tralatitia deformitate eſſe inſignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic triſtitiæ eadem illa ſuccurrit ancilla, ſevocatumque me non minus decoro [4] exornavit capillamento: imo commendatior vultus enituit, [5] quia flavicomum

phara deſignat, quibûs ſupercilia ad ornatum denigrant mulieres interpoles. Quod genus tetigit etiam Iuvenal. Sat. VI; nec non Mart. lib. IX Ep. XXXIIX. *Douſa P.* Hocce Tertull. de cult. Femin. c. V, *oculos fuligine conlinere* vocavit: Arnobius lib. II, *fuligine oculos obumbrare:* & Cyprianus Serm. V de Lapſis, *nigro pulvere lineamenta oculorum pingere.* Præcipuè iſthæc fucatio meretricibus crebra: nam *defluere*, ait Plin. *palpebras haud immeritò, venere abundantibus, tradunt.* Conſtabat illa exuſtis roſarum foliîs, nucleîs palmarum, ampelitide, & aliîs. Ejus in locum *favilla* interdum ſuccedere ſolebat, &, ſi flavedo captabatur, *crocus.* S. A. Gabbema.

6. *de pyxide*] *Pyxis* eſt in mundo muliebri. *Gloſſ. Petron.* continebatur inſtrumentô ornatricum & coſmetarum. Mart. lib. IX Ep. XXXII.

Cùm ſis ipſa domi, mediâque ornere Suburra,
Fiant abſentes & tibi Galla comæ,
Nec dentes aliter quàm ſerica nocte reponas,
Et lateas centum condita pyxidibûs.
Ne tecum facies tua dormiat, innuis illo,
Quod tibi prolatum eſt, manè ſupercilio.

En integram officinam ornatoriam, geminam planè illi Petronianæ *comas, pyxidem, ſupercilia.* Ab eadem ratione Venus apud Apul. lib. VI *Mil. ſume iſtam pyxidem:* &c. *Laur. Pignorius.*

1. *jacturæ lineamenta*] Tragur. c. in m. *naturæ l.*

2. *lacrumiſque turbata*] Lacrymæ etiam præ lætitia proveniunt. Apul. lib. I. *Nam ut lacrumæ ſapicule de gaudio proveniunt.* Quintilianus lib. XI, c. III. *Quin etiam lacrumas iis natura mentis indices dedit, quæ aut erumpunt dolore, aut lætitiâ manant.* Apul. lib. V. *Et illæ ſedatæ lacrymæ poſtliminiò redeunt, prolectante gaudio.* Et lib. VIII. *Et quas in primo mœrore lacrymas non habebat, jam ſcilicet creſcente gaudio reddere.* Gabbema.

3. *non tralatitia deformitate*] Id eſt, non vulgari, ac obvia, ſed rara; ſeu non mediocri aut exigua, verùm inuſitata, ingente, ac in omnium oculos incurrente.

4. *exornavit capillamento*] *Capillamentum*, Gloſſ. τρίχωμα, dicitur prolixior, longior, ſimiliſque prope femineæ coma. Petronius addititiam eſſe in viris comam oſtendit, ut corymbion in feminis. *Capillamenta* ferarum ſcribit Plinius innaſci quibuſdam hominum. Idem auctor eſt tubera nullis fibrîs nixa, aut ſaltem capillamentîs gigni. Et lib. ult. inter vitia gemmarum numerat capillamentum quod rimæ ſimile ſit. *Ian. Laurenberg.*

5. *quia flavicomum corymbion erat*] Sic

comum corymbion erat. Cæterum Eumolpus, & [1] periclitantium advocatus, & præsentis concordiæ [2] auctor, [3] ne sileret sine fabulis hilaritas, multa [4] in muliebrem levitatem cœpit jactare. Quam facile adamarent. Quam cito etiam [5] philorum obliviscerentur. Nullamque

Sic & Frellon. cum Lotich. Cæteri, *q. flaucorum* (Tornæs. al. *flavum*) *c. e.* Gabbema; Capitol. in Vero: *dicitur* (Verus) *tantam habuisse curam capillorum flavorum, ut & auri ramenta inspergeret, quò magis coma illuminata flavesceret.* Quod de Commodo Lamprid. quoque testatur. Propriè utebantur meretrices flavo, matronæ verò nigro crine. Et Servius ait, *Matronis nunquam flava coma dabatur sed nigra. Didoni ergo* [Maro] *dat, ut turpi.* Tertull. de cult. Fem. cap. VI. Fortè legendum hîc *Cauchorum* indicat Dousa P. & ita hunc locum corrigendum arbitratur Schedius, nam *Cauchis*, Germaniæ populis adtestante Tacit. de Morib. Germ. & omnibus Germanis sollemne erat crinem alere *flavum.* eleganter Ovid. lib. I Amor. El. XIV. Illustrissimus Salmasius legit, *quia flavum corymbion erat.* vulgò est *flaucorum corymbion.Corum* enim repetitum ex initio sequentis vocabuli: prius enim scriptum erat, *corumbion. Corymbion* igitur tubulus & meta crinium, sic vocatum, à corymbi vel racemi similitudine, quem alio nomine *botronatum* dixere. *Botrum* & *botronem* Latini racemum nominavere, ex Græca voce βότρυς. Βότρυν autem Græci adpellant ejusmodi crinium cumulatas in altum compositiones. Vnde βότρυς ἐθείρης (*botrus comæ*), in epigrammate Græco. A *botrone* igitur *botronatus*: quod idem est cum *corymbio.* Hæc S. A. Gabbema.

1. *periclitantium advocatus*] *Advocatus* differt à *patrono.* nam *advocatus* is olim dicebatur, qui tantùm ut amicus adsistebat, gratiâ & auctoritate aliquem in Iudicio adjuvabat. Et ita semper eo utuntur Plaut. Ter. Cic. alii antiquiores. Schopp. in Miscell. *Ge. Erhardus.*

2. *auctor*] Erhardus mallet *actor.*

3. *ne sileret sine fabulis hilaritas*] pro, hilare concilium, hilares convivæ, & combibones: abstractum pro concreto. *Erhardus.*

4. *in muliebrem levitatem*] Io. Sarisberiens. lib. 8, c. 11, quod inscribitur: *De molestiis & oneribus conjugiorum, & de pernicie libidinis, de mulieris Ephesinæ & similium fide.* Inter cætera refert: *In muliebrem levitatem ab auctoribus passim multa scribuntur. Fortasse falsò interdum: nihil tamen impedit ridentem dicere verum, & fabulosis narrationibus, quas Philosophia non rejicit, exprimere quid obesse possit in moribus. Ex his enim liquet, quàm facilè ament, quanta oderint levitate, quàm citò obliviscantur affectuum, & naturæ immemores interdum in filios armentur, interdum in viscera sua; sunt aliquæ pudicissimæ, licèt Satyricus dicat, quoniam*

Rara avis in terris, nigroque simillima corvo

mulier exactæ castitatis. Et Tragicus, nullam esse feminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine, usque ad furorem incendatur. Matrona quadam referente Petronio, &c. Erhardus. Virgilius lib. V Æneid.

--- *varium & mutabile semper*
Femina. -- Calpurnius in Bucolicis: *Mobilior ventis mulier.* Videatur Vincentius lib. 5 c. 16 Speculi doctrinæ. *De Moribus feminarum*, Donatus in Terent. Hecyr. Act. 2, sc. 2, ibi: *Tum nequam mulier.* Petr. Danielis.

5. *philorum*] Carorum. Sed Tornæs.

que esse feminam tam pudicam, quæ non [1] peregrina libidine usque ad furorem averteretur. Nec se tragœdias veteres curare, aut nomina seculis nota; sed rem sua memoria factam,[2] quam expositurum se esse, si vellemus audire. Conversis igitur omnium in se vultibus, auribusque, sic orsus est: † Matrona quædam [3] Ephesi tam notæ erat pudicitiæ, ut vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum evocaret. Hæc ergo quum virum [4] extulisset, non contenta, vulgari more, [5] funus passis prosequi crinibus, aut [6] nudatum pectus in conspectu

† *Eumolpus.*

næs. Wouwer. cæteri, *filiorum.* Quibus & accedit c. Tragur.

1. *peregrina libidine*] Suprà: *peregrini amoris concessio.* Hinc *mulieres peregrinæ* in SS. literis pro meretric. & adulteris. *Peregrina* autem libidini opponitur *domestica (sincerè!)* Erhardus seu Lundorpius.

2. *quam expositurum se esse, si vellemus audire*] Respicit ad morem, quo recitaturi fabulam sollemni velut præfatione sibi audientiam parabant: qui mos hodieque in vulgo Saxonico remanet. *Conr. Rittershus.*

3. *Matrona quædam Ephesi*] Hanc historiam verè contigisse, auctor est Flavianus apud Sarisberiensem, mulieremque Ephesi pœnas dedisse. Ead. narratio carmine reddita est à Romulo Grammatico veteri, fabular. Æsop. c. 48. ubi videndus commentator. Sed fusiùs, & integriùs refertur in historia, quæ de Cæsare Diocletiano, ejus Filio, & VII Sapientibus inscribitur ac Germanorum manibûs jam annos supra 200 versatur, ex Lat. in Germ. translata sermonem. Franc. Modius IC. qui de veteri exemplo nihil inaudire potuit, Latinum fecit ex Germanico, multa affingens. Rursum Latinum hoc Hebertus clericus carmine Gallico reddidit circiter A. N. C. 1200. Rex quidam Angliæ historiam hanc in Anglicam linguam transtulit, auctor commentator Romul. in principio comment. *Ex Erhardo.* Ead. ferè narratio apud Apuleium lib. de Asino aureo, vel Metam. *Petr. Danielis.*

4. *extulisset*] Donatus in Andr. Terent. ait: *Efferri propriè cadavera mortuorum dicuntur.* Cujus verbi frequens apud classicos autores mentio: Cicer. II Orator. *Cum casu in eadem causa funere efferretur anus Iunia.* S. A. Gabbema.

5. *funus passis prosequi crinibus*] Vt omnia ad mœrorem & tristitiam essent composita, veteres capillamentô quoque luctum præ se ferebant. Ac in feminis quidem crines solutos ac circum colla fluitantes observare licet: Imò in viris, si qui comam alerent. Vnde Pedo Albinovanus in Epicedio Germanici:

Vidimus attonitum fraterna morte Neronem,
Pallida projecta flere per ora comâ.

Sed in feminis frequentiùs: Apertè Plut. in Probl. testatur filias, τοῖς κόμαις λελυμένας *solutis crinibûs* funus fuisse prosequutas. Liv. lib. 1, de sorore Horatiorum: *Solvit crines & flebiliter nomine sponsum mortuum adpellat.* Kirchmann. *Gabbema.*

6. *nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere*] Habitus lugentium Infrà: *Non tenui diutiùs lacrymas, imò per-*

ſpectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam [1] proſequuta eſt defunctum, [2] poſitumque in hypogæo, Græco mo-

percuſſi ſemel iterumque manu pectus. Goldaſtus. Ovid. Metamorph. lib. 6 circa fin. --- *paſſos laniata capillos.*

Lugenti ſimilis cæſis plangore lacertis.

Intelligitur Philomela ſparſos cùm laniaret capillos. Lacerare autem crines in mœroribus ſolent mulieres. Raph. Regius Enarrar in Ovid. *Ge. Erhardus.*

1. *proſequuta eſt*] Funerale verbum *proſequi.* Eleganter Seneca. Ep. xxx de Baſſo in ipſo jam conſpectu mortis exſpectante exitum ſuum intrepide; ſibique velut parentante: *Baſſus noſter videtur mihi proſequi ſe, & componere, & vivere tamquam ſuperſtes ſibi.* Apul. lib. VIII. *Funus verò, toto feralem pompam proſequente populo, deducitur ad ſepulturam.* Reſpondet autem huic voci Kirchmanno lib. II, cap. x teſte, Græca, προπέμπειν & παραπέμπειν & ἐκπέμπειν (*deducere, comitari, emittere*). S. A. Gabbema.

2. *poſitumque in hypogæo, Græco more*] *Hypogæum*, cella pro condendis mortuis extra urbem, aliàs conditorium. *Gloſſ. Petron.* Sepulcrum plurium arcarum capax fuit, idem quippe, quod monumentum. Hinc *familiaria ſepulcra* Cajo dicuntur, quæ quis ſibi familiæque ſuæ conſtituit. In illis ſepulcris ſive monumentis, totidem arcæ, quot corpora collocabantur. Nam ſingula corpora in ſuis arcis erant ſita ac ſepulta, & omnes arcæ intra unum monumentum receptæ ac conditæ. Duo igitur in ſepulturis, ac circa ſepulcra veniunt conſideranda, monumentum, hoc eſt, generalis θήκη (*theca, repoſitorium, cella*), omnium in eadem familia defunctorum, & ſingulorum corporum arcæ, vel ſarcophagi, vel urnæ, aut cineraria, ſi cineres tantùm vel oſſa ac reliquiæ hominis condebantur. Monumenta ea non unius generis aut formæ. Apud Græcos, ubi corpora integra condere cœperunt, hypogæa ac ſubterranea fuerè. Petron. *in conditorium* &c. In eo hypogæo corpus mariti arcæ ſeorſim incluſum fuit, ut conſtat ex his, quæ pòſt ſequuntur: *Secundum hanc orationem jubet mariti ſui corpus ex arca tolli atque illi, quæ vacabat, cruci adfigi.* Omnes mortui in illis hypogæis, in ſua quiſque arca poſiti jacebant, Fornicata erant: unde & καμάρας (*cameras*) vocat Phlegon, qui & κλίνας (*lectos*) adpellat ſingulorum cadaverum thecas vel arcas, quæ in καμάρᾳ vel fornice habebantur conditæ. Subterranea fuerunt Græcorum monumenta, poſtquam ab uſtrina cadaverum receſſere. Heſychius: ὑπόγαιον, ὑπόγειον τύμβον (*hypogæum, ſubterraneum monimentum, tumba*). At apud Tertullianum de Anima, hypogæum non eſt ſepulcrum, ſed locum ſubterraneum ita vocitat, in quo latuit Pythagoras. *Reſpice ad ejus hypogium, & ſi ſapis crede.* Ita vetus Agobardi, τὸ ὑπόγειον; *ſubterraneum* unica voce dixit paulò antè, & alibi in lib. adv. Nationes: *de ſubterraneo antipodes.* Romanorum monumenta ſupra terram exſtruebantur. ideo dixit Petronius, *in hypogæo, Græco more.* Quia Latinorum ὑπέργεια & ſupra terram ædificata conditiora mortuorum. Ratio diverſitatis ex diverſo more proceſſit. Qui corpora integra ſepeliebant, quærenda his fuere ſubterranea loca mortuis recondendis, ne cadaveris odor putreſcentis ſentiretur. Nihil tale metuendum à cineribus & reliquiis combuſti corporis. Ideo qui comburebant corpora ſua Romani ſupra terram ædificata habuere ſua conditoria. *Claud. Salmaſius.*

co more [1] corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cœpit. Sic adflictantem se, ac mortem inedia persequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui: Magistratus ultimo repulsi abierunt: comploerataque ab omnibus [2] singularis exempli femina, quintum jam diem sine alimento trahebat. Adsidebat ægræ fidissima ancilla, simulque & [3] lacrumas commodabat lugenti, [4] & quotiens defecerat positum [5] in monimento lumen renovabat. Vna igitur in tota civitate fabula

1. *corpus custodire*] Aliter quàm illustriss. Salmasius interpretatur hunc locum illustris Gonsalius de Salas, Cujus hæc: Haud dubium est Græcos olim custodes cadaveribus adhibuisse, ut sic ea ab demorsicationibus sagarum integra vindicarent. Græcorum enim plures insignitè fuere superstitiosi, ac venefici. Thessali autem inprimis. Apuleius lib. II omnia palam facit: *Conspicor medio forô procerum quendam senem, insistebat lapidem, claraque voce prædicabat,* Si quis mortuum servare vellet, de pretio liceretur. *Et ad quempiam prætereuntium, quid hoc, inquam, comperior? Hiccine mortui solent aufugere? Tace, respondit ille; nam oppido puer, & satis peregrinus es, meritóque ignoras, Thessaliæ te consistere, ubi sagæ mulieres ora mortuorum passim demorsicant: eáque sunt illis artis magicæ supplementa.* S. A. Gabbema.

2. *singularis exempli*] Plin. Epist. I lib. III. *Adsumit uxorem singularis exempli.* Idem Ep. V lib. VIII. *Grave vulnus Macrinus noster accepit: amisit uxorem singularis exempli, etiamsi olim fuisset.* Vopiscus in Bonoso: *Fuisse enim dicitur, ut & avus meus dicebat, femina singularis exempli.* Ennodius in vita S. Epiphanii. M. S. C. XVII. *Honoratam sororem S. Epiphanius Luninosæ cuidam feminæ stupendæ sanctitatis & singularis exempli commisit.* Vetus inscriptio: FEMINÆ. RARISSIMÆ SINGULARIS. EXEMPLI. *Gabbema.*

3. *lacrumas commodabat lugenti*] Sic & edit. Frellon. Sed Tornæs. Lotich. reliqui, simulque c. Trag. *l. commendabat l.* Quid sit, *commendare lacrimas,* sciò; & morem illum item. Verebar tamen ne scripsisset Arbiter, *lacrymas commodabat:* Præficæ vendebant, familiares commodabant. *Anonym. noster MS. commodabat.* Sic corrigo. Vt præficæ lacrymas suas & planctum suum alienis mortuis locabant mercede: sic istam fidissimam ancillam eleganter dicit Petronius heræ suæ lacrymas commodasse: id est, in gratiam ejus flevisse unà, ut ita ipsius allevaretur dolor. *Conr. Rittershusius.*

4. *& quotiens defecerat positum in m. l. r.*] Sic & Tornæs. alii. Erhardus: Apud Sarisberiensem *& quotiscunque def.* in MS. cod. N. & A. Bongarsii Legati Reg. *& quotiensque d.* pleonasmo etiam aliis elegantioribus usurpatô. Tragur. c. *& positum in monumento lumen renov.* citra *quot. def.*

5. *in monimento lumen renovabat*] Lucernas ardentes in sepulcris Romanorum fuisse, nemo nescire potest. Inscriptio Salerni inventa: HAVE. SEPTIMA. SIT. TIBI. TERRA. LEVIS. QUIS. Q. HUIC TUMULO. POSUIT. ARDENTEM. LUCERNAM. ILLIUS CINERES. AUREA. TERRA TEGAT. Et in omnibus ferè monumen-

fabula erat; & solum illud adfulsisse verum pudicitiæ amorisque exemplum omnis ordinis homines confitebantur. Quum interim [1] Imperator provinciæ [2] latrones jussit crucibus adfigi, secundum illam eandem casulam, in qua recens cadaver matrona deflebat. Proxima ergo nocte quum miles, [3] qui cruces servabat, ne quis ad

numentis lampades invenire est. Quæ non ejusdem cunctæ magnitudinis, aut unius materiæ vel formæ. Quasdam perpetuò arsisse compertum est, stupendi cujusdam liquoris beneficiô, de cujus conficiendi ratione variè decertatum inter eruditos. [*Hieronymum Ruscelli de impresse illustri vide.*] auctorem ejus invenio Maximum Olibium, de quo Bernardinus Scardeo lib. I antiquit. Patavin. in fine. *Boxhornius.* Sedente Paulo III, aperto scil. sepulchrô Tulliæ filiæ Cic. inventa fuit lucerna jam tum ardens; sed admisso aëre, extincta est. Arserat annos minus ∞ I CL. *Pancirolla.* Aperto etiam Pallantis monumentô, reperta est lucerna; quæ, si Bonfinio fides adhibenda, neque aquâ, vel quovis alio liquore extingui potuit. postea verò subacto stylô, & per illud foramen ingruente aëre, lumen evanuit. *Gabbema. In monumento lumen.* De hujusmadi luminibus Lucianus, Dion, Persius, &c. *Conrad. Rittershusius.*

1. *Imperator provinciæ*] Præses, vel Proconsul. Sallustius in Iugurth. in orat. Adherbalis: *Me, quem vos Imperatorem Numidis posuistis.* Ad devitandum odium, & benevolentiam conciliandam noluit se vocare Regem, sed P. R. Præsidem in regno Numidiæ. Mox enim: *Regno Numidiæ, quod vestrum est.* Vide Ph. Berterii Pithanôn diatrib. I, c. 9. *Ge. Erhardus.*

2. *latrones jussit crucibus adfigi*] Firmicus lib. VI, c. XXXI. *Homicidam, latronem efficiet: istis facinoribûs comprehensus patibulô suffixus in crucem crudeliter erigitur.* lib. VIII, c. XII. *Latrones faciet crudeliter feritate grassantes, si in crucem tollantur.* Idem.

3. *qui cruces servabat, ne quis* &c.] Sic Tornæs. Frellon. Lotich. & cod. Tragur. Sed R. Herm. & Wouweren, *q. c. asservabat n. q.* Wouwerian. editionem Erhardum cum commentaretur præ oculis habuisse cùm suprà pluries observare fuit, tum ex hujus mox annotationis ingressu, & clausula parebit, utut Sylloge Erhardi Annotation. & Observationum, seu commentarii Variorum & ipsiusmet Symbolæ Schonwetter. ac Frellon. editioni connexi. Quæ incuria haud levis, ipsum τὸ τί ἦν εἶναι (hoc propter quid, seu constiturionem rei) tangens. Iam Erhardus: *qui cruces asservabat, ne quis ad sepulturam corpora detraheret.* Romanorum mos fuit, ut facinorosos quorum pœnæ ad exemplum pertinebant, suppliciô affectos honore sepulturæ prohiberent. itaque custodes adhibiti, donec putrefacta cadavera. Petr. Faber Semestr. lib. 2, c. 27, v. 24. Talentonius Varrer. l. 2, c. 9. Celsus Adornus Epist. ad Talenton. lib. 2, c. 23. Guilielm. Fornerius Not. in Cassiodor. lib. 2 Epist. 22. Gretser. de Cruce Tom. I. Hodie nostris moribûs in exemplum relinquuntur, sine custodibus tamen, cadavera suspensorum, rotæ suppliciô affectorum, verû affixorum, & similium. contra quos mores Petr. Ravennas IC. ut improbatos invehitur in fine compendii I. Can. & in dictis notabil. Extravag. in pr. quem

ad ſepulturam [1] corpora detraheret, notaſſet ſibi & lumen inter monimenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet, [2] vitio gentis humanæ, concupiit ſcire, quis aut quid faceret. [3] Deſcendit igitur in conditorium; viſaque pulcherrima muliere, primò [4] quaſi quodam monſtro, inferniſque imaginibus turbatus ſubſtitit: deinde ut & corpus jacentis conſpexit, & lacrumas conſideravit, [5] faciemque unguibus ſectam; ratus ſcilicet

[1] id

duobus libb. confutat Hochſtraten Provincial. monachor. Prædicat. in Iuſtificatorio Principum Alamann. Auguſtus tamen Imp. corpora damnatorum cognatis ſe & amicis non negaſſe lib. 10 de Vita ſua ſcripſit: ad ſepulturam ſcilicet. Vnde nec Ioſepho Arimathæo & Nicodemo corpus Chriſti negatum. Vid. l. 1, & ult. D. de Cadav. punit. Porrò pro *aſſervabat*, vet. cod. habet *ſervabat*, quod non diſplicet, & Plautina veſtigia ſectatur.

1. *corpora*] Senec. l. VIII Contr. IV. *Suffixorum corpora crucibûs in ſepulturam ſuam defluunt.* Plaut. Milit. II, IV, XIX.

--- --- Scio crucem futuram mihi ſepulchrum.
Ibi mei majores ſunt ſiti, pater, avus, proavus, abavus. S. A. Gabbema.

2. *vitio gentis humanæ, concup. ſcire*] Salluſt. Iugurth. *More humani ingenii cupido, ignara viſundi, animum vortit.* Val. Max. lib. 1, cap. 7 in Annibale: *Humani ingenii prona voluntate vetita ſcrutandi ponè reſpiciens*, &c. Colerus Not. ad Valer. Putſchius ad Salluſt. Apul. lib. 4 Florid. *Propiùs acceſſit, ut etiam cognoſceret more ingenii humani quinam eſſet.* Suetonius Claud. c. 19. *Latentem diſcurrens fortè gregarius miles, animadverſis pedibûs, è ſtudio ſciſcitandi quiſnam eſſet, agnovit.* Ge. Erhardus.

3. *Deſcendit igitur in conditorium*] Communia ſepulcra erant plerumque ſubterranea ædificia, arcuato opere exſtructa, pavimentîs ſtrata, ac parietibûs circùm ſepta, in qua tanquam in cellas quaſdam per gradus aliquot deſcendebatur, foribus conditorii clausîs, vel apertîs, prout uſus requirebat. *Io. Kirchmannus.*

4. *quaſi quodam monſtro*] Id eſt, ſpectro; hinc *Moſtellaria* Plauti. Hymnus eccleſiaſt. in dedicat. Eccleſiæ:

Dæmonis ſæva perit hîc rapina,
Pervicax monſtrum pavet, & retenta
Corpora linquens fugit in remotas
Ociùs umbras.

Erhardus. *monſtrum.* Sive à moneo, ſive à monſtro veniat, deminutivum habet *moſtellum* liqueſcente *n*, quomodo *ſemeſtre* dicimus pro *ſemenſtre*, & à *caſtrum*, *caſtellum*; vel etiam, ut vult Ian. Guilielmus, quòd veteres *moſtrum* dixerint. Hinc *Moſtellum* Romæ dictus *Vicus moſtellarius*, & *Moſtellaria* Plauti, quæ eſt φάσμα ſive ſpectrum. Voſſius in Etymol. Taubmann. in Plaut.

5. *faciemque unguibus ſectam*] Lacerationes genarum feminis potiſſimùm in uſu erant. Serv. in lib. III Æneid. *Varro dicit mulieres in exſequiis & luctu ideo ſolitas ora lacerare, ut ſanguine oſtenſo inferis ſatisfaciant*, quem morem apud Romanos ſuſtulere XII Tabb. apud Cic. II Leg. *Mulieres genas ne radunto.* Feſtus: *Radere genas*, interpretatur unguibûs ſcindere vel cruentare. Eſt enim Feſti locus mutilus & tale quid ſubintelligi debet. His enim feminæ ſolebant mortuo parentare: & quamquam de ea re caverint leges; non tamen utique fuit obſervatum. *Kirchmann.*

1. *id*

[1] *id* quod erat, desiderium exstincti non posse feminam pati; adtulit in monumentum cœnulam suam, cœpitque hortari lugentem, ne perseveraret in dolore supervacuo, & [2] nihil profuturo gemitu pectus diducere: omnium eundem exitum esse: sed & idem domicilium; [3] & cætera, quibus exulceratæ mentes ad sanitatem revocantur. At illa ignota consolatione percussa, laceravit vehementius pectus, ruptosque [4] crines super pectus jacentis imposuit. Nec recessit tamen miles, sed eadem exhortatione temptavit dare mulierculæ cibum, donec ancilla [5] vini certe ab eo odore corrupta, primum ipsa porrexit ad humani-

1. *id*] Tragur. est codicis, quo sane rarissime aliquid superadditur, sæpe vero resecatur.

2. *nihil profuturo gemitu pectus diducere*] Quomodo & Frellon. edit. Sed Tornæsius, cæteri, codexque Tragur. *diduceret.* Erhardus: Leg. *diducere.* Iungermannus. Dinamius in Epistol. ad Discipul. *Plùs lugent, qui plùs diligunt; & dum auxilium præstare nequeunt, pugnis pectora & lacerta (f. lacertos) tundunt, illi tamen, qui sepulchro conditur, nihil præstaturi.* Suprà Petron. *Verberabam ægrum planctibus pectus. Pectus diducere,* quo pacto suprà dixit de Githone: *risu dissolvebat ilia sua.*

3. *& cætera*] quod Sallust. dicere solet, *& alia.* Pflugius. *Erhardus.*

4. *crines super pectus jacentis imposuit*] Solebant crines mortuis offerre: & super ipsorum pectora vel tumulos imponere parentandi gratiâ. Vnde eleganter Max. Tyrius comam esse dicit τὸ τελευταῖον δῶρον ἤδη καταθαπτομένῳ, *ultimum, quod ei qui jam sepelitur donari potest, munus.* Dion Halic. lib. XI, scribit, Virgines feminasque cùm funus duceretur filiæ Virginii, in ejus lectum ἀθύρματα κόμης παρθενικὰ καὶ πλοκάμων βοστρύχους, *vittas virginalis comæ, detonsos crinium tortorum cincinnos* conjecisse. Sic Anna evulsos è vertice crines Didonis rogo inspergit. Et Chariclæa apud Heliodorum, extincto ductori suo Calasiri vulsos capillos libat cum gemitu, dicens: ἐπιφέρω σοι χοὰς ἐκ τῆς ἐμαυτῆς πλοκάμων (*offero tibi libamina cirrorum meorum*). Kirchmannus.

5. *vini certe ab eo odore corrupta primum ipsa porrexit*] Sic & Wouwer. cæteri, codexque Tragur. hic tamen omissô *ipsa.* Erhardus: Istam lectionem optimus Bongarsii codex comprobat. *ab eo* scil. milite. Tornæsius leg. *vini incertum habeo* (al. *ab eo*) *odore c. p. i. p.* Vbi Dousa *incertum, habeo;* hæc verba desunt in MS. Anonym. MS. desiderari puto, ut plenum in hanc sententiam sit: *vini incertum ab eo odore corrupta, an cibo.* vel, *incertum adeo,* &c. Dousa in Præcidan. fors Arbiter scripserit, *vini adeo odore corrupta.* I. Fr. Gronovius: Vetus editio: *vini incertum habeo odore.* Dousa auctoritate scripti ejicit tres voces, *certe ab eo:* Cujus tamen quantum apud alios pondus esse velit, præjudicat ipse conjiciendo: *vini adeo odore:* omisso τῷ *certè*; quod supra τὸ *adeo* collocatum à studioso quodam putat. Putschius: *incertum an ab odore.* Bourdelotius adplaudente Gonsalio: *vini cibique ab eo.* Sarisberiensis in eadem fabula: *humi certum habeo odore.* & in margine: *incertum habeo*

humanitatem invitantis victam manum: deinde refecta potione & cibo, expugnare dominæ pertinaciam cœpit. &, Quid proderit, inquit, hoc tibi, si soluta inedia fueris? [1] si te vivam sepelieris? si antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis?

[2] *Id cinerem, aut manes credis curare sepultos?*

Vis tu reviviscere [3] reluctantibus fatis exstinctum? vis, discusso muliebri errore, quam diu licuerit, lucis commodis frui? ipsum te jacentis corpus admonere debet, ut vivas. Nemo invitus [4] audit, quum cogitur aut cibum sumere, aut vivere. Itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi pertinaciam suam: nec minus avide replevit se cibo, quam ancilla, quæ prior victa est. Cæterum scitis quid tentare plerumque soleat

heo an vini odore. Quæ cum considerarem, succurrit: *donec ancilla vini nectareo odore corrupta.* Et sanè qui vim quandam singularem illius animæ demonstraturus erat in expugnanda tam officiosa ancilla, videtur non odorem solum & nudum posuisse, sed adjecisse illi laudem, quæ virtuti, quam erat commemoraturus, fidem faceret.

1. *si te vivam sepelieris*] Nam & olim fuere, quæ id etiam præ mœrore facerent. Inscriptio Camerti Vmbrorum in Picentinis montibus reperta, C. TIBULL. G. SEMPRONII. F. MAM. L. NEP. INFERNO. PLOTONI. TRICORPORI UXORI. CARISS. TRICIPITIQUE. CERBERO. MUNUS. MEUM. FERENS. DAMNATAM. DEDO. ANIMAM. ⅃I⅃AMQUE. HOC ME. CONDO. MONIMENTO. NE OBRUTIS. DOMUS. LAPSU. FILIIS. SEX. QUOS. P. SCIPIO PATRIIS. CAMERTIBUS. A. SALO. ET. LIBYA. INCOLUMES. RESTITUERAT. IN. DESOLATA. ORBITAE. SUPERSIM. MISERA. Ɥ. ANN. L. M. I. D. I. HOR. SCIT. NEMO. QUIETEM. POSTERI. NON. INVIDEANT. QUI. SECOS. MANES SENTUAT. IRATOS. ⅃ALE. ⅃ITA. IN. FR. P. XX. IN. AGRO P. XXXIX. Sic & Thrasylus Apulejanus lib. VIII: sic & Polemon sophista apud Philostratum. *I. A. Gonsal.*

2. *Id cinerem, aut manes*] Integer Virgilii versus ex IV Æneid. quem tribuit Annæ ad sororem Didonem sese adflictantem ob conjugis mortem. *Ge. Erhard.*

3. *reluctantibus fatis exstinctum*] Sic & Tornæs. Wouweren, alii. Sed in cod. Tragur. hæc verba non leguntur. Bourdelotius in Notis crit. hîc: *rel. fat. exst.* Hæc absunt à MS. nec illa agnoscit editio Patissonii. Credebant vi quorundam lapidum reluctantibus fatîs animas in corpora redire. Orpheus poëmate λίθων *(de lapidd.)* Eadem vis plantis quibusdam & floribus, de quibus Etymolog. V. *βάλλω (iacio).*

4. *audit*] paret, obedit, obaudit. *Erhardus.*

1. *huma-*

leat [1] humanam ſatietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona vivere vellet, iiſdem etiam pudicitiam ejus adgreſſus eſt. Nec deformis, aut infacundus juvenis [2] caſtæ videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac ſubinde dicente:

[3] *-- -- Placitone etiam pugnabis amori?*
Nec venit in mentem, quorum conſederis arvis?

Quid diutius moror? [4] ne hanc quidem mulier partem corporis [5] abſtinuit, victorque miles utrumque perſuaſit. [6] jacuerunt ergo unà, non tantum illa nocte, [7] qua nuptias fecerunt, ſed poſtero etiam ac tertio die, [8] præcluſis videlicet conditorii foribus, [9] ut quiſque ex notis,

1. *humanam ſatietatem*] Tragur. c. *hum. ſocietatem.* Non male, credo. Sed ad *ſatietatem* duo MSi. ad edit. Tornæſii, prior Anonymus: An verum eſt? *fatuitatem,* aut ſimile quid. ſubdit Douſa: De *humana ſatietate* nihil verius, & ſententiæ iſti aſſenſum commodaverat jam antea Lucretius l. 5 de primis illis terrigenis ſcribens:

Hæc animos ollis mulcebant atque juvabant:
Cum ſatiate (ſatias nom.*) cibi, nam tunc ſunt omnia cordi.*

Adde à Catullo:

Nam pranſus jaceo, & ſatur ſupinus
Pertundo tunicamque palliumque.

2. *caſtæ*] Ironice, quaſi minimè tali. *Anonym.*

3. *Placitone etiam*] Verſus ſunt Annæ ad Didonem IV Æn. Nec enim non errore lapſus Georg. Thomiſonus, qui ad Petronium primum auctorem refert in Vindice veritatis adverſus Iuſt. Lipſium, lib. 2, c. 2, p. 92. *Ge. Erhardus.*

4. *ne hanc quidem mulier partem corporis*] Quæ ſcilicet honeſtè nominari nequit. Infrà: *cum ea parte corporis, quam ne ad cogitationem quidem admittere ſeverioris notæ homines ſolent.* Ovid.

At deus obſcœna nimium quoque parte paratus, In Priap.
Quod partem madidam mei videtis,
Per quam ſignificor Priapus eſſe.

Theodor. Priſcian. lib. 2 Logicor. cap. 11. *Tunc ipſis partibus fricatione manuum ſuperaddimus,* &c. Ibidem: *Quibus partes frigentes uſus venerii officium pernegârint.* Et, *tenſionem particulæ cum aſſidua patratione facit.* Erhardus.

5. *abſtinuit*] Alludit ſimul abſtinentiam, quam mulier voverat, & jam quinque dies ſervârat. *Abſtinere* cum accuſativo haud temere apud quoſvis reperias. *Idem.*

6. *jacuerunt*] verbum libidinis, *jaceo*; ſic ſup. *quum incluſi jacerent.* iterum. *Iacent nunc amatores obligati noctibus totis.* S. A. Gabbema.

7. *qua nuptias fecerunt*] *Nuptias,* hîc dictum de venereo concubitu. ſic ſup. *Plaudentibus ergo univerſis, & poſtulantibus nuptias fecerunt.* Auctor Rhet. ad Herenn. IV, hujus dicti rationem reddere videtur: *Tranſlatio obſcœnitatis vitandæ: cujus mater quotidianis nuptiis delectatur.* Hinc ortum, quòd *Verba nupta* pro obſcœnis & impudicis acciperentur. *Gabbema.*

8. *præcluſis videlicet conditorii foribus*] De ſepulcrorum januis, etiam alii meminere. Flav. Vopiſcus in Tacit. Imp. *Mortis omina hæc fuerunt. Patris ſepulcrum diſruptis januis ſe aperuit.*

 Albinov.

notis, ignotisque ad monimentum venisset, putasset exspirasse super corpus viri pudicissimam uxorem. Cæterum delectatus miles [1] & forma mulieris & secretò, quicquid boni per facultates poterat, coëmebat; & prima statim nocte in monimentum ferebat. Itaque [2] cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte pendentem, [3] supremoque mandaverunt officio. [4] At miles circumscriptus dum residet, ut posterò die vidit unam sine cadavere crucem; [5] veritus supplicium, mulieri, quid accidisset, exponit: nec se exspectaturum judicis sententiam, sed gladio jus dicturum ignaviæ suæ: commodaret modo illa perituro [6] locum, & fa-

Albinov. in Epiced. Ammian. l. xiiii. Dion de monumento Cleopat. l. li. *Ianua ejus ita erat parata, ut aperiri semel clausa nequiret.* Xiphilinus, in Severo: *Clausit monumentum Alexandri, ne quisquam corpus ejus videret in posterum, neve ea, quæ in ipso scripta, legeret.* Io. Kirchmannus.

9. *ut quisque ex notis ignotisque* &c.] Sic & Tornæs. cæteri. Dousa MS. *ut quisquis ex n. i.* c. M. Tragur. c. *ut si quis ex ignotis cognitisque.* Erhardus: *quisque*, pro *quisquis, quicunque.* Vet. tamen cod. exsertim scribit, *quisquis,* ut suprà: *Quod quisquis perperam discit*, &c. Et infrà: *Quia quisquis suos heredes habet, nec ad scenas, nec ad spectacula admittitur.* *Quisquis* distribuit, *quisque* determinat.

1. *& forma mulieris & secreto*] Tornæs. *& forma mulieris (mulieris* in v.c. abest), *secreto.* Vbi Dousa: c. M. *& f. m. & secreto.* Tragur. c. *& forma & secreto.*

2. *cruciarii*] Tragur. c. in m. *cruciati.* *Cruciarius*, qui in cruce, aut ea dignus. *Gloss. Petron.* Vsurpat & Apuleius in de Asino.

3. *supremoque mandaverunt officio*] Curt. lib. ii. *Apparatum funerum quo Persæ suprema officia celebrarent.* Hieron. epitaph. Paulæ: *Sacrilegium putabat, qui non tali feminæ ultimum reddidisset officium.* Apul. lib. 8 Mil. *officia feralia.* lib. 9. *peractis feralibus officiis tradunt sepulturæ.* Io. à Wouweren.

4. *At miles circumscriptus*] Sic & Wouwer. reliqui, codexque Tragur. Frellon. edit. *A. m. circumpectus.* Tornæs. *ac m. circumpectus* (al. *circumscriptus*; al. *circumpecus*). ubi Dousa: c. M. *at m. circumscriptus.* Erhardus: *miles circumscriptus.* vett. libb. *circumspectus.* Leg. *circumpectus.* *Circumpectere* significat defraudare, circumvenire, & malum aut infortunium alicui dare. Gulielm. Plaut. quæst. in Bacch. cap. 2.

5. *veritus supplicium*] Talionis puto pœna illa sive supplicium fuit, hoc est, in crucem substitueretur custos ignavus ac delusus. Mirè enim moribus Græcorum id supplicii conveniens est, apud quos & alia viguerunt similia; custodum verò cadaverum potissimùm. Innuit & supplicii acerbitatem desperatio illa militis: *Nec se exspectaturum judicis sententiam, sed gladiò jus dicturum ignaviæ suæ.* I. A. Gonsalius.

6. *locum*] Morticinum ac sepulcrale verbum etiam *locus.* Vetus monumentum Tibure inter alia: HUNC LOCUM. UTI. ME. VIVA. DETER-

& fatale conditorium familiari, ac viro faceret. Mulier non minus misericors, quam pudica; Nec istud, inquit, dii sinant, ut eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo funera spectem: malo mortuum impendere, quam vivum occidere. Secundum hanc orationem [1] jubet corpus mariti sui tolli ex arca, atque illi, quæ vacabat, cruci adfigi. [2] Vsus est miles ingenio prudentissimæ feminæ; posteroque die populus miratus est, qua ratione mortuus isset in crucem. † Risu excepere [3] fabulam nautæ, erubescente non mediocriter Tryphæna, vultumque suum super cervicem Gitonis amabiliter ponente. At non Lycas risit, sed iratum commovens caput, ‡ Si justus, inquit, Imperator fuisset, debuit patris familiæ corpus in monimentum referre, mulierem adfigere cruci. † Non dubie redierat in animum [4] mœchile [5] expilatumque libidinosa migratione navigium.

† *Encolpius.* ‡ *Lycas.* † *Encolpius.*

TERMINAVI. Pro eodem *locus & conditorium* usurpantur, uti & interdum *area*. Disertim Petronius addit: *& fatale conditorium familiari ac viro faceret.* & post pauca: *jubet corpus mariti sui tolli ex arca.* Inde etiam *loculi* vocati *loci* illi. Plinius lib. VII, c. II. *I. A. Gonsalius.*

1. *jubet corpus mariti sui tolli ex arca*] Non plebeius fuit ille, cui arca mortuo datur, & in hypogæo monumento locatur. Distinguendum est inter morem Romanorum & Græcorum, inter cineres, & cadavera integra. In urnis, ollis caccabis, urceis, ampullis, amphoris, cupis, orcis, & aliis hujuscemodi vasculis cineres condebantur. Enim verò more Græcorum, qui cadavera non cremabant, ea vasa paranda fuere mortuis condendis quæ ad modulum corporis facta essent, ac totum cadaver quàm longum erat, recipere possent. Tales sunt alvei, lintres, arcæ, solia, lecti & similia. *Cl. Salmasius.*

2. *Vsus est miles ingenio*] Ingenium (*hic*) pro calliditate, astutia & promptitudine aliquid machinandi. Balbus: *Ingenium, astutia, calliditas, prudentia, subtilitas.* Ge. Erhardus.

3. *Risu excepere fabulam nautæ*] Sarisberiens. lib. VIII, c. XI. *Tu historiam aut fabulam, quod his verbis refert Petronius, pro libitu adpellabis. ita tamen ex facto accidisse Ephesi, & Flavianus auctor est, mulieremque tradit impietatis suæ & sceleris parricidalis & adulterii pœnas dedisse. Non quidem solus est in mulierum ineptiis ridendis aut exprimendis Petronius: scribit B. Hieronymus,* &c. Ab imperatore sive Præside Provinciæ capite plexam fuisse traditur in libro illo de Septem Sapientibus. *Erhardus.*

4 *mœchile*] Dousæ est, quod & amplexa edit. Frellon. cum Lotich. Sed Wouwer. & R. Herm. *ele* cum * præposito. Tornæsius: *edile* (al. *cubile*, vet. c. *hedile*). *edile* etiam habet c. Tragur.

5. *expilatumque libidinosa migratione navigium*] De Navigio, quod Isidi, quotannis mense Martio dicari, onustum-

gium. Sed nec fœderis verba permittebant meminiſſe; nec hilaritas, quæ præoccupaverat mentes, dabat iracundiæ locum. Cæterum Tryphæna [1] in gremio Gitonis poſita, modo implebat oſculis pectus, interdum concinnabat ſpoliatum crinibus vultum. Ego mœſtus & impatiens fœderis novi, non cibum, non potionem capiebam, ſed [2] obliquis, trucibuſque oculis utrumque ſpectabam. Omnia me oſcula vulnerabant, omnes blanditiæ, quaſcumque mulier libidinoſa fingebat: nec tamen adhuc ſciebam utrum magis puero iraſcerer, quod amicam mihi auferret; an amicæ, quod puerum corrumperet. Vtraque inimiciſſima oculis meis, & captivitate præterita triſtiora. Accedebat huc, quod neque Tryphæna me adloquebatur [3] tamquam familiarem, & aliquando gratum ſibi amatorem, nec Giton me aut [4] tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod mini-

nuſtumque muneribus largîs ventis ferentibus pelago reddendum committi ſolebat, hæc accipio. In Kalendario Ruſtico feſtum legimus menſis Martii, quod *Navigium Iſidis* adpellatur; ejuſdem Apuleius lib. XI mentionem facit. Tale ergo navigium ad fundum Lycæ ventô temere adpulſum, ſumma ab eodem religione & cærimonia diu cultum, impias Encolpii apud Lycam viventis manus non effugit. Is enim effigiem deæ: *veſtem*, *ſiſtrum*, aliáque indidem ſuppilavit, ac profugit. Hujus ſacrilegii pœnam Lycas naufragium interpretatus, *ſiſtrum*, *veſtemque* reſtitui petit. Encolpius iis venditîs nummos ſe confecturum pollicetur; videnturque de ipſo eſſe dicta, quæ Fulgentius ex Petronio adfert: *Tot regum manubiæ penes fugitivum repertæ.* Caſp. Scioppius.

1. *in gremio Gitonis poſita*] Sicut nova nupta, nuptiali conviviô. Apul. *Accumbebat ſummum thorum maritus, Pſychen gremio ſuô complexus.* Iuven. *—ſed & gremiô jacuit nova nupta mariti.* Fr. Pithœus.

2. *obliquis oculis*] Flaccus:
Non iſtic obliquo oculô mea commoda quisquam
Limat. — *Limat* i. limis, ſeu obtortis, transverſis oculîs intuetur; *limat obliquô*, eſt pleonaſmus. Ovidius: — *obliquô lumine cernit.*

3. *tamquam familiarem*] amicum, Adulterum, ut paullò ante: *Et fatale conditorium familiari, ac viro faceret.* Nunc Arbiter ipſe interpretatur, quum ſubdit: *Et aliquando gratum ſibi amatorem.* I. A. Gonſalius.

4. *tralatitia*] Iuriſconſulti tralatitiè aliquid fieri dicunt, quod non fit ſeriò, ſed perfunctorie & *dicis cauſſâ* potiùs, ut aliàs loquuntur. Vt, *tralatitiè defungi munere accuſandi*, id eſt, prævaricari, *l.* 1 § *prævaricatorem. π͂. ad S.C. Turpill. non tralaticiè exequi querelas, l.* 1 *π͂ De jure patron. tralaticiè omittere, l. lv ſi patroni.* § *quid ergo. π͂. ad S.C. Trebell.* id eſt negligenter, non, ut quidam exponit, interim. Similiter

minimum est, [1] sermone communi vocabat. credo veritus ne inter initia coëuntis gratiæ recentem cicatricem rescinderet. Inundavere pectus lacrumæ dolore paratæ, gemitusque suspirio tectus animam penè submovit. * * In partem voluptatis temptabat admitti, nec domini supercilium induebat, sed [2] amici quærebat obsequium. * *

† *Dum ancilla restitans in hæc erupit:* Si quid ingenui [3] sanguinis habes, non pluris illam facies, quam [4] sportam. [5] Si vir fueris, non ibis [6] ad spuitam. ‡ *Hæc animi pendentem angebant. Sed* me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus sensisset quidquid illud fuerat, & [7] homo dicacissimus carminibus vindicaret *creditam noxiam.* *

† *Ancilla.* ‡ *Encolpius.*

[1] Iurat

ter Petronius, *non tralatitiam humanitatem,* dixit. *Conr. Rittershusius.*

1. *sermone communi vocabat*] Deleo *vocabat*; aut scribo *sermoni c. vacabat.* sed illud potius. *Anonymus* MS.

2. *amici quærebat obsequium*] sc. Lycas. *Obsequium* in rebus nequam & turpibus, ut apud Plautum *obsequi,* & *morigerari* patientes in venere dicuntur. Vide Schoppii explanat. in Mostellar. *Ge. Erhardus.*

3. *Si quid ingenui sanguinis hab.*] h. e. Si quid in te virilis roboris maneret. Casaubon. in Pers. Sat. 1. *Erhardus.*

4. *sportam.*] Sic & Tornæs. reliqui. Anonym. MS. L. *sporiam,* vel *sporium,* i. e. spurium. Nisi malis *sporum* aut *sporiam.* Dousa subnotavit: Lego *foriam,* i. stercus antiquè. Idem in margine: c. M. *sportum.* Erhardus: Leg. *scortum.* Putschius.

5. *Si vir fueris*] Porcius Latro in Catilin. *Si viri estis, declinatura,* &c. Sallust. in Catilin. *Quis mortalium, cui virile ingenium est, tolerare potest?* Hoc autem loco simul obscœni quid latet. Infrà Polyænus frigidus & maleficiatus, *Non intelligo me virum esse, non sentio.* unde *virile officium.* Theod. Priscianus lib. 2 Logic. c. 11 de rebus inflantibus vel erigentibus membra virilia: *Quæ per potiones accepta virile semper officium reparant.* Erhardus.

6. *ad spuitam*] Sic & Wouwer. alii. Erhardus: Leg. *sportam.* Casaub. in Pers. Satyr. 1; vel *spurcam.* Putsch. Tornæsius: *non ibis ad spurcam,* al. *spinthriam,* approbante hoc Dousa, nam in c. inquit, M. *spintham. Spintriæ* Suetonio c. 43 in Tiber. monstrosæ libidinis mancipia ac repertores. an à libidinis ardore sic dicti? nam σπινθὴρ scintilla. Vossius. *Spinther,* vel *spinter* n. g. armillæ genus muliebris in summo brachio sinistro. Festus. *Spintriæ* aliis muliebria passi. Sueton. in Vitellio: *Et ipse perpetuò Spintriæ cognomine notatus.* Tacit. Annal. 6 in Tiberio; *Tuncque primùm ignota antè vocabula, sellariorum, & spintriarum, à fœditate loci & multiplici patientia reperta.*

7. *homo dicacissimus*] jocosissimus, mordacissimus. *Erhard.*

1. *Iurat*

[1] Iurat Eumolpus verbis conceptiſſimis.

* * *

Dum hæc taliaque jactamus, [2] inhorruit mare, nubesque undique adductæ obruêre tenebris diem. Diſcurrunt nautæ ad officia trepidantes, velaque tempeſtati ſubducunt. Sed nec [3] certos fluctus ventus impulerat: nec quo deſtinaret curſum, gubernator ſciebat: Siciliam modo ventus dabat, ſæpiſſime Italici litoris Aquilo poſſeſſor convertebat huc illuc obnoxiam ratem: & quod omnibus procellis periculoſius erat, tam ſpiſſæ repente tenebræ lucem ſuppreſſerant, ut ne proram quidem totam gubernator videret. Itaque Hercules [4] poſtquam ſpes omnis manifeſto evolavit, Lycas trepidans ad me ſupinas porrigit manus: &, † Tu, inquit, Encolpi, ſuccurre periclitantibus, id eſt [5] veſtem illam divi-

† *Lycas.*

1. *Iurat Eumolpus verbis conceptiſſimis*] *Conceptîs verbis jurare*, eſt alio præeunte & jusjurandum verbîs certa formulâ comprehenſis, vel recitante vel prælegente, jurare: diciturque ad diſcrimen ejus jurisjurandi, quod ſermoni noſtro crebrò interponimus, ut *mehercule, pol, ædepol, mecaſtor* &c. aut quod ultro fidei cauſsâ adfirmationi noſtræ addimus. Atque illud multò ſanctius ac religioſius habebitur. Interdum tamen & nullo præeunte, ſed tamen verbis magis expreſſis & explanatîs. *Concipere jusjurandum*, eſt certam ejus formulam dare. *S. A. Gabbema.*

2. *inhorruit mare*] Virgil. lib. v.

-- *& inhorruit unda tenebrîs.*

Adi Boëth. l. 11 proſ. 11. *Ga. Barthius.*

3. *certos fluctus*] Iungermann. legendum cenſet *certus*, firmat Erhardus. ſed fruſtra; *certos* per enallagen præſtat.

4. *poſtquam ſpes omnis man. evol.*] Tornæſ. Wouwer. & R. Herm. *poſtquam * manifeſta convaluit.* Fr. Pithœus emendavit, *poſtquam maris æſtus convaluit*, quod ſecuta edit. Frellon. & Lotich. Meurſius, *p. m. æ. invaluit.* vel, ut id. Pithœus, *poſtquam tempeſtas convaluit*; Putſchius, *tempeſtas manifeſta c.*

5. *veſtem illam divinam*] Ipſius nempe Iſidis, cujus indubiè ſimulacrum in puppi navis ei ſacræ. Haut incommodè Arbitri locum capi poſſe exiſtimabam de peplo eo, quem Panathenaica navis, Minervæ adparata pro velo habebat. de ipſo ſic Suidas ſcriptum reliquit: *Apud Athenienſes peplus propriè velum Panathenaicæ navis, quam Athenienſes quarto quoque annô inſtruebant Minervæ.* Et Philoſtrat. lib. 11 de Vit. Sophiſt. in Herode. *Illa de Panathenæis audivi, velum è navi eſſe ſuſpenſum, jucundius picturâ cum ſinu proſpero; navimque nullis jumentis trahentibûs cucurriſſe.* Nec dea illa Minerva abhorrebit ab hocce cum Iſide commercio. Præterea pretioſum planè fuit & velum illud, ac plures in eo erant intertextæ picturæ, acuque varia Palladis exprimebantur facinora, ut Virgilius in Cir. oſtendit, ac plures

divinam, [1] sistrumque [2] redde navigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles. ‡ Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, [3] repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit. Tryphænam autem [4] properam fidelissimi rapuerunt servi,

‡ *Encolpius.*

res quos in Panathenæis c. XVIII retulit Meursius. Nec diversum ab eo prorsus fuit velum Isiacum, in quo (*carbasum* adpellat Apulejus) & literæ intextæ agnoscuntur, *Votique* navigii rationem reddentes. *I. A. Gonsalius.*

1. *sistrumque*] *Sistrum*, crepitaculum metallinum, quo Ægyptii sacerdotes in sacris Isidis utebantur. *Gloss. Petr.* Isis olim sistrum in dextra gerens effingebatur, pariterque ejusdem sacerdotes ipsum in pompa gestabant, quatiebantque, unde dicti *sistrati.* Formam ejus ex Apulejo lib. XI habemus; ubi Isidem è mari emergentem depingit: *Nam dexterâ quidem ferebat æreum crepitaculum: cujus per angustam laminam in modum balthei recurvatam trajectæ mediæ paucæ virgulæ, crispante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum sonorem.* Mirificè enim isthæc descriptio cum sistri imagine convenit, quæ apud Gruterum est Inscript. in opere p. LXXXII, num. III, & IV. tu confer, & *sistri* antiquorum formam penitissimè percipies. Materia patet ex Apul. loc. d. *Magnæ religionis terrena sidera, æreis & argenteis, imò verò aureis etiam sistris argutum tinnitum constrepentes.* Gonsal. Clariss. Pier. Winsemium vide in not. ad Sirium suum Metr. IX. *S. A. Gabbema.*

2. *redde navigio*] Dousa suprà ad verba, *Lycas memor adhuc uxoris corruptæ, contumeliarumque quas in porticu Herculis acceperat.* Porticus Herculis Romæ, &c. Cui urbanæ injuriæ altera quoque ab eodem Encolpio Lycæ Tarentino per summam contumeliam illata, sic quasi succidanea, subjungitur postea, *Non dubiè redierat in animum* * *edile, expilatumque libidinosa migratione navigium.* Quo item referri videtur, quod inferiùs habes ex persona ipsius Lycæ in propinquo naufragii articulo suppliciter prolatum: *Et tu*, inquit, *Encolpi, succurre periclitantibus*, &c. *redde navigio.* &c. Ex quibus verbis liquidò est conjectare, antea item eodem quoque Lycæ navigio vectum cum Gitone Encolpium. sed enim utrumque maritimis moribûs cum illo, ac Tryphæna expertum, furtim inde se subduxisse, abacta insuper præda (cui *sistrum* illud, *vestemque divinam* infuisse est verisimile) & compilato perfidè Lyca, quasi fugitivos, & quibus in odium bona sua venîssent, id quod paulò superiùs iisdem exprobratum à misericordissima fœminarum Triphæna scilicet. Perinde in nostro MS. ad Torn. edit. vix paucissimis verbis aliter. Nunc Gonsalius: Ne confundas navigium illud, quod expilatum fuisse, prodidit Lycas, cum hocce de quo nunc sermo. diversa quippe planè sunt, hocce viri Tarentini est, illud Isidis erat. Religione verò haut prorsus absimilia fuêre; Lycæ namque istud sacrum erat Minervæ, ut ex ejus *tutela* jam vidimus, quod numen cum Iside promiscuum.

3. *repetitumque* Ex Virg. lib. I.

--- *illum ter fluctus ibidem*
Torquet agens circùm, & rapidus vorat æquore vortex. Ga. Barthius.

4. *properam*] Sic & Frellon. edit. Tornæs. reliqui, *prope jam.* Leg. *propere.* Anonym. MS. *properam*, Lips. Dousa MS. Erhardus: Leg. *properàm*, antiquè pro *properè*, sicut *promiscam* & *promiscuè*, *protinam* & *protinus*, *perperam* & *per-*

ſervi, ſcaphæque impoſitam cum maxima ſarcinarum parte [1] abduxere certiſſimæ morti. *ego Gitoni* adplicitus cum clamore flevi: &, Hoc, inquam, à diis meruimus, ut nos ſola morte conjungerent; ſed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluctus evertet: ecce jam amplexus amantium iratum dividet mare. Igitur ſi vere Encolpion dilexiſti, [2] da oſcula dum licet, & ultimum hoc gaudium [3] fatis properantibus rape. Hæc ut ego dixi, Giton veſtem depoſuit, [4] meaque tunica contectus exſeruit ad oſculum caput: & ne [5] ſic cohærentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circumvenienti præcinxit: &, ‡ Si nihil aliud, certe diutius, inquit, juncta nos mors feret; vel ſi voluerit miſericors ad idem litus expellere, aut [5] præteriens aliquis tralati-

tia

‡ *Giton.*

& *perperè*, ex ſexcenta alia. Guilielm. Plaut. quæſt. in Epid. c. ult.

1. *abduxere certiſſimæ morti. ego Gitoni adplicitus*] Tornæſius, *abduxere: certiſſimæ morti applicitus.* Wouweren, & Rutg. Hermann. *abd. certiſſimæ morti. * Applicitus.* Frellon. edit. & Lotichius: *abduxere * certiſſimæ m. a.* Erhardus: Leg. *abduxere. Ego. c. m. a.* Putſchius.

2. *da oſcula*] Sic & Frellon. atque Lotich. *ad oſcula*, Tornæſ. reliqui. Erhardus: Leg. *da oſcula.* vel, *age da oſcula.* Iungermannus. Gabbema: Barthius legit, *ad oſcula.* Abruptum genus dicendi, inquit, at loco hoc & Petroniô digniſſimum. *Ad oſcula dum licet.* non alia ratione, quam in rebus creperis clamari ſolitum, *ad arma.* Quod caſtrenſi à ſonitu concitatis tubâ ſubito tumultu militibûs tranſlatum eſt.

3. *fatis properantibus*] Sic in priſcis marmoribus: FATIS. URGENTIBUS. *Properare* tamen *fatum*, dictum de illo antiquis ſcriptoribus invenio, qui quum eſſet in mortis vicinia conſtitutus, ipſam quaſi accerſere videtur. Etiam & ipſa *Fata properare* dicebantur, uti nunc Arbitro, pariter ac lapidi veteri:

HEIC. VIRIDIS. ÆTAS. CUM
FLORERET. ARTIBUS.
CRESCENTI. ET. ÆVO. GLORIAM. CONSCENDERET.
PROPERAVIT. HORA. TRISTIS. FATALIS. MEA.

Feſtinata itidem *fata* Martiali lib. IX Ep. LXXXIIX. *De Salas.* ſeu *Gonſalius.*

4. *mea tunica contectus*] Epigramm.

Ἡδὺ δὲ καὶ ὁππόταν κρύψῃ μία τοὺς φιλέοντας
Χλαῖνα. ---

(*Dulcis amantibus eſt veſtis quæ cingit utrumque*
Corpus. ---) Fr. Pithœus.

5. *ſic cohærentes*] Propert.

Atque utinam hærentes ſic nos vincire catena
Velles, ut nunquam ſolveret una dies.

F. Pithœus.

6. *præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit*] Hoc ex veterum religione, Iuriſque adeò Pontificii cautionibus prædicat. Fraudem enim pluſquam capitalem, ne piaculum dicam ſibi capitique ſuo accerſere cenſebatur, ſi quis naufrago, ſeu cadaveri alio-

tia humanitate lapidabit, aut, [1] quæ ultimum eſt, iratis etiam fluctibus, [2] imprudens arena componet. † Patior ego [3] vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus [4] exſpecto mortem jam non moleſtam. Peragit interim tempeſtas mandata fatorum, omneſque reliquias navis expugnat. Non [5] arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; ſed quaſi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus. * *Hoſpites veluti conclamans.* * Procurrêre piſcatores parvulis expediti navigiis ad prædam rapiendam: deinde ut aliquos viderunt, qui ſuas opes defenderent, mutaverunt crudelitatem in auxili-

† *Encolpius.*

alioqui inſepulto, temere fortuitóque (ut fit) in via objecto ſibi, de glebæ ſeu pulveris injectione, & quidem ter repetita (quam *lapidationem* hîc vocat Arbiter) gratiam facere quaſi per contemptum neglexiſſet. *Douſa P.* Cauſſa eſt, quia animas inſepultorum, Charon tranſmittere non quiverat, ſed vagari centum annos in ripa credebantur, ac diris interea modis miſerè torqueri, quod patet ex operis divini lib. VI. Aliam prodidit Onoſander Strateg. c. XXXVI quæ potiſſimùm ad imperatores ſpectat, qui tam gnaviter olim defunctorum corpora ſepulturæ mandarunt. Aliam & Seneca in Fragment. *S. A. Gabbema.*

1. *quæ*] Tornæſ. cæteri, *quod.*

2. *imprudens arena componet*] *impr. arena.* omnis cognitionis & ſenſus expers. Erhardus: *Imprudens arena*, inſcia, neſcia. Propert. l. 3 Eleg. 6.

Reddite corpus humo, poſitaque in gurgite vitâ
Pætum ſponte tua vilis arena tegat.

Gabbema: Quintilian. Declam. VI Corporis projecti. *Non ſepelies? vide quæſo, ne dum litigas*, arenam *fluctus aggeret.* Plura ibidem. Fr. Pithœus: Tacitus, *Piſonem Vrania uxor, ac frater Scribonianus, T. Iunium Criſpina filia compoſuere.*

3. *Patior ego vinculum extremum*] Reſpicit hîc morem Romanorum pariter ac Græcorum, quibus, morti jam proximos amplecti, in uſu erat. Cic. Orat. V in Verr. *Matreſque miſeræ pernoctabant ad oſtium carceris, ab extremo complexu liberûm excluſæ.* Heliod. lib. II. Προσαφῄρηνταί με καὶ τὰ τελευταῖα περιβάλλειν. ἐσχάτων φιλημάτων, καὶ ἀψύχων ἀπεστερήθην. *Erepta eſt mihi facultas* extremi complexus; *ultimiſque oſculis, & exanimibus orbatus ſum.* Gabbema.

4. *exſpecto mortem jam non moleſtam*] Ethnici, ſi à Diis ſuis impetrabant, ut animam in amatoriis amplexibus exhalarent, illud ſummum exiſtimabant bonum. Exſertim de Pindaro Heſychius Mileſius: *Pindarus Lyricus precatus deos, ut quod in vita optandum maximè ſit, ſibi darent, in theatro repentina morte exſtinctus eſt, reclivi capite ſuper amaſii Theogenis genua.* Idem.

5. *arbor*] Fortaſſe *malus* ſcripſerat: quod ne quis adjectivum arbitraretur, notatum alicujus manu ad oram, *arbor*: quod deinde in ordinem verborum irrepſit. *Arborem* tamen pro malo dicunt poëtæ. *Anonym. MS.* Syntheſis eſſet, ut illud Virgilii:

--- *Centauro invehitur magna.*

i. non aliquo ex Theſſaliæ populis Centauris dictis, ſed Centaurô navi: ſic hîc, *non malus erat relicta*, non intelligenda arbore pomifera ſed navis

xilium. *Tum vocum concursu facto,*[1] audimus murmur insolitum,[2] & sub diæta magistri, quasi cupientis exire [3] belluæ gemitum. Persequuti igitur sonum invenimus Eumolpum sedentem, membranæque ingenti versus ingerentem. [4] Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, jubemusque bonam habere

vis. Verùm cùm *arbor* nonnisi poëticè pro malo usurpetur, etiam parum decora videtur oratori hæc synthesis. nisi forsan legamus, *non malus erat relictus.*

1. *audimus murmur insolitum*] Non absimile est, quod de semetipso Statius ad Vxorem lib. 3 Sylvar.

— Tu procurrentia primis
Carmina nostra sonis, totasque in murmure noctes
Aure rapis vigili — Isa. Pontanus in Glossar. Gallico, verb. *Baritus,* de Bardis poëtis Gallis. *Ge. Erhardus.*

2. *& sub diæta magistri*] De *diætis,* sive *zetis* multi. De navium *diætis* nullus Petronii interpres. Insigne exemplum est, quod de Hieronis navi profert Athenæus lib. v Dipnos. In Ipsa enim ἦσαν δίαιται τετράκλινοι τοῖς ἀνδράσι, τριάκοντα τὸ πλῆθος. *Diætæ erant numerô triginta viriles quatuor lectis stratæ,* præter plures nautarum. Dicebantur, quibus & diætarum custodia erat commissa, exinde *diætarii.* Sic Vlpianus *l. quæsitum § idem resp. Domo. 11 π̃ de Fundo instructo. Sunt quidam in navibus, qui custodiæ gratiâ navibus proponuntur, ut ναυφύλακες, (navis custodes), & diætarii.* Gonsal. *Diæta* locus cœnationis in hortis, & hypocaustum. Sed & atrienses, seu servi tricliniares, *diætarii* dicuntur; quòd veteres in atriis epularentur. Tandem, omnis mansio appellari potest diæta. Hæc breviter ex diffusis Wouweren. *Diæta,* cubile in quo navicularius quiescit. it. habitatio in hortis. *Gloss. Petron. Diætam* pro cœnatione hoc loco, an cubili potiùs, in quo navicularius, h.e. navigii magister conquiescit, sumere videtur. Vnde & *diætarii* ap. IC. qui in navibus custodiæ causâ præponuntur, l. 1 §. Et sunt quædam... *Dousa. P.*

3. *bellua*] balænæ. Claudian. lib. 2 in Eutrop.

Sic ruit in rupes, amisso pisce sodali
Bellua. — Savaro ad Sidon. lib. 5 Epigr. 13. Erhardus.

4. *Mirati ergo quod illi*] Graphicè & hîc prurientium poëtarum ingenium repræsentat. confer Ovidii locum lib. 1 Trist. el. x. *Gabbema.* Nisi forsan ad singulare animi robur, & mortis contemptum noster collineet. neque enim Eumolpum modò poëtam sed & philosophum cogitare debemus, philosophum quidem insigni scientia, vix ulla conscientia, an illa ad id quandoque sufficiat, ipso Eumolpi exemplô videmur doceri, certè hæc in limine mortis constitutum non turbavit. Stupori quasi, seu insaniæ talia tribuit Ovidius, loco à Gabbema adductô. Sed unde ille tantus stupor hominnm agillimis, ingeniosissimis, nisi à persuasione philosophica, seu si mavis theologica, Expedire morituro in honesta occùpatione offendi, nec minùs gloriosum, quàm forsan tutum, inter divinas animi speculationes mortale corpus exuere. Nam planè est contra naturam, hominem non ad desperationem, & destructionem naturæ redactum, sed recta ratione utentem (quo de facile ex actionibus est judicare), sine persuasione virtutis (sive moralis, sive theologicæ) in præsentissimo vitæ discrimine constitutum, mortem non timere.

1. *Sinite*

bere mentem. At ille interpellatus excanduit,&, † Sinite me,inquit,ſententiam [1] explere : laborat carmen in fine. ‡ Injicio ego phrenetico manum , jubeoque Gitona accedere, & in terram trahere [2] orcam mugientem. *

Hoc opere tandem elaborato, caſam piſcatoriam ſubimus mœrentes , [3] cibiſque naufragio corruptis utcumque curati , triſtiſſimam exegimus noctem. Poſtero die quum poneremus conſilium , cui nos regioni crederemus , repente video corpus humanum circumactum levi vortice ad litus deferri. Subſtiti ergo triſtis , cœpique [4] viventibus oculis [5] maris fidem inſpicere : & , Hunc forſitan , proclamo , in aliqua parte terrarum ſecura exſpectat uxor : forſitan ignarus tempeſtatis filius : aut patrem

† *Eumolpus.* ‡ *Encolpius.*

1. *Sinite me explere*] Simile quid de Archimede captis Syracusîs formis pingendis geometricis intento , à milite interim Marcelli occiſo , referunt. Vid. Livius lib. 25, Plutarch. in vita Marcelli , Cicero 1 Tuſcul.

2. *orcam mugientem*] Sic & Frellon. ac Lotich. *porcam,* Tornæſ.cæteri. De Salas : *Orcam,* aut *poëtam* mugientem potiùs eſt indubiè , quam *porcam.* Porcis namque ullis nemo unquam mugitum dedit. *Quirritare* ipſorum proprium eſt , & *grunnire,* auctore Ovid. ſive quiſquis eſt auctor Philomelæ : etiam *grundire,* Claudio (citante Nonio) l. XVI Annal. & Iuven. Sat. XV. Anonym. MS. ad edit. Tornæſii : *porcam mugientem.* An, poëtam *mugientem ?* & quid ſit *muginari* notum eſt : an *orcam mugientem.* Vt de bellua ea marina capiatur , quæ ad hoc exemplum ad terram multorum nautarum manibûs trahi ſolet. *Muginari,* hîc eſſet murmurare ; aliàs etiam nugari ſignificat.

3. *cibiſque naufragio corruptis*] Ptochorus hiſt. de Ioanne Euangeliſta : *πάντων οὖν ἡμῶν ἐξελθόντων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ κατακειμένων , καὶ μὴ δυναμένων πρὸς ἀλλήλους λαλῆσαι ἀπὸ τῆς ἀσιτείας , καὶ τοῦ φόβου, καὶ τοῦ κόπου, ἐποιήσαμεν ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας ἐννάτης κείμενοι , καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντες εἰσήλθομεν Σελευκίαν , καὶ ὡς ναυαγίῳ περιπεσοῦντες ᾐτήσαμεν ἄρτους· λαβόντων δὲ ἡμῶν , καὶ φαγόντων , καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντων ,* (*Egreſſi in aridam. & recumbentes , nec præ inedia , timore & labore verba conferre valentes , jacebamus ſic ab hora ſexta ad nonam uſque ; recollecto dein ſpiritu Seleuciam adimus , ceu naufragi panem petituri ; quem ubi nacti, comedimus , reſumptiſque viribûs ,*) &c. Ge. Erhardus.

4. *viventibus oculis*] Sic & P.Herm. Wouwer. Tornæſ. Hic, al. *liventibus,* al. *humentibus :* P. Fab. *mictantibus.* Frellon. edit. & Lotich. *niventibus.* Douſa MS. *uventibus,* Lipſ. Erhardus: Iungermann. legit, *diligentibus* , Putſchius *liventibus. viventibus oculis.* Per pleonaſmum (neque enim mortui vident) , aut epexegeſin ſeu expoſitionem, aut appoſitionem, ut vocant, in antitheſi ad *maris fidem & corpus mortuum* , q. d. oculîs qui adhuc vivunt.

5. *maris fidem*] Sic Plinius Panegyr. infrà *: Non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant.* Freh. Erhardus. Hiſtor. Apoll. *Intuens mare tranquillum, ait, O maris fides!* Io. Wouweren.

trem utique reliquit [1] aliquem, cui proficiſcens oſculum dedit. Hæc ſunt conſilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. [2] En homo quemadmodum natat. Adhuc tamquam ignotum deflebam, quum inviolatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paullo ante & implacabilem Lycam pedibus meis penè ſubjectum. Non tenui igitur diutius lacrumas, imo percuſſi ſemel iterumque manu pectus; &, Vbi nunc eſt, inquam, iracundia tua? Vbi impotentia tua? nempe piſcibus, belluiſque expoſitus es, & qui paullo ante jactabas vires imperii tui, [3] de tam magna nave ne tabulam quidem naufragus habes. [4] Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos diſponite. Nempe hic [5] proxima luce patrimonii ſui rationes inſpexit; nempe diem etiam, quo venturus eſſet in patriam, animo ſuo finxit. Dii deæque, quam longe à deſtinatione ſua jacet! Sed non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant. Illum bellantem arma decipiunt: [6] illum Diis vota

1. *aliquem*] abeſt à c. MS. Et ſine illo utique per ſe conſtat ſententia. *Douſa MS. & in Præcidan.*

2. *En homo quemadmodum natat*] Supinus indubiè ex doctrina Plinii lib. XVII, c. VII. idem & Solinus c. V. Et Arbiter id innuere videtur, quum agnitum Lycam Encolpio inquit, ſimulac ad terram cadaver adplicuit: *adhuc tamquam ignotum deflebam, quum inviolatum os*, &c. Cur autem poſt quid temporis cadavera aquîs innatent, quæſierunt plures. tu adi Cardanum de Variet. lib. IIX, c. XLIV: & Lemnium de Occult. nat. mirac. l. II, c. VI. *Gonſal de Salas.*

3. *de tam magna navi ne tabulam*] Vetus poëta in Catal. de Fortunæ inconſtantia:

Ite novas toto terras conquirite mundo,
Nempe manet magnos parvula terra Duces.

Rader. ad Martial. lib. 5 Epigr. 71. *Ge. Erhardus.*

4. *Ite nunc*] Iuvenal.

I nunc & ventis animam committe. —

Propertius:

I nunc tolle animos. — Virgil.

I nunc, ingratis offer te irriſe periclis.

Fr. Pithœus.

5. *proxima luce*] proximè anteactâ. *Proximus* propritim de præterito dicitur; ut *primus* de futuro. Suprà: *Et prima ſtatim nocte in monumentum ferebat.* Infrà: *Acceſſiſſe huic triſtitiæ proximum naufragium.* Erhard.

6. *illum Diis vota reddentem penatum*, &c.] Sex fratrum prorſus videtur fatum deſignare, qui quum domum, ex longa peregrinatione belloque rediſſent, ædium lapſu obruti ſunt, vota, uti ſuſpicari omnino conſentaneum eſt, Diis tutelaribus reddentes. Monumentum extat, cujus hæc

vota reddentem [1] penatum suorum ruina sepelit: [2] ille vehiculo lapsus properantem spiritum excussit. [3] Cibus avidum strangulavit, abstinentem frugalitas. [4] Si bene calculum ponas, ubique naufragium est. [5] At enim fluctibus obruto non contingit sepultura. [6] Tamquam intersit periturum corpus quæ ratio consumat, ignis, an fluctus,

hæc scida: QUÆ. [mater] HOC ME. CONDO. MONIMENTO. NE OBRUTIS. DOMUS. LAPSU. FILIIS. SEX. QUOS. P. SCIPIO PATRIIS. CAMERTIBUS. A SALO. ET. LIBYA. INCOLUMES. RESTITUERAT. IN. DESOLATA. ORBITATE. SUPERSIM. I. A. Gonsalius.

1. *penatum*] *penatium* M. c. *Dousæ.* Diceret quis;quid interest?cur Dousa hoc notavit? Posterius juxta regulam, prius est syncope & quasi exceptio.

2. *ille vehiculô lapsus,* &c.] Elegans monumentum antiquum in vinea Iulii III Pontif. Max. hocce testatur: ÆMILIA. FELICITAS. PIA VIXIT. ANNIS. XXXV. EX HIS. PERTULIT. CUM. ÆMILIO. PARNASO. ANNOS. N. XXIII. PEREGRINATIONIBUS. VARIIS. ET. CREBRIS FIDE. ADFECTIONE. INCOMPARABILI. HÆC. VEHICULO. EVERSA. VIA. HOSTIENSI. III. KAL. OBIIT, &c. Simile fere Fulconi Regi Hierosol. obtigit. Is leporem insectatus, subita equi ruinâ præcipitatus terræ caput adflixit, cerebrôque per nares aurésque erumpenti in Reginæ oculis exspiravit. Guil. Tyrius in Chron. Hierosol. Crusius in Annal. Suev. Sic & Maria Maximiliani I Imp. conjux casu equi inter venandum præcipitata obiit. Cuspinianus in Max. I. Sigismundus Georg. Seldius, Caroli V, & Ferdinandi I Vice-Cancellarius, dum ex prædio Viennam rediret, cisiô, in quo cum Ioh. Vlrico Zasio vehebatur, tum fortè Psalmis legendis intentus, inter eundum excussus, & capite ad saxum illiso letaliter vulneratus, tristi fatô extinctus est, ∞ IↃLXV. Thuanus Hist. l. XXXVI. *S. A. Gabbema.*

3. *Cibus avidum strangulavit*] Attila Hunnorum R. ex ingluvie suffocatus interiit. Lazius de Migr. gent. lib. XI. *Gabbema.* Plin. lib. 7, c. 53 de Mortibus repentinis, *Exspiravit A. Manlius Torquatus consularis cùm cœnâ placentam appeteret. L. Dutius Medicus Valla, dum mulsi potionem haurit. Appius Sauferius, cùm à balneo reversus mulsum bibisset: ovumque sorberet. P. Quintus Scapula, cùm apud Quintilium Gallum cœnaret. Decimus Safejus scriba, cùm domi suæ pranderet. Hylarus histrio, dum natali die suo edita cœnâ calidam potionem in pultario poposcit.*

4. *Si bene calculum ponas*] Plin. secund. lib. 2 Ep. 14. *Hic quoque in conditionibus deligendis ponendus calculus.* Boëth. lib. 2 pros. 3 de Consolat. *calculum ponere.* Sitzmann. in Not. n. 58. *Ge. Erhardus.*

5. *At enim fluctibus obruto non contingit sepultura*] Cur aquîs interire nonnulli ex veteribus adeò formidarunt, ex Homeri schola profluxisse, adserit Synesius epistolâ ad Euoptium fratrem. Animam ignem esse credebant. Sic apud Varronem Zenon criticus sentit. *Animalium semen ignis, qui anima & mens.* Ea propter exstingui inter undas & anima credebatur, ipsósque admodum & corporis terrebat & animæ interitus. *Gabbema.*

6. *Tamquam intersit -- ignis, an fluctus, an mora*] Piè nos D. Cyprianus ita

ctus, an mora. Quidquid feceris, omnia hæc eodem ventura ſunt. Feræ tamen corpus lacerebunt. Tamquam melius ignis accipiat. [1] Imo hanc pœnam graviſſimam credimus,[2] ubi terris iraſcimur. Quæ ergo dementia eſt, [3] omnia facere, nequid è nobis relinquat ſepultura, *quando etiam ita de invitis fata ſtatuant?* * Et Lycam quidem [4] rogus inimicis conlatus manibus adolebat: Eumolpus autem dum epigramma mortuo facit, oculos [5] ad arceſſendos ſenſus longius mittit. *

[6] Hoc peracto libenter officio, deſtinatum carpimus iter, ac momento temporis [7] in montem ſudantes conſcendimus, ex quo haud procul [8] impoſitum arce ſublimi oppidum

ita monet: *Noſtra nihil intereſt, aut à quo, aut quando perimamur, mortis & ſanguinis præmium à Domino recepturi.* Ph. Camer. Horar. ſuccis. cent. 3. cui adde Waremundum de Erenberg ſive Eberhard. à Weihe in definit. Fœderis novè reperta, l. 2, n. 99, 105, 106. *Erhardus.* Seneca in Fort. Remed. *Quid intereſt: ignis me, an fera conſumat, an tempus omnium ſepultura?* & Ep. XCIII. *Quem ſævitia præjecerit, dies condet.* Pertinet & huc Mæcenatis verſiculus:

Nec tumulum curo, ſepelit natura relictos.

In Octavio Minutius: *Quaſi non omne corpus, etſi flammis ſubtrahatur, annis tamen & ætatibûs in terram reſolvatur.* S. A. Gabbema.

1. *Imo hanc pœnam graviſſimam, &c.*] *l. capitalium, § igni cremantur. π̃ de Pœnis.* rectè autem *pœnam graviſſimam.* Summa ſupplicia ſunt, *crux, crematio, decollatio*; mediocrium delictorum pœnæ, *metallum, ludus, deportatio*: minimæ, *relegatio, exilium, opus publicum, vincula*, inquit Paulus Sent. l. V de Abolit. Quos gradus pœnarum etiam conſtituit Calliſtratus *l. xxiix π̃ de Pœnis.* At inter ſummas pœnas graviſſima *vivicrematio*, Paul. l. V. Sent. *ad leg. Corn. de ſicar.* &c. Wouwer. *Gabbema.*

2. *ubi terris*] Tornæſius, Wouweren, cæteri, *ſervis*, non *terris*.

3. *omnia facere*] Genus loquendi non vulgare in utraque lingua: quod ferè dicebant de irrito conatu. Scalig. in Catalect. comment. in Culic. ubi congeſſit exemplorum copiam. Vſus & ſuprà Petr. *Quid ita omnia feciſti, ut quos tuebaris, abſconderes*, Ge. Erhardus.

4. *rogus inimicis conlatus manibus*] i. e. ejus cum quo paulò antè capitales interceſſere inimicitiæ *Adolebat*, eſt cremabat. Gabbema: *Pyra* eſt lignorum congeries; *rogus*, cùm jam ardere cœperit dicitur: *buſtum* verò jam exuſtum vocatur. Quem ordinem ſervat Poëta [*lib. xj divini operis*] dicens, *conſtituêre pyras.* Item: *Subjectiſque ignibus atris, Ter circum accenſos decurrêre rogos.* Item poſtea: *Semuſtáque ſervant buſta.* Servius.

5. *ad arceſſendos ſenſus*] Ad accerſiendos animi conceptus.

6. *Hoc peracto libenter officio*] Sic ſuprà: *ſupremoque mandarunt officio.* id eſt, *juſta ſolverunt mortuo.* Id vocatum *ſupremum officium, & officium* ἁπλῶς (*abſolutè, ſimpliciter*). Gabbema.

7. *in montem ſudantes*] Tale illud Apul. *Sylvoſi montis aſperum permenſi jugum jam veſpera tenebrante pervenimus ad quoddam caſtellum.* Fr. Pithœus.

8. *impoſitum oppidum*] exſtructum, inædificatum; adornatum.

1. *Cro-*

oppidum cernimus. nec quid esset sciebamus errantes, donec à villico quodam, [1] Crotona esse cognovimus, urbem antiquissimam, & aliquando Italiæ primam. Quum deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus negotiationis præcipue probarent post adtritas bellis frequentibus opes; † O mi, inquit, [2] hospites, si negotiatores estis, mutate propositum, aliudque vitæ præsidium quærite. Sin autem urbanioris notæ homines [3] sustinetis semper mentiri, recta ad lucrum curritis. In hac enim urbe non literarum studia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas sanctique mores laudibus ad fructum perveniunt, sed quoscumque homines in hac urbe videritis, scitote in duas partes esse divisos. Nam aut [4] captantur, aut captant. In hac urbe [5] nemo liberos tollit: quia quis-

† *Villicus.*

1. *Crotona esse cognovimus*] Romam Arbiter intelligit. *Gonsalus.* Non de Crotone, sed Roma potiùs in Crotone Arbiter intelligendus. Nihil in urbe sincerum ait; nec sincero locum. Martial. eadem omnia de Roma lib. IV Ep. V. ubi iisdem argumentis, quibus hîc rusticus, Fabianum ab urbe deterret. *Rader.* adde & Ramirez. ad Mart. lib. IV Ep. LVI. De Crotone Strabo. lib. VI: Cic. lib. II de Invent. *Gabbema.* De Crotoniensium statu etiam Iustin. Epit. l. 20: T. Livius l. 24.

2. *O mi, inquit hospites*] *Mi*, singulari pro plurali posito, antiquè, quomodo sæpe Plautus. Cistell. *mi homines, mi spectatores.* Nec minore insolentia Apulejus neutro genere, & quidem numero singulari, eundem vocativum efferre ausus Apologia primâ in lepidissima illa Platonici epigrammatis versione. *Astra - (mi sidus) -* Quomodo & fœminino Tibull. lib. I El. VI. *Vive diu, mi dulcis anus.* Dousa P. *Mi* antiquè pro mihi volunt esse synæresin; non rectè, est enim patrius casus *mis*, dandi *mi.* Obertus Gifanius.

3. *sustinetis semper mentiri*] *Sustinet* cum infinitivo est audet, in animum inducit. Schopp. in Priap. carm. 47. Iuvenal. idem de Roma Sat. 3.

Quid Romæ faciam? mentiri nescio --
Cedamus patriâ.

Rader. ad Mart. Epigr. I. *Ge. Erhardus.*

4. *captantur, aut captant*] Martial. ad Marianum, cujus hereditas petebatur:

Scis te captari; scis hunc, qui captat avarum:
Et scis qui captat, quid, Mariane, velit? &c.

Venari dixit Horatius viduas avaras. Rader. ad Mart. lib. 6 Ep. 44. Apud IC. *captatoriæ* institutiones & voluntates. Rader. Hypomn. ad Martial. l. 4 Ep. 56, in pr. *Erhardus.*

5. *nemo liberos tollit*] nutrit, educat. *Gloss. Petr.* Infantes, simulac nati forent, humi deponebantur. Ab humo pater tollebat, & in sinum recipiebat, si infantem educari cuperet. Secus, exponi voluit, & abjici. Plaut. Amph. I, III, III: Cas. Prol. XLII, LXXIX: Truc. II, IV, V. Humi collocatos fuisse docet Tranquill. Aug. c. V:

quisquis [1] suos heredes habet, [2] nec ad cœnas, nec ad spectacula admittitur; sed omnibus prohibetur commodis, inter ignominiosos latitat. [3] Qui vero nec uxores umquam duxerunt, nec proximas necessitudines habent, [4] ad summos honores perveniunt, i.e. soli militares, soli fortissimi,

c. v: Neron. c. VI. Dein humô sustulit pater. Tranquill. Iul. c. LIII. Romæ erat *Lactaria Columna* in foro olitorio, quòd ibi infants lacte alendos deferebant, teste Festo. Fusè Pareus in Elect. Plaut. *S. A. Gabbema.*

1. *suos heredes habet*] *Sui heredes* sunt qui in potestate testatoris tempore mortis existunt, ita ut nulla eos persona in gradu præcedat: ut Imperator satis declarat §. *sui autem. Inst. de Hered. qualit.* Ait autem *suos* ideo dici, quia domestici heredes sunt: *Sic vers. sed sui quidem*, hoc tamen Græcè, Viglio monente significantius est, *οἰκεῖον* (*domesticum*) enim illi & à domo derivant: significant autem proprium. Est ergo *suus heres* quasi proprius & dominatus, non aliunde accitus, quasique sui ipsius hæres. Fingitur enim jure civili filius vivente adhuc patre, quasi dominus esse paternorum bonorum, sicque fictum habet dominium, sive improprium. *Porc. hic.* vel potiùs κατ' ἐλπίδα, & *in spe*, ut Alciatus lib. II Parer. c. XV adpellat. Ideoque ipsis post obitum patris, non de novo adquiritur, sed in illum continuatur dominium, & ex fictitio fit verum & effectuale. *l. in suis. de Lib. & post.* *Suus* ad dominium refertur, ut & pro meo, tuo, suo, possidere dicimus. Viglius *l. 1 pro suo.* Et hanc *sui heredis* qualitatem Græci, τὸ σοῦον, nostri vulgò *suivitatem* nominant. *Ioach. Mynsingerus.*

2. *nec ad cœnas, nec ad spectacula admitt.*] Tornæs. Wouwer. reliqui *n. a. scenas n. a. s. a.* Ne idem bis dicat, leg. *nec ad cœnas.* Bongars. Not in Iust. l. 20. Sic *Erhard.* Ast ego per *scenam* intelligerem histrioniam, per *spectacula* ludos gladiatorios, pugnas bestiariorum, naumachias, & talia. Quæ sanè ut differunt, ita tantum non vim fieri Petronio existimo. Neque sic ad cœnas *admittimur*, quemadmodum ad scenas & spectacula.

3. *Qui verò nec uxores umquam duxerunt*] Ammianus Marcell. lib. 14. *Vilia omnia existimant præter orbos & cœlibes; nec credi potest qua obsequiorum diversitate colantur homines sine liberis.* Plutarch. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας. ἀτέκνους οἱ πλούσιοι δειπνίζουσιν, οἱ ἡγέμονες θεραπεύουσιν, οἱ ῥήτορες μόνοις τούτοις προῖκα συνηγοροῦσι (*De amore prolis. Liberis carentes divites conviviis excipiunt, principes colunt, rhetores hos solos comiter salutant,* &c.) Io. à Wouweren.

4. *ad summos honores perveniunt*] Romanis tamen semper conjugiorum subolisque magna cura. Ideo Censoria illa quæstio solemnis: *Ex animi tui sententia, tu uxorem habes?* Ideo apud Ciceronem de LL. *Cælibes esse prohibento.* Nec ignominiæ solùm cœlibatus, sed pœnæ erat. Ita apud Valerium lib. XI, c. IX. *Camillus & Postumius Censores, æra pœnæ nomine, eos qui ad senectutem cœlibes pervenerant, in ærarium deferre jusserunt.* Et Festus auctor, *Vxorium pependisse dici, qui quod uxorem non habuerit, æs populo dedit.* Exemplum videtur ab Spartanis petitum, apud quos ἀγάμιον ζημία (*cœlibatus mulcta*), imò ὀψιγάμιον, καὶ κακογάμιον (*seræ nuptiæ, & malo consilio initæ nuptiæ*); ut notat Pollux. *Lipsius.* Hinc famosa illa lex Papia Poppæa *de maritandis ordinibus & cœlibum pœnis*, de qua multa Iustus ad l. III Ann. Tacit. *Gabbem.* Hæc sic juxta LL; noster verò de

ſimi, atque etiam innocentes habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tamquam in peſtilentia campos, in quibus nihil aliud eſt, niſi cadavera, quæ lacerantur, [1] aut corvi, qui lacerant. * † Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, genuſque [2] divinationis ſibi non diſplicere confeſſus eſt. Iocari ego ſenem [3] poëtica levitate, credebam, quum ille, ‡ Vtinam quidem ſufficeret [1] lar-

† *Encolpius.* ‡ *Eumolpus.*

de aliis Romanorum moribus, & quę præter a, contra legem fiebant intelligendus; ſuffragante Plutarcho, & Ammiano, ut vidimus. Nec fruſtra ſubjungit, *ſoli militares, ſoli fortiſſimi habentur*, corruptum ſtatum Curiæ ſeu Aulæ indigitans. Addit Gabbema: Conſtitutiones Honorii & Iuſtinia- quibûs lex Poppæa ſublata fuit, cauni, ſam everſionis imperii Romani exiſtimat Procopius; nam cùm homines matrimonia negligerent, infrequentiores factæ ſunt civitates, ita ut barbarorum irruptionibus minimè reſiſtere potuerint.

1. *aut corvi qui lacerant*] Lucem mutuatur ab Horatio Arbiter. lib. II Sat. v. quum captatorem deluſum ab aſtutò divite Corano, vellet indicare:

--- Plerumque recoctus
Scriba ex quinque viro Corvum *deludet hiantem,*
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.

Gabbema. Captatores ultim. voluntatum, ægris per ſpeciem conſolationis aſſidentes, *corvi* ac vultures dicuntur, expectantes teſtatorum cadavera. *Ge. Erhard.*

2. *divinationis*] Gruterus Suſpic. lib. I, c. 12, vult *divitationis* legi à *divito*, quod verbi invenire eſt in Accii Aſtyanacte. *Erhardus. Divito* i. dito, ſeu divitem reddo.

3. *poetica levitate*] Apologiam pro poëtis vid. apud Lotichium, comment. in Petron. lib. II, c. VIII. *Gabbema.* Rationes Lotichii *pro poëtis:* Quod citiùs flectat ſubtilioris elegantiæ facundiæque thymô elaboratum eloquium, quàm nudus & ſimplex abſque ullo nitore atque ingenio deartuatus & elumbis ſermo. Quòd poëtæ ad magna nati, de diis, & deabus, itemque Semideis, ut plurimùm glorioſa multa intertexant, & lectorem ad ſimilia invitent; juxta mentem Lipſii, incredibile, dicentis, quantum animus adſpectu *Romanarum columnarum, obeliſcorum*, taliumque rerum prægrandium, in ſublime evocetur. A Petronio, qui ipſe poëta facundiſſimus, heic intelligi pſeudopoëtas: porcina venerea ſpurcitie ſua contaminantes, qualis ipſe Horatius paſſim, Ovidius verò librîs Amorum, & de Arte, tum Martialis, Tibullus, Propertius, & ejus gregis: gnathones, cœnipetas, quo in numero etiam Flaccus, antequam ab Auguſto à paraſitica menſa, ad munus epiſtolicum evocaretur. Non tales Homerus, Heſiodus, Euripides, Lucretius, & inprimis Virgilius, alii: Illius commatis Platonem è Rep. ſua proſcripſiſſe; non hos quales potiùs, tamquam Deorum progeniem, ad invidiam uſque mirificis laudibûs evehit. Ergo,

Vſus habet laudem, crimen abuſus habet.

Lucanus l. 9 Pharſal.

O ſacer & magnus vatum labor, omnia fato
Eripis, & populis donas mortalibus ævum!

Aliter etiam longè ipſe Arbiter infrà de divina poëſi; nec novum eſt peritum de arte ſua vario reſpectu leviuſculè loqui. Sic Auſonius in epiſt.

 ad

¹ largior ſcæna, i.e. veſtis humanior, quæ præberet mendacio fidem. Non me-Hercules ² peram iſtam differrem, ſed continuo vos ad magnas opes ducerem. † Atqui

† *Encolpius.*

ad Symmachum, *Ternarium ſuum ſcabiem* appellat, Nicol. Borbonius elegantiſſima poëmata, in libelli frontiſpicio, *nugas*, &c.

1. *Vtinam quidem ſufficeret largior ſcæna, i. e. veſtis humanior, quæ p. m. f.*] Hoc modo & Lotich. nec non edit. Frellon. niſi quòd hæc pro *ſcæna*, *ſcema.* Tornæſ. Wouwer. R. Herm. *u. q. s. l. s. i. e. v. h. veſtimentum* (Tornæſ. al. *inſtrumentum*) *latius*, *quod p. m. f.* Anonym. MS. (ad edit. Tornæſii :) Fallor? an omnia illa verba ex ora libri in contextum irrepſerunt? & ſic reſtituendum eſt : *Vtinam quidem ſuppeteret largior ſchema*, *quæ præb. m. f.* Douſa MS. F. *ſcema* ex Plauti Amphitr. *cum ſervili ſcema.* Iterum Anonym. MS. alio tempore atque charactere : Deleo & lego : *Vtinam ſuppilaretur ſchema*, *quæ p. m. f.* Douſa in Præcidan. *Vtinam q. ſ l. ſcena*, *i. e. v. h. q. p. m. f.* Ita enim lego, inductis ſuperfluis illis è gloſſemate, ut apparet procusìs, *veſtimentum latius.* Verùm tempeſtas memini quum quondam fuit, quum *ſcema* reponendum arbitrarer, motus cùm veterum auctoritate, tum Comici noſtri cumprimis, apud quem τὸ *ſcema*, *ſcema*, h. e. gen. fem. prolatum memineram lectitâſſe. ut Amphitr.

Quod ego huc proceſſi ſic cum ſervili
ſcema.

Pro veſtimenti genere. Nunc Plin. potiùs ſententiæ accedo, nepotis dico, ita Epiſt. lib. 7 argumentantis : *Nonne cùm ſurgis ad agendum*, *tum maximè tibi ipſe diffidis*, *tum commutata non dico plurima*, *ſed omnia cupis? utique ſi latior ſcena*, *& corona diffuſior.* Suſpicorque de comitatu ſuo loqui Eumolpum, quem ampliorem, id eſt, frequentiorem, minuſque adeò æſtivè viaticatum ſibi, tum cultiùs aliquantò exornatum deſiderare prædicat ſeſe. ne videlicet ſimulatas divitis domini partes & quaſi mimicam perſonam actitare videatur. tametſi non ignorem, ſumi quoque interdum pro loco ipſo, ubi quiſpiam ſe oſtentat, ſuique ſpecimen facit. Vnde *in ſcenam prodire*, μεταφορικῶς quomodo & ipſe Arbiter aliquantò pòſt in eod. adhuc argumento verſans : *Et ne quid ſcenæ deeſſet*, &c.

2. *peram iſtam non differrem*] Sic & Frellon. editio. Tornæſ. *pœnam* (c. Pith. *peram*). ubi Douſa, c. M. cum Pith. conſentit; unde ſuſpicor πεῖραν (ſignificat *tentamen*) leg. *Pœnam*, habet & Wouwer. alii. Erhardus : Leg. *peram*. *Pera* eſt Græcorum πεῖρα. non, inquit differrem experiri. Palmerius in Spicil. cui adſtipulantur Pithœus, Guilielm. alii. Addit Gabbema ex Palmerio : Nam jocosè illum Ennii ore locutum : *Speram iſtam differrem*, pro *ſpem* non auſim dicere. Douſa in Præcidan. πεῖρα, hoc eſt, tentamentum, ſive adeò experimentum, Gallicè, *la preuve*, vernaculè *Een proeve*, facta à guſtatu in alienum migratione. Sed aliter ſenſit Fr. Pithœus; qui in ſuis hîc Collectan. poſt *peram iſtam differrem*, hoc ſubjungit Martialis :

Me mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat & tetrico cum cane, pera rogat.

Peram igitur *differrem*, eſt hîc iſtic ferrem, diverſis in locis circumferrem. Sic Plautus uſurpavit in Rud. *Nos cum ſcapha tempeſtas dextroverſum differt ab illis.* Idem in Curcul. Act. 4, ſcen. 4. *Iam ego te faciam*, *ut hinc formicæ te fruſtulatim differant.* Et ipſe Petronius ſuprà : *Per totam urbem nos rumoribus different.* *Pera* poſita pro ſqualore ac egeſtate, quæ ratio fuit Eumolpi. *malè ve-*

qui promitto quidquid exigeret, dummodo placeret [1] vestis rapinæ comes, & quidquid [2] Lycurgi villa grassantibus præbuisset. [3] Nam nummos in præsentem usum Deûm matrem pro fide sua reddituram. ‡ Quid ergo, inquit Eumolpus, cessamus [4] mimum componere? Facite ergo me dominum; si negotiatio placet. † Nemo ausus est artem damnare nihil auferentem. Itaque ut duraret inter omnes tutum mendacium, [5] in verba Eumolpi sacramentum juravimus, uri, [6] vinciri [verberari] ferroque

‡ *Eumolpus.* † *Encolpius.*

lè vestiti &c. ut suprà habuimus, nunc etiam naufragi.

1. *vestis rapinæ comes*] Vestis illa divina, cujus suprà mentio facta à Lyca. *S. A. Gabbema.*

2. *Lycurgi villa*] Repete ex præcedentibus de *expilato navigio*, & in Gonsalii præludiis, An *Lycurgus* hîc *Lycas?*

3. *Nam nummos in præsentem usum*, &c.] Innuit Petronius, quòd si prædam, ac manubias Isiaci navigii vendidissent, neutiquam mimo componendo potesse pecuniam defore. *Gabbema.*

4. *mimum componere*] Sueton. c.22. *Ne pœna acrior mimum divulgaret.* ita passim apud scriptores. *Wouweren. cessamus mimum componere.* Perseverat in ead. tralatione, quam cœperat antè: *Vtinam quidem sufficeret*, &c. Ad hæc verba cùm Encolpius respondisset adesse *scenam*, subjicit senex; ergo quid cessamus mimicam fabulam componere? quam illico componunt, & in Eumolpi verba jurant, & in servilem modum ficti dominum eum salutant, tum quæ ipse proponit de opulentia & orbitate sua, ut legitima verba mimi, condiscunt. Guliel. Plaut. quæst. in Epidic. c. ult. *Ge. Erhardus.*

5. *in verba Eumolpi sacramentum juravimus uri*, &c.] Erhardus: Leg. *jur. virgis ferroque necari*, Turneb Adversf.2, c.20; eumque secutus Durantius Var. lect. lib. 1, c. 8. Ego nihil muto: & vulgatam lectionem fulcio hisce Helenii verbis: *uri flammis, virgis secari, ferròque necari.* ubi Goldastus putat verba esse transposita, reponendáque h. m. *virgis necari, ferròque secari:* aut certè leg. *virgis verberari, ferròque necari.* Dousa MS. Vetus versus:

In verba Eumolpi juravimu' sacramentum
Vri, vinciri, virgis, ferròque necari.

& nota, *sacramentum jurare.* Barnab. Brissonius: Gladiatores qui se ludo vendebant in hæc verba addicebant, *Vri, vinciri, ferròque necari.* Test. Horat. lib. II Sat. VII, his versibus:

Quid refert, uri, virgis, ferròque necari,
Auctoratus eas. --- ---

Vbi vetus Commentat. *Gladiatores, ita se vendunt, & cautiones faciunt, uri flammis, virgis secari, ferrò necari.* & mox: *qui se vendunt ludo, appellantur auctorati. Auctoratio enim dicitur venditio gladiatorum, cum conditione emptoris.* Senec. Epist. XXXVII. Atque hoc modo Auctoratum, Lucianus in Icaromenippo, ἄνθρωπον ἑπτὰ δραχμῶν εἰς τὸν ἀγῶνα μεμισθωμένον, *homulum septem drachmis ludo conductum),* vocat. Manilius verò lib. IV, id genus homines caput in mortem & funus arenæ vendidisse scribit.

6. *vinciri [verberari] ferroque*] Tornæs. Wouwer. alii, *vinciri, verberari, f.*

1. *domi-*

roque necari, & quidquid aliud Eumolpus juſſiſſet, tamquam legitimi gladiatores domino corpora animaſque religioſiſſime addicimus. Poſt peractum ſacramentum ſerviliter ficti [1] dominum conſalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter [2] condiſcimus, [3] juvenem ingentis eloquentiæ, & ſpei. ideoque de civitate ſua miſerrimum ſenem exiiſſe, ne aut clientes ſodaleſque filii ſui, aut ſepulcrum quotidie cauſam lacrumarum cerneret. Acceſſiſſe huic triſtitiæ proximum naufragium, quo amplius vicies ſeſtertium amiſerit. nec illum jactura moveri, ſed [4] deſtitutum miniſterio non agnoſcere dignitatem ſuam. Præterea [5] habere in Africa trecenties ſeſtertium fundis, [6] nominibuſque depoſitum. [7] Nam familiam

1. *dominum conſalutamus*] cujus hæc formula apud Plaut. *Patrone ſalve.* Moſtell. act. 3, ſc. 2. *Ge. Erhardus.*

2. *condiſcimus*] Tornæſ. Wouwer. cæteri, *condicim.* Erhardus: Leg. *condiſcimus*; docet enim fabulam poëta, ut hic Eumolpus: diſcunt actores, & diſcunt ſimul, dum actionem periclitantur. Guiliel. Plaut. quæſt. in Epidic. c. 6.

3. *juvenem ingentis eloquentiæ & ſpei*] Venuſtiſſima locutio: ſic Cicer. Phil. II. *Patri porſuaſi, ut æs alienum diſſolveret: redimeret adoleſcentem ſumma ſpe & animi, & ingenii præditum.* in Orat. *Aduleſcens non tam re & voluntate, quam ſpe & expectatione laudatus.* S. A. Gabbema.

4. *deſtitutum miniſterio*] miniſtrîs. *Ge. Erhardus.*

5. *habere in Africa trecenties ſeſtertium fundis*, &c.] Opes haud contemnendæ, nam ſeptingentorum & quinquaginta millium Philippœorum ſummam conficiunt. Et rectè ait *fundîs in Africa*, nam plures ibi agri feraciſſimi. adeò ut ſi Romæ annona deficeret, exinde peteretur. *I. A. Gonſalius.*

6. *nominibuſque*] In nominibus eſſe dicunt I. C. quæ debentur ex obligationibus, *l. xxxvij de acquir. Hær.* cùm & ea quæ in nominibus ſunt ad hæredem tranſeant. Cic. v Verr. vII: Top. cap. III. Inde *nominis* adpellatione omnis obligationis, contractuſque debitorum venit ſignificatio. Suet. in vir. Valerii Catonis refert verſus Furii Bibaculi in æs alienum Grammatici illius ludentis:

Summum Grammaticum, optimum poëtam,
Omnes ſolvere poſſe quæſtiones;
Vnum difficile expedire nomen.

Gabbema. *Nominibus*, h. e. poſitîs in fenore. Aſcon. *Tituli debitorum nomina dicuntur, præſertim in iis debitis in quibus hominum nomina ſcripta ſunt, quibus pecuniæ cammodatæ.* Nomina igitur debitorum tabulis inſcripta, hinc Apul. tabulîs flagitari: Apolog. *Pater ejus plurimis creditoribûs defeneratus, dum undique tabulis flagitaretur.* I. à Wouweren.

7. *Nam familiam*, &c.] Propriè *familiam* dicit neque enim alio titulo ſervæ conditionis homines cenſi antiquitus, nimirum *à famulando*, auctoribûs I. ctis, & Vlpiano in *l.* I π *de Vi & vi armata.* Vnde & *gladiatorum*

familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, ut possit vel Carthaginem capere. Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo, [1] ut plurimum tussiat, ut sit modò [2] solutioris stomachi, ciboſque omnes palam damnet; loquatur aurum & argentum,[3] fundosque mendaces, & perpetuam terrarum sterilitatem. Sedeat præterea quotidie ad rationes, [4] tabulasque testamenti omnibus diebus renovet; &, [5] ne quid scænæ deesset,

rum familiæ apud Ciceronem. Cujus rei caussam reddit Senec. lib. VI Ep. XLVII. *Dousa P.*

1. *ut plurimum tußiat*] Nam tussientes proximos esse morti. omnino credebant. Valerius Mart. lib. II Ep. XXVI. *Gabbema. Plurimum tußiat*, hoc potentiorum erat, uti & procul spuere. vide Casaub. ad Theoph. ad Theoph. Char. περὶ δυσχερείας *(De difficultate, molestia)*. Io. à Wouweren.

2. *solutioris stomachi*] An hîc frequentem vomitum innuit? inquit Celsus lib. I, c. VIII. *Stomachum autem infirmum indicant, pallor, macies, præcordiorum dolor, nausea & nolentium vomitus.* An stomachi solutionem illam, ῥευματισμὸν Græcis adpellatam? Inquit nam Cœlius Aurelianus lib. III de Morbis diut. cap. II. *At si solutio fuerit stomachi, quam rheumatismum vocaverunt, sequitur salivarum fluor, & quibusdam jugis sputus, & oris humectatio nauseabilis.* Quæ adfectiones tussi, sed *humecta* puta, cujus & nunc meminit, haud prorsus absonæ sunt; & mirè consonant, ciborum aversioni, quam subdit, *ciboſque omnes palam damnet:* quod & argutè accipiendum de delicatissimi palati divite. *Gonsal. de Salas.*

3. *fundosque mendaces*] Horat. lib. III Carm. I.

Fundusque mendax. Commentator vetus: *Infructuosus, quia agricolæ spem nil ferendo deceperit.* S. A. Gabbema.

4. *tabulasque testamenti omnibus diebus renovet*] Sic & Frellon. Lotich. *t. t. omnibus* * *renovet*, Tornæs. Wouwer. R. Herm. Dousa MS. ad Tornæsii: Deest f. *horis*, vel aliquid tale. Erhardus: Leg. *omnibus horis* (vel, *diebus*) *renovet*. Putschius. Sic Carinus apud Martialem mutavit sæpe conditum à se testamentum, ut illiceret captatores ad ferenda munera, quibus spem faciebat hereditatis.

Supremus tibi tricies in anno
Signanti tabulas, Carine, misi, &c.

Carinus elusit captatorem, ut Fabius Labienum apud eund. Martial. lib. 7 Epigr. 65. vidend. Senec. l. 6 Benefic. 38. Raderus ad Mart. lib. 4 Epigr. 40: & lib. 6 Epigr. 44. Gonsalius: *renovet*, id est, resignet. Nam hocce testatori permissum, legatáque permutare, ac novos heredes instituere per *l. si testamentum. π qui Testam. fac. pos.* indè *primæ*, & *ultimæ ceræ* vocatæ, quæ priorem, & extremam testatoris continerent voluntatem. Astus ille creber olim fuit orbis divitibus, uti & priscis scriptoribus ejus exagitatio.

5. *ne quid scænæ deesset*] Placidus in Gloss. MS. *Scæna vocatur compositio alicujus criminis, quæ digna sit agi in theatro exclamationibus tragicis.* Quintil. l. 6, c. I. *discutiendæ tamen oratione hujusmodi scænæ.* pro fraude ac technis usurpatur Apul. *Scænam propudiosæ mulieris patefecit.* Gabbema. Apul. l. 8. *Omnemque scenam sceleris illuminat. scena feralium nuptiarum.* passim alii. *Wouweren. Scæna* propriè *umbraculum*, aut *tabernaculum.*

deesset, [1] quotiescunque aliquem nostrûm vocare tentasset, alium pro alio vocaret, ut facile adpareret, dominum etiam eorum meminisse, qui præsentes non essent. His ita ordinatis, [2] quæ bene feliciterque eveniret, precati deos, viam ingredimur. Sed neque [3] Giton sub insolito fasce durabat, & mercenarius [4] Corax detractator ministerii, posita frequentius sarcina, maledicebat properantibus, adfirmabatque, se aut projecturum sarcinas, aut cum onere fugiturum, † Quid vos, inquit, [5] me jumen-

† *Corax.*

naculum. Illo significatu à *σκιὰ (umbra)*, hoc à *σκηνὴ (tabernaculum)* venit. Illi derivationi favet Servius, & origo rei, *scena* enim, inquit, *antiquitus parietem non habuit, sed de frondibus umbracula quærebant; postea tabulata componere cæperunt*, &c. huic, ut ex ipso Servio videmus, tractus temporis quo *scænæ* tabulîs claudebantur, & scriptio in antiquis libb. ac lapidib. per æ, quam textu dignam judicavi; Æoles quippe quos Latini imitati, pro *σκηνὴ σκανὴ*, ut pro *τίθημι (pono) τίθαιμι, μιμναίσκω (in memoriam revoco)* pro *μιμνήσκω* dixerunt. Voss. in Etymolog & Iac. Zwingerus in de Dialectis.

1. *quotiescunque aliquem*, &c.] Auctor Rhet ad Herenn. lib. IV, Notatione ostentatoris pecuniosi: *Cùm puerum respicit hunc unum quem ego novi, vos non arbitror novisse, alio nomine appellat, deinde alio atque alio, heus tu, inquit Sannio, ne quid isti barbari perturbent, ut ignoti qui audient unum putent eligi è multis.* Io. à Wouweren.

2. *quæ - precati deos viam ingredimur*] Tornæs. alii, *quod*. Gabbema: *prec. d.* Forsan *Semitales*. in Catalect.

Neque ulla vota Semitalibus deis
Sibi esse facta. --- Erant *Mercurius*, & *Hecate*. Sed & alii Dii peculiares semitales: quos *Lares viales* vocat Plaut. V, II, XXIV. Arnob. l. III. *Possumus, si videtur, summatim aliquid de Laribus dicere, quos arbitratur vulgus vicorum atque itinerum Deos esse. Hercules* erat Romanis Vialis deus. Festus: *Propter viam fit sacrificium, quod est proficiscendi gratiâ, Herculi aut Sanco, qui scilicet idem est Deus.* Quapropter, inquit, Gonsalius, in ædiculis Herculis Culinæ erant ad quas peregre abituri sacrificabant. Patet ex illa Herculis Saxani inscriptione toties ab eruditis repetita, & quam videre est apud Gruterum p. XLIX, III.

3. *Giton sub insolito onere*] Latet hîc nequitia. *Fascis* (unde & *fascinus* suprà, *putares hominem fascini laciniam*) positum absolutè pro onere.

4. *Corax detractator ministerii*] *C. detrectator m.* Gonsalius: Frequens olim famulorum querela de iniquis ponderibus, nam jumentorum vice, eîs utebantur iter facientes. *Gangabas* eos Persæ vocabant, teste Curtio lib. III. indè & Comicis Græcis sæpius ducebatur servus, qui præ onere clarisus petitus in suis Fabulis, quum inmaret, *θλίβομαι, πιέζομαι (premor, arctor).* Conligitur planè ex Aristophane, dum Bacchum introducit in Ranarum principio inculcatam toties querimoniam fastidientem.

5. *me jumentum putatis esse, aut lapidariam navem*] Hac formula uti possumus, cùm volumus innuere, nos illiberaliter haberi. Pflug. *Ge. Erhardus.*

1. *lapi-*

jumentum putatis esse, aut [1] lapidariam navem? hominis [2] operas locavi, non caballi; nec minus liber sum, quam vos, etsi pauperem pater me reliquit. ‡ Nec contentus maledictis, tollebat subinde altius pedem, [3] & strepitu obscœno simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore [4] persequebatur, *olfactui ut officeret. Sed & hic ad ingenium redux Eumolpus,* † Multos, inquit [Eumolpus], ô juvenes, carmen decepit: nam ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque [5] teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit se continuo [6] in Heliconem venisse. sic [7] forensibus ministeriis exercitati, frequenter [1] ad

‡ *Encolpius.* † *Eumolpus.*

1. *lapidariam navem*] Illæ erant lapidibus marmoribusque ferendis idoneæ: quæ omnium maximæ fuere, ex illis scilicet quæ *onerariæ* dicuntur. Conligo ex Plin. lib. XXXVI, c. I: lib. XVI, c. LX. *I. A. Gonsalius.*

2. *operas*] Inquit Paul. Ictus *l.* I ff *de oper. Libert. Operæ sunt diurnum officium*, id est, quæ per singulos dies dantur. Et *l.* I ff *de oper. Serv. Opera in actu consistit, nec antè in rerum natura est. quàm is dies venit, quo præstanda est.* S. A. Gabbema.

3. *& strepitu obscœno*] Id strepitûs supra modum oneratis dederunt scriptores antiqui. Parissime Aristophan. in Ran. *Strepitus obscœnus* ille, antiquis etiam *flagitium* vocatur. Cicer. lib. IX Ep. ad Pætum. *Suppedit, flagitium est.* Plaut. Pœn. III, II, XXXII. *Gonsalius.*

4. *persequebatur*, olfactui ut &c. *Multos, inquit [Eumolpus] ô juvenes*] Quæ sic in textu alio lucent charactere, nisi Tragur. codicis faciam mentionem, Gabbem. seu Gonsalii sunt recens infarta, ut jam suprà monui. Sed & reliqua hic ap. alios sic habent. Tornæs. Wouwer. Frellon. cæteri, *prosequebatur* (Tornæs. *perseq.* ubi Dousa, c. M. *proseq.*) *** *Multos, inquit Eumolpus, ô.j.* Tornæs. *Multos, ô j.*

5. *teneriorem*] *teneriore* f. *Dousa* MS.

6. *in Heliconem venisse*] quamplurimos tum Romæ res familiaris domi angusta impellebat, audere aliquid in literis. Multi ad forum se conferebant: plures cùm agere caussas nescirent, aut nimis laboriosum putarent, ad Poëtices studium tamquam in portum confugiebant. Ad istos falsò creditos poëtas referenda sunt hæc Petronii verba & Persii versus in prolog. Nam quod illi impudentes jactabant somniasse in Parnasso, & ab ipsis Musis fuisse doctos, id Persius refellit; veram adferens caussam, quæ misellos ad templa Musarum, tamquam ad egestatis suæ asylum compulisset. *Isaac. Casaubonus.*

7. *forensibus ministeriis exercitati*] Videtur notare Silium Italicum, de quo Martial.

Proque suo celebrat nunc Helicona foro.

uti & Lucanum, qui relicto forô ad Heliconam transgressi, pro caussis carmina Apollini quàm Themidi operari elegerunt. Rader. ad Martial. lib. 7 Ep. 53. *Ge. Erhardus.*

1. *carmi-*

[1] ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum faciliorem refugerunt, credentes facilius poëma exſtrui poſſe, quam controverſiam ſententiolis vibrantibus pictam. Cæterum neque generoſior ſpiritus vanitatem amat, neque concipere, aut edere partum mens poteſt, niſi ingenti flumine literarum inundata. [2] Effugiendum eſt ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate, & ſumendæ voces à plebe ſubmotæ, ut fiat,

[3] *Odi profanum vulgus, & arceo.*

Præterea curandum eſt, ne ſententiæ emineant extra corpus orationis expreſſæ; ſed [4] intecto veſtibus colore niteant. Homerus teſtis, & Lyrici, Romanuſque Virgilius, & Horatii curioſa felicitas. [5] Cæteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen; [6] aut viſam timue-

1. *carminis tranquillitas*] C. Plin. lib.7 Ep. 9. *Fas eſt & carmine remitti-- Luſus vocantur; ſed hi luſus non minorem interdum gloriam quàm ſeria conſequuntur-- Itaque ſummi Oratores, ſummi etiam Viri ſic ſe aut exercebant aut delectabant, imò delectabant exercebantque.*

2. *Effugiendum eſt ab omni verborum vilitate*] Iuven. Sat. 7.

Sed vatem egregium, cui non ſit publica vena,
Qui nîl expoſitum ſoleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta. Io. à Wouweren.

3. *Odi profanum vulgus*] Verſus eſt Horatii lib. III Od. 1. Adludit ad Eleuſiniorum myſteriorum ſolemnem morem, unde exeſſe per præconem jubebantur profani. îs & ad alia ſacra extenditur, ut in *mirabili ignis prodigio* apud Gratium. Cyneget. Vide de hoc more latè ſcribentes Briſſonium, lib. Form. & P. Gregorium Syntag. juris lib. XXXI, c. IIX. *Profanum vulgus* propriè dixit: nam vulgaria ſunt profana. *Erhardus. Profana*, ethnico more, extra conſecrationem, & initiationem: illud de locis, hoc de hominibus.

4. *intecto veſtibus colore*] Editio Plantin & Lugdun. & exempl. Antiſ. *intexto*, quod verius puto. Sic enim paulò antè, *ſenſumque teneriorem verborum ambitu intexuit.* Plin. c. 48, l, 8. *Aurum intexere* (veſtibus) *in Aſia invenit Attalus.* Vtitur & M. Tullius ſæpe metaphorixῶς. *Ch. Richard.* Editio citata Lugdun. ſeu Tornæſiana: *intexto verſibus* (in marg. h. e. al. *intecto veſtibus*) *colore. Intexto verſibus* & c. Tragur. Sic & paulò antè, *neque generoſior ſpiritus ſanitatem amat*, habet cum ead. edit. TornæsI. Wouwer. reliqui, *intecto veſt. c.*

5. *Cæteri aut non viderunt viam*] Nec mirum, quum anguſta nimis ſit via, quæ Heliconem aſcendentibus patet. Propert. l. III El. 1: Horat. lib. II Ep. II. *I. A. Gonſalius.*

6. *aut viſam*] Sic & Frellon. ac Lotich. *a. verſum*, Tornæſ. cæteri. Douſa MS. ad edit. Tornæſii: procul dubio legendum eſt *viſam*, pro *verſum*. In Præcidaneis: Magnâ cum fiduciâ *viſam* reponendum pronuncio, &c. Idque non mihi, ſed verò lectioni MSi credi, atque acceptum ferri cupio. Ibi tamen c. M. non laudat.

I. *viam*

timuerunt [1] calcare. [2] Ecce, belli civilis ingens opus quiſquis attigerit, niſi [3] plenus literis, ſub onere labetur. [4] Non enim res geſtæ verſibus comprehendendæ ſunt, quod longe melius Hiſtorici faciunt; ſed per ambages, [5] deorumque miniſteria, & fabuloſum ſententiarum tormentum præcipitandus eſt liber ſpiritus, [6] ut potius furentis animi vaticinatio adpareat, quam religioſæ orationis

1. *viam calcare*] Horat. *Et calcanda via leti.* Ch. Richard. *Calcare*, eſt terere. Ariſtoph. in Avibus: οὐδ' Αἴσωπον πεπάτηκας, i. non triviſti, non diligenter pervolutaſti. Erhard. ex Adv. Turneb. Tranſlatio ut paret, à via, & pedibus, ad ſtudia, ac animum, manuſque. *Calcare* enim propriè eſt pedibûs comprimere; terimus autem & manibûs.

2. *Ecce belli civilis ingens opus*] Tangit Lucanum, in cujus ut æqualis invidiam hoc carmen fecit; & quem è poëtarum numero excludit etiam Quintilian. lib. 10, c. 1; Serv. in Æneid. & Iornandes in hiſt. Gothor. reclamante tamen Sidonio Apollinari l. 2 Ep. 10. Savaro in Not. Rader. ad Martial. lib. 14 Epig. 171; Gyraldus Dialog. 4; Barthius ad Claudian. n. 2227. *Ge. Erhardus.*

3. *plenus literis*] Sic *plenus ſcientiâ*, dixit Claud. Mamertus lib. 2, c. 10; *omni ſcientia refertus* Eucherius Ep. ad Valerian. Savaro ad Sidon. lib. 4 Ep. 22. Sic infrà Petron. *Eumolpus felicitate plenus.* Et iterum, *oratione blandiſſima plenus.* Erhardus.

4. *Non enim res geſtæ,* &c.] Tacitum ſcomma in Lucanum, cui σύγχρονος (*coævus*) fuit Arbiter, vult Merula. Fabius lib. x. *Lucanus ardens & concitatus & ſententiis clariſſimus, &, ut dicam quod ſentio, magis oratoribus, quàm poëtis annumerandus.* Servius in 1 Æneid. *Quod diximus poëtica arte prohiberi, ne apertè ponat hiſtoriam, certum eſt. Lucanus namque in numero poëtarum eſſe non meruit, quia videtur hiſtoriam compoſuiſſe, non poëma.* Gabbema. Meram hiſtoriam canere, eoque ordine, res quo geſtæ ſunt, deſcribere, à poëtæ omnino munere eſſe alienum edocet in præſentia Petronius, & latiùs in 1 Iliad. Euſtath. Minimè verò innuit Arbiter, quòd poëma ex hiſtoria non ſit conficiendum. tale namque delirium in mentem hominis eruditiſſimi cadere non potuit, quum nemo neſciat omnibus epicis poëtis *res geſtas*, ſive hiſtoriam eſſe pro argumento. Quod & Tragicis commune quoque eſt. Vnde poëta à Scaligero P. adſertus Lucanus, vindicatuſque ab nugatorum calumniis Grammaticorum, objicientium videlicet illum hiſtoriam conſcripſiſſe, non poëma. *I. A. Gonſalius.*

5. *deorumque miniſteria*] Phædrus: hoc interpretatur Fab. LXXXI.

Exigua quum frenaret materia impetum,
Vſus poëtæ, ut moris eſt, licentiâ,
Atque interpoſuit gemina Ledæ ſidera.

S. A. Gabbema.

6. *ut furentis animi vaticinatio adpareat*] *Animi*, omittit c. Tragur. Lundorpius: *Furor* eſt enthuſiaſmus ille divinus, quo cœlitus adflata poëtarum natio ad carmen decantandum rapitur. *Impetum* vocat Ovidius. In tali ἐνθουσιασμῷ conſtituti Heſiodus, & reliqui antiquiſſimi poëtæ, à Muſis ſua ſe carmina accepiſſe commenti ſunt.

tionis ſub teſtibus fides. [1] tamquam ſi placet hic impetus, etiamſi [2] nondum recepit ultimam manum.

† *Orbem jam totum* [3] *victor Romanus habebat*
Qua mare, qua terra, qua [4] *ſidus currit utrumque,*

[1] Nec

† *Bellum Civile.*

1. *tamquam ſi placet hic impetus*] *Tanquam* & Tornæſ. alii codexque Tragur. ſed Tornæſ. in m. *deeſt* (antè) *aliquid.* Erhardus ſeu Lundorpius : Putſch. legit *tangam.* ineptè. particulam *tanquam* ſic abſolutè & ſuprà poſuit ; *& me tanquam furtivis ſubinde oſculis verberabat.* Et iterum, *qui tanquam toga virilis ſtolam ſumpſit.* Marius Victorin. de Art. Grammat. lib. 4. *Hoc genus metri maximè deſiderat ſeparari in duas clauſulas, tamquam*

Super alta vectus Atys.

dehinc, Celeri rate maria. Sic vocula ὡσεὶ (*tamquam*) non tantùm ſimilitudinem ſignificat, ſed etiam verè ſpeciem, ut Ioan. 1. *Vidimus eum tanquam unigenitum.* hic ὡς habetur, cui æquipollet ὡσεὶ apud Lucam 22. ubi ſcribitur : *Factus eſt ſudor ejus tanquam guttæ ſanguinis decurrentes in terram.* Quod non ſic accipiendum, quaſi dicere voluerit, Salvatorem emiſiſſe ſudorem ſimilem guttis ſanguinis, ut ipſe tamen ſanguis non fuerit : ſed intelligendum eſt, ſudorem decurriſſe ſanguineis guttîs. Bucerus Annot. in Matth. c. 26, v. 39.

2. *nondum recepit ultimam manum*] Proprium poëtarum, hocce, aut ſimili προλήψεως (*præoccupationis*) genere, puta, *adhuc ſub ſpongia eſſe, in incude verſari,* αὐτοσχεδίως (*extempore, tumultuarie*), *conſcripta & effutita,* præoccupare auditorum animos, ut ſi, quæ nondum exacta numeris ſuîs & perfecta ſunt, elegantiam habeant exſpectatam, aureſque impleant; majus ſic meritò laudis choragium aucupentur ; vel etiam, ſi fortè aliquid occurrerit minùs elegans, minùs conſonum, minúſque politum, calumniandi jam ante habeant anſam præreptam. *I. A. Gonſalius.*

3. *Orbem jam totum victor,* &c.] Principium hoc belli civilis, ita ante annos fere octingentos expreſſit & æmulatus eſt Hericus, ſatis doctus eo ævo vates :

Orbem tum totum victor Romanus agebat,
Quà mare, quà tellus, quà cardo invergit uterque,
Si quod in orbe fretum, ſi quis ſinus abdituſ uſquam,
Si quod clima foret Phœbæa lampadis expers,
Si qua fuit regio, qua fulvum gigneret aurum,
Nil niſi Romani vivebat nominis umbrâ. Gabbema.

Salluſt. *Ea tempeſtate mihi Imperium P. R. multò maximè miſerabile viſum eſt. Cui cùm ad occaſum ab ortu ſolis omnia domita armîs parerent, domi otium atque divitiæ affluerent,* &c. Lat. Pac. de Imp. Rom. *gentibus adoratur, toto orbe terrarum privata & publica vota ei redduntur.* Hinc Orbis Romanus Vlpiano lib. 17 de ſtat. Hom. *Ga. Barthius.*

4. *ſidus currit utrumque*] Sic Claudian. de Roma :

—*Ad Solem victrix utrumque cucurri.*

Orientem videl. & Occidentem. Petronius *ſidus* vocat ſolem, ut Græcis eſt ἀστὴρ (*ſtella*). Scholiaſt. Pindari Olymp. 1. τὰ γὰρ ἐκ πολλῶν συγκείμενα ἄστρων ζώδια, ἄστρα λέγονται. ὁ δὲ ἥλιος ἀστὴρ (*Quæ enim ex multis ſtellis congregantur ſigna Zodiaci, aſtra ſeu ſidus dicuntur, ſol verò ſtella* [Ciceroni tamen ipſi alicubi etiam *ſidus*]) Bath. ad Claudian. n. 1048, & priùs n. 490. Ad rem eſt Pet. Matthæus Hiſt. Francorum l. 1, narr. 1, n. 11. *Ge. Erhardus.*

1. Nec

[1] *Nec satiatus erat.* [2] *Gravidis freta pulsa carinis*
Iam peragrabantur; si quis sinus abditus ultra,
[3] *Siqua foret tellus* [4] *quæ fulvum mitteret aurum,*
Hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
Quærebantur opes, non vulgo nota placebant
Gaudia: non usu plebeio trita voluptas.
[5] *Assyria concham laudabat miles in unda.*

Quæsi-

1. *Nec satiatus erat*] Festus Rufus: *Cato Cyprias opes Romam navibus advexit, ita ut jus ejus insulæ avariùs magis quàm justiùs simus assecuti.* Idem scribit Ammian. lib. XIV. *Avidè magìs quàm justè* &c. Tale convitium in Romanos Vibii Virii refert Livius decad. III lib. VI; & Mithridatis Iustinus lib. XXXIIX. *Io. Alex. Braßican.*

2. *Gravidis freta pulsa carinis Iam peragrabantur*] Sic & Tornæs. cæteri. Dousa ad ed. Tornæs. c. M. *G. f. p. c. Iam peragebantur.* Tragur. c. *G. f. pressa carinis I. peragebantur.* Erhardus: *gravidis carinis*, i. onustis. Rubenius: *gravidas carinas* haut satis probo; & puto germanum esse, *Graiis freta pulsa carinis.* Nempe Pontus & loca, per quæ Iason cum suis ad aureum vellus.

3. *Siqua foret tellus*, &c] Ingentem avaritiam P. R. caussam bellandi fuisse ait Iugurtha Ep. ad Bocchum apud Sallust. *Paullo antè Carthaginienses, item Regem Persen, pòst uti quisque opulentißimus videatur, ita Romanis hostem fore.* Idem lib. IV Hist. *Namque Romanis cum nationibus, populis, Regibus, cunctis una & ea vetus caussa bellandi est, cupido profunda Imperii & divitiarum.* S. A. Gabbema.

4. *quæ fulvum*] M. c. *fulvum quæ.* Dousa MS.

5. *Assyria concham*, &c.] Tornæsius:
Assyria concham l. m. in u.
(Henr. Steph. *Hesperia coccum l. m. in ora.* alii, *Ac spireum*).
Quæsitus ---
Hinc N. crustas (Steph. *silices.* Scalig. *accurrant*) *i. n. v. S.*
Atque A. p. s. despoliaverat (Sic & Wouwer. cæteri) *a.*
Ecce a. c. elisæ (al. & *læsæ*) *v. p.*
Quæritur in s. Mauri (al. *auro.* al. *circo.* ubi & Dousa, c. M. *auro. Mauri*, Wouwer. Lotich. R. Herm.) *f. & u. A.*
Afrorum ---
Ad mortes (ibi Dousa: c. M. *mortem*) *p. suas* (al. *fames.* accedit c. M. Dousæ) *p. a. c.*
Tigris ---
Vt b. ---
Heu p. e. perituraque (hìc Dousa: *parituraque* Meller, & v. c.) *p. f.*
Tragur. codex:
Æs pireum cum l. m. in u.
Quæsitus ---
Hinc N. accusatus, i. n. v. S.
Atque A. p. s. despol. a.
Ecce a. c. & læsæ v. p.
Quæritur in s. a reo (Germ. Colladonii codex, *an reo*) *f. & u. hamo.*
Afrorum ---
Ad m. p. fames p. a. c.
Tigris & a. g. nectatur (i. *vectatur.* Sic & alia mendosè quidem, sed quocum faciant, liquebit. *a reo*, versu [retro] abhinc 4, puto esse *auro*, vel *circo*, & pro *Mauri* similive irrepsisse.) *in a.*
Vt b. ---
Heu p. e. parituraque p. f.
Barthius: *Assyria concham.* audacissimè ita ad suum sensum interpolavit acumen Palmerii. *Assyriarum gemmarum* mentio ap. Sidonium paneg. Major. Purpuræ ex ead. regione, Maro Culice:
Si non Assyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera.

Quæsitus tellure nitor certaverat ostro.
Hinc [1] *Numidæ crustas, illinc* [2] *nova vellera Seres,*
[3] *Atque Arabum populus sua dispoliaverat arva.*

Ecce

Erhardus: *Assyria concham* &c. al. *Æsopyreum.* Leg. *Ac sese pictum laudabat miles in unda.* Turneb. Adversf. l.4, c.19. vulgò, *Æs pyreum conlaudabat miles in unda.* Restituendum puto: *Æs Ephyreum conlaudabat m. in uda* (seu *ima*) *Quæsitus tellure* -- Nam *uda* in *unda* migravit non rarò. Gifanius Ind. Lucret. Totum locum ita emendo:

Æs Ephyreæum l. miles: in uda
Quæsitus t. n. c. ostro;
Hinc N. lapides ---
Atque --- (deest)
Ecce a. c. & læsæ v. pacis:
Q. i. f. Mauris (sic & edit. Frellon.) *fera; & v. H.*
Excutitur (puto abesse *Afrorum.* Sic: *A. e.* prout omnes, atque etiam Wouweren, cujus nobis Erhardus textum interpretatur) ---
Ad m. pretiosa: (sic & Germanus Colladonius hîc distinguit atque legit) *fames p. a. classes:*
Tigris & a. g. jactatur in a.
Vt b. -- --
H. p. e. parituraque p. f.

Æs Ephyreæum, est Corinthium: Iuven. *Ephyræum*, Virgil. *Ephyreium.* Queritur *æs Ephyræum* esse in amore militi, quod armis [fabricandis] non faciat; illud quod faciat non esse. Palmerius in Spicileg. *fames premit advena classes.* Classe ex Ægypto Romam commeatus portabatur. At Imperatores eò dementiæ venerunt, ut annonaria classe feras, ac circo arenam peterent. Idem Palmer. Spicileg. Dousa MS. Fidem emendationi facit Sueton. Nerone. *Ex annonæ quoque caritate, licitantium accrevit invidia. Nam & fortè accidit, ut in publica fame Alexandrina navis nunciaretur Arenam luctatoribus aulicis advexisse*, &c. Meller. Anonym. MSus: *Advenam famem* vocat bestias, quæ tantùm crudelitatis & voracitatis commendatione aluntur. Salmasius: *Assyria concham*, &c. Hi versus ita legendi:

Hesperium coccum laudabat miles, eadem
Quæsitus tellure nitor certaverat ostrô.

Coccum Hispanicum laudat miles, eoque vestiri expetebat; *Eadem tellure quæsitus nitor ostrô certabat*, id est minium. Petronius *nitorem* absolutè de minio dixit, quia inter colores pretiosos, & quos Græci ἀνθηροὺς, floridos vocant.

1. *Numidæ crustas*] Senec. Epist. LXXXVI. *Pauper sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magnis & pretiosis orbibûs refulserint, nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sint, nisi illis undique operosa & in modum picturæ variegata circumlitio prætexatur. Numidæ crustas*, id est, marmora, hinc crustæ marmoreæ *l. xvij § quæ tabul.* π *de action. Empt.* Plin. l. XXXVI, c. VI. Sidon. l. II Ep. II. *Iam si marmora inquiras, non illic Paros, Charistos, Proconissos, Phryges, Numidæ, Spartiatæ, rupium variatarum posuere crustas.* S. A. Gabbema.

2. *Nova vellera Seres*] Senec. Tragicus Thyeste:

Seres vellere nobiles.

Lanuginem quandam Seres petebant, ex arboribus, quam postea nentes *Sericum*, sic ab illis denominatum, conficiebant. Vide Amm. Marcell. lib. XXIII, ubi latiùs de *serici* confectura. Puto *nova* Petronio vocari, quæ Senecæ coævo scriptori, *acu distincta*, tunc primùm beatioribus inventa. Id autem dubium non est, primitus *sericum* arboribûs depecti; *byssum* verò instar lini è terra edi; bombycinum à vermiculis gigni: *Gonsalius.* Errat procul dubio *sericum* bombycino contradistinguendo. Vid. Isidorus l.19, c.27; & Scalig. Exerc. 158 adv. Cardan.

3. *Atque Arabum populus sua dispoliave-*

Ecce aliæ clades, & [1] læsæ vulnera pacis.
[2] *Quæritur in sylvis Mauris fera: & ultimus [3] Ammon*
Afrorum excutitur. ne desit bellua dente,
[4] *Ad mortes preciosa suas, premit advena classes*
Tigris, & [5] aurata gradiens vectatur in aula,
[6] *Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.*
Heu pudet effari, perituraque prodere fata!
[7] *Persarum ritu male pubescentibus annis*

Subri-

liaverat arva] Vt Romam frutices aromaticos, ac odores mitteret. *S. A. Gabbema.*

1. *læsæ vulnera pacis*] Elegantissimè. Sic Claudian. *vulnere famæ*. Barth. n. 1972. *Erhardus*. Barthius hîc: *læsæ*, q. constupratæ. Tertullian. in Sodoma:
-- *læsum Sodomis amittere sexum.*

2. *Quæritur in sylvis Mauris fera*] Editio Lugdunensis *Mauri*. aliquantò rectiùs, nisi fallor: ut sit Enallage numerorum, *in sylvis Mauri*, pro Maurorum, & Mauritaniæ. Potest etiam legi, *Mauro*, tertio casu, pro quæritur à Mauro venatore. Vel *in sylvis Mauris*, *Mauræ sylvæ*. ut apud Horat. *Maura jacula*, *Mauri angues*, & *Maura unda*. Nam de venatione leonum hîc Petronium loqui, ea quæ de tigride subjicit facilè fidem fecerint. In Mauritania multi & magni leones. *Ch. Richardus.*

3. *Ammon Afrorum*] pro *Libya*, ubi Iupiter *Ammon* vel *Hammon* ab arenis sic dictus colebatur: ἄμμος quippe Græcis *sabulum*, *arena*. *Libya* autem inter quaternas pars Africæ penultima, versus oceanum Æthiopicum. olim excepta Carthaginensi regione, tota Africa Libya audiit. *Mauritania* seu *Mauri* qui præcesserunt, pars sunt Barbariæ juxta oceanum Atlanticum, & fretum Gaditanum. Barbaria primus quadrans Africæ, *Numidarum* quos etiam habuimus secundus, quartum Nigritarum terra sibi vendicat. Iuxta hodiernam distributionem. *Car. Steph.*

4. *Ad mortes* &c.] Hîc repete quæ paulò antè ad verba *Assyria concham*, in fine ibi collationis II versuum, ex Palmerio, Dousa, & Anonymo adducta.

5. *aurata gradiens vectatur in aula*] *Auratam aulam*, claustrum aut caveam interpretor, quibûs advehi feræ consueverant. non ineptè, quum claustra illa, quasi ὕπαιθρα sint & *subdialia*, quæ loca Homero sæpius *aula* propriè nuncupantur, ut Rhodiginus fusè observavit, lib. XII. Ferreæ & ligneæ primitus eæ caveæ fuere, sed postea inaurari cœptæ sub profusis admodum principibus, potissimùm Nerone. *Gonsalius*. Adi & Pomponium Sabinum in Cirin Virg. *Gabbema.*

6. *Vt bibat humanum*, &c.] Imitatus est Prudentius:
Funditur humanus Latiali in munere sanguis.
Salvian. l. VI. *In spectaculis primum deliciarum genus est, mori homines, impleri ferarum alvos humanis carnibûs, cum circumstantium voluptate.* Gabbema.

7. *Persarum ritu*] Persarum mos pueris virilitatem exsecare formâ præcipuè cæteris antecedentibus. Semiramidis illud inventum est, ut refert Ammian. lib. XIV, c. XVII: Claudian. lib. I in Eutrop. Domitianus hoc primus prohibuit, ut ex Stat. Sylv. lib. III de Coma Earin. patet. *Gabbema.* Claudianus:

 --*seu*

Subripuere [1] viros; exsectaque [2] viscera ferro
In venerem fregere: atque ut fuga mobilis ævi
Circumscripta mora properantes differat annos.
[3] *Quærit se natura, nec invenit. omnibus ergo*
[4] *Scorta placent, [5] fractique enervi corpore gressus,*
[6] *Et laxi crines, & tot nova nomina vestis,*
[7] *Quæque virum quærunt.* [8] *Ecce Afris eruta terris*

Citrea

--seu prima Semiramis astu
Assyriis mentita virum, ne vocis acutæ
Mollities, levesque genæ se prodere possent,
Hos sibi conjunxit similes; seu Persica ferro
Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram. I. à Wouweren.

1. *viros*] Genitalia. Catull. Carm. de Berecynthia & Aty:

Itáque ut relicta sensit sibi membra sine viro.

Sic Arnob. *vir* pro crepundiis illis Pyrgopolinicæis. *Gabbema.* Arnobius l. 1. *Attyn spoliatum virô.* lib. 5. *Attys virum sibi abstulit.* Græcis hoc ἀνδροτέμνειν (evirare). *Wouweren.*

2. *viscera*] id est, testiculos. Dicit id quod in Notis Gratiosi Epidauritæ legitur; A. T. A. *adulescenti testiculos abscidit.* S. A. Gabbema.

3. *Quærit se natura*] Huc spectat capitalis illa legis pœna Constantio & Constante auctoribûs perlatæ: *Cùm vir nubit in fœminam viris porrecturam quid cupiatur, ubi sexus perdidit locum? ubi scelus est id quod non proficit scire? ubi Venus mutatur in alteram formam? ubi amor quæritur nec invenitur?* Ex Durant. Casellio in l. cùm vir nubit 31 C. ad L. Iul. de adult. *I. Dousa.*

4. *Scorta*] Adolescentes exsecti. *Gabbem.*

5. *fractique enervi corpore gressus*] Salvian. lib. 5 de Provid. *Cùm muliebrem habitum viri sumerent, & magìs quàm mulieres gradum frangerent.* Hieron. ad Rust. *Qui gradum molliùs incedendo frangunt, tamquam ferrent sacra Iunonis, ut Iuvenalis & alii ludunt.* Cicer. lib. 1 de Officiis scribit, esse *similes pomparum ferculis.* Marinus Neapol. putat etiam animi rationem ex incessu colligi. Vnde & Sallust. de Catil. *Cujus incessus modò citus, modò tardus.* Ita nobis Iulianum describit Gregorius Theologus: & Cicer. de Antonianis in XIII Phil. *Io. Alex. Brassican.*

6. *Et laxi crines*] Pro quo ego *fluxi*, lubenter reposuerim ad illud Martial. accommodandum:

--- Mollesque flagellent
Colla comæ. --- vel certè *lixi* rescribendum, id est, lixiviô (quam *causticam* seu *Batavam spumam* idem poëta appellitat) loti atque imbuti crines. Verbi caussâ:

Et mutat Latias spuma Batava comas.

Nisi si tamen, *laxos*, pro solutis interpretari malimus. *Dousa.* Cicero dicere solebat de Cæsare, se quò minùs crederet eum ad tyrannidem adspirare, adduci capillorum molliter fluentium argumentô. Petron. quoque *crines laxos* inter luxus titulos recenset. *Idem* MS.

7. *Quæque virum quærunt*] Quem videbant mollem, victu, ore, vestitu, de eo dicebant, *Hic virum quærit.* Idem olim de Pompejo M. dictum, qui cùm omni corporis habitu & incessu mollitiem præferret, hoc effugere non potuit. Ita enim à Cinna poëta perstrictus fuit:

Fasciolâ qui crura tegit, digito caput uno

Scalpit,

Citrea mensa, [1] *greges servorum, ostrumque renidens*
Ponitur, [2] *ac maculis imitatur vilibus aurum,*
Quæ turbant [3] *censum.* [4] *hostile ac male nobile* [5] *lignum*
Turba

Scalpit: quid credas hunc sibi velle? virum, Scaliger F.

8. *Ecce Afris eruta terris Citrea mensa*] Sic mei editi omnes. Dousa ad TornesI: c. M. *Auream.* hoc quidem etiam in c. Tragur. latet in *Antea* (Aurea) *m.* sed non placet propter sequens *imitatur* (c. Tragur. *mutatur* quomodo & Dousæ c. M.) *aurum.* Quamquam Chr. Richardus juxta Plantin. edit. legere suadeat: *ac maculis* (ipsi, Pario lapide) *mutatur* (permutatur) *vilibus aurum.* Martial. l. 14 Epigr. 89, cujus lemma: *Mensa citrea.*

Accipe felices Atlantica munera silvas,
Aurea qui dederit dona minora dabit?

Videndus Rader. ad Martial. lib. 12 Epigr. 54; & lib. 14 Epigr. 79. *Erhardus.* Mensas è citro intelligit ex Mauritania Africæ regione magno precio Romam adlatas; quæ & eburneis pedibûs fulciebantur. Martial. lib. II Ep. XLIII: lib. IX Ep. XXII. Non hîc prætereundum est quod de Seneca Philos. tradit Dio lib. LXI. Quingentos nimirum tripodas ipsum habuisse de ligno cedrino, pedibus eburneîs suffultos, similes prorsus & pares inter se, super quibus epulari consueverat. Singulorum pretium ex Tertull. lib. de Pallio c. V. cognoscere licet. *Adige cautè rem ambitioni; qua M. Tullius quingentis millibûs numûm orbem* Citri *emit, qua bis tantum Asinius Gallus pro* mensa *ejusdem Mauritaniæ numerat.* Gonsalius. *Quingenta nummûm millia,* seu quingenta sestertiûm millia (quod idem) quibûs una Tullii *mensa citrea* constitit, efficiunt Philippicos 12500. Ex hujus quingenties summæ cumulatione apparebit, qualis Seneca præco frugalitatis & paupertatis fuerit, & tantumnon qualis philosophus? vix suo modô prurigi-noso Eumolpo nostrô melior. Talem Præceptorem, quidni Deus per talem Discipulum (Neronem) castigârit.

1. *greges servorum*] Plinius *legiones* vocavit; *agmina* Ammianus lib. XIV; Seneca *turbam,* Consol. ad Helv. Sed quid mirum, si unus Pedanius Secundus *quingentos servos* habuerit domi, testante Cornelio Tacit. lib. XIV Ann. imò *millenos* plurimi. Sed ut mireris semel audi Athenæum l. VI. Μυρίους καὶ δισμυρίους (οἰκέτας) καὶ ἔτι πλείους δὲ πάμπολλοι κέκτηνται· οὐκ ἐπὶ προσόδοις δὲ, ὥσπερ ὁ τῶν Ἑλλήνων ζάπλουτος Νικίας· ἀλλ' οἱ πλείους τῶν Ῥωμαίων συμπροϊόντας ἔχουσι τοὺς πλείστους. *Decem, imò viginti mille, & plures quoque servos habent, non quæstus caussâ, ut ille Græcorum ditissimus Nicias, sed plerosque in publicum comitantes.* Petronii locus hîc haud dubitanter de pueris in triclinio ministrantibus capiendus. *I. A. Gonsalius.*

2. *ac maculis imitatur vilibus aurum*] Aliter quàm reliqui Interpretes hunc explicat locum Gonsalius, quem refutat Cl. Gronovius lib. III Observ. c. XI. *Gabbema. maculis.* Seneca de Tranquill. cap. I. *Placet minister incultus, & mensa non varietate macularum conspicua.* Wouweren. Sed is legi vult, *à maculis mutatur vilibus aurum.*

3. *censum*] Tornæs. R. Herm. c. Tragur. *sensum.* reliqui, *censum.* Dousa MS. *Quæ sensim trahat h. a. m. n. l.* c. MS.

4. *hostile*] id est, peregrinum. Et *hostem* antiqui vocarunt quem nos hospitem; Ennius de Scipione Africano:

Hic est ille situs cui nemo cive neque hostis
Quivit pro factis reddere operæ pretium.

 In

Turba sepulta mero cicumvenit: omniaque [1] orbis
Præmia, [2] conceptis miles vagus [3] exstruit armis.
[4] *Ingeniosa gula est. Siculo scarus æquore mersus*
[5] *Ad mensam vivus perducitur, inque [6] Lucrinis*
Eruta litoribus [7] vendunt conchylia cœnas,
Vt renovent per damna famem. jam [8] Phasidos unda
Orbata est avibus: mutoque in litore [9] tantum
Solæ desertis adspirant frondibus auræ.
Nec minor [10] in campo furor est, emptique Quirites
Ad prædam [11] strepitumque lucri suffragia vertunt.

Venalis

In sacris resolutoriis dicebatur: HOSTIS. VINCTUS. MULIER VIRGO. EXESTO. Et *hosticus*, id est peregrinus Plaut. in Milit. *Ian. Laurenberg.*

5. *lignum*] Seneca de Benef. *Video istic mensas ac lignum æstimatum senatorio censu.* Tertull. de Pallio: *Heu quantis facultatibus æstimavere ligneas maculas?* I. à Wouweren.

1. *orbis Præmia*] Sulpician.
Omnia bellorum terrâ quæsita marique
Præmia. Fr. Pithœus.

2. *conceptis*] Omnes quotquot aliæ adsunt editiones, quarum 8, quas inter (uti constat) Tornæsii, Dousæ, &c. Tornæs. autem complectitur & Stephani, insuper & c. Tragur. habent *correptis.*

3. *exstruit*] M. c. *esurit.* rectè. *Dousa* MS.

4. *Ingeniosa gula est*] Martial. l. 13 de gallina altili: *-- pascitur in tenebris*
Ingeniosa gula est. -- Fr. Pithœus.

5. *Ad mensam vivus perducitur*] De mullo Seneca l. 11 Nat. Quæst. *Parum videtur recens mullus, nisi qui in convivæ manu emoritur.* Ejus rationem Plinius reddit l. IX, c. XVII. *S. A. Gabbema.*

6. *Lucrinis Eruta litoribus conchylia*] E lacu Lucrino, qui in Campania est, Erythrei, & quorundam aliorum sententiâ, *Lucrinus* lacus mare mortuum adpellatur, unde ferebantur ostreæ nobilissimæ, quæ hîc conchylia vocat; lautorum mensæ apponebantur. Martial. l. 13 Epigr. 77.
Ebria Bajano veni modò concha Lucrinô;
Nobile nunc sitio luxuriosa garum.
Rader. ad Mart. *Ge. Erhardus.*

7. *vendunt conchylia cœnas*] Totarum cœnarum pretiis conchylia comparantur. mira est phrasis. *Ga. Barthius.*

8. *Phasidos unda*] *Phasis* Colchidis flumen ingens, & omnium Ponti amnium clarissimus. *Gloss. Petron. Vnda*, propriè est aqua globata, quales fluctus. Hîc synecdochê generis, aut materiæ, pro aqua.

9. *tantum*] *cantum.* Meller. Lepidè; *auræ adspirant cantum frondibus.* Lucretius quoque *canere* ait *sylvas*, eod. modo Virgil. *loqui sylvas*; itemque Catullus, *loquentem sæpe sibilum edidit coma.* Et mox Arbiter:
Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur. Dousa MS.

10. *in campo*] *Martio* ubi Comitia. æmulatur Lucanum, apud quem ambitiosæ querelæ de suffragiis corruptis lib. 1 Pharf. *Ga. Barthius.*

11. *strepitumque lucri*] *crepitumque lucri.* Quantò enim verius est, *crepare pecuniam* sive *lucrum*, quàm *strepere.* tametsi de hoc nihil scio, nisi nescio: ita omnibus Petronii locis, *strepitum* invenio, ubi meæ aures crepitum requirebant. Itaque nihil ferè in his notis aliud crepo. *Anonym.* MS. Ita quidem est; *strepitum* hîc accipi posse

imò

Venalis populus, [1] *venalis curia Patrum.*
Est favor in precio, senibus quoque [2] *libera virtus*
Exciderat, [3] *sparsisque opibus conversa* [4] *potestas,*
Ipsaque majestas auro corrupta jacebat.
[5] *Pellitur à populo* [6] *victus Cato: tristior ille est,*
Qui vicit, [7] *fascesque pudet rapuisse Catoni.*
Namque hoc [8] *dedecus est populi,* [9] *morumque ruina.*
Non homo pulsus erat; sed in uno victa potestas,
Romanumque decus. quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda.

Præter-

imò debere pro rumore, aut indicio verborum; sed tamen mens nostri Anonymi, potuisse metaphoram ex re ipsa duci, &, si quid video, eleganter.

1. *venalis curia Patrum*] pecuniæ caussâ omnia conceduntur. Nam si quis pecuniosus à Senatu aliquid optat, pecuniam senatoribus exhibendo, statim quod vult consequitur. Hinc M. Cato apud Sallustium in Catil. *pecuniæ servitis.* Ibid. *Quibus omnia honesta atque inhonesta comparare mos erat:* id est, qui per fas & nefas pecuniam comparare studebant. Ipse quoque Petronius suprà:

Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat? &c. Gilbert. Cognatus in Adag. *omnia venalia habet.* vide eund. de Rom. Curiæ venalitate in Adagio:

Prostat & in quæstu pro meretrice sedet. Apud Iac. Magni Sopholog. lib. 5, cap. 3; & lib. 8, c. 6 legitur, *curia primum.* mendosè. *Ge. Erhardus.*

2. *libera virtus*] *Libertas.* Sic *provida virtus* pro *prudentia* apud Prudentium Psychom. *Ga. Barthius.*

3. *sparsisque opibus*] f. *partisque o.* Anonym. MS. *sparsisque o.* Vid. Florum lib. 3, c. 12. *Barth.*

4. *potestas*] *Magistratus.* Claudian. -- *potestates priscus discriminat ordo.* Id. Barth.

5. *Pellitur à populo victus Cato*] Sæpius id contigit Catoni publicæ ergo tuendæ libertatis. Insignior verò & effrænatior tum planè fuit seditiosorum audacia, quum Metellum Tribunum plebis legem promulgantem, cujus summa erat, ut Pompeio ab Asia cum magno exercitu in Italiam venire permitteretur: inlustri illo prætextu, nempe ut urbem à Catilina in periculum conjectam servaret, animus verò ejusdem Merelli esset, ut Principatus, ac Resp. in manus Pompeio traderentur, acriter aspernatus est. *I. A. Gonsalius.*

6. *victus Cato: tristior ille est, qui vicit*] Cadmæa isthæc victoria fuit, de qua Plut. περὶ παίδων ἀγωγῆς [de Lib. educat. potiùs περὶ φιλαδελφίας, *de Fraterno amore*]. ac postea Parœmiographi. Mirificè autem Petronio facem prætulit Aristenetus, lib. 11 Ep. VI. *Idem.*

7. *fascesque pudet rapuisse Catoni*] Bis enim repulsam tulit Cato, scil. in petitione Præturæ, quum ei prælatus Vatinius; & in Consulatûs. *S. A. Gabbema.*

8. *dedecus est populi*] Tornæs. al. *dedecori populo.* Vbi Dousa: sic & c. M. Ita & c. Tragur.

9. *morum ruina*] Salvianus lib. 6. *Nonne in civitate eadem & rerum ruina & morum?* Barthius.

10. *Ipsa sui merces erat*] Sallust. Orat. Lepidi: *plebis innoxiæ patrias sedes occupavere pauci satellites, mercedem scelerum.*

Præterea [1] *gemino deprensam gurgite prædam*
[2] *Fenoris ingluvies,* [3] *usúsque exederat æris.*
[4] *Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus:*
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis
Intra membra furens [5] *hiris latrantibus errat.*

Arma

lerum. Barthius. Florus lib.3. *Et misera Resp. in exitium suum merces erat.* Fr. Pithœus.

1. *gemino deprensam gurgite*] Quænam maria *geminum gurgitem* hîc Petron. adpellat? an ea, quæ Florus in Civili hoc bello *Intestinum*, & *Externum*, hoc est, *Mediterraneum*, & *Oceanum?* illud Plinio & *Internum*, Straboni Ἐντὸς; hocce *Exterius* Lucano, Ἐκτὸς Ptolemæo. An illa quæ sub nominibus *Superi* & *Inferi* extiterunt? Ita indigitantur *Adriaticum & Tyrrhenum.* An denique Geographiæ illi adsentiens Græcorum, universum, quantum maris est toto in orbe bifariam dividentium, sub *gemini gurgitis* adpellatione integrum Thetidos Neptunique vastum imperium voluit subintelligi? Docti viderint. *Gonsalius. gemino deprensam gurgite prædam.* Metaphora ex re traducta, in mari periclitantibus convenientissima Dousa Præcidan. pro Catullo, cap. 6. *gemino gurgite*, i. avaritia & prodigalitate seu luxu. Vide de his Rom. moribus Sallust. in Catil.& Iugurth. Lucan. lib. 3, & 7: alios, quos allegat P. Brossæus Animadvers. in Cassiodor. lib.12 epist.39. *Erhardus.* Sensus esset, *Præterea--æris:* Iam ferè fenus matrem (avaritiam) & filiam (prodigalitatem, (illam per hanc, pessum dederat.

2. *Fenoris ingluvies* &c.] M. Cato in Orat. de actionibus apud populum: *Facite vobis in mentem veniat, Quirites, ex ære alieno in hac civitate, & in aliis omnibus, propter diem atque fenus sæpissimum discordiam fuisse.* Sallust. firmat. 1 Histor. Inventum sanè constat optimatum vitiô atque culpâ. Cùm enim penes hos, urbis agrique Romani essent divitiæ, servili imperiô patres plebem exercere, de vita atque tergo, regio more consulere, & agrô pellere, ac cæteris expertibûs, soli in imperio agere. Plebs inops, atque indiga, semper ære alieno obrui. Indè turbines Romæ spississimi, & spurcissimi: & sæpe compositi, sæpe renascentes. Inde secessus in Aventinum, inde Tribunitii tumultus. Lucillius ita de isto malo:

Sublatus pudor, omni' licentia, fenu' refertur. Et alibi:

Cætera contemnit, & in usura omnia ponit.

— Stultis nihil est satis omnia cum sint.

Et idem, ut notes fenus in ditioribus:

Luciu' Cotta senex, Crassi pater, huju' Panæti,

Magnus trico fuit nummariu', solvere nulli

Lentus. --- S. A. Gabbema.

3. *usus*]Notandum pro *usura.* Obtinent enim locum fructuum usuræ, l. 34 ff. de Vsur. *Ga. Barthius.*

4. *Nulla est certa domus*] Diductio præmissi gurgitis, & agendi feneratorum modus. Barthius: Nullius domus certum dominium, feneratoribus omnia obtinentibûs.

5. *hiris latrantibus*]Sic & edit. Frellon. Tornæs. reliqui, una cum c. Tragur. *curis l.* Erhardus: *curis latr.* loquitur de Romanæ, juventutis effusione & ære alieno, nulli ajens, patrimonium suum relictum, sed ut tabem æs alienum in omnes defluxisse. Itaque commodiùs legeretur, *hiris latrantibûs.* Notum enim est *hiram*

esse

Arma placent miseris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. [1] *inops audacia tuta est.*
[2] *Hoc mersam cœno Romam, somnoque jacentem*
Quæ poterant artes sana ratione movere,
Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?
[3] *Tres tulerat Fortuna Duces, quos obruit omnis*
Armorum strue diversa [4] *feralis Enyo.*
[5] *Crassum Parthus habet,* [6] *Lybico jacet æquore Magnus,*
[7] *Iulius*

esse intestinum jejunum, quod ut inane & vacuum semper est: ita isti gumiæ satiabantur numquam, sed hiabant luxu & avaritiâ semper. semper autem famelicorum intestina à bonis scriptoribus *crepare* aut *latrare* dicuntur. *Guiljelmius.* Plaut. Q. in Mostell. c. 4.

1. *inops audacia tuta est*] Sallust. *Semper in civitate, quibus opes nullæ sunt bonis invident, malos extollunt: vetera odere, nova expetunt: odiô suarum rerum mutari omnia student: turba atque seditionibûs sine cura aluntur, quoniam egestas facilè habetur sine damno.* Dousa. *inops a. t. e.* Exemplum apud Horatium lib. 2 Epist. 2. *Barthius. inops aud. t. e.* proverbialiter. Idem alio loco:

Quisquis inops peccat minor est reus.--- Cognatus in Adagior. sylloge. *Ge. Erhardus.*

2. *Hoc mersam cœno R.*] Florus: *Illæ opes atque divitiæ, afflixere seculi mores; mersamque vitiis suis quasi sentinâ Remp. pessumdedere,* Fr. Pithœus.

3. *Tres tulerat Fortuna Duces*] Sic omnes, etiam c. Tragur. Dousa in Præcidan. c. XII. In membranaceo codice: *Tres dederat fortuna Duces*, liquidò referebatur. A sequentium verò versuum argutia Martialis noster Epigrammatis unius acumen, quod magni Pompeji, ejusque filiorum manibus imputandum censuit, mutuatus videri potest, nimirum: *Pompejos juvenes Asia, atque Europa* &c. quod referetur paulò post. Subjungit Dousa hæc memoranda unde de ætate Petronii statuere liceat. Quid mirum verò? (inquit) qui vel acutissimum hemistichium illud ex hoc ipso poëmate ad alterius item epigrammatis conclusionem transcripserat sibi:

Ingeniosa gula est.

Alterum præterea quoddam à D. Hieronymo, in epist. ad Demetriad. de virginitate servanda, Arbitro, non Martiali auctori condonatum:

Non bene olet, qui bene semper det.

Quem tamen versum nulla sui parte minutum, aut immutatum, apud Martialem reperias etiamnum hodie lib. 11 Epigr. XII. Gabbema: Florus in bello civili: *Fortè tum Crassus, genere, divitiis, dignitate florebat: vellet tamen auctiores opes. Cajus Cæsar eloquentiâ & spiritu, & jam Consulatu adlevabatur. Pompejus tamen super utrumque eminebat. Sic igitur Cæsare dignitatem comparare, Crassô augere, Pompejo retinere cupientibûs, omnibusque pariter potentiæ cupidis de invadenda Republica facile convenit. Ergo quum mutuis viribûs in suum quisque decus niteretur, Galliam Cæsar invadit, Crassus Asiam, Pompejus Hispaniam, tres maximos exercitus: & jam sic orbis imperium societate trium Principum occupatur.*

4. *feralis Enyo*] Latinis *Bellona*, Dea belli, & Martis *Aurigatrix* Virgilio: sic *civilis belli Enyo* Mart. lib. VI Epigr. XXXII: sic *navalis* Mart. In Amphith. ep. XXIV. *S. A. Gabbema.*

5. *Crassum Parthus habet*] De M. Crassi interitu sic Obsequens: Annô Vr-

1 *Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.*
Et, quasi non posset tot tellus ferre sepulcra,
2 *Divisit cineres. hos gloria reddit honores.*
Est locus exciso penitus demersus hiatu,
3 *Parthenopen inter magnæque Dicarchidos arva,*

bis DCC, G. DOMITIO & APPIO CLAUDIO COSS. *M. Crassus ad Parthos profectus, quum Eufratem transiret, multa prodigia neglexit. Quum etiam coorta tempestas, signifero signum ereptum mersisset gurgite, & offendenti nimborum caligine prohiberentur transire, pertinaciter perseverans cum filio, & exercitu interiit.* S. A. Gabbema.

6. *Libyco jacet æquore Magnus*] M. Pompejus in Ægypto occisus. *Æquor Libycum* vocat abusivè Ægyptium pelagus, quia vicina hæc maria. *In Pelusiaco litore*, ait Florus, *fuisse trucidatum.* hoc est, juxta Pelusium Ægypti civitatem, sed antequam in terram exscenderet. Cædem ejus scripsere Plut. Dio, Patercul. Lucanus, alii. Funus ex Appiani lib. II Bell. Civ. lubet referre: *Pompei caput per ministros Photini resectum, servatum est in adventum Cæsaris, exspectatione maximi præmii. Sed ille nefarium scelus pro merito ultus est. Reliquum truncum in litore quidem sepeliit, aggesto exiguo tumulô: cui alius quispiam hanc inscriptionem addidit.*

Pæne caret tumulô cui tot modo templa fuerunt.

Gonsalius. Lucanus lib. 8.

Pompejo raptim tumulum fortuna paravit,
Ne jaceat nullo, vel ne meliore sepulchro.

Petrus Comestor in Scholast. Histor. *Pompejus Hircano favens contra Aristobulum, Ierusalem templum obsedit, profanavit, in porticibus equos stabulavit. Vnde numquam postea fuit fortunatus, qui priùs erat fortunatissimus, & diu jacuit inhumatus.* Adi Iosephum Matthatriadem in Antiquit. Iud. & Gorionidem in Epitom. & Conrad. Thuricensem in Fabulario. *Georg. Erhardus.*

1. *Iulius ingratam perfudit sanguine Romam*] De Ingrata illa urbe, habemus Paterculi testimonium, simulque fortissimi Ducis lenissimam vocem, II, LVI2, I. *Laudandum experientiâ consilium est Pansæ atque Hirtii: qui semper prædixerant Cæsari*, ut principatum armîs quæsitum armîs teneret. *Ille dictitans*, mori se quàm timeri malle, *dum clementiam quam præstiterat expectat, incautus ab ingratis occupatus est.* S. A. Gabbema.

2. *Divisit cineres*] In Veterum poëtarum Catalectorum l. I, extant epitaphia Pompejorum, in quorum IV.

— — Divisa ruina est:
Vno non potuit tanta jacere solo.

Simile quid Martialis habet librô V Epigr. LXXVI. *Gabbema.* Martial. lib. 5 Epigr. 71.

Pompejos juvenes Asia, atque Europa, sed ipsum
Terra tegit Libyes; si tamen ulla tegit.
Quid mirum toto si spargitur orbe? jacere
Vno non poterat tanta ruina loco.

I. Dousa.

3. *Parthenopen inter magnaque Dicarchidos arva*] i. inter Neapolim & Puteolos. Campaniæ urbs Puteoli. vicina Neapoli, *Dicarchæa* Silio dicta lib. XII; & hîc Petronio *Dicarchis*: Plinio verò & Festò *Dicæarchia colonia.* Describit hîc Petronius summum Vesuvii montis hiatum. mons ille juxta Dionem Amphitheatri formam refert. *Gonsal. Dicarchidos arva. Cumarum*, MS. Bongarsini glossat. *Erhardus. Dicæarchia*, Puteoli dicti quòd

[1] Cocyta perfusus aqua. nam spiritus extra
Qui furit, effusus funesto spargitur æstu.
Non hæc auctumno tellus viret, aut alit herbas
Cespite lætus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu [2] virgulta loquuntur:
Sed chaos, & [3] nigro squallentia pumice saxa
Gaudent [4] ferali circumtumulata cupressu.
Has inter sedes [5] Ditis pater extulit ora,
Bustorum flammis, & cana sparsa favilla,
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit:
† *Rerum humanarum, divinarumque [6] potestas,*

† *Dis Pater.*

Fors,

justè regerentur. *Gloss Petron.* Cæterùm *Cumæ* & *Puteoli* vicinæ quidem, haud eædem.

1. *Cocyta perfusus aqua*] *Cocytia* c.M. Dousæ, & Tragur. Richardus: Probo *Cocyta* pro *Cocytia*, ut *Ceraunum saxum*, pro *Ceraunio* dixit Propert.

Non potuit saxo vitam posuisse Ceranno.
Et ut idem dixit *Parthum tellurem*, & *Parthos focos*, ac Virgilius *Romulam tellurem.* Gabbema: Circa *lacum* Lucrinum Geographi constituunt fluvium *Cocytum.*

2. *virgulta loquuntur*] Mart.Capella in Musf. *Quòque procerior arbor est & in altum tendit, eò magis acutum sonum reddit: quacunque verò quàm minimum ab radice absunt, graviùs & rauco murmure quatiuntur.* Gabbema. Manil. lib. 3. --- *totumque canora*
Voce nemus loquitur. ---- Longus I Parmen. εἰκάσειεν ἄν τις καὶ τοὺς ποταμοὺς ᾄδειν ἠρέμα ῥέοντας, καὶ τοὺς ἀνέμους συρίττειν ταῖς πίτυσιν ἐμπνέοντας (*Conjectaret quis fluvios quietè labentes canere, & ventos pineta perflantes fistulare*). Ga. Barthius.

3. *nigro squallentia pumice saxa*] Plinius de Vesuvio ardente Ep. XVI lib. VI. *Iam navibus cinis incidebat, quò propiùs accederent calidior ac densior; jam* pumices *etiam* nigrique *& ambusti.* S. A. Gabbema.

4. *ferali circumtumulata cupressu*] Horat. *Cupressus funebris.* Acro: *Inferis consecratas & funeri aptas, quia funeribus adhibebantur: nam ut cupressus recisa nunquam repullulat, ita mortui non redeunt ad vitam.* quod & adnotat Servius in IV Æneid. Lutatius: *Apollo misertus Cyparissi, vertit eum in arborem sui nominis; Hac causa est, quare cupressus divitum funeribus adhibetur. Lucan.*
Et non plebejos luctus testata cupressus.
Quia funestatas familias Romani hac notabant. Quidam volunt ad hoc electam arborem, quia infructuosa apta defunctis, vel quod in tutelam dixerint inferorum, &c. Gabbema ex Wouweren.

5. *Ditis pater*] *Ditis* recto casu in Glossar. *Ditis pater*, πλούτων (*Pluto; deus inferorum*). Scaliger in Cirin. *Ex observ. Variorum.* Scalig. in Catal. ad Ætnam. Adde Goldastum in Parænætic. ad Columban. *Ge. Erhardus.*

6. *potestas*] Italico idiotismô hodie Magistratum sive magistrum sonat. *Barthius.* Optatus Afer lib. III. *Potestatibus & Regibus injuriam facere.* Frisii, ferox & libertatis retinentissima gens est, legatum Imperatoris qui ageret, & diffusis Reip. membris uno imperio legitimo colligendis, concordiam ordinum tueretur, è medio sui creabant, POTESTATIS nomine more Italorum ei imposito; ut loquitur Emmius lib. VI Histor. Fris. Sic antequam prælium, quod cum

[1] Fors, cui nulla placet nimium ſecura poteſtas,
Quæ [2] nova ſemper amas, & mox poſſeſſa relinquis;
Ecquid Romano ſentis te pondere victam?
Nec poſſe ulterius perituram extollere molem?
Ipſa ſuas vires odit Romana juventus,
Et quas ſtruxit opes, male ſuſtinet. adſpice late
Luxuriam ſpoliorum, & [3] cenſum in damna furentem.
[4] Ædificant auro, ſedeſque ad ſidera mittunt.
[5] Expelluntur aquæ ſaxis; mare naſcitur arvis;

Et

cum Friſiis commiſit Guljelmus IV Hollandorum comes, juxta Staveram, die VII Kal. Oct. M CCC XLV iniretur, fœdus cum Guiljelmo ferire voluerunt Friſii, ac in ſignum candidi & non fucati animi, ut IV Friſii claritate natalium præ cæteris inſigniores Comitem ſcuto imponerent, ac quaquà verſum humeris ſuſtinentium vibraretur, cum ſonitu exclamarent: Libera gens & Exercitus, HÆC EST POTESTAS FRISIÆ. Quem morem à priſcis Caninefatibus uſque, quibus teſte Tacit. Hiſt. lib. IV hoc in uſu, intemeratum adſervaverant in illum diem Friſii. *Gabbema.* Suetonius in Claud. *Iurisdictiones de fideicommiſſis, quotannis & tantùm in urbe magiſtratibus delegari ſolitam, in perpetuum: atque etiam per provincias poteſtatibus demandavit.* Liv. 6 ab urbe: *Et poteſtate transacta.* loquitur de Tribunatu. Sic videmus *poteſtatem* pro magiſtratu olim jam dixiſſe. Et habuimus ſuprà: *poteſtates priſcus diſcriminat ordo.* Claudian. *poteſtas* magiſtratus; in Racematt. Barthius. Hîc vero *poteſtas* abſolutè ſumitur, pro vi & imperio.

1. *Fors cui nulla*] *Fors,* Fortuna, Huguitioni, Papiæ, Balbo, Buttoni. Sed hunc verſum totum omiſit Scaliger in Catalectis. *Erhardus.* Nec agnoſcit cod. Tragurienſis. iſque eſt cujus in Recenſione ſuprà mentio facta. Et ſuſpectus mihi vel propter mox geminatum *poteſtas.*

2. *Fors nova ſemper amans*] Græcè: Ὡς μεταβολαῖς χαίρουσα παντοίαις τύχη. Menand. *Fr. Pithœus.*

3. *cenſum in damna furentem*] Seneca Epiſt. 106. *Memini quondam fuiſſe nobilem Æſopi patinam, in quam quidquid ſolet apud lautos diem ducere, properans in damnum ſuum popina congeſſerat.* Ga. Barthius.

4. *Ædificant auro, ſedeſque* &c.] Auream hîc Neronis domum Arbitrum inſectari, palam eſt, cujus plurima apud Scriptores mentio, Suet. XXXI; Tacit. lib. XV Ann. Plin. lib. XXX, c. III: lib. XXXVI, c. XV. *Gabbema.* Senec. lib. 2 Controv. *Sedes ipſas in tantum exſtruxere, ut domus ad uſum & munimentum paratæ, ſint nunc periculo non præſidio, tanta altitudo ædificiorum eſt,* &c. Io. à Wouweren.

5. *Expelluntur aquæ ſaxis,* &c.] Puto primum hemiſtichium delirium Neronis deſignare, ſic proditum in XV Ann. à Cornelio, quum de Vrbis reſtauratione agit poſt Neronis incendium: *Ruderi accipiendo Hoſtienſes paludes deſtinabat, utique naves quæ frumentum Tiberì ſubvectaſſent, onuſtæ rudere decurrerent.* Hemiſtichion verò alterum plura ejus admiranda opera, quæ refert Tranquillus c. XXXI. primum ubi de inſana ejus domo loquitur: *Item ſtagnum maris inſtar, circumſeptum ædificiis ad urbium ſpeciem.* & mox: *Præterea inchoabat piſcinam à Miſeno ad Avernum lacum, contectam, porticibus*

Et [1] permutata rerum statione rebellant.
En etiam mea regna petunt. perfossa dehiscit
Molibus [2] insanis tellus, jam montibus haustis
Antra gemunt: &, [3] dum varios lapis invenit usus,
Inferni manes [4] cœlum sperare jubentur.
Quare age, [5] Fors, muta pacatum in prœlia vultum
Romanosque cie, ac nostris da funera regnis.
Iam pridem nullo [6] perfundimus ora cruore,

Nec

ticibus conclusam, quò quidquid totis Bajis calidarum esset, committeretur. Fossam ab Averno Hostiam usque, ut navibus, nec tamen mari iretur, longitudinis per milliaria &c. *Rebellant* igitur *aquæ* & *arva.* Gonsalius. *aquæ saxis.* Ad vivum Papinianus 1 Sylv. 3. *Barthius. mare nascitur arvis.* Sen. 5 Controv. *Ajunt in summis culminibus mentita nemora, & navigabilium piscinarum freta.* Idem.

1. *mutata rerum statione*] contra naturam. Sen. Ep. 123. *Idem Ga. Barthius.*

2. *insanis*] Vsque ad miraculum magnis. Vide Casaubon. ad Athen. 13, 5. *Idem.*

3. *dum varios lapis invenit usus, Inferni manes* &c.] Tornæsius: *dum varius* (al. *varios*) *lapis inv. usum* (al. *usus*), *Inferni m.* Tragur. c. *dum vanus* (i. *varius*) *lapis i. usum I. m.* Erhardus: Leg. *Parius lapis inv. usus.* Palmer. in Spicileg. Imò leg. *varius lapis*, ut ap. Horat. lib. 2 Sat. 4. ubi malè Glareanus & Erasmus *Parios* substituunt. Dousa Comm. in Horat. *varius lapis*, marmor quod est varii coloris. Vitruv. lib. 7, c. 7. *Ex eo antiqui qui initia expolitionibus instituerunt, imitati sunt primùm crustarum marmorearum varietates.* Savaro ad Sidon. lib. 1 Ep. 2. Potest tamen & vulgata lectio non incommodè retineri. Ait Pluto: dum lapidibus, quorum cottidie novos usus inveniunt, & novis inventionibus adhibent, cædendis & eruendis montes & valles excavantur, metuere se ne terra penitus excisâ ac inferis apertis animæ inclusæ evolent & ad cœlum tendant.

4. *cœlum sperare jubentur*] pro *sperant.* Est enim hoc verbum nonnunquam cum actione conjunctum. Iuven. Satyr. 6.

— minùs ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere jussit
In cœlum. h. e. coëgit Claudium mori: Virgil. 2 Æneid.
Hectoris ad tumulum Trojæ sub mœnibus altis
Iussa mori. -- h. e. jussu occisa. Est autem Hebraismus, de quo multa Castalio Annotat. ad Ps. 138. *Erhardus.* Tornæsius & c. Tragur. *pro jubentur* habent *fatentur*, ille tamen: al. *jubentur.*

5. *Fors*] *Fors Fortuna*, à plerisque *Fortis Fortuna* adpellatur; non rectè. à Servio Tullio consecrata est, qui ei primus ædem fecit extra urbem in ripa Tiberis: quam bello Hetruscô, vel auxit, vel restituit Carvilius, multò quod pòst Claudius Tiberius Imp. Hanc Deam colebant qui sine arte aliqua vivebant. Vid. Donatum in Ter. Phorm. & in eumdem Georg. Fabric. & hujus Romam, cap. IX. *Rosinus.*

6. *perfundimus*] Sic omnes, etiam c. Tragur. Dousa: c. M. *perfudimus.*

1. *Tisi-*

Nec mea [1] *Tisiphone sitientes perluit artus*
Ex quo [2] *Syllanus bibit ensis, horrida tellus*
Extulit in lucem [3] *nutritas sanguine fruges.*
Hæc ubi dicta dedit, [4] *dextræ conjungere dextram*
Conatus, rupto tellurem solvit hiatu.
Tum Fortuna levi defudit pectore voces:
† *O genitor, cui Cocyti penetralia parent.*
Si modo vera mihi fas est impune profari,
[5] *Vota tibi cedent. nec enim* [6] *minor ira rebellat*
Pectore in hoc, leviorve exurit flamma medullas.
Omnia, quæ tribui [7] *Romanis arcibus, odi;*
Muneribusque meis irascor: destruet istas
Idem, qui posuit, moles Deus & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.

† *Fortuna.*

[1] *Cerno*

1. *Tisiphone*] una ex Furiis à plectendis cædibus sic dicta. *Gloss. Petron.* Furiæ autem 3: Alecto, Tisiphone, & Megæra.

2. *Syllanus ensis*] Senec. lib. I de Clement. *Sylla cùm in vicino ad ædem Bellonæ sedens exaudiisset conclamationem tot militum sub gladio gementium, exterrito Senatu; hoc agamus, inquit, Patres conscripti: seditiosi pauculi meo jussu occiduntur. Hic non est mentitus; pauci Syllæ videbantur*, &c. *Gabbema.* *Sylla* ex antiqua Scipionum familia, flagitia adolescentiæ Quæstor exuit. Græcè & Lat. bene doctus: fortis ac felix. Dictator effectus ita Remp. oppressit, ut nemo illo invito, nec bona, nec patriam, nec vitam retinere potuerit. Periit constituta Rep. depositaque Dictaturâ morbo pediculari. Sallustius, Cicero (in Verr.), Plutarchus, alii. Sed ultimam in *ensis* productam, qua ratione excusabimus? Video demum alias editt. subjungere *&*, quod Gabbem. omisit.

3. *nutritas sanguine fruges*] Eruditissimè dictum. Servius in Virg. lib. XII. *& diis communibus aras gramineas. Marti gramen est sacrum, quod secundum Plinium ex humano cruore procreatur*, &c. Est apud Plinium lib. II, c. LXIII: & alibi. Meminit & Apulejus lib. de Herb. & Leontius Mythographus. *Io. Al. Brassicanus.*

4. *dextræ conjungere dextram Conatus*] Tacit. Ann. lib. II. *Iuravere amici dextram contingentes.* Cic. lib. V in Verr. vide Hansenium *de Iurejurando*, c. IX. S. A. Gabbema.

5. *Vota tibi cèdent*] i. e. evenient quæ vovisti. *Dousa P.*

6. *minor ira rebellat*] L. *rebullat.* Definire voluisse videtur iram. Est enim ea fretum (fervorem dicunt, sive rebullitionem) sanguinis circa cor. Palmer. *Ex observat. Varior.* Quid si *rebullit?* quod non metuam in textum recipere. *Ge. Erhardus.*

7. *Romanis arcibus*] Romæ supplicia:

In freta Sicaniæ & Carthaginis exiit arces. (Sulpicia.)

Barthius. Leg. *artibus.* Putsch. & Pflugius. *Erhardus.* Sed frustra; præstat *arcibus:* sequitur enim, *moles istas destruet qui posuit.*

1. *Cerno*

[1] *Cerno equidem* [2] *gemina jam ſtratos morte Philippos,*
[3] *Theſſaliæque rogos, & funera gentis Iberæ:*
[4] *Et Lybiæ cerno, & tua Nile gementia cleſtra.*
Iam fragor armorum trepidantes perſonat aures,
[5] *Actiacoſque ſinus, &* [6] *Appollinis arma timentes.*
Pande age terrarum ſitientia regna tuarum,
Atque animas arceſſe novas: Vix navita [7] *Porthmeus*
Sufficiet

1. *Cerno equidem*] Enthuſiaſmus poëticus. Stat. 1 Achill.

-- video jam mille carinis
Ægeum Ioniumque premi. --

Et Horat. 1 Carm. 15. *Ga. Barthius.*

2. *gemina jam ſtratos morte Philippos*] Tornæſius: *gemino jam ſtrictos Marte Phil.* al. *gemina jam ſtratos morte Ph.* Vbi Douſa: Sic & c. M. nimir. *gemina i. ſtrat.* Tragur. c. *gemina jam ſtrictos morte P.* Erhardus: Leg. *ſtructos morte P.* Palmer. in Spicileg. Anonym. it. MS. (ad ed. Tornæſ.) L. *ſtructos*, vel *inſtructos*. Douſa ſubnotavit: i. auctos ſtruicibûs ſeu immanibus cadaverum acervis. Gronovius: Geminas exercituum occidiones, *Pharſalicam* & eam quæ dicitur *Philippenſis* intelligit Arbiter. Florus de congreſſu Iulii, & Pompeji: *Sic præcipitantibus fatis prælio ſumpta eſt Theſſalia, & Philippicis campis urbis, imperii, generis humani fata commiſſa ſunt.* Lucan. lib. 1 extremô, ubi vates cernit pugnam Pharſalicam: *--- Video Pangæa nivoſis*

Cana jugis, latoſque Æmi ſub rupe Philippos.

At ubi eàdem videt Philippenſem:

-- Nova da mihi cernere litora ponti,
Telluremque novam. vidi jam Phœbe, Philippos.

3. *Theſſaliæque rogos*, &c.] Florus etiam loca recenſet: *Si locum, & ſpatium, ubi commiſſum eſt* [bellum civile *poſcis?*] *inter Italiam, indè ſe in Galliam, Hiſpaniamque deflexit, reverſumque ab Occaſu, totis viribûs in Epiro* Theſſaliaque *conſedit; hinc in Ægyptum ſubitò tranſiit; indè reſpexit Aſiam, indè Africæ incubuit, poſtremò in Hiſpaniam remigravit, & ibi aliquando defecit.* S. A. Gabbema.

4. *Et Libyæ*, &c.] Clauſtra Libyæ, *Mauritania.* Aſt *gementia* quoque, nempe ob interitum ejus Regis Iubæ, Pompejanarum partium fautoris. Ipſe quum foret à Cæſarianis victus in certamine ad Thapſon Africæ oppidum, in regiam ſe recepit, magnificéque epulatus, ſuper menſas & pocula interficiendum ſe præbuit Petrejo fugæ comiti, Auctoribus Florô lib. IV, & Appianô lib. 11. *Gonſalius.* Sed *clauſtra Libyæ*, mallem *Numidiam* cujus quoque Rex Iuba Plutarcho in Cæſare, quam Mauritaniam. Cæterùm hi verſus in edit. Tornæſ. & MS. Tragur. hoc ordine leguntur: *Theſſaliæque r. e. f. g. I. Iam fragor. a. t. p. a. Et Libyæ c. e. t. N. g. c.*

5. *Actiacoſque ſinus*] Pugnam navalem reſpicit ad Actium, Cæſaris Auguſti cum Antonio & Cleopatra. *Gabbema.*

6. *Apollinis arma timentes*] Tutelare numen continuò Auguſtus agnovit Apollinem, præcipuè eo in prælio; Dione teſte initiô lib. 11. Plenè Propert. lib. IV El. VI. Vbi ad Auguſtum Apollo:

Vince marî: jam terra tua eſt; tibi militat arcus,
Et favet ex humeris hoc onus omne meis. I. A. Gonſalius.

7. *Porthmeus*] i. Charon. πορθμὸς enim ſignificat fretum: πορθμεὺς, ἰδ☉, naviculam: & πορθμεὺς transfretatorem. *Gabbema.*

1. *ſimu-*

Sufficiet [1] *ſimulacra virûm traducere cymba,*
Claſſe opus eſt. tumque ingenti ſatiare ruina,
Pallida Tiſiphone, conciſaque vulnera mande.
Ad ſtygios manes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat, quum fulgure rupta coruſco
Intremuit nubes, eliſoſque abſcidit ignes.
[2] *Subſidit pater umbrarum, gremioque reducto*
Telluris, pavitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auſpiciis patuere Deûm; [3] *namque ore cruento*
Deformes Titan vultus caligine texit.
Civiles acies jam tum ſpirare putares.
Parte alia plenos exſtinxit Cynthia vultus,
Et lucem ſceleri ſubduxit. [4] *rupta tonabant*
Verticibus lapſis montis juga, nec vaga paſſim
Flumina [5] *per notas ibant morientia ripas.*

[1] *Armo-*

1. *ſimulacra virûm*]. Animas hominum: quas mox vocat *umbrarum facies*; & Pluto ei *pater umbrarum* i. animarum. *Ge. Erhardus.*

2. *Subſidit*] Sic & Frellon. edit. *ſubſedit*, Tornæſ. alii, & cod. Tragur.

3. *namque ore cruento Deformes Titan vultus*] Sic & Frellon. ac Lotich. *namque ore cruento Deformus Titan vultus*, Tornæſ. alii. & ſic legendum vidit Ian. Paſſeratius: cùm antè legeretur *Deformis titubans*. Erhardus: Simile eſt illud Virgilii 1 Georg.

Cùm caput obſcura nigrum ferrugine texit.

Mirum verò in re prorſus inepta (*Deformis titubans*) tot MSS. codices, etiam quoſdam Tornæſio viſos, & jam Tragur. coire. Sic quoque pro *Porthmeus* quod præceſſit, quot non legerunt *Proteus!* illud Ant. Delrio debemus. Gonſalius: Pariſſimè defectus illos Solis & Lunæ deſcripſit Lucanus l. 1. Tetigit Florus: *Interdiu tenebræ.* Item Dio l. xli. Ὅ τε ἥλιος ἅπας ἐξέλιπε. *Sol totus deliquium pertulit.* Erhardus: De oſtentis, ominibus & præſagiis bellorum Barthius ad Claudian. n. 1432, 1635, 39, 2638. ubi varia adducit.

4. *rupta tonabant*, &c.] Ejuſdem belli oſtentum. Dio: *Et terræ motus crebri cum mugitibus editi ſunt.* S. A. Gabbema.

5. *per notas ibant morientia ripas*] *Morientia flumina* omnino ſunt deficientia. Vt apud Manilium:

Ingentique ſinu fugientes æquora terras:
Donec in Ægyptum redeant curvata per undas
Litora, Niliacis iterum morientia ripis

τὸ *nec* dividendum, & mox ſenſus erit planus: *& flumina, non morientia per notas ripas* (quod ſcilicet faciunt ordine & termino à natura præfixô,) *ibant vaga paßim. Per ripas, i.* in ipſis ripis. Ibi enim moriuntur & deſinunt. *Gronovius. Morientia intra ripas flumina*, ſunt flumina ſtatum ſuum curſum, uſque ad exonerationem in mare, ſimilemve aquarum receptum conſervantia.

1. *Armo-*

[1] *Armorum ſtrepitu cœlum furit, & tuba Martem*
Sideribus tremefacta ciet : [2] *jamque Ætna voratur*
Ignibus inſolitis, & in æthera fulmina mittit.
[3] *Ecce inter tumulos, atque oſſa carentia buſtis,*
[4] *Vmbrarum facies diro ſtridore minantur.*
Fax ſtellis comitata novis incendia ducit ;
[5] *Sanguineoque recens deſcendit Iupiter imbre.*
Hæc oſtenta brevi ſolvit Deus. Exſuit omnes
Quippe moras Cæſar, vindictæque actus amore
Gallica projecit, civilia ſuſtulit arma.
[6] *Alpibus äereis, ubi Grajo nomine, vulſæ*
Deſcendunt rupes, nec ſe patiuntur adiri,
[7] *Eſt locus Herculeis aris ſacer, hunc nive dura*

Claudit

1. *Armorum ſtrepitu cœlum furit*] Sic & Lucanus:

Tum fragor armorum [auditus].

Sed oſtentum hocce ſpeciatim alii recenſent inter illa, quæ pridie eodemve die, cladem Pharſalicam portenderunt. Iul. Obſequens : *Clamorem, crepitumque armorum Antiochiæ, bis ut curreretur in muros, auditum ; indéque ſonum tympanorum Pergami.* I. A. Gonſalius.

2. *jamque Ætna*, &c.] Hoc inter portenta citat Xiphilinus : καὶ τὸ τῆς Αἴτνης πῦρ πλεῖστον ῥυὲν, καὶ πόλεις λυμηνάμενον (*Et ignis Ætnæ multùm volans, atque oppida vaſtans*). S.A. Gabbema.

3. *Ecce inter tumulos*] Lactant. l. 2, c. 2. *Vulgus exiſtimat mortuorum animas circa tumulos, & corporum ſuorum reliquias oberrare.* Sed eadem inter oſtenta numerat Ovidius 2 Faſt. *Io. à Wouweren.*

4. *Vmbrarum facies*] Capiebam locum hunc de oſtento, quod pugnam ipſam Cæſaris & Pompei anteceſſit. Ejus ſic Obſequens meminit: *Nocturni terrores in exercitu fuere.* Sic & Val. Max. *Gonſalius.*

5. *Sanguineoque recens*, &c.] Hujuſce meminit Appianus l. 11 B. C. Αἷμά τε γὰρ ἔδοξεν ὁ Θεὸς ὕσαι (*Sanguinem enim Deus viſus pluendo fundere*). Gabbema.

6. *Alpibus aëriis*] Sunt verò eæ *Alpes* quas hodie *montem S. Bernardi minorem* nominant à cœnobiolo in ſummo vertice D. Bernardo ſacro. Ægid. Tſchudus in deſcriptione Rhetiæ: Iunius Philargyrus in III Georg. Virg. *Gallorum autem linguâ albi montes Alpes vocantur.* Fortè Galli Germanique veteres *Alperch* dixerunt, ejuſque ſonum magis quàm notionem percipientes Romani *Alpes* conformavere : *alperch* autem non quidem propriè *altos montes*, ſed locum ſignificet, qui totus & omnimodè, utpote Alpes, montoſus eſt. *Io. Iſ. Pontanus.*

7. *Eſt locus Herculeis aris ſacer*]Idem affirmant Æm. Probus, ſive Corn. Nepos in Annib. Ammianus, Silius Italicus, alii. *Alpes Penninas* eſſe contendit Gaud. Merula, ſic dictus ab Hercule *Pennino* in ſummo vertice conſecrato ; Antiquit. Gall. Ciſalp. lib. 3, c. 5, 9, 10 ; & lib. . . ſect. 2, c. 11. Quem refutat Simlerus. nam etſi Livius *Pennini Dei* meminerit,

Claudit hiems, canoque ad sidera vertice tollit,
Cœlum illinc cecidisse putes: non solis adulti
Mansuescit radiis, non verni temporis aurâ:
Sed glacie concreta rigens, hiemisque pruinis
Totum ferre potest humeris minitantibus orbem,
Hæc ubi calcavit Cæsar juga milite læto,
Optavitque locum, summo de vertice montis
Hesperiæ campos late prospexit, & [1] ambas
Intentans cum voce manus ad sidera, dixit:
† *Iupiter omnipotens, & tu [2] Saturnia Tellus.*
Armis læta meis, olimque onerata triumphis:
[3] *Testor ad has acies invitum arcessere Martem,*
Invitas me ferre manus, sed vulnere cogor,
Pulsus ab urbe mea, dum [4] Rhenum sanguine tingo,

† *Cæsar.*

Dum

non tamen indè evincitur, eum *Herculem Penninum* appellari. Et, quod ipse Merula non diffitetur, diversæ sunt *Alpes Penninæ*, atque *Grajæ*; & bono spatiô dissitæ: contrà quàm existimavit Raimund. Martianus, & eum secuti Cuspinianus atque Iovius. Nam *Penninæ Alpes* sunt, quas mediæ ætatis scriptores vocant, *montem Iovis*, vulgus Helvetiorum *S. Bernhardi majorem*, qui idolum Iovis, quem puto *Penninum* veteribus dictum, in summo vertice destruxit atque dejecit. At *Grajæ Alpes* sunt *mons Bernhardi minor* (vide Ioann. Stumpfium in Chron. Helv. Leandr. Albert. in descriptione Ital. & Ioann. Simlerum commentar. de Alpibus p. 92, b. Barth. in Claud. n. 2227), quibus à nonnullis annumeratur mons Cales seu Cinisius è mediæ ætatis scriptoribus dictus. *Herculeis.* Hoc Livius inter fabulas refert: quibusdam tamen non prorsus vana & inanis narratio videtur, quando Herculis transitus multa vestigia indicantur, *Herculis Monœci portus*, & harum Alpium nomen. & *Lepontii* ita dicti creduntur, quòd ab Hercule eo loco relicti fuerint. Simlerus comment. de Alpibus. *Ge. Erhardus.*

1. *ambas Intentans manus*] Trag. c. *amb. intendens m.* Erhardus: Deos orantium vetus mos est, *manus supinas* ut loquuntur Virgilius, Horatius, *cœlo attollere.* Barth. in Ceir. Virg. n. 403. Id quod flagrantis animi indicium est. Dav. Ps. 73, v. 5. *Sic benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manas meas.* Bucerus Annot. in Psalm.

2. *Saturnia Tellus*] hemistichium Ennian. apud Varronem, i. e. *Italia.* Erhardus.

3. *Testor ad has acies invitum, &c.*] Sic & Tornæsius, alii, atque c. Tragur. Erhardus: Leg. arces. Massiliam indicat, & subjecta Insubriæ oppida. id postea etiam clarum fit: *Dum Cæsar tumidas -- deprimit arces.* Palmer. in Spicileg. Gabbema: *Testor &c.* Inquit Paterculus lib. II. *Nihil relictum à Cæsare, quod servandæ pacis causâ tentari posset, nihil receptum à Pompejanis.*

4. *Rhenum*] Scribendum *Renum* sine *h*, ut est in vet. cod. *Petr. Daniel.* Sic & editio Tornæsii (ac Dousæ), *Renum.*

1. *sexa-*

Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo: vincendo, certior exsul:
Sanguine Germano, [1] *sexagintaque triumphis,*
[2] *Ecce nocens cœpi. quamquam quos gloria terret,*
Aut qui sunt, qui, bella [3] *volunt?* [4] *mercedibus emptæ,*
Ac viles operæ: [5] *quorum est mea Roma noverca,*
Vt reor, haud impune; nec hanc sine vindice dextram
Vinciet ignavus. victores ite [6] *furentes,*
Ite mei comites, [7] *& caussam dicite ferro.*
Namque omnes unum crimen vocat. omnibus una
Impendet clades. reddenda est gratia [8] *vobis:*
Non solus vici. quare, quia pœna trophæis
Imminet, & [9] *sordes meruit victoria nostra,*
[10] *Iudice Fortuna cadat alea. sumite bellum,*

Et

1. *sexagintaque triumphis*] Αὐξητικῶς seu hyperbolicè pro 50; tot enim prælia vicit Cæsar, bis sinistra manu præliatus. Solinus l. 6. *Io. Bourdelotius.*

2. *Ecce nocens cœpi*] i. *ecce nocens esse cœpi.* Exprobratio ingrati animi. Reus ne peragor &c?

3. *volunt*] Tornæs. editio, *vident.* ubi Dousa: f. *volunt.* German. Colladon. *vident.* ἴσως (*forsan*) timent. *Vident*, & c. Tragur. i. quoquo modo in se recipiunt, bellant non tam volentes & sponte propria, quàm ab aliis inducti h. e. conducti. Id magis puto congruere mercenariis illis, quàm *volunt.*

4. *mercedibus emptæ, Ac viles operæ*] Mercenarii milites, & Auxiliares. Appianus ait lib. 11, jussisse Senatum, scilicet Pompejum ξενολογεῖν καὶ ἐκ τῶν περιοίκων ἐθνῶν ὅσα ἄλκιμα. *conducere ex circumvicinis, fortibusque nationibus mercenarios.* At de auxiliaribus apud ipsum Cæsar & ita contemptim loquitur: *Et hactenus de solis loquor Italis: nam de auxiliaribus nolo vos esse sollicitos, aut ullo eos in numero ponere, aut armis invadere. Mancipia Syra, Lydáque & Phrygia, ad fugam tantùm & servitutem nata.* Gonsalius de Salas.

5. *quorum est mea Roma noverca*] Sic Vellejus Paterculus in princip. Histor. *Erhardus.* Id sumptum est à Scipionis voce libera, qui in media concione: *Taceant*, inquit, *quibus Italia noverca est.* quasi dicat libertinos aut exteros & nec sanguine Romanos esse. *Phil. Rubenius.*

6. *furentes*] Sic & c. Trag. Cæteri omnes, *ferentes*, Tornæs. in m. *frequentes.*

7. *& causam dicite ferro*] Suprà: *gladiò jus dicturum ignaviæ suæ.* Ge. Erhardus.

8. *vobis*] Mallet Palmer. *votis.* Sed c. Tragur. *nobis*; quod tantumnon utrique præstat.

9. *sordes meruit victoria nostra*] Alludit sordes reorum, dum in judicio præsentes accusantur. *Erhardus.*

10. *Iudice Fortuna cadat alea*] Idem Cæsar apud Suet. c. XXXII. *Eatur*, inquit, *quò Deorum ostenta, & inimicorum iniquitas vocat. Iacta alea est*, inquit. Erhard.

Et tentate manus. certe mea caufa peracta eft.
Inter tot fortes armatus nefcio vinci.
Hæc ubi perfonuit, de cœlo [1] *Delphicus ales*
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris [2] *de parte finiftra*
Infolitæ voces flamma fonuere fequenti.
Ipfe nitor Phœbi vulgato lætior orbe
Crevit, & aurato præcinxit fulgure vultus.
Fortior ominibus movit Mavortia figna
Cæfar ; & infolitos greffus prior occupat aufu.
Prima quidem glacies, & cana [3] *vincta pruina*
Non pugnavit humus, mitique horrore quievit :
Sed poftquam turmæ nimbos fregere ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incaluere nives, mox flumina montibus altis
Vndabant modò nata ; fed hæc quoque [4] *jufta putares :*
Vinctaque mox ftabant, fluctus ftupuere pruina,
Et paullo ante [5] *lues jam concidenda jacebat.*
Tum vero malefida prius veftigia lufit,
Decepitque pedes, paffim turmæque virique,
Armaque congefta ftrue deplorata jacebant.
Ecce etiam rigido concuffæ flumine nubes

Exone-

1. *Delphicus ales*] Naturalis hiftoriæ adferunt architecti, aquilam fcilicet adverfos folis radios intueri fine nictatione poteffe, eoque indice legitimam experiri pullorum fuorum ingenuitatem. Legitimo ergo & jure ejus numinis audiret ales, quæ eoufque effet oculatiffima. *I. A. Gonfal. de Salas.*

2. *de parte finiftra Infolitæ*, &c.] Lætum omen. Donatus in illud 11 Æneid. --- *Subitoque fragore*
Intonuit lævum. -- Inquit: *quod dixit* lævum, *debet hoc profperum intelligi, nam ejus in hac cauffa eft ratio.* Læva *in aliis contraria fignificantur. In facris autem fignis idcirco profpera accipiuntur, quæ funt* læva, *quia facrificantis vel precantis latus* lævum, *dexterum eft ejus qui poftulata largitur.* S. A. Gabbema.

3. *vincta*] Sic & c. M. Doufæ, atque Tragur. Tornæf. cæteri, *juncta.*

4. *jufta*] Sic quoque c. M. Doufæ, & editio Frellon. Tornæfius, *miffa.* Wouwer. cæteri, codexque. Tragur. *juffa.* Doufa in fuis hîc Præcidaneis c. 12. l. 2. Alii *fpiffa* legunt: at Rogertis mei codex calamô exaratus, *jufta* habebat. Vnde noviffima editio, *juffa*, nobis concinnaffe videtur.

5. *lues*] *Lues* eft Petronio foluta aqua, ut cùm nives in tabem aquamque liquatæ funt. Ait enim aquas, quæ antè labebantur folutæ, repente

in

Exonerabantur, nec [1] *rupto turbine venti*
Deerant, [2] *aut tumida confractum grandine cœlum:*
Ipsæ jam nubes ruptæ super arma cadebant,
Et concreta gelu [3] *Ponti velut unda ruebat.*
Victa erat ingenti Tellus nive, victaque cœli
Sidera, victa suis hærentia flumina ripis;
[4] *Nondum Cæsar erat: sed* [5] *magnam nixus in hastam*
Horrida securis frangebat gressibus arva.
[6] *Qualis Caucasea decurrens arduus arce*
Amphitryoniades; aut torvo Iupiter ore,
Quum se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum [7] *desjecit* [8] *tela Gigantum.*
Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces:
[9] *Interea volucer motis conterrita* [10] *pinnis*

Fama

in pruinam concrevisse & glaciem, ut ferrô earum rigor frangendus esset. Turnebus l.4 c. 19 Adv. Dousa MS. Livius vocat, *fluentem tabem liquescentis nivis.* itemque, *tabidam nivem.* Ge. Erhardus.

1. *rupto*] Pro, erupto. *Idem.*

2. *aut*] Sic & Wouwer. alii etiam c. M. Dousæ; sed Tornæsius, & c. Tragur. *ac.*

3. *Ponti velut unda ruebat*] *Pontus* pro mari, aut freto quod concrescere solet. Synecdochicè. Erhardus suadet legendum, *ruebant* scil. *nubes.* Omnes quidem sic habent, *unda ruebat*; c. tamen M. Dousæ & Tragur. *umbra ruebat.* quod referre pigeret, nisi Dousæ manus præîsset: puto, ut scrutemur: & tandem acquiescamus.

4. *Nondum Cæsar erat*] sc. Victor.

5. *magnam hastam*] Pro, *longam.* ut, *magnum tempus.* Infrà: *Dum hæc magno tempore Crotone aguntur.* Alibi tamen noster:

> --- *& ingentem quatiens Mavortius hastam.* Erhardus.

6. *Qualis Caucasea* &c.] Quando scil. Hercules *Aquilam Typhonis & Echydnæ filiam, Promethei jecur in Caucaso monte depascentem, sagittis confecit & Prometheum, detracto permolesto vinculô solutum liberavit,* ut inquit Apollodorus lib. 11 Biblioth. *Gabbema. Amphitryoniades,* est Hercules. *Erhard.*

7. *desjecit*] f. *disjecit,* quomodo Wouweren. alii. *dejecit* Tornæs. & c. Tragur.

8. *tela Gigantum*] Apollodorus l. 1. Ηκόντιζον δ' εἰς οὐρανοὺς πέτρας, καὶ δρῦς ἡμμένας. *In cœlum saxa atque accensas arbores jaculabantur.* S. A. Gabbema.

9. *Interea volucer*] Sic & c. M. Tragur. sed Dousæ *volucris.* Richardus: Dictum *volucer* genere fœminino, ut *acer hyems* Ennius apud Priscianum:

> *Æstatem autumnus sequitur, post acer hyems fit.*

quem versum laudat quoque Servius in VI Æn. scribitque veteres etiam dixisse, *alacer,* tam fœminino, quàm masculino genere.

10. *pinnis*] Tornæsius, & c. Tragur. *pennis.* quod præstare videtur: nam non solis pinnîs volatur, sed pennîs quæ & plumam, & pinnas seu pennas duriores complectuntur.

1. *juga*

Fama volat, summique petit [1] juga celsa PalatI:
Atque hæc Romano attonito fert [2] omnia signa:
Iam classes fluitare mari, totasque per Alpes
[3] *Fervere Germano perfusas sanguine turmas.*
Arma, cruor, cædes, incendia, [4] totaque bella
Ante oculos volitant. ergo pulsata tumultu
[5] *Pectora per dubias scinduntur territa caussas.*
Huic fuga per terras, illi magis unda probatur;
Et patria est pontus jam tutior. est magis, arma
Qui tentata velit: fatisque jubentibus actus,
[6] *Quantum quisque timet, tantum fugit. [7] ocior ipse*
Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quo mens [8] icta jubet, deserta ducitur urbe.
Gaudet Roma fuga, debellatique Quirites
Rumoris sonitu mœrentia tecta relinquunt,

Ille

1. *juga celsa PalatI*] Montis nempe, qui *Palatium* dictus. Varro lib. IV r. r. & plures. Inter omnes Romanos colles præcipuus ille, ubi & sedes Romani Imperii, & domus Imperatorum. Iure ergo hîc positus pro tota urbe Roma. *I. A. Gonsalius.*

2. *omnia signa*] Sic & c. Tragur. alii. E. *omina dira.* nam *signa* glossa est, ad illud omina. Anonym. MS.

3. *Fervere*] Fervo, & ferveo ejusdem significationis, Virgil. 3 Georg.

Omnia tunc pariter vento, nimbisque videbis
Fervere. --- ---

4. *totaque bella*] Leg. *notaque belli.* Anonym. MS. Mihi aliquando suspicio incidit scripsisse Arbitrum *notáque belli.* sic enim Tac. loquitur. & Propertius:

Tu loqueris cùm sis jam noto fabula librô. Meller. *Ian. Dousa MS.*

5. *Pectora per dubias*] Tornæsius: al. *perque duas.* Vbi Dousa: sic & c. M. Ita quidem & c. Tragur. Quæ talia vel ideo notare juvat, quò sciamus, nos hujusmodi versus vix habere integros, & sine labe. Quales paulò antè,

Atque hæc Romano attonito f. o. s. &,
Vinctaque mox stabant, f. s. p. Vbi codices MSS. Tornæsii, Dousæ, Trag.
Atque hoc (Tr. *hæc*) *R. tonitru ferit o. s.* Editio Parisiensis (H. Steph) laudante Dousa in Præcidan. & ipse c. M. Dousæ:

Stabant & vincta fluctus s. p. Tornæs.
Stantibus at victa f. s. p. Tragur.
Stabat. . . juncta f. s. p. Et alia quæ non semper resecare vacat; sed iis hoc incumbit, qui primi lectiones mutant: ut quidem Stephan. & Tornæsius suo locô fecere, & ego in Fragmento. Io. Alex. Brassicanus: *Pectora perque duas scinduntur.* Virgil.

Atque animum celerem nunc huc, nunc dividit illuc. Quod & ipsum est Homericum.

6. *Quantum quisque &c.*] Leg. *Q. q. t. tanto fugit ocyor. ipse Hos inter.* Ocyor enim præcedentia respicit. *Anonym. MS.*

7. *ocior*] vel *ocyor.* Gr. ὠκίων, & ὠκυων.

8. *icta*] perculsa, territa. *Erhard.* insana, *German. Colladonius.*

1. *votis*

Ille manu trepida natos tenet: ille Penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & absentem [1] *votis interficit hostem.*
Sunt qui conjugibus mœrentia pectora jungant,
Grandævosque patres: [2] *onerisque ignara juventus*
[3] *Id, pro quo metuit, tantum trahit. omnia secum*
Hic vehit imprudens, prædamque in prœlia ducit.
Ac velut ex alto quum magnus inhorruit Auster,
Et pulsas evertit aquas, non arma [4] *ministris,*
Non regimen prodest: ligat alter [5] *pondera pinus,*
Alter tuta sinu tranquillaque litora quærit:

Hic

1. *votis*] i. desideriis. Sic etiam Scalig. ad Tibull. *Gabbema. votis interficit h.* Vide Scalig. ad Tibull. l. 4. *Variorum Observationes. absentem votis interficit hostem.* V. Scalig. ad Tibull. lib. 4 Eleg. 6. *Erhardus.* Sic Oedipus ap. Sophoclem:

--- ἐγὼ δ᾽ ὅδ᾽ ἐνθάδε
ἄψαυστος ἔγχους· εἴ τι μὴ ἐμῷ πόθῳ
κατέφθιθ᾽· οὕτως δ᾽ ἂν θανὼν εἴη
᾽ξ ἐμοῦ.

Nisi (inquit) *votis ipsum interfeci, nisi imprecatione mea mors illi properata sit.* Scaliger in Tibull. lib. 4. *Dousa MS.* Interpres verò Latinus editionis Colon. A. 1614, verba hæc Oedipi sic expressit: *egoque hic sum, Neque arma attigi. nisi fortè desiderio mei Contabuit: nam tunc quoque à me interfectus esset.* Ad verbum sic reddo: *egoque hîc sum, Neque ensem* (aut hastam) *attigi. nisi fortè meo desideriô Extinctus: nam sic quoque ex me mortuus esset.* Si jam in τῷ ἐμῷ πόθῳ possessivum ἐμῷ pro primitivo ἐμοῦ accipiamus, quod Græcis & Lat. usitatum (ut *mea causâ* pro *mei causâ*, &c.) ut sensus & vera versio omnino exigunt, malè intellexit locum Scaliger. Certè si quis integrum Sophoclis Oedipum tyrannum perlegat, planè contrarium sententiæ Scaliger. deprehendet, vehementerque falsum, & tot exscriptores. Nam ibi Oedipus, ne juxta oraculum in parricidium incideret, Polybum quem patrem putabat & Corinthô fugit, ac imprudens planè in via in Lajum verum patrem incidit, & hunc orta subitò rixâ interficit; quo cognito ipse se postea præ dolore oculîs privat: cúmque hæc antè Thebis loqueretur, de oraculo & mortuo naturali morte Corinthi Polybo sermo erat, cujus vitæ amore solum mutârat.

2. *onerisque ignara juventus*] id est, oblita oneris, non sentiens pondus præ amore. *Colladonius.* Talis Æneæ pietas celebratur. Meminit Solinus c. v. Duorum juvenum, quorum pietas in Catinensi regione patuit, in quam se cùm Ætnæ incendia protulissent, sublatos parentes evexerunt inter flammas illæsi ignibûs. Horum memoriam ita posteritas munerata est, ut sepulchri locus nominaretur CAMPUS PIORUM. S. A. Gabbema.

3. *Id pro quo metuit, tantum*] Colladonius: *Id pro quo metuit tantum.* Hæc verba sunt parenthesi includenda. Tollendîs & (:) post *patres.* ut Tornæs. & (,) post *metuit.*

4. *ministris*] ἴσως (f.) *magistris.* Germ. Colladonius.

5. *pondera pinus*] Rates, naves, quæ lignis pineîs conficiuntur. *Ge. Erhardus.*

 1. *ge-*

Hic dat vela fugæ, Fortunæque omnia credit.
Quid tam parva queror? [1] *gemino cum Consule Magnus,*
[2] *Ille tremor Ponti,* [3] *sævi quoque terror Hydaspis,*
Et [4] *piratarum scopulus:* [5] *modo quem ter ovantem*
Iupiter horruerat, [6] *Quem fracto gurgite Pontus,*
Et veneratus erat submissa Bosphorus unda,
Prô pudor! Imperii deserto nomine fugit,
Vt Fortuna levis Magni quoque terga videret.
[7] *Tergo tanta lues Divûm quoque numina vidit;*

Con-

1. *gemino cum Consule Magnus*] Consules C. Claudius Marcellus, & L. Cornelius Lentulus annô ab V. C. si Fastorum Capitol. & Dionis stat fides DCC V. si Annæi Flori DCC IV. Si Paterculi DCC III. Postquam ab illis Pompeio bellum contra Cæsarem mandatum est, omnes unà cum majori Senatus populique parte, deserta Vrbe in fugam se dederunt. Velleius lib. II. *Gonsal. Magnus*, i Pompeius. *Ge. Erhardus.*

2. *Ille tremor Ponti*] *Pontus* hîc Asiæ regio est, regnumque Mithridatis, Lucan. in x. Ipsam Pompeium subjecisse, ex eaque tertium triumphum duxisse, tradit Plut. in Pomp. *I. A. Gonsalius.*

3. *sævi quoque terror Hydaspis*] Sic nostri editi omnes. sed antiquiores Herm. Buschius, Hadr. Iunius; etiam G. Colladon. alii, legerunt *sævique repertor H.* quomodo est & in c. Tragur. *Hydaspes* fluvius Mediæ, & alius Indiæ. *H. Busch. Repertor Hydaspis,* vocatur Pompeius, quia fabulosum illum fluvium existimabant: qua ex opinione vulgi scripsit Horatius: *vel quæ loca fabulosus Lambit Hydaspes.* Steph. *sævique repertus Hydaspis.* &c. Ch. Richardus. *terror H. Hydaspes* Indiæ flumen, per quod designat populos plurimos Orientis. *Gonsalius.*

4. *piratarum scopulus*] *Piratas* attrivit Pompeius. unde pulcrè *scopulus piratarum* dicitur. Ita Cassius eod. tempore *reorum scopulus* dictus fuit, auctore Val. Max. lib. III, c. VII. Cic. lib. III de Orat. *Scopulus patrimonii & vorago.* Florus lib. IV de bello Parth. *Scopulus publicæ securitatis Antonius.* Io. Al. Brassican.

5. *modo quem ter ovantem*] Ter triumphavit, singulos scilicet triumphos de singulis Orbis partibus, tum temporis cognitis, ducens. Plut. in Pomp. *Gabbema.* De Pompeio Pedo Albinovanus Rer. Rom. l. I.

Ille, cui ternis Capitolia celsa triumphis
Sponte Deûm patuere: cui freta nulla repostos
Abscondêre sinus: non tutæ mœnibus urbes.

Scaliger in Catal. *Erhardus.*

6. *Quem fracto gurgite Pontus*] Sic Gabbem. in textu. in Nota verò *Q. f. in g. P.* Quomodo & Wouwer. alii. sed Tornæs. & c. Tragur. absque *in.* Gonsalius: Nam *Pontum* Euxinum circumquaque, *Bosphorumque* Thracium frequenter Magnus Pompeius adiit dum Mithridatem debellaret. *Fractum gurgitem* vocat vel quòd Boreæ vi & cæterorum violentissimorum ventorum septemtrionalium ferociâ mare illud agitari atque turbari creberrimè solet, ut in ejus Periplo docet Arrianus. Vel quòd medium *frangi* velut videatur, quum per terra sese ingens effundit.

7. *Tergo tanta lues* &c.] Tornæs. cæteri, codexque Tragur. *Ergo tanta lues.* Forsan:

Consensitque fugæ [1] *Cœli timor. ecce per orbem*
Mitis turba Deûm, terras exosa furentes
Deserit, atque hominum [2] *damnatum avertitur agmen.*
Pax prima ante alias, niveos pulsata lacertos
[3] *Abscondit galea victum caput, atque relicto*
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it [4] *submissa Fides, & crine soluto*
Iustitia, ac mœrens [5] *lacera Concordia palla.*
At contra, [6] *sedes Erebi qua rupta dehiscit,*
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
[7] *Et Bellona minax, facibusque armata Megæra:*
Letumque, Insidiæque, & [8] *lurida Mortis imago.*
Quas inter Furor, [9] *obruptis ceu liber habenis,*

Sangui-

Forsan: *E. t. l. Divûm quoque numine fidit.* Vt lues sit ipse Cæsar: aut, *divûm quoque numina abegit.* Anonym. MS. Leg. *Tergo tanta lues.* Tergô videre, est fugientem videre, ut ap. Catullum de Achille:

Hostibus haud tergô, sed forti pectore notus.

Hoc vult Petron. Deos è terris fugisse belli crudelitate territos, h. e. tergô visos esse. Gulielm. Plaut. quæst. in Mostell. c. 4. *Erhardus. Ergo tanta lues.* Rectè qui primi sic reposuerunt. pro eo quod erat *Tergo tanta lues.* Dii de re desperantes imagines suas è templis auferunt, & aufugiunt. Lampridius in Commodo, *Vestigia Deorum in foro visa sunt exeuntia.* Olim sic locum integrum legebam, *E.t.l. D.q.n.fudit?* Nec fortasse malé. *Io. Bourdelotius.*

1. *Cœli timor*] Pompeius. *Germ. Colladon.*

2. *damnatum avertitur agmen*] Aversatur, abominatur, fugit: ad quam rationem *antevortitur* & *prævortitur* Plautus ἐνεργητικῶς (*significanter*) usurpavit. *Ge. Erhardus.*

3. *Abscondit galea victum c.*] ἴσως (fors.) *A. oleâ.* quid enim paci cum galea? Quidam legunt *vinctum c.* Colladonius. Mirarer *galeatam pacem*, nisi continuò pòst ad inferos eam præcipitaret: atque etiam, si diis placet, *justitiam & fidem* comites daret: quas alii ad cœlum remittunt. *Anonym. MS.*

4. *submissa Fides* --] Tornæs. alii, *sincera F.* Sed c. MS. Dousæ, & edit. Frellon. *summissa.* Tragur. MS. *summa* (i. *summissa*) *f. & crure soluto.*

5. *lacera Concordia palla*] *Palla* muliebre vestimentum dicitur ad vestigia usque demissum. Plautus:

Pallam ad phrygionem fert confecto prandiô. Herm. Buschius.

6. *sedes Erebi*] *Erebus* pars inferni, in qua teste Servio super Æneid. 6 tantùm illi morabantur, qui bene vixerant: unde ad Elysios campos non nisi purgati proficiscerentur. *Buschius.*

7. *Et Bellona minax*] Virgil. Æneid. 8. Stat. Theb. 1. Senec. de Ira 2, 35. *Io. à Wouweren.*

8. *lurida Mortis imago*] *Luridum* supra modum pallidum, q. *lorô* percussum. Ovid.

Stulte quid est somnus luridæ nisi mortis imago? Buschius.

9. *obruptis*] Tornæs. omnes, codexque MS. Tragur. *abrupt.*

1. *Ma-*

Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confoſſa cruenta caſſide velat.
Hæret detritus lævæ [1] *Mavortius umbo ,*
[2] *Innumerabilibus telis gravis :* *atque* [3] *flagranti*
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataque ſidera pondus
Quæſivere ſuum. namque omnis Regia cœli
In partes diducta ruit : primumque [4] *Dione*
Cæſaris [5] *acta ſui ducit. comes additur illi*
Pallas, & ingentem quatiens [6] *Mavortius* [7] *haſtam.*
Magnum cum Phœbo Soror, & [8] *Cyllenia proles*
Excipit, ac totis ſimilis [9] *Tirynthius actis.*
[10] *Intremuere tubæ, ac ſciſſo Diſcordia crine*
Extulit ad ſuperos Stygium caput. hujus in ore
[11] *Concretus ſanguis, contuſaque lumina flebant.*

Stabant

1. *Mavortius umbo*] *Vmbo*, media pars clypei. hinc umbilicus quicquid in aliqua re eſt medium, & ligamentum inſtrumentorum. *Herm. Buſchius.*

2. *Innumerabilibus telis gravis*] Vti Cæſaris ille adverſus juniorem Pompeium in Hiſpania dimicantis, quo ſcilicet Tela ducenta, mirum ! excepiſſe teſtatur Appianus lib. 11 Bell. civ. Minutium verò ſtrenuum militem ejuſdem Cæſaris apud Dyrrachium uno itidem clypeo centum & triginta, ibidem quoque ipſus ſcriptor. *I. A. Gonſalius.*

3. *flagranti Stipite*] ligno ardentî, lignea face. Stunckel. Infrà : *Vexat cubitum ipſa ſtipite ardenti.* Balb. Catholicô : *Stipes , titio , vel truncus ligni.* Ge. Erhardus.

4. *Dione*] Vna ex Nymphis, Veneris mater ex Iove. Vnde ipſa Venus *Dionæa.* Virgil. 3 Æneid.

Sacra Dionææ matri, divisque ferebam,
Auſpicibus cæptorum operum. ---

5. *acta*] f. *aſtra.* Colladon. conſentit hiſtoria. Præterea Veneris ſtella diem, noctemque ducit ; & aſtra pro diis rurſus non eſt novum. *Anonym. MS.*

6. *Mavortius*] Mavort. ſubſtantivè , pro Mavorte vel Marte. Gloſſar. Petron. ex Erh.

7. *haſtam. Magnum cum Ph.*] Tornæſ. reliqui etiam c. Tragur. *haſtam : Magnaque c. P.*

8. *Cyllenius*] Mercurius à *Cyllene* monte Arcadiæ in quo Maja mater à Iove compreſſa.

9. *Tirynthius*] Hercules. à *Tirynthe* (Tiryns) patria Argis proxima in Peloponneſo.

10. *Intremuere tuba--Diſcordia*] c. M. Douſæ : *I. juba.* quomodo & leg. Fr. Pithœus, cùm ait *I. juba.* Ex illis Virgilianis 5 Æneid.

--- & diſcordia demens
Viperium crinem vittis innexa cruentîs.

Et VII.

--- & ſciſſa gaudens Diſcordia pallâ ,
Quem conſanguineo ſequitur Bellona flagellô.

Erhardus : Vid. Æneid. 6, v. 283. Crinit. de Hon. diſc. l. 13, c. 2. Weitz. Not. in Prudent. Pſychomach. l. 1 v. 685.

11. *Concretus ſanguis*] Prudent. l. 1 contra Symmach. *concreto proceſſit crine.*

Stabant [1] ærati ſcabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, [2] obſeſſa draconibus ora.
[3] *Atque intertorto laceratam pectore veſtem*
[4] *Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.*
Hæc ut Cocyti tenebras: & Tartara liquit,
Alta petit gradiens juga [5] nobilis Appennini,
Vnde omnes terras, atque omnia litora poſſet
Adſpicere, ac toto fluitantes orbe catervas:
[6] *Atque has erumpit furibundo pectore voces:*
† *Sumite nunc gentes accenſis mentibus arma,*
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur quicunque latet; non femina ceſſet,
Non puer, aut ævo jam deſolata ſenectus.

† *Diſcordia.*

Ipſa

ne. Weitzius in Not. v. 491. *Ge. Erhardus.*

1. *ærati ſcabra rubigine dentes*] Sic & Wouwer. reliqui. Tornæſ. cum c. Tragur. *irati ſ. r. d.* Ovid.
-- *ſcabra rubigine dentes.* Fr. Pithœus.

2. *obſeſſa draconibus ora*] *Dracon.* ſerpentibus, anguibûs. *Erhard.* En habitum, quo Furiæ depingebantur: vetulæ, caput anguibûs pro capillitio unctæ, ſanguineam manu facem geſtantes & flagellum. Vide Delrion. Comment. in Medeam Sen. v. 14. *Erhard.*

3. *Atque intertortô* --] Sic & Wouwer. alii. Tornæſ. & c. Tragur. *Inter toto.* Colladonius: *Atque inter toto.* Mutant *intertorto,* perperam. Ch. Richardus: *Atque intertorto* &c. Editio Lugdun. *inter toto*, quomodo legiſſe etiam Lilium Gyraldum apparet, commoda & aperta ſententiâ. Inter veſtem, inquit, toto pectore laceratam, quatiebat lampada. Nam veſtis, utpote lacera, non obſtabat quò minùs per illam vibraret facem. De lacera veſte Diſcordiæ Virgilius:

Et ſciſſa gaudens vadit Diſcordia pallâ.

4. *Sanguineam tremula quatiebat lampada*] Videtur adludere ad priſcum illum vetuſtæ militiæ morem. nam ante inventum tubæ uſum incenſis facibûs acies inſtructas præibant, quibus utrinque conjectîs manus conſerebant. *Meurſius. Sanguinea lampas,* ob ſanguinei coloris flammam, ut ap. Virgil.

Non ſecus ac liquida ſi quando nocte cometæ
Sanguinei lugubre rubent. -- Ch. Richardus.

5. *nobilis Appennini*] Tragur. MS. *Apenini.* Et Buſchius: *n. Apenini. Apœnius,* mons altiſſimo jugô ab Alpibus ad Siculum fretum tendens, à Pœnis ita dictus, ut quidam putant. Vnde Alpes primi Pœni pervias fecerunt, cùm antea redderent Italiam inacceſſam. Erhardus: *Appennini.* Al. *Apennini:* cujus ſcripturæ rationes pete ab Io. Chryſoſt. Zanchio de Cenomanor. orig. l. 2.

6. *Atque has erumpit*] Sic omnes; c. Tragur. *A. h. effudit.* Erhardus: *has erumpit voces.* Quomodo Virgil.

Et caput undæ altus primùm ſe erupit Enipeus.

Sic quoque *erumpitur*, pro *erumpit ſe.* Lucret.

Vis venti exagitata foras erumpitur.---

Sic

Ipsa tremat Tellus, lacerataque tecta rebellent.
[1] *Tu legem Marcelle tene :* [2] *Tu concute plebem*
Curio : Tu fortem [3] *ne supprime Lentule Martem.*
[4] *Quid porro Tu Dive tuis cunctaris in armis ?*
[5] *Non frangis portas ? non muris oppida solvis ?*
Thesau-

Sic *prorupit se in fugam*, ap. Plaut. ni fallor.

1. *Tu legem Marcelle tene*] Virgil. 6 Æneid. ibique Servius, & Tib. Donatus. *Erhardus. Tu legem M. tene*, de mittendis scil. in Galliam Cæsari ante tempus successoribus, quod imprimis dissidium illud intestinum excitavit. Consul tunc temporis erat G. Claudius Marcellus, qui Pompeii partes sequebatur, Cæsari vehementer infensus. Suet. in Iul. c. XXVIII. *I. A. Gonsalius.*

2. *Tu concute plebem Curio*] Nam Curio eo anno Trib. erat plebis & ipsi commovendæ aptissimus, utpote qui καὶ ἐς τὸν δῆμον δὲ χαριέστατος, καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατος, *et apud plebem gratiosissimus, & simul eloquentissimus foret*, Appiano teste. Ipse autem quum primùm esset valde Cæsari adversus, postea muneribus largìs inductus est, ut eidem tamdem faveret. *Gonsal.* Sidonius librô 4 Ep. 4. *Æstuat ut Cethegus, incitat ut Curio.* Alanus Anticlaud. lib. 2. *Succendit ut Curio.* Savaro ad Sidonium lib. 1 Ep. 11. *Ge. Erhardus.*

3. *ne supprime Lentule Martem*] Imò excita, quod haud semel Cornelium Lentulum Conlegam Cl. Marcelli anno sequentî & ultimô libertatis Romanæ fecisse, Historici tradunt. Exstat apud Lucanum initiô lib. v Lentuli oratio, qua Senarores, Pompeianumque exhortatur exercitum, magnis scilicet animîs adversus Cæsarem esse decertandum. *Gonsalius.*

4. *Quid porro Tu Dive*] Sic nostri omnes, Tornæs. *Q. p. t. die* (al. *dive*). Ch. Richardus: *Dive* retineri potest κατὰ πρόληψιν (*per anticipationem, præsumptionem*), quia Discordia ut dea futurum *divum* sciebat: magìs tamen probo quod est in edit. Lugdun. *Die:* quoniam Iulô prognatus Cæsar, & à Venere ac ipso Iove ducebat originem. Sic ejusd. gentis Ilia, *dia* vocatur ab Ennio, ap. Nonium in Nepos fem. generis :

Ilia dia nepos, quas ærumnas tetulisti ?
Dium, appellabant inquit Festus, *antiqui ut à Deo ortum.* Erhardus: *Quid porrò tu Dive tuis.* Corrigunt, *Die.* illud retineri debet. *Divum* vocat communi & plebeio tum nomine. Nam & Augustus semper se *Divi* filium dixit, & Divus pro Cæsare καταχρηστικῶς (*abusivè*). Nepos in vita Attici: *In affinitatem pervenit Divi Iulii filii*, i. e. Octaviani, qui fuit Iulii Cæs. adoptivus filius, quod monere ferè putidum foret, nisi aliorum corrumpendi (s. corrigendi volebam dicere) libido aurem vulsisset. Dousa: *Quid porrò tu Dive* &c. Apostrophe poëtica ad Div. Iulium, infesta patriæ signa inferre satagentem.

5. *Non frangis portas*] Ærarii scil. Romani. Plut. in ejus Vit. Ταῦτα πρὸς τὸν Μέτελλον εἰπὼν, ἐβάδιζε πρὸς τὰς θύρας τοῦ ταμιείου. μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν, χαλκεῖς μεταπεμψάμενος ἐκκόπτειν ἐκέλευεν. *Sic fatus ad Metellum, profectus est ad fores ærarii. non comparentibus clavibûs, fabros accivit, rumpi jubens eas.* Florus l. IV, c. 11. *Ærarium quoque sanctum, quia tardiùs aperiebant Tribuni, jussit effringi : censumque & patrimonium populi Rom. antè rapuit, quàm imperium.* Ideo addidit:
Thesaurosque rapis ?
Adi Rubenium lib. 1, c. XXIV. Elector. *S. A. Gabbema.*

1. *nescis*

Thesaurosque rapis? [1] *nescis tu, Magne, tueri*
[2] *Romanas arces? Epidauria mœnia quære,*
[3] *Thessaliæque sinus humano sanguine tinge.*
Factum est in terris, quicquid Discordia jussit.

† Quum

1. *nescis tu, Magne, tueri, Romanas arces*] Notissimum est ut Pompeius adventante Cæsare, urbem reliquerit, quid tamen impedit Ciceronem audire in epistola undecima lib. 7 ad Atticum: *Per fortunas, quale tibi consilium Pompeji videtur? Hoc quæro, quòd urbem reliquerit. Ego enim* ἀπορῶ *(hæsito). Tum, quid absurdius? Vrbem tu relinquas? Ergo idem si Galli venirent.* Et in Epist. 25 lib. 8, ideo vocat Pompejum ἀπολιτικώτατον καὶ ἀστρατηγικώτατον *(rerum polit. & modi agendi in bello imperitissimum)*; quibus ista planè respondent, *nescis tueri Romanas arces.* Et Epist. 2 ejusdem libri: *nihil ulla in gente unquam ab ullo auctore Reipub. ac duce turpius factum esse videtur, quàm à nostro amico factum est: cujus ego vicem doleo, qui urbem reliquit, id est, patriam, pro qua, & in qua mori, præclarum fuit.* Ch. Richardus.

2. *Rom. arces? Epidauria mœnia q.*] Sic & Wouwer. cæteri. Tornæs. *Rom. acies? Epidauria (arces? Epidamnia.* Passer.) *m. q.* ubi Dousa: c. M. *R. arces? Epidauria nomina quære.* Tragur. c. *Romanasque acies. Epidauria nomina q.* Ch. Richardus: Legendum videtur *arces*, ut suprà,

Omnia quæ tribui Romanis arcibus odi.
Virgilius:

Imbellem avertis Romanis arcibus Indum. Item:

Ascanione pater Romanas invidet arces.

& alibi. Gabbema: Legunt alii *Epidamnia. Epidamnus* civitas Epiri est, eadem scil. quæ & Dyrrachium, quod indè factum, quia Epidamni nomen ominosum ac infaustum erat Plinio teste lib. IX, cap. XXVII. Eò alludit Plaut. Menæchm. *Ne mihi damnum in Epidamno duas.* Buschius: *Epidaunia mœnia. Epidaurus* urbs Achaiæ à Septentrione Thessaliæ conterminæ, Noronico quasi marmore redimita, Æsculapii delubrô præcelebris. Colladonius: *Epidauria mœnia.* ℞. *(Manusptm) Epidauni nomina.* ἴσως *(forsitan) Epidamni.* Fr. Pithœus legit *Epidamni nomina q. Epidamnum*, sive *Epidamnus* (vulgò *Durazzo*) oppidum in ea parte Macedoniæ, quæ Adriatico mari incumbit, tristissimo è Græcis in Italiam trajectu nulli non cognitum. Epidamnum dictum ab Epidamno Rege Barbarorum. Sed Romani eò coloniam deducentes (Plin. lib. 4, c. 27) Dyrrachium dicere maluerunt, propter inauspicatum nomen Epidamni, tanquam à *damno* dicatur *Epidamnum.* Carol. Stephani. Corruptum illud quoque sub finem, legendumque, *arces: Epidamnia nomina quære.* Nescìit enim Romam tueri Pompejus, totamque adeò Italiam vacuam & nudam præsidiîs Cæsari occupandam reliquit: atque ita Dyrrachium cum exercitu tramisit, cui *Epidamni* nomen vetus mutarant Romani, ominis causâ (inquit Plutarchus). Plaut. Menæchm.

Propterea huic urbi nomen Epidamni inditum &c.

Itaque eleganter *Epidamnia nomina* dicit, alludens ad significationem vocis. Neque non tamen *nomen* pro re dicunt scriptores. Albinovanus:

Fluminàque & fontes & nomina magna locorum.

Cato Grammaticus Diris: -- *Et felix nomen agelli.* Accius Neoptolemo: *Quid si ex Græcia omne nomen illius par nemo reperiri potest.* Scribo: *Q. s. e. G. omni n. i.* &c. Mirè, *nemo nomen*, pro *nemo homo.* Meller. *Io. Dousa MS.*

3. *Thessaliæque sinus*] Ita Gabbem. in textu; in exegesi seu Nota *Thessalicosque*

† Quum hæc Eumolpus [1] ingenti volubilitate verborum effudisset, tamdem Crotona intravimus: ubi quidem parvo diversorio refecti, postero die amplioris fortunæ domum quærentes, incidimus in turbam [2] heredipetarum sciscitantium, [3] quod genus hominum, aut unde veniremus? [4] Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerata verborum volubilitate, unde, aut qui essemus, haud dubie credentibus indicavimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt. certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi sollicitant. * *

† Dum

† *Encolpius.*

licosque, quomodo & Tornæs. cæteri. c. Tragur. *Thessaliosque*. Gonsalius: *Thessalia* Græciæ regio est, Macedoniæ propinqua, ubi Pharsalici campi conflictu illo maximo Cæsaris & Pompeji oppidò famigerabiles. Sic *Thessalia clades, ruina, cædes, dies, pugna*, &c. pro Pharsalicis passim Lucano sunt. eo autem prælio victus tamdem Pompeius. idque quum illum adloquitur Discordia, jubetque humano sanguine tingi eos sinus, intelligendum omnino est.

1. *ingenti volubilitate verborum*] Sic omnes, etiam c. Tragur. sed Tornæsius: al. *verborum bile.* ubi Dousa, sic & c. M. Ch. Richardus: Temerarium non est, quod in v. c. legitur, *ingenti bile.* siquidem per *bilem*, insaniam poëticam intelligit, de qua suprà: *Immò, inquam, si ejuras hodiernam bilem unà cœnabimus.* Horat in arte Poët.

— ô ego lævus,
Qui purgo bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata.

Quare illa verba: *volubilitate verborum*, inducenda puto, ut quæ huc ex mox sequentibus irrepserint. *Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerata verborum volubilitate. Bilis* est δεινότης, vehementia, zelus; ne quis *insaniam* Richardi aliter intelligat quàm par est. Virgil. Eclog. 3, *Insanire lubet.* Vbi Servius: nam insani ἔνθεοι dicuntur, i. e. Deô pleni. *Verborum bilis*, fervor esset animi in verbis declaratus.

2. *heredipetarum*] Papias: *Heredipeta, qui alterius hereditatem petit vel cupit; & componitur ab heredium, & peto. Heredicapa, qui hereditatem alterius capit; & componitur ab hereditas vel heredium, & capio. Heredi scinda, qui alterius hereditatem scindit, aufert; & componitur ab hereditas vel heredium & scindo.* Piccartus eleganter horum aucupia delineavit, observ. Histor. Politic. dec. XII, c. III. *Gabbema. Hæredipetæ* κλῆρον θηρῶντες (*successionem aucupantes*). Wouweren. Iidem statim vocantur *captatores.* ad eandemque faciem dicitur *lucripeta* Dionysio Catoni in Disticho. *Ge. Erhardus.*

3. *quod genus hominum, aut unde veniremus*] Leg. *quod genus homines*, ut, si non amplius, id saltem relinquamus Petronio, ne non Latinè loquatur. Quamvis ne quid dissimulem, malim, *qui genus, aut unde domo venissemus*: Quæ fuit antiquorum percontandi hospites forma. *Anonym. MS.*

4. *Ex præscripto ergo consilii communis*] Vetus Senatusconsulti formula; D. C. C. S. id est, *de communis consilii sententia.* Io. Sambucus.

1. *tam*

† Dum hæc magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statum, adeo ut suis jactaret, neminem gratiæ suæ ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea urbe, beneficio amicorum laturos. Cæterum ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, putabamque à custodia mei removisse vultum Fortunam: tamen sæpius [1] tam consuetudinem meam cogitabam, quam caussam. &, Quid, ajebam, si callidus captator exploratorem in Africam miserit, mendaciumque deprehenderit nostrum? Quid, si etiam mercenarius præsenti felicitate lassus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidiosa proditione detexerit? Nempe rursus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. Dii, deæque, [2] quam male est extra legem viventibus! [3] quidquid meruerunt, semper exspectant. * * *

‡ Quia [4] nosti Venerem tuam, superbiam captas, ven-

† *Polyanos.* ‡ *Chrysis* ancilla Circes *ad Polyanon.*

1. *tam*] Præponendum hîc putat Dousa *non. non tam.*

2. *quam male est extra legem viv.*] Plaut. *Nihil est miserius quàm animus hominis conscius.* De hoc flagello conscientiæ, & metu qui eum necessariò sequitur, vide Casaubon. in Pers. Sat. 3: Barth. ad Claudianum num. 292, & num. 635 multîs. *Ge. Erhardus.*

3. *quidquid meruerunt, semper exspectant*] Cicer. pro Mil. *Magnam vim habet conscientia in utramque partem, ut semper pœnam ante oculos versari putent, qui peccaverint, & nihil timeant, qui nihil admiserint.* Senec. Ep. XCVIII. Plut. de Sera num. vind. *Gabbema.* Senec. *Conscientia aliud agere non patitur, ac subinde respicere ad se cogit. Dat pœnas quisquis expectat. quisquis autem meruit, expectat.* Fr. Pithœus. *Quidquid meruerunt semper expectant.* Aspexit indubiè hæc verba Macrob. in Somn. Scip. *Sibi videntur exitium, quod merentur, excipere.* Is. Pontanus in Not. Puto particulam *semel* excidisse, ut scripserit Petronius: *quod semel meruerunt.* Barth. ad Claudian. n. 635. In Historia Marculphi minimè nupera, ut vulgò putatur, sed perveteri, & cujus jam ante annos quasi 10. mentionem fecit Guilhelmus Archiepiscopus Cypri in Belli sacri Hist. legitur: SAL. *quod timet impius, veniet super eum.* MAR. *qui malè facit, & bene sperat, totum se fallit.* Nec frustra ille; *Conscientia scelerum, metus judiciorum* &c. *Erhardus.*

4. *nosti Venerem tuam*] τὴν Ἀφροδίτην παρ᾽ ὅς σου εἶναι (*Venerem tibi adesse*). Io. à Wouweren.

vendiſque amplexus, non commodas. Quo enim ſpectant [1] flexæ pectine comæ? quo [2] facies medicamine adtrita, & [3] oculorum quoquo mobilis petulantia? [4] quo inceſſus tute compoſitus; & ne veſtigia quidem pedum extra menſuram aberrantia, niſi quod formam proſtituis, [5] ut vendas? Vides me? [6] nec auguria novi, nec Mathematicorum cœlum curare ſoleo: ex vultibus tamen

1. *flexæ pectine comæ*] An *pecten* abuſive pro acu comatoria dixit? *Ge. Erhardus.*

2. *facies medicamine attrita*] Iuvenal. ---*inducitur atque fovetur*

Tot medicaminibus.-- Tertull. *Cutem medicaminibûs ungunt.* Antipater: ψιμυθίῳ τὰς παρειὰς ἐντριβόμεναι (*cerußâ maxillas infrictæ*). Artemidor. lib. 1. ἔδοξε καταχρίεσθαι τὸ πρόσωπον, ὥσπερ αἱ γυναῖκες (*Exiſtimatus fucare vultum ut mulieres*). Io. à Wouweren.

3. *oculorum quoquo mobilis petulantiæ*] Sic quidem Gabbema in textu cum Frellon. & Lotich. verùm in exegeſi ponit, *o. quoque mollis p.* quomodo & Tornæſius, reliqui. Erhardus: L. *quoquo mobilis*, aut certè, *quâque mollis.* Haud abſimile Apul. *Et nunc mitè conniventibus, nunc acrè criminantibus, geſtire pupulis, & nonnunquam ſaltare ſolis oculis.* ipſius Arbitri epigrammation:

O blandos oculos & inquietos,
Et quadam propria nota loquaces!
Illic & Venus & leves amores,
Atque ipſa in medio ſedet voluptas.

Deinde dictio *petulantia* ſignanter admodum hìc expreſſa eſt, & valet, quod in notiſſimo verſiculo legitur:

Minerva flavo lumine, Venus peto.

4. *quo inceſſus compoſitus, & ne veſt.*] Senecæ *inceſſus compoſitus*, qui Ambroſ. 3 de Virg. *ſobrius.* Vetus inſcript. *inceſſus commodus.* Ep. 69. *modeſtus inceſſus ac compoſitus, ac probus vultus.* At Petr. fictus ad mollitiem. Apul. Mil. *ſuperſluo inceſſu fœminam mentiebatur.* Hieron. ad Euſtoch. *ſolutis genibus fractus inceſſus.* adverſ. Helvid. *greſſum frangere.* Idem: *ludentibus pedibûs incedunt.* Seneca Natur. Quæſt. l. 7, c. 31. *Tenero & molli inceſſu ſuſpendimus gradum.* Firm. l. 8, c. 7. *Molliter ambulant, veſtigia ſua cum delicata quadam moderatione ſuſpendunt.* Senec Ep. 15. Clem. Alex. Pæd. lib. 2, c. 11. *Wouweren.* Sic Catullus:

--- *quam videtis*
Turpe incedere, rhytmicè, ac moleſtè.

Erhardus.

5. *ut vendas*] Tibull.

Sit procul à nobis formam cui vendere cura. Fr. Pithœus.

6. *nec auguria novi, nec Mathem,* &c. *ex vultibus tamen hominum mores conligo*] *nec auguria novi.* Martial.

Non ſum divinus, ſed ſcio quid facias.

Pithœus. Eadem de ſe ferè Tibullum promittentem operæ pretium fuerit auſcultare lepidiſſimis verſiculis illis:

Nec mihi ſunt ſortes, nec conſcia fibra Deorum;
Præcinit eventus nec mihi cantus avis.
Ipſa Venus magico religatum brachia nodô
Perdocuit multis non ſine verberibus.

Douſa. *Mathemat.* Gellius l. 1, c. 9. *Vulgus quos gentilitio vocabulô Chaldæos dicere oportet, Mathematicos dicit.* Wouwer. *ex vultibus* ---. Cic. 1 de LL. *Et is, qui adpellatur vultus, qui nullo in animante eſſe præter hominem poteſt, indicat mores.* Indè Orat. in Piſon. *Vultum mentis ſermonem* vocavit. Sic in princ. ait: *Oculi, ſupercilia, frons, vultus denique totus, qui ſermo*

men hominum, mores conligo; & [1] quum ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio. Sive ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus eſt: ſive quod humanius eſt, commodas, [2] effice ut beneficium debeam. Nam quod ſervum te & hmilem fateris, accendis deſiderium æſtuantis. [3] Quædam enim feminæ ſordibus calent: nec [4] libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint, aut [5] ſtatores altius cinctos. [6] harenarius aliquas accendit, aut [1] per-

ſermo quidam tacitus mentis eſt, hic in errorem homines impulit, &c. *Gabbema.* Hippolytus in Harpocrat. pag. 17. Ex ipſa orationis figura homines noſci etiam Homerus indicat Odyſſ. I

--- ἐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐῴκει.
(--- *neque enim promittebat mala vultus.*)

Eraſmus in Adag. *Ex habitu bonum virum præ ſe fert.* Ge. Erhardus.

1. *quum ſpatiantem vidi*] Nota, ex inceſſu cognoſci mores mulierum. Pflugius. *Erhardus.* Sed & hîc Polyæni juvenis.

2. *effice ut beneficium debeam*] fugit ſub finem litera, qua reprehenſa, rotundior erit oratio: *efficis ut ben. debeam.* Heraldus Analect. lib. 3, c. 12. vel pro *debeam* leg. eſt *debeat*, nempe domina. Iungermannus. *Erhardus.*

3. *Quædam enim feminæ ſordibus calent*] vide Cæleſtinum. *Erhard.*

4. *libidinem concitant*] Ea formâ uſurpatum, qua Poëtarum Deus, *Martemque accendere cantu.* Martialis verò:

Indè lego, Muſaſque cio, Phœbumque laceſſo,

dictitare auſi. *Douſa.* Activum pro paſſivo. *Anonym. MS.*

5. *ſtatores altius cinctos*] *Stator* ſervus carceris eſt cuſtos, aut aliubi janicularius, qua voce latet hîc nequitia: *Statorque* ſcortillo nunc eſt, cui *ſtaret* ſcilicet mentula opportunè, ſic ἁπλῶς ſumptum *ſtare* priſcis frequenter; pro, Tam rigidum ſtare quàm cornu. Apul. lib. 11 Mil. *Steterunt & membra, quæ jacebant antè.* Martial. lib. III Ep. LXXV. Quod epigramma lepido jocô claudit ab ambiguitate τοῦ *ſtare* petitô. Iuvat commentum noſtrum illud, *altius cinctos.* quod, paratos ad opus Veneris interpretor. Similis prorſus fuit & Fauſtinæ Antonini uxoris libido, de qua ſic Capitolinus: *Multi autem ferunt Commodum omnino ex adulterio natum: ſiquidem Fauſtinam ſatis conſtat apud Cajetam conditiones ſibi & nauticas, & gladiatorias elegiſſe.* Cauſſam reddit Lamprid. in Alagabo: *Idque diligenter curatum eſt, ut ex tota penitus urbe, atque ex nauticis monobelos quærerent: ſic eos adpellabant, qui viriliores videbantur.* Alioqui & *ſtatores* tabellarii ſunt, ut ex Cicerone, aliiſque conſtat. Ideoque utpote qui iter facturi, *altius cincti.* Et ſic quoque Arbiter luderet argutè dilogiâ. *Gonſalius. Satores altius cinctos.* Catalect. *Iam primum ſtator hic libidinoſus* &c. *Pithœus. Statores* ſervi præſentes dominis ad cuſtodias, eorumque juſſa ac nutus exequendos. Gloſſar. Petr. ex Erhardo. *ſtatores* propriè ſunt carcerum aut ædium cuſtodes, quos janicularios vocamus. Nam *ſtare* eſt verbum ejus rei. Manilius lib. 5. *Immitis veniet* &c. *I. Douſa MS.*

6. *harenarius aliquas accendit*] *Harenarius*, beſtiarius, qui cum beſtiis depugnat. Gloſſ. Gabbema: De Fauſtinæ M. Antonini uxoris libidine jam dictum eſt: De Hippia Fabritii Vejentonis Senatoris Viri, & Conſiliarii Cæſaris videndus Iuven. Sat. VI,

[1] perfusus pulvere mulio, aut [2] histrio scænæ ostentatione traductus. Ex hac nota domina est mea. [3] usque ab orchestra [4] quatuordecim transilit, [5] & in extrema plebe quærit, quod diligat. † Itaque oratione blandissima plenus, Rogo, inquam, numquid illa, quæ me amat, tu es? Multum risit ancilla post tam frigidum [6] scema, &, ‡ Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: [7] ego adhuc servo

† *Polyanos.* ‡ *Chrysis*

VI, LXXXII. Tertull. *Scenicos, Xysticos, Harenarios illos amentissimos, quibus viri animas, fœminæ autem illis etiam corpora sua substernunt.*

1. *perfusus pulvere mulio*] Sic ex c. Pithœi etiam edit. Frellon & Lotich. *p. p. multo* Tornæs. cæteri. Wouweren: *Perfusus pulvere multo*, h. e. luctator. Palæstritæ pulvere se aspergebant post unctionem, ut firmiùs lubricos alioquin artus tenerent. Adi Plutarch. Sympos. probl. l. 2 quæst. 4. & Heliodor. lib. 10, ubi Theagenes parat se luctæ. Tertull. de Pall. *Studia palæstræ malè senescentia, & lutea unctio, & pulverea volutatio.* Apul. l. 9 Mil. *In modum pugilum, qui pulvisculô persperſi dimicant.* Lucian. de Gymnast. Isid. Orig. l. 15, c. 2.

2. *histrio scænæ ostentatione traductus*] Huc mirificè faciunt quæ Iuvenal. habet Sat. VI, LXXI. *S. A. Gabbema.*

3. *usque ab Orchestra quatuordecim transilit*] Orchestra Græcis ἀπὸ τῆς ὀρχήσεως, *à saltatione.* Isid. lib. XVIII, c. XLIV. *Orchestra autem, pulpitum erat scenæ, ubi saltator agere posset, aut duo inter se disputare.* Scholiast. Iuven. ad illud Sat. VII.

Quaque reportandis posita est orchestra cathedris.

Ait: *Orchestram spatium in theatro dicit esse, quod pantomimo saltanti vacat. Ejusmodi autem poetæ legitur, in quo stans recitet.* Cassiod. lib. Var. Quintil. lib. III, c. VI. Erant in *orchestra* Senatorum sedibus loca designata. Erant & in XIV gradibus *orchestræ* primis vel proximis equitum sedes. Nam & his lege sua in theatro loca restituit Otho Roscius. Lege Theatrali à XIV primis prohibebatur, qui artem ludicram exercuisset, ut Fab. ait. *P. Pithœus.* Iuvenalis *orchestram & populum* dixit pro primoribus & plebe. P. Pithœus Advers. vel subsec. lib. 1, cap. 17. Eleganter de muliere dictum, quæ amatoribus plebejis & vilissimis delectatur. Turneb. Advers. lib. 4, c. 19. *Ge. Erhardus.*

4. *quatuordecim*] Suet. Aug. c. XL Macrob. lib. II, c. III: Sueton. Iul. c. XXXIX. *Gabbema.*

5. *& in extrema plebe quærit quod diligat*] *In extrema plebe*, hoc est, in loco tertio, populo adtributo, unde *Popularia.* Suet. Claud. cap. XXV, Domit. c. IV. *Dieque proximo omne genus rerum missilla sparsit: & quia pars major intra Popularia deciderat, quinquagenas tesseras, in singulos cuneos Equestri & Senatorii ordinis pronuntiavit.* Dispertita ergo tria loca, *Orchestra, Equestria, Popularia*, tribus Pop. Rom. ordinibus, Senatui, Equiti, Plebi, scil. *I. A. Gonsalius.*

6. *scema*] vel *schema*, cultus, habitus orationis.

7. *ego adhuc servo nunquam succubui*] Licet ingenuæ, inquit, ac nobiliores matronæ reperiantur, quæ ad explendam libidinem cum servis crebrò flagella passis, & mox cruci suffigendis consuescant, ego tametsi ancilla sim, cum Equitibus tantùm rem habeo. Petrus Faber Semestr. lib. 2, c. 8. *Erhardus.*

I. s

ſervo nunquam ſuccubui; nec hoc dii ſinant, [1] ut amplexus meos in crucem mittam. Viderint matronæ, quæ [2] flagellorum veſtigia oſculantur: ego, etiam ſi ancilla ſum, nunquam tamen [3] niſi in Equeſtribus ſedeo. † Mirari equidem tam diſcordem libidinem cœpi, atque [4] inter monſtra numerare, quod ancilla haberet matronæ ſuperbiam, & matrona ancillæ [5] humilitatem. Procedentibus deinde longius logis, [6] rogavi ancillam, ut [7] in platanona produceret dominam. [8] Placuit puellæ con-

† *Polyanos.*

1. *ut amplexus meos in crucem mittam*] *Amplexus*, pro eo qui amplectitur, id eſt, me amplectendam. Sic *neceßitudines* pro neceſſariis, *convivia* pro convivis, *regna* pro legibus, &c. frequentari obſervavit Bern. Schol. ad Statium, lib. 6 Thebaid. *In crucem mittam.* Servilis pœna *crux.* Iuvenal. *pone crucem ſervo.* Vid. Gretſerum de Cruce, l.1. Venuſtè verò *crucem* ſervum cruciarium appellat, qua facie ſermonis *ſcelus* pro ſceleſto. *Ge. Erhardus.*

2. *flagellorum veſtigia*] Vlpian. in Fragm. pro ſtigmatibus. *Anonym. in Not.* lib. 1 Regul. *Dedititiorum numerô ſunt quibus veſtigia ſcripta fuerunt.* Pithœus. *flagellorum veſtigia.* Σημεῖα τῶν πληγῶν (*plagarum ſigna*). Tertull. de Pall. *veſtigia ceſtuum viria occupavit.* Ovidius 3 Amor.

Cerne cicatrices veteris veſtigia pugnæ.

Wouweren. Plauto *maſtigiæ*, Sidonio *fractores ferularum*, Tertulliano *flagra rumpentes.* Savaro ad Sidon. lib.3 Ep. 13. quæ hoc loco *flagellorum veſtigia*, infra vocat, *verberum notas.* Idem. Erh.

3. *niſi in Equeſtrib. ſedeo*] *Equeſtria* pro locis theatralibus equitum, & modificatis verbis pro *equitibus* uſurpavit. Id verò eſt: nunquam eſt mihi res, niſi cum illis qui ſedent in quatuordecim ordinib. Turneb. Adverſ. lib. 4, cap. 19. Metaphora ab equeſtribus, hoc eſt, locis in ſpectaculo equiti datis. Pet. Faber Semeſtr. lib.2, c.7: Lipſ. de Amphith. c. 14: Petr. Pithœus Adverſ. lib.1, c.17. *Erhardus.* Rectè convenit hoc epigramma, quod hîc inſerui:

Inveniat quod quiſque velit, non omnibus unum eſt
Quod placet, hic ſpinas colligit, ille roſas.

Bourdelotius. *in equeſtribus ſedeo.* Significatur libidinis genus, de quo Ovidius, Martialis:

Maſtrubabantur Phrygii poſt oſtia ſervi,
Hectoreo quoties ſederat uxor equô.

Et hic ipſe *equum* ſuprà ea mente dixit. *Douſa MS.*

4. *inter monſtra numerare*] Cornel. Fronto: *In monſtro rectus ordo naturæ invertitur.* S. A. Gabbema.

5. *humilitatem*] Senec. *Si quis nulla ſe amicâ fecit inſignem, nec alienæ uxori æmulum præſtat, hunc matronæ humilem, & ſordidæ libidinis & ancillariolum vocant.* Fr. Pithœus.

6. *rogavi ancillam*] Has ancillas honeſtiùs habebant, utpote conſcias non ſolùm libidinum, ſed conſiliorum & mentis dominæ: dicebantur *Fabiæ.* Gloſſ. *Fabia* παιδίσκη. Talis illa apud Plaut. Milit.

Quaſique hunc anulum Fabiæ ſuæ dederit, ea porrò mihi
Militi ut darem. Io. à Wouweren.

7. *in platanona*] Ita eſt in editione Gallicana, & quidem utraque (Paris. & Lugdun. ſeu Steph. & Tornæſii), in prioribus verò: *Vt platea nova duceret*, lectum hactenus. Vnde fuit tempus, quum, *in prata nova*, emen-

 dan-

consilium: itaque conlegit altius tunicam, flexitque se [1] in eum daphnona, qui [2] ambulationi hærebat. nec diu morata, dominam producit è latebris, laterique adplicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere: nam [3] quidquid dixero, minus erit. [4] Crines ingenio suo flexi, per totos sese humeros effuderant: [5] frons minima,

dandum hariolarer. nunc Turnebi potiùs sententiæ accedo, &c. Addo fidei causâ bina à Poëta Celtibero testimonia, ut:

Exornant picta quà Platanona fera:

Item.

Disposuit daphnôna suis Torquatus in hortis,

Dousa. *Vt in platea nova* habet c. M. Tragur. Gabbema: *Platanona*, i. *platanetum*, locum ubi plures *platani*. Senec. Ep. LV. *Platanona medius rivus, & à mari, & ab Acherusio lacu receptus, Euripi modò dividit.* Martal. lib. III Ep. XIX. *Pithœus:* Martialis,

Daphnonas platanos, ac aërias cyparissos,
Et non unius balnea solus habes.

Erhardus: Iacobus Gaudensis lib. 3 Ærarii aur. Poët. *Platanon, locus platanis consitus.* Magnus olim usus *platanorum* in deliciis æstivis. Cicero: *Hæc tua platanus ad opacandum hunc locum patulis diffusa ramis.* Videndus Plato in Phædro, Iacob. Pontan. ad Virgil. 4 Georg. & alii.

8. *Placuit puella*] ancillæ, sicut *puer* pro servo: & dicitur hìc de stuprata. *Ge. Erhardus.*

1. *in eum daphnona*] Δαφνὼν, lauretum, sivę loretum. Mart. lib. x Ep. LXXVI: lib. XII Ep. L. *S. A. Gabbema.*

2. *ambulationi*] ambulacro. Locus in quo deambulatur. Zwinglius in Compilation. Suetonius Augustô, c. 100. *circumjectasque silvas & ambulationes in usum populi tunc jam publicarat.* Sic *cœnatio* pro cœnaculo. *Erhardus.*

3. *quidquid dixero minus erit*] Hieronym. epitaph. Nepot. *Vincitur sermo rei magnitudine, & minus est omne quod dicimus.* Io. à Wouweren.

4. *Crines ingenio suo flexi per totos*, &c.] Apul. lib. II Miles. *Vberes enim crines, leniter emissos, & cervice dependulos, ac deinde per colla dispositos, sensimque sinuato patagio residentes,* paulisper ad finem conglobatos, *in summum verticem nodus adstrinxerat.* Rursus lib. II. *Iamque primùm crines uberrimi, prolixique* & sensim intorti, *per divina colla passivè dispersi, molliter defluebant.* Iterum lib. II Apul. *Sed ut mihi morem pleniùs gesseris in effusum laxa crinem, & capillo fluenter undante, ede complexus amabiles.* Gabbema. *Crines ingenio suô.* ut, *sponte sua sandix.* Anonym. in Not. *ingenio.* Gloss. *ingenium* εὐφυΐα, φύσις (*bona indoles, natura*). Nævius: *Ingeniò arbusta consita.* Sallust. *Ingenium loci.* Tertull. de Habitu mul. c. 2. *Herbarum ingenia traduxerant.* ita *ingenuus* αὐτοφυὴς (*suapte natus*), ut Aus. *Ingenui fontes. Crines ingeniô flexi*, sponte aut naturâ flexi, Apul. *inaffectatum capillitium. Crines flexi.* Alii calamistrô flectebant: Hieron. ad Eustoch. *Crines calamistri vestigiô rotantur.* Hinc finxit Iuvenal. Sat. 6. *--- taurea punit*

Continuò flexi crimen facinusque capilli.

per totos se humeros fuderant. Vide Heliodor. lib. 3. ἡ κόμη δ' οὔτε (*Coma verò neque*) &c. Apul. Mil. x. *Crines sensim intendi, per colla passim dispersi.* multîs hoc in Fotide describit lib. II. Tertull. de Cultu fœm. 6. *Wouweren.*

5. *frons minima*] Et frontes breves, Antiquis; haud secus ac nobis hodie, fuere

ma, [1] & quæ radices capillorum retroflexerat: ſupercilia uſque ad malarum ſtricturam currentia, [2] & rurſus confinio luminum penè permixta: oculi clariores ſtellis extra lunam fulgentibus: [3] nares paullulum inflexæ: & [1] oſcu-

fuere laudatiſſimæ. Laudem petitam exin neſcit nemo. è contraria autem equidem præbeo convitium. Sic meretrix comparem inſectatur apud Lucianum Ἑταιρικ. Διαλόγ. (meretric. dialog.) *Cæterùm illud miror, quidnam adeò laudet in ea miles iſte, niſi ſi omnino cæcus eſt, qui non viderit, capillitium illam rarum habere, & in multam uſque frontem deductum.* Id autem magìs jam mihi dignum fuit obſervatione, videlicet naturæ illi defectui Priſcos pariſſimè ut nos ſuppetias quondam iviſſe: Fœminæ Hiſpanæ calamiſtrîs in annulos cincinnoſque illud comæ convertunt, quod potiſſimùm totam frontem circumdat; minuunt & ſic, obumbrantque id latitudinis illis ſcilicet viſum minùs decorum. Simillimè & ſuo ævô factum oſtendit Lucianus in Amorib. ut & Commodianus vetus poëta. *Gonſal.* Martial.

> *Audi quem puerum, Flacce, locare velim:*
> *Lumina ſideribûs certent, molleſque flagellent*
> *Colla comæ: tortas non amo, Flacce, comas.*
> *Frons brevis, atque modus breviter ſit naribus uncîs:*
> *Pæſtanis rubeant æmula labra roſîs.*

Arnob. *Imminuerent frontes nimbis.* Sic enim legendum videtur. Iſidor. *Nimbus eſt faſciola tranſverſa ex auro aſſuta in linteo, quod eſt in fronte feminarum.* Fr. Pithœus. Frontem tenuem etiam præferunt Horatius, Silius, Arnobius; ſed patulam Virgilius. Barthius in Ceir. Virgil. numer. 497. Veteres anguſtam & pauxillam frontem inter formæ dotes collocabant. Horatius de Lycoride ſua: --- *inſignis tenui fronte.* Silius:

> *Et caſtigatæ collecta modeſtia fronte.*

Porrò de frontis parvæ ac modicæ indiciis & ſignificationibus variant ſcriptores. Trogus Pompeius apud Plin. lib. 11. *Quibus parva frons, mobilem animum ſubeſſe ſignificat.* Meletius de Natura hominis, cap. 8. *Parva verò ac modica fronte ingenii acumine præditos, & ad dicendum propenſos opinati ſunt.* Polemon de Natura ſignor. interpret. lib. 1, cap. 4. *Frons anguſta per ſe, rudem hominem arguit.* Melampus lib. de Nævis corporis, in princ. *In fœminæ fronte nævus poſitus, regnaturam, vel magnæ poteſtatis futuram denotat.* Ge. Erhardus.

1. *& quæ radices capillorum retro flexerat*] En crinium Circes tertia & inſignis commendatio, licèt cum fronte quoque iſthæc communis ſit. Retroflexerat enim puella capillos antependulos: itaque aliter eſſe non poterat, quin eorum, modò adſcititii ne forent, conſpicerentur radices, eorum ſaltem, inquam, qui à fronte circumcirca pullulaſcerent. Id autem maximi haberi, ideo animadvertitur planè, quòd adulterinarum comarum uſus eſſet quondam creberrimus. *I. A. Gonſalius.*

2. *& rurſus confinio luminum pene permixta*] Commendatæ olim quæ pulcritudine inſignes à ſuperciliorum quoque commixtione, hoc eſt, brevi adeò intercapedine ea habere disjuncta, ut anceps in confinio luminum divortium relinqueretur. *Idem.*

3. *nares paullulum inflexæ*] Sunt inter venuſtos formarum ſpectatores, qui naſum incurvum laudibûs vehant. Adſtipulatorem habent Ariſtenætum lib. 1 Ep. XVIII. τίς τῶν νέων ὅτι σιμὸς ἐπίχαρις παρὰ σοὶ κληθεὶς ἐπαινεῖται, τοῦ δὲ τὸ γρυπὸν βασιλικὸν ἔφης; (*Quis juvenum preſſis naribûs gratioſus*

[1] osculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Iam mentum, jam cervix, jam manus, [2] jam pedum candor

tiosus apud te celebratur, aquilinum verò nasum regium dicis?) Sidonius de Theod. Rege l. I Ep. II. *nasus venustus, incurvus; labia subtilia.* Barthius. Artemidorus lib. I, c. XXIX rationem elegantem reddit, cur nasuti cordatiores sint, eóque bis venustiores. *Gabbema.* Duo in forma nasi Martialis requirit: alterum moderatum debere esse nasum: alterum, flexuram illam modica uncitate decoram:

--- *Aque modus breviter sit naribus uncis.*

Sidon. lib. I Ep. 2. *nasus ustissimè incurvus.* Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 4 Epigr. 42, n. 7. *Erhardus.*

1. *osculum*] *Osculum*, parvum os. Elegans vox est, elegantioribus scriptoribus haud infrequens. Supr. Petr. *exseruit ad osculum caput.* Eximium etiam ab ore pulcritudinis encomium. *Gabbema.* Ovid. I Metam.

--- *videt igne micantes*
Sideribus similes oculos, videt oscula, quæ non
Est vidisse satis. --- Wouweren.

2. *jam pedum candor intra auri gracile vinculum positus*] Calcei hoc genus fenestrati perforatique frequenter quondam in usu habitum Græcis & Romanis; fœminis tamen potissimùm. Tales igitur erant *soleæ, sandalia, crepidæ, Gallicæ, Tyrrhenici, baxeæ, obstrigilli.* Mirificè ad rem Pollux. lib. VII, c. XX. de Tyrrhenicis loquens: Τυῤῥηνικὰ, τὸ κάττυμα ξύλινον, τετραδάκτυλον. Οἱ δὲ ἱμάντες ἐπίχρυσοι· σανδάλιον γὰρ ἦν· ὑπόδησε δ' αὐτὸ Φειδίας τὴν Ἀθηνᾶν (*Tyrrhenica, solea lignea quatuor digitorum; corrigiæ verò inauratæ: quippe sandalium est, quali Phidias Minervam induit*). Prorsus ferme describit Circes calceatum Cephisodorus in Comico:

--- --- Σανδάλια τε τῶν λεπτοσχιδῶν,
Ἐφ' οἷς τὰ χρυσᾶ ταῦτ' ἔπεστιν ἄνθεμα.

(--- --- *Incisa sandalia, quibus*
Aurea supernè florum decora congruunt).

Λεπτοσχιδεῖς vocat *calceos fenestratos,* ac *supernè apertos.* Addit etiam Comicus χρυσᾶ ἄνθεμα, *flores aurei*; nempe qui superiore erant pedis parte, ubi vincula in nodo complicabantur. Et *vinculum* propritim dictum de ejuscemodi calceamentis, minimè verò de pedem undequaque munientibus: & aptè quidem, nihil quidpe præter illorum vincula superiori pedis parte visitur. *Gonsalius. pedum candor intra auri gracile vinculum positus.* Quod *sicyonia* vocabant, quæ sunt soleæ muliebres, quæ obstragula habebant, sed tantùm corrigiis aliquot sive ligulis aut vinculis, quas *ansas* nominabant, superiori pedis parti obstringebantur. idque quàm poterat arctissimè, quò videlicet aptior comprehensiorque eniteret pedis forma. Tibullus:

Ansâque compressos colligat arcta pedes. Ovidius:

Pes erat exiguus; pedis est aptissima forma.

Dousa Præcidan. pro Tibull. cap. 4. *Erhardus. Intra auri gracile vinculum.* Seneca: *Crura distincto religavit aurô.* Eas aureas compedes non à matronis, sed à libertinis gestatas, illud argumento est, quòd matronæ fluentę stola velatæ, non crura modò sed & pedes veste contectos habebant & omnia, ut ait Horat. præter faciem veste tegebant. ita nullus auri ad ostentationem parati usus in parte quæ latebat. At libertinæ, quibusque Venus non impermissa, cùm altiùs tunicas succingerent, ut ex Ovidio & aliis scriptoribus liquet, crura, pedesque aureis circulis cultos ostentabant, quæ periscelides à plebe mulierum ob earum pretium non gestabantur:

dor

dor intra auri gracile vinculum positus, [1] Parium marmor exstinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempsi.

Quî factum est, quod tu projectis Iupiter armis,
Inter cœlicolas fabula muta taces?
[2] *Nunc erat à torva submittere cornua fronte.*
Nunc pluma canos dissimulare tuos.
Hæc vera est Danaë, tenta modo tangere corpus,
[3] *Iam tua flammifero membra calore fluent.*

Delectata illa [4] risit tam blandum, [5] ut videretur mihi,

bantur: atque ita quemadmodum in viris aurum in annulis distinguebat à Curia, & à plebeio ordine equites, atque medium ordinem faciebat, ita in mulieribus aurum periscelió, compedéque gestatum distinguebat, libertinas à stola, id est matronis honestis, & à plebe inope, sicque veluti medium quendam equestrem fœminarum ordinem faciebat; Vid. Plin. lib. XXXIII, c. III; item cap. V. *Ferrarius. vinculum.* περισκέλιον (*crurale*). Manil.

Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla.

Plin. lib. 13, c. 3. *Habeant fœminæ* (aurum) *in armillis* (L. *armis*) *digitisque totis, collo, auribus, spiris: discurrant catenæ per latera & inserto margaritarum pondera è collo dominarum pendeant: etiamne pedibus induitur?* Catenæ aureæ, si in collo, *monilia* & *torques*: si in lacertis, *viriæ*, *armillæ*, & *brachionaria*: si in cruribus *periscelides*. Glossæ: *Periscelides, ornamenta vel circuli aurei crurum muliebrium.* Tertull. de Cultu fœm. *Nescio an crus de periscelio in nervum se patiatur artari.* Senec. Hippol. *Crura distincto religavit aurô.* Chares Mytilenæus apud Athen. lib. 3. θηρεύεται κατὰ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν· τὸ δ᾽ ἐστὶν ἀδρὸν καὶ περιμήκες, ἔχων ἐν αὐτῷ σάρκα καὶ μεγάλην καὶ λευκήν, ἐξ οὗ ἐξαιροῦντες ὀστᾶ λευκὰ, προσαγορεύουσι μὲν μαργαρίτην, κατασκευάζουσι δ᾽ ἐξ αὐτῶν ὁρμίσκους τε καὶ ψέλλια περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας (*Capitur juxta mare Indicum. estque crassum & prælongum, carnem habens laxam & candidam, ex quo alba eximuntur ossa, quas margaritas appellant, præparantes ex his armillas & periscelides*). Aristoph. etiam πέδας χρυσᾶς. verbatim Cypr. *compedes aureos.* Io. à Wouweren.

1. *Parium marmor exstinx.*] Horat.

Vrit me Glyceræ nitor,
Splendentis Pario marmore puriús.

Fr. Pithœus. Arnob. libro quartô:

Vlnarum nivei marmoreique candores.

Wouweren. *extinxerat.* Candorem deleverat, & pulchritudine superaverat. *Innomin. in Emendat.*

2. *Nunc erat à torva submittere cornua fronte*] *Erat submittere.* ἑλληνικῶς (*imitatione Græcorum*). pro, nunc erat tempus submittendi. Ammianus lib. 31. *Tunc erat spectare cum gemitu facta dictu visuque prædira.* Erhardus. *Cornua*, Iovis Ammonis, qui umbilico tenus ut aries fingebatur.

3. *Iam tua flammifero membra calore fluent*] Quare? quia Iupiter in aurum imbrem mutatus illapsus in sinum Danaæ. *Ge. Erhardus.*

4. *risit tam blandum*] Græci dicunt ἁπαλὸν ἢ χλιαρὸν γελᾶν. de quo decenti ac moderato risu videatur Bern. Martinus Var. lect. lib. 3, c. 26. *Erhardus.*

hi, plenum os extra nubem Luna poferre. [1] Mox digitis gubernantibus vocem, † Si non faſtidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno [2] virum expertam, [3] concilio tibi, ô juvenis, ſororem. habes tu quidem, & fratrem, [4] neque enim me piguit inquirere: ſed quid pro-

† *Circe.*

5. *ut videretur mihi plenum os luna prof.*] Horat.

— *ſimulac vaga luna decorum Protulit os.*

Fr. Pithœus. Creberrimè occurrit comparatio venuſtæ formæ cum Luna. Planè ut Petronius, Nonnus Dionyſ. lib. 4 de Cadmi forma;

Εἴποτε δινεύων φρενοθελγέα κύκλον ὀπωπῆς,
Ὀφθαλμοὺς ἑλέλιξεν, ὅλη σελάγιζε Σελήνη.
(Si quando frontem lætans exporrigit ipſe
Atque oculos volvit, lunam lucere putares.)

Et Q. Calaber lib. I. de Penthaſilea; Salomon in Cant. Canticor. cap. 6, v. 10. *Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens: pulchra ut Luna, electa ut Sol.* Erhard.

1. *Mox digitis gubernantibus vocem*, &c.] Argutè, de actione, ſeu geſticulatione digitorum veriùs, nimium illecebroſa, concinnaque, ac prorſus meretricia. cui non multùm abſimile, in diſſimili licèt argumento, illud Tibulli noſtri:

At poſtquam fuerant digiti cum voce loquuti I. Douſa.

2. *virum expertam*] Horat. l. 3 Od. 14.

— *& puella Iam virum experta.*

Io. à Wouweren.

3. *concilio tibi, ô juvenis, ſororem. habes tu quidem & fratrem*, &c.] Propriè, *Concilio*, in re lenocinii uſurpat Petronius. Sed enim & Ovidius, non minùs urbanè de Tithoni nuptiis apud Auroram expurgans ſeſe:

Cur ego plector amans, ſi vir tibi marcet in armis:
Non me nupſiſti conciliante ſeni.

Vnde & *conciliatrix*, pro *adductrice*, id eſt, lena, ſeu ſtupri ſequeſtra Plauto, Comiciſque antiquitus frequentata. *Douſa.* Sed perductores (προαγωγεῖς) hoc differunt à lenonibus, quod *lenones* ſint ſcortorum, *perductores* etiam invitarum perſonarum, ut tradit Aſconius in Cic. Verr. 3. Franc. Modius Not. in Iuſtin. lib. 9. Porrò, *concilio* peculiare huic rei verbum. Iſidor. Origin. lib. 10. *Conciliatrix ob ſocietatem flagitioſæ conſenſionis dicta, eò quòd intercurrat, alienumque nundinet corpus. hanc & lenonem vocant.* Lucillius;

-- *Saga & bona conciliatrix.* Barth. ad Claud. n. 1498. *Erhardus. Frater & ſoror*, inter ἐρωτικὰ (*amatoria*) ſunt. Sic ut puellæ eos, quibus dare conſueviſſent, *fratres* vocarent: & contrà amatores ſuam comparem, cum qua caput limarent, *ſororem.* Sic Tibullus intelligendus lib. III El. II: ut & Senec. in Hippol. Sic & apud Petronium ampliùs viginti locis Giton frater nominatur, qui non reapſe frater erat, ſed pullipremoni officium præſtabat, & noctu pro culcitella erat. Patet ex epiſtola, *Si vis ſanus eſſe, Gitona roga: recipies inquam nervos tuos, ſi triduò ſine fratre dormieris.* Lipſius. *Gabbema.* Martialis:

O quàm blanda es, Ammiane, matri!
Quàm blanda eſt tibi mater, Ammiane.
Fratrem te vocat, & ſoror vocatur:
Cur vos nomina nequiora tangunt?

Eadem notione apud Tibull. Senec. alios. Lipſ. Antiq. lect. lib. 3. Cinædos ergo tecto nomine *fratres* appellabant. *Ge. Erhardus.*

4. *neque enim me piguit inquirere*] Nequiter ſanè, atque ex præſcripto diſcipli-

prohibet & sororem adoptare? eodem gradu venio: tu tantum dignare & meum osculum, quum libuerit, adgnoscere. ‡ Imo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter [1] cultores admittere: invenies religiosum, si te adorari permiseris. Ac ne me judices, ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum. † Quid? inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes vivere? ex cujus osculo pendes? quem sic tu amas, quemadmodum ego [2] te volo? ‡ Hæc ipsa quum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus pertentatum mulcebat aëra, ut putares [3] inter auras canere Sirenum con-

‡ *Polyanos.* † *Circe.* ‡ *Polyanos.*

disciplinæ lenoniæ, ita in Menæchmis adumbratæ à Plauto; ubi quum herus admirans dixisset:

Sed miror, qui ille noverit nomen meum:

Ecce servus non paulò sapientior;

Minimè hercle mirum. (inquit) *morem hunc meretrices habent;*
Ad portum mittunt servolos, ancillulas:
Siqua peregrina navis in portum advenit,
Rogant, cujatis sit, quid ei nomen siet.
Post illa (scribo, *Postillà*) *extemplo se adplicant, agglutinant.*
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.

Quo etiam applicare possis Ovidianum illud, ex ipsis Helenes persona benigniùs sanè, quàm necesse fuerat probæ, ad captiosissima Paridis blandimenta rescriptum:

Nec tamen ipse negas: & nobis omnia de te
Quærere, si nescis, maxima cura fuit.

Ain vero, mi Helena? tantumne à re domestica operæ otiique fuisse tibi, ut oblita &c. & Horat. l. Sermon. 1, Satyr. 6. -- *puellis*

Injiciat curam quærendi singula; quali
Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo, & reliqua. *I. Dousa.*

1. *cultores*] Amatores. tralatione verecunda. *Glossar. Petron.* ex Dousa.

2. *te*] Leg. *me.* Iungermann. *Ge. Erhardus.*

3. *inter auras canere Sirenum concordiam*] Sic & Wouwer. cæteri. Tornæsius: alii *i. aures c. S. c.* quomodo & c. Tragur. *aures.* Erhardus: *ut putares inter aures canere Sirenum concordiam.* Leg. *intus canere.* Digitîs psallere, canere intus: plectrô, foris dicebatur. Difficilior autem intus canendi modus: & ratio in proclivi. nam qui foris canebant, plectrô velut uno digito chordas impellebant, id est, simpliciùs: qui intus, quinque digitîs velut totidem plectrîs. Er. Puteanus in Musathen. cap. 11. *Seirenum concordiam* dixit, ut Claudian. *concordiam vulgi.* Barth. nu. 2419. Gonsalius: Frequens apud priscos conlatio Sirenum cum voce suavi puellarum. Heliod. de Char. loquens lib. 1, Υπὸ δὲ τῶν λόγων, ὥσπερ τινὸς σειρῆνος κεκηλημένος (*Verbis ad instar Sirenis alicujus, delinitus*). Ælianus de Aspasia lib. XII. ἱστ. ποικ. cap. 1. Φώνημα δὲ εἶχεν ἡδὺ, καὶ ἁπαλὸν, &c. (*vocem habebas dulcem & suavem, qua audita quis Sirenem visus audire.*) Princeps autem hic Pausanias, quum in Atticis inquit: Εἰώθασι δὲ, καὶ νῦν ἔτι ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν Σειρῆνι εἰκάζειν. Vertit Amasæus: *Obtinuit certè consue-*

concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius cœlo nescio quid relucente, libuit [1] deæ nomen quærere. † Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circen vocari? [2] non sum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi cursum detinuit: [3] habebo tamen quod cœlo imputem, si nos fata conjunxerint. Imo etiam nescio quid tacitis cogitationibus Deus agit. [4] nec sine

† *Circe.*

consuetudo, ut nunc etiam, poëmata, & Orationum quodvis genus, in quo insit suaviloquentia, cum Sirenum cantu conferatur. Glossar. Petron. *Sirenum cantus.* suavissima illa modulatio qua omnes penè audientium sensus subripiebantur. Innuit historiam Vlyssis & sociorum.

1. *deæ nomen*] Frequens cum Deabus pulcerrimarum puellarum conlatio. Apul. lib. IV. *Puellæ supplicatur, & in humanis vultibus Deæ tantæ numina placantur: & in matutino progressu Virginis victimis* &c. *S. A. Gabbema.*

2. *non sum quidem Solis progenies, nec mea mater, dum placet,*&c.] Sic omnes etiam c. Tragur. Dousa verò suadet legend. *dum* (i. cùm, quotiescunque) *placuit*. ad exemplum opinor, (inquit) Tibulliani illius in materia huic prorsus parissima:

Cùm libet, hæc tristi depellit nubila cœlô:
Cùm libet, æstivo provocat orbe nives.

Denique Ovidii quoque ex libro Amorum I.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cœlo.
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

Erhardus: Leg. *cum placeret*. Iungermannus. *non sum.* &c. Non sum, quam videor nomine præferre, Circe: quî enim? mea mater non detinuit cursum Solis. Persem autem parentem Circes fuisse, eamque amatam à Sole, habemus Odyss. κ. Iam fingi, Solem diutiùs hærere in cœlo probaverit Ovid. lib. IV Metam. cxcv. Gruterus Suspicion. lib. 6, c. 15. Ne longiùs eamus, Circe fuit venefica, at magicis artibûs sagæ dicuntur Lunam deducere, & Solis cursum inhibere. Ita enim infrà gloriatur saga mulier;

— Lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis, &c. Ait ergo, se quidem Circen vocari, non tamen esse veneficam, ut illa antiqua Circe fuit, qua de eadem saga mulier: *— Phœbeia Circe*
Carminibus magicis socios mutavit Vlixis.

Phœbeia, i.e. (uti hoc loco explicatur) *Solis progenies.*

3. *habebo tamen quod cœlo imputem*] Habeo, inquit, quod cœlestibus debeam, si te frui datur. Lips. Antiq. lib. I, c. 8. *Dousa MS.* Adeò dulce amor malum est, ut cum Diis ex pari vivere se putent, qui feliciter amant: imò Diis ipsis de felicitate controversiam moveant. neque aliter loquens introducitur Leander à Musæo:

Οὐκ ἂν ἐγὼ καὶ ὄλυμπον ἐφιμείρων Θεὸς εἶναι,
Ἡμετέρην παράκοιτιν ἔχων ἐνὶ δώμασιν Ἡρώ.

Zinzerling. Miscellan. Criticor. l. 5, c. 6. *Erhardus.* Hos ego hexametros sic expressi:

Cœlum diis ipsis non invideam, modò pulchræ
Herûs conjugiô læto mihi vivere fas sit.

Alius, forsan Samuel Rossæus, poëta coronatus, sic:

Non deus in cœlis optarem dicier ipsis,
Hero si mihi sit nupta ferenda domi.

4. *nec sine caussa Polyænon Circe amat*] Vlysses

ſine cauſſa Poliænon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax ſurgit. [1] Sume ergo amplexum, ſi placet. neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcas: longe ab hoc loco frater eſt. ‡ Dixit hæc Circe, implicitumque [2] me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram [3] varie gramine indutam.

[4] *Idæo qualis fudit de vertice flores*
Terra parens, quum ſe [5] *confeſſo junxit amori*
Iupiter, & toto concepit pectore flammas:

Emicue-

‡ *Polyanos.*

Vlyſſes quem Circe adamavit, appellatur Odyſſ. μ. πολύαινος (*multa laude dignus*) à concinentibus molliſſimum carmen Sirenibus. *Erhardus.* Vid. Ovid. Eleg. 6 lib. 3 Am. *Fr. Pith.* Idem Vlyſſ. & πολύαινος dicitur Iliad. κ & λ, alia tamen acceptione; nam πολύαινος etiam garrulus, fabuloſus.

1. *Sume ergo amplexum, neque eſt quod curioſum a. e. longe* &c.] De hac ridicularia veterum ſuperſtitione, qua nimiæ fœlicitatis ſucceſſum, certumque ac præfinitum bonarum rerum numerum *Faſcino* obnoxium opinabantur, conſulendus Scaliger ad Votum illud Baſiaturientis Catulli:

Tam te baſia multa baſiare
Veſano ſatis & ſuper Catullo eſt,
Quæ nec pernumerare curioſi
Poſſint, aut mala faſcinare lingua.

Douſa. Superſtitio veterum: laudantes aut numerantes dicebant, *præfiſcini*, quo omnem invidiam ſe amoliri putabant. Scalig. ad Catull. *Erhardus.* Zelotypum interpretor: ſubdit enim, *longe ab hoc frater eſt.* Zelotypi quidpe admodum curioſi ſunt, omniáque occulta pernoſcere cupiunt, quod genuinum eſt *curioſi* ſignificatum. *Gonſ. De Salas.*

2. *me*] Abeſt codice MS. Tragur.

3. *varie gramine indutam*] Tornæſ. omnes, etiam c. Tragur. *vario.* Sambucus: *vario g. i.* Cicero, aliique dicunt *veſtitam.*

4. *Idæo qualis*] Omnes *quales.* etiam c. Tragur. Fr. Pithœus: *Idæos quales.* Tale quiddam in Diris Val. Catonis. Erhardus: Deſcriptio eſt loci amœni. Scalig. in Catalect. In eadem hiſtoria eadem deſcriptione utitur Val. Cato in Diris:

Et mecum tenera gaviſa eſt ludere in herba,
Purpureos flores, quos inſuper accumbebat,
Candida formoſo ſupponens brachia collo.

Idem ad Catal. Comment. in Diras. Similis locus & apud Philoſtratum in Epiſtolis. Lindenbrog. Not. in Catal. Eum habes apud Duſam F. in Spicil. cujus pleraque in Notas illas ſuas transſcripſit Lindenbrog.

5. *confeſſo junxit amori*] Quæ vulgò ſeſe omni abjecto pudore proſtituebant, non tenebantur Lege Iulia de Adulteriis, quia ſeſe per criminis profeſſionem omnis honeſtatis ac juris redderent expertes. Hinc fœminæ famoſæ, ut ad evitandam legis pœnam jure ac dignitate maritali exſolverentur, lenocinium profiteri cœperant. & hoc eſt quod ait Mart.

Ne lex Iulia te notare poſſit,
Non nubis, Proculina, ſed fateris.

Et hinc *confeſſus amor* pro impudico. Virg. Ceir.

Sin confeſſus amor noto te macerat igne.

Et Petron. hîc. Petrus Perrenonus Animadv. & Var. lect. l. 2, c. 4. *Ge. Erhardus.*

1. roſa

Emicuere [1] *rosæ,* [2] *violæque, &* [3] *molle cyperon,*
Albaque de viridi riserunt [4] *lilia prato:*
[5] *Talis humus Venerem molles clinavit in herbas,*
Candidiorque dies secreto favit amori.

In hoc gramine pariter compositi [6] mille osculis lusimus, quærentes voluptatem robustam. *

† Quid est, inquit, numquid te osculum meum offendit? numquid [7] spiritus jejunio macer? [8] numquid alarum

† *Circe ad Polyænon.*

1. *rosæ*] Carol. Paschal. in tessellato Coronarum opere lib. III, c. VIII: c. V, VI, VII. *S. A. Gabbema.*

2. *violæque*] Idem. ib. c. III. & IV. *Idem.*

3. *molle cyperon*] τὸ κύπειρον dicitur Græcis & ἡ κύπειρος, herba odorifera, quæ ut *rosmarinus*, in nostris hortis vulgaria, & retento Græco nomine Cyperis dicitur. Barbaris etiam *Cypria.* Balbus Cathol. *A Cyprus Cypria, genus holeris, quia ibi valde abundet.* Vidend. Scholiast. Nicandri in Alexiph. At *cupressus* est arbor, κυπάρισσος. Suprà: — *ferali circumtumulata cupressu.* Ge. Erhardus.

4. *lilia*] Paschal. lib. d. c. VIII. *Gabbema.*

5. *Talis humus Venerem molles clinavit in h.*] Sic & Frellon. Lotich. *T. h. V. m. clamavit i. h.* Tornæs. cæteri cum c. Tragur. Anonym. MS. Fuit cùm probarem, *clunavit*:

Ad terram trepido descendunt clune puellæ.

Ita Plinio *conclunati* boves. Quid si *mollem inclinavit in herbam?* Dousa MS. Ego malim, *T. h. molles Venerem inclinavit i. h.* Erhardus: *clamavit.* Leg. *clinavit*, unde *inclinare*, Lipsius Antiq. lect. lib. 1, cap. 8. Recte, & verificant hæc Petronii verba; *Inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit.*

6. *mille osculis lusimus*] Catull. *Multa millia ludi.* Fr. Pithœus. Tacitus Annal. 14. *Iamque lasciva oscula, prænuntias flagitii blanditias annotantibus proximis.* Dousa. F.

7. *spiritus jejunio macer*] i. fœtidus, graveolens. *Glossar. Petron.* ex Schoppii Susp. lect. l. 5, Ep. 3. Ch. Richardus: Corpus quidem jejunió macessit, spiritus vero, anima, & anhelitus, quî potest? An legendum *spiritus jejunió acer?* ut acrem spiritum gravioris odoris dicat, quomodo dixit Virgilius:

Sævamque exhalat opaca Mephitin.

Et Catullus:

Lædit te quædam mala fabula, qua tibi fertur
Valle sub alarum trux habitare caper. Item:
Quare aut crudelem nasorum interfice pestem.

Dicitur *sæva Mephitis, trux caper, crudelis, nasorum pestis,* ut *acer spiritus. Spiritus* quoque *acer* dicitur ab Horatio, quamvis alia notione verbi:

Idcirco quidam, Comœdia, nec ne Poëma
Esset, quæsivere, quod acer spiritus, ac vis
Nec verbis, nec rebus inest. —

Videri possit etiam legendum *marcet*, pro putret ac putet, ut Plinius ait: *avis lagopodis accisæ corpus statim marcessere.* Erhardus: *sp. i. macer.* Lege totum locum: *Numquid spiritus jejunio macet? numquid alarum neglegens sudor putet? si hæc non sunt,* &c. Lips. Epistol. quæst. lib. 2, Ep. 2. Vel leg. *jejunió acer*, ut alii habent, id est, gravis; aut *marcet*, id est, putet. Iejunia enim graveolentiam creant, ut

rum negligens ſudor? Porro, ſi hæc non ſunt, numquid Gitona times? Perfuſus ego rubore manifeſto, etiam, [1] ſi quid habueram virium, perdidi; totoque corpore velut [2] laxato, † Quæſo, inquam, [3] Regina, noli ſuggillare miſerias: veneficio contactus ſum. *

‡ Dic Chryſis, [4] ſed verum: numquid indecens ſum? num-

† *Polyanos.* ‡ *Circe.*

ut etiam parœmia oſtendit νηςείας ὄζει (*jejunium olet*). Hinc & Martialis Baſſum ait hircum olidum & fœtidum olere *jejunia ſabbatathariorum*, id eſt, Iudæorum. *Spiritus jejuniô acer*, ut Cæcilio apud Gellium, *jejuna anima*, pro fœtida & graveolenti. Raderus ad Mart. l. 4 Epigr. 4.

8. *numquid alarum negligens ſudor*] Fœtor ſub alis naſcitur, qua parte pilant, iis quîs per ætatem licet cum mulieribus rem habere, gravior, ſi ſæpius, ſi corporo ſudoro. Fœtor iſte Græcis τράγος, Latinis *hircus*. Horat. 12 Epod. -- *hirſutis cubet hircus in alis.* Marcell. de Medicam. *Ad hircos & alas fœtentes remedium.* Itaque φιλόκαλοι (*elegantiæ ſtudioſi*) ut odorem abigerent, vellebant alas pice aut reſinâ, quod Clemens Pæd. lib. III, c. II πιττοῦσι (*pice illini*); Capitol. Pertin. Vaſa calefactandæ reſinæ divellendis hominibus. hinc δεδρωπακισμένοι, *reſinati.* Volſi levigabantur pumicibûs. unde φιλοκάθαροι (*munditiem amantes*), qui Senecæ *Volſi & expoliti*; Plinio *pumicati.* Wouweren. Sidon. lib. 3 Ep. 13. *Alarum ſpecubus hircoſis & aceſcentibûs.* ſcitiſſimè; nam alæ *ſubhirci* ſunt Iſidoro lib. II, c. I. Savaro ad Sidon. *Ge. Erhardus.*

1. *ſi quid habueram virium perdidi*] Sic Ovid. -- *pudor ipſe nocebat*,
Ille fuit vitii cauſa ſecunda mei.
Douſa MS.

2. *laxato*] Sic & Tornæſ. alii. *luxato* Frellon. & Lotich. Erhardus: *laxato*. Leg. *luxato*. ut ſit metaphora à gladiaſchius. ſumpta. Iungerm. & Puttoribus optimè.

3. *Quæſo, inquam, Regina*] Vrbana olim amatorum compellatio, *Regina*. Mart. lib. x Ep. LXIV. Sic & *Dominam* compellabant amaſiam. *Gonſal.* Martialis:

Quem regem & dominum prius vocabam. Et,
Sollicitus donas, dominum regemque ſalutas.

Diogenes quidem τὰς εὐμόρφους τῶν ἑταιρῶν ἐκάλει βασιλίσσας, πολλοὺς γὰρ πράττειν ἃ ἂν προστάττωσι (*Specie decoras amicas vocabat reginas, multos enim agere quæ hæ imperant*). Fr. Pithoeus.

4. *Dic Chryſis, ſed verum* &c.] Leg. *Dic Chryſis, ſed verum, numquid incompta, numquid indecens ſum? numquid ab aliquo* &c. Bern. Martinus Var. lect. lib. I, c. 7. ubi tractat de muliercularum cultu & nitela corporis. *Erhardus. Dic Chryſis* &c. Puellas habuerunt in miniſterio tum ornatrices, tum quæ velut à conſiliis formæ; quod ſtringit Iuven. Sat. 67.

Eſt in conſilio materna, admotáque lanis,
Emerita quæ ceſſat acu; ſententia prima
Hujus erit, poſt hanc ætate atque arte minores
Cenſebunt, tanquam famæ diſcrimen agatur,
Aut animæ: tanta eſt quærendi cura decoris.

Hieron. *Crines diſponebant ancillæ.* edoctæ autem certis magiſtrîs ad hoc miniſterium, velut ad artificium. L. 65 § Ornatricibus. D. de Leg. III. Dicebantur *Ornatrices* ab officio, uti & Græcis κομμώτριαι. Vetus Inſcript.

CINE-

numquid incompta? numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excæco? noli decipere dominam tuam; neſcio quid peccavimus. † Rapuit deinde tacenti ſpeculum, &, poſtquam omnes vultus tentavit, quos ſolet inter amantes riſus frangere, [1] excuſſit vexatam ſolo veſtem, [2] raptimque ædem Veneris intravit. Ego contra damnatus, & quaſi quodam [3] viſu in horrorem perductus, interrogare animum meum cœpi, an vera voluptate fraudatus eſſem.

† *Polyanos.*

[1] Noctę

Cineribus. Hamillæ. Alpioniæ. Quintæ. Ornatrici. Festus. M. Septimi Galli. Dispens. Contubernali. B. M. F. *Wouweren. Dic Chryſis, ſed verum.* Non abſimiliter Philematium Plautina ad Scapham in Moſtell. act. 1, ſcen. 2.

> *Contempla amabò, mea Scapha, ſatin' hæc me veſtis deceat?*
> *Volo meo placere Philolachi.* ---
> *Ego verum amo, verum volo mihi dici: mendacem odi.*

Vtraque hæc ancilla, & Scapha & Chryſis, ex ornatricibus, de quibus Scalig. in Priap. & ad Feſtum, Rævardus Conjectan. lib. 2, c. 18, & ſeq. Bernartius ad Statii Silvar. l. 1 Radul. Fornerius Quotidian. lib. 1, c. 22. Hæ & *ciniflones* dictæ. nec puellæ tantùm, ſed pueri huic miniſterio adhibiti. Sariſberienſis lib. 3, c. 12. *Quot cubicularii aut ciniflones, nanive aut quicumque nebulonum, quibus delicatus divitis ſenſus aut furor carere non poteſt!* Balbus Catholicô: *Ciniflo, qui calamiſtrum calefacit, ſc. ferrum quo capilli criſpantur. hic vulgò crinifer dicitur.* Ge. Erhardus.

1. *excuſſit vexatam ſolo veſtem*] *Vexatum*, inquit, quod nos opinor, *gekreuckt*, diceremus; ſcilicet ſuperiori illa in gramine volutatione, malo aſtrô, Deâque Perſica non favente, hoc eſt ſine *robuſtæ* adeò *voluptatis* effectu præter ſpeciem, ætatem, atque utriuſque ſententiam denique, cum Polyæno amatore ſuo tentata, ſive inchoata potiùs, quàm ad *patratum* perducta. *Douſa P. vexatam veſtem.* Martialis:

> *A te vexatas malo tenere roſas.*

Iuvenal.

> *Humida ſuſpectis referens multicia rugis*
> *Vexataſque comas.* --- Fr. Pithœus.

Vexata ſolô veſtis, pulvere reſperſa, rugîſque deformata. *Gloſſ. Petron.*

2. *raptimque ædem Veneris intravit*] Ergo Veneris ſacellum in iſthoc horto, non Priapi. *Erhardus. ædem V. intr.* Vt vota ſcil. ſuſciperet, aut ſacra faceret pro valetudine Polyæni nervorum. Opportunè autem in horto illo ſacellum Veneris foret, nam & *Venerem Hortenſem* Ethnici coluerunt. Planè Varro lib. 1 R. R. ſub princ. Sed omnium facetiſſimè Lucianus quodam Meretricio dialogo, qui locus rem totam mirificè inluſtrat. Loquitur Mater ironicè ad Muſarium filiam: *Ergo ſi talem amatorem poſthac inveniamus, Muſarium, qualis Chærea hic eſt, immolare opportebit nos, Publicæ quidem Veneri capram candidam; Cœleſti autem, & ei quæ in hortis eſt, juvencam utrique*, &c. I. A. Gonſal.

3. *viſu*] Quid, ſi hoc potius eſt, ut, *viſo*, reponatur, pro *ſpectro*, & quaſi ſomnio quodam turbulento? proinde ut idem loquutus ſuprà. *Viſa*, certè, pro *Inſomniis* poni quis neſcit, qui Muſæas fores vel primis digitîs impulerit

Nocte soporifera veluti quum somnia ludunt
Errantes oculos, effossaque protulit aurum
In lucem tellus, versat manus improba furtum,
Thesaurosque rapit, sudor quoque [2] *perluit ora*
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium secreti conscius auri.
Mox ubi fugerunt elusam gaudia mentem,
Veraque forma redit, [3] *animus, quod perdidit, optat;*
Atque in præterita se totus imagine versat.

* * *

† Itaque hoc nomine tibi gratias ago, [4] quod me Socratica

† *Giton.*

pulerit modó? *I. Dousa* MS. & Præcidan.

1. *Nocte soporifera*] Scribit Tacitus in princ. lib. XVI. *Illusit de hinc Neroni fortuna per vanitatem ipsius, ex promisso Cesellii Bassi, qui origine Pœnus, mente turbida, nocturnæ quietis imaginem ad spem haud dubiam retraxit. Vectusque Romam, Principis aditum emercatus, expromit repertum in agro suo specum altitudine immensa, quo magna vis auri contineretur.* &c. Inspice ipsum Tacitum. Existimat Ludovicus Dorleans Arbitrum super istis Bassi insomniis hos versus concepisse: nam erant contemporanei, nec postea diu supervixit. Somnia sunt, inquit idem Interpres, imagines, quæ corporibus dormientibûs, semperque vigilantibus animîs nascuntur, & intereunt. Amm. Marcell. lib. XIV. *Sopitis corporibûs*, ait, *animus semper vigens motibus indefessis & cogitationibus subjectus & curis, quæ mortalium sollicitant mentes, colligit visa nocturna quas phantasias nos appellamus.* Sed avarorum sunt somnia opes. Sallust. III frag. *Contrà ille calvi ratus* (id est decipi) *quærebat num somniô thesaurus portenderetur?* Apul. IV Mil. *Nocturnæ visiones contrarios eventus nonnunquam pronuntiant, denique flere & vapulare, & nonnunquam etiam jugulari, lucrosum prosperumque proventum nuntiant. Contrà ridere, & mellitis dulciolis ventrem saginare, vel in voluptatem Veneream convenire, tristitiâ animi, languore corporis, damnisque cæteris, anxiatum iri prædicant.* Sic illudunt hominibus dormientibus dæmones per insomnia. *S. A. Gabbema.*

2. *perluit ora*] Sic quidem nostri omnes. Tornæsius: al. *proluit*. quomodo & c. Tragur. *proluit ora.* Dousa MS. *perluit ora*, alii *p. artus.*

3. *animus, quod perdidit, optat*] In eadem ipsissima re Dionys. Cato in Distich.

-- *Mens humana quod optat.*

Ge. Erhardus.

4. *quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus* &c.] Maximum Tyrium Diss. IX. videsis. *Gabbema.* Socratem ut pædiconem & puerarium distulerunt antiqui, Lucianus, Theodoretus Græcan. affect. serm. 12: Senec. Ep. 104: Tertullian. Apologet. c. 148: Cassianus Collat. 13, c. 5: Lucillius apud Nonium in *signare*, & in *Discrimen.* unde convitium in Socratem ὄμμαθα παιδεράστου (*oculi puellarii*). Savaro ad Sidon. lib. 4 Ep. 3. *Erhardus.* Plut. serm. 1 de virt. Alex. Σωκράτης ἠνείχετο συγκοιμηθέντος Ἀλκιβιάδου. *Socrates se continebat Alcibiade unà dormiente.* Gabbema.

cratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris sui [1] lectulo jacuit. *

‡ Crede mihi frater, [2] non intellego me virum esse, [3] non sentio. funerata est [4] pars illa corporis, [5] qua quondam Achilles eram. * [6] Veritus puer ne in secreto deprehensus daret sermonibus locum, proripuit se, & in partem ædium interiorem fugit. * Cubiculum autem meum [7] intravit Chrysis, [8] codicillosque mihi dominæ suæ reddidit, in quibus hæc erant scripta.

[9] CIRCE POLYÆNO SALUTEM.

[10] *SI libidinosa essem, quererer decepta. nunc etiam languori tuo gratias ago.* [11] *In umbra voluptatis diutius lusi. quid* [12] *tandem*

‡ *Polyanos.*

dem

1. *lectulo*] Erhardus: al. *cubiculo.* sicut D. Paul. ad Rom. 13 *non in cubilibus & impudicitiis.* ubi tamen veriùs dixi fornices lupanares intellegi.

2. *non intellego me virum*] Tertull. *Simulque se mulieres intellexerunt.* Fr. Pithœus.

3. *non sentio*] Ovid.

Nec juvenem nec me sensit amica virum. Idem.

4. *pars illa*] Sæpe *pars* pro mentula nominatur. Scires propter excelcentiam & præstantiam ejus factam; quòd illa melior sit & major Priapi pars, & quam mavult sibi, quàm caput manusque siqua est non fatui puella cunni. in carm. lib. XXIX, XLIIX, &c. Scioppius. *Gabbema.* Alibi, *Cum illa parte corporis.* Ovid.

Quin istic pudibunda jace pars pessima nostri. Fr. Pithœus.

5. *qua quondam Achilles eram*] totus quasi corneus. *Ge. Erhardus.*

6. *Veritus*] Tornæsius: al. *Vetitus.*

7. *intravit Chrysis*] Ovid.

Una ministrarum, —

Flava comes aderat faciendis strenua jussis. Fr. Pithœus.

8. *codicillosque*] *Codicilli* hîc, scripti genus solitum ad præsentes mitti. Indicat Seneca Ep. LV: item Tacitus lib. IV Ann. Morem autem istum, *præsentem* sc. *scriptô adeundi* primus excogitavit Cæsar, ut Plut. in Cæs. retulit. Eundem morem tenuit Augustus. Suet. c. LXXXIV. *S. A. Gabbema.*

9. CIRCE POLYÆNO SALUTEM] Sic & Tornæs. edit. Frellon. Lotich. codexque MS. Dousæ; sed Tragur. R. Herm. Wouwer. his omissîs, sic: *scripta. Si.* Quomodo & Fr. Pithœum legisse deprehendas ex notula proximè sequente ad, *Si libidinosa essem.* Lipsius adducente Gabbema: In Nominibus olim receptum, ut in ipsa fronte Epistolæ bina semper ponerent, *suum* & *alienum*: illo præposito, etiam ad digniorem. Cum caussa: quoniam prima legentis cogitatio & desiderium, est scire à quo missa. Etiam hoc observatum, ut nomina nuda, nec blandientia aut laudantia verba, sibi alterive tribuerent. Excipio, si quis in Imperio aut Magistratu. Tum enim verbô additum: *P. Servilius Rullus Trib. pl. x vir Cneo Pompejo proconsuli.* At epitheta nulla: nisi ad unicè caros aut domesticos; quos interdum *Humanissimos, Optimos, Suavissimos, suas animas* adpellabant, & receptissimo verbô *suos.*

10. *Si libidinosa essem*] Αἲ αἲ τάλαιν

(Hen

dem agas, quæro; & an tuis pedibus perveneris domum? negant enim medici [1] *sine nervis homines ambulare posse. Narrabo tibi adulescens,* [2] *paralysin cave. numquam ego* [3] *ægrum tam magno periculo vidi.* [4] *me-Dius Fidius, jam peristi. Quod si idem frigus genua manusque tentaverit tuas, licet* [5] *ad tubicines mittas. Quid ergo*

(*Heu, heu miserum*), exclamat Drose ap. Lucianum, οὐδὲ τὸ χαίρειν προσέγραψε (*ne quidem salutem adscripsit*)! Fr. Pithœus.

11. *in umbra voluptatis diutius lusi*] Illud interpretatur Achilles Tatius lib. v. Ἀλλὰ τὸ πάντων ὑβριστικώτατον· περιπτυσσόμενος καὶ φιλῶν οὕτως ἀνέστης ὡς ἄλλη γυνή. τίς αὕτη τοῦ γάμων ἡ σκιά; *Quin imo (quod contumeliosissimum est omnium) è complexu meo, ex ipsis dissuaviationibus æquè discedis atque alia mulier. At quid hoc est, nisi nuptiarum umbra?* S. A. Gabbema.

12. *tandem*] Dousa ad edit. Tornæs. è. M. *tamen.* Sic & Tragur.

1. *sine nervis homines ambulare posse*] Tornæsius: al. *s. n. posse ire.* Anonym. MS. Deleverim *homines*, & scripserim, *negant enim medici sine nervis ire potesse:* aut potiùs, *stare potesse:* quia id alteri illi convenit. Tragur. c. *sine pedibus posse ire.* Petr. Danielis: *sine nervis posse ire.* Bapt. Pius lib 4 Commentar. in Lucretium circa fin. fol. 124, citat hunc Petronii Arbitri locum; *sine nervis ajunt stare nil potesse.*

2. *paralysin*] Quæ à lucta palæstræ Veneris nervos occupare solet. *Gloss. Petron. Paralysis* alio nomine hemiplexia, morbus frigidus à nervis obstructis per pituitam crassam oriundus, huic languorem suum frigididatemque in coëundo Polyænos comparat. Lotichius.

3. *ægrum tam magno periculo*] Negat hanc phrasin Latinam esse H. Stephanus in Pseudocicerone; asserit Schopp. Verisim. lib. 4, c. 14, quem vide. *Erhardus.* In Epistola illa multo urbanitatis sale cumulatissima: *Narrabo tibi adolescens, paralysin cave. Nunquam ego ægrum tam magno periculo vidi.* Eadem loquutionis formâ usus quoque ad Ciceronem suum M. Cælius; de absoluto Messalla scribens: *Itaque relictus Lege Licinia: majore esse periculo videtur.* I. Dousa.

4. *me-Dius fidius jam peristi*] τὸ *Medius fidius* quamvis jurisjurandi specie positum videatur, habet tamen vernilius quid ac Petronianum magis in recessu: atque ad *mediam partem* illam, qua viri sumus, vocabuli multò honestissimi ambitu obnuptum, applicari potest. Dousa Centurionat. lib. 1, c. 9. *Ge. Erhardus.*

5. *ad tubicines mittas*] Tornæsius: *tibicines* Pith. Erhardus: al. *tibicines.* id est, de te actum est, & jam jamque animam ages. specie quadam adagionis venustè & cavillatoriè dictum à Petronio, veluti de mortuo, aut jam jamque morituro: pro, accersere eos, qui in funere canant, pompamque funeris suo cantu concelebrent. Turneb. Adversar. lib. 26, cap. 6. Alludit ritum veterem, quo mortuos deflebant πρὸς τὸν αὐλὸν (*ad tibiam*). Casaubon. Not. in Matth. 9, v. 23. vel quo mortui ad tubam efferebantur. Videndus Vatablus, Beza, Fr. Iunius ad Matth. Euangelistæ c. 9, v. 23. Muretus & Scaliger ad Catull. Wouweren: Respondebant planctu præficæ aliæque lugentes mulieres lamentabili tubæ clangori. Dicuntur tymbaule, Apul. Flor. *monumentarii ceraulæ*, propriè *siticines*, *quòd apud sitos canere soliti, h. e. vitâ functos & sepultos.* Gell. libro vicesimô, capite 2. D. Matth. cap. 7. Gabbema: *tubicines.* Hi & *siticines* dicebantur, & *monumentarii ceraulæ.*

ergo est? etiamsi gravem injuriam accepi, homini tamen misero non invideo medicinam. Si vis sanus esse, Gitonem roga: recipies, inquam, nervos tuos, si triduo sine fratre dormieris. Nam quod ad me adtinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. [1] *nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale si potes.*

† Vt intellexit Chrysis, me perlegisse totum convitium: ‡ Solent, inquit, [2] hæc fieri, & præcipue in hac civitate, in qua [3] mulieres etiam Lunam deducunt. *

Itaque hujus quoque rei cura [4] agetur: rescribe modo blandius dominæ, animumque ejus candida humanitate restitue. verum enim fatendum est, ex qua hora injuriam accepit, apud se non est. † Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia imposui.

POLYÆ-

† *Polyænos.* ‡ *Chrysis.* † *Polyænos.*

raulæ, Græcis τυμβαῦλαι. *Gonsal.* De *siticinibus* Gellius lib.xx, c.II. Hi iterum erant duplices: *Tubicines*, & *tibicines*. Nam & *tubarum* & *tibiarum* frequens fuit in funeribus usus. Ad tubam funera fuisse elata ψαμμακόσιοι *(arenæ numerum æquantes, innumeri)*, ut cum Græcis dicam, mihi testes sunt. Persius Sat. III. *Hinc tuba, candelæ.* Vbi Cornutus: Quia sepultura tubîs *apud antiquos celebrabatur.* item Serv. in XI Æneid. *Ante enim mortui ad tubam deducebantur.* Hinc & Epicteto in Altercatione, *tuba funeris deploratio.* Pertinet huc & jucunda historiola Plutarchi de Pica, quam P. Victorius lib. IX Var. Lect. c. XIV inseruit. Ad *tibias* venio: Sunt qui *tibias* ad puerorum solùm exsequias restringant. Serv. lib. V Æneid. *Sciendum majoris ætatis funera ad tubam solere proferri, minoris verò ad tibias.* Placidus in Stat. *Iubet religio, ut majoribus mortuis tubâ, minoribus tibiâ caneretur.* Sed id ubique verum esse non arbitror. Suetonium enim in C. Iulii Cæs. funere tibiam agnoscere video, c. LXXXIII: & Senecam in Claudii. &c. adi Kirchmannum lib. II de Funer. R. c. IV, V: Meurs. c. XVIII de Funere.

1. *nec speculum mihi nec fama mentitur*] Lucillius: ψευδὲς ἔσοπτρον ἔχει Δημοσθένης *(mendax habet speculum Demosthenis)*. Dousa F. Tertull. de Habitu mul. cap. I. *Iam & speculo tantum mentiri liceret.* Wouweren. Ovid. 3. Trist.

Et speculum mendax esse querere tuum: id est, expostulabis speculum, quod tamen nescit mentiri. Savaro ad Sidon. lib. 7 Ep. ult. *Speculum non mentitur*, adagio cessit. Car. Bovillus lib. 3 Adag. 44. *Go. Erhardus.*

2. *Solent, inquit, hæc fieri*] Hadr. Iunius: *Solent inquit fieri.* L. S. *i. ista fi.* Tornæsius: *Solent i. h. f.* v. c. Brit. *Solent, i. hæc frater.* Tragur. c. ut Hadr. Iunii, *S. i. f.* Suprà in Fragmento: *Deprecari tamen omnes cœperunt, & dicere: Solent fieri.* Erhardus: *S. i. h. f.* Leg. *Solent, inquit, hæc frater:* vel, *solent, inquit, hæc, & præcipue* &c. illud, *fieri*, inculcatum. Palmer. in Spicileg.

3. *mulieres lunam d.*] magicæ, veneficæ. *Glossar. Petron.*

4. *agetur*] c. M. Dousæ & Tragur. *agitur.*

1. *Fa-*